

211

6215

Универзитет у Београду
Пољопривредног факултета
Инв. бр. 442

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИК
Д-р ВЕЛИМИР Н. СТОЈКОВИЋ

ГОДИНА L. (ЗА 1923.)

У БЕОГРАДУ
ШТАМПАРИЈА „СКЕРЛИЋ“ КРАЉИЦЕ НАТАЛИЈЕ УЛ. 12.
ТЕЛЕФОН БР. 7-11.

І С А Р А Д Н И Ц И

Об'ясненне (ча.) значы, да је рва штатим у Тешку као чланак;
(бел.) као белешка, (га.) као гласник, (поль.) као подстав,
(нит. и ога.) као питање и одговор и т. д.

Баранов Н. Како да се спасе пољска од мразу (нит. и ога.) стр. 229.
Како да се одбрани кукуруз од прве ваши (нит. и ога.) стр. 336.
Како да се одбрани кукуруз од 2-го (нит. и ога.) стр. 329.

Бошњак Н. Љовство и миса, школа од Оскара Чинпа Вилина (књиж.) стр. 430.

Бошњак Нестор — Значај витамина у пољопривреді (бел.) стр. 343.

Бугарски Немад — О кукурузу и суши (ча.) стр. 45.

Бугарин В. Драг. — О кукурузу и суши (ча.) стр. 60.

Бурман Војтех — Како се водиле жива огрозд од гавга (нит. и ога.) стр. 46.

Величков В. Осимље прве сивошиске станице у Србији (ча.) стр. 33.
О данашњој кризи са прометом пшца (ча.) с р. 217. Узроци рђавој квалитету гравча и рационални начин прераде таквог гравча (ча.) стр. 363.

Ведкович Александар О кукурузу и суши (ча.) стр. 126.

Визенович М. Сауно паљеном искусно (ча.) стр. 154. Напомене при раду Бернардовим калаштрим (бел.) стр. 278. Везање зелених клеменца у шуми (бел.) стр. 326. Буја на жмихна лозе у трави (ча.) стр. 418.

Виноградов С. О гајењу сиња (ча.) стр. 91 и 125. Пољопривредна Издвоја у Ст. Беолеу (1-начо) (ча.) стр. 333.

Вран М. Анд. Како да се утамаче врт и пољопривред (нит. и ога.) стр. 197. Зашто крива не даје млеко на три сисе? (нит. и ога.) стр. 245.

Вучковић, М. — О оризитуа лозе (ча.) стр. 66 и 95.

Гајин М. Бор. — О Драгин Милошанић (васар.) стр. 374.

Груђин Г. Д. — Миморас (ча.) стр. 324. Станарецко на извозити у Приштини (ча.) стр. 371. О ризицираној осадина за кокошке (нит. и ога.) стр. 412.

Додегович Благ. Скопље као шкитар савремености у Краљевини С. Х. С. (ча.) стр. 417.

Ђ. Л. М. — Сабјене баљенских јавола (бел.) стр. 101.

Ђорин Н. Станоје — О „лицу“ што живи у млеку носца (Дон) Жиберт Ш. Др. — Како ли чувамо млику сточу од заразе (ча.) стр. 201.

Живковић Мил. — Како се лече буђана² буррад? (бел.) стр. 132.

Запалски Борис — Како треба хранити животи? (ча.) стр. 234 и 242. Краљеве пшавца (ча.) стр. 231. Краљеве носца (ча.) стр. 307. Како треба хранити носца за месо (ча.) стр. 388.

Зиданшек Ј. — Најбитније потребе у пољску организације иштер сточарства (ча.) стр. 185.

Здравковић М. — О драваљу ливада (ча.) стр. 90. Гајење стоке у Чешкој (поль.) стр. 290, 299, 303 и 314.

Извонич Живота — О кукурузу и суши (ча.) стр. 85.

Ивковић Коста — О гајењу перлица (ча.) стр. 98. О гајењу сиња (ча.) стр. 100 и 105. Зинско као мљење лобакса (бел.) стр. 411.

Исидорович П. Ж. — О кукурузу и суши (ча.) стр. 68.

Јавин Јаша — Кратка поука о гајењу ошца (ча.) стр. 3. Кратка поука о хмишу и његовом гајењу (ча.) стр. 26 и 35. Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу (ча.) стр. 115 и стр. 123. Ж. м. сард школама у иштер сточу (ча.) стр. 409.

Јовановић, Г. А. — Пестер и сиварецко (га.) стр. 1. Читанка за пољопривредне и друге подручне школе и за више разреде основних школа од Сискована Радојичина и Буре Терзића књиж.) стр. 7. Вештачка сиња (бел.) стр. 15. Производња меда у Чехословачкој (бел.) стр. 15. Број ошца у Русији (бел.) стр. 15. Овадне ошарецко сточне сточне у Аустралији (бел.) стр. 15. Промењаност: размера и крутобе јајета (бел.) стр. 15. Међународна просада сточодинашња дива рефера Грегора Миццела у Ирму (бел.) стр. 15. Најсна мочеваста вода (бел.) стр. 15. Шиндирски франак и шиндирски пољопривред (бел.) стр. 15. Бројно стоње стоке у Не-шавој (бел.) стр. 16. Дугона шт-таста вива (ча.) стр. 21 и 28. О млогу и ји коцелин такосима досела у земљу (бел.) стр. 23. Хмиш за јаке средњих школа од Лр-Фер. Попоинца (књиж.) стр. 38. Нова вигоградско-шварска школа (га.) стр. 94. Гра-

шавка за покрете школе за сточне домовање (га.) стр. 102.

Нина пољопривредна школа у Аоксичици (га.) стр. 133. Пољопривредна настава у војсци у Чехословачкој (бел.) стр. 170. Прва пољопривредна школа у Србији (поль.) стр. 154, 162, 170, 178. Како треба растити змаљу од М. Ноловићина (књиж.) стр. 157. 7 Жив. Крепај (га.) стр. 165. Ошарецко у Савишу (га.) стр. 166. Гајење дувања и хмиља (га.) стр. 166. Поља на ушак ученика у средњу пољопривредну школу у Ваде-у (ча.) стр. 230. Ужаљ за везање стокова (бел.) стр. 233. Сиварецко у Јужној Србији (га.) стр. 300. Материјални и духовни услови за просвету на селу (га.) стр. 315.

Јовановић, П. Милорад — Електрична шкварца у Савишу (донск.) стр. 99.

Јошић Станоје — О кукурузу и суши (ча.) стр. 37.

Кобалавички Милан — О кукурузу и суши (ча.) стр. 85.

Котуровић Б. Мило Мудре порекле — стр. 6

Кучин С. М. — О нашем жинжаристу (ча.) стр. 25. Чешка пољска носца (га.) стр. 77. Цене жага, стоке и вода на иштери и штерини тржиштима (га.) стр. 110, 118, 127, 150, 167, 174, 183, 190, 198, 247, 255, 273, 303, 319 и 360. Извоз стоке и ваљаних пољопривредних произ-ода наше земље у 1920 1921 и 1922 год. (ча.) стр. 159. Дворшете и б;бре са здравствене тачке гледанња (поль.) стр. 202, 211 и 421.

Лалчић Н. Драгичин Досељана производња пропаганда у исе (поль.) стр. 2, 10 и 18. За топографију (ча.) стр. 14. Пример за пољопривредне (га.) стр. 86. Дачи пољопривредне клубови стр. 113. 7 Петко Миленковић (васкоро.) стр. 141. После 90 година (га.) стр. 207. На преврале планског краја (поль.) стр. 226 и 234. Мудре порекле стр. 237, 246, 263 и 271. Читајте Досељана Образовна (поль.) стр. 266 и 274.

Љубомирски А. У прилог одгађања кокошства у Јужној Србији (ча.) стр. 2. 6. Комарско у Јужној Србији (ча.) стр. 299.

Мајеровић, А. Пешајко производња пољска за исе-рају народа (ча.) стр. 41. Један милион сињаца од дошале пшце и за јужне крајеве наше дошине (ча.) стр. 5. Ренијај одлажу воарске комисије досељаче за 22 го исе (ча.) стр. 86. У пролаз сиварецко од суше и добовања в. ит. принос (ча.) стр. 305 и 313.

Мажаровић Ж. Драг. О кукурузу и суши (ча.) стр. 93.

Милановић Драг. Да се сузије дитерити као живине (бел.) стр. 101. Како да се очисте ваши кад гочвета (бел.) стр. 101.

Милоградовић Милован — Шпарога (ча.) стр. 36. Ушцај хаљовне на вино (ча.) стр. 44. Како се проба (куша) вино (ча.) стр. 50.

Михајловић Јован — О кукурузу и суши (ча.) стр. 77.

Муачевић Ђ. — Прве-ише дечанске (нит. и ога.) стр. 38.

Недељковић М. Др. — Пољопривредне Комере (ча.) стр. 137.

Нешћ М. Прва покрета школа за секе дошавице (ча.) стр. 157. Сиварецко у Дачице Пољопривредној Клубу у селу Пакограшу (га.) стр. 414.

Нисковић Б. М. Како се пољује сточна репа (нит. и ога.) стр. 358.

Новачковић Милан Савачко угл див. мисле (ча.) стр. 121 и 129.

Новачковић Б. Радомир О кукурузу и суши (ча.) стр. 108.

Павићевић Милан — Гајење стојни репу (бел.) стр. 132.

Петковић Ђ. — Зарукарство у служби привредној и кукурузној поднама села (ча.) стр. 297. Зарукар за заједничку употребу сирава и мишана и репарације (ча.) стр. 321.

Петковић Љубислав — Прасо кокошка (бел.) стр. 189. Посејотине, убоди и уједи као стоке (бел.) стр. 2. 6. Голуб (поль.) стр. 350. Једна кориска устава за васитене сеосних жма (бел.) стр. 374.

Петровић М. Омилан Рибњаци за гајење шарина (ча.) стр. 146 и 155.

Петровић С. Павле Куре државних средњих стокова (ча.) стр. 18. Како се одкупује саднице дитеритицаи начином (нит. и ога.) стр. 39. Прва в. исека зарукар за пролаз сеосних јавука у Арнау (га.) стр. 69. Зашто ошцуј државне мисање по шест. у (нит. и

ođg.) str. 108. Koje mere treba preduzeti protiv zveza koji gude kuru e Jabačka (int. i ođg.) str. 126. Zasto opadaju jabačke po zamestvu (int. i ođg.) str. 140. Običajne i poznate namet volovarske (čla.) str. 168. O da li protivu maslone sušine (Dobro obze) vršiti u toku prošle godine u Br-jestu (Dakladice) (čla.) str. 221. Podizanje srednje vošnih rasadnika u gradovima Južne Srbije? (č.) str. 224. Deca poloprivredne klubovne u Prilepu (kod Svinjara) (č.) str. 265. Osnivanje srpskog narodnog doma u selu Givonina (o snaga) (č.) str. 271. Podizanje savremenih sušionica u voševskom kraju (č.) str. 355. Kako se spravlja sirće od onalich Jabačka (int. i ođg.) str. 367. Konzervisanje voha i ravnog pov-a za domaću upotrebu (čla.) str. 373. Prelazanje o konzervisanju voha u Aradskom (čla.) str. 407. Drugi rod Jabačka (čla.) str. 411.

Petrović M. Nikola Plodnost poloprivredna nastava (č.) str. 47. Kuga iz ovaca u ta se osobe mladike (č.) str. 47.

Petrović Stojan Jedna sredstvo protiv vrana, zavalca i dr. (č.) str. 51. U jednoj kuni net gladna (č.) str. 131. Varnobitni pesti i eksterminisano starije vošne rade vinoborbu (Vinobur) (čla.) str. 330. Stočari, čuvajte svoju stoku od sivca (Sorgum) (č.) str. 382. Odbiti ovce da ne liku zna (int. i ođg.) str. 403. Da ovce, koje se goje ušine hranu rezolom (int. i ođg.) str. 406. Ušine s. la na mlada gra, naravno na prasid (int. i ođg.) str. 40 .

Ponović V. Miodon O zasnivanju i radu čahanske poloprivredne udruženje (čla.) str. 410, i 418

Radni Svetozar i **Galini Dušan** — Mošerina namet konzervisanja maslac šine str. 369, 379 i 386.

Radonavić Vinka Pravila za upotrebu krečnog azota, dvanizna kao voštacko i ur-ta (čla.) str. 39. Škocaj za osobe domaćine u Lazarevoj (č.) str. 145.

Raković Boža — O savremenju priradi grožđa i boljoj vezi vina (č.) str. 193. — O upotrebi sumir-rovstva (č.) str. 304. O upotrebi kislica od odabranih glavni alkoholizir preta (č.) str. 210. O boljoj ve i vina (č.) str. 222. Kako su sredstva za sprečivanje prerivanja voha (int. i ođg.) str. 310. Kako da se godiša vinograd (int. i ođg.) str. 336.

Ranović Nikola Kako da se očisti šineznac od tagrine? (int. i ođg.) str. 30.

Raković P. Aleksandar † Mirko Dimitrijević (vekr.) str. 230. Ružica, arhimandrit — Čuvarina i berba bostana (č.) str. 230.

Savić M. Milutin Potrebne na vlastarstvo u Srbija (čla.) str. 406. Tri dinara jaše u Beogradu (č.) str. 418. Vlastičin sir (č.) str. 329.

Savončić J. Žuro O pravju ovih zita (č.) str. 58.

Stebut A. Todorovič Dr. Božić protiv sive (č.) str. 329. Stjep novih Dubovier Neizlazna kultura povrća, maslana i ludova u Leševonima (čla.) str. 186 i 194.

Stojanović Dragodub O kukuružu i suvin (č.) str. 11.

Stojanović H. Velimir Dr. Treba li prestatiti vino u loduru non vinoku od vinokuda (č.) str. 5. Ne držite zajedno telad sa tuberculozom i kolozima (čla.) str. 7. Kvalite koje ne daju mleku kod ov se telad obojke (č.) str. 30. K ko da se spreči zapaljenje pupka kod teladi (čla.) str. 30. Izgledi za dopru prodaju mex-raka (konova) od silivnih bub (č.) str. 30. Gavnin godišnjak zbor Srpskog Poloprivrednog Društva, (č.) str. 49. Kluovier — Meja (čla.) str. 34. Da se po na dobar domier (č.) str. 61. Kako se čuvaju zemlje kome (čla.) str. 61. Da se ukoni miris na poskrvna jača na vina (čla.) str. 61. Polaznje lomalac s prosta da bi ih oslobodim maslone (č.) str. 61. Muža ka pomoze lračnje mlaca (čla.) str. 61. Povešajno pronoju pu hrane u ovoj godini (č.) str. 65. Dvazina skovonji i Srpsko Poloprivredno Društvo (č.) str. 73. Kukuruž, koji je se ove godine upotrebiti za seme, treba pre sejana ispitati (č.) str. 71. Košave od grožđa (čla.) str. 126. Da se umlja maslana u šikovlasm vinu (čla.) str. 127. Da li je isini za šinevane pena šinurava za mlcu (čla.) str. 127. Ne savite vinograde na zemljama bez iskrvini (čla.) str. 133. Seizamske učitelja od Južne Srbije kao Privrednika (č.) str. 133. Nama stara poloprivredna kultura od Dragice Dlačevina (čla.) str. 149. Celo šinevne rene u ovoj godini u francima uteraj na je (da I toju) na 76% od vne. Jedno tovara šinera No. 3. (č.) str. 1-0. Jedni ml i veer (č.) str. 150. Previše seme javca borolozkom čorbu (č.) str. 162. Zavalne vize stajalni osokom (int.)

(čla.) str. 165. Kako da se unisti višak kod granča i pačula (čla.) str. 165. Pralavne besog vna od iranj grožđa (čla.) str. 165. Protiv gusepnica na Jabačka (č.) str. 165. Izb. kriva mužera (č.) str. 171-180. Da se unisti korov i trava po lutovima (čla.) str. 173. Dobujana od suvich Jabačka (čla.) str. 173. Da se ualje tise sa zesejne površine (č.) str. 173. Jedna ustanova za oskrnjene usebi od grada u Voždine (č.) str. 177. Konerisanje granča i boranije (čla.) str. 182. Treba li sušiti šalju u ovoj godini (č.) str. 255. Da bi poselani proizvođači šinevne poloprivredno proizvođu višnih biljaka (č.) str. 233. Da se unisti vna na kulu-u (čla.) str. 236. Kako da se izlaci ukomešala binač? (čla.) str. 236. Treba li kvalitativne, da stome rebe dok se ova razinija? (č.) str. 237. Da se spravi lodba borolozna čorba (čla.) str. 237. Da se krase ovlaku da prošjuru vinu ili nesak (čla.) str. 237. Kako da se unisti miran u vna (čla.) str. 237. Šta se u drugim zemljama radi (č.) str. 243, i 252. Mošerstvo od Dra Sijana Filipovića (čla.) str. 245. Podizanje i budenje vinograda nam dva b. Bošonih i H. Petrović (čla.) str. 245. Šumarstvo od Bang. D. Todorovića (čla.) str. 245. Razionalno čuvanje stoke (č.) str. 249. Kako se može očistiti žetva šinevna na jednoj vna (čla.) str. 254. Novo seno trebati sa najkom davati stoini (čla.) str. 254. Sušene voha i porpa za domaće potrebe (č.) str. 267. 276-282. Priprema vničkog posuđa (č.) str. 269. Da koda da šine i boler masla (čla.) str. 262. Usled čega se med uševri i kako se može to izbavi (čla.) str. 263. Da ovas da i ni prinove (čla.) str. 263. Nezdrava i ispravna burka (č.) str. 266. Preprava voha i porpa za sušnje (č.) str. 268. Krva koji zatracaj svoje maslo (čla.) str. 270. Da se unisti malonina i šinivajni kod jačuka (čla.) str. 270. Jedna ve šinevna (čla.) str. 270. Kako se može izbiti proizvodnje u Francuskoj (č.) str. 273. Kako se može izbiti težina stoke bez merenja (čla.) str. 274. Da se uklone r-goni kod gladi (čla.) str. 278. Glavni poloprivrednici izvoznici vrtulak, nikon ovolozivni prinov i odnos prema ranjoj godinava (č.) str. 82. Burad od vnični mogu se upotrebiti za prvirave šalima (čla.) str. 285. Treba li odvajati šinevnu od grožđa pri spravljanju vnič vina (čla.) str. 286. Da se ukloni miris na b, h kod razlike (čla.) str. 286. Čuvanje i upotreba osušenog voha i porpa (č.) str. 291. Marmelada od šinevna (č.) str. 293. Kako da se umira krava koja se ne da mušti (čla.) str. 293. Kako da se od ciklog vina napravi sirće (č.) str. 293. Kako da se očisti maza od korova (č.) str. 301. O berbi grožđa (čla.) str. 318. Da se unisti pužini golani (čla.) str. 319. Kako da se unisti zmoje (čla.) str. 319. Da se zvevca oduju od vošana (čla.) str. 326. Ne u z n m a) kalem sa vošana koje nisu porodilje (čla.) str. 334. Kako o rikod da se uoči, da je vna dovsta bivst? (čla.) str. 334. Jedan bod r za koda kasica (čla.) str. 334. Šinevne ne može za smiti med (čla.) str. 334. Ne pušt j noveke sušine rano za mlcu no vni (čla.) str. 334. Otpisi na vilara (čla.) str. 334. Treba li se jagode (čla.) str. 334. O sadnju vošana (č.) str. 337. Bure sa svoje krovnicje za seme ili ih saditi čitalce (č.) str. 339. O ozimljanju zole (č.) str. 340. Koda na jedne sise na kraljevni vinu izlaci rik, šta treba r diti (čla.) str. 343. Da se unisti kralva vna (čla.) str. 343. Da kojoni ne udaju jedna dru od perje (čla.) str. 343. Kako da se napravi vino b z alokozima (čla.) str. 3-3. Kako da se odlik u jatama za sadnju vinu na svojim mada (čla.) str. 334. Da se gusepnice ne puđu u, vone (čla.) str. 366. Štr-jenje teladi (čla.) str. 366. Kako se može zeleni kukuruž utra i — ukasiti (č.) str. 363. Da jedna krava ne doji drugu (čla.) str. 386. Konferencija za novčanje proizvodnje šinevne re-e (č.) str. 390 (a.) str. 40. — Suda za prihvatanje meda na odinim (int.) treba da je kalosaa (čla.) str. 406.

Spremič **Dragutin** **Pavač** S. Ružič (vekr.) str. 164.

Turkić H. Božidar Poloprivredni da zvala na Ružicu (č.) str. 5.

Todorović B. Dobrosav Dr. Pov-a se poloprivredne proizvodnje u Francuskoj (čla.) str. 201 i 260. Bura protiv suše (sa Dr. Stebutom) (č.) str. 329.

Todorović D. Balogje Uredina Poloprivredne Glasnika — ozlikovan

(га) стр. 31. Философија и теорија о тијелу гнџама (пола) стр. 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74, 82, 90, 98, 106, 110, 114, 122, 130, 138 и 140. Разлика у хранивљу између биљака и животиња (пола) стр. 362, 370, 378, 386 и 402. Конзерве (животиња) од млека (бела) стр. 110.

Тодоровић Драгутин — Како је развијено овчарство у Мачви? (Доно) стр. 182.

Тодоровић Ђорђе — О кукурузу и суши (ча) стр. 172.

Тодоровић М. Земљи радови (ча) стр. 356. Гасне шехерске рене (ча) стр. 385.

Тодоровић Т. Паја — У својим својим другу Љуби Новаковићу (ча) стр. 12. Левицки Полуприредни Забв у Св. Ђорђу (Савојској) (га) стр. 31. Дрвени лозни расадник у Новоме (ча) с р. 97. † Миса М. Поповић (некр.) стр. 126. Вилска трговина у Јужној Банату (га) стр. 133. Сади мустара (уз оца) у В. гералу (га) стр. 189. Један поглед за рад на узгојној полигони (ча) с р. 209. Вулковичева шумљина (бела) стр. 213. Југ-Дрвни у Београду (га) стр. 213. † Густај Пиро (некр.) стр. 219. Прозла Преврелица у Београду (га) стр. 350. Посади на приј. полуприредну и љубљу на Косову Пољу (ча) стр. 361. Пропања Кола Гестара (га) стр. 365. Отварање средње полуприредне школе у Валуеву (га) стр. 373. Сувобијне штељачи

маслина у Штаноја (бела) стр. 390. Конференција за пошњање производе шехера у Београду (га) стр. 390. И. Славина „Версијски Угарс“ код Министарства Полуприредне и Воде (га) стр. 390. † Драга Улопа код Љубе Новаковића (некр.) стр. 421.

Татић Душан Полуприредне с рене и мимике (ча) стр. 131. Наши младици на прилици у Ч. докласици (ч) стр. 161. Илуст. истомама I год. практици пошњањем ш оле угару тимочкој (га) стр. 189. Неколико приликашних и пошња приликашних стрмљ угара (б.ч.) стр. 205. † Ђока А. Поповић (некр.) стр. 238. Изабже с оне и мителна свичања у Валуеву (га) стр. 254. Каково ежме овакав и рад (ча) стр. 284. О галишани (ча) стр. 300. Поташње шешаче у р-ст-ор. новакима којеколе против галишаче (ча) (ча) стр. 308. Полуприредна штељача у Валеру (ча) стр. 309. Миларни ишци конвалдрисама меле шичи (св. Св. Р. Д. Ђ.) (ча) стр. 300, 379 и 383. Објављивање ежме (ча) стр. 377. Окружна полуприредна школа у Пали (ча) стр. 3 9.

Тиршић А. Јован — О кукурузу и суши (ча) стр. 93

Тиршовић Тира — Полуприредни курс у Чакају (га) стр. 17. О металу и металу металне стоне (га) стр. 84. Рад ежме у С. шичу (До.) стр. 203. Напредна Полуприредна Полуприредна у Паскају (га) стр. 207.

И С А Д Р Ж И Н А

1. Од општег значаја

Борба против суше (ча) стр. 309.
Витамини у полуприредним производима (бела) стр. 343.
Грегора Мендела, ст. дошњинама дана рођена, међународна прослава у Брну (бела) стр. 15.
Доктор Ј. Обрадовић читање (пола) стр. 266 и 274.
Експериментална истраживања у Савској (Доно) стр. 69.
За Етиографију (ча) стр. 14.
Зече које како се чувају (бела) стр. 61.
Земљи радови (ча) стр. 356.
Змеје, како да се ухвати (бела) стр. 319.
Значај витамини у полуприредним производима (бела) стр. 343.
Из привредне штељаче кр-ја (пола) стр. 226 и 236.
Један леп пример (свој научно читати) (га) стр. 150.
Коров и трава по пошњању како да се ухвати (бела) стр. 173.
Међународна прослава стогодишнице дана рођена Грегора Мендела у Брну (бела) стр. 15.
Мрши у кући како да се ухвати (бела) стр. 237.
Муаре изворе стр. 6, 237, 246, 263 и 271.
Освећење Српског Народнег Дома у селу Галишани (Босна) (га) стр. 271.
Негативна културна прилика, маслина и уздова у Херцеговини (пола) стр. 186 и 194.
Почети ма про. вољно шехера за исторну народа (ча) стр. 41.
Пошњање полуприредне производне у Француској (пола) стр. 250 и 260.
Помоћ Ангела Србина (га) стр. 237.
Рад ежме у Савској (Доно) стр. 205.
Разлика у хранивљу између биљака и животиња (пола) стр. 362, 370, 378, 386 и 402.
Селачка угасана мина (ча) стр. 121 и 129.
Скупо плаћено искуство (блага и дуга жма) (ча) стр. 154.
Трава и коров штељачи како да се ухвати (бела) стр. 173.
Философија и теорија о тијелу гнџама (пола) стр. 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74, 82, 90, 98, 106 и 110.
Читање Доситија Обрадовића (пола) стр.
Шта се ради у другим земљама (ча) стр. 243 и 252.

2. Ратарство, Грдињарство, Шехерство и Ливодарство

Алог, који из ваздуха доспева у земљу воденим талонима (бела) стр. 23.
Бантешких јагода — сађење (б.ч.) стр. 101.

Берба и чување бостана (бела) стр. 220.
Борбање и грања конвалдрисама (бела) стр. 182.
Ваши на ку су да се ухвати (инт. и огр.) стр. 236.
Ваши штељаче једу кукуруза, како да се ухвати (инт. и огр.) стр. 236.
Воћа и шехера за сушење, припрема (ча) стр. 263.
Галишани и штељаче како се леви (инт. и огр.) стр. 30.
Гасне шехерске рене (бела) стр. 383.
Гасно стову рену (бела) стр. 132.
Галишаче (ча) стр. 30.
Грмича и борбање — конзерве (бела) стр. 182.
Да ли је иштан да шехера рене штељача земљу (бела) стр. 1.
Да се новак кр-ја (бела) стр. 61.
Дешавње крушаче (инт. и огр.) стр. 38.
Дрљаче од штељаче (ча) стр. 18.
Гвоштан и јаме за гвоштану — штељача (ча) стр. 187.
Дуван и шехера — г. јаме (ча) стр. 163.
Ђурбе за јагода (б.ч.) стр. 334.
Жетва штељаче на једној штељачи како се може обавити (бела) стр. 261.
Жива орпала од глого, како се обавиће (инт. и огр.) стр. 46.
Жољак код грмича и штељача како да се ухвати (га) стр. 115.
Жица штељаче — дрљаче (б.ч.) стр. 58.
Змеје — о. приликашних (ча) стр. 318.
Значај радова (ча) стр. 3 6.
Израда гвоштан и јаме за гвоштану (ча) стр. 187.
Јагода бантешких — сађење (б.ч.) стр. 101.
Једна успешна штељача за пошњање производе штељаче у Француској (ча) стр. 274.
Једно краство гротину шехера, шехера, шехера и др (бела) стр. 51.
Како сене ошпан и рад (ча) стр. 284.
Како да се обавиће кукурузу од прилици (инт. и огр.) стр. 329.
Како да се обавиће новак од кр-ја (бела) стр. 201.
Како да се ухвати кр-ја и полуприредна (инт. и огр.) стр. 143.
Како се може обавиће да у штељачи штељаче (б.ч.) стр. 182.
Конзерве (животиња) од млека (бела) с р. 110.
Конвалдрисама гнџама и биљача (б.ч.) стр. 182.
Конвалдрисама за ошњање приликашних ежме рене (ча) стр. 401.
Кр-ја по ма у кукурузу и штељачи штељаче (ча) с р. 115 и 128.
Кр-ја у земљу да ли има (бела) стр. 359.
Кр-ја обавиће — да се новак (бела) стр. 61.
Кр-јање за сене треба ли сене или на савици штељаче (ча) стр. 332.

- Круњене детелине (шт. и огр.) стр. 38.
 Кукуруз зелени како се трави (бел.) стр. 336.
 Кукуруз од крии кчио да се одбаши (шт. и огр.) стр. 329.
 Кукуруз, пре сејана треба испитати. (ча.) стр. 81.
 Кукуруз и суша (ча.) стр. 11, 37, 45, 60, 68, 77, 85, 93, 108, 115 и 172.
 Линада — драње (ча.) стр. 90.
 Липше са стоне репе, треба ли кидати кад се ово развија (бел.) стр. 237.
 Мадрири нивни коизерисана зелене пиле (ча.) стр. 339, 379 и 386.
 Мачи исправљана мешавина венчаких гвојина које садржавају чинску шавитру (ча.) стр. 196.
 Негаднаша култура пиринча, мешана и дукова у Херистовини (пола.) стр. 185 и 194.
 Неколико плахијих напомена при жетви стрних усеса (бел.) стр. 205.
 Нивна, како да се очисти од корова (бел.) стр. 301.
 Обрађивање земље (ча.) стр. 378.
 Ов-с, да ли већи принос (бел.) стр. 263.
 Ограда жина од гова како се поставе (шт. и огр.) стр. 46
 Оливи жита драње (ча.) стр. 58.
 „Пинац“ што жито у млеку писана (Доп.) стр. 410.
 Пиринча гајене (ча.) стр. 98.
 Посећајмо произвољну храну у овој години (ча.) стр. 65.
 Поприја и воћа сушене: за домаће потребе (ча.) стр. 257, 276 и 284.
 Поприје, како да се однесе од нивани (шт. и огр.) стр. 229.
 Постављање линаде са проваћа да би их ослободили маховине (бел.) стр. 61.
 Покази-рицелне справе и машине (ча.) стр. 134.
 Потанње пшенице у раствор павава чамца као лак протнују тлашине (ча.) стр. 308.
 Правилна за употребу жетвеног злата шинаманла, као венчакоје хубрета (бел.) стр. 39.
 Припрема нова и појача за сушене (ча.) стр. 268.
 Произвољну пшеничн билака посећајмо, да би посећали произвољну пшеницу (ча.) стр. 233.
 Пр-жени голани да се униште (шт.) стр. 319.
 Рена — тошна како се наваје (шт. и огр.) стр. 368.
 Рена шеверна, да ли из узроек збоља (бел.) стр. 127.
 Рипе шеверне гајене (ча.) стр. 385.
 Рипе у стоци гајино (шт.) стр. 132.
 Суша и кукуруз (ча.) стр. 11, 37, 45, 60, 68, 77, 85, 93, 108, 126 и 177.
 Таше да се узале са засејене површине (бел.) стр. 173.
 Треба ли кидати липше са стоне репе кад се она развија (бел.) стр. 237.
 Угагмач (ча.) стр. 210.
 Упад за повлање снопова (бел.) стр. 230.
 У п. иако сапавана од суше и добијала већег приноса (ча.) стр. 305 и 313.
 Хитала и дуванга гајене (га.) стр. 116.
 Црна мачи која стопаду кукуруза, како да се одстране. (шт. и огр.) стр. 326.
 Чумање и употреба осушеног поприја и воћа (ча.) стр. 291.
 Чу арина и берба бостана (ча.) стр. 220.
 Шеверни рена, да ли је истина, да ниговрава земља (бел.) стр. 127.
 Шитерне репе гајене (ча.) стр. 385.
 Шавага (ча.) стр. 36.

3. Виноградство и Војводство

- Бечва унишавана како да се изасчи (бел.) стр. 236.
 В-рба грошча (ча.) стр. 318.
 Бера у Ванау (га.) стр. 374.
 Бешардов калиметар (бел.) стр. 278.
 Боља вегта вина (ча.) стр. 232.
 Боља вегта вина и савршена прерада грошча (ча.) стр. 193.
 Бордовска черба добра, како се справља (бел.) стр. 237.
 Бућ на живина лозе (ча.) стр. 418.
 Бурад рђива како се лече (бел.) стр. 137.
 Бурад непадан и нешварачи (ча.) стр. 260.
 Бурад од жетви могу се употребити за пре-прине шавана (бел.) стр. 285.

- Ваш хривоа, да се уништи (бел.) стр. 343.
 Везане зелених чамцова гумом (бел.) стр. 326.
 Вино бело алохол, како да се направни (бел.) стр. 343.
 Вино, како да се проба (купа) (ча.) стр. 50.
 Вино, треба ли претакати у додору или у закљону од ваздуха (ча.) стр. 8.
 Виноград, како да се појача (шт. и огр.) стр. 366.
 Виноград нове же садите на земљама тек искривени (бел.) стр. 133.
 Виноград посућа приреша (ча.) стр. 260.
 Роћка сађење (ча.) стр. 337.
 Виновањена сушница (бел.) стр. 213.
 Грошча у Херистовини (га.) стр. 334.
 Гушење да се не навају уз воће (бел.) стр. 366.
 Да се откопи мирис на бућ вод ранке (бел.) стр. 286.
 Данањаша криза са прометом вина (ча.) стр. 217.
 Дятриков лични одгајана поћава (шт. и огр.) стр. 53.
 Државни лични расадник у Канавадрини (ча.) стр. 97.
 Други род јабука (бел.) стр. 411.
 Жамто опадлају јабуке по аметану (шт. и огр.) стр. 140.
 Заливање воде старком осоким (пшеничном) (бел.) стр. 165.
 Зинско калемане ноћава (бел.) стр. 411.
 Зечеви, да се одбају од воћака (шт. и огр.) стр. 126 и 326.
 Јабуке, ашто опадлају по аметану (шт. и огр.) стр. 140.
 Јабуковача од суних јабука (бел.) стр. 173.
 Један лични садница од домаће шавне за јужне крајеве наше земљине (ча.) стр. 57.
 Један пољак на рад за унишавње виноградства (ча.) стр. 209.
 Какве мере треба предузети против зечева који гуле кору јабука (шт. и огр.) стр. 126 (бел.) стр. 326.
 Како да се направни вино бело алохол (бел.) стр. 343.
 Како да се од ланков вина испрени србе (шт.) стр. 293.
 Како да се уочи да је вино доста бистро (шт. и огр.) стр. 334.
 Како да се одгајују саднице Дитриховим начином (шт. и огр.) стр. 53.
 Како се проба вино (ча.) стр. 50.
 Калеме с ноћава које могу породице не узимај (бел.) стр. 332.
 Калемане зелених венчаких гумом (бел.) стр. 326.
 Калиметар Бешардов (бел.) стр. 278.
 Квасис од одбајених гажичит алохолног арена, употреба (ча.) стр. 2 0.
 Киселина у шикудном вину, да се узимај (бел.) стр. 127.
 Краваца лаш да се уништи (ча.) стр. 343.
 Криза данашња са прометом вина (ча.) стр. 217.
 Липше и маховина које јабука да се униште (бел.) стр. 270.
 Лозе — орезивање (ча.) стр. 66, 75 и 340.
 Лозни расадник у Канавадрини (ча.) стр. 97.
 Мармаладе од шипака (бел.) стр. 263.
 Маховина и ланцијени које јабука да се униште (бел.) стр. 270.
 Мирис на бућ код рокије, да се откопи (бел.) стр. 286.
 Мирис на поља све јаја, да се уклони из вина (бел.) стр. 61.
 Набавка плавог камена (бел.) стр. 102.
 Напомена при раду Бешардовим калиметром (бел.) стр. 278.
 Не садите нове виноград на земљама тек искривени (бел.) стр. 133.
 Обваљивање и подизање нашег воћарства (ча.) стр. 169.
 Овај протнују маслиненог мушчи (Dacus oleae) шварени току прошле године у Бристсу (Далмацији) (ча.) стр. 221.
 Орезивање лозе (ча.) стр. 66, 75 и 340.
 Осинање при еволошци ставике (ча.) стр. 33.
 Павлог камена, набавка (бел.) стр. 102.
 Подизање савремених сушница у воћарском крајевима (ча.) стр. 3 5.
 Подизање срских воћних расадника у границима Јужне Србије (ча.) стр. 224.
 Пираљене бело вино од црног грошча (бел.) стр. 165.
 Пример за подражавање (угледни расадник) (ча.) стр. 86.
 Пршлогодишњи род маслине у Бају (Липна Гора) (ча.) стр. 59.
 Протну у гусеница (бел.) стр. 165.
 Прскане лозе јачим бардовском жорб (ча.) стр. 162.
 Пужени голани, да се униште (бел.) стр. 319.
 Расадника поштих дресних у границима Јужне Србије, подизање (ча.) стр. 224.
 Ренција опадлају ноћарске колајне лозетих пре 22 године (ча.) стр. 89.
 Сађење ноћава (ча.) стр. 337.

Сирпе од осланих јабука (пит. и одг.) стр. 367.
 Сирпе, како да се прави од шиколд јина (пит.) стр. 293.
 Средства за спречавање прерађивања јина (пит. и одг.) стр. 310.
 Стајење ове и заливање лозе (бал.) стр. 165.
 Субјерне штеточне масовна у Шпанији (бал.) стр. 390.
 Сушне лозе и шарпа да доведе до паразита (ча.) стр. 257, 276 и 284.
 Сушна у Виноградња (бал.) стр. 213.
 Употреба ватрене од одбрамбених гвоњаних азотних азотних азота (ча.) стр. 210.
 Употреба сушор-диоксида (ча.) стр. 204.
 Употреба рђави какави и гвоњаних и рационалних начина прераде тачког гвоњаних (ча.) стр. 44.
 Употреба хладњаче из јино (ча.) стр. 44.
 Чуваше и употреба сушених лоза и поврла (ча.) стр. 291.
 Шеструпу од гвоњаних треба им одвајати при преради јина (бал.) стр. 78.
 Шамње треба да се шти у овој години (ча.) стр. 223.
 Шамње прелине зашто одадују по четвату (пит. и одг.) стр. 108.

4. Стоочство, Живинарство, Пчеларство, Свињарство и Рибарство.

Бреј ошва у Русији (бал.) стр. 15.
 Бројче и ване стоке у Немачкој (бал.) стр. 16.
 Варијабелност апоте и експериментално стварање нових расе свиња (бал.) стр. 330.
 Баш штетаста, дуцова (ча.) стр. 21, 28.
 Баштачка свиња (б. а.) стр. 15.
 Баштачка с. р. (ча.) стр. 323.
 Га сие с. нива (ча.) стр. 100 и 106.
 Гајене стоке у Чешкој (пола.) стр. 290, 298, 306 и 314.
 Гај. б. (пола.) стр. 350.
 Демонификација штава (бал.) стр. 326.
 Дуцова штетаста баш (ча.) стр. 21, 28.
 Живину, како треба хранити (ча.) стр. 234, 242.
 Избор крава музара (ча.) стр. 111, 180.
 Изгасан за добру продају мекхуржа (кокова) од свињаних боја (бал.) стр. 30.
 Јагања, ка о да се одвижу да снагу луку на својим мајмама (бал.) стр. 359.
 Један добар сир и да јина мекча (бал.) стр. 334.
 Да једна крава не веји другу (бал.) стр. 386.
 Да кола да више и боље мекча (бал.) стр. 262.
 Да се крава одижу да прожурју земљу или несак (бал.) стр. 237.
 Живинарство — ване (ча.) стр. 25.
 Како се брани од прелаја (пит. и одг.) стр. 197.
 Јагњачу, как треба гасити рен (бал.) стр. 408.
 Како се може велики кукуруз утрнати (бал.) стр. 368.
 Како се може изабрати телина стоке без мерена (бал.) стр. 278.
 Како треба хранити кокошке са месо (ча.) стр. 388.
 Кокошка да не чују перје једна другој (бал.) стр. 343.
 Кошнина од гвоњаних за ове (бал.) стр. 126.
 Кош. став у Јужној Србији (ча.) стр. 229.
 Кошнина првосе (бал.) стр. 189.
 Крава, зашто се даје мекча на три сие (пит. и одг.) стр. 235.
 Крава која чврста своје мекча (бал.) стр. 270.
 Крава, која се не да мекча (бал.) стр. 233.
 Крава које не да у вама ка и не тежа одвоје (бал.) стр. 30.
 Крава поља о јаје у овца (ча.) стр. 3.
 Мед, зашто се ушешери и како да се то избегне (бал.) стр. 263.
 Мед произвољно у Чехословачкој (бал.) стр. 15.
 Миношка (ча.) стр. 324.
 Миношка и чини конзервираних азотних тине (ча.) стр. 379 и 386.
 Миношка која се даје мекча (бал.) стр. 61.
 Најхитније потребе у погледу организације нашег стоочства (ча.) стр. 185.
 Ниво с. во треба с пољном делати стоји (бал.) стр. 254.
 Н. сила — хр. сие (ча.) стр. 307.
 Овчарство у Мичи (доп.) стр. 182.
 Овчарство у Сибири (ча.) стр. 166.
 Овчари овце да не јаву ни (пит. и одг.) стр. 408.
 Овчари рибарши за јаје у лоза (ча.) стр. 146 и 155.
 Овчари очараста усуда суше у Аустрији (бал.) стр. 15.
 Отпадни од рана (бал.) стр. 334.
 Пастер и свињарство (ча.) стр. 1.
 Пштина — хранљиве (ча.) стр. 251.
 Пш. ан за униформне ване стоочства (ча.) стр. 241.
 Пш. ове, не пуштају суше јаво да иду по њам (бал.) стр. 334.
 Првосе кошине (бал.) стр. 189.
 Произвољно седи у Чехословачкој (бал.) стр. 15.
 Рационалног размера и групности јаје (бал.) стр. 15.
 Рационалног хранљиве стоке (ча.) стр. 249.
 Рен јагњачу кад т. сиб одоши (бал.) стр. 406.
 Рогови код телани да се уломе (бал.) стр. 378.
 Свиња и штачка (бал.) стр. 15.
 Свињарство у Јужној Србији (ча.) стр. 300.
 Свиња гајене (ча.) 91, 100, 106, 325.
 Свиња рибарши за кокошке (пит. и одг.) стр. 412.

Сир Валштин (ча.) стр. 323.
 Сирак је и шкољани у исхрану стоке (ча.) стр. 409.
 Сковаје, као центар свињарства у јављеним С. Х. С. (ча.) стр. 417.
 Соло у јино на млада г. р. (пит. и одг.) стр. 45.
 Стоке у Чешкој јавне (пола.) стр. 290, 294, 306 и 314.
 Стоку риве и седи да окумамо од паразита (ча.) стр. 291.
 Сточари, чувају с. о. у стоку од сирака (бал.) стр. 382.
 Сточарство — анж. тачи о. танкини (ча.) стр. 185.
 Сточарство на мекчици у Приштини (ча.) стр. 371.
 Сух за прикупљене мекча треба да је класира (бал.) стр. 405.
 Телад не држите јагњаче са ту ерулојанин кривама (бал.) стр. 7.
 У једној крави пет телани (ча.) стр. 131.
 У прелог од јина нове у Јужној Србији (ча.) стр. 220.
 Употреба седи на мекча г. р. јагњаче праса (пит. и одг.) стр. 405.
 Хитиња муше и мекча мекча (ча.) стр. 354.
 Хитиње новча (ча.) стр. 307.
 Хитиње повла (ча.) стр. 251.
 Хитиње стоке рационално (ча.) стр. 249.
 Чување перја са живине (ча.) стр. 370.
 Шехер не може јавити мекча (бал.) стр. 334.
 Штава — демонификација (бал.) стр. 326.

5. Сточно делорство

Винеграрство у Русији (бал.) стр. 101.
 Дифтерија код живине да се суваје (бал.) стр. 101.
 Заливање пута код телани, како да се спречи болест (бал.) стр. 30.
 Када из јиде сие на кравама нималу мекча кра, шта треба радити (бал.) стр. 343.
 Метла и лечене метљене стоке (ча.) стр. 81. и 92.
 Пос. китије, ур и у еди код стоке (бал.) стр. 205.
 Употреба мекча „Дистол“ и читку метља (ча.) стр. 7.

6. Аграрна политика, задрже, удружења, дејчи клубови, кондресе.

Ерој ошва у Русији (бал.) стр. 15.
 Бројче стоке у Немачкој (бал.) стр. 16.
 Виноградство у Русији у селу Шпанову (допис) стр. 52.
 Вино три јина у Јуж. Банату (ча.) стр. 133.
 Вољево у воле сие са сечачком „Приредника“ (ча.) стр. 273.
 Галински ошвајерис извознички од икна, његово монополистичко првенство и однок време развоја годишња (ча.) стр. 281.
 Дејчи Ползоприредни Клуб у св. Бујну (Словенија) (ча.) стр. 31.
 Дејчи Ползоприредни Клуб у Приштини (код Силванија) (ча.) стр. 265.
 Дејчи Ползоприредни Клуб „Томо“ у Врбаци (ча.) стр. 248.
 Дејчи Ползоприредни Клубови (ча.) стр. 113.
 Достајање пољопривредника првенства у нас (пола.) стр. 2, 10 и 18.
 Јагњачу пшенице и мекча се може одишати на једи јина (бал.) стр. 254.
 За већу пољопривреду нива одишати (ча.) стр. 60.
 Задрга за заједничку употребу сирава и машина и репарације (ча.) стр. 321.
 Задрга за скупљање и културно пољопривредног сирава (ча.) стр. 207.
 Значајче прослава „Приредника“ у Београду (ча.) стр. 238.
 Изабавачи „18 републике“ Урога код Министар Ползоприредне и Воде (ча.) стр. 399.
 Изаб. стоке и важнији ползоприредних производа из наше аграрне у 1920. и 1922 година (ча.) стр. 138.
 Једна успева ајина за пошљене производне пшенице у Француској (ча.) стр. 273.
 Једна уставна за Београд успева од града у Војводини (ча.) стр. 177.
 Југ — Дерби у Београду (ча.) стр. 212.
 Конференција у Савој Селу, Земљоприредничког Задруга (ча.) стр. 207.
 Крај јављања са прометом нива (ча.) стр. 217.
 Конференција за пошљене производне и сиреве рене у Београду (ча.) стр. 390 (ча.) стр. 401.
 Не ваге тарифе за провоз јина (ча.) стр. 310.
 Пошљене ползоприредне производне (пола.) стр. 260.
 Пошљање произвољно поврла за исхрану шарпа (ча.) стр. 41.
 Права неа јина (ча.) стр. 271.
 Права новча задрга за продају сиежих јабука у Ариљу (ча.) стр. 69.
 Прослава Крај Српских Сестара (ча.) стр. 365.
 Прослава „Приредника“ 20-годишнице (ча.) стр. 238, 246, 263, 327 и 359.
 Рад Приредника: 1000 шегртва снавство и забринује је Приредник за време од 1. јанура до 26. новембра ове (1923) године (ча.) стр. 407.
 Савезност Друштво Јагњачу, Кабују и селу Шпанову (ча.) стр. 143.
 Свиња и сира (у орачу) у Београду (ч.) стр. 109.
 Седмат увеличање из Јужне Србије код „Приредника“ (ча.) стр. 143.
 Три дивара јину у Београду (ча.) стр. 448.
 Трговина нива у Јуж. Банату (ча.) стр. 133.
 Цеме жита, стоке и нова на шти и сираци трговини (ча.) стр. 110, 118, 127, 150, 167, 174, 183, 190, 199, 247, 255, 273, 303, 319, 360 и 521.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
Isuživaju seСрп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУПретплату примају и све
поштеНа основу највишег решења од
априла 1890. г. претпису друштвену
носач пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина. или 80 вр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво класик, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Др Б. И. Стојковић

Број 1.

БЕОГРАД, 7. ЈАНУАРА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Пастер и свиларство

— посвећено стогодишњици дана рођења великог научника —

Велики француски научник Луј Пастер рођен је 27. децембра 1822. год. у Доли, округа Жире, у Француској, а умро је 28. септембра 1895. године.

Дан стогодишњице његовог рођења прослављен је у целом свету, па и у Београду, где је 27. децембра текуће године том пригодом одржана свечана седница Академије наука и Универзитета и одржана су предавања о животу, раду и заслугама Пастеровим за човечанство.

Али Пастер није заслужио само за општу науку, он је у већој мери заслужан за примене науке, а посебно за пољопривреду. За овај мах остао је на страну друге пољопривредне гране, ферментацију и др. па ћу говорити о заслугама Пастеровим за свиларство. Радови на свиларству донели су му не мању славу од радова и проналазака на пољу хемије и медицине.

У Француској је врхунац производње свилених мехурака достигнут 1853. године. Накоро после те године производња нагло опада. Тако је произведено свилених мехурака:

	милiona килограма
1853. године	26,
1854. „	21,5
1855. „	19,8
1856. „	7,5
1857. „	7,5

Узрок тако наглом опадању производње била је појава болести *небрине* (негавице), која је за кратко време уништавала најбоље запате свилобуба и то понајчешће у последњој периоди гајења, када су дакле већ сви издаци били учињени и када је пољопривредник очекивао плод свога труда. Сви покушаји да јој се стане пут били су узалудни. Набављана су јаја из далека: из Италије, Турске, Мале Азије, Кине и Јапана, али је болест увек трајала. Јапанска јаја, и ако су давала неког от-

пора болести, нису давала довољан принос, а још мање квалитет. Одгајивачи су били у очајању. Многи су почели водити дуводе. Губитак је ишао у милијарде. Посланици и сенатори подигли су свој глас у скупштини и после извештаја сенатора Диме (Dumas) 9. јуна 1865. год. Влада је одлучила да позове Пастера и повери му проучавање болести, која је претила да сасвим уништи француско свиларство.

Како је Пастер схватио овај позив и своју дужност лепо се види из његовог предговора к делу, које говори о болестима свилобуба,¹⁾ где *заклеће* осталог вели:

„Требао бих да ово дело отпочнем с извештајем, што сам га у опште предузео. Тако сам мало био припремљен за испитивања, која су ми предмет, да још нисам био имао прилике да видим тога драгоцепог инсекта онда, када ме је 1865. год. министар пољопривреде позвао, да проучим болести, које су га десетковале.

Дуго сам се узтезао да се примим ове деликатне мисије.....

„Ваш предлог, писао сам своје славном другу,²⁾ бача ме у велику забуну; он је зацело по мене врло ласкав, сврха му је узвишена, али како ме узнемирује и обуђује! Помислите, молим Вас, да нисам никада додирнуо свилобубу.....

Дима ми је одговорио 17. маја 1865. године: „Особито пољажем на то, да Ви поклоните пажњу питању које интересује моју сироту земљу; беда превазилази све што можете замислити.“

Пастер се је одмах одазвао и отпутовао је у Але (Alais) округ Gard, где је инсталисао све што му је било потребно за проучавање болести.

Даље, Пастер пише: „Данас сам потпуно убеђен, да сам дознао практично средство, сигурно да спречи зло и да га спречава и за у будуће. И ако сам посветио скоро пет година трудним истраживањима експерименталним, која су ми пореме-

¹⁾ Extrait d' études sur la maladie du vers à soie, par L. Pasteur — Пари 1870.²⁾ Дима (Dumas).

тила здравље, срећан сам, што сам их се подухватио“... ..

Проучавање је трајало више година, али труд би крунисан успехом, јер је Пастеру испало за руком, да не само открије узроке болести, већ и да пронађе и предложи ефикасан профилактичан лек. По Пастеру узрок болести су протозоона телашца, која се могу микроскопом видети и наћи у телу сваке оболеле свилогубе или лептира, а која је болест раније већ названа *цебрином*.

Године 1867. доказао је да је пегрина *наследна*, т. ј. да болесне јединке носе болесна јаја, а да су јаја здравих јединака свагда здрава. И тако је на начелу селекције здравих јединака и њихових носива заснована тако звана *Пастерова ћелична метода* за производњу здравих јаја, која је, као што ћемо видети, довела до потпуног успеха и, управо, спасла и обновила свиларство не само у Француској, већ и у осталим земљама, где је болест такође беснела: Италија, Балкан, Аустро-Угарска, Турска и др.

Пастер је истовремено проучио и другу болест свилогубе, мање опасну, али доста честу, звану *флашери* (сањивица). Резултате свога рада Пастер је објавио у својем чувеном делу у два тома: „*Etudes sur la maladie des vers à soie*“ (студије о болести свилогуба).

Али француским свиларство не би суђено да се проналаском великог Пастера у пуној мери користи; оно никад више није могло достигнати своју ранију висину. Прости одгајивачи, напаштани кризом, коју су претрпели, радије су замесивали лудове виномом лозом, која је већ била претурна филоксерну кризу, а обећавала је добар приход.

ПОД ЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Наставак из *Тезака* из 1922. године)

2. Јесења пшеница, јечам и раж треба да се посеје и повлачи до Маја, а не, или најдаље до Петковине. Који до овог времена не буде реченим јачу посејао, а могућно му је било, онај ће бити казније.

3. Свака сорта пролетњег усева, као и кромир, почиње се сејати од Фебруара до последњег Марта, или ако би за ово време рђава погода била, то може се сејање и до половине Априла продужити.

4. Кукурузу почиње се сејати од половине Априла па до Св. Николе летњег, а који би до овога времена пре-вобрега посејати га, онај ће бити казнигован.

8. Јелка и проја може доспети, ако се и до половине Јулија месеца, т. ј. до Видова дана посеје. Пренебрегнути до овога времена посејати и поджежи казни.

6. Пасуљ, грашак, сочиво, боб, и овима подобна варијета, могу се и у пољу и у баштама сејати.

7. Где је обичај винограде агарити, ваља их одмах загнути, како се обери. У пролеће пак ваља их с почетка Марта месеца одгинути, а резати пре, него што завуколе;

Како се кретало свиларство у Француској после 1857. год. види се из следећег прегледа:

Година	Свилогуба милiona килoгpама
1858. године	11,5
1859. "	11,
1860. "	11,5
1870. "	10,1
1880. "	9,4
1890. "	7,7
1900. "	9,1
1902. "	7,2
1812. "	6,2
1915. "	1,7

Благодарећи проналаску Пастеровом могле су се очувати добре француске домаће расе, а напустити *јапанске*, које су давале и мањи принос и лошији квалитет и отуда су имале и мању цену. Тако су 1869. г. мекурци домаћих раса плаћани 8,5—9,5 франака килoгpам, док су мекурци јапанских раса плаћани само 4—7,26 фр. килoгpам.

Али разитак светског саобраћаја учинио је, те су се филатуре могле лако снабдевати сировином из Италије, Сирије, Персије и т. д. што је имало за последницу опадање цена. Сем тога томе је допринела и измена у моди, која је сада подносила лошији квалитет при јетинијој цени.

Све је то имало за немину последницу *стагноцију* у производњи мекурака, тежњу *за што већим приносом по унцији и разитак индустрије јаја*, која производи *здрова јаја* не само за унутарњу потребу, већ још у већој мери за извоз — и као даљу последницу *исчезнуће произ. подне мекурака на велико*. И у нашој Краље-

а то бина од половине месеца Маја, па до конца истога; а беру се онда као добро сазре грожђе.

8. Кошење сена, жетву стривнога жита, брање кукурруза, и брање виноградa специјалне економ. и назначује дан, кад ће се почети радити, с тим долетно, да сви окучују у једно време, жетву и брање, да не би по том стока, упуштена у њиве поређене, поједа и перораче.

9. По неки места бивао је по сада обичај, да сенокос у пластовима, и снопови у крстинама остану много времена на ливади и њиви, и д чекају рђаво време, те од кишне провајају сасвим. Да не би више тога било, даје се економу власт, сваког оног каштиговати, који, кад је чему време, не садене, снесе, и не садене сено у сенама, а крстине у стоговима, који се онако саденима имају, као што наумештинији земљоделец стогове гради, и покрива, па кад му време дозволи, онда нека и врши

10. Да би се баште и воћњаци већма подигли и у веће савршенство довели, ваља сваки Србин да се стара што више може равном варијета и зелени у баштама посејати, а имено лук, купус, белу репу, цвеклу, парнику, краставце, тикве-долме, — чубар, нану, жалфију (крупу руту), шафранику, роткву, и т. д. и да сваког рода воће, а особито: крушке, јабуке, шифтелије, трешње, вишње, лудове, орах што више може умножава и благодроћав

вини анас имамо државни Завод за производњу јаја свилуба по Пастеровој ћеличној методи у Новом Саду.

Удоба Пастерског испитивања једна унија јаја дносила је 20—25 кг. свезих медурака, што данас од промене приликама не може дати никака приход.

Гање у великим размерама захтева велике просторије и онемогућава лични брижљив рад, већ затева плаћену радну снагу. Морало се је тежити да се трошкови сведу на минимум, а приноси пшну на максимум, а то је могуће остварити само у производњи *на мало*. Отуда је у Францкој данас гањење свилуба од стране *ситних* сопственика, *на мало*, дало добре резултате и по их једино може дати. Тако данас није ретко а поједини одгајивачи добију по унији јаја (сеена) 50—75 кг. свезих медурака, уместо некадашњих 20—25. кг.

Шт су данас одгајивачи свилуба много обезбедили у своме послу од болести свилуба и што су много мирније сачекати плодове свога труда и о је несумњива заслуга славнога Пастера.

Неи му је хвала и вечита слава!
27. II. 1922.

Београд.

А. Г. Јовановић.

ИЗ РАДРСТВА.

Кратка поука о гајењу овса.

Пре испитивањима Научнехотом овај води покрело од најтег овса (Avena fatua) из кога је се дугогодишњом студијом промену у садашње своје облике. Препоруке из Србије, Европе где је сејан још у бољим

не само због воћницама, него и поред путовања севања, како је трудолобље Срба свима пролазећим бити видно и а путујућим странаца похвално.

11. оном одржавања дужности шумара, и по томе чувања, да се шума чува од безамернога и неуредног сечења и да брани од дечи и људи, да не љуште медуру. Шума да: онде разрићује, где је честа.

12. жност ће бити економка, терати људе, да сваки свагда, кагод после, а особито с пролећа и јесени, и зиме аем: својој, која је за угарење, угари, а која је за ђубрење бри

13. као се стоке тиче, она се у Србији добро плози по сва је јава и неугледна, а особито крива и говеда због чега и у малој цену. Да би дакле стока била и крупнија тала, ваља сваки Србин да обрати особито своје старе на то да коину стоку одјаја за патене, а ситну јак и утамањује, и тако за неколико година да постану, а ситна стока не исечење, а место не крупна не постану. Ово се најлакше може докучити, ако за говеда узмунити по једнога, или према числу чрвава и повише кри бачова, а за кобиле по неколико крупна и здрава чебана. Економ дакле настојавати, да свако село или два по три ња заједнички, да се постајају овим начи: с дружити се, бикове и ждрбце прибавити,

зано доба. Он је најмлађа стрнина по култури. Китајци помињу оvas у једном историјском спису који говори о добу 618. 907 год. по Хр. У Индији је се оvas тек у новије доба на заузимање Енглеза почео сејати. У старом веку гајили су оvas само Словени и Германци, од којих су га Римљани и упознали.

Оvas се гаји као одлична сточна храна за коње а као прекрпуна одлична је храна за свеколику младу и млечна грла. Оvas освена одлична је за исхрану радне стоке. Швеђани и Норвежани гаје га као хлебну биљку. Руси справљају од њега алкохолно пиће „квас“. У домаћем лекарству препоручује Кнајз оvasну сулу болесницима. У новије време шири се у Америци и Енглеској употреба освеног брашна од кога праве киселе, пудинге, и т. д. По догоријама провају се освени сузари као и ранији препарати за исхрану дечи и болесника, пошто се одлично лако сварљивошћу части. Садржи у себи и раздражљив алкалоид „авенин“ који до дана: још није довољно испитан.

Оvas се од осталих стрнина разликује што места класа има метлицу. Метлица је састављена из класика који се не образују на слајци главној (као код осталих стрнина) већ на дугачким коначним грчницама које су на једној или на свима гранама слајке разгранате. Освени класак је најчешће двоцветни с јаловим цветњем трећим. Најјаче је развијено прво арно, друго је знатно мање а треће је обично штуро. Незнат је и трозрпни оvas који представља модификацију становништа, узроковану бољом исхраном.

Слајка је подељена на 4-8 чланака лист при рукавицу завршује кратком јајастом усмитоном. Оvas је по природи слабо наклонен боловењу. Метлица носи најтежа арна на врху. Оплођања се приенствено сопственим прахом. Бастардирање (мелечење) са јусденим сортама није искључено

и поправку говеда и коња започети, настојавати, да нова говеда и коња само од одбрани за то бикова и ждрбца постају, а не од којеканог вржа и бушула.

У проче сваки имет у свом селу, дужан је бити на руди економи, потпомагајући овог завршиња свега, што му буде залагао, и по томе у отсуству економи имет не у свом селу настојавати, да људи по уређену економи поступају.

Економ да натера сваког да кучуруз див пут окопа.

№ 231.
5. јуни 1897. (М. П.)
у Кругујеви.

Милош Јовановић
Књаа Србека.
По заповести Књаа,
Јаков Живановић
Директор канцел. Књаа.

Ој интереса је поменати: да су улуства савим пошло радата (5 јуна), да се он, у тој години, ни поменати нису могла. Па и ре чегајући да са њиховом приложеном позуна наступајуће економске године, кнез Милош жури и после 3 месеца укнида економи овом наредбом упушеном *Нашем Управителном Совету.*

(Наставиће се)

али је за велику праксу безначајно. Сви класци метлице не пречетавати одедаред. Пречетаване целе метлице траје 6-7, целог бокора 12-14 дана. Метлица цвета од врха доле. Из живота ова још знамо: да клија при 4-5°C, излази из земље за 10-12 дана по сејању. Вегетација му је 100—160 дана, за које време треба 1340-1730°C. топлоте. 1000 арна теже по Нобе-у 14.5—54.1 грама Климатосталдрова 2 године. Добро арно треба да има 90% клијавости. Хектолитрова тежина треба да је најмања 45 кгр, ма да је она код овса најмање поуздан знак и са његовим хемијским особинама нема никакве везе (Tangl.) При гајењу овса треба велику пажњу обратити на припадајући део кошуљице који по Хаберавату варира од 17-50%. Жетвени принос овса рачунајући 25 твора арна и 45 твора сламе одузме по хектару земљи: око 3,000.000 кгр. воде, 60 кгр. азота, 22 кгр. фосфорне киселине, 85 кгр. калијума и 20 кгр. креча.

Овас је усељивљив и хладних крајева. Северна му је граница у Шведској 58, у Шведској 63 у Русији 70° северне ширине. У Америци подноси ову и тропско влажну поднебља а што судимо да оvas топлоту не подноси то је стога што је она код нас увек са недостатком влаге спојена. Од свих стрнина овас има највећу транспирацију.

Према склопу метлице делимо овас у две групе: на обичан или западни овас са растреситом и овас источни са збијеном метлицом.

Западни осови одликују се финим арном, чиве веће захтеве у погледу земље и поднебља и не подносе јаке и нагле прелазе између топлоте и хладноће суше и влаге као што то подносе источни осови који су погоднији за гору земљу и европски климат. Међу овим двома групама постоје и прелазни. Ове код овса није стална ознака.

Према времену спасавања сорте обеју група могу бити ране и позне а по боји арна: беле, жуће, мрке и црне.

Ране сорте скромније су приносом како у арну тако и у сламу. Зрно је пуније и краће, кошуљица дебла, богато беланчевинама. Одличан за јармљење. Хектолитрова тежина преко 50 кгр. Добри су за јаке земље и брдске крајеве са кратким летом.

Доцне сорте дају много арна и много сламе. Зрно је дуже, меке кошуљице и лево. Овас за стечну храну. Хектол. тежина 44-50 кгр. Подесније су за сиромашније земље и скромније од сората раних. Постоје у обега групама и голи овси који се код нас не гаје.

Од сората овса са растреситом метлицом повнати су бели: Простатајски као ран на добрим земљама често трозрни, Андербејски одгајен, Беселер појављује се у три типа, сви као средње рани; даље Штрубеов најприснији, Киришев најдоцнији; Тријумф одличан по Кину за пиће смесе и Доуповски, ран брдски овас првога реда; жути: жути фландрски доцни, Хајнеов жути, средње рани за сувље положаје. За најбоље земље добри су амерички овси Mortgage Hiffer (избављач од дугова) и Goldenleese (алатно руно).

Од источних осова добри су наш бео банатски, бео руски и бео полски, — од америчких доларов и од црних татарских.

Овими овса гаје се највише у Енглеској и Француској. Код нас је у многим положајима дао добре резултате

За више положаје није, јер се с јесени и с пролећа споро развија, те га прерађује корова и не подноси ни јаке зиме.

Овас подноси на какву земљу. У сушном поднебљу није га саветно сејати на пескушама, који су иначе оскудне у влагу. Тешке и мокре глинуше, киселе ливаде и исушене рибњаци само за овас су добри.

Овас се од свих стрнина најбоље укоренjuje и највише коренова има чиме се и објашњава његова скромност. Прeko свега тога, нема биљке која као он исплаћује издатке око ђубрeња, што су најбоље увидели Американи.

У погледу предходног усева овас није пробирач и долази обично у последњем реду по ђубрeњу и плодoреду. Ово му је допринело распрострањен њавор о његовој скромности.

Ђубрeње сточним ђубретом с пролећа овсу може упропастити скоро целокупну жетву. Од свих биљних хранљивих састојака овсу је најпотребнији азот, без кога га и на најбољим земљама не би требало гајати. Најбоље га је дати на лаким земљама у 75 кгр. амонјуму сулфата с јесени и 75 кгр. чикаске шалитре с пролећа поделити у два сброка. Први растуриати при појави три, други при појави 5. листа. Сем овог на лаким земљама, које су опште сиромашне калијумом дајемо 200—400 кгр. калијита с јесени. На тешким земљама калијум није потребно давати. И на тешким и на лаким земљама треба дати 200 кгр. суперфосфата који се разлочи при обради.

Припремању земљишта овсу приступамо безусловно с јесени. С јесени земљу дубоко поорану — с пролећа при умереној влази земље, што је могуће раније подрљано. Образује лигње услед кишна кора, разбијам је култиваторима. Спролећа орање треба избегавати и предузимати га само у најужујем случају и то што планине губећи из вида да је зимска влага драгоценост свима усевама а нарочито овом.

Велика потреба за влагом приморана нас на ранију а опасност од позних мразева на доцнију сетву. Зато је сигурнији доцнији овас од друге половине месеца фебруара до прве половине марта. Одоцњена сетва после марта даје много сламе а мало арна. Удаљеног редова на добрим земљама треба да је 15-20 иначе 12-14 см. Семења иде код овса нешто више но код осталих стрнина услед слабијег бокорeња. Олакше 130—225 кгр, врствено 100-160 По сејању ваљало тек пошто се земља добро просуши. Дрљање кад је коровљив добро подноси.

Приноси су веома различити и то само зато што се не даје овсу оно што му треба. Обично је принос 1500 кгр. арна по хектару. На добрим земљама приноси 2500-3000 кгр. арна нису никаква реткост. Однос арна према слами је 100: 150—100: 180.

Први који се одабирањем овса бавио био је у половини прошлога века шкотски пољопривредник Шириф. Његов холетовски овас до данас је се одржао. Основ ва њега дала је овесна биљка бујног и високог пораста коју је Шириф нашао 1824 год на њиви фарме Hangoswells. По њему и маса других одгајивача као: Халет, Хајне Беселер, Вилчорни, Свајлска огледа станица и др. добијали су спатаном варијацијом као и укрштањем многе сорте.

Противно града овас је до зрeња издржљив а по том

пак јако осетљив, тако да и најслабији град истресе најтежа зрна са врха метлице. Тада штете и 100%, бивају доста честе.

Због свог спорог развика развије се и шири у овсу разан коров који умањује вредност зрна.

Од болести пати од сивости (*Ustilago Avenae* и *laevis*), пламичке (*P. graminis* и *Lolii*) и чедилке (*Erysiphe graminis*)

Од штеточних штете га пољски пуж (*Limax agrestis*); овсена вах (*Aphis Avenae*); житарца мрки (*Zabrus gibbus*); усенача или скочибуба (*Agrostis segetum*); гундељ (*Melolontha vulgaris*); нематода (*Heterodera*) и т. д.

Јаша Јањић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Треба ли претакати вина у додиру или у закљону од ваздуха?

Вина се претачу да се издвоје од оне више или мање густе материје, која се чувањем издваја и прикупља на дну бурета и која се *тологом* или *стељом* назива.

Претакане вина врши се или тако да вино буде у додиру с ваздухом, то јест изложено слободном утицају ваздуха или тако да буде у закљону од ваздуха, то јест заштићено од слободног утицаја ваздуха. Утицај ваздуха, односно кисеоника, који он садржи, на вино је од великог значаја, те се мора водити рачуна о томе, треба ли вино претакати у додиру или у закљону од ваздуха.

Претакане вина у додиру с ваздухом треба вршити у овим случајевима:

1. Кад вина нису из разних узрока потпуно преврела, те су услед тога остала до мало слатка, то јест садрже ивешну количину шећера у себи. Доводећи их у додир са ваздухом, киселе гљивиче се у њима освежавају и окрепљавају те могу брже и лакше заостали неперврили шећер да претворе у алкохол.

2. Кад вина миршишу на покварена јаја, што се дешава онда, кад се заправивање бербе сумпорним прашком извршило сувише позно. У таквим случајевима потребно је да вино дође по што већој површини у додир са ваздухом; то се пак постиже разлагањем вина при претакану у ситне млазеве.

3. Кад вина миршишу много на сумпорни гас, сумпорни диоксид, или су дејством овога изгубили један део своје боје. И у овом случају што обилнији додир вина са ваздухом при претакану отклониће мирис од сумпора и повратиће првобитну боју вина.

4. Млада вина (осим ако она нису подложна превртљивости — прелому) треба у опште претакати у додиру са ваздухом. Таква вина имају, као што се зна, врло много угљениковог диоксида, који услед напона, а нарочито при релативно високој температури спречава спољашњи ваздух да улази кроз поре на дугама и да на вино врши онај познати утицај — старење вина. Претаканњем у присуству ваздуха се знатан део тог гаса уклања и онда вина брже и боље застаревају.

У свима овим наред побројаним случајевима претакане се виши шавољима и левком, ако су у питању мања бурад или пак пумпом ако су у питању већа бурад

или бачве. При претакану вина пумпом, вино које се претаче треба кроз славицу пусти да пада у један повешити плитак шавољ, па га одатле пребацивати пумпом у другу правну бачву или буре. У сваком случају кад се вино истаче кроз славицу, ону кад се једанпут отвори не треба затварати, да се затварањем млаз вина, који јури из славице не би одбио и узбуравањем вина издвајао талог, чаме би се вино умутало.

Претакане вина у закљону од ваздуха треба вршити у овим случајевима:

1. Кад је у кљуку било, због недовољног времена пред бербом, и трулог грожа, па добијено вино садржи једну материју која се зове оксидаса. Претаканњем у додиру са ваздухом оваког једног вина *оксидаса* би могла да неже киселик из ваздуха за боју вина, па би се онда тако оксидисана боја сталожила и вино преврнуло — преломило. Напротив претаканњем у закљону од ваздуха оваквих вина, претакане се њихово може избећи.

2. Кад су вина стара и већ имају свој буке, од којег им и велика вредност долази. Претаканњем оваквих вина у додиру с ваздухом велики би се део мираса, буке а оваквих вина изгубио, а и један би се део боје оксидисао и сталожило. Стара и фина вина су врло осетљива на ваздуху, те их због тога треба штедити и претакати само у закљону од ваздуха.

Претакане вина у закљону од ваздуха може се вршити на разне начине. Ако је буре које ће примити преточено вино на нижем месту од бурета, из кога ће се вино преточити, довољно је претаче од каучука довести у везу једно с другим, па ће се претакане само од себе вршити. Ако ли су пак ова бурета на истој висини мора се или једно буре (с вином) издигнути или пак применити пумпа. Било да се претаче претаче, било пумпом, треба крај црева који улази у правно буре довољно дубоко завући — најпозе до самога дна, а доцније у вино — да би се на тај начин избегао јаки додир ваздуха с вином.

Најпазд да би се умањило утицај ваздуха на вино — јер се додир вина са ваздухом не може избећи чак и кад се вино претаче у закљону од ваздуха — може се буре које ће примити преточено вино овални закачити сумпорним диоксидом, или ако се неће да употреби тај гас може се буре закачити угљен диоксидом, који ће се претходно у малој количини с буре сапао.

В.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба на Руднику.

За ову изложбу постојале су многе и разнолике сметње.

На првом месту, подружнина на Руднику је основана тек на почетку ове године, те за ову кратко време није могла да у свима крајевима овог забаченог среза Качерског довољно популаризира ову установу. Ово у толико мање, што се подружнина налази у среском месту, које лежи на крајњој тачици среза, те се њим утицај може само у једном правцу ширити. Друга невоља је била у томе, што је овај срез забачен и становништво културно доста заостало, а чланови подружнице већим делом такође доста неуки и

неискусни за пропагирање подружничког рада. На трећем месту време је било кинофилма, те су се чланови излагачи тешко могли на учешће одлучити.

8. октобра пр. године пред отварање изложбе присуео је изасланик нашег Друштва, члан Управног Одбора — г. Александар Г. Јовановић, начелник Министарства Пољопр. и Вода — у друштво државног економи округа Рудничког, марљеног лекара округа Рудничког, држав. економи среза Таковског и суплента сточарске школе из Краљева — г. Драг. Ј. Грујића.

Истовремено управни одбор подружнице одржао је своју VIII. редовну седницу, на којој је одредио одборе за оцењивање изложбених предмета.

Пре самог отварања изложбе г. Драг. Милошевић, свештеник из Рудника уз асистенцију г. Драгомира Адемовића, свештеника из Дучиловца и госта ове изложбе извршио је богослужење, а потом са неколико одабраних речи пожељо срећан рад на изложби.

За њим је председник подружнице г. Малосав Митровић, држав. економ среза Качерског, отворио изложбу поздравно све госте и учеснике и у неколико речи изнео досадашњи рад подружнице. На завршетку свог говора, председник г. Митровић дао је реч изасланику Српског Пољопр. Друштва — г. Александру Г. Јовановићу, који је у име Друштва пожељо подученику успеха у даљем раду.

Затим је г. Драг. Ј. Грујић, суплент сточарске школе из Краљева, предавањем упознао учеснике изложбе са сточном заразом метиљем, а такођа практично објаснио употребу трокара.

По подне су одређени одбори приступили разгледању и оцењивању изложбених предмета. Сва изложена стока била је размештена на ограђеној пољани до среске канцеларије, а остали предмети у укусно намештеној сали Рудничке основне школе. Улаз школе и сала били су украшени народним тробојкама и зеленилом, а на средини сале била је подигнута велика дрвена пирамида са полицама, на којима су изложбени предмети били поређани по групама. Поред зидова сале биле су такође полице са изложбеним стварима.

Стоку је изложено 50 излагача, а награда је досуђено 33 и похвалница 34. Од изложбених крава била је најновише сименталске расе, чистокрвних као и мезела, по махом су биле у неутледном стању. Било је неколико крава мезела монтафонске са нашом домаћом расом.

Изложбени бикови били су у добром стању, и првом наградом је награђен један бик чисте сименталске расе.

Волови су били у првлично добром стању, махом мезели са сименталском, монтафонском, панцигавском и маријановском расом.

Телад су, као и краве, била махом рђавог стања; најбоље мезели сименталске и монтафонске расе.

Кови и кобиле били су мешане врсти и то већим делом арапског соја. Свиње, овце и козе биле су чисто домаће расе.

У опште, *стање стоке није било задовољавајуће*, те је потребно много систематског и стручног рада за поправку сточарства у овој крају.

Воћарство је било сразмерно добро заступљено, како по броју тако и по квалитету. Јабукe су изложили 8 из-

лагача и то следеће сорте: стрекње, овајине, сенабје, звакаче, енглеске парменче и сбердикове релете.

Крушке је изложило 27 излагача и то ове сорте: арапке, озимаче и такуне. За дуње је било 5 излагача, који су изложили прилично лепе квалитете.

За сирове шљаве било је свега два излагача, али су зато њихови предмети били одличног квалитета. Све шљаве изложио је 19 излагача, такође одличне квалитете.

Грожђе је било такође довољно изложено, како по броју тако и квалитету. Три члана подружнице изложила су потпуне сортимане грожђа.

Изложени ораси били су најобичније квалитете.

Друге врсте воћа нису биле излагане.

Од ратарских производа било је изложено: пшеница, јечам, оvas и кукуруз. Стрмина жита изложено је 22 излагача и то махом врло добре квалитете.

Краљева економија са Опленца изложила је такође одличног пшеницу, због чега је била награђена похвалницом.

За кукуруз било је 24 излагача са добрим квалитетима, који се код нас сеју. Од градинарских усева 4 излагача је изложило кромпир, двојица црни лук, тројица пасуљ и наприку тројица. Сви ови предмети били су врло добре квалитете.

Пчеларске производе — мед и восак, као и справе, изложио је у одличном квалитету познати пчелар и учитељ из села Заграђе г. Милутин Марић.

У одељењу на пољопривредне справе и алате 10 излагача такође је узело видног учешћа. изложући: кошнице Ђероново и Дадан — Блатове, воловска кола, полудоведну ралцу и дрвене виле.

У овом одељењу били су изложене и рукотворине ученика Рудничке основне школе, као и пр. модел воловских кола, ралце, корпе од прућа и т. д.

За ове именоване групе досуђено је 30 награда и 30 похвалница.

9. окт. мес. извршено је раздавање награда, распоредају изложбених предмета у корист подужничке касе и сређивање података са обе изложбе.

Једном речју, прва пољопр. изложба на Руднику и поред свих тешкоћа може се сматрати да је успела и оправдала жртве, које су за привређивање учиниле.

30. октобра 1922. год. Инспектор за подружнице
Београд. **БОЖ П. ТИРИЋ.**

Мудре изреке (из народних пословица)

—
Скупно један стари сељак.

—
Нема хране без дубоке браве.

—
Нема проје без никољске њиве.

—
Не сеците лиснице већ сејте детелину и другу пићу!

—
Не убиј, Боже, мило свијет, ни помози, Боже, мило свијет,

—
Не храни стоку буђавом храном.

Немој само извазити гној на њиву, него се постарай да он буде добро развучен и добро заоран.

Не поори људки, па сеј што оћеш и како оћеш — неће ти ништа вајдати.

Није довољно само набавити добру расу стоке, већ и треба и добро неговати.

Обделавај земљу докле год можеш, јер је земља наша мајка, која нас, док је обрађујемо, богато награђује.

Бенко Котруљић

КЊИЖЕВНОСТ.

Изишла је из штампе: *Читанка за пољопривредне и друге продужне школе и за више разреде основних школа* средња: Светислав Радојчић, секретар Министарства Просвете и Ђура Терзија, школски надзорник.

Читанка има 127 страна веће османе и овај садржај: I. Земља и обрада земље, II. На дому, III. Народ и домотина.

Она је читачка одлуком Министарства Просвете Бр. 48401 од 21. XV 1922 одобрена за уџбеник приватног издања за све основне и продужне пољопривредне школе у Краљевини.

A. Г. J.

БЕЛЕШКЕ

Не држите заједно телад са туберкулозним кравама. — Телад туберкулозних крава обично нису туберкулозна, јер се та болест не преноси наследством непосредно. Али ако се та телад држе заједно у једној истој стаји са туберкулозним кравама, она се временом могу заразити јер се клице туберкулозе лако разносе кроз ваздух, а и прико заражене хране и воде могу лако ући у здраво грло. Отуда не треба никад остављати ни туберкулозне краве у истој стаји са здравим кравама, а још мање са теладима. Телад која су добијена од туберкулозних крава одвојити од ових и пусти да доје под здраве краве или пак рачити их на цуци или из ведрице са млеком од здравих крава, или пак са вареним млеком. Најбоље се познаје једна крива да је туберкулозна ако се проба на туберкулину, но ту пробу може најбоље извршити ветеринар, коме се у сумњивим случајевима треба свагда обавијати.

Г Л А С Н И К

Употреба лека Дистола противу метља. — Наш члан А. Васић из Д. Крчина пише нам: „У 1920-21. год. радао сам мојим селанима дистола 500 гр. па је исти лек имао великог дејства код метљаве стоке, тако да је ретко које грло оболело липсало.“

Како су изгледли да ће у овој години имати много метља у стоци то сам поново поручио, преко Заступника фабрике Д. Доктора Андре М. Врвића Кнез Милетина 59. да ми исти лек пошаље.

Стога позивам и препоручујем свима подружњима и привредницима да исти лек поруче код поменутог Заступника и раздају својим грађанима ради пробе противу метља.

Уз лек шаље се и упутство.“

Ми ово достављамо нашим читаоцима ради знања. Нов члан утемељач. — Г. Фрањо Пирнаш држ. виши ветеринар у Љубљани послао је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача Друштва. Г. Неша М. Половић, економ у Скопљу (Карићева ул.) положио је овом Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овим приликом благодари именованом на пажњу и послатом улогу.

Исправка. — У Бр. 14. „Тезака“ на страни 351. наштампано је: орање треба да је дубоко, по могућству више од 20 см. а треба читати: орање треба да је дубоко, по могућству више од 25 см. У Бр. 52. стр. 411 29. ред озго уместо „На прошлој изложби“ читати: На Прашкој изложби.

ЗАПИСНИК

41. Ревизије годишње Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, на дан 29. новембра 1922. год. у Друштвеним Доку у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Пја Т. Тодоровић, чланови гг. Благоје Д. Тодоровић, Александар Г. Јевановић, Вика Т. Радоновић и Драгутин Сремаћ.

Председао потпредседник Пја Т. Тодоровић. Болешко ваном Марко Дмитријевић.

I.

Прочитан је извешај прошле седнице. — Одбор уста прими.

II.

Прочитано је извешаје гг. Благоја Д. Тодоровића и Веће Т. Радоновића о извојним царским тарифама за Ратарске усеве. — Одбор одлучи да се упути Ратарској Секцији на прегрес.

III.

Прочитано је тражење Министарства Пољопривреде и Воде пољопривредних слава, албума и алустрованих листова, који би се ивали послати Посланству у Вашингтону ради публиковања, а у циљу упознавања америчког света са нашим земљом. — Одбор одлучи да се начелно Управно Одбора да све наустрашје пошаље од којих има сувише.

IV.

Прочитан је извешај инспектора за подружнице да је пољопривредна подружница у Мрчајевцима обавијена и да је треба признати у састав Друштва, пошто је испунила све услове која су правилима предвиђена. — Одбор одлучи да се Подружница ова прими у састав Друштва, пошто је испунила све услове, и да јој се уступи сва имовина бише, пољопривредне подружнице у Мрчајевцима.

V.

Моља пољопривредне подружнице у Мрчајевцима, да се владини улог од 30 динара рачуна за 1923. годину. — Одбор усвоји молбу да јој се рачуна за 1923. годину.

VI.

По молби г. Милоја Ђорђевића окружног економа у Горњем Милановцу да му се исплати рачун, учињен приликом оснивања пољопривредне подружнице сред Љубљинског. — Одбор одлучи да му се исплате сви трошкови по рачуну.

VII.

По молби г. Павла Пековића, секретара Министарства Пољопривреде и Воде да му се изда хонорар за осам дана уозорбљених око прерађивања изложбе о слави Друштвеној у Београду. — Одбор одлучи да му се ипак награда на уложени труд изда 250. динара.

VIII.

По извештају дожавног окружног економу у Штиту да је примо сираје од општине Гор. Балванске, да које га је Друштво остварило и предаване да се подесе Подружницама у округу, — Одбор одлучи да се овласти окружни економ у Штиту да све сираје подели Радовишкој пољопривредној подружници у Радовишту и пољопривредној подружници у селу Чапљинку сред Малешког.

IX.

Прочитан извештај Стоцарске школе у Крадјеву о овогодшњем приносу ораса и јечма, — Одбор одлучи да се пшеницу тражи од Управе, да свој извештај дојави колико је од посланог семена посејано, на којој површини, у које је време сејано, колики је принос био, и ко је гађао сваког усева руковоо.

X.

Прочитана је молба Савета П. Т. службеника, да им се шаље бесплатно „Тежак“ уз плату библиотеку, — Одбор одлучи да им се не може слати „Тежак“ бесплатно, пошто је претплата сунјне мала.

XI.

Прочитана је молба Чехословачког Посланства да им се шаље „Тежак“ у замену за лист који издаје Чехословачко Министарство Пољопривреде у Прагу, — Одбор одлучи да се „Тежак“ шаље у замену за њихов лист.

XII.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Воде да је г. Александар Раховић Друштвени секретар, постављен за управника Топчидерске Економије, — Одбор прима к знању с тим, да се умоли Господина Министар Пољопривреде и Воде да одреди од чиновника Министарства друго лице које ће ову дужност отпратиљати. У писму именовати гг. Никољу Петровића, Милорада Зечевића и Милана Анастасјевића, да од ове тројице одреди једног.

У исто време одлучи да се г. Раховићу изда уверење о његовој служби у овоме ико понабоје може бити.

XIII.

Прочитана је молба Никоље Станковића студентизара Министарства Пољопривреде и Воде, да га Друштво прима за хонорарног секретара, — Одбор одлучи да се не може прихвати, пошто је Друштво предложило избор другог надлежног.

XIV.

Прочитан је предлог Друштвених благајника да изабаву дрва и лећа од Друштвене кавцларнице, — Одбор одлучи да се побаве једна бројана шећ, и да се одирају једна оруваљиска (од кавцлара) и да се набави 20 м. дрва. За дрва да се Друштво обрати Министарству Шума и Руде, преко Министарства Пољопривреде и Воде. Да се уград набави на Потрошничке Задруге Београдских чиновника и службеника. Оне се набаве и одраже изаду навршати на кредита на канцларничкој материјал и извештај.

У исто време Одбор одлучи да одобрава и досадању набавку дрва на Друштвене потребе.

XV.

Прочитано је извештаје пољопривредне подружнице у Чачку, да Друштво изаштеје 160 000 до 200 000 динара код Министарства Пољопривреде и Воде г. Сави Заруби свирну на име пољива на 10 година без интереса, — Одбор одлучи да се ова молба упути Министарству Пољопривреде и Воде по могућству на прирање.

XVI.

Г. Драгутин Срепнић члан Управног Одбора и Марко Дмитријевић Друштвени економ, референту Одбору да се у смислу Одборске одлуке прихвати дужност од досадањег инспектора г. Тврћка, — Одбор прима к знању.

XVII.

Потпреседник савезаца да је на позив ректора универзитета лично нашо уписа на редовностнашкој врсности професора г. Саве Лозанаца, — Одбор прима к знању.

XVIII.

Прочитан је извештај г. Владе Т. Радивојевића, члана Управног Одбора, у приредној молбао Дивизије Пољопривредних Клауба да сред Космајски у Сомоту, — Одбор одлучи да се упуте сви извештаји као целина Др. Вељажу Стојковићу, а да се г. Радивојевићу исплате трошкове по рачуну.

XIX.

Прочитан је извештај Генералне Дирекције Царина, да нема захок о царинској тарифи, — Одбор прима к знању.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Воде, да Друштво прикупи од својих подружница спискове потребних пољопривредних справа, машина, и заата и до, на рачун репарације, на заата унети предлог Министарству Пољопривреде и Воде, — Одбор одлучи да се нише расписе свима подружницама да пошаљу потребне спискове.

Са овим је изакучела данашња седница.

Јосиф Хозак пчелар из Шапца

(Комичка улица бр. 77)

продаје 28 кошице Вертенове и 3 вршкаре са челама.

Са кошицама продао би и сав пчеларски прибор.

1—3

Садица Ожиљених од Дуња Округлих.

Има већа количина на продају:

1. Које роде I године 15— д. комад

2. " " II " 10— " "

3. " " III " 5— " "

Ранка шљива " " 5— " "

Трешња ожиљених . . . 6.50 " "

Обрати се писмено са поруком фирми „Рача“ и Вишњак“ ком. трговцима, Карађорђева ул. бр. 78.

Преко 100 ком. по погодби.

Са имама „ПРЕЧИЦА“

(Спас. Јаковљевић)

1—1

„НАРОДНИ ПРИЈАТЕЉ“

— ЛИСТ ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ. —

„Народни Пријатељ“ је у овој години испунио свој задатак на задолжителност својих читалаца: изашао је потпуно „Нар. Новице“ Ж. О. Давића. То сведоче изаше многобројних читалаца из свих покрајина наших. Још су војници правили народних фактора: Министарство Просвете препоручило га је свим школама и народне књижице; Министарство Војне и Морнарице да војници и офицери; Господи Савеза за Београдничке Задруге и Задругаре.

Одбором тиме постављено издавање „Народни Пријатеља“ и за август 1923. годину, са истим адитком и истим програмом, који издодваљају сваког писменог човека.

„Народни Пријатељ“ изазивае напустава у месечним сесмама од 32 сране.

Цена ће бити годишње 20 динара за свакога. За иностранство 35 динара.

Прегледају се полаже изашре, и то: *из целу годину од Јануарија* Лист ће се слати само онима, по претходно поштом прегледају. Скупљачи могу адиткути 20% за тура и трошак.

Прегледају се сву другој саати на адресу: Београд, Вадинаска улица бр. 30.

Молом пријатељу народног просвеђивања, да лист „Народни Пријатељ“ препоруче у својој околици, и да се заузму око скупљања писменог човека.

„Народни Пријатељ“ треба и у будуће да стине у све наше крајеве, на и у сва села и градове; он треба да се шаље у ризи сваког писменог човека.

То се могуће и по његовој садржини и по његовој цеви. Први број из 1923. годину изаше ће крајем Јануара.

Децембра 1923. год.

Београд.

ДИМ. Ј. СТОЈАНОВИЋ

Инспектор,

Министарства Социјалне Политике

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

Кудукуду се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
СловенацаСрп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ**ТЕЖАК**

На годину 20 дин. или 30 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. пренесу друштвени
носн пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 45 дин.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Додоровић**Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 2

БЕОГРАД, 14. ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ.

Година I.

Покретне школе за сеоске домаћице.Један користан рад Савеза Срп. Земљорадничких
Задруга у Загребу.И једна само девојка, која
ту школу срочи, моћи ће
да отвори очи целом селу
и да му просветитеља буде.

У пуној (великој) седници Управног и Надзорног Одбора Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Загребу од 23. марта 1922. године одобрено је, да се из средстава Савезових одвоје 2 милијуна круна (500.000 динара) за господарско подизање и унапређивање Баније, Лике и Крбаве.

Већ је њо од тога привредна својој цели, то јест употребљено је већ око 200 хиљада круна и дато задругарима из горњих најзаосталијих крајева тог дела наше отаџбине, у јефтним гвозденим илуговима, њивским и ливадским дрљачама, тријерима, сејачицама за кукуруз, илуговима, оковачима и огршачима, вештачима, сељкацима, вештачком ђубрешу, одабраном смену и ш. д. и ш. д.

Рад тај прошириће се и на разне друге потребе задругарске у тим крајевима, као на пр.: на ширење добрих и корисних књига, књижица и разних штампаних упутстава; на предавања сваке врсте о напредном раду у свима гранама пољске привреде; на практичне упуте који се имаду применити на самом раду што се тиче напредног обрађивања земље и т. д., и то у првом реду код „узорних господара“ који већ раде, а после и код оних, који ће се до године и следећих година за узорне господаре бирати.

Али ми овде то успут наводимо само, а за посао, ради кога ово пишемо важно је нарочито сазнати то, да је Савез решио, да се из споменута 2 милијуна круна помаке и све оно, што има да служи за духовно, то јест просветно подизање наше жене у горњим крајевима, која живи тамо још и данас у царству потпуног мрака и незнања.

О томе је управни одбор Савеза донео у време,

кад се решавало о одвајању споменута 2 милијуна круна, ово решење:

*„Српска жена у Банији, Лици и Крбави просветно и културно још је више заостала од мушкога света. Женина улога на селу и на дому исто је тако важна као и улога њезинога мужа. Према томе би без њезиног душевног подизања цео рад око културног унапређивања и подизања бановачког и личког села једва имао правога и жуђевога успеха.**За то се предлаже Савезу: да свом снагом, свима средствима и што пре отпочне радиши и на просветно-културном васпитању и подизању бановачке и личке жене.**У вези с тим предлаже се уједно Савезу, да замоли Министарство Просвете у Београду, да му за организацију и спровођење тога рада подели за почетак бар две за то потпуно оспособљене учитељске силе, а рад њихов требао би да обухвати у почетку што се тиче практичног рада бар две три најважније ствари:*

1. Поуке о реду и чистоћи у кући;
2. Поуке о нези детета и болесника, и
3. Поуке о селачком кувању.

Позната је свакоме она наша народна: *Кућа не лежи на земљи већ на жени.* То је непобитна истина. А кад је тако, онда треба да идемо за тим, да оспособимо што већи број нашег сеоског женскиња за добре домаћице и матере, које женскиње и данас пропада по нашим селима телесно и душевно не за то, што је глупо и тупаво, него због незнања свога и непросветљености своје.Требало би за то, да и сваки крај наш има — као што је у другом напредном свету — бар по неколико сталних *Школа за сеоске домаћице* с једногодишњом обуком у њима, у којима би се ратарске кћери училе сваком корисном раду, знању и умењу. Ми засад имамо тек 2 такве државне школе у нашим горњим крајевима (Госпић, Петриња). Како подизање таквих сталних школа много стоји свуда па и код нас, ради чега их је и код нас у горњима крајевима — као што ре-

космо — тек једва две, за то треба да се и ми испомажемо у томе на начин, на који се и други свет испомаже.

Па за то Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу намерава да и код нас уведе као што и други напредни народи раде, исте такве Школе за сеоске домаћице (домаћичке течајево, курсове), али које ће трајати само два месеца. Оне ће се одржавати по разним већим местима у нашим горњим крајевима од времена на време, и то за ближа им села, односно за ратарске наше девојке из њих, у првом реду за задругарске кћери, а ако се не би број попуно одатле, онда и за кћери узорних господара.

Разуме се, да се у таквим школама са једногодишњом обуком више може научити, него у онима које трају 2 месеца. Али и у таквим кратким двомесечним школама може се научити све, што је најважније за једну ратарску девојку. Осим тога наш свет ће се увек лакше одлучивати за такву крађу, него ли за једногодишњу дужу школу, јер му дете научи брже свршава и брже се кући поново на свој посао враћа.

Те школе данас су за наше ратарске девојке једини начин, да се и селачка девојка уздигне на виши степен просвећености, те да научи, како ће и на који начин ће: 1. припремати и спремати добра и здрава јела; 2. неговати подмаздак; 3. водити више рачуна о телесној чистоћи и здрављу своје чељади; 4. одржавати ред и чистоћу по домовима и ш. д. и ш. д.

У прву такву школу Савеза Српских Земљорадничких Задруга примиће се највише 20 девојака, у првом реду задругарских кћери од 16

до 20 година (ни млађих ни старијих), потпуно здравих, без знатнијих телесних грешака и мана. У другом реду примиће се — као што смо пре рекли — кћери оних напредних рашара, који нису задругари, јер још код њих није задруга основана, али који су изабрани за узорне господаре. (То су ратарци, који по упутствима стручњака Покрајинске управе, Одељења за народно господарство, и стручњака Савезових своју земљу обрађују).

У школи ће имати ученице бесплатно: стан, огрев, осветљење, наставу (обуку) и прање.

Трошак за железницу сносиће родитељи.

Од разних кућних намирница, свака ученица има да понесе са собом у школу шта може и колико може, макар и најмање, као например: брашна, кромпира, бела пасуља, јаја, једно или два пилета, масти и сланине.

Од преобуке треба да понесе: 2 пара у оделу; 2 пара у рубљу; 2 пара у обући (опанци, ципеле); 1 чешаљ; 2 убруса (пешкира); 3 до 4 ципне марамице (рупчића); 1 четку за чишћење блати; 1 четку за сјајене ципела; 1 четкицу за зубе.

Месо и остале намирнице, у колико не дотече за кување оно што ученице донесу, набављаће школа.

Све ученице живе, раде, једу и спавају у школи. Ученице не могу за цела два месеца ни једаред школу оставити и кући ићи.

Само недељом после подне биће дозвољено родитељима и рођацима, да посећују у школи своје кћери односно рођаке.

У школи ће се предавати: 1. Домашинство: кување; мешање хлеба и пецива; постављање и служење око стола; прање и искухивање рубља

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Наставак из Тежака за 1922. годину)

Пуцујући данас од Пожаревца к Свилајнику, где смо фаза Бугу благополучно пресли, а највећим сажаленијем упит, а и свуда кул' смо год пролазили приметили смо велико небреженије у пољском раду. Људи уместо да благовремено пољске послове свршују, летину своју сабирају, они ово са свим пренебрегају и остављају да рана у пољу пропада, труне и прорашкује, а у место овог одају се другим којеквацим безопасцима, кад је време за сабирање усева, они онда шљиве млате и купе, а нимало се о многоважнијим пољским пословима не старају. Приметивши ово, увидили смо и то, да уредбе наше с постављенијем економиа никаквог до сад успеха код људи причиниле нису нити једну овим начином причинити, но шта више изгубљеније времена економијама и трошак правителствени авни, из које би се економија за труде награђавати морали наоде.

Поводом овим нашим смо се побујили, цело ово заведенје, економическо сасвим уништити и друго средство к побољшанију пољскога рада употребити, које ће се

повдигне побољшанију пољскога рада употребити које ће се позидије од нас издат, чега ради и препоручујемо Совету, да одма уништити ово свима исправничества а посредством исправничества и свим среским старешинама и економијама обавани, наложиши исправничествима, да сва у предмету овом економијама и среским старешинама издана од нас настављенија и дипломе одузму, ова да сасвим уништити и више несуществујући бити, објаве, и сва акта овако сакупљена Совету пошљу, која ће потом Совет нама рапортом својим спровести. Међутим, пак, нека Совет препоручи среским старешинама, да они за то време настојавају, да народ своје пољске послове прилежно, до друге наредбе, извршује и да народу објаве, да ово уништитије економиа зато бива, што народ у економијама никаквог успех не показује, нити се залопствескија економиа пованује.

В № 3693.

13. Септембра 1857

У Свилајнику

Милош Обреновић
кнез убски

После тога се није заводила ниједна друга пољопривредна установа, нити се на који начин организовала пољопривредна пропаганда. Тек после 16 година је установљена прва школа пољопривредна (1853. у Толчићу), али је на захтев Народне Скупштине укинута (1859).

Неисправну пољопривредну пропаганду држава ни

и глачање (цеглање); кување сапуна; намештање постоље; одржавање чистоће по одјама, као: рибане папоса, праве прозора, чишћење пећи и ш. д. II. Кројење и шивање рубља за одрасле и одојчад. III. Хигијена (Наука о чувању здравља; основи хигијене (науке о чувању здравља); нега болесника, прва помоћ у нужди; болесничка соба; нега и исхрана породице и новорођенчета; употреба топломера; предхрана од заразних болести (како ћеш препречити, да не наиђу и на твоју кућу) и т. д. IV. За неписмене ученице биће посебан течај (курс), у коме ће свака неписмена девојка научити читати и писати, па ће тако ученице из Школе за сеоске домаћице понети и најпотребнију писменост.“

Тако Савез мисли већ ове зиме и идућег пролећа да одржи прву такву двомесечну школу за сеоске домаћице засад најпре у једном већем месту у Банији, које буде одговарало у смену најбоље за тај посао, нарочито обзиром на потребне просторије. Друга исто таква двомесечна школа за сеоске домаћице одржала би се у Лици.

За сад је важно то: 1. да све задруге наше у Банији и у Лици за ту намеру Савеза у Загребу сазнаду; 2. да се упознаду са целом том ствари из послатих им разних улутстава, и 3. да јави свака задруга Савезу по имену и по презимену оног задругара ратара који је вољан да своје дете (треба навести и име девојчино и кога је дана и године рођена) упути у ту школу, кад се у његовом крају отвори, да научи у њој све оно, што треба кући њезиној садањој, као и оној, у који ће се данас сутра удомити.

Савез Српских Земљорадничких Задруга у

Загребу већ је отворно упис до 15. јануара ове године за прву своју двомесечну школу за сеоске домаћице, на којој се имају школовати кћери напредних ратара из Баније, Лике и Крбаве.

Ми поздрављамо ову срећну идеју Савеза Српских Земљорадничких Задруга да и нашем женском свету на селу пружи потребна знања за живот. Ми смо и сами у више махова истицали потребу домаћичког васпитања, па се радујемо да се у том правцу почиње сада више радити а нарочито преко установа, који су за то највише и позване.

Желели би да такву исту акцију поведе и наш Савез Земљорадничких Задруга у Београду, управо да је настави, јер је и пре рата на томе радио.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара, које смо до сада добили од наших читалаца на анкети о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље осветлило, колко читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечна искуства, да то у опште интересу што пре учине.

Уредништво

Успех је прошле године био само у рационалном гајењу кукуруза, у и колико је је који пољопривредник старао, да испуни све услове за рационално гајење ове биљке, у толико је и принос био већи и обратан. Одомаћеним пак старим начином обраде, у овој години кукуруза је до сасвим незнатно па чак и никакву бербу.

Ја ћу пак у кратким погледима описати свој „поправљени“ начин обрађивања (пошто још нисам у могућности да до сутрице испуним све услове, који се у правилном

после никако није заводила на *организовала*. Ту су улогу сасвим *осредно* вршале пољопривредне школе (*Земљо-белско-шумарска школа* у Пожареву 1870—1882, *Рапарска Школа* у Краљеву од 1882, *Школа за винодеље и воћарство* у Букову од 1891 и *Рапарска Школа* у Шапцу од 1906) и једним делом срески расадници и окружне пољопривредне станице.

На пољу пољопривредне пропаганде од 1869. стоји готово усамљена, једна приватна установа, Српско Пољопривредно Друштво, које се више од 50 година, уз окуду довољних средстава, довија да у народ унесе не само боља семена и савршеније справе, алате и машине, већ и што више знања и искуства пољопривредног и да науку пољопривредну популарисе. Оно то постиже и непосредно преко својих Подружја, савлађивају тешкоће које су многобројне и предрасуде које су биле врло дубоке и на које и сад наилази врло често.

Да би свој пропагаторски рад пуније организовало и што јаче кренуло, Српско Пољопривредно Друштво се у почетку 1920., обратило многим лицима у Србији, позивајући их на ову племениту сарадњу. Писмо, којим се оно га ову сарадњу обратило, од интереса је за оцену напога који су у овом правцу чињени, те га, зато, у целини саопштавамо.

Пре 50. година је основано Српско Пољопривредно Друштво, коме је постављен задатак да помогне развијању напредне пољопривреде и да нађе у сусрет нашем тежаку, а то ће

рећи нашем народу, да унапреди своје домаћинство, да поправи своје стање и свој живот учини пријатнијим и милијим. За ових 50 година је Српско Пољопривредно Друштво, не располажући никаквом издашцијим финансијским средствима, учинило огромне користи нашој пољопривреди и нашем тежачком народу. Оно је, прво у овој земљи и читав низ година потпуно само и без ичије сарадње и помоћи, у наш народ уносило и распрострањало и гвоздени плуг, и дрљачу, и копачицу, и ветреначу, и пријер и сечку, и вршлицу и све друге, по броју многобројне, а по важности за напреднију пољопривредни рад од огромнога значаја, справе, алате и машине. Српско Пољопривредно друштво је задобило српскога тежака за сејање детелине, грахолице сточне репе и других пилних биљка; успех је настојавања Српског Пољопривредног Друштва да су државна и друге установе помогле а наше пољопривредне масе прегле на посао око поправке сојева и подизања наше стоне, око обнављања филансером управљаних винограда, око развијања нашега воћарства и т. д. Српско Пољопривредно Друштво је непрекидно улагало своје новоре да нашега тежака задобије за напреднију рад у свима гранама пољопривреде, па су ти напори уродили видним успесима.

(Наставак се).

гајењу овог таког важног усева намећу), а код кога је најважнија чињеница зимско орање.

Као и осталих послератних година, и ове поорало сам земљу за кукуруз у другој половини зиме. Дубина орања је била 18-20 с. м. просечно. Још истог дана по орању, површину прешао сам трновом браном да бих успорио испаравање зимске сејање. Сејање сам вршио од 25. марта па до 1. априла (по старом календару) пошто је било топло и земља проциједна, на следећи начин.

Да бих уништио поникли коров, протерао сам култиватор у недостатку екстиратора, за тим брадзером обележио врсте, уздужно, па по њима мотикама за обраду репе посејао на одстојању 1,50 м. ојак од ојака, а на растојању врста од 75 с. м. Дубина сејања просечно 5-6 с. м. На мањој дубини нисам смео сејати услед врана и шева, које су грдне просторије сасвим или делимично упропастиле. Засејане површине одмах сам дрљао, а после 2-3 дана поваљао глатким ваљком.

Кад је кукуруз никао тако, да су се врсте могле распознавати, поновио сам дрљање лаком дрљачом чиме су младе кукурузне биљке биле ослобођене коре а евентуално и пониклог корова, тако, да су овако подрђане површине личиле на опрашене.

Прво прашење извршено је кад су кукурузне биљке достигле пораст око десетак сантиметра којом је приликом и проређен, остављајући у сваком ојаку — кућници по два струка. Друго прашење извршено је кад су струкови досрпали 25-30 см. и треће (у место ограда) кад је кукуруз достигао висину 75—80 см. Сва три прашења вршена су врло плитко, а са циљем да се убије ницајућа трава и успори нагло испаравање зимске влаге, која се је још у овој обрађеној површини налазила.

Вегетација кукурузних стабла била је потпуно задовољавајућа, тако, да су ова достигла висину до 2 метара па и више.

Добијено је преноса у врну просечно 13.00 кгр. по хектару (мерања само вршио помоћу подмерених корпи за бербу). По кукурузу сејан је као узрод сами пасуљ, „пешак“ („чучавац“).

Огледна парцела у величини 11 ари, рађена је на исти начин с том разликом, што је сејање извршено на растојању врста од 80 с. м. а 40 с. м. струк од струка. Земља је била роднија, а и кукуруз је дошао на исту тек као пети усеи. (Сточна репа, две године узастопно узрљипр, пасуљ, па тек као пети усеи дошао је у кукуруз) чему придајем највећи значај. Принос је на овој парцели био у врну 246 кгр. што чини 2:26 од хектара.

За семе сам употребио бели кукуруз од просечно 10-12 реди, мелав између белог зубана и белог скоро-арела. Има ту добру особину што не жури много у шашу (као жути зубанак) и добро сазрева.

Ја сам за то да се с пролсна — пред сетву земља плитко обради екстритатором, колико ће само од прилике бити дубина сејања.

Важно је за нас пољопривреднике, да ове ствари које још нису довољно протумачене и на даље испитујемо и то на мањим површинама.

Драгољуб Ј. Стојановић
земаљ. ин М. Прилиа Пожаревац

У спомен своме другу Љуби Новаковићу

Рука ми дркће кад укљам перо да опишем ове успомене. Јер Љуба Новаковић није ми био само друг, него и једна од најсимпатичнијих личности с којима сам у свом подујем току живота долазио у додир... Наше другарство датира још из оног доба живота, где влада још наивност, кад се друг добар узводи као рођени брат, па та ситуација остаје и даље привојена уз душу, те прати човека кроз цео живот. Наше су се душе сродиле тако, да их ни крвна веза не би боље спојила.

Нашли смо се у првом разреду гимназије у Крагујевцу, и становали смо кућа до куће. У школу смо ишли заједно, па се и од туд враћали заједно. У школи је показао особиту бистрину и био је први њак. Како је био маленог стапа, пок. Милош Зечевић, професор, често га је пред свима друговима миљовао као свако добро дете, а поглед Љубиних изразитих очију освајао је све другове, те код никога није било због тога зависти, као што често бива међу ђацима.

По свршетку другог разреда, растали смо се. Дошао сам у Београд на даље школовање, али другарска веза између мене и Љубе Новаковића није престала. По свршетку гимназије нашли смо се у Београду. Био је на путу за Чешку, да се ода студирању пољопривредних наука. Пристао сам одмах да му се придружим, пошто сам и сам имао прилично знања за рад после школе. Али ме он одерати од тога, из разлога што и сам још не зна, да ли ће остати у Хруђинској школи коју му је неко препоручио. И ја се упишем у правни факултет тадашње Велике Школе, да бих проширио знање у природним наукама и јестатвеници, јер се у првој години тада већим делом училе ове науке.

По повратку из Хруђина, после годину дана, опет се нађемо у Београду. Дошао је са узвратом, да треба да идемо у Крижевац (у Хрватској), јер је од својих професора у Хруђину добио обавештење, да ми из Србије не треба да тражимо боље пољопривредне школе од Крижевачке. Тамо је био директор пок. Драгутин Ломба, чувени чешки пољопривредни писац и агроном, а поред њега и већи део професора Чеха, сви одабрани из чешких школа. Крижевачка школа била је и већег ступња од Хруђинске, која је и боље одговарала нашем претходном школовању. И ми одемо тамо, па издје године побу за нама још неколико другова све са свршеним средњим

школама. То је био одак тадашњег покрета међу средњешколском омладином, да се одаје учењу „реалних наука“, те да, уз самосталан живот, спреме погодбе за напредак народне привреде: рационалног земљорадничког и развијаног индустрије. У школи смо били пример једног преданог рада, уредности и пуне свести за свој будући позив, а уједно и привлачна снага за све корисне установе које проширују стечено знање и утврђују другарску солидарност међу студентима. Од тих установа ђачко удружење „Плуг“, за узајамно стручно усавршавање, постојало је све док је и школа постојала, као доказ: да је ово првобитно још добило солидну основу, и да је било потребно. И пут како треба и шта треба радити у овом удружењу утврди смо ми.

Но, тежња за што вишим стручним образовањем, ради чега смо имали све предиспозиције, одвела нас је по свршетку Кривепачке школе на Велику Школу за обуку земље (Hochschule für Bodenkultur) у Бечу, која је тада била у оснивању, у почетку седме деценије прошлога века. Примљени смо били за редовне слушаоце. И одабрали смо за слушање: Хаберланда, Опште гајење усева; Валкенса, гајење стоке, природни закони гајења животиња и прераду млека; Перелса, пољопривредне справе и машине; Хекса, Науку о управу добара; Нојмана и Ојкена, Науку о народној економији; Мэрхета, Пољопривредно право; Цицлера, Хемију и Агркултуру Хемију; Швакхедера, Пољопривредну Хемијску Технологију и т. д. Предавања ових чувених научника, који су сабрани били из разних немачких великих школа, а понављају из Мацарског Алтенбуга, била су од великог интереса и, што је врло важно, пратена су била праксама, демонстрацијама и семинарима, у којима смо марљиво узимали учешћа. Како смо дошли из једне више пољопривредне школе, нама су ова предавања и много јаснија била, а у неким нисмо налазили ништа више но што нам већ није било познато. Нашли смо, да је за наш практичан позив довољно и најкраће бављење на Великој Школи.

Љуба је још у школи правио комбинације о правцима рада на свом имању. Налазио је, да ће му подизање једног великог винограда на имању дати најбоље рента, те је тежио, да се у правцу виноградарско — винарског нарочито специјализише. Ради тога је кратко време у Клостернајбургу посеђивао предавања чувеног научника Бабо-а, а после је отишао у Гајзенхајм на Рајни, да тамо у теорији и пракси настави своје специјализације. Чувена Гајзенхајмска виноградарско-воћарска школа пружала му је могућност да се теориски усаврши, а виногради и подруми школски и околине да проучи разне прилике, радове и методе у виноградарској пракси и неговалу вина који су тамо у употреби и који су тако високо подигли глас култури и производњи вина на Рајни. То га је потпуно оспособило за самосталан рад, а уједно и побудило да своја проучавања рајског виноградарства опише у једној подужој расправи која је штампана у Тежаку, на прештампана у књижицу, и која поред описа садржи пуно изгрезитивних поука за практичаре. Та му је расправа отворила пут у „Друштво за пољску привреду“, воје га је изабрала за свг редовног члана.

Још раније, а нарочито у Бечу, Љуба се радо бавио

и проучавањем друштвених — социјалних — проблема уопште, а посебно и у односу на пољску привреду. Тежио да уђе у суштину тих проблема и да проучи најшире основе народне привреде, одвела га је у универзитет у Јајнцици (Јајцинг), где је слушао Рошера а читао и дела разних савремених писаца, нарочито „катедерсоцијалиста“ Дриинга. Написао је врло темељито студију о економском стању нашег, и научно је доказано, да напредак пољопривреде у нас може бити само ако се организује на темељу производних задруга — асоцијација, као што се наука пољопривредна и техничка у целом свој пространству може применити најбоље на великим имањима. Тог принципа Љуба држао се непромењено и доцније. Споменуто студија штампана је у крагујевачком листу „Јавност“ и изазвала је в лико интересовање.

Вратио се у домовину и ступио на имање свога оца, пок. Јоже Новаковића у Краљеву. Имање је доста пространо, и највећи део у једном већем комплексу. Уместо честог ратарства, Љуба је увео гране које мање траже рада и осигуравају рентабилност. Засадио је велики воћњак, поглавито од шљива, а на јужној страни подигао је виноград, највећи у околини, од одабраних домаћих сората. Завео је и боље сточарство, нарочито облагопоушене свиње, које је имају такође подигло ренту. Радио је по свима гранама колико се могло интензивније, уз примену модерних справа и машина, тако да је имање Новаковића било јак такмац имању тадашње Ратарске Школе у Краљеву. Већ се беште прочуло вино Љубе Новаковића које се тражило за боље столове. Да би могао свој реноме одржати, латио се прибављању вина и ван свога подрума: у Жупи и Крајини, где се бавио преко бербе прерађујући сјам грофље у вино по свом методу, и давајући уједно практичног примера околини о бољем искористивању доброг квалитета грофље.

Радећи тако у средини народа, Љуба је стекао брзо широку популарност. То му је отворило пут и у Народну Скупштину. Прво као владин посланик, а после као народни посланик свога округа чачанског, Љуба ступа на политичку позорницу, и својом високом интелигенцијом, дубоком логицом и говорничким даром, излази у прве редове, тако да, задовоља изгледа да постане и Министар. За владе краља Милана био је доста у кандидацији за Министра, али се то осујети зато „што је још млад“. Но, није потрајало дуго, па је ипак позван био за Министра Народне Привреде који је положај заузимао до смрти последњег Обреновића.

Ожењен из једне од чувених кућа у Смедеревској Паланци Илије Матића, Љуба је прешао на имање свог таста, оставивши имање своле млађем брату Божи који је такође био школован економ. На већем имању и с јачим материјалим средствима Љуба је могао сада показати и много јачих успеха. Паланка је место, где је цветала из трговина са стоком, и ту повољну конјектуру искористио је Љуба одлично. Па и на осталим гранама пољопривредних показао се убрзо утицај његов.

Но, потреба је била да се Љуба привремено уклони из праксе и да се прими државне службе. На то га је „приводе његов друг и начелни пријатељ г. Раша Милошевић, као Министар Народне Привреде, коме је

неопходно потребна била његова сарадња у Министарству. Постављен је био за начелника одељења за трговину и индустрију и начелника одељења за земљорадњу и сточарство. Многи пројекти законски били су спремљени тада у оба одељења, а нарочито у одељењу за земљорадњу и сточарство. Особито треба истаћи: пројекат законски, којим су обухваћене биле све пољопривредне установе које треба оснивати и довести у састав Министарства; затим: пројекти законски о обезбеђењу пољских плодова и стоке, о уређењу ветеринарске струке и т. д. У то доба први пут је одржана једна широка анкета од стручњака о домаћем сточарству, његовом стању и мерама за унапређење, с којим се мишљењем сложио тадашњи Привредни Савет и од које тек је започет систематски рад у ширим размерама на унапређење нашег сточарства. Тада је отпочело припремање терена за шире увођење Рајфарзенових организација у нас, и државном потпором изаслат је главни пропaгатор г. М. Аврамовић у стране земље, нарочито у Италију и Француску, да проучи законодавство о земљорадничким задругама за примену и у нас.

Промене које су убрзо после тога наступиле Љубу су довеле на управу нижих пољопривредних школа, најпре у Краљеву па после у Букову. У Букову нарочито његов рад био је плодан, како у погледу стручне наставе тако и праксе. Нарочито у последњој, заведени су нове методе у производњи калемова по француском начину, подизању винограда, употреби чистог квасца за врење у шпир и многе друге поправке у неговању вина. Ван школе био је стојер, око кога су се скупљали Крајински виноградарји, којима је живом речи и делом давао стручне поуке, кад год је за то била прилика. Као управитељ Винодско-Вођарске Школе постављен је за Министра Народне Привреде.

Љуба је био члан Комисије противу филоксоре, члан многих мисија и специјалан делегат на конгресе у иностранству, на којима је био бирач и за чланика. Тако је на грађанском конгресу у Паризу 1900. поред кнеза Гагарина Љуба био почастован избором за потпредседника.

По реституцији 1904. године Љуба се био повукао од јавног рада, и тек у последње време — 1921. год. — пристао је да буде изабран за председника Срп. Пољопривредног Друштва, и тиме је поново ступио у агилност. Као председник учинио је, да Друштво, после тежког удара који је претрпело за време рата, опет добије поleta, и да своје деловање развије и умножи у свима правцима свога задатка. Он је знао мудро руководити пословима у Друштву, уносити иницијативе, одржавати чланове у сагласности и бринути се да се од програма рада и одлука које се донесу ниуколико не отступа. Нарочито се старао за материјалну страну друштвеног, лошто Друштво, као алтруистичка установа не ради са зарадом, те да одатле црпи средстава. Његовим утицајем нарастао је знатно пољопривредни фонд Друштвени, који временом треба да обезбеди оборни капитал Друштву. Значајан је и положај који је заузимао у седницама Пољопривредног Савета као члан овога, нарочито код законског пројекта о аграрној банци. Јачином својих разлога он је успео да

докаже неправду која је тим пројектом имала да се учини неорганизованим земљорадницима, којих има много више, у дељењу кредита, и своје мишљењу привукао је најчаче претставнике пољопривредне интелигенције у Савету.

Љуба Новаковић је радио и пером. Као управитељ и наставник у школама израдио је своје предмете које је предавао за своје ученике. Осим напред споменутог делца о рајнском виноградарству, заједно смо израдили урбеник за ниже пољопривредне школе *Опште Ратарство* које је изашло у издању Министарства Народне Привреде. Израдили смо и један велики део *Виноградарства* али нам је рукопис пролао за време рата...

Јаван живот Љубе Новаковића даје слику једног сталног карактера који се ничим није могао помутити. Високо образовање, необично бистрог ума, јаке логике, конзеквентан у делању, отменост, племенит срце, благо понашање, алтруизам, били су карактерне особине његове, кој ма је освајао, и био поштован, цењен, саслушан и пријеман у сваком друштву где се појавио. И у породичном и животу био је сретан као ретко који, као: супруг, отац, таст, свекар и деда...

Драги мој д. бри друже! Љубо! Твоја ме смрт изненадила на путу кадеко од тебе, и највећа ми је жалост што те нисам могао оплакати заједно са твојим милим и драгим. Написах ове редове у спомен нашег вада искреног другарства. Нисам можда обухватио све што је требало о теби изнети; верујем да би ти умео то о мени много вештије изнети. Дубока жалост за тобом, не даде ми снаге више. Опрости ми, а буди уверен да ти за твоје добротe, другарску нажњу и оданост остаје вечито обавезан,

твој стари друг
Паја Т. Радоновић.

ЗА ЕТНОГРАФИЈУ

(школованим економима и људима из народа)

Пре неких 30 година је Г. Јован Цвијив, професор Универзитета, ударио темељ за „прикупљање антропографске грађе и поставио основе за етнографску истраживања у нас. Његовом позиву за прикупљање те грађе одавали су се неколико професора, учитеља и свештеника а још *ниједан школовани економ*.

Међутим, на школованим економима и људима из народа у првом реду лежи дужност да се „Г. Цвијиву позиву“ дазову, да народ проучавају, да антропографску и етнографску грађу „прикупљају“ и да је г. Цвијиву шаљу. Они су не само у непрекидном додиру с народом, већ и својом струком су уплени да не само народ „санострано познају, већ и раде његове да прате и проучавају. Материјална култура нашега сељака је готово искључиво ратарство, сточарство и шумарство, са нешт мало домаћег рукоделства. Школовани би економима из тих грана народнога рада могли побгати и врло много и изванреднога важнога етнографскога материјала, који би сад одмах б.о врло користан за познавање народа, а нешто допније и за његову културну историју.

У сздањим облицима народнога рада има још знатних трагова наше старе привреде и наше старе културе, па би се у описима, што би их школовани економима вр-

шили, нашло пуно грађе и за нашу културну историју минутога доба. Навођавање (водавађење), набијање сира у мехове и чаброве, припремање пастрма, сланине и пршуте, староремска прерада воћа, израда и употреба многобројних кухних направа и старинскога пољопривреднога алата, стари начин рада око пчела, стари начин сточарења, готовљење јела и фиња и т. д. и т. д. — све су то појаве и радње, које школски економи могу запазити пре и боље него многи други, па су дужни и својој струци и науци о познавању свога народа све то, и много што друго, испитати, проучити и описати.

И ми се надамо да ће школзани економи и други људи из народа приступити томе послу с преданошћу који он у пуној мери заслужује, те испунити једну своју дужност и послужити науци свога народа у најлепшем уверењу да чине једно лепо дело.

Уверени смо да ће им и Г-Цвијић лично и Академија Наука, која ту грађу прима и сређује, ваћни на сусрет да им тај посао олакшају упуствима и саветима. Зато се школзани економи и људи из народа треба њима и да јављају из сопствене иницијативе, не чекајући подстрека ни с које стране.

Б Е Л Е Ш К Е

Број оваца у Русији, који је био раније важан чинилац руске приреде претрпео је у светском рату тешку рану. Гајење меринских оваца, које је било у полету, за време совјетске владавине уништено је, а јакو је опало и овчарство Киргиза, који се селе из места у место. Ч. б. з. — Т.

Вештачка свиња. — У новије доба се производи доста „вештачке свиње“. Она са правом свињом нема ничег заједничког. То су вештачка фиња влакна, која по сјају потпуно личе на свиљу, али не и по трајности и јакости. Граде се из памука или желатина. Прво се је почела фабриковати у Француској. (Шардоне). Вештачка свиња мало траје, слаба је, а јакو запаљива, с тога се и употребљавала за тканине, код којих није много стало да тога, колико ће трајати. Данас се вештачка свиња, израђује сем у Француској још и у Швајцарској, Енглеској и Немачкој.

Од природне свиње се разликује по гореву. Природна свиња гори врло слабо, коаржа се и оставља већи или мањи пухорак; при томе се развија нарочити карактеристични смир. Вештачка свиња сагорива одмах у пепео, не остављајући пухоре, а задеше као спаљени лан.

Ч. б. з. А. Т. Ј.

Производња меда у Чехословачкој. — Год. 1921. произведено је у Чехословачкој меда за 90 милиона к. круна а воска за 5 милиона. Цена је била међу 25 ч. к. а воску 46 ч. к. килограм.

(Chov hospodařivrat)

А. Г. Ј.

Опадање овчарства услед суше у Аустралији. — Услед суше у 1921 год. овчарство је претрпело знатан губитак. Тако је у пределу Армидаде од 1,547000 брва угиново услед суше 220000 брва. Од јагњади је остало у животу само 32%. На Нивом Селанду угиново

је 1900000 брва од 23,975000 брва, колико их је било у 1920 години.

(Chov hosp. 2 v.)

А. Г. Ј.

Промењљивост размера и крупноће јајета. — Амерички биолог Куртис вршио је многе огледне с кокошијим јајима расе плимескок, па је нашао:

1. Да величина, облик и садржина се мењају с јединком али су код исте јединке управо, стални.

2. Величина (крупноћа) се више мења него облик; у исте јединке је размера дужине према ширини свагда сталнија од крупноће и тежина жуманцета је сталнија него тежина беланцета и љуске; отуда је код ситних јаја жуманце сразмерно веће (теже) него код крупних јаја.

3. Крупноћа јајета иде с добом ношења; у почетку и на крају тога доба јаја су најситнија а средњом најкрупнија. Крупноћа опала с бројем снашених јаја; што кокош мање јаја снесе, тим су крупнија.

Ч. б. з. Т.

Међународна прослава стогодишњице дана рођења Грегора Мендла у Брну. — Јула 12. прошле године 1922. навршило се је 100 година од дана рођења великог природњака Грегора Мендла, чији су радови основа целе савремене науке о наслеђу; Мендел се је родио у Хајцендорфу у Шлеској, а радио је у Брну у Чехословачкој. Прослава је обављена септембра прошле године у Брну, уз учешће преставника науке свију народа на свету.

Јањења млечност крва. — Јављају из Америке, да је крва „Проспект“ дала за годину дана 1952 кг. млека. Она је пореклом од по млечности чувених родитеља; млеко је давала кроз свих 365 дана, тешка је 748 кг. Гајена је скоро стално на слободном ваздуху, а хранљена одговарајућим хранливима.

И. б. з. — Г. —

Јањења млечност коза. — Познато је да коза сразмерно својој тежини производи највише млека. Јављају из Немачке, да је четворогодишња коза некоег Н. Schulze-а у Бранибору дала за првих 10 недеља 480-500 лит. млека; има дана када је намужено по 7½ л. Масноћа млека била је 2,5%. Више јој је било необично развијено.

Ч. б. з. — Г. —

Швајцарски франан и швајцарска пољопривреда — Швајцарски је извоз саво у току једне године скоро на половину, — од 3277 милиона у години 1920 на 1764 милиона у години 1921. Занимљиво је по пољопривреднике сазнати како је са сточарством у земљи високе валуте. Швајцарска пољопривреда и њене прерађевине јаку су погорјени. Кошчицава воће, које је претпрошле године (1921) необично радло показује у статистици извоза само 2 милиона према 19 милиона у години 1920. Извоз стоке, који се је пре светског рата кретао намеђу 8 и 12 милиона, спао је постепено у 1920 г. на 4 мил. у последње време на 2½ мил. Месо, конзерве поврћа, јабуковача и др. скоро су ичезли из извозне статистике. Швајцарски земљорадних преживљује катастрофалну исређу, а и швајцарска индустрија броји тешке дане. Извоз сатова спао је на половину, а многе фабрике обустављају рад.

Ч. б. з.

Бројно стање стоке у Немачкој

Године 1921. децембра 1. вршен је попис стоке у Немачкој, која је дао овакав исход:

	1921	1920	1913
Коња	3,683,000	3,588,000	3,836,000
Говеда	16,840,000	16,807,000	18,571,000
Овца	5,882,000	6,150,000	4,989,000
Свиња	15,876,000	14,179,000	22,669,000
Коза	4,337,000	4,459,000	3,197,000

— Г. —

Г Л А С Н И К

Нов члан утемељач г. г. Милија и Илија браћа *Карићи* из Круца, среза Драгачевског, положили су каси друштвеној 100 динара и тиме су уписали свога покојнога оца Василија *Карића* за члана утемељача Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво благодари именованим на послагом улогу, а њиховом оцу жели вечни помен

ЗАПИСНИК.

42. Седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва вршене на дан 13. децембра 1923. год. у Друштвеном Доку у Београду.

Били су присутни г. г. Алекса Поповић, Александар Јовановић, Љуба Јовановић, Вања Радовановић и Драгутин Сремић, Председлао заст. председника Алекса Поповић, Бележко економ Марио Димитријевић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти првни.

II.

Прочитано је мишљење г. Љубе Јовановића члана Управног Одбора о пројекту Управе удружења инжињера о грађењу железница. Одбор одлучи: да се сазове скуп свилу секција у конференцију на којој ће се ово питање дискутовати, да се реферат умножи у неколико примерака и да се пошаље секретарима секција по један примерак.

У исто време одлучи: да се пише уручењу да пошље 10—15 примерака поштом.

III.

Прочитан је предлог Пољопривредног Друштва за Српску Војводину да заједнички рад са овим Друштвом. — Одбор одлучи: да се предлог упути Др. Вељкиру Стојковићу да га проучи и поднесе Управи извештај.

IV.

По тражењу Министарства Пољопривреде и Вода да Друштво поднесе извештај о својој раду од оснивања па досада ради статистичких података, — Одбор одлучи: да администрација спреми тражене податке и прочита у седници Управног Одбора, пре но што буде послато Министарству Пољопривреде и Вода.

V.

По молби г. Богољуба Мишовића инспектора Министарства Пољопривреде и Вода да Друштво изврши пошњаку језне копнице за Босну. — Одбор одлучи: да администрација види шта ће коштати пољов желез. до места, да ли место има железичку станицу и колико је копница тежка па по том доставити Одбору.

VI.

По мишљењу Набављачког Одбора да треба откљати набавку прскалица Драговиру Стојковићу заст. фирме Вермореа, — Одбор одлучи: да Набављачки Одбор, да писмено своје мишљење

VII.

По молби Нег. Светлости Патријарха, да Друштво пошаље из праксу Пауна Миловића српског брата сточарске школе у Крајеву. — Одбор одлучи: да се упути Нег. Светлости да ли тражи да га Друштво упути као волонтера па истом имену ради преске о његовом трошку, или да га Друштво упути као свога питомца.

VIII.

По добивеним офертирама за штампање Тежакa у 1923. године Одбор одлучи: да се одреди комисија која има да отвори оферте У ту комисију има да уђу два члана њиховог и један члан финансијског Одбора.

IX.

По молби Универзитета, да се Пољопривредном Факултету уступи један Друштвени локал за смештај спрема. — Одбор одлучи: да им се у поред најбоље воде не може изићи на сусрет пошто Друштво нема локала.

X.

По молби г. Тирша бив. инспектора за Подружнице да му се иста уверене о његовом служењу — Одбор одлучи да му се иста тражено уверење.

XI.

По реферату заступника секретара да Друштво нема сувише ни једну пољопривредну слику и албум које би могло уступити Министарству Пољопривреде и Вода. — Одбор одлучи: да се пише Министарству, да су пољопр. слике и албуми упрошаштени за време рата и нових нема.

XII.

По извештају Министарства Пољопривреде и Вода да је г. Милан Анастасијевић секретар Министарства Пољопривреде и Вода одређен да врши дужност друштвеног секретара док Друштво не изврши избор секретара. — Одбор првни и анализу са захвалношћу.

XIII.

По молби Николаја Станковића статистичара Министарства Пољопр. и Вода, да му Друштво изда 42 дина. колико има да првни 1/4 за распорате календаре у 1921. год. Одбор одлучи: да му се изда тражених 42 дина.

Са овим је закључен данашњи дневни ред.

О Г Л А С И

НА ЗНАЊЕ Друштво је добило један вагон семена од лудерке, које ће продавати својим члановима и Подружницама по 29 дина. кгр.

Са порудбином ваља похитати.

Добаће ускоро семе граорнице, мухара и проса; цена ће се накнадно објавити.

СТЕЧАЈ. Српско Пољопривредно Друштво набавља путем стечаја 20.000 килограма *јавља камена*. Писмене понуде, у којима назначити % чистоте и цене, Друштво ће примати најдаље до 20. јануара тек. год. Рок испоруке до 20. марта 1923. године.

СТЕЧАЈ ЗА ИНСПЕКТОРА.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подужнице.

Годишња плата до 6.000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнада трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавањем пољопривредних прилика у земљи. Ближа обавештења могу се добити код Друштва.

Пријаве слати Друштву до 1. Марта 1923.

Бр. 10750. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. Новембра 1922. године у Београду.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу највишег решење од
априла 1869. г. превиску друштвеноу
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 45 дин.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 3.

БЕОГРАД, 21. ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ.

Година I.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

- 1) Председник или његов заменик отвара Збор;
- 2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
- 3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;
- 4) Подноси се на одобрење предрачуна прихода и расхода за 1923. год.
- 5) Бирају се нови чланови друштвене управе;
- 6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од овог дневног реда не буде могло саршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Плетарски курс у Чачку.

Од велике је вредности грождје, воће, градинарске и ратарске усеве пажљиво прикупљати и тран-

шарски курс за младиће са села. За то има довољно услова, т. ј. у околини Чачка, има довољно материјала за плетење корпи, али наши пољопривредници нису обучени у том послу — плетарству,

које је од тако велике користи.

Плетарски курс одржан је од 7. до 18. августа прошле године у просторијама подружњинских зграда; на томе је курсу било око 60 младића са села и вароши. Курсом је руководио стручан плетар Сточарске школе у Краљеву г. Павловић.

Овај курс по-

околени Чачка, и одлучила је још у марту месецу прошле године дапиреди десетодневни пле-

могло је Министарство Пољопривреде и Воде са 4.000 дин. и сваки младић по свршеном курсу добио

је и новчану помоћ—младићи са села по 100 дин. из вароши по 50 дин. — поред главне помоћи у изученом раду на плетарству. Г. Павловић је успео да младиће, који су били на курсу за кратко време обучи првенствено у плетењу корпи за прикупљање и транспортовање воћа, поврћа и усева разних, па затим у изради разних модела корпи за привредне и домаће потребе.

Колике је користи дао овај први курс у плетарству, доказује нам то, што су младићи одмах по свршеном курсу код својих кућа отпочели израду корпи за своје домаће потребе и продају. Тиме су се запослили и све оно време, када не могу радити на пољу, услед рђавог времена или неког народног празника, када наш пољопривредник не ради на имању, искоришћују у плетењу корпи. — Један младић дневно је израђивао после свршеног курсу по 3 корпе за прибирање воћа и ратарских усева, израдио потребне корпе за своју кућу и преостале корпе продавао је по 15 дин. комад. Овај младић зарађивао је по 45 дин. дневно, када није могао ништа друго радити на пољу и тиме себи највеће користи допринео, па онда сељацима и пољској привреди.

По свршеном плетарском курсу, младићи су отишли својим кућама, задовољајући се што су стекли једно знање, која им је неопходно потребно у сваком времену и месту, носећи собом највећу љубав према Подружници.

Од велике би користи било за омладину са села, када би се сваке године приредио ма какав курс из пољске привреде у изучавању савршенијих начина обраде земље, изради разних привред-

них потреба и осталог; тиме би се младићи запослили у слободним данима и данима када они највише могу научити разних новина из пољске привреде, које су им неопходно потребне за њихов будући привредни живот.

Приређивањем курсева и предавања за младиће са села од стране Пољопривредних Подружница, омладина ће још у младим годинама завољети те установе и биће њихови највећи сарадници, а они ће бити и ти, који ће све оно урадити што њихови стари нису урадили.

Нека би се и друге Пољопривредне Подружнице угледале на вредну чачанску подружницу!

— — Ђ.

ИЗ ВОЂАРСТВА

Курс државних среских економија

и прве сушнице на сушници система Д-р Стојковића.

Министарство Пољопривреде и Вода, приредило је код „Земљорадничке Вођарске Задруге у селу Качулицма“ (код Чачка) петодневни курс, — који је трајао од 18—22. септембра 1922. године.

На курсу су позвани државни срески економи из округа чачанског, ужичког, рудничког и из среза: лепеничког, масуричког, подгорског абуковачког, рађевског, посаво-таманског и сјеничког.

Скоро сви позвани кураисти дошли су на курс а било их је свега 19.

Курсом су руководили г.г. Милорад Палеташевић, управитељ школе за Сточарство и Планинско Газдовање из

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Наставак из Тежкога за 1922. годину)

При свем том, ти су успеси тек само један прелудског за много осветлија, шпри, дубав и темелнијег рад на подизању и развијању напредне пољопривреде. Баш ти успеси, док с једне стране условљавају нове успехе даљим радовима Српског Пољопривредног Друштва, у исто време изискују да се све снаге, којима располаже наш диван народ, уложе у новим напорима око подизања и развијања напредне пољопривреде у свима њезаним границама и по свима крајевима наше лепе земље.

Српско Пољопривредно Друштво очекује да ће се послужити о извођења овога задатка, безмерно важнога и од огромнога значаја, одати и да ће се овим горућим потребама пољопривреде и пољопривредног народа одавати сви људи које цене значај напредне пољопривреде, који су одушевљени њезаним развикој и који одиста воле свој напаћени народ.

Тај посао изискује ангажовање свих снага чак и да смо у редовним приликама, у нормалном развикој пољопривреде и у нормалном животу пољопривредног народа.

Међутим, после ратова и после опустошења и пољопривреде и пољопривредног народа што га је окупација учинила, потреба да се сви, сви у буквалном смислу те речи, предамо послу око подизања и развијања напредне пољопривреде и око усрдне сарадње да се наш пољопривредник помогне у свакоме његовоме пољопривредноме прегућу. — та је потреба толико велика и дужност да се њој одазовемо тако императивна, да јој се сваки, без двоумице и без икаквог утешања, мора одазвати.

По својме положењу у коме сте, по својме високоме позиву да помогнете развијању напредне пољопривреде, по љубави коју гајите према својем народу и његовоме добру, ви ћете, дубоко смо уверени, са своје стране учинити све што можете, да се потреби народној одазовете и да се својој племенитој дужности одужите.

Данас се највише може урадити на подизању и развијању напредне пољопривреде и на помоћи народу, ако се пожуримо да целу земљу покријемо мрежом Пољопривредних Подружница; јер само с њима и преко њих Српско Пољопривредно Друштво може успешно радити на својем задатку, и јер само оне могу у народ унети напредније начине, рада, боље усеве, племенитије својеве стоке, савршеније справе и алате, једном речју: подићи и развити савршенији, напреднији пољопривредни рад.

Краљева и Павле С. Петковић секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Они су одржали по утврђеном програму ова предавања:

1. Г. Палеташевић:

а) О брану шљива за сушење, прављење пекмеца, печене ракије и продају шљива;

б) Значај подизања шљивака, нега шљива и упознавање са штеточинама и болестима на шљивама, као и средства за њихово утамањивање; и

в) Важност оснивања Вођарских Земљорадничких Задруга у вођарским крајевима.

2. Г. Петковић:

а) Значај сушења шљива на сушницама система Д-р Стојковића, као и практично извођење на њима;

б) Користи са сушењем шљива на сушници Д-р Стојковића у увоређењу са другим сушницама у нашој земљи;

в) Утврђивање утрошка горива на сушници Д-р Стојковића за време једног налога.

По завршетку предавања а да би се могао утврдити утрошак горива за једно сушење, израчунати проценат сувих шљива и др. одређени су код сваке Задружне Сушнице система Д-р Стојковића по 2—3 среска економиа за извршење тога задатка.

Какви су резултати добијени, види се из приложеног прегледа под **А.** (на другој страни).

Из ове таблице могу се извести ови закључци:

1. — Кретање средње просечне топлоте — температуре, на предњем делу сушнице (где се међу сирове

Зато треба оснивати Пољопривредне Подружине у селима, општинама, срезовима и окрузима. Ако се најпре у срезовима и окрузима Подружине оснују, оне треба журно да настану око оснивања Подружине у селима и општинама, које ће, са среским односно окружним Подружницама чинити срески односно окружни савез Подружине и преко савеза (среског односно окружног) бити представљене у Српском Пољопривредном Друштву.

Чим се која Подружнина оснује, сместа треба да се јави Српском Пољопривредном Друштву, да пошаље свој програм рада и да ступи у најтежње везе с Друштвом како за набавку и распрострањене семена, справа, алата и других пољопривредних потреба, тако и за одржавање практичних и очигледних предавања и курсева, за приређивање изложба и т. д. Српско Пољопривредно Друштво стоји на расположењу свакој Подружници за свако обавештење, готово је пружити помоћ у стручним снагама за одржавање практичних предавања и курсева и т. д., а у колико буде у стању — оно ће и материјално помагати Подружине.

Како је пољопривредна пропаганда од врло великог значаја и како је за нас она од неочењиве потребе, надати се да ће се ускоро преступити и новијим корацима за његамо унапређење и организацију. А њојни морају своју бригу посветити и приватне културне установе.

(Српшотак)

шљиве) било је 50—60°C, а на задњем делу одакле се ваде суве шљиве од 75—85°C;

2. — Шљиве су биле осушене у времену од 26—28¹/₂ часова (без парења).

3. — На сушницама „две у вези“ т. ј. са две пећи стало је од 1575 до 1920. килограма сирих шљива;

4. — Од 100 килограма сирих шљива добијено је 30—32% сувих шљива; и

5. — Што се тиче утрошка горива, узимајући у обзир саму врсту дрвета као што се из таблице види, — за 1 килограм сувих шљива утрошено је просечно од 0,503 до 1,32 килограма дрва.

Шљиве су биле потпуно вреле, те је у толико и мање дрва трошено.

Одређена дрва за сушење претходно су на кантару измерена.

Приликом огледа констатовано је, да се топлота на два дела сушнице, који су подигнути на тумбасима преко ноћ, као је спољна топлота виша, у сушници смањује, — што је изазвало већу употребу дрва — чешће ложење.

С тога би требало и ова два одељења потпуно савидати, у ком би се случају трошило мање дрва и повећала топлота у сушници.

Кретање топлоте било је равномерно као што се предвиђа, без икаквих наглих скокова те су се шљиве правилно и рационално осушиле.

Квалитет осушених шљива био је доста добар, с погледом што су шљиве услед суше биле доста ситне.

Интересантно је напоменути, да су се поједини задругари дугим сушењем толико извезбали, да топлоту у сушници и без топломера а помоћу улачења руке могу приближно регулисати, што је врло повољно у случајевима кад топломер прсне и не може се одмах за време сезоне сушења купити.

Разуме се, да за сваки случај треба имати резервне топломере и избегавати сушење без њих.

На десима није било испуњених пекмеца из шљива а такође ни на поду сушница.

Државни срески економи за све време огледа, дежурани су и ноћу и уложили сав труд, да се постигну ови веома корисни резултати за рационално сушење шљива.

Исто тако и сами задругари свесрдно су потпомагли руководеће курса у извршењу повереног им задатка.

При завршетку курса приспео је и сам г. Д-р Стојковић, те је и он са своје стране упознао среске економе са радом и руковањем сушница.

Павле С. Петковић.

A.

Извршених огледа о утрошци горива-дрва и сушењу шљива у сушинилама државних средњих економија на приређеном курсу од 18—22. септембра 1922. год. код лицама (код Чапка).

ПРЕГЛЕД.

Редни број	Код Задругада у селу ?	Систем Д-р Стојковића израђен по плану		На колико је леса извршен оглед	Просечна тежина сирињих шљива са 1 лесе	Укупна тежина сирињих шљива	Када су сириње шљиве метнуте у сушницу		Када су суве шљиве извађене		Средња температура ваздуха и температуре — константе С. Топаљ-Мором	Врста дрвета	Тежина 1 куб. метра у килограмима		Укупна тежина утрошених дрва у једној деци	Процент сирињих шљива на 1 леса		Процент сирињих шљива са 16 лесе	Процент сувих шљива са 1 лесе	Процент сувих шљива са 16 лесе	Процент парењаца са 1 лесе	Процент парењаца са 16 лесе	Укупан број леса за сушење шљива	Укупан број леса за сушење дрва допуштеног процентом	Каково стање сирињих шљива и парењаца		Са колико леса	Килограма	Процент сушења дрва	Процент сушења шљива	Процент сушења дрва (без парењаца)	Процент сувих шљива од 100 килограма сирињих	Кг.	Грам		
		Дан по подне	Час				Дан	Час по подне	Процент парењаца са 16 лесе	Процент парењаца са 16 лесе			На колико леса сирињих шљива врт.	На колико леса парењаца врт.		Допуштено	Израђено								Процент сушења дрва	Процент сушења шљива									Процент сушења дрва (без парењаца)	Процент суших шљива од 100 килограма сирињих
1	Деловацима	2	82	16	36	576	19-IX	6-21-IX	8	30-9вс.	76-89с.	Букова сириња дрва	637	738	36	576	13в.	146	1в.	24	46	4	1728	72	48	538	4	50	27 1/2	32%	1	3				
2	На подручјима извану у селу Кауцанима № 1	2	32	8	35	280	19-IX	5-21-IX	7	30-60с.	75-80с.	Грабова сириња дрва	610	380	35	380	10в.	84	—	—	—	—	—	48	4	1374	—	48	504	—	27	32 1/2	0	738		
3	Дво Дво № 2	2	82	8	38	304	19-IX	5-21-IX	7	35-62с.	77-89с.	Дво	386	300	34	304	12в.	97	—	—	—	—	48	4	1874	—	48	585	—	27 1/2	32 1/2	0	698			
4	Дво Дво № 3	2	82	8	35	270	19-IX	6-20-IX	9	35-57с.	77-81с.	Дво	610	420	35	260	10в.	84	—	—	—	—	48	4	1375	—	48	504	—	28 1/2	32 1/2	0	612			
5	Код Задругада Завршић Магарица Кауцанима	2	82	8	40	320	19-IX	2-20-IX	4	65-80с.	75-80с.	Полу сува грабова дрва	510	280	40	320	12	96	—	—	—	—	48	4	1920	—	48	576	—	25	30 1/2	0	502			
6	Код Задругада Жешама на селу Ставама	1	28	8	40	310	19-IX	1-20-IX	4	48-52с.	78-81с.	Церова Мала у полу сува дрва	640	320	40	320	12	96	—	—	—	—	24	2	960	—	24	288	—	27 1/2	30 1/2	1	15			

Образлож. свештаца шљива у килограмима свештаца

23. новембра 1922. год.

Београд.

Листо.

ПАВЛЕ С. ШЕКОВИЋ

савесар Министарства Пољопривреде и Војс.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Дудова штитаста ваш

— Њена природа и борба противу ње —

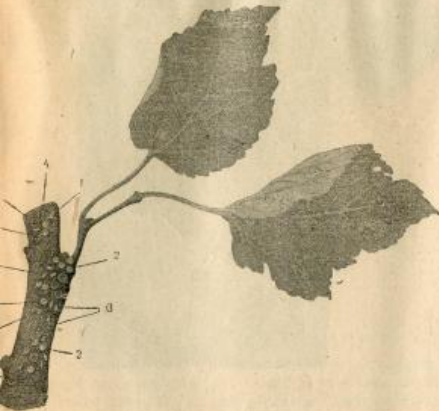
Уједињеним наше Краљевине добили смо и крајеве, у којима су пољопривредне прилике друкчије од оних у Србији; те су различите прилике условљене различитим географским положајем појединих покрајина, различитом климом, обичајима, саобраћајем и др. Уз све те различите прилике иду и извесне појаве, за које се, бар у Србији, до сада није знало. Тако ћемо овом приликом да позабавимо читаоце „Тежака“ с једном штеточном дудова, кога у нашим крајевима нема или бар до сада није опажен, али, како није искључено, да и к нама једнога дана дође, корисно је још сада се упознати с њоме.

Ова је штеточина раширена на азијском истоку, па је отуда пре 35 година (око 1885 год.) пренета у северну Италију, нарочито у покрајине Бријанс и Бергам, где чини велике штете. Врло је вероватно, да је из Италије живљим саобраћајем, пренета у Далмацију, где је позната под именом „мурвин ушенац“ или „бијели мурвин ушенац“. У Далмацији је према службеним извештајима јако раширена.

За данас она није тако опасна у самој Далмацији, где дудова срамерно мало има и где свиларство данас није развијено¹⁾ али би била веома опасна, ако би се отуда пренела у крајеве Јужне Србије или Војводине, и Северне Србије где би могла причинити врло велике штете и бити опасном по будући развитак свиларства у нашој Краљевини.

Дудова штитаста ваш, у науци позната под именом *Diaspis pentagona* је ситна ваш, која као и филоксера, припада реду Rhynchota, подреду Homoptera, а фамилији Coccidae — штитастих ваши.

Младе гране, гране старих дудова и дебла младих дудова, на којима има дудове штитасте ваши (сл. 1) по-

Сл. 1.

- Дудова гранчица с дудовим штитастом ваши. (природ. вел.)
 — 1. Штитаста (опишце) мужјак — 2. Здрава женка *Diaspis* —
 3. Женка *Diaspis*, заравнене проспалетом (у природи поцрвеле).
 — 4. Мртве женске дијасписе.

¹⁾ Народ у Далмацији зове луд мурва.

²⁾ В. Свиларство у Краљевини С. Х. С. (стр. 17) од А. Г. Јовановића. Београд 1922.

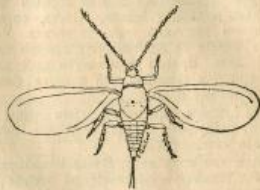
кривени су местимце свиваком навлаком, под којом су скривени мали инсекти. Женка (сл. 2) је жуто-неправ-

Сл. 2.

Diaspis pentagona — зрела женка. (увеш. 60 пута).

цасте боје, без крила, без ногу и очју, неправилно петостраног облика, голим се оком једва даје видети; скривена је под округластом штитастом љуспом бело-сиве боје, пречника око једног милиметра. Ту штитасту љуспу — штитић — лучи сама ларва. Женка се држи само својом сисалком, јер као што је поменуто, нема ногу. Мужјаци (сл. 3) имају два крила, очи, ноге, два чланковита

Сл. 3.

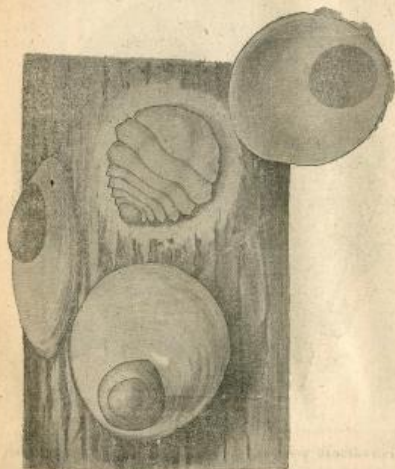
Diaspis pentagona, мужјак, увешан 20 пута.

пипка, овадџ бодљу; скривени су у некој врсти мале љуске издужено кунастог облика, беле боје, дугачкој 4-5 м. м. Обично су те љуске као беле пахулице спојене и висе на гранама при основи листа. Кад мужјак достигне своје равније валушту своје склониште.

Ова се ваш множи врло брзо; годишње може дати три покољења. Храни се соком дрвета, који сишу кроз кору својом сисалком; мало по мало, услед безбројних убода у кору дуд се исцрпљује и напослетку угине.

Женка је оплођена обично у јесен; она издржи преко зиме и највећу хладноћу, а у мају почиње носити јаја.

Женка снесе 100 до 150 ситних јаја (сл. 4), оранжасте боје, из (које се после петнајестак дана излегу врло ситне ларве дугачке два десета дела милиметра), које имају 6 ногу, пишке

Сл. 4.

Део дудове гране са здравим женкама дудове штитасте ваши, изкривене својим штитовима, једна откривена. (Увећано 20 пута).

очи, уста и сисалку и одмах нападну дрво на коме су. Код ларве су органи за жваћање претворени, у сисалку, коју забада у ткиво дудова и отуда сише сок. После првог пресвлачења, који бива на 6 до 7 дана пошто су се излегле, могу се разликовати полови и сваки пол добија свој облик, како је напред описан. Штета, коју ова вах може да причини дудовима, врло је велика. У Италији се ова штета пореди са штетом, коју причињава филоксера виновј лози. Вредно је поменути да дудова штитаста вах не напада само дуд, већ и друге биљке и пр. врбу, јапанску софору и др.

Да би се сузбила у Далмацији и још више, да би се спречило њено ширење у остале покрајине потребно је било предузети извесне мере.

Тога ради, као прву меру, Влада је изаслала једног стручњака из Далмације у Италију да проучи природу дудове штитасте ваши, да сазна, које се мере тамо предузимају да се сузбије, те да би се и код нас могло предузети што је могуће, да се она потпуно сузбије или да се бар њено ширење ограничи. По извештају тога стручњарка г. Петра Новака, виноградарског надворника у Сплату од 12 јуна 1922 год. „мурвина вах“ (дудова штитаста вах) појавила се је у Италији пре 35 година и за кратко време раширила се је по целој Италији, јер се врло брзо размножава и лако прилагођава животу на дудовима и разним другим биљкама.

Ње данас има не само у Италији, већ и у другим државама Европе и у другим деловима света: као што поменух у Далмацији, па затим у јужној Француској Швајцарској, Британским острвима, у Јапану, Кини, Целону, Аустралији, Перу, Уругвају и др.

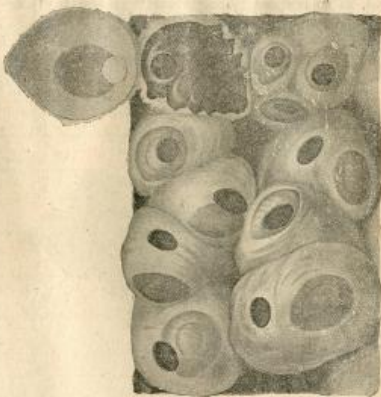
О раширености дудове штитасте ваши у Јапану навешћу ове податке¹⁾: *Kiwayirami* права диаспида, која је по Сасакију,²⁾ различита од *D. pentagona*, напада дудове и врло је штетна (сл. 5). На нашем путу нисмо видели

Сл. 5.

Diaspis — женка мртва (увећано 60 пута).

овог паразита, вели г. Боле, који је 1893 год. путовао по Јапану у циљу студирања свиларства, и сматрам, да је мало раширен и да је заразио само мали број дудова Доцније г. Боле (1913 г.) исправља свој извештај

Сл. 6.

Женке пробушене прослателом: једна са које је штит подигнут (увећано 20 пута).

¹⁾ J. Bolle: La sériciculture au Japon, Montpellier, 1913, стр. 146

²⁾ Сасаки — професор Пољопривредног института у Комаи, оделак Токијског универзитета.

и вели: Ипак има штете, коју је проузроковао прави *Diaspis pentagona* у неким срезовима на дудовима и то упркос томе, што је истовремено био присутан његов паразит *Prospaltella*, који је данас раширен по целом Јапану.

Ова ваш напада не само дуд, већ и друге биљке: *Bruseneta*, *Robinia*, орах, праску и др.

Противу ње може се борити различитим средствима. Тако се препоручује премазивати дрвета, по свршеном орезивању, мешавином из:

бикарбоне соде	1%
црног сапуна	2%
петролеума	9%
воде	88%

Орезане гране ваља спалити.

„Равна средства за сузбијање дудове ваши остала су безуспешна, јер се уш увуче у пукотине не само дебелих већ и тањих грана, па није увек могуће, да разни инсектициди допру до њих. Ствар је тим тежа, што ова ваш живи и на разним другим биљкама, па би требало и њих лечити као и дудове. У Италији је био донет закон за обавезну борбу противу ове ваши, али је био од слабог дејства, јер се је дудова ваш све више ширила.“

Али ова дудова ваш има и своје непријатеља из реда паразитских инсеката, међу којима је најважнији ендофитни паразит авана, *Prospaltella Berlese*, *Prospaltella* В., зоолошки, припада реду *Hymenoptera* (опнокрилаца), фамилији *Chalcididae* (сл. 7).

Сл. 7.

Prospaltella Berlese — одрасла (увећано 60 пута).

„*Prospaltella* је данас једино практично, економично најпростије и најуспешније средство за сузбијање дудове штитасте ваши, па је с тога у Италији године 1913. укинут закон за директну борбу противу *Diaspis-a*“ — вели Г. Новак у своје ивештају.

Треба напустити све разне инсектициде, а четком се служити само у случају велике инфекције и онде, где још нема *prospaltelle*.

Prospaltella се шири на тај начин, што се дудове гранчице, заражене дудовом вашом, а на којима има *prospaltelle*, крајем марта причвршћују за стабло дуда, који је заражен вашом.

За добар успех је врло потребно да се ова операција врши у месецу *martu*, а никако касније. Гранчице са *prospaltelom* морају бити од стабала, на којима живи *prospaltella* једну, а највише две године. У првој се години неће опазити смањивање дудове штитасте ваши, али ће се зато јасно опазити у другој години.

(Наставиће се)

Б Е Л Е Ш К Е

О азоту, који из ваздуха воденим талозима доспева у земљу. — Знатна је количина азота, која кишом и снегом доспева у земљу. У томе је погледу чинила огледе централна огњена станица у Отави, у Канади (Сев. Америка). Од 1. марта до 29. фебруара 1920: пало је атмосферског талога укупно 844 м.м., од тога у виду кише 594 м.м., у виду снега 2502 м.м. (10 м.м. снега = 1 м.м. кише). Укупна количина палог азота, срачунато на 1 хектар, износи 7,971 кг., што одговара количини од 52 кг. чилске шалитре на хектар! Од горње количине 6,618 кг. пало је у виду кише а 1,353 кг. азота у виду снега. Количина азота, која пада воденим падежима, мења се према месту; тако н. пр. огледна станица у Ротамстеду, у Енглеској, наводи, да у виду атмосферског талога пада годишње на хектар 5,50 кг. азота. У близини насеља количина азота је већа. Киша сноси сем азота још и угљену киселину, која ослобађа биљкама теже приступна хранива, на име фосфорну киселину. Сем тога у кишници има сразмерно доста хлорида и сулфата.

Атмосферским се талозима дакле приводе земљи и биљкама не само вода, потребна за њихов пораст, већ њоје и знатна количина белих хранива, нарочито азота.

По „*Československy zemědělec*.“

— Г. —

Г Л А С Н И К

„**Нова Честинска Пољопривредна Подружнина.** — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својој редовној сеници од 10. јануара 1923. год. примио је у састав Друшта ново основану Пољопривредну Подружнину у селу Честину скупа Гружанског округа Крагујевачког.

Ново-основаној Честинској подружини желимо срећан рад.

Нов члан добротвор Пољопривредне Подружине у Лазаревцу. — Г. Воја Михајловић азотекар из Лазаревца на годишњем Збору Пољопривредне Подружине у Бовану 31. децембра 1922. год. поред положеог улога редовног члана Поружине, уписао се за члана добротвора ове Подружине са улогом од 500. дин.

Српско Пољопривредно Друштво овим путем изјављује благодарност Г. Михајловићу са женом, да се и остали имућнији пријатељи пољске природе на њега угледају.

ЗАПИСНИК

XXXIII. Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва државе на дан 20. децембра 1922. године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни чланови: Алексеј Поповић, Благоје Д. Толоворов, Др. Велизар Стојковић, Александар Г. Јовановић, Већа Т. Радоновић и Драгутин Спремић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник XXXII. седнице.

II.

Прочитано је комисијско извешће о отварању оферата за штампање „Тежак“ у 1923. години. — По овоме Одбор одлучи да се комисијско извештај прима с тим да се штампање Тежак уступи најповољнијем понуђачу Штампарији „Са. Савс“ и да се у буџет за 1923. годину унесе потребна сума за овај циљ.

III.

Прочитана је молба Бр. 188. Пољопривредне Подружнице округа Топличког, којом тражи да јој Друштво отвори кредит за набавку сирпа, азота, семана и осталих и мишљење пољопривредног инспектора, да би јој требало отворити кредит. По овоме Одбор одлучи да се овој подружници отвори кредит од 10.000 динара, да пољесне прописно потписану и потврђену обавезницу.

IV.

Прочитан је реферат Набављачког Одбора од 18. тек. миа. да се са понуђачем Драгомиром Ж. Стојановићем прекину преговори за лиферовање прескалица „Верморел“, и извештава да није добио а и нема нагледи да ће добити ствариште оних прескалица и прескалице да се непосредно на фабрике „Верморел“ наручи за рачун Друштва 1000 ком. прескалица. — По овоме одбор одлучи да се овој прелог усвоји и по њему поступи.

V.

Прочитана је молба Бр. 18 Пољопривредне Подружнице на Новог Пазара и Пестева. — по којој Управни Одбор одлучи да се рок исплате њиховог обавезници продужи до 1. августа 1923. год. но с тим да чланови управног и надзорног одбора у једномесечном року од дана исплате положе суму од 10.000 динара; да на остатак дужне суме издату нову обавезницу, и да плате 6% интереса од дана када је рок првог обавезници истекао до окончања исплате.

VI.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора, да би се Друштво требало прелатити за своју књижевност на 4 страна — немачка пољопривредна листа, на основу кога Одбор одлучи да се Друштво по прелоготу Књижевног Одбора на 4 немачка листа прелатити.

VII.

Прочитана је молба пријављеног лица за инспектора пољопривредних подружница — по којој Одбор одлучи да се рок стечаја продужи до 1. марта 1923. год. пошто се на расписани стечај пријавио само један кандидат.

VIII.

Прочитан је извештај магационера од 20. тек. миа. о обиласку пољопривредних подружница у Штиму и Александаровцу (Крушев.) и извршеним обрачунама са овим подружницама за послате им справе и књиге за провалу и надгледу излагачима својих производа на изложбу предвиђене у о мјестима 1921. године. — По овоме Одбор одлучи да се по пријему овог извештаја к анализу, ове пољопривредне подружнице задуже и то: она у Штиму за справе са 2400 дин. а она у Александаровцу за књиге са 2000 динара; да се продужи и даље трагање за изгубљеним плугов; и да се магационеру накнаде трошкова по рачуну, рачунајући му дневницу (80) осамдесет динара.

IX.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора о набавци камијунста-бисафита, које је Одбор по пријему анали одобрио.

X.

Прочитан је акт Бр. 36001/VI. Министарства Пољопривреде и Воде, којим доставља у припису писмо Чехословачког-Југословен-

ског Народно-Господарског Удружења у Прагу, којим га извештава, да је отпочео свој рад на пошва и ово Друштво на заједничку сарадњу. — По овоме Одбор одлучи да се овај акт упути члану Управног Одбора г. Др. Вељу Стојковићу, да га проучи и учина потребан предлог.

XI.

Прочитан је реферат економ Драштвеног и решење по истом Бр. 1161 од 18/XII тек. год. којим је заступник председника изредно економу друштвеном, да оне у Љубљану са потребним документима, ослободи царина вагон семача луцке, који тамо лежи још од 10. т. м. и на који се узалудно плаћа дежурна и да исти одмах упути за Београд — Одбор одборама поступак, трошковима да се исплате по рачуну а дневница по утврђеној норми.

XII.

Прочитан је реферат члана Управног Одбора Друштвина Спремића о томе да је он рачуноводствата Турчића примио друштвене рачуне за 1920. год. и исте закључио; да је на срећинаву истих провео време од 10 марта до 15, маја тек год. и тражи да се са рачуноводствата Турчићем, коме је за срећинаву оних рачуна издато 500 динара, ликвидира. — По овоме Одбор одлучи да се г. Спремићу на име хонорара изда по (350) триста педесет дин. месечно за преловено време на склапању ових рачуна; а да се издана сума од 500 динара рачуноводствату Турчићу има сматрати као ликвидирани обрачун са њиме.

XIII.

Прочитан је реферат Бр. 11485. благајника друштвеног, којим извештава Друштво, да је потражио, да се од Југословенске Трговачке узиме уложена сума до 355.012,96 динара и с њоме исплате наручене справе у Немачкој. — Одбор усвоји предлог.

XIV.

Прочитан је извештај благајника Друштва о курсу по коме треба исплатити справе фирми „Борбе Грујб и Држ“. — По овоме Одбор одлучи да се справе исплате по овом курсу, који је издато оног дана, када су справе прилине у магацин друштвеном.

XV.

За овим Одбор одлучи да се за тражену суму од Управе Водовода у суми од 3141 динар за утвршену воду у 1921 година исплати и то суму од 500 динара из кредита предвиђеног по буџету за 1922. годину а остатак из наредног кредита; од Потрошачке Задруге државних службеника наплатити половину од тражене суме за утвршену воду.

Са овим је седница закључена.

О Г Л А С И

НА ЗНАЊЕ Друштво је добило један вагон семача од луцке, које ће продавати својим члановима и Подружницама по 29 дин. кгр. Са порубином ваља похитати.

Добие ускоро семе граорце, мухара и проса; цена ће се накнадно објавити.

СТЕЧАЈ ЗА ИНСПЕКТОРА.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подружнице.

Годишња плата до 6000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнада трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавашем пољопривредних прилика у земљи.

Ближа обавештења могу се добити код Друштва. Пријаве слаати Друштву до 1. Марта 1923. Бр. 10750. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. Новембра 1922. године у Београду.

ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и сае
поште

На основу најширег решење од
априла 1869. г. превјску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједангут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Б. 74

БЕОГРАД, 28 ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

- 1) Председник или његов заменик отвара Збор;
- 2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
- 3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;
- 4) Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. год.
- 5) Бирају се нови чланови друштвене управе;
- 6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

О нашем живинарству.

Живинарство је важна грана у нашој народној привреди и игра у њој видну улогу. Оно ће играти још и већу, ако на њега обратимо све пажњу и ако га престанемо сматрати као „споредну — ситну грану сточарства“. Као доказ за ово нека нам послуже ови подаци о извозу живе и заклане живине, јаја, гушчије масти и перја:

По статистичким подацима изведено је:

	1920.	1921.	За 10 месеци 1922.
живе живине	кгр. 23.518 ком. 71.890	292.798	1.067.076
заклане живине	кгр. 56.601 ком. 120.605	1.701.196	нест. подаци
јаја	кгр. 2.946.111	44.973	12.227.784
гушчије масти	кгр. 7.667	3.598	нест. подаци
перја сировог	кгр. 107.403	316.701	„ „
Вредност пак тога извоза била је ова:			
живе живине	дин. 1.942.824	4.163.988	19.186.369
заклане живине	„ 4.107.757	18.296.403	нест. подаци
јаја	„ 30.131.666	146.743.825	249.566.830
гушчије масти	„ 113.542	71.955	нест. подаци
перја сировог	„ 2.134.384	4.046.805	„ „
Свега динара	38.431.173	173.322.976	268.773.219

Вредност пак целокупног извоза била је ова:

1920 г.	динара 1.320.606.055.
1921 г.	2.469.737.262.
1922. г. (10 мес.)	2.665.197.370.

Према томе живинарство је учествовало у извозу у 1920. години са 3'91%; у 1921. години

са 7'03%, а у 1922 години, у колико су подаци сређени за 10 месеци са 10'08% од целокупне вредности извоза.

Из овога се јасно види важност живинарства у нашем народном газдинству. Ну одмах морамо напоменути, да за оволики извоз живине и живинарских производа имамо пре да благодаримо ниској валути нашег динара, него ли квалитету наше живине. Морамо признати, да квалитет наше живине није онакав, какав би могао и требао да буде. Ми још немамо чисте расе живине, бар не у Северној и Јужној Србији, већ производ добијен укрштањем разних раса. Такође ретко где имамо удобних живинарника. Наша живина још проводи и зими и лети ноћи под ветрим небом. И у погледу хране, она се оставља сама себи. Све то, а и многе друге чињенице, утичу на квалитет наше живине, те је он овакав какав је. Исто је тако и са трговином јајима, која као што се види изгра видну улогу у извозу живинарских производа. Она није још на довољно солидној основи. Знају се узроци томе.

Ако ми живинарство и даље оставимо самоме себи, ако га и даље будемо сматрали као ситну грану сточарства, ми га нећемо поправити, али ћемо изгубити пијавце, које смо сада силом прилика добили. Са поправком нашег динара опашће

извоз живине и живинарских производа, ако се не постарамо да живинарство што пре поправимо. То ће бити штета и за народ и за државу. С тога поклоњимо му ону пажњу, коју оно и заслужује. Ми морамо бити свесни тога, да је оно важна привредна грана и морамо се свима силама трудити да поправку његову што пре и што боље изведемо и да отклонимо све сметње и незгоде, које томе стоје на путу.

Нашим школованим економима, пољопривредним друштвима и земљорадничким задругама, као и свима просветним раденицима на селу, дужност је да наш народ стално упућују на правилно и рационално живинарење.

Министарству Пољопривреде пак треба да је дужност, да широм целе земље осуше што више запатних живинарских станица, одатле би народ узимао прикладна грла. Манастири, срески и окружни расадници са својим добрима могли би нам згодно послужити за живинарске станице. Мишљења смо, да би требало за сада ословити и једну нижу, практичну живинарску школу.

Снабдевени довољним бројем живинарских станица, а у вези са јако развијеном пропагандом у циљу поучавања народа рационалном живинарењу, ми бисмо, у то смо уверени, наше живинарство и лако и брзо могли подићи на онај ступањ, на коме треба да је. И народ и држава имали би од тога велике користи. **М С К.**

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о хмељу и његовом гајењу.

Хмељ је југогодишња пеначица (увања се на десно од и-тока западу) до 10 метара висока, дводома бјелка.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЦИМ ГНЕВДИМА

од Алфреда Р. Валаса
преведено Благом Д. Тодоровићем.

I.

Чиме се руководе мице при прављењу својих гнезда — инстинктом или разумом? Обично се вели да тице граде своје гнезда *по инстинкту*, а да људи међутим своја обиталишта подижу *по разуму*, да тице никад не мењају план грађења својих гнезда, т. ј. да ова праве увек по једном и истом начину, а људи напротив да увек мењају и улепшавају своја обиталишта и тако постепено свој ум усавршавају, а инстинкт им остаје неизмењен.

Такво мишљење, може се рећи, свуда је распрострањено па и усвојено. Шта више и они који се сматрају као противници свачијих мишљења, задовољавају се овде таквим гледиштем. Философи, песници, метафизичари, богослови, природњаци и сви изобразени људи, не само да се потпуно сложу с таквим гледиштем, већ га примају за асјомку, наводећи да оно не потребује никаквих нарочитих доказа и да је оно управо основа за размишљање о инстинкту и разуму.

Гаји се ради свог брашна, које од најстаријих времена има примене у лекаству, но главна му је употреба у фабрицирању пива.

Хмељ је брашно алатно жуте боје и просечно садржи: 2% горке материје ав. лулули; 50—55% смоластих материја и танина и мале количине наркотичних материја, ради којих се употребљава у Енглеској и за пушење.

Лулули даје пиву горак укус, смоласте материје и танин једине се с беланчевинама, те спречавају развитак бактерија млечног преврћања, дајући му сталност да може бити предмет трговине.

Хмељ расте дивљи по целој Европи, Сибиру и Кавказским земљама на обалама потока и река по густим шумама, где се по дрвећу пужа, образујући лепе гирланде.

Реч хмељ има везе са старословенским хмељ; по Миклошићу са финским humala, по другима са персијским humel Шрадер, на основу филолошких студија суди: да је у престориском добу неки народ, највероватније Словени, дошао на мисао да употреби хмељ као примесу пиву. Од Словена овај обичај су много доцније преузели Германи.

Према статистичким подацима од 1921. год. хмељ гаји највише Европа 68,20%, затим Америка 29,59% од које само на Уједињене северноамеричке државе припада 18,88%. Азија и Африка у светској производњи хмеља слабо су заступљене.

Од европских земаља највише га гаји Немачка (11300 ха), Енглеска с Велсом (10200 ха), Чехословачка (8400 ха) и Француска с Елзас-Лореном (7100 ха).

Наша краљевина гаји га на 122681 ха У њој прво место заузима Словеначка 65743 ха, Војводина 517,38 ха и Хрватска 52 ха. Рђаво организованој ранијој пропаганди за культуру хмеља, имамо да захваљујемо што се он у Србији не гаји.

Свакако, такво гледиште које је у тој мери раширено да је оно опште, требало би да се заснива на непобитним доказима и логичким закључцима, међутим, оно је не само сумњиво већ и сасвим противречно. Краће речено, ја сам убеђен, да тице не праве своја гнезда по инстинкту *ниши да људи подижу* своја обиталишта по разуму, убеђен сам, да тице измењују и улепшавају своја гнезда, кад се на то побуде каквим узроком, који може утицати и на човека, и да људи не чине никакве измене и улепшавања у својим обиталиштима, кад живе у сличним приликама у којима, готово свуда, живе тице.

Да ли људи подижу своја обиталишта по свом сопственом разуму или у томе коме подражавају? Размотримо пре свега теорију о разуму, по којој се архитектура аграда за обитовање људи одређује разумом. Обично се вели, да људи, као бића одбрана разумом редовно прекарају и улепшавају своја обиталишта. Ја одлучно одричем тај факат. У највише случајева, људи исто тако мало прекрајају и улепшавају своја обиталишта као и тице. За какве се боље удобности у својим обиталиштима брину нпр. дивља племена? Ова у својим обиталиштима чине тако мале измене као и тице у својим гнездима. Колибе Арана и сада су у свему онаке исте какве су биле пре две или три тисуће година, а исто тако

Лишће је код хмеља срцасто, 3—5 делено, тесте-расто, постављено једно према другом, из чијих жљебова израштају израштаји, носећи гроздасте цветове, завршујуће шиширицом. Шиширица је сложена из 40—60 листића, на чијим доњим странама налази се женски цвет. Око женског цвета израштају жуте гличасте жљезде које дају хмељно брашно, ради кога се хмељ и гаји. Мушке биљке, имају цветасту метлицу и из хмељаника се уклањају, пошто оплођавање женских цветова иде на уштедљиво хмељно брашно.

Из кратког периода или крле, хмељ пушта наземне изданке, чији у земљи, скривени делови одобрају, примачући у себи резервне материје, којима се издубе године хране нови изданци. Је ли крља оштећена или исцрпела своје становиште, избијају изданци који се на друго место преселити могу.

Сората хмеља има више одстојине. Оне су резултат природних прилика и деле се у две групе: црвени и зелени хмељ. Обе ове групе према времену стасавања могу бити: ране и позне, доње.

На европском континенту преовлађује гајење црвеног хмеља, пошто је извлетом бољи од хмеља зеленог. Црвеном хмељу припада: жатецки или старочешки рани и старочешки доцни, од кога је одабираним добивен врбички (Семшов). Од немачког црвеног хмеља одликују се: шпалтски, шведски и холандски. Маде је вредноста белгијски алостски и етлетски; Prolific, Heinhaims и Early Golding.

Од зеленог хмеља познати су: нови томиша; рортенбург, и велина америчког хмеља, затим чешки дубски, енглески Sanferburski, Golding Grappes Fug les и белгијски Poperinge. У осталим земљама гаје се већином пресађене именоване сорте. Чешка највише гаји: жатецки, који ужива светски глас а у последње време и Семшов. Први је освет-

љив према времену, најмање приносан али најбољег квалитета. Други је отпорнији и већи и плоднији. Најизразљивији је дубски зелени хмељ, скроман и приноснији од предходних, за 2-4 недеље доцнији по горет квалитета. Спољни знаци за распознавање хмеља нису поуздани.

Ма да се хмељ може гајити на свакој земљи ипак његова дугочетност, приносност и квалитет зависе од земље. Земље дубоке, средње, песковите иловаче са богатом оцедном здравicom најбоље су за хмељ. Веома родне земље дају много лишћа и изданака али рђавог брашна. Гаји се у сваком поднебљу. На север иде до Шведске. При свем том, хмељ условљава умерено топло и влажно поднебље. Промажне долине заштићене од јакних ветрова, а даље од шума, рибака и река које му шкоде маглам, и доња која шкоде прашином и фабрика својим димом, — годје хмељу. У време цветања најбоље му годи време умерено топло, доцније слабија влага. Нагла и јаке прелазе између топлоте и хладноће, влаге и суше хмељ не подноси.

Хмељ се гаји ван плодоредом. На једном месту тзв. хмељанику издржи 10-15-20, а на јаким дубоким земљама (пушта коренове 4 и више метра) достиже век од 30 и више година.

Хмељ тражи јако свакогодишње ђубрење. Сиромашне земље хумусом најбоље је ђубрити добро згорелим сточним ђубретом. Вештачка ђубрад врло добро утичу дају ли се наменички са сточним ђубретом. Проф. Стратецки даје оброк: 70 грама амонјум сулфата, 50 грама 40% калијеве соли и 50 грама суперфосфата на чокот с јесени. При оснивању хмељаника извезимо што више стајског ђубрета и при риголовању или орању измешајмо га са земљом, пазили при том да ђубре не дође дубоко пошто се тешко распада. Сточно ђубре својим хумусом не само да обезбеђује земљи довољну влагу,

и колибе Мисираца оплетене и одлепљене блатом које нису ниуколико лешне од таквих колиба из доба Фараонова. Да ли су и какве имене учињене на колибама и вењацима од палмових дрвета јужно-америчких племена или становника Малајског Архипелага од дана прве насеобине у тим местима? Нама је тешко и замислити да су груби вењаци Патагонца начињени од лишћара или бурдељи Бушмеса који су у земљи, сада ма колико удобнији но у раније доба. А вероватно, да ни обиталишта Ирландаца које праве од тресета, ни камена обиталишта горњих шотландаца, нису ништа боља но што безу пре две тисуће година.

Такву сталност у подизању обиталишта у дивљих племена нико не приписује каквом вистикту, већ је објашњавају подражавањем од колена на колени и тиме што се нису указивале какве побуде за прекрајање и улепшавање обиталишта. Ако бисмо какво арапче превели нпр. у Патагонију, можемо поуздано рећи, да оно, кад буде као одрасао човек, неће градити по угледу на своје родитеље, колибе, покривене кожама. С друге стране, сасвим је појмљиво, да физичке погодбе и изврстан степен образованости изазивају да се траже и проналазе извесни типови за подизање обиталишта. Тресет, камен или снег, палмово лишће, бамбус и гране различитог дрвећа, у

многим местима служе као најбоља градива за подизање обиталишта, зато, што се у таквим градивима обилује и што се оно с тога може лако имати и добити. Сиромашни Мисирци немају ни тако простих градива и онда, од чега би другог своја обиталишта и могли правити до од земље? У тропским крајевима једина су градива за ово: бамбус и лишће хлебне палме,

Што се тиче облика и начина подизања обиталишта то и они такође зависе од особина места. да ли је климат топал или хладан, да ли је место влажно или суво, равно или брдовито, да ли је изложено или не нападу дивљих зверова и т. д. А кад се утврди какав план, који иде тако рећи с навикама и временом, он се одржава задуго дотле, док се због измењених прилика или чега другог не покаже как сасвим неупотребљив. Тако нпр. на целом копну Америке, обиталишта су од дебелих масивних зидова с ниским вровом, а на малајским острвима, на-ротив све су куће високе, а на врло високе, а зидове граде од бамбуса, да би цела кућа била што лакша.

(Наставиће се).

већ убрава биолошке процесе у земљи. Чим је мртвија горња земља, тим је оно потребније и значајније.

Припремање земљишта управља се према његовом карактеру. На лаким земљама довољно је дубоко орање; ту, дубоко риголовање, чак шта више, може да буде и шквидиње, пошто претерана растрестост земље отежава наводњање коренова. Зато само тешке земље ригулујемо 80—100 см. на три знова² или оремо 50-60 см. саквим ридцем, или још боље моторним или парним плугом. Припремању земљишта приступа се с јесења, пошто припремљена земља с пролећа дуго се слеже и штети коренове. С пролећа се земљиште подра и поваља да би се устипила и поравнило. Помоћу канапа означае се места најбоље у квадрату. Удаљеност редова је тим већа, чим је вашићенији положај, боља земља, јаче дубрине, већа и доцнија сорта. Према чешким искусницима растојање за ран хмељ је 1.² — 1.³ а за доцни 1.⁴—1.⁵ метра. На местима, где се редови укрштају пободје се кочић. У удаљености 20 см. од коца ашовом се направи рупа, која се наспе добром ситном земљом или још боље компостом (Nastassehe se)

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Дудова штитаста ваш

— Њена природа и борба противу ње —
(Сарштак)

Кад се проспатела једном унесе, онда остаје ту и у будуће и шири своје дејство. Каткада се дешава, да се поред свега тога ваш јави у јачој мери. Тако наводи г. Новак у своје извештају, да се је баш ове године у једном селу у Трентину појавила ваш у толикој мери, да је забринула онамошње одгајивање. Ближим посматрањем послатих примерака видело се, да је ваш била нападнута проспателом. Објашњење је овакво: пре годину дана проспатела је уништила већи део вашију, после тога је знатним делом и сама пропала, јер није имала довољно хране. Последница је тога, да се је ваш умножила, јер је за извесно време њен непријатељ био ослабио. Кад се ваш умножи, онда почиње и проспатела да се живље множи јер наилази на повољан терен за исхрану — и тако то тече у непрекидној борби, чиме ваш не може да узме већег маха, да превлада и тиме велику штету дудовима наноси.

Проспателу, као средство противу дудове штитасте ваши, пронашао је професор Берлезе, директор чувене ентомолошке станице у Флоренцији, у Италији. Берлезе је испитивао дудове граничаре, нападнуте дудовом штитастом ваши, а добављене из Јапана и из Сједињених Држава, где ње такође има, али не наноси велике штете, па је пронашао међу разним паразитима једну нову врсту, коју је професор Н. Ward изближе проучио и детерминисао је као *Prosopaltella Berlezei*, у част директора Берлезе-а.

О дејству проспателе г. Новак бележи ово: "Године 1906. приспеле су прве проспателе у Италију, а даље године касније биле су уведене такође и из Јапана. Тада је почела станица за аграрну ентомологију у Фиренци, помоћу учитеља пољоделства (cattedre ambulanti) као и других

државних завода да распостире проспателу. Данас је проспатела проширена посуда где имаде *Diaspis*-а. Проспатела се је показала успешним средством изнад сваког очекивања и данас *Diaspis* ни најмање не забрањује пољоделца³.

Противу крваве ваши на вошкама (*Schizoneura lapi-gera*) антомолошка станица у Фиренци прави опште помоћу *Aphelinus mali* — маленом осцидом, сличном проспатели. Успели се у овоме биле огромна добит за наше вођарство, јер се зна, да је код нас крвава ваш на јабукама честа појава и да наноси врло велике штете.

Биолошке методе у сузбијању многих биљних штеточина налазе све више примене, јер као и биљке тако и њихове штеточине имају своје непријатеље, а овима се треба користити пуштајући их у борбу са штеточинама, те ове на тај начин што више слабити.

У сврси сузбијања дудове штитасте ваши још је аустријско министарство пољопривреде било издало један плакат са сликама у боји и овом садржином:

„Да се утанани бијели ушенец, назван *Diaspis pentagona*, који немилоче уништина мурвина стабла, до сада је било уобичајено у току зиме стругајући дебла и гране окупжених мурава и за тим ошкрупити их припадним раскужилима. Овим се је поступком постављало то, да су оштругане женке ушенца покрале на земљи, јер немају органа за кретање, а оне, које би избегле стругању, угнуле би од отровне растопине, којом се је шкрупело. Да се повољно успе овим поступком треба великог труда и треба више пута поновити лечење окупжених стабала, а за све то доста се троши.

При мало година професор Анту Берлезе, директор кр. ентомолошке станице у Фиренци, унео је у Европу једну осиду — најезивицу, звану „*Prosopaltella Berlezei*“ чије ларве живе, као наметнице (паразити) у белом дудовом ушенцу.

У свим пределима, где се гаје дудови у Италији и Аустрији⁴) ова је осиди била успешно гајена и умножена. Ова је осиди тако малена да се голим оком једна може опазити (дугачка је $\frac{1}{4}$ милиметра). Угледни се у живо тело *Diaspis* а те га убије хранећи се његовим месом.

У једним крајевима где има дудова, проспатела започиње своју борбу противу ушенца крајем марта или почетком априла, још пре него што се развије ваш генерација ушенца. Проспатела облеће око ушенца, свакоме пробуши штитић и кожу и ту се насеје (сл. 8) из кога се за

Сл. 8.

Проспатела опунштајући је у дудову ваш кроз штитић (ушесмо 60 пута).

³) Реч је о Аустрији пре 1918. год.

кратко време належа ларва, (сл. 9) која се после преобрази у лутку (сл. 10). Кроз 40—50 дана млада је осипца већ пот-

Сл. 9.

Diazpis — женка, у кој ларва проспалтеле (ушћано 60 пута).

Сл. 10.

Diazpis — женка, у кој проспалтеле у фази лутке (нимфе). (ушћана 60 пута).

пуно развијена у телу ушћенца, те му онда пробуши штитић и излети (сл. 11). Чим проспалтеле излети одмах отпочне

Сл. 11.

Кожурица леша *Diazpis* — женке, коју је проспалтеле навртела и напустила (ушћано 60 пута).

носити јаја у тело ушћенца, на кога се намери. На овај начин до новембра једна сама проспалтеле изведе 4-5 генерација, дочим ушћенац може достићи највише три генерације.

По томе се види, да се проспалтеле успешније умножава и да сразмерно га исто време даде на свет 5 до 7 пута толико потомака колико ушћенац.

Осице проспалтеле не остају само на стаблу, на коме су насељене, већ, особито лети, лете и на друге оближње дудове. И ветар их разноси доста далеко. Кад су једном ушћене у неки предео осипце проспалтеле се изванредно брзо размножавају.

Како се распознаје проспалтеле?

Ушћенац, у који се угњезди проспалтеле, поцрвнчи као опеха (цигља), док су зриви ушћенци јасно жуте боје. По томе се дакле може несумњиво утврдити где има проспалтеле. Ушћенци, из којих је већ излетела развијена проспалтеле, мртви су, а на штиту им се опажа округла рупица, која се лако разликује од неправилних рупица, када се гледак нађу на лешинама ушћенца, а постају кад се оцени опшица, која спаја штитић са телом ларве ушћенца.

Вештачко ширење проспалтеле.

Овај се посао лако обавља. Крајем марта или почетком априла ваља на најниже гране дудових стабала, која су заражена ушћенцем, чврсто привезати 40 см. дуге границе од дудова, на којима има ушћенца, али и проспалтеле.

Да би са, ради даљег умножавања имало довољно граница, ваља обележити она дудова стабла, на којима има ових осци — најезица.

Тоба се ради свако стабло обележи табличом: „проспалтели!“

„Не дирајте!“

У своје ће време обавештавати читаоце, какве мере буду предузете за сузбијање ове штеточине и евентуално каквих нових открића буде било у природи паразита или у начинима за његово сузбијање.

За овај сам мах сматрао да је потребно скренути пажњу на њега, те да нарочито оглађивачи у свларским крајевима добро мотре, да нам се не учуе.

30. XII. 1922.

Београд

А. Г. Јовановић.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — Молим уредништво Тежака да ми ово објасни у *Тежаку*: остала ми лањска пшеница од прилива 8 до 9 хиљада килда. Тек скоро видео сам *гагрицу* којом ми се жито све заравило и њега опада. С дана на дан остају само неке мекине од њега. Како да се спасем и да станем штеточини на пут?

Драгољуб В. Живановић
Жем. из Кленова
среа и окр. Крајска.

Одговор. — Да се пшеница очисти од гагрице, најпрактичније је метнути у пећ, чим се из ње извади хлеб, и оставити је у њој док се пећ не охлади. Ако се и после тога примети гагрица у пшеници, знак је да је пећ била расхлађена и да пшеницу треба ставити још један пут у пећ после вађења хлеба.

Очишћену пшеницу треба ускоро употребити, да се не би у њој поново појавила гагрица. После тога, очистити житаницу и окречити је, при чему пазити, да се пукотине греда и дасака добро окрече.

† Н. П. Рапојевић*

* Овај је одговор пек. Рапојевић послао Уредништву пре своје смрти, али је био сатурен међу рукописима те се овако доцкан штампала.

БЕЛЕШКЕ

За већу потрошњу вина у Француској. — Производња вина у Француској у прошлој 1922. години проценена је на 69,017,315 хектолитра, према 45, 017, 315 хектолитра у 1921. години. Ако се количина вина из 1922. године дода још заостала количина из 1921. год., сматра се да количина вина којом располаже Француска у овој години износи 71,136,129 хектолитара. У ту количину није урачуната још и производња вина у Алжиру, која износи 7,456,975 хектолитара.

Велика производња вина у 1922. год. баца Француску у велику брзгу, јер је потрошња француских вина у страним државама после рата знатно смањена.

Да би се помогло француско виноградарство, француски Министар Пољопривреде упутио је распис шефо-

вина пољопривредне службе у свима окружјама Француске, да настану, те да се потрошња вина повећа у самој земљи. И патриотски и хигијенски обзир налажу да се препоручи народу да пије вино; *иапиритски*, јер се тиме брани национални интерес, а *хигијенски*, јер у вину има нарочитих тела, аваних витамини, који су потребни за људски живот.

И код нас је у прошлој 1922. години производња вина била знатно већа него у 1921. год. Цени се да ће прошло-годишња берба дати око 5,000,000 хектолитра вина. И ако је то тако мала количина према производњи у Француској, ипак постоје знатне отежнице за потрошњу тог вина у земљи. Кад се узме да се с вином може најбоље сузити алкохолизам у нашој земљи, који поглавни долази од ракије, једна акција, слична Француској за већу потрошњу нашег вина у земљи, свакако би од знатне користи била по наше виноградарство.

Изгледи за добру продају мехурака (кокона) од свилених буба у овој години. — Интересантно је напоменути да је гајење свилених буба и производња мехурака после рата знатно опала у многим државама. Међутим никада толико као после рата свила није нашла толике примене у луксузним стварима и толико потрошача.

Французи објављују да је број оглађивача свилених буба, који је у тој земљи био у 1911. години 102,005 спао на 43,052 у 1922. години. Укупна производња мехурака била је у 1922. години 2,571,821 кгр., док је у 1911. години износила 5,103,421 кгр. Један килограм свежих мехурака за преднионе провазан је у 1922. год. по 14'41 франак а толика се цена никад раније није достигла.

И упољовљена производња мехурака у Француској и знатно повећана цена свиле и производама од свиле услед велике тражње, треба да покрену наше произвођаче свилених буба да у овој години повећају производњу мехурака. Посао гајења свилених буба је лак и траје свега месец дана, те што већи број наших породица на селу треба даувер пролећа да га се подухвате.

Како да се спречи запаљење пушка код телад. — Телад добијају ову болест у стајама, где су њене клице растурене по простирци од раније болесних грла. Млада телад заражавају се том болешћу додиром пучане врвце, пре него што се сва засуши или доцније кроз раницу, која остаје на пуку пошто отпадне врвца.

Кад је та зараза раширена најпростије је и најевтиније да се стоне краве на неколико дана пре тељења наведу из заражене штале и да се сместе у другу или у неко одвојено одељење те да се тамо отеле. У тој новој стаји треба простирку овази прскалицом попрскати — сваког јутра, чим се изнесе јубре — раствором карболне киселине од 20 грама на литар воде. Теладима то неће ништа шкочити. Кад им после десетак дана пунак варсте могу се с кравама преместити у обичну стају.

Стаја, која је заражена треба да се добро дезинфикује, иначе ће се болест јавити и доцније кад се друге краве бубу телале.

Краве, које не дају млека, кад им се телад одвоје. — Дешава се по који пут да крва не даје при мљуи онолико млека колико обично, кад јој се теле одваја — прода. У том случају ваља благо поступати с кра-

вом и чисто је одржавати, па ће се количина млека постепено повећавати, тако да ће после 7 до 8 дана достићи нормалну меру.

Да би се олакшало то враћање млека, корисно је мисти краву бар три пута дневно, чак ако она и помало даје млека. Ако виме јако набубри од млека, а да би се избегло запаљење, које може наступити, може се намазати уљем или борним вазелином. Поред тога крави треба давати топле напоје од брашна и сточну репу и за 8 дана бикарбоната натријума по 10 грама дневно.

У случају да се не постигну добри резултати са овим лековима треба позвати ветеринара у помоћ.

Г Л А С Н И К

Одикован. — Указом Његовог Величества од 4. о. м. а на предлог заступника Министра Пољопривреде и Вода, Министра Аграрне Репорме одикован је г. Др. Емил Поповић — Пеција уредник Пољопривредног Гласника из Н. Сада ордену Са Саве четвртог степена. То високо одликовање г. Поповић је потпуно заслужио лепим и стручним уређивањем поменутог листа који издаје о свом трошку.

Нов Члан Утемељач. — Г. Војислав Вучовић учитељ из Бар-шеца (Лазаревац) приложио је овим Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача Друштвеног.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованом на њих и послатом улогу.

Повластица за вођњу. — На молбу Српског Пољопривредног Друштва од 11. јануара ове године Господин Министар Саобраћаја решењем М. С. Бр. 1416 од данашњег одобрио је повластицу у полне цене на државним железницама и бродовима члановима Српског Пољопривредног Друштва, ради доласка на Годишњи Збор који ће се држати 11. фебруара 1933. године у друштвеном дому у Београду.

Учасници Збора кућиће на полавној станици делу карту, која ће им важити и за повратак, ако докажу уверењем Српског Пољопривредног Друштва да су на истом присуствовали.

Ова повластица важи од 9. до 15. фебруара ове године ваљичком. О овоме су извештене све Железничке Дирекције и Дирекција за Речну Бродарство.

Бр. 444. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 18. јануара 1933. године у Београду.

Дечији пољопривредни клуб у Св. Ђурђу (St. Jurj) на Ј. Ж. у Словенској. — Како јавља Кметовалец, орган братске нам Кметijske Друже за Словеначку (бр. 1. о. г.) у недељу 3. децембра пр. године одржан је у St. Jurju на Ј. Ж. збор старијих људи и деце, на коме им је објашњена важност дечијих пољопривредних клубова. Збор је позван у народној школи и био је добро посећен. На њему је секретар Кметijske Друже г. Лих изнео иратку слику деловања дечијих пољопривредних клубова у Америци, где је та идеја најпре поникла и о успехама који су за иратко време постигнута. Изнешеши и користи од ове организације за пољопривреду, дао је упут како треба приступити оснивању клубова. Позвао је тада старије да не смејају својим млађима да ступају у клуб, и да им омогуће рад давајући им потребан комад земље, па и стоке за неговане. Позвао је по том делу да приступе клубу, који ће их просветити и дати им забаве, ојачати другарство и дати науке за живот.

Ми поздрављамо овај нови корак наше браће Словенца, који је у нас већ показао тако повољне успехе.

ЗАПИСНИК

Вазредне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва државине на дан 21. децембра 1932. године у Друштвеном Дому у Београду.

Била су присутни чланови г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Александар Јовановић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Срећковић.

Као гости присуствовали су редовни чланови Друштва г. г. Павле Петковић, Тодор Радоновић и Душан Марић.

Председавао заступник Председника, члан Управног Одбора г. Вића Т. Радовановић.

Вељко секретар Милаш Л. Анастасјевић.

1.

Заступник председника саопштава, да је њош наврсно умро Љуба Новковић бивши председник и редован члан Друштва. У прикладном говору изнео је у кратким потезима његов рад и заслуге на унапређењу полске привреде. Нарочито је изнео његове заслуге као председника Српског Пољопривредног Друштва, јер је под његовим председништвом и његовим заузумањем, Српско Пољопривредно Друштво дошло до великог напретка, те је од тог времена омогућено да Српско Пољопривредно Друштво развије активан рад на оснивању Пољопривредних Подружја и Дечијих Пољопривредних Клубова и да преко истих развијено потемнежкне обнову пољопривреде у Србији и Црној Гори. На завршетку свог говора позвао је присутне, да му устајањем одају последњу пошту са речима „Бог да му душу прости.“

II.

Председавајући предаже и коли чланове да неистомано сви присуству потреби, који ће се извршити сутра у 10 часова пре полне. Затим предаже, да се од стране Друштва пошаље весил. — По пријему и знању Одбор одлучи: да се од стране Друштва пошаље весил у вредности до (1000 јединица динара.)

III.

За овим је одлучено: да се сви појојником у име Друштва опрости члан Управе г. Благоје Д. Тодоровић, чији ће се обротасти говор-изјавити штампају у „Тежаку“ као уводни чланак, по могућству са сликом појојником.

За овим је седница закључена.

О Г Л А С И

У ЗЕЛЕНО КАЛЕМИТЕ ЛОЗЕ!

одлично срашћене и ужиљене, у зелено окалемиће ревице (калемови без жила), од ично ужиљене саднице америчке лозе (жиљеваци), те ревице америчке лозе — препоручује по умереној цені.

Јанко Шарић

виноградско-воћарски стручњак

Беоцин (Срем)

Позовници бесплатно! — Отпрема брзи и солидан!

Пероноспора-прскалице

по најпознатијим системима увек велико стовариште готових пероноспора-прскалица сопствене производње као и свих саставних делова. Све из прворазредног бахра.

„КОВИНА“

Ј. Југославенска металургијна индустрија д. д.

Марибор

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТОПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15-30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1-10

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцина) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3-80.

Поштанска адреса 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Про-трела, по Пастеру и Суберијајку, Свињског преног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије стоке.
Псеће гребце.
Паратифуса свиња.
Колере првате живине
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребећака и петехијалне грознице.
Заравног побачаја.
Шапа и устоболе.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Малеин.** Као и ср-ство за тр-вање **Пацдомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручна савета, бесплатно се врше сви
диагнози и лабораторијски погледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за цељење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1-10

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најширег решење од
априла 1869. г. претпску друштвену
мосу пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. ила 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједињену
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 5.

БЕОГРАД, 4 ФЕБРУАРА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

- 1) Председник или његов заменик отвара Збор;
- 2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
- 3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;
- 4) Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. год.
- 5) Бирају се нови чланови друштвене управе;
- 6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Оснивање прве енолошке станице у Србији

Пошле године одлучило је Министарство Пољопривреде да оснује једну енолошку станицу у Букову, што је ове године буџетом и омогућено. Прве су припреме већ учињене и станица се инсталише. Може се, дакле, рачунати са њеним скорим радом. Ми морамо са задовољством поздравити оснивање ове важне пољопривредне установе и истакнути њен значај. Јер, то није само једна обична новина. Код нас је се одавно осећала потреба за оснивањем енолошких станица, које би вршиле анализу и контролу вина у земљи, а тако исто и давале упутства за њихово лечење од разних болести и квара. Нарочито је то сада важно када се ради на извозу наших вина у иностранство, те оно као извозни артикал треба да буде доброг квалитета.

До сада је код нас у Србији сразмерно мање урађено на унапређењу винарства, него на унапређењу виноградарства. Пре свега, није било довољно ни установа, које би спремале стручњаке за тај позив, а тако исто није било ни потребних модерних инсталација. Нарочито у данашње време због скупоће привредницима није лако почети неки рад већих размера и набавити

потребне справе. Већина виноградара справља своја вина још увек на доста примитиван начин и без помоћи науке, те отуда наша вина у погледу квалитета представљају онолико нијанси колико има произвођача. Међутим потребна је тежња сарадња између виноградара у једном крају, како би са удруженим средствима могли да набаве потребан материјал и стручно особље. Потребно је дакле оснивање винарских задруга и заједничких подрума. На тај начин може да се добије један тип вина у једном крају, који се продаје и тражи под тим именом. При таквим задружним установама оснивају се обично и енолошке лабораторије, које врше све потребне анализе. Таква је случај нарочито у Француској, где је винарство засновано на научној основи и где је оно постало једна врло развијана индустрија. Код нас су винарске задруге тек у зачетку, а тако исто у погледу испитивања наших вина није се много учинило због недостатка ових лабораторија. С тога строго узевши и наша најчувенија вина задржала су више локални значај и са њима смо слабије представљени на страни него са многим осталим нашим пољопривредним производима. Међутим вина добијена у државним пољопривредним установама, школама, ризидницима и т. д. показују јасно какве одличне квалитете можемо добити,

кад се за то употреби знање и потребна средства.

Узрок овом стању, у коме се налази наше винарство долази дакле због горе наведених разлога али исто тако и од потрошача. Јер због једне рђаве навике, која лежи у неисправљању праве вредности вина, наш свет добра вина мало и тражи и не показује потребног финог укуса у одабирању вина у погледу његовог састава, боје и букета. Зато се тако далеко отишло у фалсификовању и вештачком справљању вина, те су и наша најбоља вина ван крајева, где се справљају више позната по гласу него по квалитету.

Знања о чувању и неговању вина од болести и квара такође су мало позната, те је тешко наћи вино без неке мане у погледу боје и састава. Услед тога, што се лако кваре и постају несигуран артикал, постају још више скупа и ако су код нас цене и иначе несразмерно високе према количини вина, која је у промету. Зато је потребно дакле предузети свестране мере за поправку овог стања у нашем винарству и то тиме, што ће се виноградару упутити на рационалнији начин начин рада, оснивањем винарских задруга и што ће се што скорје донети закон о заштити вина, који би разним мерама сузбијао производњу вештачких и фалсификованих вина. На основу њега енолошке би станице имале да утврде квалитет вина помоћу анализе, то јест, какав је однос између појединих састојака у вину, има ли у њему шkodљивих састојака и т. д. Ти ме би се поправио брзо квалитет наших вина и било би мање болесних вина, јер би станица завала потребна упутства за њихово лечење. Кад се са овим првим реформама постигну успеси, лако је

ићи даље у справљању финих и пенушавих вина као и коњака и ликера, где ће ове енолошке станице имати исту важну улогу у оцењивању и поверавању њихових вредности и састава.

Вино ће на тај начин добити и код нас онај значај, који има код народа који су већ испитали и упознали његову вредност: то јест, не само да ће постати значајан трговачки артикал, него и једна врста хране и хигијенско пића, као и једно ефикасно средство против алкохолизма, који је код нас нарочито много развијен.

Познато је да природно вино поред алкохола садржи и других хранљивих састојака, минералних и органских, који сви у умереној количини употребљени повољно утичу на организам. Вино је такође хигијенско пиће против многих болести као што су: тифус, скорбут, малокрвност и т. д.*

На против у крајевима, где се добро вино мало троши и где се сматра више као луксуз, алкохолизам је највише развијен, јер се место вина троше друга, махом јака алкохолна пића и без тих хранљивих састојака.

Нема сумње да је употреба алкохолних пића једна традиција која постоји из најранијих времена и да се људи ње не могу одрећи чак ни тамо, где је она забрањена законом, као што је то случај на пр. у Америци. Кад је већ тако, потребно је и овде пре свега задовољити хигијенске разлоге.

Виноградарство, које је и иначе једна корисна привредна грана, и поред свих криза које

* По најновијим испитивањима Д-р Portier-a, проф. на Сорбони и Г-ђе Kandouf.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЦИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
превело Благ. Д. Тодоровић.
(Наставља).

Кад се узме да су у тим местима врло сличне физичке погодбе, природни производи, па и сам степен образованости становништва, онда настаје питање: чиме се може објаснити тако велика разлика у подизању обиталишта у тим местима и какав је узрок томе. Ја мислим, да се њуч за ту загонетку може наћи у првобитном племену и код досељеника. Становници тропске Америке досељени су ту, као што се у опште мисли са севера, дакле из оних места где су јаке зиме и у којима би било немогућно опстати, кад би се обиталишта подизала од бамбусова дрвета. Пресељени на југ и настањени у нивине планинских ланаца, наставили су и у том, топлим климату подизати истоветна обиталишта као и у родном месту, где беху сасвим друге погодбе, а једина је разлика у томе, што су овде за ту потребу, употребили другу грађу. После дугог проучавања Индијанаца које живе у долини Амазона, Бетш је дошао до закључка да су они

свакако последњи који су досељени ту на хладнији климат. Он вели: „Живели неко време са Индијанцима горњег Амазона, нисам их могао убедити, да они могу лако поднети и топал климат... Загрејана кожа њихово, зноји се мало. Кад је време суво и топло, они су узнемирани и трема а, напротив, осећају се врло добро кад су тамо хладнији и кад им киша орошава нага леђа.“ Затим, после неких застрањивања он изводи овај закључак: Они ми личе на Арапе, природне становнике тропског климата! Мало по мало, ја сам стекао уверење, да су се Индијанци морали доселити у те жарке крајеве и да се они још ни досада нису могли прилагодити том климату.

С друге стране имамо равелога веровати, да су и Малајска племена стари становници жарких крајева, и да су они, као што је познато, прве насебине засињивали на ушћу појединих река и залива, т. ј. подале од места, која пате од суша. Малајци воле јако морске пучине, на њима проведу они више од пола века и њихови чунови (сапое), за њих су насушна потреба за живот. Они никад не путују сувим онамо, где могу доспети водом. Одликујући се том особином они отуда и своја обиталишта подижу по примеру старих Јевропљана у води — на шиповима, кољу. Такав је обичај одомаћен код њих, јер та племена, без обира, да ли живе у равницама или у брдима, —

собом доноси, код нас ће се још увек повољно развијати. Потребно је дакле, да свима средствима потпомажемо и модерни развукат нашег винарства и да тиме поред извоза наших вина, развијемо и што ширу потрошњу у земљи, чиме ћемо сузбити уједно и увоз страних вина нарочито луксузних.

Енолошка станица, која ће располагати са првокласним лабораторијом и стручним особљем моћиће у том погледу учинити највише тиме што ће поред раније наведених користи извршити и анализу вина од свих наших бољих винских сората грожда као и опите са мешањем. Она ће на основу тога моћи одредити и најбоље крајеве за виноградарство и тиме класирати вина према њиховој вредности. На тај начин и уз помоћ закона за заштиту вина, на чијем се пројекту већ ради у Министарству, омогућиће се и сиромашном сталежу да дође до доброг и јединственог природног вина, те ће се тиме потиснути употреба других шокљивих алкохолних пића нарочито ракије, која је код нас постала право друштвено зло. Ова ће станица моћи да врши анализе и многих других пољопривредних продуката (млека, масла, зејтина и т. д.)

С обзиром на све користи, које оваква једна станица пружа, потребно је да ускоро добијемо још коју такву станицу, бар у најважнијим виноградским центрима, а исто тако да се закон о заштити вина донесе што пре. Када се то постигне и кад се обрати мало више пажње на оснивање винарских задруга, школа и курсева за народ, наши ће виноградарски као и држава моћи

да прибаве тек тада праве и велике користи, које ова грана обилато пружа.

В. Д. Велјчковић
агр. инжењер

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о хмељу и његовом гајењу.

(Саршета.)

Хмељ се размножава добрим, јаким и здравим садницама, или оживљеним једногодишњим прорцима. Саднице се добијају пролећном резидбом хмељаника у пуној снази 3-4 годишњег и то само од оних чокота, који дају највише и најбоље хмељног брашна. Саднице треба да су 10—15 см. дугачке, глатко засечене са 3-4 окца. Саднице одмах употребљавамо за сађење. Сађење се врши нешто косо и саднице земљом причврсте тако да дођу у земљу на 2-4 см. У свакој рупи сади се једна, ређе 2-3 саднице. Уз саднице увек се у истом правцу побода 2-3 метара висока притка. По сађењу за 10-14 дана почиње хмељ да тера; не појави ли се ни после 20 дана саднице се прегледају и рђаве новим, замене. Чим хмељ почне да расте изданци упуњују се на притку.

Далја култура хмеља у првој години састоји се у окупљању и засенчавањем земље узродом (мејусевом) купусом, пасуљом, тиквама, и т. д. Пошто хмељ прве године не даје никакав или мали принос то се обрађивањем узрода истовремено обрађује и хмељ. Идућих година земља се оставља на искористишавање искључиво хмељу и само околва да би се задржала влага и уништи коров. Окупљање се по потреби понавља. На јесен се чокоти огрну а с пролећа одгину. Лишће које почиње да жути отклања се из хмељаника, пошто је оно легло штеточина.

подижу своја обиталишта на исти начин, тражећи за штиту у висини.

По чему гнезда сваке врста птица представљају своје особености? Можемо у главним потезима поставити постојећу паралелу између обиталишта дивљака и тичјих гнезда. Свака птица употребљава за прављење свога гнезда таква гравива која она може лако добити и у гнезду ставити у такав положај, који најбоље одговара њеном начину живота. Тако нпр. царњ (Troglodytes eurpaeus) виђа се по оградама и ниском шибљу, па га зато и видимо да у највише прилика прави своје гнездо од маховине, т. ј. од таквог гравива које може одмах да нађе и у коме, вероватно, налази за себе и доста инсеката, а само покашти додаје гнезду и понешто сена или перја. Чавке (Corvus monedula) налазе се обично на пашњацима, поораним њивама, где налазе ларве разних инсеката и како ту редовно налазе на корењу и влакна, праменове вуне, то видимо да оне та гравива употребљавају за своје гнезда. Да ли од тога може бити што природније? Гаврани (Corvus corax) хране се обично стрваницама, угинулим зечевима, јаганцима и како они ради тога посећују овчија пасишта и зечја легла, то они најрадије за своја гнезда употребљавају вуну и длаку. Шеве (Alauda arvensis) виђају се обично на засејаним њивама и своја гнезда

граде на земљи од траве уз примесу коњске длаке. Таква гравива најбоље одговарају њиховим потребама, те зато длаку не међу само онда кад је не могу прибавити. Ковач, водојар (Alcedo isipda) гради своја гнезда од рибљих костју које острају на његовој трепви. Ласте (Hirundo) граде своја гнезда од глине и муља — гравива, која оне налазе у изобиљу по обалама баруштине и река, над којима погланати и лове инсекте. Тиде дакле, као што видимо, у грађењу својих гнезда поступају исто тако као и дивљаци, т. ј. узимају таква гравива до којих најлакше долазе, и мени отуда изгледа, да у оба та случаја не може да постоји утицај специјалног инстинкта у избору гравива.

Може бити, да би ми се на то могло приговорити, да онде нису толико значајна гравива колико сам положај и изараз гнезда, да је и за једно и за друго потребно велика различност, па да се одговори правим потребама и навикама сваке врсте тиде, али — ја питам себе, не би ли се то могло објаснити и без уделовања инстинкта? Мени изгледа да све то може бити великим делом објашњено навикама сваке поједине врсте тиде, особиним оруђа које се употребљава за рад и квалитетом доступног гравива, као и простим мешањем тих гравива према циљу у гравивама умних способностима којима је обдарена свака тиде.

(Наставиће се)

С пролећа у марту чокоти се одкију и кад се земља просуши хмељаник се подрља. У априлу приступамо резидби. Резидба се према стању чокота врши индивидуално, тако да се слаби чокоти изравњају са јачим. Рез се наводи оштрим ножем пазећи да се чокоти не повреде. Рез треба да је водован и гладак. Обично остављамо 3. окца на младом дрвету, — то је нормални рез. У старих чокота оставља се 6 окца и такав рез зове се насађен. Херман, је уопште противник резидбе хмеља и само чула прекорбројну лозу. Резидба може се обавити и с јесени, али је пролећа резидба погоднија. Од младих хмељових изданака справља се укусна салата. По резидби покрију се чокоти ситном земљом за 5 см. И при најбољем орезивању губија више лозе од којих се остављају само две до три.

По овоме, равнано се по хмељенику притке; чим хмељ почне да расте приступамо притковању. Помоћу гвозденог стреластог шиљка, направе се око 20 см. од чокота рупе, на ону страну одакле дувају јаки ветрови где се добро пободо и учврсте. По првој резидби узимају се притке 4 издућих година 8 метра високе. На већим приткама хмељ слаби и даје мање шишарица.

Из чокота избијају неколико изданака, који кад израсту 1½ метар се приводе вратци, тако, да би се могле око ње увијати у природном правцу и за њу вежу сламом рафином, или ликом; трећи изданак остаје у резерви, а остали се посеку.

Притке треба да су ољуштене, доле 8—9 см. у пречнику. У последње време преовлађују место притака практичније и јефтиније жичане конструкције, разних система, ниске и високе, праве и косе према којима су и трошкови од хектара пре рата наносили 1500—4000 динара.

Прекидање културе хмеља врши се гајењем лусерке да би се испрли чокоти. По њој сејемо 2—3 године окопанине, а по овима се може поново хмељаник поћи.

Берба хмеља наступа чим се шишарице затворе и добију влажно-жуто боју. Кад се растрљане шишарица у руди лепа и развија јак пријатан мирис, важемо: хмељ је зрео.

Лоза се сачепа на 65—70 см. од земље, притке се помоћу куке повезују, лево руком придрже а десном лоза с притака пажљиво свлачи.

Шишарице се одвајају или одмах на хмељаницима или се своји у тупе и ту ручно (у Америци постоје машине кроз које се лоза пропушта и шишарице одвајају) одваја и одмах по вредности класира. Неразвијене и оштећене шишарице се издвајају. Свака шишарица има да буде усамљена на дршцици 1—3 см. пошто се без њих хмељ ситни и троши.

Обран хмељ се суши у магасама, које су даскама патосане или на нарочитим десама. Сушење се обавља у хладовини при промаји, а хмељ с времена на време преврће. На тај начин добијамо најбољи хмељ. Где има много хмеља, а време је влажно овај начин рада није погодан. Зато се заводи сушење хмеља у нарочитим сушницама, помоћу загрејаног ваздуха (највећа топлота 36°C.)

Осушен хмељ сноси се на гомилу и подруно сув

пачује у тјжини 50 кг. нето (хмељарски цент) и продаје на хмељарским трговима (Жатец, Нарнберг), где се цени по провинцијама одакле долази.

У новје време препоручује се конзервисање хмеља сумпором (на 50 кг. хмеља спали се 0.500—1 кг. сумпора) што се најлакше врши у сушницама. Такав хмељ подноси далак транспорт без уштрба по квалитет.

Добар хмељ треба да је без прашине и лишћа. Величина шишарица средња и једнолика, лепљива са свиленим сјајем, јаког ароматичног мириса и пријатно горког укуса.

Принос хмеља јако варира, тако да за десет година даје у хмељу:

1 одличан принос	750—800 кг.
1 врло добар	600 "
2 добра	приноса по 400 "
2 средња	" " 300 "
2 слаба	" " 200 "
и 2 рђава	" " 100 "

Сем овог добијамо годишње 15—20 твара лозе која може да служи за исхрану стоке и гориво.

Непријатељи: Суша услед абнормално повећане транспирације узрокује црвено сушење лишћа. Лист се отромбољи и опада.

Влага, узрокује недогољну транспирацију, лишће жути — хлороза. —

Суша и топлота узрокује сушење лишћа по крајевима. —

Хладне ноћи по топлим данима, узрокују медовину лишћа (медљину) на којој се појављује хмељно црнло (Carpodium Salicinum), гљива, која на медљци оснива даљи живот.

На хмељу, паразити и вилина косица већа (Cuscuta maior).

Од штеточина: житни скоцац (Agrotis Segetum) гусеница се од јуна до јесени храни лишћем. — Гусеница хмељове бубе (Vanessa Jo) маја и јуна храни се лозом. — Хмељни смотавац (Hypera rostralis), гусеница храни се јуна и јула лишћем. Строчога (Julus teresstris, gutulatus) и гуидел (Melolontha vulgaris) храни се кореном. — Веома опасан штеточина хмељу је бубач (Chatoecneta concinna), буба, маја и јуна храни се лишћем. — Поред бубача највећи непријатељ хмељу је хмељна ваш (Aphis humuli) сишући на доњој страни лишћа и на младим биљним деловима сокове; лист се увија, жути и опада. Природни јој је непријатељ буба мара а ваља и мрав

Средство: прскати 1% раствором дуванског екстракта са 5% денатурованог алкохола

Јаша Јањић.

ИЗ ГРАДИНАРСТВА.

Шпартла.

Шпартла се убраја у најфиније поврће, које се гаји на отвореном пољу. С обзиром на њену хранљиву вредност као и лековитост, заслужује особиту пажњу, тим пре, што јој је проодна сигурна нарочито у близини

великих вароши. Међутим, код нас се врло мало гаји, шта више слабо је и позната.

Додуше, њена култура изискује доста времена док се до бербе дође, и можда је то и једини разлог што се слабо гаји, али је знано, да се сав труд око њене обраде додије вишеструко исплати.

Шпаргла успева на свима земљиштима, изузев камењитих и влажних, али су ипак најподеснија дубока, плодна и по мало кречна земљишта.

Два су начина за размножавање шпаргле: *семеном и жилама*.

Размножавање семеном. — Размножавање семеном врши се на тај начин, што се семе посеје или на стално место што је у највише случајева боље, или сејањем у семеншту.

Ако се сеје на стално место, онда се то чини на већ припремљеном земљишту као што ће се додије видети, стављајући у сваку кућицу по 3-4 семенике. Пошто биљчице довољно ојачају остави се само једна, најразвијенија, а остале се оваде.

Ако се пак сеје у семеншту, биљке се морају особито добро неговати да би ојачале, како би се могле засадити на стално место још изућег пролећа. Ово је врло важна ствар, јер се из искуства зна, да су догодистице биљке ренативно слабије развијене и да теже порашују.

Сејање се врши у јесен или рано с пролећа, што је и боље и сигурније. За семенште треба изабрати лаку или здраву и добро припремљену земљу. Сеје се омашке или у редове на растојању од 15-20 см., а семе покриве земљом за 1-2 см. После сејања леу треба покрити танким слојем сагорелог ђубрета. Ако ускоро по сејању не падне киша, леу треба валити. Нега преко године састоји се у плевљењу, прашењу и заливању.

Под условом, да је семе било добро и да су биљке преко године добро неговане, најчешће је могуће, да је највећи део биљчаца способан за расађивање на стално место још исте јесени или с пролећа идуге године.

Размножавање жилама. — Кад се овим начином размножава, морају се имати старе, одрасле биљке, од најмање 4-5 год. Жиле шпаргле су врло разгранате и из њих извијају стабла сваке године. Оне се обнављају сваке године: старе жиле угињавају, а на њихово место израшћују друге нове, што чини да биљка дуго живи.

Цео сплет жила код старог стабла у шпаргле је састављен из више мањих сплетова, који сад служе за размножавање. Приликом вађења ових жила (сплетова), треба бити врло пажљив да се жиле не повреду, водећи рачуна да по вађењу жиле не остану дуго времена на отвореном простору, већ их што пре засадити. Најбоље је да се сађење врши с пролећа у марту месецу.

Припремане земље и сађење. — У култури шпаргле ово је један од најважнијих послова. Ево како се то ради: одређено земљиште за засађивање шпарглом подели се у леје широке 1^м—1²⁰ м. По средини леја ископа се шанец дубок 30-40 см., а широк 50-60 см. Земља која се из шанчева избаца, меће се намеђу ових шанчева. После овога тле шанчева се прерва, али се земља не избацује. Преко ове земље у шанчевима, баца се доста дебео слој добро сагорелог ђубрета, а преко овог добра

баштавска земља, тако да се њоме шанец допучи. Сад се одређује одстојање биљака, које варира од 50-80 см., побијајући коћич по свако место, где ће се биљка засадити. Ту, где су коћиче побијени, направе се хумчице (високе 5-6 см.) Кад је све ово припремљено као и потребан број биљака за сађење, приступа се сађењу, које се врши на тај начин, што се жиле преласпорде преко хумке тако, да се не додирују и не укрштају, а затим покриву земљом за 8-10 см. — најбоље опет добром баштенском земљом. За овим се земљиште пограбуља и поравни. Коћичи треба да остану и даље, како се при раду биљке не би повредиле.

Нега. — Прве године по сађењу око биљака треба прашити и по потреби поливати. Крајем октобра или у новембру, сваку биљку треба пажљиво огрнути да се жиле неби повредиле и суве стабљике сасећи. Овом приликом добро је да се дода по мало сагорелог ђубрета, па опет загрнути.

Ово је у исто време посао, који се понавља сваке године у ово доба.

С пролећа идуге године треба празна места попуњити и биљке загрнути.

Пошто се од шпаргле употребљавају за јело само стабла која се ваде испод земље, то на ово огртање треба обратити нарочиту пажњу, јер чим стабла избију на површину, добију хлорофил (озелене), здрвене се и постану неупотребљива.

За време 3 године док не одпочне права берба, простор између редова може се корисно употребити за гајење пасуља чучавца, као и раног кромпира.

Када се све ово врши онако како је напред речено, шпаргла може остати на једном месту, дајући обилат принос, 15—20 година.

Извођење семена. — Извођење семена је врло лак посао. За ту сврху треба оставити потребан број стабала — најбоље од оних која се прва с пролећа појаве. Како је шпаргла двокамо биљка, упуто је да се остави више стабљика, кад се неби десило да све остављене буду са мушким цветовима које не доносе семе.

Бобице — семконоше — оберу се с јесени, пошто потпуно sazре, семе одвоји и чува до употребе.

Свака бобица носи 2—7 семеника.

Клијавост семена траје 4 године, али је увек боље употребити семе од прошлогодишње борбе.

M.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак саво то питање што боље осветлило, молимо читаоце, који нас нису послали одговоре, а ипак већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво.

У моме атару сва се земља сматра у првокласну, али опет када буде година сушна курузи*) врло рђаво пробу, па још ако су у невреме посејани и рђаво обзирајући, може да се деси да и не буде ништа. То ме је нагнало

*) У Мачви се кукуруз зове куруз.

да питам друге вештија и вредније људе и да читам пољопривредне разне књиге, да бих дошао до знања и начина, како би повећао жетву куруза и на сунним годинама. Случајно сам добио један пољопривредни календар, још пре рата; заборавио сам за коју је годину тај календар био (а упрошашен је за време швабског рата). У том календару најем да треба за курузе земљу орати уз божићни пост, кад год време дозволи, а нарочито где суша може да смета и такво орање оставити на миру до пред сејање, а пред само сејање треба га подрљати, и куруза на врстачну сејалицу посејати. У случају ако по орању буде неке траве и корова, треба само са копачицом проћи и полжити земљу копачицом опрашити, а нипошто плугом преорати. Ако се баш мора плугом преорати, да се оре што пливе, а нипошто не треба орати дубоко, докде је први пут орано; а са копачицом је боље, ако је икакo могуће, јер и много брже иде.

Ја те године тако урадим како је у календару писано, уз божићни пост узорем земљу за куруз доволно дубоко, преко зиме земља измрзне. Како је у пролеће и траве било, ја натарам дрљачу и подрљам, и са копачицом траву исечем, па онда на врстачну сејалицу куруз посејем. По неки су мимопролазни исмевали моје ратаре и говорили да то неће ваљати ништа; и сам сам посумњао, па сам од истог орања нешто мало плугом преорао дубоко, као и први пут подрљао и на исту куруз сејалицом посејао. И шта је било? Курузи су никли и на првом и на другом орању и сејању, а радио сам једновремено и прво и друго, да би се уверио које ће бити боље; на првом орању које нисам плугом преорао никли су курузи лепи, али је и трава напоред са курузиња расла, те због траве морао са их опрашити, чим су се указале врсте од куруза. На преораном орању опрашним исто ка и прво, једновремено, али по њима није било трава или врло мало. Доцније, кад је био вакал, загрнуо сам и једне и друге курузе једновремено. У исто време наступи суша, приближна као што је била прошлог лета; моји курузи на непреораном орању напредовали су као и обични осталих година, суша им није сметала готово баш ништа, а на оном преораном орању курузи су тако били рђави до јесени због суше, да када би били увек онакви не би имао рачуна ни сејати.

Од тога времена, кад год ми време повољно дозволи ја уз божићни пост орем за курузу земљу, пред сејање дрљачом подрљам и ако има траве с копачицом опрашам и на сејалицу посејем. Чим се врста од куруза укаже опрашам, по потреби и двапут прашим, кад буде вакал полжити загрнем; када прашим, што копачица не прође баш поред куруза, оно мало с мотиком само кору и земљу разбијем. Курузе при прашењу нити одгрћен као што неки раде нити их загрћем, него их онако оставим, како су и никли. Кад год тако урадим, суше се не плашим. Тако и они мимопролазећи горе поменути, када, су се уверили и они многи исто онако раде и кад год овако ураде не кажу се. У мене су врста од врсте 80 см а куруза од куруза 50—60 см., па и 70 см.

Од како сам почео мало више читати разне пољопривредне књиге, од тада се не плашим гламице у жету, од које данас многи штету трпе, а и од других многих не-

непогода помоћу књига може да се спасе. И ако и ја не радим ни приближно како вредни људи, и вешти у књигама пишу и налажу, опет колико се више правила придржавам толико више у свом послу искористим.

Ако ми рђаво ово време не дозволи уз божићни пост да узорем за куруз, земљу, онда је орем у пролеће рано, чим се земља мало просуши. Боље је што раније да би који мраз затекао орање, пред само сејање по дрљам орање и на врстачну сејалицу курузе посејем. По дрљам сејати обично од 20 марта по старом календару и онако кад урадим, курузи добро се боре против суше, а доцкан орати и сејање орање преоравати код нас се рђаво показује.

27—XII—1922 г.

Станојко Јошић
вештоделац, Салин
(дробарски) срез мачвански

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Питање. — Прошле јесени најехо сам 75 снопова лудерке-детелине и осушио сам их лепо и метнувши их на таван у шупи; просао сам са једним снопом да кружни семе али врло тешко се круши. Пошто има доста семена (а ова је права француска плава лудерка, коју сам пре 20 година набавио преко Срп. Пољ. Друштва и иста до сада је трајала на истом земљишту), молим за упутство како треба и на који начин могу да окружни семе.

Илија Живковић
сконин из Маривоца
Кралево село.

Одговор. — Први је предует код вршења семена лудерне и детелинског семена уопште, да је биљка потпуно зрела и сува. Јер ако је чаурица само мало жиљва неће се моћи семе окружити. Због тога се тај посао обавља најуспешније, по јакој жежи или за јакога мрза, а најповољније је кишовито и магловито време. Круњење се најсавршеније обавља машинама, које су нарочито за тај посао удешене, али се успешно може обавити и на обичној вршалици. Само што треба под бубањ уметнути рапаву корпу о коју се детелина таре. Ко нема ни једне ни друге машине, може да се испомогне тако, да чашуре лудерне таре о какав рапав лист (треницу), услед чега ће чашуре да попуцају и онда можемо на ветренича да одвојимо семе од сатрвених чашура и других примеса.

Ђ Мучевић

К Њ И ЖЕВНОСТ.

Изашла је из штампе *Хигијена за ђаке средњих и учитељских школа* од Др. Добр. Гер. Поповића, II књига, с овим садржајем:

Шта је хигијена, I ваздух, II земља, III вода, IV храна, V алкохолно пиће, VI одећа, VII стан, VIII заразне болести, IX туберкулоза, X полна хигијена, XI социјална значај болести, XII нега болесника, XIII прва помоћ у несретним случајевима и нарасним оболевањима, XIV жена као мајка, XV нега младе деце, XVI школска хигијена, XVII најчешће болести код ученика.

Ова је књига по својој богатој садржини, уз то популарно писана од човека нарочито стручног за хигијену који је дуго радио у народу, веома корисна не само ђаци средњих и учитељских школа, већ и за државне економце, који се баве у народу, те му могу користити и поукама

у здравственом погледу; она је исто тако потребна и на-
ставањима пољопривредних школа и курсева, а добро је
да ју има и свака сеоска кућа; јер ће у њој наћи поуке
о исхрани, стану, оделу и др. — у чему се код нашег
народа доста греша.

Књига има 160 страна са 72 слике у тексту.

Изашла је у издању књижарнице Рајковића и Ђуко-
вића, Београд, Терзаније. Цена? А. Г. Ј.

Б Е Л Е Ш К Е

**Правила кречног азота—циан—амида као
вештачког ђубрета.** — Павите: не бацајте кречни
азот преко усева;

Неколико дана, најбоље 7 дана, пред с'твбе баците
то ђубре на њиву и зорите га колико је дубље;

Код винограда поспите ђубре околу чокота;

Не бацајте ђубре по ветру;

Чувајте ноге, руке, уста, нос, очи; после бацања умате
се топлим водом, и вејтином или вазелином намажете;

Најбољи се успех постиже на доброј пољској земљи,
слаб на киселим (мочарним) земљама; лаку песковиту
земљу ђубрите најорс с кречом.

Мешање с канином и Томасовом агуром корисно
је; са суперфосфатом баците најорс кречни азот и после
неколико дана суперфосфат;

Не држите ово азотно ђубре у влажном простору.

Потребне количине азотног ђубрета (16-19% азота)
на један ланац (57 ари) треба:

За озиму пшеницу	100 клгр.
„ „ раж	100 „
„ „ јечам	75 „
За јари ојас	110 „
„ „ јечам	100 „
„ „ пшеницу	75 „
За јару раж	75 „
„ кукуруз	100 „
„ Сточни и шећ. репу	150 „
„ кромпир	75 „
„ праве	75 „
„ винограде	250 „

Тачнија објашњења о кречном азоту шаље бес-
платно *Tvornica za dušik d. d. Ruše pri Mariboru*

ЗАПИСНИК

*XXXIV Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољо-
привредног Друштва држане на дан 30. децембра 1922. године у
Друштвеном Дому у Београду.*

Били су присутни: п. председник г. Паја Т. Толововац, чла-
нови: г. г. Алекса Поповић, Др. Велимир Стојковић, Александар Г
Јовановић, Вања Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председња п. председник г. Паја Т. Толововац,
Бележко секретар Милан Л. Анастасијевић.

1.

Председник саопштава да је умро у Београду Коста Бори-
сављевић председник Главне Контроле у земљи, члан оснивач и ду-
гогодишњи председник пољопривредне подружнице окуља рудничког
у Гор. Милановцу. Износ његове заслуге за оснивање поменуте
подржнице и за њен успешан рад за време док је он био на челу
њене управе. — Одбор прими знању ову тузну вест и одaje заслу-

женом помоћнику последњу пошту устајањем и са Бог да му душу
проста.*

II.

Прочитан је реферат подружничког инспектора о изумињању
ангажованог, за Подружнице и Девење Пољопривредне Клубове, кре-
дитна на ове године и преносу изумиња сума у исплатник за 1922.
год. — Одлучено је: да се рефератом потребне суме раскопају по
дневнику кесе и депонују.

III.

Прочитан је реферат друштвеног магационара, да је пролази
календара доста слаба, па предлаже да се попуст продавањима од
10% повиси на 20% како би се помоћу уступања већег процента
продавањима продаја календара убрзала. — Одбор одлучи: да се свима
продавањима календара даје проценат од 20% на име награде око
распораја.

IV.

Прочитан је реферат администратора „Тежак“ да се прет-
плата на „Тежак“ за иностранство повећа. пошто се за сваки број
за иностранство плаћа поштанска такса од 0/50 дина, и да се повећа
такса за огласе у „Тежаку“. — По овом реферату одлучено: да се
претплата на „Тежак“ за иностранство повиси на 45 динара годишње;
за огласе на таксе издати раније одређене тарифе на изнети на
једној од аућних седница на решење.

V.

Прочитана је моља друштвеног магационара, да се одржи
комисија за преглед магационске кавите пошто је крај рачунске го-
дине. — Одбор је одлучио у комисију члане Управног Одбора г. Дра-
гутина Спремића редовног члана г. Александра П. Рашковића и се-
кретара друштвеног.

VI.

Прочитан је реферат друштвеног благајника о ликвидација
суме од 28 284/75 исплаћених по решењу Господина Министра Пољо-
привредне и Воја од 28. октобра 1921. год. Бр. 25 581 и 25 583/V,
за исплату изабављених војних малинах орашких салница и осталих
трошкова па предлаже: да се 10.000 динара, који припадају депо-
зитнику а који су издати под П.Бр. 2723, стр. 36, дневник при-
мања за 1921. год. деловалих Бр. 10.420 замеду у дневник изла-
дања на 1921. годину и извеле салдо, да се сума у 10.000 динара
одземе од вартке остаток по дневнику кесе за 1922. г. и да се уста
сума г.ј. 10.000 динара замеду у депозитник за 1922. г. — Одбор
прими ка знању реферат и одобрава прелог.

VII.

Прочитан је реферат друштвеног благајника, којим моља за
одобрење да може раскодвати суму од 250.50 динара утрошених за
нижњава и алвожата приликом прелера имања друштвеног. — Од-
лучено да се у смислу раније одлуке одобрава раскод од 252/50
динара.

VIII.

Прочитан је реферат благајника друштвеног за справе по-
слате још јуна месца тек. год. и то: 1 желтења Цветку Пашину
ка Рисиогаланија, и 1 желтењу и 2 желтење Ивану Турезаваљу
ка Српског наредног иста хтеља поштом, већ исте и сада даже на
жед. станица Гралоко и на њих се узалудно плаћа лексарија, па
предлаже: да се са ових справа сине повука и то за прве 4550 дина,
са друге 6.000 динара и исте преладу ража пролаје руковождо
лозног раскодника у Скопљу, код кога се налазе и друге испријемне
лозне благајничког и да се по истом у смену поступи; да се плата
дежурња за ове справе да руковождо лозног раскодника јави, ко-
лико је исплатио трошкова и лексарије, па да се на основу његовог
извештаја донесе накнадна одлука.

За овим је седница закључена.

У ЗЕЛЕНО КАЛЕМЪНЕ ЛОЗЕ!

одлично срашћене и ужиљене, у зелено оклемљене резчице
(калемови без жила), одлично ужиљене сабице, америчке
лозе (жељене) и те резчице америчке лозе — прелоручје
по умереној цен.

Јанко Шарић

виноградско-вођарског стручњак
Београд (Срем)

Ценовник бесплатно! — Отпрема брза и сигурна!

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метил је савладан.

Од метила не сме у нашој Отаубини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метил ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаубини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТОПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—10

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих целива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита целива против следећих болести:

Прострела по Пастеру и Суберихајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,
Свињске куге — Симултано целпење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пносептикемије сисанчади.

Ждрбећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и усгобоље.
Строке (овчјих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Малеин.** Као и срство за тр вање **Пацомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диагнози и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за целпење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—10

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
уубују се

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решење од
априла 1869. г. пренјску друштвену
носу пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др М. М. Стојишић**

Број 6.

БЕОГРАД, 11. ФЕБРУАРА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају ТЕЖАК. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се ТЕЖАК шаље само онима који унапред и уједанпут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве Тежака од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошаље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Подружине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове па ће се Тежак слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара. **УРЕДНИШТВО.**

Повећајмо производњу поврћа за исхрану народа.

Најважнији привредно економски проблем двадесетог века јесте у томе, да људство добије хлеба у што вишој цени, а у што већој количини.

Ради решавања тога проблема на првом месту позвана је наука, школовани и нешколовани економски и селџаци, а и остали сталези дужни су, да у томе помажу.

Наука нам је дала за тај циљ доста средстава, у савршеним алатима и машинама за рад, приликом производње и сређивања жита — хране, хлеба. Дала нам је материјал за снажење — ђубрење — наших њива, ливада, воћњака, винограда и градина, као и материјал за сузбијање биљних болести и штеточина и др. А сада да видимо шта народ у том погледу још радиати може.

Пошто је производња хлеба, главне људске хране, (пшеница, кукуруз, јечам и др.) везана са великим површинама земље и великим капиталом а пошто је гајење жита опште занимање наших пољопривредника, то нећемо сада о томе говорити, већ о једној грани наше пољске привреде, која нам даје са малим средствима, на малом простору, са малим трудом и радом, један знатан принос у људској храни, односно вишак хлеба, а то је *градинарство* на најмањим просторима.

Ради примера навешћемо француски народ, који у колико је ратар, у толико је и градинар. Чим главни усев среди (пшеницу, раж, јечам) Француз одмах проре њиву и посади већ раније спремљен расад од патлиџана, кунуса, кеља, лука,

аршале и др., или посеје пасуљ и грашак ради производње бораније и зеленог зрна за израду конзерве.

Помоћна средства за тај производ је вештачко ђубре: *калије азом* и *фосфор*.

Шта раде варошани у Француској, без разлике у сталезу, чиновници, трговци, занатлије или надничари?

Сви без разлике обделавају један мали простор земље: у воћњаку, башти, у дворишту, или негде ван вароши, узет нарочито под закуп, где по могућству толико поврћа производе, колико је за њихов дом потребно. Ако се не може за целу годину произвести, онда се произведе бар онолико, колико је преко лета потребно.

Да би се наш народ угледао на Французе, писмо неколико чланака, из којих ће се видети, да тај начин производње поврћа, на малом простору, за једну фамилију није тако тежак, јер се поврће не сеје, виси сади уједанпут, већ у размаку, а и рад око поврћа врши се у разно доба године.

Најтежи рад је одређено земљиште за градину дубоко прериљати, или прекопати.

Тај посао треба да је извршен још у јесен; ако није онда, то треба сада учинити и у колико раније, у толико боље.

Пре риљања треба градину ђубрити, ако је земља од природе слаба или већ истрошена од раније произвођеног поврћа.

Ђубре треба да буде што трошније и старије од године дана и да нема у себи семена од корова.

Приликом риљања треба ђубре добро промешати са земљом, коров, камење, цигле, цреп, стакло, корење и др. треба покупити и взети из градине. Земљу не треба сасвим ситити, јер боље улази влага и мраз у дубље слојеве.

Остали радови преко године, као сејање и неговање поврћа, незнатни су, а могу их извршити стари људи, жене, а и деца.

Пошто се у тим малим градинама — баштицама производе ограничене количине поврћа, а и мали број врста, то је начин производње сасвим прост.

Семе од поврћа треба већ у месецу јануару набавити, увек је боље имати га 14 дана раније, но да се толико дана чека.

Количина семена или број комада расада потребних за мале градине убележени су на ниже изложеном табеларном прегледу, а из кога се види трајање вегетације од дана сејања до употребе поврћа, као и принос у кг. и број порција јела, рачунајући 500 гр. од једног поврћа и за један оброк. Цифре говоре увек о приносу на 10² метра површине.

За градину узимамо простор од 14 мет. ширине и 20 мет. дужине што чини 280 квадратних метара површине; када одбијемо уобичајени пут кроз средину и стаје између леја, онда нам чисто остане за производњу поврћа 200 кв. м. градине, или 2 ара.

Толико земље може сваки домаћин на селу одвојити, а и варошани могу толико наћи у близини вароши под закуп. (На једном хектару било би према томе 35 оваких градина).

Да видимо шта се на оваком земљишту може произвести.

Ако сејемо на 280 кв. м. пшенице, добићемо за годину дана највише 84 кг. приноса, што чини 168 obroka хлеба, рачунајући по 500 гр. оброк.

Ако садимо и сејемо на истих 280 кв. м. површине најобичније врсте поврћа, и ако не рачунамо вишак, што ћемо добити на појединим лејама као узрод и од плодоред, (на пример: после црног и белог лука, патлиџана; купуса, пацула и др.) ми ћемо добити 1160 obroka јела, рачунајући оброк од 500 грама свежег поврћа очишћеног, као што се исти на тржишту продаје; то је вишак од хлеба за 992 obroka.

Ради лакшег прегледа додајемо таблицу, из које се види у цифрама све напред наведено.

Овом приликом тврдимо, да је производ поврћа лакши, а принос у кг. много већи, ако се у градини што мање врста поврћа сеју или саде, ако све радове преко године на време и марљиво свршимо, а поврће по потреби и што чешије заливамо.

Потребан расад за овакве мале градине обично се купи од најближих градинара, готов за саћење, а можемо га производити у једној малој топлој леји, или у сандучићима, чинијама, или саксијама на прозорима, у кући.

Кромпир треба већ у фебруару уносити у кују, шталу или на друго топло место ради клијања; после пакљиво садити, да се клице не положе.

На овај начин припремљен и сађен кромпир много раније стиже за јело.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
првео Владе Д. Тодоровића.

(Наставак).

Савршенство каквог гнезда зависи од величине саме тиче, од њене грађе и од њених навика. Гнездо Царица и колибра не мора бити ништа мање и лошије од гнезда косића, дрозда, свраке или врване. Царић има танак кљуц, дугачке ноге и креће се врло живахно, те је отуда у могућности да направи врло лепо гнездо од најситнијег гравца — које обично и гради на оградни или у густом шиљку, са узаним ослонком, где налази и довољно плена за своју исхрану. Селица (Pagus) се повјештаје виђа на родној дрвцу и на зиданима, у чијим луковинама тражи и налази многе инсекте и онда је за њу најприродније, да своја гнезда гради у дупљама дрвета, јер је ту најбоље заштићена. Живахност ове тиче и савршенство њених прибора (кљуна и ногу) дају јој могућности да начини изврсно гнездо за носиво јаја и одгајивање млатунаца. Голуби (Columba) имају сразмерно тешко тело, а слабе су им ноге и кљуц, т.ј. тај им прибор није тако подесан

за прављење гнезда и зато их видимо да своја груба и равна гнезда праве од прућа и дебелих гранича полагају их у крст и то тако масивно, да ова могу одржати тежину њихова тела и тежину њихових млатунаца. Леган (козара, помракуша — *Caprimulgus*) има сасвим неударан прибор за прављење гнезда, негома једва ходи по равnoj земљи а необично широк, кратак и слабачак кљуц једва му се види из перја. Зато он и не може као друге тиче да прави гнезда од грана, длака, вуње или маховине, већ његова жена носи своја јаја, обично по два, на голој (равној) земљи, или на пањева или на равне површине грана каквог било дрвећа. Збогаста кљуц, кратке ноге, кратки врат и тешко тело панараја (*Psittacula*), чине га исто тако као и легана неспособним да прави себи лепо гнездо. Без узajамне помоћи кљуна и ногу, он није у стању да се испеће на врх какве гране нити да се окрене, ако се за то не придрижи кљуном. И онда, на који начин може он да сретми и сложи гравиво за своје гнездо и како ово да начини? Зато панараји и не граде гнездо, већ своја јаја носе у дупље дрвећа, на површини иструдљих пањева или у зашуптене мрвањаче, у опште на мекана гравива која они могу лако одстрањивати.

Многе чипове, морске ласте (*Cypselus*) и брежунице (*Hirundo*) носе јаја на голи песак по обалама мора и

Тек. број	ВРСТЕ ПОВРЉА	На 10 квадратних метара				
		Потребно колич. семена	семе у грамама	време за посејање у недељама	Нормална у гр.	Познато време посејања по 300 гр.
1.	I Право зеље.	60-120	1 моршча	12-15	50	100
	Kупус, крст. карфиол, келераба, II Вариа.					
2.	Пасуљ, високи и ниски, за боранају	100 грама		8-10	25	50
3.	Грашак високи и ниски	50		10-12	20	40
4.	Бор (за боранају) III Ковенасто и крто- ласто поврће	175		1-20	25	50
5.	Крошчи раки	3-4 кгр.		12-20	40	80
6.	Цицка црвена	10 грама		15-25	25	50
7.	Мрка-шаргарепа	20		8-24	25	50
8.	Ротва златка	16		8-12	30	60
9.	Ротва месечарка	20		4-8	25	50
10.	Перши и целер	10		24-30	30	60
11.	Пашкават	10		24-30	30	60
12.	IV Лукови.					
13.	Бели лук, (арпаџик ситан)		1 кгр.	8-20	25	50
14.	Бели лук, (весна)	300-350		8-15	10	20
15.	Влашци (лама).	250-300		20-31	30	60
16.	V Салага	20-200		16-35	25	50
17.	Главчаста, доњака, крцула		5 грама	4-10	20	40
18.	VI Спанџ					
19.	Летњи, зимски и добода		20		5-36	25
20.	VII Крстарац					
21.	Црвени и модри патли- цази	50-100		5		
22.	Парпака, бабура и тур- шиџара	80-150		5		

Укупан број порвила јела од 500 грама — 1160

ади за једну породицу од 6 глава 194 пута јела од равних врста поврља, преко године.

Сејање и расађивање поврља односи се на северне пределе С. Х. С. У јужним крајевима ова радова и више се 14-20 дана раније.

херџ Аграјид свакако је у праву, јад вели да те тиде то не чине с тога што не би биле у стању начинити гнездо, већ зато, што би у таквим приликама свако гнездо јако издало у очи. Избор места зависи дакле и од навие и тих тиде, које се при свакодневном излету око тражења хране придржавају обично пространим приморским обала.

Галеби (Lagus) већнино забгавају прављене гнезда а и кад се помуче за њих, она су сасвим у складу с њиховом грађом и начином живота. Гнезда граде обично на велим кршевима или на спрудовима — у благу или у корову који ра те на обалама. Градина су за ову потребу морске траве, жбунасте траве, бубре или прокути стених рушевина при чему гнезда граде без икаква реда и вешине, као и што приличи тидцама с ногама уздешним за пливање и широким кљуном, подешеним за хватање рибе а не за прављене дених гнезда. Фламинго, пламевац (Phoenicopterus) с дугачким ногама и широким кљуном, тражи редовно плен на обалама, које морски таласи валуљуску и ту обично гради купасте гомили и увишења и на врху ових полагаје своја јаја. На тај начин тидца м же удобно да лези на јајима а да ова при том буду сува и заштићена од морског прилива.

Мени изгледа, да тај општи принцип може да важи за све тиде, он је у неким случајевима потпуно очигледан, а у неким нешто нејаснији — према томе, каква је навика и градина. Наравно, познато нам је много таквих тидца које због незнатне разлике у градини и начину живота, праве врло разноврсна гнезда, али нам је исто тако добро познато и какве су битне измене произашле

Да би читаоци добили боље упуство за рад, ми ћемо по месецима навести шта треба, кад и где, сејати.

1. Сејање поврља за расаде у штомл лејама, у соби, саидучицама или саксијама:

Од половине фебруара: рани карфиол и целер.
Од краја фебруара: рани купус, бели и црвени.

Од почетка марта: паприке, црвени и модри патлиџан, празилук, салата, рана колераба и карфијол.

Приликом сејања у горе наведеним судовима треба узети добре, лаке љубрвите земље, помеще са песком. Судови морају имати на дну отворе, да се сувишна влага одеди.

Семе треба сејати ређе и једним танким слојем земље покрити, од прилике два пута деље, но што је семени пречник.

Покривање земљом најакше се врши помоћу сита.

Чим је семе посејано и земљом покривено, притиснићемо пажљиво земљу са једном дашицом и залићемо марљиво једном кантом, заливаћом, са ситним рупицама (решетком).

Расад који сувише густо-изникне треба у друге судове за 2—3 см. уљадња пресадити.

Доцније, а кад је време топлије и лепше, треба судове са расадом износити напоље да расад боље очврсне.

2 Одмах на шиално место се сеје и саде следеће врсте:

У фебруару: црни лук (арпаџик) бели лук, мрва (шаргарепа) и боб.

у климату и у рељефу различних места — шта више у периоду кад су постојале њихове врсте — те нам отуда није тешко појмити, на који су се начин могле произвисте такве различитости. Просте навике, као што је познато преносе се у наслеђе, и како су та наслеђа по себи врло различна, то онда поуздано можемо рећи, да такве измене утичу врло различно на сваку од њих. А често се може десити, да се неколике такве измене, удружене међу собом, појаве као засебне, које су у своје време задобивене као потпуно карактеристичне навике, које су раније запажене у другим местима и у другим погодбама.

Како се младе тиде уче правити своје право гнездо? — Вели ми, да тиде не уче градити као што човек ради, а међутим свака од њих гради такво гнездо какво праве све тиде те врсте, па и у случају, кад тидца није раније никад видела готово гнездо и да је томе такву тиду могао научити само инстинкт. Јакома, да би одне малу места инстинкт кад би то што се вели било тачно, али, ја не верујем речима, мени су потребна факта — докази. На тако важно питање одговара се без доказа, и кад се они траже, нивази се на прекор, па и ако то што се каже, противречи чвњеницама. Тиде изведене из јаја положених у канеа никада не граде гнезда која су карактеристична за ту врсту тидца, шта више и у случају, кад им се унесу у канеа потребна градина за гнездо, оне не праве од њих гнездо, већ ова, и то само неки део, скупљају у гомилице.

(Наставиће се)

Од почетка марта: грашак високи и ниски, першун, пашканат и спанаћ.

Од половине марта: кромпир, салата, цвекла, ротквице, купус, кел, келераба јесења и зимска.

Од почетка априла: све врсте зачина, као мирођија, морач, онајс, босиљак, чубар, мајкина душица и др. а и ротквице и салата.

Од половине априла: пасуљ високи и ниски, грашак високи, ротквице, летње роткве, салата. Расађује се рани купус, кел, карфијол, келераба и салата.

Од почетка маја: расађује се паприка, дрвени и модри патлиџан, краставци, салата и целер; сеју се ротквице.

Од краја маја: расађује се јесења и зимски купус, кел, празилук, сеје се салата, кречуља за јесен.

Од половине јула: расађује се лук влашан, за идућу годину салата кречуља и сеју се роткве зимске.

У августу: роткве зимске, спанаћ зимски, салата зимска, и купус за идућу годину.

У септембру: спанаћ зимски, ротквице.

У октобру: расађује се купус и салата, за идућу годину.

Заливати, плевити, прашити и окопавати увек на време, то су главни радови које треба преко лета са пажњом извршити.

Ако желимо још већи принос, онда треба употребити вештачко ђубре. Не смемо се прозиводити од појединих врста поврћа; већ исте за јела или конзерве употребити онда, када имају највише хранљиве материје у себи. Најглавније је, да се празне леје увек поново са другим врстама поврћа посеју или готовим расадом поуне, и да се узрод уведе, то јест, да се на једној леји у један мах по две врсте сеју; на пример: лук зимски и спанаћ, ротквице са мрквом, першуном и пашканатом, салата са купусом, карфиолом и келом и др. јер салата, ротквице, спанаћ, рана келераба стижу већ за употребу, кад се оне главне врсте почну развијати.

Ако приликом уготовљивања јела поједине врсте поврћа мењам, онда нам се неће досадити као јела; ми ће мо их радо јести и тиме би био један део нашег проблема решен — јер би имали више хлеба.

На Богојављење
у Новом Саду

А. Мајеровић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Утицај хладноће на вино.

Употреба хладноће у конзервисању животних намирница, на дана у дан узима све више маха.

У новембру месецу 1919. г. одржат је у Паризу један интернационални конгрес индустријалца ове бранше.

Имењу осталог, на конгресу је решено да се у Па-

ризу осује: један научни интернационални фригорифички завод.

Даљи рад и развој по овоме није нам познат, али ово нотирамо, колико тек да се види, колико се важности данас придаје хладноћи у културном свету.

Не мање и у винарству хладноћа игра врло важну улогу. Из историје вина знамо, да је замрзљивање вина у циљу поврне познато још из старих времена, а у Француској се данас већ у великој чине примене.

Енолог Lamotte¹⁾ каже ово у утицају хладноће на вино:

„Дејство хладноће на вино врло је сложено. Под утицајем смањене температуре и ограничене између 0° и —6° С. изврши се делимично таложење материја, које су у растварању. И п и д—6°, један део вина предати у чврсто стање и може се издвојити“.

Једном речју, замрзано вино даје маркантан и богат талог.“

„Ово је по нашем мишљењу најенергичније средство за бистрење вина, које би му се уопште могло дати. Бистрина, коју вино може да добије после замрзљивања јесте особито важна, и, несумњиво је, да принцип конзервисања највећим делом дугује истини: да хладноћа издваја све сумњиве материје као: ферменте или беланчеванасте материје, таложећи их.“

Етолог L. Mathieu вели, да је младо вино врло неспособно. Хладноћа чини дубоку промену овој неспособности: стреш и битартрати таложе се, а љигаве материје агрушавају.

Ипак дакле, да се вино бистри и само помоћу хладноће, без средстава за бистрење, ослобађајући се сумњивих материја, које би иначе остале у вино дуже време.

Dr. P. Carles²⁾ указује на језну околност, по којој хладноћа умањавља киселину у вино. Отуда и логичан закључак, да чим се извештан сувишак битартрата сталожу, вино се мора избистрити.

F. Malvezin³⁾ тврди, да додир са ваздухом оксидише вино у толико више, у колико је већа хладноћа, јер она проузрокује таложење разних материја као: оксидисане бојење материје, стреш и би артрат; агрушава азотне и беланчеванасте материје. Дакле и по Malvezin-у хладноћа је врло енергично средство за бистрење.

По Malvezin-у вино мране на следећој температури:	
Степен алкохола	Темпер. мржњавања
5	10 ¹ / ₂ — — — — 4
5 ¹ / ₂	11 — — — — 4
6	11 ¹ / ₂ — — — — 5
6 ¹ / ₂	12 — — — — 5
7	12 ¹ / ₂ — — — — 5
7 ¹ / ₂	13 — — — — 5
8	13 ¹ / ₂ — — — — 6
8 ¹ / ₂	14 — — — — 6
9	14 ¹ / ₂ — — — — 7
9 ¹ / ₂	15 — — — — 6
10	— — — — 4

¹⁾ Le vin, стр. 196.

²⁾ Dr. P. Carles: Le vin, le vermouth et le froid.

³⁾ Vieillessement des vins et spiritueux.

Практично речено, употреба хладноће у винарству врши се овако: Буре са вином к-је треба да је мало од-пражњено, валожје се хладноћи (бурад са гонденим обручима губе више топлоту — брже се хладе — од оних са дрвеним обручима) на тај начин, што се отворе провори локала у коме је вино, или се буре изнесу напоље под махлу отворену шуму.

Под утипајем пре хладноће вино се мало заљути. Кад температура спадне испод — 6°, вино треба оточити, не чекајући да се одмрине. На тај начин — отакањем — повећава се % алкохола у вину.

Али, ако баш и не уземемо у обзир концентрацију која се врши при излагању вина на температуру испод 0°, овим излагањем вино веже кисеоник и смањује киселину, јер се зна да вино од 10% алкохола на 30° С развија 3,07 гр битаратне; на 5° С развија 1,75 гр.; на 0° 1,44 гр.

Тако дакле хлађењем вино губа од своје киселине, бистри се и сачува.

Хладноћа не утиче на ветреће материје, не квари укус, арому и боју вина.

Хладноћа игра врло важну улогу и у индустрији грожда. Хладноћом се може да конзервира грожда, одржавајући температуру од +2 до +6°С. Хладноћом се може и шира да сачува, и ово сконцентрирање шире је куд камо боље од онога са топлотом, како с погледом на квалитет, тако и с погледом на угрожак радне снаге и материјала. Што је најглавније, сконцентрисањем шире на хладноћи не губи се укус на грожде, што се топлотом не може да постигне.

Да се испари 1 кгр воде, потребна је енергија од 650 калорија (од почетне темп. 0°). Да се замрзне иста количина воде на 0°, потребна је само снага од 79 калорија.

Види се дакле, да је концентрација шире замржљивањем много јефтиније у поређењу са испаравањем.

Употреба хладноће у индустрији вина јако је развијена у Калифорнији, Шпанији и Италији.

Основањем сполошких станица при нашим лозним расадничким, несумњиво ће се дати могућност, да измуже многобројних средстава која се у винарству примењују у циљу да се вино сачува од квара и да му се да бољи укус, паће примене и хладноћи.

M.

Пошто пак природа преко године пружа довољно влаге, која је за развијање кукуруза потребна, само што не пружа увек онда кад, то кукурузу годи и када му то баш треба, зато нам се наша задата и сама каже, а то је: треба да скудимо ону изобилну воду од јесених киша и отопљеног снега, те ту влагу да очувамо за сво време, када постане кукурузу најужнија, т. ј. кад наступи суша.

Ако ово имамо пред очима преко целе године, а не само онда кад већ суша наступи, и са тиме будемо начисто, да нам у суши може помоћи само ова влага коју смо претходне године и пре сетве кукуруза сачунали и очували, ми ћемо то и постаћи.

Зато у лето чим храну покосимо одмах морамо стурити узорат, те тиме дати земљи један покривач, који ће предупредити, да се доња слој земље суши. После 5-7 недеља ваља поново орати — нормално дубоко, — те овим орањем земљу уситнити, изметнути лакшем продору ваздуха и суца, попитале уроните уништити итд, те приготовити земљу за дубоко јесење орање.

Пре зиму треба земљу дубоко узорати. Путем дубоког јесењег орања омогућићемо, да се вода од јесених киша и снега упије у земљу спусти у доњи слој орања, па тамо да се резервише као у шупљери, те у суши отуд да пружа кукурузу потребну влагу. Кад је земља дубоко узорана, — што се само у јесен сме радити — кукуруз дубље може да пушта своје жиле, а дубље у земљи је земља свагда сама по себи већ влажнија, него у плитком горњем слоју и без обзира но то што се у дубоком јесењем орању вода још и резервише.

У јесен се зато мора орати, јер у јесен неузорана земља воду не пропушта, пошто није иржава и шупљикава, него сабијена, услед чега површина такве земље у пролеће дуже блатњава и водена. На таквој земљи моћније у пролеће тек онда почети кавати рал, када буде сунце и суви пролетњи ветрови путем исцаравања ту површину осушили. Дакле, без јесењег орања она влага коју обилне јесење кише и снег пружају место да се у земљи упије и резервише, оде у ветер и облаке. Осим тога кад самог пролетњег орања (без претходног јесењег) не само што није земља пропустила, упила и резервисала воду, него смо принуђени још у пролеће и орати, те тиме валожити сувим ветровима и онај део горњег слоја земље, у који се највише воде упило, те тако уништити и осушити и оно мало влаге, што се бар у тај мали слој упило.

У јесен дубоко узорану земљу не треба у пролеће орати, једно да се земља не суши, а друго зато, што дубоким орањем на површину донесена земља, делом здравца, не садржи у себи толико семенја и жила од којикаких трава и крнова, те нам њива остане чистија. Осим тога, ако у јесен дубоко узорану земљу, у пролеће пре сејање плитко узоремо, тим орањем ћемо прерушати земљу тако, да онај слој који је из дубине дигнут — те најмање бактерије садржи — доспе баш тамо, где ће посејано семе лежати. То јест, семе ће у томе случају лежати баш у најгорем слоју орања.

Пре сетве кукуруза, и то у пролеће чим снег оде и, чим се земља толико промаче, да се на њу ступити може

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, која смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље осветлило, молимо читаоце, који нас нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то уопште интересу што пре учине.

Уредништво.

У сушним годинама кукуруз рђаво успева, јер нема довољно оне влаге, која је потребна да се развије. Нај-простији би лек био у суши кукуруз заливати, те тако надокнадити оно, што му природа довољно не пружа. Али ово је, тако рећи, немогуће извести; стога о томе да и не говоримо.

треба одмах орање дрљати и то толико пута, колико је потребно да се кора на орању не ухвати. Јер кора на орању сиса влагу на доњег слоја земље, довуче ју на површину, где се од суше и ветрова испарава и уништи, а осим тога онемогући ваздуху да кроз земљу пролази.

Ваљање земље је у опште штетно, јер ваљање сабије земљу, те се влага у сабијеној земљи диже од доле на површину, где ју сунце и ветрови осуше и униште. Ако поред свег тога због каквих непогода не можемо да избегнемо ваљање, онда безусловно одмах иза ваљања дрљамо, да земља добије свој уситњен и икрив покривач.

Кукуруза треба окопати не само зато, да се уништи трава и коров, него и зато, да уђе у земљу што више ваздуха и сунца, а нарочито да би уситнили горњи слој земље, те тим очували влагу у доњем слоју земље. Окопавање кукуруза је тако важно, да свако копање вреди половицу кише.

Зартање кукуруза је штетно осим других разлога још и зато, што зартањем стварамо већу површину на земљи, а са веће површине сунце и ветрови лакше и више влаге осуше и униште.

Оволико у великим потезима у кратко, како да се бранимо од суше, а поред овакве обраде можемо поставити и у сушним годинама 2000—3500 кгр. кукуруза по катастаралном јутру (1600 □ хзата); да се у врошле 1922. год. постигло 5000 кгр па и више.

Др. Ненад Бугарски.
поседник — Сомбор.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Како се подиже жива ограда од глога*

Од глога подигнуте живе ограде врло су практичне; око тих ограда у току вегетације немамо толико посла са орезивањем, јер глог не буја толико као гледичија, мажура и багрем.

Ко жели подићи живу ограду од глога, треба благовремено да прикупи плодове каз су потпуно зрели. Затим треба семке од меса одвојити и осушити а може се и месо на семкама оставити. Семе од глога клија тек друге године после сејања; да неби клијање изгубило треба исто одмах сејати те јесени. Но боље је семе стратификовати на једном сигурном месту у довољно песковитој земљи на отвореном пољу, а на мало засељеном месту.

Овако стратификовано семе оставићемо све до друге године, када ћемо исто октобра месеца засејати на нарочито спремној леји. Леја треба да је 120 см. широка, а на истој обележено 5-6 реда 20-25 см. раздалеко.

По обележеним редовима на леји ископамо браздиче 8—4 см. дубоке, а у исте семенку по семенку засејемо, затим семенке помоћу грабуља земљом покријемо.

Идућег пролећа семе ће изникати а у јесен имаћемо готове саднице за сађење. Када лист са садница опадне онда их пажљиво из леја повадимо и одмах утравимо.

Још те јесени, где намеравамо подићи живу ограду од глога, ископамо ашавом јарак у дубини 40—50 см. а

широк 50 см. и у пролеће приступимо сађењу. Сађење се врши у троуглу (на савез), а садница је од саднице на реду 20-25 см. Пре сађења ваља сржне жиле оштрим ножем или макамама прекратити, тако да пресек буде раван. После сађења у пролеће засађене саднице треба добро залити, а у случају суше исто треба два три пута поновити. У току лета треба извршити два до три пута копање.

У ланак пак земљама боље је извршити сађење у јесен, октобра месеца, и тада заливање после сађења није потребно.

У случају да саднице изникле на леји остану ситне треба их исто оставити на месту још годину дана да се добро развију.

Вој. Бурман.

КЊИЖЕВНОСТ.

Ратарство од А Сковрља. Издање Делегације произвођача Чилске шалитре 1923, стр. 58.

Непрестано се говори и пише о томе, како је повећање производње једно међу најглавнијих средстава за правилно решење нашег валутног питања, питања о исхрани неподних крајева и у опште сирењању економског и финансијског стања, наше земље. То је неоспорно тачно, али... на том повећању производње треба радити....

Да би повећали производњу треба пре свега поучити земљорадника о основним знањима свију оних чињеница, од којих то повећање и зависи, и уверити га да само тако радећи, не очекујући помоћ ни од кога, иде се на напредку и благостању.

Та основна знања су међутим проста, приступачна и остварљива, свакоме који само хоће да уложи мало добре воље и да се поучи.

Наши земљорадници страдају од суше, „неродне године“, уродице и т. д., а резултати свега тога су врло слабе жетве.

Има ли томе лека?

Да би уложили је могућно више одговорили на то питање и на наред наведени циљ, Делегација Произвођача Чилске Шалитре пружа пољопривредном свету нову књижицу „Ратарство“ од Г. Антува Сковрља.

Ова књижица писана латиницом, ма да је првенствено намењена далматинском, херцеговачком и босанском земљораднику — који највише страдају од суше и „неродних година“, садржи у себи опште принципе ваљаног земљорада, које може и треба сваки пољопривредник да зна и да примени. Допуњујући „свој досадашњи рад са више знања, пажње и добре воље“, нека је уверен да ће му то све земља много струко накнадити.

Књижа је написана на врло популарном начину, леним далматинским наречјем и несумњиво „да ће је сваки са задовољством и корисно читати, па био он земљорадник или не.

Као и остале своје написе, Делегација Произвођача Чилске Шалитре (Миљаша Великог ул. 44. у Београду) даје и ову књижицу бесплатно сваком, ко јој се год са тражњом обрати.

*Одговор на раније постављено питање једног читатеља.

Г Л А С Н И К

Практична пољопривредна настава. — Курс из винарства за сеоске млађане.

Према решењу Министарства Пољопривреде и Воде Бр. 24. 192(v) одржан је при школи за Винодеље и Вођарство у Букову десетодневни практичан курс из винарства, у времену од 22 до 31 децембра прошле год. На курсу је учествовало од почетка до краја шеснаест млађања из округа крајинског.

Програм за одржање овога курса био је:

1. О времену, када треба брати грођа, испитивање шире на широмру и о берби.

2. Муљање грођа; употреба муљача: врсте најбољих муљача за мала газдинства; где се могу муљаче набавити и пошто.

3. Справљање белих вина; справљање црних вина; справљање ружичастих вина.

4. Услови за превирање шире — клука; с вршицама, судовима за превирање; о ферментима и припреми квасца за превирање одабирањем грођа.

5. Чишћење судова за превирање вина; чишћење судова за чување вина.

6. О чувању вина; парум и услови које он мора испуњавати.

7. Нега и чување вила; отакање, претакање, доливање, бистрање желатином и беланџетом, филтрирање.

7. Употреба мета-басулфита.

8. О пресама и пресовању; где се и пошто могу набавити добре пресе за мала газдинства.

Овај програм, који је још и проширен од стране руковођа курса г. Божидара Ранковића, управитеља школе у Букову, извршен је потпуно. Курсисти су у више махова пропитивани. Предавања су била сваког дана од 8-12 часова пре подне, а по подне практични радови у подруму и пропитивање појединих одломака из Подрумарства. Предавања су била нарочито подешена за мање писмене млађане, а уз то су и све важније радње практично обављана, тако да су и курсисти са мањом школском спремом могли из њих извући за себе врло корисне поуке, што се, на крају курса, при испитивању млађања и запазило.

На завршетку курса посетиоци његови добили су уверење, а схвативши важност сваких крајних тегаја, питали су г. Ранковића, да ли ће се из које друге гране пољопривреде ускоро одржати тежај, да би у њему узели учешћа.

Посетиоци овога курса били су млађања из најбољих домаћинских кућа, те има места веровању да ће користити и себи и својим ближњим. —

Ради обавештења сеоског света, пријато нам је што овде можемо напоменути, да ће овог прољета бити приређен, по пољопривредним школама, државним лозницим расадницама и среским вођиним расадницама читав низ осмодневних и десетодневних практичних курсева из виноградарства, вођарства и других грана, за сеоске млађане. За помоћнике државних економа пак биће приређен при школи за Винодеље и Вођарство у Букову и Ратарској школи у Шапцу нарочити стручан тежај од

тридесет дана, на коме ће они практично имати да обнове, допуне и усаврше своја знања.

Ник. М. Петровић

Нови чланови угењачи. — Г. Г. Јеврем Ранковић зем. из Рготине, Стеван Ј. Станојевић и Мица Манојловић објојца из Звездана округа заједничког послали су према Оружне Пољопривредне Подружине у Зајечару сваки по 100 динара и тиме се уписали за чланове угењаче Друштва.

Г. Благо Шабан чиновник Министарства Пољопривреде и Воде у месту годишње помена своје покојног оцу Петру Шабану уписао га је за члана угењача друштва са улогом од 100 динара.

Др. Мило Мишички државни саветник положио је Друштву 100 динара на име улога за члана угењача.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари свима напред именованим на пакњи према Друштву и послатим уловима.

ЗА П И С Н И К

1 редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у Дому Друштва у Београду 3. Јануара 1923. године.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веда Стојковић, Вања Т. Радоваковић и Другутина Срећковић. Председ. вод. председник г. Паја Т. Тодоровић. Вележко секретар Милан А. Анастасијевић.

1.

Прочитани су и усвојени записници XXXIII. и XXXIV. редовне седнице и извршне седнице од 21. децембра 1922. године.

II.

Повез се дискусија о предлазима за измену друштвених правила. После дуге дебате, а због кратких времена за решење — Одбор одлучи да се Б. тек. ил. по подне салоне нарочита седница на којој ће се расправљати истраживачки о овим предлозима.

III.

Према чл. 41. и 42. Правла Српског Пољопривредног Друштва Одбор одлучи: да се иззове Главни Годишњи Збор на дан 11. и 12. фебруага т. г. и да се узмоли Финансијски Одбор да састави буџет за 1923. год.

IV.

По прочитању одговора Српског Пољопривредног Друштва на питање Господина Министра Пољопривреде и Воде одлучи: је да се овај извештај пошаље по надлежну председништва.

V.

По молби Пољопривредне Подружине „Среца девојачког да јој се отвори кредит код Друштва одлучено: да се предмет преда подружничком инсистору на мишљење.

VI.

По молби Лесковачке окупације пољопривредне станице да јој се дозволи да дужни јечан прода и у месту јечма пошаље Друштву новац — одлучено: да се новуке и заруке овог молби сва равнајакта од овог предмета, по том ствар изнесе на решавање на једној од извајних седница.

VII.

По молби друштвеног економа да му се одовлашћења да прегледа књиге потрошног материјала — одобрено: да прегледа и ове књиге изврши одређена комисија за прегледа књиге магистарског друштвених на XXXIV седници тач. 5. за 1922. годину.

VIII.

По усвојеном реферисању чланова Набављачког Одбора — одлучено: да се расписне стечај са роким до 20. Јануара 1923. год. за набавку (2) два вагона пшеничне крмења са обавезом, да се исти испоручи Друштву најкале до 20. марта 1923. године.

IX.

За овим је одлучено, да хонорар секретару друштвеним Милану Анастасијевићу буде по (500) пет стотина динара месечно; хонорар му издати од дана када се на дужност јавио.

Са овим је седница закључена.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ Д И С Т О Л Д И С Т О Л

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам сток изврнути, стока ће вам ослабити и на пролеће почиће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тзј лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, мареном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 49.

Телефон: 15-30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1-8

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3-80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Протрела, по Пастеру и Суберићајчу, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуставца,

Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пергање живине.
Пносептикемије сисанчади.

Ждрибџаха и пстехијалне грознице.
Зарзног побачаја.
Шала и усгоболе.
Строке (овчјих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова два: **Туберкулин.-Малеин.** и **Пацомишин.**

При појави заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагностички и лабораторијски посматрања.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бригаалице, игле, маказе** и све друге потребе за цељење. Оправке изложених делова се извршују врло јефтино.

1-8

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преливну друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 7.

БЕОГРАД, 18. ФЕБРУАРА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају ТЕЖАК. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се ТЕЖАК шаље само онима, који унапред и уједанпут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве Тежака од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошаље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Полужине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове на ће се Тежак слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара. **УРЕДНИШТВО.**

Главни годишњи збор Српског Пољопривредног Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво одржало је свој по реду 49. редовни годишњи збор прошле недеље, 11. фебруара ове године. Збор је био обилатно посећен, тако да је друштвена сала била и сувише мала да прими многобројне чланове и изасланике пољопривредних подружница, који су похитали из свих крајева наше простране отаџбине да узму учешћа у раду своје централе.

Збор је отворио подпредседник Српског Пољопривредног Друштва г. П. Т. Тодоровић, поздравивши са неколиком одобраних речи учеснике збора; затим је представио збору изасланике Господарског Друштва из Загреба, Друштва за Српску Војводину из Новог Сада и др. па потом одао заслужну пошту скоро преминулом председнику Српског Пољопривредног Друштва пок. Љуби Новаковићу, који је својим преданим и неуморним радом толико задужио и нашу пољску привреду и наше пољопривреднике и Српско Пољопривредно Друштво.

Као прва тачка дневног реда био је извештај управног одбора о раду Друштва у прошлој години. Поводом тога извештаја развила се доста дугачка дебата, у којој било и похвалних речи, али и критике, која ће несумњиво корисно послужити новој управи за њен рад у овој години. Учињена је једна оправдана замерка управи што није извршена одлука прошлогодишњег збора о измени правила. Пошто су чланови управног одбора дали обавештење да је и постојала добра

воља код управе и тежња, да се та одлука о измени правила изврши и да је управа спремила и пројекте за нова правила, али да се услед разних сметњи није могло на време поступити у духу донете прошлогодишње одлуке, збор је решио да нова управа поступи за измену правила у свему по донетој одлуци главног годишњег збора у прошлој 1922. години. Са тим је у исто време примљен и извештај управног одбора у прошлој години и дата разрешница управи по рачунима за прошлу годину.

Затим је примљен предлог буџета друштвеног за ову, 1923 годину, онако како га је друштвена управа пројектовала. Укупно примање по том примљеном буџету предвиђено је у овој години 4,940.954 дин. (према примању од 4,198.393 дин. у прошлој години) а толико исто и издavanje. Изражена је жеља да се у Скопљу заснује једно стовариште пољопривредних справа и др. пољопривредног материјала, како би се пољопривредници јужне Србије, који су у пољопривреди јако заостали, могли лакше њима снабдевати. Ту ће жељу Друштво свакако и привести у дело у овој години, у толико пре што је оно још и пре рата имало тамо једну своју филијалу.

Како није било никаквих нарочитих предлога, поднетих Друштву благовремено, то се одмах приступило избору нове управе. Најпре се са великом већином гласова изабран за председника Друштва досадашњи подпредседник г. П. Тодоровић, који се са неколико дирљивих речи захвалио збору на поверењу, које му је указано тим избором, а које долази као заслужена награда за његов досадашњи 40-тогодишњи истрајни и на-

порни рад у Српском Пољопривредном Друштву. Пошто је избором г. Тодоровића упражњено место потпредседника, то се, потом, приступило избору подпредседника и осталих чланова одбора. Изабрати су: за *подпредседника* Др. Велимир Н. Стојковић, а за *чланове управног одбора*: г. г. Александар Јовановић, Љуба Јовановић, Никола Петровић, Душан Ђатић, Драгутина Спремић, Александар Рашковић, Софроније Партонић и Павле Петковић.

Збор је после овога изабрао по предлогу управног одбора за почасне и редовне чланове повећи број заслужних лица за пољску привреду, чија ћемо имена донети у идућем броју.

Са овим је био iscrпљен дневни ред. На звршетку ново изабрани председник захвалио се учесницима збора на обилном учешћу и позвао их да по повратку у своја места још жинље пораде на развићу и раду њихових подружина, те да тиме Друштву помогну извршењу његове задате. Председник се захвалио исто тако и изасланицима других друштава, а нарочито г. Ф. Пољаку, преф. Министру Пољопривреде, изасланику Господарског Друштва, са којим је Српско Пољопривредно Друштво од увек било у најбољим односима. Г. Пољак се захвалио једним врло прикладним и топлим говором поздравивши наше пољопривреднике и позвавши их да дођу у Хрватску и да се тамо још боље упознају са својом браћом хрватским пољопривредницима, како би се везе јединства и братства које нас везују још боље учврстиле. Г. Пољак је био одушевљено поздрављен.

Тако је завршен збор Српског Пољопривредног Друштва, који је текао од почетка до краја у најбољем реду.

ИЗ ВИГЛЕДСТВА

Како се проба (куша) вино.

Да се оцени каквоћа извесног вина, није баш тако лака ствар. При куповини, а и иначе, сваки проба вино, али је мали број тих пробача, који могу да даду бар приближну оцену о каквоћи вина које су пробали. Особина, да се може да оцени вино кушањем, може се добити тек дугом праксом и временом. Управо, честом праксом, језик и нежни устима дотерају се тако, да постају способни за оцену вина.

Како се практично куша вино, видећемо одмах.

При кушању вина у првом реду и врло важну улогу игра изглед овога (вина) Онај, који хоће да проба вино, треба прво да сипа мало вина у један чист тањир. За овим треба тањир клатити брво, тако да се у вино провизеде што више треперења и искри. Ова радња у првом реду даје идеју о стању, саставу и баш врсти вина.

Било какве боје да је вино, боја треба да је јасно оцмична; бојазан је: али да вино није здраво, или да је бар у најмању руку лошијег квалитета, јер се зна, да је врло ретка појава, да тако вино, које је потпуно бистро, има и рђав укус. Једном рећу, добро извезбано око, у стању је да још при овој првој проби оцени вино, да ли је добро за трговину и не.

Чим је са овим завршено, пробач подноси тањир са вином под нос, у циљу да оцени и мирис (буке) његов.

Мирис или буке извесног вина постаје у њему временом и у колико је вино старије, у толико је мирис

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЦИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превело *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

До сада нису извођени такви огледи по којима би се један или два пара тица отгајени у кавезу поставиле у погодбе које одговарају њиховом нормалном животу и да се лише могућности учења у грађевини заједничког гнезда. Међутим, у погледу певања, које се такође сматра као инстинкт, чиниени су огледи, и њима се утврдило, да младе тице никада не усвајају певање карактеристично њиховој врсти, ако то певање нису слушале, и да обратно лако подражавају у певању оних тизама са којима живе у друштву.

Да ли тице певају по утицају инстинкта или по утицају подражавања? У 63. свесци журнала *Philosophical Transactions* (1873) извесни су неколики огледи чиниени у погледу певања тица. Барингтон о томе између осталог вели: „Ја сам гајио мале конопларке (*Fringilla*) а поред оних и три шеве — полску, шумску и ливадску — које лепо певају. Тада сам имао прилике уверити се,

да је свака конопларка примила певање од своје шеве која јој је била учитељ. Кад је затим она конопларка која је учила певати од ливадске шеве певала исто тако као и та шева, ја сам је онда адружио са другим двема конопларкама, које су такође лепо певале, па она, за време од пуна три месеца, не усвоји ни један глас из певања тих конопларака, већ остане при свом ранијем певању које беше примила од ливадске шеве.“ Даље Барингтон изводи, да се тице већ после две до три недеље по извођењу свинку на певање својих родитеља, па да би се с њима могли чинити овакви огледи, треба их, вели, из гнезда извадити већ другог или трећег дана по извођењу. Он је, вели, имао прилике да се у Кнајтону, у Раднорширу, увери, како је чешљакар (стиглица) (*Tringilla carduelis*), певала исто као и царих. Тај је чешљакар уклоњен из гнезда другог или трећег дана по извођењу и како му је кавез био на прозору према врту, где се није могао чути цвркул врабаца, то је он свакако имао прилике слушати цариа и усвојити његово певање.

Дорингтон је видео такође једну конопларку однесу у свога гнезда након два-три дана по извођењу, која је, пошто је била у другим погодбама, и немајући прилике слушати певање других тица, научила наговарити лепо неколико енглеских речи.

финији.) Оваква проба много доприноси, јер се одмах да осетити, ако је вино крп. почело да се кисели, ако је чувано у нечистим бурадима и т. д.

Кушање вина завршава се устима, — једили начин којим се најсигурније може да да оцена о винау.

Кушање устима утврђује се финоћа и солидност вина, а врши се двојачко: врхом и ивицама језика, и кореном језика, односно крајњим делом уста (непцима при улазу у једњак.)

Добивени утисак са непца у устима јесте најслабији, па је баш због тога и добро речено, да није сваки у стању да при кушању вина да тачан суд о њему, јер то зависи од осетљивости непца и језика.

Начин за кушање вина устима, следећи је:

1.) Са повијеном главом унапред, треба унети врло малу количину вина (срчањем из чаше) у уста, придржавајући га за момент око врха језика, а одмах за тим полако увлачити вино дубље у уста, тежећи да се вино доведе до задњег дела уста (улаза у једњак.) Овим радом можемо да оценимо: да ли је вино слатко, кисело или стеже (са много танина);

2.) За овим треба подићи главу и вино на уста убацити до самог једњака и ту га мало задржати и овлаш крхорити (као кад се испирају уста). Овом радњом констатујемо: јачину вина, и ако је потребно и горчину, мирис на суд и т. д.;

3.) Чим је ово завршено, вино треба прогутати. У свом паду за стомак, вино добрим делом испари, и та пара, у којој су и равни мириси, удари у нецце и носне дупље. Овом радњом констатујемо омет буке вина, као и разне друге мирисе ако их у вину има. У колико је неко вино више подложно испаравању, у толико ће његови мириси пре стићи у нервни систем човечији и обратно.

*) Вина сваког предела имају и свој специјални мирис.

Херберт је навео сличне огледе и вели да се младѣ белоглаве (*Saxicola*) и плиске или репомике (*Motacilla*) које иначе не певају лепо, могу у певању усавршити потпуно па научити и дручије певати. Канаринка, (*Pirrhula*), чије је природно певање слабо, грубо и незначајно, има изврсан дар за музику и у стању је да савлада и испева целе мелодије. С друге стране славуј (*Luscinia*) чије је природно певање прекрасно, кад се лиши слободне, често заборави певати и прими певање других тица, с којима је у друштву.

Бехштајн прича о двома црвенперкама (*Ruticilla*) од којих је једна свила гнездо на крову испод чинка његове куће и подражавала певању зебе (*Tringilla coelebs*) која је била испод ње у кавезу, а друга је имала гнездо у врту и подражавала певању црноглавке (*Sylvia atricapilla*), наставењу у њеној близини.

Све ове и многе друге животиње које би се могле навести, утврђују несумњиво, да се карактеристично певање појединих врста тица преноси подражавањем — потпуно исто онако, као што се свако дете учи говорити српски, руски, француски не утицајем инстинкта већ учењем од својих родитеља.

При том треба имати на уму поменути особину, да је тице које бисмо желели обучити дручијем певању,

Проба вина мора да се врши врло брзо, тако рећи у неколико секунда само, да се осетљивост језика и непца не би ослабила, што иначе бива кад се вино дуго држи у устима.

Још нешто. Пошто се вино прогута, уста не треба држати затворена већ отворена, подржавајући вештачки гултање — као кад се нешто једе и гута. Кад би се ово занемарило, осетљивост носних дупља може много да се смањи.

Пробу никад не треба вршити после јела која су била кисела и слана. Исто тако, правилно је, да онај који куша вино не треба да пуши цигару да пије ликере пре кушања.

Најбоље време за пробу вина јесте јутро, пре него што се ма шта узме у уста, под условом, да је пробач потпуно здрав.

Кад имамо да кушамо више врста вина, онда почињемо са најслабијим и која нису слатка, а завршавамо са најчистијим и слатким винима. Наконсетку вршимо кушање мирисаљивих вина.

Има још један начин кушања вина т. зв. физиолошки начин. Он се састоји у простом пијењу вина које хоћемо да кушамо. Неко вино нпр. које је кушано напред наведеним начином и показало се као добро, овим — физиолошким — начином показује велике мане: производи пометње у организму, држи на повраћање и т. д. Таква вина разуме се, губе много од свог квалитета. **М.**

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЈА ОД ШТЕТОЧИНА.

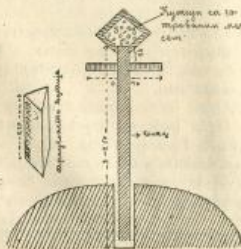
Једно средство против сврака, врана, чавака и др.

Имао сам прилике да се уверим, колику штету наносе извесне штетне пољопривреду птице, специјално чавке у нашим јужним крајевима, а нарочито у Пелагонији

потребно удалити од њихових родитеља већ после три до четири дана по извођењу, да не би слушале певање својих родитеља и у томе их додице подражавале. Та особина тица у исто време једнака, да су у њих развијени још у раној младости чуло слуха и вањњене и да би отуда било врло чудновато кад би оне пробавањим у гнезду целе дане и недеље биле тако нехатне уловити са свих страна. Исто тако приликом калетања ради хватања и калажења плена оне су у могућности видети сваког дана и градива употребљена за њихово гнездо и упознати се с местом које су ради набавке тих градива пронашли и изабрали њихови родитељи, те би отуда било чудновато, кад оне, анајући све то не би и саме, на исти начин могле приступити прављењу таквих гнезда. Како би у томе друштво и могле поступати? Још би чуловатије било, кад би оне прибављале за гнездо сасвим друга градива и кад би та градива сагледале на неч и други начин за прављење гнезда, које не би било слично са оним у коме су одрасле и које би оне, пошто им је добро познато, могле најлакше и да направе.

— Наставље се. —

Један колега ми се стално жалаше и говораше, да је то права напаст за тамошњу пољопривреду, у толико више што их тамошње становништво подноси нарочито из верских убеђења и што је мало шума где би се оне могле наћи (око насеља, вароши специјално) те су увек на засејаним житарацима или пољевеним пољима. Покушавао је све могуће начине да их се отараси и спасе посејано семе и оборно класје стрмина, али најзад говораше, „док не утроним по неколико стотина метака с јесени и с пролећа, ништа ми не могу учинити“. Како у пелагонској равници преовлађују стрине, оне немају већих непријатеља до великих јата чавача, које било у посејаном рну било кад се обави жетва, наносе огромне штете и тиме смањују општи принос.

Сл. 1.

Исто тако, један мој овдашњи пријатељ, иначе добар пољопривредник, рећише ми једног дана: „кад будеш говорио деци о средствима за уништење штетних птица по пољопривреду, на посе о чавкама, реци им да је њихово месо изврсно за појести; ја сам ових дана уловио неколико њих, не могући их отерати од моје колебе, јер ми досадише, па сећајући се да сам негде читао да се њихово месо једе, рекох жени да направи што од њих. Наравно да нико од мојих није то окусио, док их моје наследишине припремљеног јела није навело радозналости, да окусе. Право да ти кажем, ни сам нисам веровао да је месо од чавке тако укусно.“

Преврћући неке стране листове и пољопривредне часописе, највише на ову интересантну забелешку за утамањивање тих готована:

„Извесне птице, као сврака између осталих, су врло штетне по пољопривреду и доводе често вредне ратаре до очајања, не могући их се отарасити и спасти своју мрку. Препоручује се меса начина и средства, али између осталих има један, врло јевтин и лак да би се постигло њихово уништење, којим се ја (писци) стално служим. Узмите три (3) ваљчице, па их укладијте екстерно и направите једну врсту троугластог каижице, која треба да буде дуга око тридесет сантиметра. Нађите највише место (брежуљак нека) у равници или на вом аглоном месту више нива, па уклопанте горе направљену дрвену каижицу, да би у њу доцније углавном једну мотку; ако у околини има каква шумица или ма какво дрвце, метите на који пропланак, ако га буде било, или понекако је ако има каква „шумарица“ (нико посељена шума) где не постоји никакво високо дрво, којо би могло послужити да се дотичне птица на њега слећу и заустављају. Повазато је в. пр. да се сврака најрадије зауставља на шиљастим предметима

„Затим најте једну обичну мотку нерађену (неку обличу са кором) и неотесану од ког било дрвета висине односно дужине до 2—350 метра. Горњи крај (тања) зарубите тустером и на њега узупајте одоко неку стару поширокку кутију са сливским странама — плитку — Може се обично употребити и кутија од сардина, која не кошта ништа и коју иначе бацајте. Испод кутије, на 5—6 сантиметра, закупајте у форми крста, попречно, једно парче дуго око 40 см, оно има да служи за ослонац, на који ће слетати свраке, чавке и др. (сл. 1).

У исто време спремите један отров (н. пр. стрихнин) којо ћете купити у апотеци, којима ћете простала иза ручка парчад меса једном шипком (као чачкалица за зубе) уобити и њима затровати их; такву парчад меса пажљиво сместити у прикупану кутију на врху зарубљене облице — коца. Кад је кутија напуштена, управите мотку, а да не просвете ништа из кутије, углавните је полако у уклопану каижицу троугластог облика. Кад је то готово, оставите све то на миру, идите кући и гледајте друга пјсла.

Усправљена мотка са отровом на врху послужитиће свракама, чавкама, гачцима, вранама или другим штеточинама, које су ту наишле, као ослонац многим од њих при слетању на земљу. У толико ће се пре на тој мотци зауставити, што има оно парче прикупано унакрст, које ће „корисно“ да им послужи и да могу својим кљуном завити и послужити се затрованим месом, полакомивши се олако њезеном пљачком. Ако је дотично место изобилно посељавено тим незваним гостима, одмах идућих дана могу се видети многобројни лешеве њихови у непосредној околини „загласног коца“.

Лешеве угинулих штеточина могу се и требају покупити, нарочито, ако се у близини чувају свиње или има паса, који кад би их појели, могли би се исто тако отровати. Што се тиче пажње ради људи, ту опасност не постоји, пошто се те птице не једу код нас, као што је напротив случај у неким другим земљама. У тој забелешци каже се даље, да, ако сте опкољени лисицама, двоношцима или ласицама, које вам тамане живину, лешеве треба намерно оставити. Ове друге штеточине и непријатеља пернате живине, појешће лешине птица отрованих, па ће се и оне саме отровати, док ако је отров у кутији престоао, служитиће и даље зашто је и намењен. Ако би било месо утронено онда ваља извадити мотку из каижице поново напуњити кутију и ставити мотку на своје место као пређе.

Надам се да ће мој колега и пријатељ, као и сви земљорадници који се боре против ових штеточина, моћи да примене успешно ово средство, које стаје мало труда и пара. Довољно је употребити неколико овадашња меса и купити за који динар у апотеци које средство — отров — па учинити „дел и љубаван пријем“ незваним гостима — великим непријатељима наше пољопривреде.

25.—1—23.

С. П.

НАШИ ДОПИСИ.

Виноградарско удружење у селу Шантороцу.

Јагодава, 31-1 923 г.

Прошле године основано је у селу Шантороцу виноградарско удружење у смислу правила Главног Савеза Југословенских Виноградара.

По одредбама ових правила одржата је прва редовна годишња скупштина на дач 28. пр. м., која је била преко очекивања посећена.

На позив извршног одбора, скупштини је присуствовао и управник државног лозног расадника из Јагодине, који је пре него што је приступило дневном реду лезним говором поздравно скупштину, истичући важност удруживања и чињеници још неке напомене, од којих је важно истаћи: позив да се неповерење према свему што је ново одстрана, јер је то једини пут који виноградар види бољем економском стању; да сви виноградарски делаци и на своју околину и да сами раде на отклањању сметњи које им стоје на путу, не очекујући све од државе; указивање на околност, да Министарство Пољопривреде и Српско Пољопривредно Друштво изуде своју потпору и сарадњу свима вредним пољопривредницима, не жалећи ни труда ни материјалних средстава.

За овим је приступило дневном реду, који је завршен у највећој складности и реду.

За председника удружења изабрат је опет јавногласно Борисав Гајић, истакнути пољопривредник и виноградар овога краја, који је после датог му поверења лезним говором успео убедити присутне виноградаре о потреби удруживања, повећава на тај начин своје удружење са повисше новчаном.

Не мање заслужује похвалу и учитељ Шавторовачки г. Милан Поповић, који је такође складним говором умео окуражити присутне за истрајан рад, обећајући да ће се и сам посветити овој студији, само да би што више помогао своју околину.

После завршеног дневног реда отворена је слободна дискусија по питањима из виноградарства и винарства. Одговоре на питања давао је управник расадника г. Милорадовић.

Од постављених питања најважније је истаћи питање о уређивању градобитних винограда, јер је оно у првом реду интересовало виноградаре, пошто су прошле године претрпели знатне штете од града.

На овај начин учињен је један нов корак ка унапређењу нашег виноградарства и винарства и ми му се искрено радујемо. — Ђ. —

Примењује се код јабука, крушка и шљива. Трешње не трпе често кресање, расту бујно и право те се могу и у висини круше окалемити, Кестене и орахе не треба такође кресати. Код трешња треба скратити преко лета само снажније леторасте, јер при великим ранама појави се смолоточина, која задржи вољку у порасту.

Шљаве расту доста право и образују већи број трнастих ластара, који треба с пролећа на 4-6 пупољака скратити, а кад достигну висину круше сасвим уклонити, — пошто је се стабло доста снажило.

Има извесних сората јабука, који по природи својој бујно и право расту. Код њих треба побочне ластаре с времена на време на 4—5 пупољака скратити не узимајући у обзир овај начин.

Док међутим све оне сорте јабука, које су слабијег пораста, треба за образовање високог стабла одгајити Дитриховим начином.

Овај начин састоји се у скраћивању продужних и побочних ластара, а у циљу добијања добро развијеног и правог стабла.

Ако калем у другој години покаже продужни ластар прав и доста снажан, да се може сам одржати, чији су пупољци такође добро развијени тако, да калем у идућој години достигне висину круше, — оставља се да даље расте а побочни ластари услед тога застану у порасту.

Али ако продужни ластар калема нема такве особине, онда се примењује Дитрихов начин.

Ради образовања високог стабла овим начином, треба продужни-вршни ластар, почевши од прве године калемљења, сваке године скраћивати на полвину или трећину његове дужине, све док се не добије потребна висина за образовање круше.

Слабији ластари сечеју се што краће а снажнији што дуже, (сл. а.)

Кресање се врши с јесени или најбоље месеца фебруара.

При скраћивању продужног ластара, остаци се изнад горњег пупољка мали чапур-патрљак, да он неби промрзнуо и у једно да послужи за привезивање другог продужног ластара.

Чапур се уклања с јесени или месеца фебруара.

Пресек се начини одмак изнад добро развијеног пупољка (сл. а-в), из кога се има развити продужни ластар. Из осталих побочних пупољака у току лета развију се побочни слабији ластари.

Ако би се продужни ластар оставио сувише дугачко, онда се из доњих пупољака тешко развију побочни ластари те стабло остане слабо.

Исто тако ако се у бинарни остављеног вршног пупољка развију снажни ластари, треба их сасвим уклонити или скратити, — како би се дало маха продужном ластару, да се што снажније развије.

Горњи пупољак служи ради продужења стабла и треба водити рачуна, да се из њега развије што снажније ластар.

Из доњих пупољака развију се кратки побочни ластари који служе да се стабло што боље оснажи и одеља.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Образовање високог стабла благородних вођака Дитриховим начином.

Питање. — Имам извештан број окалемљених јабукових садница у 2-гој години, високе до 150 м. Дознао сам да се у последње време препоручује нека Дитрихова метода одгајивања садница. Зато молим за обавештење преко листа: како се одгајују саднице овим начином и како треба да поступим са својим садницама.

Благоје Михајловић,
дељак.

Одговор. — Да се што пре одгаји вођака ради засађивања на стално место, потребно је да је земљиште у воћном растилу доста снажно.

Дитриховим начином добија се снажно стабло са образованом круном, без да се као спомоћно средство употреби претка, тачка.

У првој години њиховог развића, треба побочне ластаре скратити на 4-5 пулољка (сл. 2-1), а идуће године на њима ново образоване леторасте обично месеца маја или јуна скратити — заломити на 2-3 пулољка. (сл. 2-2).

У јесени или с пролећа треба доње сижније ластаре сасећи глатко уз стабло, како би ране брзо зарасле.

Чим продужни ластар достигне довољну дебелину и висину од 1½-2 метра, према томе каква се висина жели добити, треба га сасећи ради добијања круне (сл. 2-3).

У том случају треба оставити на продужном ластару 5-6 добро развијених пулољка.

Тада горњи пулољак образује средњи продужни ластар — грану круне, а они испод њега побочне ластаре из којих се доцније развију гране (сл. 2-4).

Када је већ образована круна, треба сасећи све побочне гране остављене ради јачања стабла а и ластаре, ако би се појавили испод круне (сл. 2-5).

Већња воњка у четвртој години по калемљењу достигне висину за образоване круне а на сижнијим вењмама и у трећој.

Добро образована круна треба да има 5 грана, — једна продужна или средња и 4-5 побочних, које дају облик круне.

Ако је воњка са образованом круном, случајно остала још једну годину у воћном растилу, онда је круну потребно окресати (сл. 5).

Sl. 2.

Овај начин даске се изводи од осталих, те с тога, се врло радо употребљава.

П. С. Петковић.

КЊИЖЕВНОСТ.

Кромпир, написао проф. Др. Винко Мандекић стр. 95, са 16 слика у тексту. Цена 20 динара. Ова књига (писана латиницом) изашла је у издању Хрватског Господарског Друштва у Загребу (где се може и набавити) са овим садржајем: 1. домовина, 2. важност, 3. ботаничка својства, 4. врсте кромпира, 5. поднебље и тло, 6. место у плодореду, 7. привређивање тла, 8. гнојидла, 9. сјетва, 10. међусев, 11. нега, 12. берба кромпира, 13. спремање кромпира, 14. природа, 15. болести и штеточине, 16. гојиба кромпира.

Књига је прегледно написана и обухвата све оне појединости, које наши произвођачи треба да знају о тој важној биљци, те је с тога препоручујемо нашим читавцима.

Меја, лиси са пољопривреду индустрију и трговину — Уредништво и управа: Загреб, Јуришићева улица бр. 16.

Г. А. Хрибар покренуо је лист под горњим именом у циљу подзања индустрије пољопривреде и трговине. Већ је изашао 1. број овог листа на шеснајест страна велике осмине са илустрацијама, и овим чланцима: 1. уводни део, 2. подзањање пољске производње, 3. калијеве соли, 4. о новим методама подзањања природа биља, 5.

швајцарска живљена индустрија и б. белешке. Лист се штампа ћирилицом и латиницом и излазиће двапут месечно а претплата му је цена 60 дина. на годину, 30 дина. на пола године и 15 дина. на четврт године.

ЗАПИСНИК

Ванредне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у Друштвеном Дому у Београду 5. јануара 1923. године.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, и чланови: г. г. Алекса Поповић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовиновић и Драгулин Спремић.

Присељена п. председник г. Паја Т. Тодоровић, Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

1. Због присуства малог броја чланова Управног Одбора ван таква редом реда, због које је ова седница сазвана; — читане предлога о изменама прилога Друштвених, није изнoшена на претрес.

II. Благојанци Друштвени молба да се по законским прописима одреди Набављачког Заједничкијерја за пављоник, Олажучко је: да се керја за пављоник понови на 2,100 јанара месечно и то од 1. јануара 1923. године.

III. По реферату благојанки Бр. 124. о примљеном вагону семена лудерке и ислати ситијих трошкова на име: 3% куртаке Народној банци, 2½% провизије Народној Банци, и 1½% провизије Уједињеној Банци Олово одлучи да све те трошкове понесе Друштво. Са овим је закључена седница.

ОГЛАСИ

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење метиљаве стоке и то:

за онце и козе у кутијама од 12½ и 25 грама.

за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3⁰⁰ дина. пром; продаја само на целе кутије. Ко пошле новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати паковање и други трошкови.

ЗАКОН		ЗАКОН
	<p>ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ (патент Аустрија) ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ могу се добити у Главном Савезу Земљорадничке За- друге и у снима већим гвоњарским трговинама Главнио вауштунијеру код БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА БЕОГРАД 1-5</p>	

ЦЕНОВНИК КЊИГА

које има Српско Пољопривредно Друштво на продају:

	дин.
V Пољоприв. Поука Гајење усева — — —	5
VI Пољоприв. Поука Гајење раног поврћа — — —	8
IX Пољоприв. Поука домаћа шљива — — —	4
X Пољоприв. Поука, пасуљ, грах и сочиво — — —	4
XI Пољоприв. Поука. Гајење пиварског јечма — — —	4
XIII Пољоприв. Поука. Храњење стоке — — —	5
XV Пољоприв. Поука. Болести и штет. гајених биљака — — —	4
XVII Пољоприв. Поука. Ђубре и љубрење — — —	4

Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића	— 4
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића	— 4
Криптограмске бодести жита од Н. Рањошећа	— 12
Тоговина снемим воћем од М. Савића	— 4
Зимски рад Тежаков од Драгине Лапчевића	— 1
Извештај за Виноделског Конгреса од Љ. Којића	— 2
Израда качкава од А. Јовановића	— 1
Снажење земље и посејање жетве	— 1
Грађа за проучавања стоке у Србији од Гавриловића	— 12
Споменица 50. годишњица Срп. Пољопр. Друштва	— 3
Пољска полиција у Србији од Лапчевића	— 2, 50
Дечји Пољопривредни Клубови у Америци од Др. В. Стојковића	— 2
Мара живинарства	— 2
Поука о пољопривредним газдовању од М. Ђурића	— 5
Млекарство од А. Јовановића	— 5
Конзервације воћа и поврћа од др. В. Стојковића	— 3
Свиларство од А. Јовановића	— 2, 50
Једна практична сушница од Др. В. Стојковића	— 3
Типови пољод. прова. у Јужној Србији од П. Т. Тодоровића	— 2, 50
Наука о здрављу од Др. Д. Гер. Поповића	— 1, 50
Вошке, воће и воћарство од Драгине Лапчевића	— 4
Радна стока у пољској привреди од Др. М. Влајинца	— 5
Грађа за историју пољопривреде од К. Костића	— 6
Предлог за трговинске уговоре	— 2
Путна пољопривредна настава у Италији од Др. В. Стојковића	— 8
Подизање робе за плетар тво од Лапчевића	— 3
Пештерска овца од Грујића	— 2
Подизање живинарника	— 1
Конзервације јаја	— 1
Стара Српска пољопривреда од Лапчевића	— 8
Пољопривр. хемија од А. Јовановића	— 5
Плуг, основно оруђе	— 2
Наводњавање	— 3
Садржај Тежака за прих. 25 година	— 20
Комплет Тежака за г. 1899, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911, 1912, и 1913 по	— 20
Пољопривредни Календар за г. 1894, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1913, 1920 по	— 2
Пољопривредни календар за 1921, 1922. године по	— 5
Пољопривредни календар за 1923. год.	— 6

Ко пошале новац у напред добија књиге о друштвеном трошку — паковање и експедициони трошкови неће му се наплатити.

Перионоспора-прскалице

по најпознатијим системима
увек велико стовариште
готових перионоспора-прскалица
сопствене производње
као и свих саставних делова.
Све из прворазредног бакра.

„КОВИНА“

1. Југославенска металургијска индустрија д. д.
Марибор

ЦЕНОВНИК

сарава, алаша, хатеријала и семена у магацину Српског Пољопривредног Друштва.

Саков плуг Н. 5.	— — — — —	520	дин
Саков плуг Н. 6.	— — — — —	560	
Саков плуг Н. 7.	— — — — —	560	
дрљача Сакова троделна	— — — — —	520	
дрљаче Саков дводело по	— 320 — 380 —	400	
сејалница за кукуруз дворедна	— — — — —	500	
резерни раоници са Сак. плуг Н. 6. 7. 8.	— — — — —	30	
резерни плазиви за Сак. плуг	— — — — —	12	
резерни табани за Сак. плуг	— — — — —	12	
резерни шрафови за Сак. плуг	— — — — —	2	
крњач за кукуруз са 1 клином и ветр.	— — — — —	750	
крњач за кукуруз са 2 или без ветр.	— — — — —	700	
крњач за кукуруз са 2 кл. и ветрилом	— — — — —	1250	
пели за Главињиневе сушнице	— — — — —	1000	
прскалице систем Морава	— — — — —	450	
секе за фураж од	— — — — —	650, 1100, 1500 и 1800	
воћарских тесерица	— — — — —	8	
сиритше (једна флаша)	— — — — —	25	
секе багреново за 1 кгр. по	— — — — —	20	
секе сточне реле	— — — — —	9	
секе црпне делнице за 1 кгр. по	— — — — —	28,50	
секе луцерице за 1 кгр. по	— — — — —	29	дин.
апаршавачи за 1 ком. по	— — — — —	65	
трокери за говеда	— — — — —	50	
калемарски нож 1 комад	— — — — —	25	
воћарски нож 1 комад	— — — — —	25	
ашови	— — — — —	16	
сумпорног цвета за 1 кгр. по	— — — — —	6	
рафије за 1 кгр. по	— — — — —	9	
манила за 1 кгр. по	— — — — —	32	
обратка	— — — — —	600	
кључици за Саков плуг	— — — — —	6	
водено стакло за 1 кгр. без флаше	— — — — —	4	
маказа за живу одграду	— — — — —	60	
маказа овце	— — — — —	25	
вршалице ручне	— — — — —	2400	
калијеве соли и сумпурсофсата само на 100 кгр. најмање	— — — — —	160	дин.
калијева со	— — — — —	180	
суперсофсат	— — — — —	12,50	
ков за косе (пар)	— — — — —	500	
дивадске дрљаче	— — — — —	400	
секе за репу мале	— — — — —	600	
секе за репу велике	— — — — —	50	
ланци за плугове (пар)	— — — — —	20	
цртала за плугове	— — — — —	9	
тегле са керметичким затвором	— — — — —	1400	
пресе за гројше од 90 литара	— — — — —	3500	
пресе за гројше од 350 литара	— — — — —	25	
топлогери за сушнице	— — — — —	12	
восно прстење за бикове	— — — — —	15	
сонде за жито	— — — — —	30	
калијум метабисулфит	— — — — —	15	
дневник касе за подружнице	— — — — —	18	
магацинска књига	— — — — —	12	
признаничка књига	— — — — —	80	
штамбљ печат и дурбела	— — — — —	0,20	
чланске карте по	— — — — —		

Цене ове се рачунају за чланове Друштва и пољопривредних подружница а за остале рачунају се са 10% скупље.

Поштом се извршује, ако се прими у напред половина вредности од поруџбине.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим **„Ја“** против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је **ДИСТОЛ**.

За **ДВА** дана лечења спасавате своје овце и козе а за **ЧЕТИРИ** дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвенном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59**. Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—7

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберишајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштава,

Свињске куге — Симултано целпење.

Септикемије стоке.
Псеће гребце.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребњака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шава и устобоље.
Строке (овчјих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Маленин.** Као и срство за тр вање **Пацомишин.**
диагностична средства: падова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагностички лабораторијски погледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за целпење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—7

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. прелиску друштвено
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кра

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полагају уједињут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Удоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 8.

БЕОГРАД, 25 ФЕБРУАРА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају **ТЕЖАК**. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се **ТЕЖАК** шаље само онима, који унапред и уједињут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве **Тежак** од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошаље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Подножине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове, па ће се **Тежак** слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара.

УРЕДНИШТВО.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и поучне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство или пак каква већ опробана новина или пак каква корисно улутство — који могу наћи непосредне примене на селачком имању од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економисти и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у **ТЕЖАКУ**.

УРЕДНИШТВО.

Један милион (1,000.000) садница, од домаће шљиве за јужне крајеве наше домовине!

Није нам до тога, да говоримо о историји шљива, већ о производњи шљивових садница помоћу изданака; али ипак је потребно навести неколико речи и о пореклу наше домаће шљиве (*Prunus domestica*).

Др. Векослав Керешкени, бив. професор и лектор за целокупну пољску привреду на Загребачком Универзитету, тврдио је: да је наша домаћа шљива пореклом из Сирије, од куд ју је Александар Велики у 333. години пре Христа пренео у Елир и Македонију, а до Дунава да је донешена за време римског цара Пробуса у трећем веку, после Христа.

Шљива је дакле у Европи позната 333. год.

пре Христа и 1922 год. после Христа, то значи 2255 година; а поуздано зна се, да се код нас већ више од 600 година у велико гаје шљиве, у манастирима, на великим поседима и у народу.

О крупној ондашње шљиве немамо података; вероватно је да је била крупнија, а да је данашња дегенерисана; о томе писаћемо други пут.

Циљ нам је, да онај крај из кога је донешена наша домаћа шљива пре 600 година, а то је Македонија, добије што пре ово за цео свет корисно воће натраг, и да Македонске висове и долине поново окитимо шљивама, као што су пре 600 година били.

Ради доказа да је размножавање домаће шљиве помоћу изданака корисно и практично, потребна је била ова кратка историја, јер кад је тај начин био 600, односно 2255 година практичан, не треба га одбацити, већ у колико је могуће постепено поправљати.

Ради размножавања домаће шљиве имамо само два начина; то су: помоћу изданака и каламљењем на друге врсте шљива.

Сејањем коштица од домаће шљиве не долазимо до младике, јер најкрупније шљиве, обично имају празне, штуре, коштице или неразвијену семенку.

Овом приликом нећу говорити о каламљењу већ само о размножавању домаће шљиве помоћу изданака.

У нашој пољопривредној литератури најчешће се назив *лотуџа* за изданке од шљива.

Тај је израз неблагодаран, јер изданци се не појаве као допуже, већ кад је предходно корење нечим повређено, било приликом орања, риљања

копања, било од свиња или од глодара; или услед старости, или кад се дрвета од мрза осуше, онда је корен здрав, сокови навале, поједине ћелице прсну, а свуда где је корење повређено, развију се адвентивни (случајни) пупољци, из којих се развију изданци.

Садашњи начин извођења и сађења тих изданка је заиста примитиван, јер више пута такве саднице, са комадом дебелог корена, немају ни мало жилица; зато га треба поправити и усавршити.

Изданке до један метар висине треба још у јесен или преко зиме, кад нема мрза, ископати очистити, сортирати и водити рачуна да што више жилица имају; треба их одмах затим намочити у смесу од говеђе балеге, родне земље и мало песка и онда одмах утратити у земљу. Ситне изданке не треба бацати, њих садимо у растилу за наредне године.

Овако спремљене изданке, просечно од један метар високе, са лепим жилицама, садимо што раније у пролеће, у расаднику, у редове, удаљене ред од реда 80 см. а изданак од изданака 50 см.

Овако расађени изданци у првој години покажу слаб успех, али у другој години израсту до висине круне, у трећој години образује се круна а у јесен имамо здраве, лепе шљивове саднице са одличним коренима, који се ни мало не разликују од шљиве из семена произвођене.

Чланак¹⁾, раније писан о томе, остао је забо-

¹⁾ О овоме начину неговања изданка и сађења нових шљивова писано је Г. Др. В. Стојковић у *Тезису* Бр. 5, од 1. марта 1913 год.

рављен, зато га понављам, јер на овај начин производе се још данас саднице од домаће шљиве у нај-модернијим расадницима.

Данас сваки срез у Србији има свој воћни расад; нема среза у старим границама и Босни, где нема шљивара, а где нема шљивових изданка. Срески расадници већином су празни и на појединачна таблама сеју се полски усеви.

Према томе треба у среским расадницима по наведеном упуству посадити на један хектар (четири табле) изданке од домаће шљиве, по назначеном одстојању, што чини на хектар 25000 комада. Ако се прими 20000 и ако их правилно однегујемо, имамо у 50 среских расадника после три године 1,000,000 лепих шљивових садница, за јужне крајеве, (Македонију), који су нам пре 600 година ове за нас корисне шљиве отуда и послали, али који су данас без шљивара и шљива.

Са овом количином садница могли бисмо 3000 хектара површине шљивара посадити, ако рачунамо 333 комада на хектар.

О овоме предлогу треба да се на надлежном месту води рачуна, материјала имамо довољно у нашој земљи, времена има довољно ради његовог извршења још у овој години. Што год раније овај рад свршимо, бољи ће бити успех.

у Новом Сазу.

А. Мајеревић

ИЗ РАТАРСТАВА

О дрљању овијих жага Опомена за времена!

Стварна је истина да се код нашег земљорадника још не само не прља озиможито у пролеће, него се о томе

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса

превео Благ. Д. Тодоровић.

(Наставак).

Наравно да су истицања гледшта којима се оспорава свака способност тица да испитивања, подражавања и разумевања, а за потврду тога наводило се, да тице испице из јаја нпр. у Енглеској у јају или јуну, већ идуће године у априлу или мају граде исто тако лепо гнездо као и њихови родитељи, ма да пре тога нису видели како се оно гради. Али, несумњиво је да младе тице, за време док су у гнезду имају могућности да осмотре његов облик, величину, положај и градива из којих је оно начињено, па да увиде и на који је начин оно начињено. А представе о томе могу оне свакако сачувати у својој памети до идућег пролећа и то у толико пре, што се сваког дана сусрећују с градинима из којих је то гнездо њихово било начињено. Исто тако, лако је могућно да старе тице почињу раније градити своја гнезда

и да потом младе тице следеју њиховом примеру пошто су научиле од њих како се гради основа гнезда и како се градива преплићу. Даље, не може се претпоставити, да се међу собом паре само младе тице с младима, јер за то не постоји никаква основа, међутим, врло је вероватно, да се у сваком пару налази по једна тица која је изведена у ранијој години, и да она, као већ вешта, руководи послом око прављења гнезда. У сваком случају, док се нарочитим оледима (experimentum cruxis) не утврди, да би тице које су изведене из јаја пред нашим очима биле способне начинити истоветно гнездо с гнездом својих родитеља и онда кад гнездо никада нису видели — ми немамо потребе узимати у помоћ какву било несигурну и тајанствену моћ за објашњење тога, да је таква радња аналогна грађењу обиталишта од стране дивљака. А на питање: да ли тице имају какве навике у прављењу својих гнезда као и да ли се оне у том послу усавршавају према стеченом искуству — знаменити американски истраживач Вилсон вели о томе, да се у прављењу гнезда код једне и исте врсте тица запажа посеба разлика, т. ј. да су нека од њих несравњиво боља од других; по његовом мишљењу лошија су гнезда младих тица а савршенија, лепша — старијих.

Даље, ми обично претпостављамо да за прављење

раду и не мисли. Кад би ко коме казао да би требао да дрља жито, тај би сматрао да му се препоручује и намеће некакав терет, кулук, не верујући да је с тим радом у вези и добијање доброг приноса, да је то, дакле, за његову корист.

Као што свака биљка захтева прашење, па да даде добродошћу, тако исто хоће и пшеница. А да би ово утврдио ево једног примера.

У 1921 год. одмерио сам 010 ект. од посеје слабе земље и предао мом једном унуку, те ју је он као члан Дечијег полупор. клуба засејао кукурузом ту земљу у јесен исте год. посејао је житом, пшеницом, па је прилично и позаоцилно са сејањем.

У пролеће 1922 год. кад је жито одрасло за до 8-10 сант. наредио сам му да исто подрља и то на дану кад је омање влаге било; он то и учини. Кад сам му прегледао рад, видим да је добро, али њему, унуку, кажем да није добро и да би ваљало поправити да пониво предрља, али попреко сада и унакрс што он и учини, са прекором: што га наведох те њиву искрвати!

Зна се да је прошла година била сушна и да је жетва стрнина подбацила, па шта је са дрљањем било? Ево шта.

У селу је све жито са свим слабо било; на једној њиви само која је сејана кукурузом у 1921. г. био је принос мало већи — на 1 хект. до 800 килограма; а на напред поменутој дечијој башти од 10 ара добивено је 180 кгр., а то је по ектари 1800 кгр. дакле дупло више и још за 200 кгр. преко тога.

Знам да су код земљорадника увек пуне руке посла, а нарочито у пролеће, и на поред тога — кад је ово у сопственом интересу земљорадника — напрегнимо још више снаге, па и ово дрљање у пролеће, извршимо.

Зато ја и од моје стране сваком пријатељу земљо-

раднику топло препоручујем да сваки своје жито дрља и не пропусти ово пролетње дрљање, јер ће се сваки уверити о доброту.

5-II-923

Слатина

Ђура Ј. Санковић
замлор. из Слатине
ред. чл. Пољоприв. Друштва.

ИЗ ВОЂАРСТВА

Прошлогодишњи род маслина у Бару (Црна Гора)

„Народна Радња“, која излази на Цетињу донела је о томе у броју од 9. децембра пр. год. под потписом М. чланак ове садржине:

Природа је дала Бару све благодети једног питомог јужног краја, у којему с успјехом може усадијати готово све јужно биље. Док је природа била тако дарожљива у давању Бару и околини свију особина једног јужног приморја, дотле људска рука није овом питомом нашем крају дала готово ништа. Може се рећи, да је Бар и околина очувао онај стари атакизам не само у мишљењима и погледима на свијет и друштво, него и у пољопривредним предузећима. Стари атакистички дух вије се могао еманциповати својом иницијативом, а ново доба није могло учинити да живог овога краја крене из атакизма ни један корак ка напредку. Овај живот фаровизиран је све до сада благодарећи неактивности људи старих сватања и појмова управљачког духа одозго није било и ако је Бар још 1876. био припао предатној Краљевини Црној Гори.

О Бару као привредном, саобраћајном, трговачком центру нашега приморја могла би се написати читава студија, што нам овде није намијера била кад смо почели ове редове писати

гнезда, које посматрамо својим очима тице, потребују много специјалних искуства и наслеђене окретности (инстинкта). Али, ми при том заборављамо, да тице у прављену гнезда полажу границу на границу, влакно на влакно, да тај посао обављају у почетку овлас и грубо и да затим мале шушпине и неравнине, које су у њиховим очима несумњиво огромне, постепено исправљају помоћу шиљастог кљуна и окретних ногу, и да влакна вуку, перје, и коњску длаку не смештају у гнездо одједном већ део по део, и да због тога крајњи резултат и мора да буде савршенство исто тако, као што би и груби куварак Индијанаца морао, према суптопис Гуливера, представљати савршенство становнику Бродбиднага.

Левалан описује начин, на који нека малена афричка певачица гради своје иначе лепо гнездо без великог искуства. Тица ова, вели, отпочне основу гнезда од маховине и дана које измеша с травом и памуком. Гнездо је у почетку грубо а има у пречнику 10—15 см. и деселе зидове око 8 см. Градива ова тица затим сабија и гнечи дотле, док не постигне да буду као ћече-фајц. Тога ради, она целом тежином свога тела сабија та градива, и да притисак буде јачи, скаче и врти се овако, па кад их умекша по води, упушта се и у прављење зидова са стране. Њих подиже понајлак од делића који нису прилегли, а које по-

моћу крила, кљуна и ногу најзад савлада да заузму положај који она то жели и да личе на ћече. Помоћу тако простих и како изгледа недовољних средстава она и унутрашње стране гнезда тако изравна, да зидови изгледају као да су под конач рађени а тако су мекани и чврсти да подсећају на сукно.

Производи човекова рада у највише прилика не представљају ништа друго до подражавање — Може нас неко рећи, да би за решење овога питања било потребно обратити пажњу на Грке, Мисирце, Римљане и на савремену архитектуру. Какав напредак! какво савршенство! каква узоритост! Ту се најлешше види чему нас води разум, а код птица је мјштум једно те једно, увек су на једном и истом степену. Али, ако бисмо у овоме пребегли штогод и средствима за доказивање разлике између разума и инстинкта, онда бисмо морали признати, да многи дивљи народи и полудицизована племена такође имају разума и да раде инстинктивно слично тицама.

Човек је расејан по целој површини земљине лопте и живи под врло различним погодбама, па се тако на природан начин изазивају у њега врло различне навике.

Пре него пређемо на тему, о којој хоћемо да пишемо слободно смо констатовати непобитни факт, који нам неће нико с разлогом моћи порећи, да је Бар у историји својој ранијој играо веома важну улогу у политичком, а нарочито у трговачком смислу. Ову последњу он ће у новом нашем државном животу у будуће тек имати да равније. Увиђањима наши људи треба да посвете сву своју способност, да Бару и околини дају оно, што они заслужују, како својим поднебљем тако и својим географским положајем. Ми вјерујемо, да нема обављеног човјека код нас, који не би прихватио као правило, да је Боква Которска најподеснија ратна лука на нашем приморју, као што је Бар најбоља и најподеснија лука трговачка на цијелом нашем приморју. Зато Бару предстоји велика будућност у којој ће му вриједна и увиђањна рука убрзо надокнадити оно што му атактистичко схватање Барана и бивши нерационални режим није знао, хтио, или није мегао учинити.

За данас је главна снага привређивања у Бару и околини јужно воће, а на првом мјесту маслиново уље, шипкови или нарови — контан, поморанџа, лимун, а успијева и урма. Све ово јужно воће обрађује се веома примитивно или уопште никаква њега исто не посвећује се, већ је све остављено случају и природи. О начину гајења маслина нико није до сада водио рачуна. Она расте као обично дрво и кад роди, сопственик о њој води рачуна, иначе се на маслине нико више не окреће.

Позната је ствар, да ово „благословено“ дрво тражи велики рад преко цијеле године као: копање земљишта око стабла, кресање суваци са истих, тиоњење и т. д. али на жалост код нас то нико не ради. Хоће се да сваке године роде маслине, да је уље добро, да се скупо прода и да цијела фамилија живи од прихода са маслина, али та иста фамилија неће да жртвује ништа око култивисања маслина. Такав случај имамо и са осталим јужним воћем, које у овом крају успијева. Готово на цијелом приморју барског скруга имамо огромни број маслина. Сам Бар и непосредна околина његова имају око 80 хиљада коријена. Ових 80 хиљада маслина могу родити годишње с једне на другу по два багаша (багаш 22 кила) што чини око 160.000 багаша маслина. Сваки багаш маслина просјечно може дати четири килограма најбољег уља, а то значи 640.000 килограма уља. Прве маслине дају 2½—3 кила уља, доцније 4—6 па и више кила по багашу, али просјечно сваки багаш може дати бар четири килограма најбољег уља. И ако је данас у Бару врло јефтине уље 10—12 динар по килограму, горња количина од 640.000 уља даће најмање 6.400.000 или 7.680.000 динара. Овај приход даће само Бар и непосредна околина а цио барски скруг даће ово године најмање 15—20 милиона динара. Кад, околини приход могу дати маслине без каквих труда и рада сопственика и без каквог рационалног обрађивања истих, колики би приход дале маслине, кад би се њима посветила она пажња коју оне траже; не само што оне не би готово редовно рађале него би плод био напреднији а тиме би се знало повећало принос у роду и квалитету уља. Нема сумње да би у том случају много већи приход био од самога уља него је то случај ранаје био па и данас.

У Бару данас има 8 милиова за цијеђење уља од

којих је најмодернији парни млин г. г. Перазвића и Суђића, на Белведеру, који може дневно да среди од 400—450 багаша. Овај млин има три машине за цијеђење уља. Ускоро ће бити појачан још са једном или двије машине за цијеђење. Овај млин даје најбоље уље у Бари. Сем тога у Миркојевићима има четири млина, у Сушњи један и у Печурицама два млина. Барски су млинови сем г. г. Перазвића и Суђића који ради на бензину, или на води (Мартинковића, Петровића и т. д.) или се меље маслина помоћу коња. На жалост и данас оба млина у Печурицама раде помоћу људске снаге. Ово су најпростији млинови за маљенење маслина.

Надати се да ће овај примитивни тип млинова (помоћу коња а нарочито помоћу људске снаге) бити ускоро замјешен модерним парним млиновима, какав тип већ имамо у Бару (на Белведеру, г. г. Перазвића и Суђића), и да ће се вршити маљенење маслина и цијеђење помоћу савршених парних млинова.

Надати се да ће г. Лале Зубер, ускоро подићи свој модерни млин уља у Бару, за коју је стругу већ купио подесно земљиште у Бару.

Уљема овако примитивног начина прераде уља и никаквог старана око култивисања нарочито маслина, неопходно је потребно, да се у најскоријој будућности оснује у Тополици „полупривредна школа“ која ће имати да Баране преведе из атавизма у модеран начин пољопривредне културе, од чега ће имати велике користи и друштво и држава.

Надамо се да ће мјеродавни одустати од раније намјере, да је прече подићи бискупију или какву било цркву па „Тополицу“, од које имају користи само појединци и да ће на овом добру у најскоријој будућности основати какву полупривредну установу, нарочито за култивисање јужног поврња, за које Бар и околина имају све климатске услове.

Цркве и бискупије па и патријаршије имаће се кад подићи и доцније, а данашњи живот вахтијера на првом мјесту рационални рад у свима правцима пољопривреде.

М.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље осветлило, желимо читаоцима који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредиштво.

У прошлој години, суша је била велика и опасна, па је уништила принос кукуруза у великој количини. Али ипак они, који су обрадили своје њиве, помажући се књигама, обавештењима држ. економија, и помоћу стеченог искуства из своје праксе, добили су опет добре приносе према суши.

Ја ћу овде навести наше мане, што нам доноси штете, а то је што се ми придржавамо старих начина и обрађујемо земљу на онај начин, како су наши стари радили. Да би избегли опасност од невогода и суше, то

саранити стари начин једаред за свагда и кретати се за временом.

Ја ћу овде да наведем, колико сам добио искуства, те да ми суша не може нанети велике штете.

Земљу за кукурузу треба два пута орати. Прво орање извршити када пшеницу пожњемо, у Јулу најбоље, а најдаље до децембра, јер када велико господњинске врућине испеку орање онда је боље, него најчешће мразови у зиму. Орати што дубље. Када буде у пролеће, земљу подрајати дрљачом и то пред сетву. Сејање, почиње од 25 марта до 22 априла по старом календару; земље које су изложене Југу сејати раније, а које су западу доцније. Сејати на овај начин. Кад се почне с пролећа да оре, онда и да се сеје, и то да се сеје кукурузу у brazду, а никако мотиком. Сејати за трећом brazдом, а струк од струка да буде 150 см. Када се усеје, онда прећи орање дрљачом и лесом од трава. Овако сејање обезбеди усев од суше, јер кад зрна паду на земљу и одоко се покрију brazдом, онда кукуруз никада не може влагу да изгуби, јер он се увати за здравичу и из земље повлачи влагу и на тај начин издржи сувицу. Ово је испитано од стране стручњака и др. економиа,

У прошлој години је опробано, овде у овом крају, и ко је овако урадио није се жаога, а ко је сејао мотиком, и није преорано, те су њаве остале начисто без приноса кукуруза.

Ја сам 1 парцелу од 25 ари сејао на овај начин: поорао сам, када сам пшеницу пожњео, у дубину 18-20 см. Земља је трећег реда. Извуо сам 1 кола стајског ђубрета, још када сам поорао. Када је било скопца јануара ја сам извучео ђубре, које је било на једној гомили, мотиком прекопао, да је до сејања кукуруза било ситно и благо ко млеко. Сејање сам почео 20. априла по старом календару на овај начин: када сам почео да орем, кукуруз сам и сејао, у brazду по једну шаку ђубрета метао на ари; на онда заоравао. Сејао сам за трећом brazдом, а оцак од оцака је био 150 м. Када сам усејао, ја сам повлачио дрљачом и лесом од трава, прашио сам ваза је био кукуруз од три пера а заргао после 21 дана. Ова парцела није суши подлегла. Когод је прошао казао је: „Зар и овако може да буде! На овако слабој земљи па овакав кукуруз!“ Принос је био на овај парцели 1000. кг. у корену.

Од како сам почео да читам пољопривредне књиге, стекао сам искуства и не бојим се глади. Земљорадници, преплаћују се на Тежака и читају пољопривредне књиге јер то је једини свас.

Драг. Р. Бугарчић

зени, Ровачево — Космај.

БЕЛЕШКЕ

Музика помаже учење млека. — По тврђењу једног Италијана Л. Роси, директора одгајивачког друштва у Крмонји музика помаже учење млека и повећана принос у млеку код кржава.

Једна кржава, са којом је чињен оглед била је изложена на једној изложби, на којој су припређивани једно за другим разни концерти. За време музике та је кржава давала 4 литра млека дневно више него обично и ако је мање

једа. Кад је поново араћена та кржава у своју шталу, она је давала исто онолику количину млека као и обично.

Благо поступање с кржавом слично дејствује као и музика; тада се свагда добија више млека при музи него кад се с кржавом неумешно и рђаво поступа.

Подрајате ливаде о пролећа да би их ослободили од маховине. — Врло је корисно да се, кад се снег отопи, пред крај фебруара или у почетку марта, ливаде продрљају те да се и проветре и очисте од маховине, која их обузима. Проветравање ливада врло добро дејствује на пораст трава, јер кроз недрљану и утабану ливаду ваздух теже продира, на се и биљке слабије развијају.

Кад на ливади има много маховине, добро је да се растури 2—400 кг. зелене (говњане) галице на хектар па потом да се ливада подра, Ишчупану маховину треба покупити и употребити за справљање ђубрета мешанца (компоста).

За дрљаче ливада најбоље је употребити гибке дрљаче, које се лако повијају према земљишту и имају зупце у виду ножича. Оне много боље дејствују, него ли круте дрљаче, које се употребљавају за развијање грудњи после орања. Тавке се дрљаче могу набавити преко Српског Пољопривредног Друштва; цена им је 500 динара од комада.

Да се уклони мирис на покварена јаја из вина. — Тај мирис долази вино било од сумпора, ако се њега вршило направљивање грођа сувише позно или пак од калијум метабисулфита, употребљеног за сумпорисање вдува или лечење вина од преврљивости. Било у једном било у другом случају најбоље се мирис на покварена јаја може одстранити ако се вино преточи и том приликом добро проветри. Најбоље је да се претакане врши пресипањем вина на бурета у буре а помоћу шавоља и лењка направљеног у облику шавоља. Вино треба пресипати тако да се развије у што већем броју што мањих мазева, како би дошло у што обилнији додир са ваздухом. Тим тако снажнијим проветрањем мирис на покварена јаја лако ће ишчезнути.

Да се позна добар кромпир. — Добар кромпир за једо може се најбоље на овај начин познати: исећи кромпир на две полутке па трљати једну полутку о другу; ако је кромпир добар, те две полутке остаће залепљене једна за другу; осим тога по њиховој површини, а нарочито по нишима појавиће се пена. У сваком случају не треба да при трљању полутака изађе вода, па чак и ако би се стисле полутке једна уз другу, јер ће ишче кромпир бити воден и после печења и имаће рђав укус.

Како треба чувати зечије коже. — Зечије коже су данас врло скупоцене, те због тога треба умети припремити их и очувати како треба до продаје. Ево како се то ради. Кад се зец одере, кожа му се обеси тако да глава дође горе, а реп доле у каквој сувој, а добро проветреној одаји, но у хладовини. Но да би се сушене боље извело треба кожу преврнути и мало је растегнути. Ради тога треба увући у кожу један савијен на лук прут; крајеви прута својом еластичношћу размакнеће се у кожи и затегнуће је.

После 15 дана тако спремљена кожа се довољно

осуши. Ако се има већи број кожа, тада се ове зиме напуну на капан (овај провући кроз носни отвор) па овај обес на сувом и претвеном месту до продаје. Ваља знати да се коже потпуно осуше тек после подужег времена; с тога ако се натрају на гомили повариће се врло брзо услед врења, које ће се у њима произвести. Леги пак коже се брзо осуше и онда их није потребно нивати и даље сушити. Од пролећа до јесени леже коже нападају разни инсекти и брзо их кваре, ако се не предузму мере предохране. Најбоље је преко лета коже добро истрести да би разни инсекти спали па их наслати, вапрусјујући их нафталином. Услед јаког мириса нафталина коже ће бити потпуно поштеђене од инсеката те се тако могу продати онда, кад им је цена добра.

Г Л А С Н И К

Нови чланови утемељачи. — Г. Г. Благоје М. Душић, земљ. из Умчара (Гроцка), Лазар Рочкоман економ из Прокупља и Јован Павловић средњи економ у Паланци положили су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овом врликом благодарно именованим на пажњу и послатом улогу.

Претплату на лист «Шчелар», који издаје Српско Пчеларско Друштво треба упућивати томе Друштву—Рударско Одељење (Шумадијска улица) Београд, а не на адресу Српског Пољопривредног Друштва како то многи претплатници нашег листа раде.

Нови редовни чланови С. П. Друштва. — На 49. редовном годишњем сабору Српског Пољопривредног Друштва, одржаном у дому друштвеном 11. фебруара 1923. год. у Београду изабрани су:

За почасне чланове: 1. Др. Јован Цвијић, професор Универзитета Београд. 2. Обрад Благојевић, адвокат из Београда. 3. Александар Стебут, хонорарни директор Огледне и Контролне Пољопривр. Станице у Топчидеру. 4. Др. Димитрије Ф. Коњев, директор серолошког Завода „Камедан“ проф. Харковског Универзитета.

За редовне чланове: 1. Љубомир Марковић, државни економ среза ариљског, 2. Милан К. Стојановић, државни економ среза расничког, 3. Павле Гајић, државни економ среза сјеничког, 4. Владимир Милановић државни економ среза лабског, 5. Мiodраг С. Кукућ, секретар Министарства Пољопривреде и Вода Београд, 6. Димитрије Петровић, државни економ среза космајског, 7. Чедомир Рајић, секретар Министарства Пољопривреде и Вода. 8. Велимир Живојиновић, писар Министарства Пољопривреде и Вода. 9. Владимир А. Борђевић, државни економ среза рачанског 10. Алекса Петровић магацинар Српског Пољопривредног Друштва, 11. Бура Савковић, економ из Слатине срез космајског, 12. Младен Мајсторовић, економ из Ропчева срез космајски, 13. Софија Јовановић, учитељица из Стојника срез космајски, 14. Драгољуб Ђуричић, економ из Режаница срез космајски, 15. Ђорђе Секулић, економ из Поповића срез космајски, 16. Видоје Јовановић, економ из Лучице срез космајски, 17. Милутин Лукић, учитељ из Бељине срез космајски, 18. Милеико Јеремић, свештеник из Поповића среза космајског, 19. Радојица Бугарчић,

економ из Ропчева среза космајског, 20. Живојин Иковић, економ из Ропчева среза космајског, 21. Борисав Гајић, економ из Шантровца среза белчићког, 22. Благоје Михајловић, економ из Сибица среза левичког, 23. Др. Милорад Недељковић, професор универзитета Суботица. 24. Др. Момчило иванић, професор Београд, 25. Степа Поповић, свештеник из Карана, 26. Петко Милићановић, из Купељева, 27. Душан Костић, марвени лекар Београд, 28. Др. Танастије Митровић, доцент Универзитета Београд, 29. Мирко Дажитријевић, економ Српског Пољопривредног Друштва, 30. Драгољуб Јеремић, државни економ округа ужичког, 31. Радован Накчевић, учитељ, Јашиница срез и округ тимочки, 32. Илија Бошњак, директор Енолошке Станице у Букову.

КОНКУРС.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је спреман благајини.

У буџету за ову годину предвиђена је плата од 6000 динара с правом на лични додаток од 40 динара дневно и поредичним додатком који уживају овакви државни чиновници.

Прјаве са документима о способностима примаће Управа Српског Пољопривредног Друштва најкаже до 25. марта 1923. године.

Бр. 536 из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 22. јануара 1922. год. у Београду.

О Г Л А С И

ЗАПОЗНАЈТЕ СЕ		РАДОВИ
	<p>ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ (патент Аустраја)</p> <p>ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ могу се добити у Главном Савезу Земљорадничке Заједнице и у свима њеним гвојдјарским трговинама</p> <p>Главно вступништво код БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА БЕОГРАД 1-4</p>	

Друштво Трактор.

Заступници Фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. селачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сан“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење мети-
даве стоке и то:

за овце и козе у кутијама од 12 $\frac{1}{2}$, и 25 грама.
за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3^{ра} дина, грам; продаја само на целе кутије. Ко по-
шље новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати
паковање и други трошкови.

ЦЕНОВНИК КЊИГА

које има Српско Полупривредно Друштво на продају:

V	Полуприв. Поука Гајење усева	—	—	—	5
VI	Полуприв. Поука Гајење раног поврња	—	—	—	8
IX	Полуприв. Поука домаћа шљива	—	—	—	4
X	Полуприв. Поука, пасуљ, грах и сочиво	—	—	—	4
XI	Полуприв. Поука. Гајење пиварског јечма	—	—	—	4
XIII	Полуприв. Поука. Храњење стоке	—	—	—	5
XV	Полуприв. Поука. Болести и штет. гајених биљака	—	—	—	4
XVII	Полуприв. Поука Ђубре и ђубрене	—	—	—	4
	Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића	—	—	—	4
	Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића	—	—	—	4
	Криптограмске болести жита од Н. Рањојевића	—	—	—	12
	Трговина свезим воћем од М. Савића	—	—	—	4
	Зимски рад Тежаков од Драгише Лапчевића	—	—	—	1
	Извештај са Виноделског Конгреса од Љ. Којића	—	—	—	2
	Израда качкаваља од А. Јовановића	—	—	—	1
	Снижење земље и повећање жетве	—	—	—	1
	Грађа за проучавање стоке у Србији од Гавриловића	—	—	—	12
	Споменица 50. годишњица Срп. Полупр. Друштва	—	—	—	12
	Пољска полиција у Србији од Лапчевића	—	—	—	2.50
	Дечји Полупривредни Клубови у Америци од Др. В. Стојковића	—	—	—	2
	Мара живинарства	—	—	—	2
	Поука о полупривредном газдовању од М. Бурића	—	—	—	5
	Млекарство од А. Јовановића	—	—	—	5
	Конзарисање воћа и поврња од др. В. Стојковића	—	—	—	3
	Свиларство од А. Јовановића	—	—	—	2.50
	Једна практична сушилица од Др. В. Стојковића	—	—	—	3
	Типови пољоп. произ. у Јужној Србији од П. Т. Тодоровића	—	—	—	2.50
	Наука о здрављу од Др. Д. Гер. Поповића	—	—	—	1.50
	Вољке, воће и воћарство од Драгише Лапчевића	—	—	—	4
	Радна стока у пољској привреди од Др. М. Влајинца	—	—	—	6
	Грађа за историју полупривреде од К. Костића	—	—	—	5
	Предлог за трговинске уговоре	—	—	—	2
	Путна полупривредна настава у Италији од Др. В. Стојковића	—	—	—	8
	Подизање врбе за плетарство од Лапчевића	—	—	—	3
	Пештурска овца од Грујића	—	—	—	2
	Подизање живинарника	—	—	—	1
	Конзарисање јаја	—	—	—	1
	Стара Српска полупривреда од Лапчевића	—	—	—	5
	Полупривр. хемија од А. Јовановића	—	—	—	5
	Плуг, основно оруђе	—	—	—	2
	Наводњавање	—	—	—	3
	Садржај Тежака за првих 25 година	—	—	—	20
	Комплет Тежака за г. 1899, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911, 1912, и 1913 по	—	—	—	20
	Полупривредни Календар за г. 1894, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1913, 1920 по	—	—	—	2
	Полупривредни календар за 1921, 1922. године по	—	—	—	5
	Полупривредни календар за 1923. год.	—	—	—	6

Ко пошље новац у напред, добија књиге о друштвеном
трошку — паковање и експедициони трошкови неће
му се наплаћивати.

ЦЕНОВНИК

сирава, алаша, жатеријала и семена у магацину Српског Поло-
привредног Друштва.

Саков плуг Н. 5.	—	—	—	—	520	дин.
Саков плуг Н. 6.	—	—	—	—	560	"
Саков плуг Н. 7.	—	—	—	—	560	"
дрљача Сакова троделна	—	—	—	—	520	"
дрљаче Саков дводело по	—	—	320	—	380	и 400
сејалица за кукуруз дворедна	—	—	—	—	500	"
резерни раоници са Сак. плуг Н. 6. 7. 8	—	—	—	—	30	"
резерни плазиви за Сак. плуг	—	—	—	—	12	"
резерни табани за Сак. плуг	—	—	—	—	12	"
резерни шрафови за Сак. плуг	—	—	—	—	2	"
круњач за кукуруз са 1 клипом и ветр.	—	—	—	—	750	"
круњач за кукуруз са глин без ветр.	—	—	—	—	700	"
круњач за кукур, са 2 кл. и ветрилом	—	—	—	—	1250	"
пели за Главнићеве сушилице	—	—	—	—	1000	"
прскалице систем Морава	—	—	—	—	450	"
сечке за фураж од	—	—	650, 1100, 1500	и	1800	"
воћарских тестерица	—	—	—	—	8	"
сиритце (једна флаша)	—	—	—	—	25	"
семе багреново за 1 кгр. по	—	—	—	—	20	"
семе сточне репе	—	—	—	—	9	"
семе црвене детелине за 1 кгр. по	—	—	—	—	28.50	"
семе луперке за 1 кгр. по	—	—	—	—	29	дин.
напрашивачи за 1 ком. по	—	—	—	—	65	"
трокари за говеда	—	—	—	—	30	"
калемарски нож 1 комад	—	—	—	—	25	"
воћарски нож 1 комад	—	—	—	—	25	"
ашови	—	—	—	—	16	"
сумпорног цвета за 1 кгр. по	—	—	—	—	6	"
рафије за 1 кгр. по	—	—	—	—	9	"
манила за 1 кгр. по	—	—	—	—	32	"
обртач	—	—	—	—	600	"
клучеви за Саков плуг	—	—	—	—	6	"
водено стакло за 1 кгр. без флаше	—	—	—	—	4	"
маказа за живу одграду	—	—	—	—	60	"
маказа овце	—	—	—	—	25	"
вршлице ручне	—	—	—	—	2400	"
калијеве соли и сумпорофосфата само на 100 кгр. најмање	—	—	—	—	160	дин.
калијева со	—	—	—	—	180	"
суперфосфат	—	—	—	—	12.50	"
ков за козе (пар)	—	—	—	—	500	"
ливадске дрљаче	—	—	—	—	400	"
сечке за репу мале	—	—	—	—	600	"
сечке за репу велике	—	—	—	—	50	"
лапци за плугове (пар)	—	—	—	—	20	"
штрала за плугове	—	—	—	—	9	"
тегле са керметичким затвором	—	—	—	—	1400	"
пресе за грожђе од 90 литара	—	—	—	—	3500	"
пресе за грожђе од 350 литара	—	—	—	—	25	"
топломери за сушилице	—	—	—	—	12	"
носно прстеме за бикове	—	—	—	—	15	"
сонда за жито	—	—	—	—	30	"
калијум метабисулфит	—	—	—	—	15	"
дневник кесе за подружине	—	—	—	—	18	"
магазинска књига	—	—	—	—	12	"
приваначна књига	—	—	—	—	80	"
штамбљен печат и дурбела	—	—	—	—	0.20	"
чланске карте по	—	—	—	—		

Цене ове се рачунају за чланове Друштва и полупри-
вредних подружница а за остале рачунају се са 10% скупље.

Пошљика се извршује, ако се прими у напред поло-
вина вредности од поручбине.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

Метил је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метил ће вам стоку извурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим *Има* против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасава-
вате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Вранићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно улуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59

Телефон: 15-30

Телеграм: СЕРУИ БЕОГРАД

1-6

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“
Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3-80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита целава против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберићајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано целљење.

Септикемије стоке.

Псеће гребце.

Паратифуса свиња.

Колере пернате живине

Проосептикемије сисанчади.

Ждречењака и петехијалне грознице.

Заразног побачаја.

Шапа и усгоболје.

Строке (овчих богиња).

Свињских богиња.

Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.**

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагнози и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, наказы** и све друге потребе за целљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1-6

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најбољег решења од
априла 1866. г. пренписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина, или 80 кра

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, и председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 9.

БЕОГРАД, 4. МАРТА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и научне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство, или пак каква већ опробана новина или пак какво корисно опажање или упутство — који могу наћи непосредне примене на сељачком имању, од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економисти и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у **ТЕЖАКУ**.

УРЕДНИШТВО.

Повећајмо производњу хране у овој години.

Напред у једну снажну пољопривредну обраду се развило: што више обрађене и засејане земље овог пролећа, што већа пољопривредна производња ове године.

Прошла година услед дуготрајне суше донела нам је велики мањак у производњи свих оних усева који су и за људску и за сточну храну најпотребнији. Тај мањак у производњи пољопривредних производа осећа се и у трговини и у индустрији и у валути и у целом данашњем нашем економском и финансијском животу. Услед тог мањка били смо принуђени не само да потребе наше из иностранства плаћамо скупим страним новцем, којера услед слабог извоза нисмо могли привући у нашу земљу, него и да многе пољопривредне производе, које смо у земљи могли сами произвести, увозимо са стране и да тиме још више слабимо наш динар. Најзад услед тог великог мањка цене пољопривредних производа су и у самој нашој земљи толике јако скочиле да се услед тога осећају велике тешкоће у исхрани наших пасивних крајева, а нарочито у исхрани стоке, која се мора на штету нашег сточарства силом околности смањивати, сводити на најужнији број.

Ми не производимо колико би требало и колико можемо произвести. Узмимо за пример само пшеницу. Нас рачунају као житиницу средње Европе, а наша просечна производња пшенице за последње три године једва да прелази по 1 товар на становника. У Француској толику количину троши готово само за исхрану сваки становник, те и ми, кад би толико јели пшенична хлеба, не би имали што ни за семе да употребимо, а камо ли да извеземо. Наша производња пољопривредних производа не само што је недовољна због тога што су нам жетвени приноси мали, него још и што не обрадимо и што не засејемо довољно земље.

Ми имамо у свима нашим областима огромне просторије земље које нису искоришћене, које се не обрађују и ако би велике приходе гајењем буди каквог усева могле доносити. Пада у очи да таквих великих просторија има нарочито у Јужној Србији где од укупне површине тамошње територије пада на продуктивну површину (зиратна земља, ливаде, пашњаци, виногради воћњаци шуме, баре и ритови) само 40%, док осталих 60% представљају непродуктивну површину. Тих 60% а нису у ствари непродуктивна површина у правом смислу те речи, то јест стерилни, неплодни, терени, путеви, воде итд. него су у тај проценат урачунате и велике површине земаља, које се у опште не обрађују а које би се могле обрадити. Још боље пада у очи та велика цифра непродуктивне површине у Јужној Србији кад се са том облашћу упореди Словеначка. У Словеначкој која се сматра као брдовита земља има од укупне површине 94% продуктивне, а само 6% непродуктивне површине.

Па и у другим нашим покрајинама има много неискоришћене земље, не због тога што се она не би могла по својој природи изорати и засејати, него што нема ко да их обради.

Како је овогодишња зима која је на измаку својим обилним воденим талозима повољно утицала на снабдевање земље влагом, треба искористити прве лепе дане, те што више земље изо-

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим **„ма“** против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спаса-
вате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Вратићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послати вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—6

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберихајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шлуштавца,

Свињске куге — Симултано целпење.

Септикемије стоке.

Псеће гребе.

Паратифуса свиња.

Колере пернате живине

Пносептикемије сисанчади.

Ждребењака и петехијалне грознице.

Заразног побачаја.

Шапа и устобоље.

Строке (овчих богиња).

Свињских богиња.

Тетануса.

У заводу се производе ова
диagnostичка средства:

Туберкулин.-Маленн.

Као и средство за тровање
пацова и мишева:

Пацомишин.

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диagnostички и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за целпење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—8

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1866. г. пренписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина, или 80 кра

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, и председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 9.

БЕОГРАД, 4. МАРТА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и научне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство, или пак каква већ опробана новина или пак какво корисно опажање или упутство — који могу наћи непосредне примене на сељачком имању, од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економисти и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у **ТЕЖАКУ**.

УРЕДНИШТВО.

Повећајмо производњу хране у овој години.

Напред у једну снажну пољопривредну обраду се дешава: што више обрађене и засејане земље овог пролећа, што већа пољопривредна производња ове године.

Прошла година услед дуготрајне суше донела нам је велики мањак у производњи свих оних усева који су и за људску и за сточну храну најпотребнији. Тај мањак у производњи пољопривредних производа осећа се и у трговини и у индустрији и у валути и у целом данашњем нашем економском и финансијском животу. Услед тог мањка били смо принуђени не само да потребе наше из иностранства плаћамо скупим страним новцем, којера услед слабог извоза нисмо могли привући у нашу земљу, него и да многе пољопривредне производе, које смо у земљи могли сами произвести, увозимо са стране и да тиме још више слабино наш динар. Најзад услед тог великог мањка цене пољопривредних производа су и у самој нашој земљи толике јако скочиле да се услед тога осећају велике тешкоће у исхрани наших пасивних крајева, а нарочито у исхрани стоке, која се мора на штету нашег сточарства силом околности смањивати, сводити на најужнији број.

Ми не производимо колико би требало и колико можемо произвести. Узмимо за пример само пшеницу. Нас рачунају као житницу средње Европе, а наша просечна производња пшенице за последње три године једва да прелази по 1 товар на становника. У Француској толику количину троши готово само за исхрану сваки становник, те и ми, кад би толико јели пшенична хлеба, не би имали што ни за семе да употребимо, а камо ли да извеземо. Наша производња пољопривредних производа не само што је недовољна због тога што су нам жетвени приноси мали, него још и што не обрадимо и што не засејемо довољно земље.

Ми имамо у свима нашим областима огромне просторије земље које нису искористијене, које се не обрађују и ако би велике приходе гајењем буди каквог усева могле доносити. Пада у очи да таквих великих просторија има нарочито у Јужној Србији где од укупне површине тамошње територије пада на продуктивну површину (зиратна земља, ливаде, пашњаци, виногради воћњаци шуме, баре и ритови) само 40%, док осталих 60% представљају непродуктивну површину. Тих 60% нису у ствари непродуктивна површина у правом смислу те речи, то јест стерилни, неплодни, терени, путеви, воде итд. него су у тај проценат урачунате и велике површине земаља, које се у опште не обрађују а које би се могле обрадити. Још боље пада у очи та велика цифра непродуктивне површине у Јужној Србији кад се са том облашћу упореди Словеначка. У Словеначкој која се сматра као брдовита земља има од укупне површине 94% продуктивне, а само 6% непродуктивне површине.

Па и у другим нашим покрајинама има много неискористијене земље, не због тога што се она не би могла по својој природи изорати и засејати, него што нема ко да их обради.

Како је овогодишња зима која је на измаку својим обилним воденим талозима повољно утицала на снабдевање земље влагом, треба искористити прве лепе дане, те што више земље изо-

рати и доцније што више пролећних усева посејати.

Наш се пољопривредник после четири године од ослобођења прилично снабдео са оруђем за производњу, са стоком и справама. Ваља та оруђа паметно искористити, ваља их употребити за обраду земље, јер ће стока јести, па радила или не радила, а њена храна сада тако скупо кошта.

Тамо, где нема оруђа за производњу, где нема стоке или плуга, земљоредничка задруга, пољопривредна подружина и општина су познате да помогну. Јер има још доста сиротиње на селу без кола или плуга, има још доста немощних инвалида, има још доста ратом упропашћених, а вредних пољопривредника, којима треба помоћи да и они своје земље припреме, поору и посеју. А боље их је помоћи да себи исхрану осигурају него ли да на терету општине, друштва и државе буду.

Дужност је свих наших пољопривредника — и породична и друштвена и патротска — да идућег пролећа што више земље изору, што више пролећних усева засеју, што већу количину хране произведу. Наши пољопривредници имају својих обавеза према члановима својих породица, које од њих хаисе и које треба хранити издржавати и задовољавати у разним потребама, које су сада после рата тако разноврсне и тако многобројне. Они имају и својих обавеза према осталим редовима друштва, који немају земље којима имају не само да осигурају храну него и да пруже многобројне сировине, које су извор њиховог живота и рада. Они имају обавеза и према држави јер као најбољнији производни чинилац у земљи,

они су позвани да већом производњом повећају и наш извоз, те да тиме и наш динар попправе и наш економско финансијски положај подигну и благостање целокупног нашег народа побољшају.

Дужност је свих наших државних економа, свих пољопривредних друштава и подружина, свих земљоредничких задруга и њихових савеза и свих пријатеља пољске привреде да својој околини објасне особени значај пољопривредне производње у нашем економском и финансијском животу и да настану свим силама код пољопривредника, да ниједан комад зиратне земље у овој години не остане необољан.

Користимо се природним богатством и плодношћу наше земље, па чим време допусти мобилности све снаге на селу и изоримо и посејмо идућег пролећа што веће површине, те како би у овој години остарили и што већу производњу.

ИЗ ВИНОГРАДРСТВА.

О орезивању лозе*).

Код нас, — и сада у проширеним границама наше отаџбине, — после ратарства, сточарства и воћарства — најглавније је пољопривредна грана виноградарство.

Има предела где ова пољопривредна грана, услед повољних климатских и земљишних прилика, — заузима доминантан положај над свима осталим пољопривредним гранама посебне.

Па и Прокупље се својом околином, и један добар део округа топличког у таквом су положају, да у њима

*) Предавање г. Милоја Вучковића, државног економа у пензији, на једном Збору у Прокупљу, саваном од Одбора за народно просвећивање у окр. топличком.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валоса
превео Благ. Д. Додоровић.
(Наставак).

Он се сељак, ратује, једно племе меша са с другим, различите нарави мешају се, навике народа чија су обиталишта на кољу, измеђују се у новим крајевима утицајем другојачијих спољашњих погодаба. Цивилизовано племе које је освојило Мисир, живело је, како нагледа, у шумским крајевима, где је било у изобиљу дрвета и како је већ располагало чисто невероватном вештином у подизању грађевина, оно је лако могло доћи на мисао подизања обличастих стубова у крајевима у којима нема дрвета. Пирамиде су још и могла подићи првобитне племена, али храмови у Луксору и Карнаку не може се узети да је дело тих племена у Грчкој, свака карактеристична црта подсећа на развјање таквих грађевина из дрвета. Стубови, главни носачи, кровни рогови, облик крова — све то казује, да вода порекло од првобитних израђевина јужних крајева, где је било шума у изобиљу и у великој мери утрђује мишљење филолога да је Грчка била колонизи-

вана из северо-западне Индије. Но, удићи стубове и стањива на њих огромне мраморне и друге стене и није још утицај разума већ само резултат чисто бесвесног подражавања. Нама је за сада познат само један начин овога рада у коме се истиче разум, а тај је, вешто зидање камене у облику свода; отуда, смело можемо рећи, да је грчка архитектура без обзира да њену лепоту, у принципу потпуно лажна и никад не може да служи као леп пример у прилог разума за подизање обиталишта. А шта ми радимо због? Зар ми, у зидању обиталишта својих не подражавамо онима који живеше пре нас? У нас (тиче се Енглеза), не постоји национални архитектонски стил; у том погледу ми стојимо и ниже од тига, јер код њих, свака врста грди карактеристично гњездо, т. ј. такво, које најбоље одговара њеним потребама и навикама.

Тице измењују облик свога гњезда и улепшавају га ако за то наступе измењене погодбе. Једнообразност тичјих гњезда једне врсте не долази од инстинкта као што се то раније мислило, већ од појединачних спољашњих погодаба. Распрострањење појединих врста тига често је врло ограничено; при том тиге ретко мењају свој значај, те отуда ретко и падају у нове погодбе за живот. А у случају, да се појаве какве биле измене, оне се брзо и разумно умеју наћи и као човек користити. Градске и сеоске ласте могу у том случају да

одлично успева нанова лоза, са особито добрим квалитетом грожда односно вина.

Рентабилитет од ове пољопривредне гране познат је, па најје потребно да ово парчице истичем.

Виноградарство, добрим особинама, заслужује нарочиту пажњу у домаћој економији још и с тога, што оно, заузимајући извесне просторе земљишта, по готово не иде на штету осталих пољопр. грана. На парловима, чукама, косама и странама, где ретко може бити добре њиве, доброга пашњака и воћњака, виноград врло добро успева.

Нису ретке године када вредност приноса од винограда са једнога хектара парлога надбаци вредност приноса са 10 хектара најплодније земље, засејане ратарским усевима.

Баш онде, где су најповољнији услови за ратарство, диваде и воћарство, у већини случајева нису повољни услови за успешно гајење винове лозе. Један пољопривредник, који располаже са 2—3 хектара слабе, брске земље, на којој би могао виноград да успева, ни са једном пољопр. граном не може на таквом земљишту тако добро да прође као са виноградом.

Ове добре особине винове лозе главни су разлози, што је код нас виноградарство за последње две деценије тако нагло напредовало (обнављано), како ни једна друга пољопривр. грана није напредовала. У ове две деценије извршене су силне промене у виноградарству. У почетку обнављана винограда на америчкој подлози, у току од читаве две деценије било је много експериментисања, лутања, грешака, несакуства у избору изабраних подлога, у каламјену и т. д. па је било и много ризика за оне, који су се одважили да подуже виноград. Данас је све другаче, лакше, унапред се рачуна на сигуран успех.

нам послуже као најлеши пример замењених прилика од доба кад се почели градити чуковни и зидати грађевине, а у Америци таква намења учињена је од пре 300 и више година. Влакна и коце често оне у својим гњевдима замењују сада вуном и коњском длаком, а чакве (Corvus) већином претпостављају авонаре за прављење својих гњевда, што би тешко било објаснити инстинктом. У јако насељеним местима Уједињених Држава, балтиморски дрозд (Turdus) употребљава за своје лозе висеће гњевдо кописе свих врста, свилене отаадке или лику баштенску, међутим у местима мање насељеним, задовољава и у обичном длаком и биљним влакнима. Вилзон, знаменити истраживач мишљења је, да се она тица у току времена усавршава све више и више у прављењу гњевда и да према томе, најстарији дроздови граде и најбоља гњевда. Пурпурна ласта настањује се у правне врлове и котарчице нарочито спремљене за њих у многим селима Америке, а многи американски царини граде своја гњевда и у дуванским кутијама ако је на њима мали отвор и ако су постављене на подесним местима. Дрозд, који се у Уједињеним Државама пентра по воћкама, особито је погодан да послужи као леп пример за измењивање градива свога гњевда према приликама. Гњевдо му је кад га прави на јаким и густиим гранама сасвим равном, међутим, кад за тај циљ иза-

Али при свем омеже и данас још постоје извесни недостаци у обрађивању винограда код већине имаљаци винограда, што иде на штету квалитета и квантитета грожда. Нарочито се још много грешки у оревивању винограда, ради чега сам и изабрао ову тему за данашње предавање.

Зашто оревимо виноград? Виноград се подиже, као што је познато, искључиво у циљу да од њега беремо плодове, грожда. Већина имаљаци винограда имају погрешне појмове кад мисле: да се лоза и оревивањем јаче снажи. Лоза је у порасту тако бујна биљка, да би неоревивана куд и камо бујије расла, него што ово биља кад се оревује. Кад би се винова лоза пустила да неоревивана расте, и онако обрађује као што се сада оревивана обрађује, она би се далеко јаче развијала. Али то јаче развиће неоревиване лозе било би на штету развића плода, грожда. Са неоревиване лозе, дакле јаке, гроздови и зрна на њој остају ситнија, реуљави или сасвим још пре оплођавања угину, отпадају.

Све што је у природи сувише бујно, физички сувише развијено, мање има наклоности за плођење, за остављање потомства. Јединка или индивидуа, која се одвише јако физички развије по самој природи, инстинктивно — буаући сигурна у свој дужи век — нема потребе, нема наклоности да се плоди, те да на тај начин, кроз своје потомство, продужава своје даље биће, дужи век, јер га као јединка по својој бујности осећа у себи самој. Међутим мање бујна биљка и животиња, па чак и ако је организам у опадању (декаденцији), по природи више је наклоњена плођењу, па и ако је то често пута и мимо воље дотичне јединке.

Сувише дебела kokoш мало или и никако не носи јаја. Сувише дебела крава, кобјда и т. д. побације плод-

бере танке гране жалосне врбе, гњевдо му је удубљено да младунци не би поспалили, кад се гране утицајем ветра нихају и размичу. Учено је такође да тице у Јужним Дожавама граде гњевда с танким зидовима и ређим ткивом но у хладнијим местима. И врабац (Passer domesticus) удешава такође своје гњевдо према приликама. Кад гради гњевдо на дрвету, ако нема агоднијег места, онда оно личи на кубе да би се младунци довољно заштитили од непогода а кад оне прави у стреји куће, не улаже толико труда, јер му је гњевдо врло грубо.

За измењивање навика свакако је један од најлепших примера који је уочен у Јамајци. До 1854. године палмова ласта (*Tachornis phaenicea*) живела је само на палима и то на неколиким острвима. Од тих ласта издвојило се једно јато које је до 1857. године становало на двема кокосовим палмама. Тада се једна палма осуши а другу извали олуја. Ласте су се због тога морале наравно изселити но у место да изаберу поново палме оне се настане и то један део у стреји а други део између рогова једне куће. Тада је уочено, да су гњевда тих ла та биљка ложија него на палмама, зато што су сматрале да су ту боље заштићене.

(Наставиће се)

Сувише дебеле жене ситну децу рађају или их никако не рађају. Сувише буйно жито ситније зрно доноси. Исти је случај и код лозе.

Резидка лозе није ништа друго, него да се на тај начин избије сувишина буйност дрвета, да би се на истом одржао плод и онај што јаче развио на рачун јачег развића дрвета.

Што год један прут (летораст) на гици правике расте, мање је плодан. На правом пруту — из главе гице пониклом — брже сокови круже, лоза се јаче развија али на штету плода.

Орезивањем треба тежити, да се кондир за будући род остављају на кривом, у поље разметуто прошлогодишњем леторасту — резнику. Кад су на гици два прута један поред другог, на од њих један прав и развијен а други накрив (у поље) и ако нешто мање развијен, увек по могућству — према распореду на гици прута — орезати на кондир (на род) накрив прут, а прав орезати на резник (на једно окце) у циљу да се текуће године развије прут за кондир друге године. Јер на кривој лози (у основи), као и на кривој грани код воћака, спорије круже сокови услед чега плодови добијају више хране за своје развиће.

Кад се винова лоза гаји у облику какве данас имамо винограде, онда још од ране младости гице треба орезивањем регулисати, да се из средине главе потпуно уништавају летораста; а остављати само у поље разметуте, по периферији гице лепо распоређене прутове. У колико гица има већи обим, образован од кракова у поље, у толико је роднија па ма како да је буйног пораста. Најбоље је кад се на гици образују три а највише четири крака у накрст, лепо распоређена. Таква гица не само што је роднија, већ и бољи квалитет грожда даје од гице кад бостан округле, без иракова. Кракове не треба сувише подизати од основице (главе). Око 10—15 с. м. умјерена је висина кракова; јер што је грожда ближе до земље, брже и потпуније сазрева, добија се бољи квалитет вина.

При орезивању гице увек се прво очисте унутрашњи прутви. Тада се јасније види ситуација коју лозу (прут) треба орезати на кондир, а коју на резник.

Сваки прут, који је избио из прошлогодишњег дрвета, орезан на два и више родних пулопка, зове се *кондир*; а прут који је избио из старијег дрвета орезан на један пулопак, зове се *резник*. Резник игра ту улогу што се из њега ове године развијен прут идуче године ореже на кондир — на род.

Код црнога грожда, које је овде одомашно под именом „Прокупац“ (каменичарка), не треба при резидби оставити на кондиру више од два развијена пулопка. Треба да је особито буйна гица у порасту па да се на овој сорти грожда остави по 3 пулопка на кондиру.

Колико ће се оставити кондира, а колико резника на једној гици, зависи од узраста и развића гице. Сада ми не дозвољава ово кратко време да детаљније објасним. Али ма како да је развијена гица, не треба остављати више на истој од 4 кондира (са по два развијена пулопка), и толико резника унакрст распоређених по периферији главе. Остале прутове, нарочито испод главе, све у основи са сувим патрљцима почистити. Чишћење непотребних

делова, по могућству, извршити одмах по берби и преко зиме до мес. фебруара. Само у случају, кад је гица остала крва услед неке непогоде тада оставити прут, испод главе гице повикао, који орезати на кондир у висини осталих кракова да понуи периферију гице.

Кад треба вршити орезивање лозе. — То зависи од разних околности. Где владају позне, пролетње слане, боље је доцније резати и. пр. у половини априла, па и доцније. Што је лоза буйнијега пораста, треба је доцније орезивати и обрнуто. Искуством је доказано, бар за ове крајеве, да буйнији виноград од 5—10 година старости треба доцније орезивати т. ј. ако се хоће више рода. Само што ово доцније орезивање, услед чега се добија више рода, слаби много снагу чока. Сем овога, доцније орезан виноград мање страда од позних, пролетњих слана (мразена), о чему је важно водити рачуна, нарочито код винограда на нижим положајима, и код винограда, који су отворени северним и западним ветровима. У оваквим виноградима крајњи је рок за резидбу, кад се отворе пулопки (окца) и кад вршни крену ластариће најдуже 5 с. м.

Винограде, на добрим положајима, где ретко страдају од слане, орезивати око 25 марта (пред Благовести). — Пред падање кише и за време падања није добро вршити орезивање.

Оволико о арелом орезивању лозе; а сада ћу да пређем и укратко објасним зелено орезивање.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши, није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине. Ур.

Поводом наше анкете о утицају прошлогодишње суше на кукурузе, и ако нисам стручан пољопривредник хоћу да вам доставим ово неколико својих запасака, које би могле бити од користи, ако се добро провере, т. ј. ако се и поновним опитима до њих дође.

Ненамерно, него просто случајно, сам извршио један опит прошле године. Један део школске баште сам рано узорао, а други прерулио. Земљиште нисам ђубрио. Поорани део засејао сам на сачму, један већи део прериљаног, под мотку, на обичном растојању од 0,60 м.—0,80 м., а најмањи сам део засејао најређе, јер сам намеравао да по њему засадим бостан. Овај део био је засејан на растојању од 1,50 м. до 1,80 м.

Засејавање целокулине баште извршио сам једновремено, и по *ре 20 марта*. Због недовољне топлоте кукуруз није подуго никао, а кад је никао растао је брзо.

Обе врсте окопивања: а прашидбу и ортг, извршио сам на време и једновремено. Никаква разлика у напредовању није се примећивала све до појаве суше, па чак ни у првом периоду њеном. Доцније запамо сам: да је кукуруз, посејан на сачму, почео венути, (упредати се), а за њим и онај на растојању од 0,60—0,80 м., док се на последњем није опажала никаква промена. Кад је дошло време осецању, засејани на сачму испао је, готово

сав, јалов, а и оно, што је осекао, било је слабо; овај посејави на растојању од 0,60—0,80 м, осекао је готово сав, као и последњи. Доцније, у току дубљег залажења у сушу, и други кукуруз, засејан на нормалном растојању претрпео је штету од суше, док трећем она није ни најмање нахулила.

Нормални, тако га називам, дао је сваки струк по један клип не баш најбољег кукуруза, док је овај, на растојању од 1,50—1,80 м, дао по 2—3 клипа, необично добра; з овај на сачму, може се рећи, није довео никакав принос.

Из овога сам дошао до закључка:

1) да кукуруз треба рано сејати, по могућству на земљишту, које је с јесени узорано, или бар рано споређа; и
2) да га треба што ређе посејати, па му ни највећа суша не може много нахулити.

Пробу ћу поновити, а желео бих, да исти покушај наврши и ко од пољопривредника. Већина њих греше: што не ору с јесени, што сеју доцкан, крајем априла, и што остављају кукуруз врло често.

22 фебруар 1923 г.

Ж. П. Исакловић,
учитељ.

НАШИ ДОПИСИ.

Сићево, 22. II. 1923. год.

Електрична централа у Сићеву.

Село Сићево (срез и окр. Нишки) налази се у непосредној близини железничке пруге Ниш—Цариград у почетку клисуре познате вод именован „Сићевачка Клисура.“

Мештани тога села (ако 200 домова са око 2000 становника) живе углавном од виноградарства, а баве се и осталим грамама пољопривреде. Како је земљиште сувише стројно и каменито, то је исто услед спирања земље веома слабо-неродно и пољопривредници имају веома слабих прихода од онога чиме се баве. Чак шта више на сушним годинама велики део земљишта, па чак и виногради не баце прихода — летине ни за уложени труд око обделовања или прскања винограда. Услед слабе потрошње наступила је конкуренција у цени вина и људи су принуђени да исто и ако је доброд квалитета просечно 8-10 гради, продају на своју штету испод цене коштања, због чега је завладала међу мештанима велика забринутост око будућег опстанка, нарочито ако и код нас дође до тога да се као у Америци забрани производња алкохола.

Наметнуло је се питање: шта треба да учинимо да би свој опстанак у будуће ма у колико поправили и осигурали? Да ли своје винограде да искрчимо и разоремо или да их сачувамо и да засађемо још и оно мало земљишта што је остало не засађено и од уштеђевине коју имамо и добивених прихода стваримо: фабрику шампањца, коњака, ликера, за конзервасање гројфа и т. д. чиме би могли да себи и својим нараштајима осигурамо опстанак.

Поред тога, село располаже још и лепим природним богатством као чистим ваздухом, лепом чесменском водом, лепим погледом на околину, рудима, каменом и т. д.

Значи: треба настати свим силама и стварити могућност да се сва то природно богатство на рационалније

искористи као у другим земљама: подићи фабрике и радионице за прерађивања сировина, купатила, гола брда пошумити, подићи потребне зграде за становање странаца, намамити излетнике и т. д. и од добивених прихода отворити осигурање-опстанак селу.

За покретање фабрика и радионица потребна је машинска енергија; али како је таква енергија, услед скупоће угља, самих машина и радне снаге која се има запослити, веома скапа, дошли смо на идеју, да на реци Нишави, која протиче поред наших имања, подигнемо електричну централу и добивену енергију употребимо у својим радионицама на прерађивању сировина, са којима располажемо и осветљењу села.

У томе циљу основали смо Акционарно Друштво са капиталом од 500000 дина, и правила потврдили код надлежног Министарства а потребни планови за електричну централу већ су готови.

Овакав покрет који се јавља на селу, видан је доказ да је и наш народ на селу способан за веће индустријске послове и желећи је да у овоме послу и ако има неколико људи првака који ово ометају, истрају и своју замишљао претворе у дело тим пре што је он (покрет) од двојке користи и по мештанима и државу:

1. Што ће село које је богато сировинама постати индустријско] место и донети прихода и мештанима и држави, и

2. Што ће се на тај начин извући новац од сељака који је до сада буђао и пропадао по њуповима и чарапана без икаквог прихода и ставити у оптицај.

Чак шта више требало би да и сама држава односно надлежна Министарства изађу на сусрет овим сељацима и морално их и материјално помогну да би могли истрајати у раду и достварити своје идеје; нарочито не треба их ометати око добијања права на употребу воде као и на одобравању грађевинских планова тим пре што су сви сопственици земљишта, на коме ће се изводити инсталације, акционари овога Друштва те им није потребно нарочито одобрење за експропријацију земљишта.

Милорад П. Јовановић
виноградар.

Г Л А С Н И К

Прва Воћарска Задруга за продају свежих јабука [у Ариљу. — Пред крај прошле године основана је *Лашвићко Мирсалањска Задруга* у Ариљу, — прва те врсте у нашој земљи. У задругу је ушло преко 60 чланова, произвођача јабука и најбољих домаћина из околних села око Ариља. Та је задруга одржала своју годишњу скупштину на Срећеву 15. фебруара ове године.

Скупштини су присуствовали као изасланици Српског Пољопривредног Друштва г. г. *Д-р Велимир Стојковић* гачелик и *Павле С. Пековић* секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Пошто је скупштина свршила своје задружне послове — изабрала управни и надзорни одбор, оцењивачки одбор и т. д. Г. Стојковић је одржао задругарима популарно предавање „О погодбама успеха воћарских задруга“ и приказао свој модел практичне — воћне коморе по

коме ће задруга као прва подићи такву зграду, ради чувања и задружне продаје јабука, и то специјално тамошње одомаћене сорте тз. „Будимке“.

Исто тако и г. Петковић одржао је практично предавање „О нези и ђубрењу старих јабучара и подизању нових на рационалној основи.“

Оба предавања с пажњом су саслушана и предавачи су бурно поздрављени.

Збор је једногласно изабрао за свога почасног члана г. Д-р. Стојковића.

На збору је било без обзира на партијско обележје 51 задругар, 100 чланова ариљске пољопривредне подружнице, од којих су неки задругари и око 50 гостију из разних села.

У три часа по подне био је заједнички ручак у агради основне школе, где је пало топлих здравца и захвалности Друштву ради изашлиња својих изасланика у ово зимско доба, — све у интересу унапређења нашег воћарства.

У вече је Задруга у истој агради приредила забаву, ради оснивања задружне читаонице.

Одавн је био велики, тако, да је на каси пало преко 2.000 динара чистог прихода.

Интересантно је било посматрати присутне пољопривреднике — сељаци, који су били одушевљени и са пуном поверењем гледали на напредак воћарства тога краја.

Вредно је истаћи енергичан рад г. Драгољуба Одоколића учитеља из села Миросалца, који је са тамошњим среским економом г. Љубом Марковићем, поред обилног рада на подружњинском послу припомагао оснивању ове прве Задруге.

Област задруге обухвата три среза (ариљски, драгачевски и моравички) котлину моравско-раавску, која ће имати специјални задатак да задружном снагом уноси у воћну комору јабуке „Будимке“, где ће се чувати и одотле продавати.

Нов члан утемељач. — Г. Јован Стојковић, поседник из Буковца (Петроварадин—Срем) положио је каси Друштвеној 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво благодари именованом на пажњи и послатом улогу.

ЗА ПИСНИК

Из редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у Дому друштем у Београду 10. Јануара 1923. године.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Сперић. Приседавао председник г. Паја Т. Тодоровић. Вележао секретар Младен Л. Анастасијевић.

I.

Прочитани су и усвојени записници I. редовне седнице и ванредне седнице од 5. Јануара теж. год.

II.

Прочитан је извештај Бр. 66, изасланика Друштвених о путовању по Немачку и постигнутом успеху. Одбор је примио к знању извештај и одлучио: да им се призна апелина за 14 дана и путни трошкови по рачуну.

III.

Прочитан је Комисијски извештај Бр. 61, о предлогу магацинске књиге. Одбор примио к знању извештај и одобрио: да се у

извештају поменути материјал, семе и др. раскодије по магацинској књизи.

IV.

По реферату Бр. 10, 931, магационера друштвеног и мишљењу Набављачког Одбора Управе Одбор усвојио је предлог магационера, да се искрпане колекције на путовима ораве и префарбају.

V.

По поштом Тиме Валасалца Бр. 11, 391, и мишљењу Набављачког Одбора Управе Одбор је одлучио да се од поштомаче откупи 10.000 килограмма семена грашчице по понуђеној цени.

VI.

По поштом Бр. 22, Угасног Државног Пољопривредног Добра у Топчедару да му Друштво откупи 600 кгр. музара и 1000 кгр. проса. Одбор усвојио мишљење Набављачког Одбора с тим да Друштво плати трошарињу.

VII.

По предлогу магационера друштвеног да се одреди цена књига „Подизања врба за пастарство“ Одбор је усвојио мишљење Књижевног Одбора: да се књига продаје по 3 динара и пошту да се исплати хонорар по 300 динара од штампача табака.

VIII.

Усвојено је мишљење Књижевног Одбора, да се г. А. Јовановић изда на име хонорара (100) сто динара за сређивање за штампачу и коректуру појаве о „Показњу Жиниарије“, за деце пољопривредне клубове.

IX.

Прочитан је извештај управника среског расадника у Бабушници о давању подружњинског књига под зајак. Одбор одлучио: да се пише среском економу и умио, да што пре обнови подружњу, која ће даље водила старане о књизи подружњинском.

X.

Заступник фабрике „Кавита“ изва Друштво „Диста“ у комисион по 2-70 динара, 1 гр. а за готов новац по 2-60 динара, 1 гр. Одбор одлучио: да се овај предмет упути на мишљење редовним члановима Друштва г. г. Алекси Поповићу и Александру Јовановићу.

XI.

Ђорђе Ристић, служилац Друштвених, моли да му се плата повећа, пошто он као старији служилац, прима месечно мање од млађих служилаца. Одбор је одлучио: да се Ристићу повећа дневница на 23 динара и изданича са дневничом осталих служилаца.

XII.

Урзукење Руца Студента Агронома Београдског Универзитета моли да му Друштво за своју изванкнижу бесплатно уступи по 1 примерак књига свога издања. Одбор одлучио: да им се уступи по један примерак књига од којих има за пролају.

XIII.

Прочитан је реферат администратора, да се повећа цена огласним таксама, према разиљем решењу Управног Одбора. Одбор одлучио: да се овај предмет пошље Књижевном Одбору на мишљење.

XIV.

Благотић моли да му се одобри постујак што је извао 64 динара. Стевану Николу, асистенту Пољоприв. огла. Контроле Станице у Топчедару, за преглед хузерке на овај жељ. станица, да би се избегло плаћање дежарне. Одбор је одобрио овај постујак благотићев.

XV.

Прикљен је к знању телеграм Ажрије Ђорџа о изјави саученика за пок. Љубом Новозонајем.

XVI.

Саопштена је захвалност Управе Државне Бинарске и Војарске школе у Марибору на честитку Друштва приликом прославе 50 годинашње у отварању сремне Пољопривредне школе и честитка за нову 1923. год. Одбор примио к знању ово саопштење.

XVII.

Прочитан је реферат магационера друштвеног, да је приликом претреса магацина у једном старом савику, нађено 100 тестерина. 1 сребр, 14 макала воћарских све у вредности 432 динара, које су биле затурене од бив. магационера Мићана, па моли, да се Мићанић са овом сумом свима дуговаоце код Друштва за погубење и неадекватне справе и материјала приликом његове сумне. Одбор прими овај реферат к знању и одобрио да се од дуговања Мићановог отплате суме од 432 динара, а да магацинер реферисе изуђе седнице о укупно дуговању суми г. Мићанића.

XVIII.

Прочитана је молба пољопривредне подружнице у Валасциници да јој Друштво упути стручне циље за предавање: „О употреби вештачког ђубрета“ и „орезивању виноград“ Одбор одлучио: да се за прво предавање умио г. Младен Обрадовић, а за друго г. Јовановић. Циљске шалтери да одреки 1 стручне циље а за г. Јовановића да се умио управник Нишког лозног расадника, коме признати трошкове по рачуну.

XIX.

Прочитан је извештај члана Управе г. Веће Т. Радовановића, који је као изасланик Друштва присуствовао изложби Дечијих Пољопривредних Клубова у Глазарињу. Одбор примио к знању овај извештај и одлучио: да се упути г. Др. Веља Стојковићу да изјави

распоред награда на одобреног кредита и да се г. Радовановићу придружи путни трошак за три дана по рашкој одлуци.

XX.

Прочитана је молба Бр. 41, пољопривредне подружнице среза Јасеничког, да јој се одобри кредит или издејствује помоћ за набавку кукуруза за своје чланове. Одбор је одлучио: да се ова молба упути Министарству за Социјалну Политику.

XXI.

Прочитан је реферат магационера друштвеног, да се у магацину налазе 14 ком. књига „Скопљанске Просветнице“ на предлаже, да се исте раздаду бесплатно подружницама. Одбор је одлучио: да се ове књиге раздаду старим подружничким подружницама.

XXII.

Прочитана је молба пољопривредне подружница среза Левачког са мишљењем инспектора за подружнице, да се подружници не може дати поземца у готовом износу за набавку кукуруза већ да би се зато требала упутити на Министарство за Социјалну Политику. Одбор је усвојио мишљење инспектора за подружнице.

XXIII.

Прочитана је молба Милана Ђоковића из Брезичана код Приједора, који описује пољопривредне прилике свог краја и свој активан рад на унапређењу пољске привреде у својој околини, на да би тај свој рад појачао, моли да му Друштво покрене новесну количину: бољњачке жње, велетачког ђубрета, разне врсте семена, тегаћу стоку и разне сирове и алатке. Одбор по приједлу к ишању одлучио је: да у овом погледу не може чинити никакву помоћ, јер за то нема могућности.

XXIV.

Прочитан је извештај новосазване пољопривредне подружнице у Честину, и мишљење подружничког инспектора, да је иста испунила све услове прописане правилника за подружнице, и да је треба прихвати у састав Друштва. Одбор одлучи да се усвоји предлог подружничког инспектора.

XXV.

По предлогу председника одлучено је: да се на сређивање архиве друштвене у буџет за ову годину предвиде потребне суме за још једног писара-архивара.

За овиј се закључио седница.

КОНКУРС.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је спремај благајник.

У буџету за ову годину предвиђена је плата од 5000 динара с правом на лични додаток од 40 динара дневно и породичним додатком који уживају указни државни чиновници.

Пријаве са документима о способностима примаће Управа Српског Пољопривредног Друштва најдаље до 25. марта 1923. године.

Бр. 536 из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 22. јануара 1922. год. у Београду.

О Г Л А С И

Управа Државне Ергеле

у Карађорђевој-Паланка (Бачка) има на продају за приклад мушку јагњад „Мерино.“ Јагњад ће се продавати комисијској процени.

„Помози се па ће те и Бог помоћи“

каже народна изрека. *Земљораднице*, не чекај туђе помоћи већ се наоружај ањањем и умењем на прегни ваљано на посао; ту је спас и благаостање.

Усвех ти је сигуран ако ваљано обделаваш земљу и добро негујеш своје усеве.

Користи се поукама за пољопривредника, које даје

Делегација произвођача чилске шалитре.

(Милоша Великог ул. бр. 44 у Београду).

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младика-дивљака и то јабукових, крушкових, магривних и шљива чанарика као и велики број младика дудових.

Младице I класе продаје по 600 дина. II класе 500, а III 400 дина. 1000 комада. Дудове младике продаје 20%, јефтиније.

Управа продаје велики број бокара веома крупних баштенских јагода по 025 дина. комад; резнице добрих сората бириале и резнице културних сората урбе.

ПРАВЕ	
НЕХИЛЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ	
(патент Аустрија)	
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ	
могу се добити у Главном	
Савезу Земљорадничке За-	
друге и у свима већим	
гвожђарским трговинама	
Главне заступништво код	
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА	
БЕОГРАД 1-4	

Друштво Трактор.

Заступници Фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. селњачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку извурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је **ДИСТОЛ**.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за **ЧЕТИРИ** дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59**. Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—5

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“
Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шустаца,
Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије сток.
Псеће гребе,
Паратифуса свиња,
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребењака и петсијалне грознице,
Заразног побачаја,
Шапа и устобоље,
Строке (овчих богиња),
Свињских богиња,
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**
диагностичка средства:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диагнози и лабораторијски посматрања.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за цељење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—5

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. пренписку друштвену
носк пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина, или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се полага уједнашту
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 10.

БЕОГРАД, 11 МАРТА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Српско Пољопривредно Друштво кредитира своје подружине и тако преко њих помаже пољопривреднике да под врло повољним погодбама дсју до што бољих и јевтинијих оруђа и материјала за производњу.

Али број подружнина је данас знатно порастао, те Српско Пољопривредно Друштво, према средствима, којима и само располаже, може одговорити свима њиховим молбама за кредит једино на тај начин, ако подружине, које су добиле кредит што пре, и не чекајући крајњи рок, враћају Друштву своје дугове.

С тога се моле подружине, које су добиле кредит од Друштва да ово имају у виду и да своје дугове што пре враћају како би се и друге подружине, које чекају на кредит, могле помоћи.

УПРАВА.

Државни економи и Српско Пољопривредно Друштво.

Међу својим редовним члановима Српско Пољопривредно Друштво има и знатан број државних економи. Несумњиво је, да ће се тај број у будуће све више и више повећавати, јер и Друштво жели да сваки државни економ, који се иоле одликује својим радом у народу, буде његов члан, а и државни економи, који нису још чланови Друштва, треба да желе да то што пре постану.

Доиста крајњи циљеви и Друштва и државних економиа су једни исти, а на име они обоје теже да рашире што више пољопривредног знања међу пољопривредницима, како би ови са више познавања и умења, па према томе и са више изгледа на успех, могли вршити разне пољопривредне радове на својим имањима.

Српско Пољоприв. Друштво тежи поглавито да своје задатке изводи преко група пољопривредника, а не појединачно, јер се на тај начин и већи број пољопривредника може заинтересовати његовим радом и опсежнији резултати постићи. Отуда оно жели и тежи за тим, да се што већи број пољоприв-

редних подружнина и што већи број оmlадинских (дечијих) пољопривредних клубова у народу организује.

Државни економи тек онда могу да постигну веће успехе, тек се онда може осетити њихов јачи утицај у народу, ако раде не са појединцима него са групама пољопривредника. Неће се мисли, доиста, много припомоћи народу, ако један државни економ појединачно само неколицини пољопривредника ореже винограду или их покрене да с јесени поруру земљу за кукуруз или им покаже потапање семена у влами камен I то су неоспорно услуге које државни економи могу и треба да чине. Али служба појединцима треба да буду тек узгредан посао јер ако се рад државног економи своди само на те појединачне услуге, онда ће он бити посве безначајан. На против, ако је државни економ показао свој начин резивања винограда већој групи пољопривредника и успео да се тај начин рашири и примени у његовом срезу, или ако је успешном пропагандом и енергичним радом успео да заведе јесење орање земље за гајење кукуруза код већине пољопривредника свога среза, или ако је показао значај потапања семена у раствору плавог камена и успео да то потапање постане једна уобичајена пракса, као на пример прскање винограда бордовском чорбом итд., онда би рад економиа био куд и камо значајнији, јер би пољопривредници и сами оценили да је њихов економ доиста учинио нешто за унапређење пољске привреде дотичнога среза.

Државни економ једнога среза треба да има свагда на уму народ целога свога среза и да свој рад подешава тако, да се ако не сви, оно бар највећи део пољопривредника њиме заинтересују. Број пољопривредника у једном срезу, па буди како да он буде мален, сразмерно је велики, јер је пољска привреда главно занимање нашег становништва. Ако би се државни економ ослањао само на појединце, ако би радио само са појединцима, онда би несравњено мали број пољопривредника знао за економиа, а највећи део не би знао да он, тако рећи, у опште и постоји.

Да би пак државни економ могао свој рад своје планове, своју пропаганду споводити кроз масу пољопривредника, он на првом месту треба пред собом да има већ груписане, већ организоване пољопривреднике.

И кад је реч о груписаним, о организованим пољопривредницима, ту баш државним економима може бити од велике користи Српско Пољопривредно Друштво. Ово Друштво баш има за задатак да ствара организоване групе међу свима чиноцима, међу свима снагама производње на селу и међу људима и међу женама и међу децом. Оно би желело да у сваком селу постоји једна подружина за људе, једна подружина за жене и једна подружина (клуб) за сеоску омладину. И привођењу у дело тог идеала Српског Пољопривредног Друштва могу најбоље припомаћи државни економ, који су, или бар треба да буду у непрестаном додиру са радним народом на селу. Па не само да је то идеал Српског Пољопривредног Друштва, то треба да је у исто време и идеал сваког државног економиа. Први рад државног економиа треба да буде стварање пољопривредних организација у народу, организација, на које ће се не само он сам наслађати у раду, него и кроз које ће с једне стране искоренјавати штетну праксу и заблуде а с друге стране уводити новине и савремену пољску привреду.

Смишљеним, усрдним и истрајним радом у том правцу државни економ не само што ће веома задужити Српско Пољопривредно Друштво него ће и себи створити органе за рад. Тим и таквим радом они најбоље могу допринети да се савремена пољска привреда унесе не само код

појединца него у масу народа, те ће се онда и њихова способност и вредност боље запазити и оценити, па ће и крај, у коме буду деловали стварно задужити.

Има несумњиво много примера да државни економ тако схваћају свој задатак и да су у својим срезовима велики број подружника и омладинских (дечијих) клубова основали, па не само основали него дали и пуно живота тим установама. Ти су економии упознали себе и свој рад код масе пољопривредника у својим срезовима и стекли не само лепо признање од оних, којима су помогли да се организују него, и глас вредних и устајалих економиа.

Али има и таквих примера, где државни економии не схваћају довољно значај груписања пољопривредника и где врло слабо раде или и не раде на организацији пољопривредника, или пак ако и почну да раде сустану при првим тешкоћама, које се појаве.

По неки економии чак сматрају да су пољопривредне подружине и омладински клубови установе Српског Пољопривредног Друштва и да они према томе нису ни дужни да раде за Друштво Јест, доиста и пољопривредне подружине и омладински клубови су органи Српског Пољопривредног Друштва, али те установе на првом месту треба да су установе државних економиа, то јест државни економии треба да их оснивају и организују, те да њима понајпре послуже за спровођење пољопривредне пропаганде. И у колико буду те установе имале више успеха, у толико ће већа бити и заслуга државних економиа, па у толико и ефикаснија и њихова служба у народу.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
превео Благ. Д. Тодоровић.
(Наставак).

Па и малим царин подешава своје гнездо према приликама. Гнездо му је просто, четвртасто, кад је заштитено зеленилом, а кад је на отвореном месту оно је лепо васвођено и има леп ходник. У прављењу тичјих гнезда има, као што се види ствари, које је мало теже довести под наведenu теорију, али оне, ма кад да су не могу се никакo објаснити инстинктом. Путнички голуби (*Cotopistes migratorius*) често у Америци у толикој мери оптерете гране дрвећа својим гнездима да се ове од њихове тежине поломе и падну на земљу заједно с јајима односно младунцима. Чакве често праве равна гнезда да се јаја ветром избаци и наранко кад падну на земљу, развију. Домаћа ласта (*Hirundo urbica*) у овом погледу је, вели Вајт, врло несретан створ. Он је вели посматрао, како су неке ласте за више година правиле своја гнезда на таквим местима, да су им младунци редовно страдали од јаких киш.

Закључак. Ако безпристрасно размотримо изложене чињенице, онда се можемо сложити с тим, да се умне способности тица у прављењу гнезда ниуколико не разликују од умних способности које руководе човека у прављењу обиталишта. Како у једном, тако и у другом случају, главну улогу игра подржавање а затим извесно праговање на измењене прадике. Не подлежи сумњи да би било неугодно кад бисмо рад тица упоређивали с бољим производима човека у искуству и науке. Ја не тврдим тиме, да су птице обдарене таквим умним способностима којима би се могле приближити многим разноврсним и великим искуствима човека. Ја говорим само о томе да ми без икакве предубећења треба да размотримо различна гнезда да их поредимо са обиталиштима каква маса људи подиже и кад у томе тако поступимо, наћићемо, да нема довољно основа претпостави да постоји каква разлика у самом карактеру тих способности. Ако инстинкт уопште постоји ако он има каква било значаја — то би ми под тим називом морали замислити неки производ сложених утицаја без претходног сањања или огледа. Инстинкт претпоставља да постоји нешто што је урочиено и одређеног карактера, и у том случају, ако би он био доказан — он би оборио теорију Милову и осталих новијих философа. У другим каквим случајевима

Српско Пољопривредно Друштво са својим организацијама у народу пружа могућности државним економима да их прихвате, да их остваре, да им даду живота. Оно све те установе и морално и материјално помаже, разуме се према средствима којима и само располаже, те на тај начин у многоме олакшава државним економима да их одрже и да им привуку и нове чланове, да их прошире и још јаче развију.

Но ваља и то признати да би многе подружине и многи оmlадински клубови остали и остају само по имену, ако се државни економима њима не интересују, ако они нису главни чиниоци, који их као стручна лица покрећу на рад, ако им они не дају живота.

Веаа између државних економиа и Српског Пољопривредног Друштва је обострана, узајамна и врло тесна. Рад државних економиа у народу без сарадње Српског Пољопривредног Друштва не да се замислити, а исто тако и рад Српског Пољопривредног Друштва без сарадње државних економиа, што је, несумњиво, много незнатнији него што је. И у колико је та сарадња између државних економиа и Српског Пољопривредног Друштва на развију и раду пољопривредних подружнина и оmlадинских клубова тешња, усрднија и интензивнија, у толико ће и успех у тих установи и државних економиа бити већи, па ће се у толико и наш пољопривредник њима и боље и више користити.

Ваља према томе, неговати односе и везе између државних економиа и Српског Пољопривредног Друштва, ваља их развијати, проширивати и у будуће све више и више учвршћивати, јер

може се зар и доказати постојање каквог вистакта, али, у погледу тичјих гнезда, на које се обично позивају заштитница теорије о инстинкту, ја не могу наћи ничега што би могло послужити као доказ да постоји каква особена сила која би се разликовала од способности подражавања и никог степена разума који налазимо уопште у жи-отина

II

Постоји извесна организација између навика и умних способности швица с једне и начина прављења гнезда с друге стране. — У једну од најкарактеристичнијих особности тича треба свакако да убрјоимо њихов обичај да граде више или мање вештачка гнезда у циљу прекодраве јаја и младаца од евентуалних неблагоприятних погодба. У осталих кичменачка ретко налазимо тако усавршене построје, они као да праве изузетак од општег правила јер никад не дају тако што, што би било лепо и савршено. Због тога је на тичја гнезда понајвише и обрабена пажна да би се помоћу њих доказала присутност тајанственог инстинкта у наших животиња. Опште раширено мишљење да тиче граде своја гнезда не помоћу испитивачке способности и не помоћу ума или подражавања већ помоћу тајанственог инстинкта, наравно, да је утицало врло штетно, јер је због тога одстрањена врло значајна чињеница — да постоји извесна организација између навика

то захтева и интерес наших пољопривредника и потреба наше пољске привреде. А како то можемо постићи видећемо у једном од идућих бројева.

Др. Вал. Н. Стојковић

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О орезивању лозе.

(Српштаск.)

Орезивање зелене лозе. Као што се код винове лозе врши орезивање зреле лозе у споменутом циљу, исто је тако потребно да се марљиво врши и орезивање зелене лозе из истих разлога. Огрњна већина имаоца винограда више греша у зеленој него у зрелој резидби, било да се не врши зелена резидба како треба, било да се не изврши кад треба.

Ма како да нешт речач разумио изврши зрело орезивање лозе, тиме апсолутно не може да се постигне, да за овим, у своје време, нема потребе извршити још и зелену резидбу. Често пута од зелене резидбе зависи хоће ли виноград да држи више или мање грожда, и каквог ће квалитета бити. Поред зреле резидбе, регулатор за принос и квалитет грожда је и зелена резидба.

Под зеленом резидбом подразумева се целокупна радна у винограду, којом се одбацују сувини зелени делови са гнде. Проређивање младих ластара, скраћивање (или чишћење) залерака, што се овде по турски каже „фиџа“, као и аламање сувине одраслих ластара — све спада у зелено орезивање. Овај рад у Неготинској Копаони називају „лачење“, па је овај термин узет и у нашој пољопривредној литератури.

Чишћење и проређивање сувиних ластара на гнци најбоље је извршити кад прут одрасте око 15 см. Тада

и умних способности тича с једна и начина прављења гнезда с друге стране.

У првом одељку ми смо нагласили да се тиче у прављену гнезда користе својим наизимања и умних способностима, те нам је сада, рачунав, доста јасно да нам какав организација тича, особина хране коју употребљавају за исхрану и остале особности у њиховом животу, могу дати могућности за упознавање узрока: зашто се за прављење гнезда употребљава ово или оно градиво, зашто је гнезду дат овај или онај положај и зашто је самом прављењу гнезда указана в-ћа или мања пажња.

То питање ја сам намеран да размотрим у овом одељку у опште и да расправим неколика важна питања из природне историје тича.

Имењене спољашње прилике и навике простиму свој утицај за дуже време на прављење тичјих гнезда. Сем наведених чињеница, на прављење тичјих гнезда имају утицаја још и ове две погодбе: спољашње или унутрашње измене и наслеђене или задобивене навике. У прве измене убрјају се измене у органској грађи, у климату или измена фауне и флоре у околини, а у друге, задржавање задобивених особина и за време кад оне због измениених прилика нису неопходне.

(Наставиће се)

се овај посао најбрже ради, јер су ластарићи врло крти за очевинање, и дотле најмање одузму снаге гичи непотребних делова, што иде у корист развића рода и гиче. — Као што се тежи код зрелог орезивања да се прутови на род остављају само по периферији гиче, исто тако треба и зелене ластариће уклањати из унутрашности гиче, и оне који су кренули испод главе т. зв. „подгушњаци“, па ма како да су много рода понели. Чине се изузетци само онда, кад главни прутови (на кондарицама) не би неким сличајем повели род. Не треба оставити на гичи више прUTOва од 10 па ма како да је гича снажна. Најбоље се грошје добија кад се на гичи оставе 6—8 прUTOва.

У сваком случају, чишћење и проређивање треба извршити у крајњем року пред цветање грошја. Пропустити се овај рад пре цветања, тада се много изгуби квантитативно и квалитативно код грошја. А знатан број младаци винограда врше овај посао после цветања. Али често пута морали су се разочарати, да у почетку од много понесеног грошја, оставе тек неки мали део. Веле „осипа се.“ Ово је прост узрок. Кад грошје цвета, потребна му је топлота, суво време, светлост и пројаја. И ако је виновна лоза двојма биља, не мора увек да значи: да се сваки грозд сам собом оплоди. Запазило се да у већини случаја прашници са суседнога грозда оплођавају други грозд и обрнуто. Па ако нисмо благовремено отклонили загушљиву атмосферу и помрчину на гичи, уклањајући сувишне латорасте, онда како можемо да очекујемо потпуно оплођивање (прецветавање) свакога грозда, кад прашник из суседних гроздова пада на лишће и латорасте непочишћене из унутрашњег дела гиче? — Наравно, да се неоплођена зрнаца на грозду не могу одржати, већ отпадају, угну, грошје се „осипа.“ А кад се благовремено изврши чишћење зелених непотребних делова, тада се отвори пут за пролаз светлости и створи нужна пројаја и у унутрашности гиче, створи се повољнији услов за потпуније оплођивање свих гроздова, остављених на главним латорастима на кондарицама. Кад и пр. духне поветарац са јужне стране, он са гроздова на истој страни разноси прашак и оплођава гроздове на прUTOвима са северне стране и обрнуто. Оплођивање грошја на једној гичи врши се преносењем прашка са цветних прашника и са суседних гича, а ово увек потпуније бива код почишћених, оплећених гича. Шта више, има и таквих врста пигоме лозе, које и не могу да се оплоде са прашком својих сопствених прашника већ увек од гроздова друге врсте суседних гича. — Сем овога почишћена гича мање вааржава вагу под собом и у себи, те чишћењем у знатној мери отклањају услови за кривогање: болести (пероноспора, оидиум, доњевина). На почишћеној гичи потпуније се врши прскање брчовском чајбом и заправивање сумпорним цветом.

Често пута слушао сам поједине кад говоре: „Ове године немам потребе да филијам виноград, јер колико год има прUTOва на једној гичи (и по 20) сваки од њих понео је род!“ Дакле има имаода винограда, који су створили себи правило: да се само они ластари уклањају са гиче, који не понесу род. Овако је мишљење кроз погрешно, и такав је рад или нерад увек од огромне штете

по принос грошја. Деси се, неких веома повољних година за винограде, да и непочишћена лоза одржи доста рода, али увек се изгуби у квалитету грошја, и прут не доври за идућу годину.

Чишћење и проређивање ластара врши се и са обанором на добијање правилније облика гиче (главе). Ако једна гича ма и 20 ластара, сви са родом, олет се остављају само 6—8 највише 10 прUTOва по периферији лепо распоређених; а сви остали уклањају се заједно са родом. При овоме раду треба имати у виду ово просто правило: замислимо полилеј, који свака црква има. Знамо како су по периферији (венцу) истога распоређени чираци за свеће. Као год што су свеће лепо распоређене по периферији полилеја, при проређивању латораста тежити да се и прутови на гичи остављају тако лепо распоређени. Наравно, да се такво савршенство у распореду не може постићи, али треба тежити овоме савршенству, па ће се одмах још исте године приметити знатна разлика и у квалитету и у количини грошја у употребу са виноградама, код којих се овај рад не изводи правилно. Кад грошје прецвета, зрна окупљају и гроздови обесе доле, на лепо почишћеној гичи гроздови су такође лепо распоређени по периферији, не дозирајући један другог, што је од вема јаког значаја за брже, потпуније дозревање грошја.

Пред цветање и за време цветања лозе, на многим гичама поједини се латористи истакну својим бујним порастом мимо осталих. Такве прутове, кад достигну дужину од једног метра, треба скратити на око 70 с. м. и тиме их сузити у претераној бујности. Скраћивање се врши и пре и после цветања, најбоље маказама. Обично сувише бујни прUTOви збацују плод; а да се ово предупреди, по стигне се скраћивањем (орезивањем) и чишћењем запаера. Нескраћени сувише бујни латористи привлаче много хране на штету мање развијених прUTOва и грошја. — На тако бујним прUTOвима и запаери јако креку. Њих треба потпуно очистити, ако се тиме не би гроздови изложили непосредној сунчаној светлости, у противном, скратити запаеру на 2—3 листа да они заклањају гроздове од сунчане припек.

Кад виноград прецвета, тада латорасте повезати и врхове скратити на висини 60—70 см. Краће прутове од 70 с. м. не треба скраћивати. — При већинању не треба прутове скућати у групу, већ око њих обавити лину у виду обруча, круг око 40 с. м. у пречнику. Веза не треба да буде преко гроздова већ над грошјем око 30 с. м. Само оне врсте грошја, које не могу без коља остати као што су рвалинг, смедревка, белина, хамбури-а, шасле и т. д. при врху кода ближе лозу привући и повезати.

Ако би запаерци после скраћивања лозе јаче кренули у порасту, њих маказама скраћивати у дужини лишћа на главној лози. Тако исто скраћивати и оне вршне запаерке, који би после сасацања главне лозе потерали као продужење главне лозе.

Само овако, на време уређивања лоза, даје жељене резултате у приносу и сав рад око овога обилато се исплаћује. На први поглед изгледа, да је овај рад заматан и скуп, и да није рентабилан. Тако само изгледа, али се

ово много лакше изврши него што се мисли, и много скупле исплати него што се претпоставља. У почетку рада овај посао иде спорије, али кад се радник навикне веома брзо одмиче у раду. *Чашење — филиз — најбоље извршују људи, који су вешти ретачи зрелог оризована лозе.* Међутим кад малац винограда има своју чељад може је обучити да ове послове ради. Најмлађеној деци, па и женама овај се посао не сме повратити, сем да скраћују, заламају лозв.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших чита-лаца на нашу анкету о кукурузу и суши, није довољан. Да би се пак само то пишање што боље осветлило, можда читаво, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општег интересу што пре учине. Ур.

Кад лети затегну јаке и дуготрајне суше може се тврдити да тешко има лека, да се кукуруз спасе и донесе рода на њивама, које су на бродовитим местима, изложене суши, и са земљом доста промешаном са каменом.

Ја немам, Бог зна какво искуство о кукурузу и суши, али могу рећи само оно што сам прошле године запазио.

Имао сам лепу једну њиву, посејану кукурузом у средње бродовитом пределу, кљу је суша оштетила са поновниом рода т. ј. добрих нормалних година она рађа по 4 кола кукуруза (рачунајући једна кола од 6—700кг. у кљупу) а прошле године родила је 2 кола. На овој је њиви преодходила пшеница. Њиву сам после жетве плитко одмах поорао и с пролећа добро поорао. Мера се признати да је орање стрњике одмах после жетве имало доброг дејства против суше и ако у јесен није извршено дубоко јесење орање, јер упоређујући моју њиву са осталим на истом положају, које нису у јесен оране нити стрњике озоравање, она је мање страдала од суше него оне, само ово није Бог зна каква разлика.

Другу сам њиву летос са кукурузом имао у пољу у нешто мочарном месту, одакле сам набрао готово дупли принос него нормалних година.

Због овога сам узео ово да пишем и да изнесем, како ово њиву нити сам орао у јесен дубоко, нити с пролећа много рано нити нарочито пазно при прашењу и отрпању на прављење сика и т. д. већ апсолутно само по себи већаште је доста подводно. Кад се и допаш с пролећа оре или лети, бразде су благлаве и „одчајују се као греде“ али у колико је год суша већа у толико је кукуруза морири и напреднији и обратно, кад је виша година, у колико је више кишне, у толико је кукуруз жући и слабији. Један мој сосед, чија је њива такође као и моја „подводна“, искористио је да му роди и сушне и кишовите године на овај начин: шанчевима околу и кроз средину њиве спровео је воду и кад је кишна година пропуштао је да отече, а летос, кад се појавила суша шанчеве запушио и затворио откидање воде, те је њива дала нормални принос и ако је суша.

Према томе, да би се и на случај великих и јаких суша нашао кукуруз, треба увек по неку подводну њиву оставити за кукуруз (ових подводних и мочарних места има скоро у сваком селу), па ако буде година кишовита,

одвозити воду каналима, а на случај суше канале затрпавати и суше се не плашити. Истина, овака се места не могу с пролећа од вод- раније посејати, те кукуруз буде позан и ретко кад добро сазри, те треба гледати да се по могућству ранне посеје.

Што се тиче средстава да се кукуруз спасава од суше на осталим обичним и брдским њивама, треба њиву с јесења угарити-орати, треба стрњичу после жетве аорати одмах, треба се у опште трудити да земља буде што ститија, јер ститна земља држи више влаге. А чини ми се да је најглавније с пролећа рано сејати, као и после благовремено прашити и копати.

Јован Михаиловић
земљорадин, Корман
срен Крагујевачки.

Г Л А С Н И К

Чешка пољопривредна изложба. — Ове године одржаће се у Прагу пољопривредне изложба од 16-21 маја. Изложбу приређује Пољопривредно Удружење Чехословачке Републике. Програм изложбе биће овај:

I. *Општи одељак:* инструктори, књижевност и часописи, амелорациони радови, администрација, пољопривредна статистика.

II. *Ратарство:* виноградарство и воћарство стрна жита, кромпира, репа, лан (за влакно), дуван, воће, биљне болести, земља, мелерациони биљке.

III. *Шумарство.*

IV. *Стоочарство:* изложба коња, говеди, ситне стоке, живине, рибарство, пчеларство, ветеринарство.

V. *Пољопривредна индустрија:* шећерана, шпиритусне фабрике, мланови, млекоаре сираре, пиваре, сушнице, уљарице, фабрике за искоришћавање воћа и поврћа, произвођача земљиних ђубрета, индустрија кафе.

VI. *Пољопривредне машине:* мотори, машине и справе ратарске, машине и справе за искоришћавање ратарских производа.

VII. *Пољопривредне професије:* ручно и индустријско занатство.

VIII. *Земљорадничко задругарство.*

IX. *Пољопривредно грађевинарство:* (планови, пројекти, модели, предрачуни, грађевинске конструкције, разни предмети за унутрашње инсталације пољопривредних грађевина, циглане керамичка и т. д.

Специјалне изложбе: 1. изложба рибарска 2. изложба пшенице 3. специјална изложба малих сеоских поседника 4. изложбе словачке домаће индустрије 5. изложба знателјског друштва Чехословачког за жене и децу. Велики трг. коња при крају изложбе.

Ово јављамо читаоцима ради знања.

Нови чланови утемељачи. — Г. Г. *Сотир М. Поповић*, каф. „Смедчево“ из Ниша, *Владислав В. Милединовић*, свршени виноделац из Л. в.не (Књажевца) и *Јасов С. Марковић*, економ сврг добра у Маљевцу (Марица) послали су каси државној сваки по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на пакњи и послатим улозима.

Нове пољопривредне подружнице — У Горњем Милановцу основана је *окружна*, а у селу Мацима среза Рајског округа *Пожаревачког општинско* пољопривредна подружница. Пошто су обе нове основане пољопривредне подружнице испуниле све услове прописане правилника за подружнице, то су исте примљене у састав Српског Пољопривредног Друштва.

Желети је, да се и у осталим местима, где још нису основане пољопривредне подружнице похита са оснивањем истих.

ЗАПИСНИК

III редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, државе у Дому Друштвеном у Београду
24. јануара 1923. године.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић и Др. Јурић Спремић. Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар Милаш Ј. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник II. редовне седнице.

II.

Прочитано је мишљење Бр. 408. члана Управе г. др Веље Стојковића да се исплате путна трошкова државном економу среза Рамњанског за одлазак у Крушевац и натраг као члана комисије за оцену изложбених предмета Девич Пољопривредних Клубова. — Одбор усваја мишљење г. др Стојковића и одлучује: да се молбу исплате трошкова по поднетом рачуну.

III.

Прочитана је молба Бр. 60. Пољопривредне Подружнице у Власотинцима, да јој се уступи један тријер пошто нема материјалне могућности, да исти набави. — Одбор одлучује: да јој се уступи један тријер на почек и са обавезом, да га у року од три месеца исплати а за вредност тријера да Подружница вада писмену обавезу.

IV.

Прочитана је молба Бр. 8. Пољопривредне Подружнице у Лазарцу, да јој се скине повука са исплате луцкерке. — Одбор одлучује: да се повука скине, а да се Подружница задужи по текућем рачуну са сумом од 29.100 динара.

V.

Председник усмено реферисе: I) да му је, приликом путовања по иностранству пало у очи, да многа Пољопривредна Друштва и Савези Земљорадничких Задруга имају своје магацине на самим железничким станицама, што умањује огромне издатке око преноса сирова, машина, материјала и т. д. од железничке станице до пољских магацина, па је мишљења, да би I таква магацина могао и Друштво поднети поред железничке станице у Топчидеру; и 2) иначе како се избури са локалима на приређивање изложба, нарочито сада, када је друштвеним правима заузета Петрошачка Задруга и изгледа, да се тај локал неће скоро вратити Друштву, а пошто је на ирагу приређивања изложбе има — вишиког сајма, вели, да би умесно било, да се на овај вишико сајам, уступи павиљон у Топчидеру, који би са баромом, коју би имала успоставити Петрошачка Задруга, могао врло добро послужити за овај циљ, па предлаже, да се у овом савислу донесе решење. Сви су чланови прихватили овај предлог као врло умесан и корисан и говорили у прилог истог. — Управни Одбор је усвојио овај предлог у начелу и одлучује: да се Одбор, који ће отићи у Топчидер и са управником там, Угледног Добра председати већаштине и учештине даље предлоге по овом питању. У Одбор су одређени г. г. Александар Јовановић, Др Веља Стојковић и Благоје Д. Тодоровић.

VI.

Прочитано је писмо фабрике „Верморел“ којим повештава Друштво, да може уступити пресавице Еклер Н. I. — Одбор одлучује: да се набави 250 комада арсилаца Еклер Н. I.

VII.

Прочитана је молба, Бр. 565. и Бр. 573. благајника друштвеног, да се разврсти благајничке дужности, пошто је добио државну службу. — Одбор је одлучује: да се г. Валента разреши, кад преда рачуне за 1921. 1922. год. Главног Контрола и да привремено прими дужност благајника г. Светислава Пешић економ државног Угледног Добра у Топчидеру са хонораром од 600 динара месечно.

VIII.

Прочитана је молба г. Дијатрија Миљковића инспектора Министарства Социјалне Политике у Београду, да га Друштво прими за благајника. — Одбор одлучује: да се расписне конкурс за избор благајника, на нека се молаци јави на конкурс.

IX.

Прочитан је акт Бр. 385. благајника друштвеног, којим молу за објашњење, хоће ли се и даље продужити издавање додатка

ослобу Друштву у смислу одлуке од 7. октобра 1922. год. — Одбор одлучује: да се у смислу ове одлуке и даље продужи издавање тих додатка, пошто скупоћа није спала, већ се на против повећала.

X.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 346. о прегледу друштвене имовине и предлог да се неупотребљиве ствари по инвентару раскодују. — Одбор одлучује: да се предложене ствари у том акту у вредности од 121.30 динара раскодују по инвентару.

XI.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 344 и предлог да раскодује предмета по њихов потрошњом материјала. — Одбор одлучује: да се сви предмети предложени у вредности од 14.642.45 динара раскодују по њихов потрошњом материјала.

XII.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 345. и предлог, да се 450 комада шешара за свилане прозоду, пошто су Друштву неопходне. — Одбор је одлучује: да прозоду ових шешара изврше: члан Управе г. Спремић секретар у магационер.

XIII.

Прочитано је мишљење финансијског Одбора Бр. 374. да не треба исплатити крају за левање дрваца у дворашту Друштва трибе г. Ђорђе Грујића и друг. — Одбор усваја ово мишљење финансијског Одбора.

XIV.

Прочитан је пројекат буџета за 1923. год. и мишљење финансијског Одбора. — Одбор је одлучује: да се пројекат буџета путем циркулара достави свима члановима Управног Одбора на разматрање.

XV.

Прочитан је акт Бр. 612. којим секретар Друштва молу, да се одреди изнесна сума за уобичајну напојницу о новој години: разносачима писма, аманета, телеграма, новина и т. д. и изнесан број календара. — Одбор је одлучује: да се да секретару (200) две стотина динара и 10 десет календара за 1923. год. да употреби на предложени циљ.

XVI.

Свакоштан је акт Бр. 20. Управе Средње Пољопривредне Школе у Ваљеву, којим извештава да је од 1. јануара т. г. отпочела дејствовати „Училиште државне средње Пољопривредне школе“ на њихов досадашње окр. Пољопривредне станице. — Одбор прима к знању ово саопштење.

XVII.

Прочитано су изјаве саучешта: Пољопривредног Удружења Бачкодворске Жупаније и Медвеђе Пољопривредне Подружнице на изгубљеним Љубом Новковићем бив. председником овог Друштва. — Одбор прима к знању.

XVIII.

Прочитан је телеграфски поздрав са Годнишњег Збора Пољопривредне Подружнице из Рашке. — Одбор прима к знању.

XIX.

Прочитано је мишљење г. г. А. Поповића и А. Г. Јовановића да „Дискол“ треба узети у комисију, с тим, да Друштво на свој труд добије 20% од пролате робе а непродато, да се у остављеном року врати без изписе обавезе. — Одбор прима ово к знању и одлучује: да се по овом поступку.

XX.

Прочитана су акта Бр. 5. и 17. Чачанске Пољопривредне Подружнице о дуговању ове Подружнице Друштву. — Одбор одлучује: да се ова акта упути на реферисање благајнику у напомену, да изнесе, на издну седницу тачно стање дуговања ове Подружнице.

XXI.

За оном је одлучује: да се оферица за штампање извештаја о стању пољопривредне округа Ужичког 1909. год. упути Канцеларском Одбору да их комисијски отвори и поднесе Друштву извештај са својим мишљењем.

За оном је седница закључена.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15-30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1-4

За пољопривредни календар Срп. Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву, да им пошаље на доплату пољопривредни календар. Пошто доплатни трошкови сјајно много више, но што је вредност календара, што се овим свима скреће пажња, да Друштву унапред пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исти доставити поштом без икаквих других трошкова. Ко наручи преко 20 календара, добија попуст од 20%.

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење метиљаве стоке и то:

за овце и козе у кутијама од 12½, и 35 грама.

за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3¹⁴ дин. грам; продаја само на целе кутије. Ко пошаље новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати паковање и други трошкови.

Продаја са гаранцијом—Моје Индустијско предузеће зрија контроле дрвених стојања и исто продаје са гаранцијом и то: за календарије и кафеће за три а и фамилијарне куће и канцеларије за 5 година по 70 динара комад.

Ако се који део у овом времену буде службеном употребом пожарно обавезујем се да извршим оправку бесплатно са плаћеним путним трошковима на мој рачун за одлазак и повратак.

Поруџбине прима и извршује

Прока Ковачевић
индустијалац
Медвеђе — Трстеник

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

„Помози се па ће те и Бог помоћи“

каже народна изрека. Земљораднике, не чекај туђе помоћи већ се наоружај знањем и умењем па прегни ваљано на посао; ту је спас и благоданство.

Усаех ти је сигуран ако ваљано обделаваш земљу и добро негујеш своје усеве.

Користи се поукама за пољопривреднике, које даје

Делегација произвођача чилске шалитре.

(Малаша Великог ул. бр. 44 у Београду).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска прерада 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберхлјаму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије стоке,
Псеће гребце,
Паратифуса свиња,
Колере пернате живине,
Пносептикемије сисанчади.

Ждребењака и петехијалне грознице,
Заразног побачаја,
Шапа и устоболе,
Строке (овчих богиња),
Свињских богиња,
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Маленин.** Као и средство за тр вање **Пацомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сва дијагноза и лабораторијски прегледа.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цељење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—4

ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПНИШТВО

Фабрика машина и справа за Пољопривреду и Индустрију

А. ЂЕРАСИ и Комп.

Поштански фох 87.

Телефон 672

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

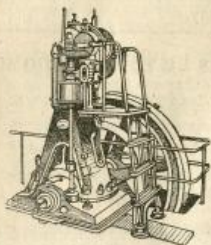
Адреса за телеграме: „ЂЕРАСИ“

Канцеларија

Краљ. Миланова 36

ИМА НА СТОВАРИШТУ:

- Саугас локомобилу од 27 коњ. снага
- Дизел мотор Ланген Волф од 33 коњ. снаге,
- Једноставних и дуплих млинова сеоских од 36 и 42 цола,
- Малих „Ирус“ млинсва за сеоско брашно и со
- „Индрих“ млинова — прекрупача,
- Влачара фабрикат Андреас Ригер,
- Ручних вршалица и за сточни рад,
- Тријера Штахел и Ленер,
- као и круњача, ветрењача и т. д.

ПРЕТИЛАТА И РУКОПИСИ
укупно се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Претилату примају и све
поште

На годину 20 дин. или 80 гр

На основу највишег решење од
априла 1869. г. прелиску друштвену
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједињен
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **П. У. Тодоровић**Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 11.

БЕОГРАД, 18 МАРТА 1923 ГОДИНЕ.

Година I.

Српско Пољопривредно Друштво се нада да у државни економи, схваћајући велики значај дечијих пољопривредних клубова по унапређење пољске привреде оновили старе и основали и по који нови клуб у подручним им срезovima.

За старе клубове не треба правила потврђивати код Друштва а за ново основане, треба их потврдити.

Да би се знао и број клубова и број деце у њима умишљају се државни економи да до краја месеца априла доставе Друштву, ако то већ нису учинили и број клубова, које имају и број, односно списак деце у њима, са именима њихових вођа.

Чланови нових клубова, као и нови чланови у старим клубовима треба да гаје у овој години усев који сами буду хтели, но најзгодније је почети са кукурузом. Стари чланови дечијих пољопривредних клубова треба у овој години да гаје усев који по могућству не треба да је исти као и у прошлој години. Нарочиту пажњу обратити на вођење бележника радова.

У јесен ће се приредити изложба производа дечијих клубова за сваки округ, те ће се вредним члановима и награде додељивати.

Кукуруз, који ће се у овој години употребити за семе, треба пре сејања испитати.

Позната је већ ствар да се принос кукуруза, употребом доброг и опробаног семена, може повећати за читавих 20% изнад нормалне жетве. Међутим у овој години семе од кукуруза, које ће се употребити за сејање биће од особитог значаја по будућу жетву тога усева.

Ми знамо врло добро да кукуруз у многим нашим крајевима, услед дуготрајне суше, која је владала, није онакав какав се нормалних година добија. Према томе, држећи се оне народне изреке „какво семе такав и род“, од таквог се кукуруза, ако се не обрати пажњи на избор кли-

пова за семе, неће моћи ни очекивати нека особита жетва.

Знамо и то да услед раних киш са јесени многи кукурузи нису могли ни сазрети довољно, или ако су и сазрели нису се могли довољно исушити. Биће према томе и много клипова, који су преко зиме били оштећени од мразева и буђи, па су и многа зрна на њима изгубила своју моћ клијавости.

Најзад, треба се сетити да већ три године суша хвата кукуруз баш у оно време, када му је влага најпотребнија и да услед тога многе љиве пропадају, а многе незнатне приносе доносе.

Ваља према томе имати такав кукуруз за семе, који ће дати здраве и плодне биљке, и нарочито биљке, које ће се брзо и снажно развијати, те да би на њих суша, која нас може и у овој години изненадити, била без великог утицаја.

Да би се имало добро кукурузно семе за сејање треба најпре одабрати најлепше клипове за семе. За семе најбољи су дужи, сразмерно тежи, валкасти, довољно тешки клипови, на којима су зрна у правилим радовима распоређена и не сувише абјана и код којих је и основа — доњи део и врх испуњен зрнима (Сл. 1.)

Сл. 1. Најбоља клипови за семе.

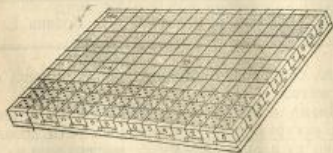
Па и код тако жарљиво и свесно одабраних клипова, може се десити да сви нису добри за семе јер спољна оцена кљасова није довољна за квалитет зрна на њима. Да би се могли пронаћи и изабрати лошији клипови, односно да би се најбољи клипови за семе могли одабрати, потребно је да се изврши и проба клијавости са по неколико зрна од сваког клипа.

Проба клијања само онда може бити од користи и дати поуздане резултате, ако кукуруз није окупљен, то јест ако се зрна за испитивање узимају са клипова. И окру-

њен кукуруз може се пробати, али се таквом пробом, ако би у семени бола и зрна са рђавих клинова они не могу пронаћи ни одбацити, нити је пак у опште окружења кукуруз, који је једна мешавина разних сората и каквоћа препоручљив за семе, сем у крајњој мери, кад се кукуруза у клипу не буде имало.

Проба клиња може се извршити на један врло лак јевтин и прост начин.

Рачуна се да треба око 10 кгг. клинова кукуруза за семе на хектар површине, да толико клинова треба и испитати. Направити једну дрвену таблу у виду послужавника од каквог празног, плитког сандука. (Сл. 2.) Најзгоднија је

Сл. 2. Табла за испитивање клијавости кукуруза у песку.

табла дужине 60 см. ширине 40 см. а дубине изнутра 4—5 см., — а може бити и већих размера. Спремљену таблу поделити на квадрате на овај начин: десно и лево, по двама странама табле, обележити лезијом, подељеним на сантиметре, поделе на 4 см. растојања једно од другог и на сваки поделак зачекати један јексерчић, као што је то на слици 2 представљено. За те ексерчиће зачекати канал и овај на супротној страни табле затегнути — тако да цела табла буде подељена на квадрате, као што је то на слици 2. представљено. Тако ће имати на једној страни 10 а на другој страни 15 поделака од по 4 см. дужине; кад се преко тих поделака затегну канали, цела ће табла бити подељена на 150 квадратних поља. Ови се канали имају затегнути онда, кад се табла буде испунила сувим песком и овај калним лезијом или даштицом уравања.

Број сваког квадрата на табли може се лако сазнати ако се прочитају њему одговарајућа подеоци на левој и десној страни табле. Под-оци на левој страни табле узимају се као десетце, а подеоци, на десној страни као јединице, те се тако број буди код квадрата лако одобује. Тако нпр. код квадрата обележеног на сл. 2 цифром 115 та се цифра добија, ако се одговарајућем подеоку на левој страни табле, то јест цифри 11, узетој као десетци дода одговарајућа цифра на десној страни табле т. ј. 5, као јединица дакле 115. Не заборавити за први поделок на левој страни табле треба обележити цифром 0 као што је то на сл. 2. учињено.

Кукуруз за пробу има се поделити у групе од по десет клинова тако да свака група одговара подеоцима на левој страни табле, а клипови у свакој групи подеоцима на десној страни табле — Другим речима треба спремити за горњу таблу 15 група са по 10 клинова у свакој групи. И групе и клипови у њима треба да су пажљиво обележени, те да тачно одговарају дотичним квадратима, у којима ће зрна клијати.

Понајбоље је да се у дебелим крај сваког клипа помоћу чноде утврди картон трајнице са нумером дотичног квадрата. Ове клипове треба држати на сувом топлој месту на тавану, полици, у сандуку итд.

Кад је све припремљено да се изврши проба клијања узима се клин №1 у првом реду и врхом перореза подухватајући основу ваде се 5 (или 6) правилно развијених зрна а са равних места. Тако и за остале клипове.

Повањена зрна из сваког клипа, сеју се (свак 5 или 6) у квадрат, који одговара клипу, са којег су та зрна узета. Четврти се зрна сеју по једно у сваком ношцу квадрата, а пету у средини квадрата, са основном окренутом на исту. Сва се зрна затим покрију песком, тако да буду на истој дубини.

Кад се цела табла засеје семе-ом, треба је лагано и марљиво (помоћу једног парчета хартије, да би се мраз воде разбио) валати и држати у топлој соби (воред шпалета или у близини собе пећи), с тим да се ништа на њој не дира и не ремети, док се проба не сврши,

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса

преведено Благ. Д. Тодоровић.

(Наставак.)

Навели смо већ више примера као доказ да тице у грађењу својих гнезда теже томе да своја гнезда прилагоде измешаним приликама. Гнезда ластавица, царина и многих других тица које граде испод водопана чункава и у вештачким гнездима, казују нам, да се оне умеју користити приликама које су за њих погодне. Врло је вероватно, да измене у климату побуђују много тице да учине извесне измене у облику или у градњу гнезда у циљу боље и сигурније заштите младунаца. Најтеже нових непријатеља на јаја или на младунце у гнезду, може такође бити повод да тица учини неку измену у прављењу гнезда, да би сачувала јаја односно младунце од пропасти. Измене у флори повлаче за собом избор другог градива за прављење гнезда. Можемо претпоставити да и измене како спољашње, тако и унутрашње морају такође утицати на ма какву измену у прављењу гнезда. А ту су и други различни узроци. Тако нпр. тица која брзо лети, предази

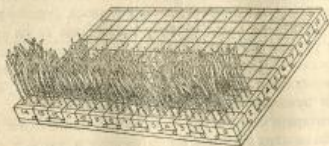
већи простор на коме може да нађе и прикупи више градива за своје гнездо, но тица које лети спорје. Тица, која је у стању да се за извесно време без кретања задржи у ваздуху може имати друкчији положај гнезда но тица која није у стању то да ради. За нежна и лепа гнезда нарочито је потребно да тице имају јаке а fine ноге, ту игра велику улогу и дебелина кљуна, јер шиљаст и танак кљун овде треба да замени иглу; дужина и окретност врата такође је од значаја; ластавице и дроздови, ако не луче пљувачку не би могли начинити лепо гнездо; неке навике зависе од грађе тица, а избор градива за гнезда често зависи од тога да се налази у невој мери и да се лакше може добавити. Свака од наведених измена, неизбежно повлачи за собом измену или у грађењу које ће се употребити за гнездо или у начину прављења гнезда, или у давању гнезду друкчијег облика и положаја.

Учињене измене у особеностима гнезда могу да се отуђају за дуже или краће време после тога кад престане узрок који је те измене прачинио. Белете утицаја таквих сада већ изчезлих узрока налазимо свуда шта више и у грађи човековој без обзира, што се он одликује прославленим разумом.

Грчка архитектура у својој основи је само поправ-

Да би се клијање извело под повољним погодбама, температура собе (или кућине), где се табла са арнима оставља, треба да је преко дана 26° — 30° Ц, а преко ноћи не треба да спадне испод 12° — 15° . Заливање треба понављати, те да се песак не засуши пре него што младе биљке не буду израсле 3 — 5 см из песка. По каткад су клице врло снажне, те и по које арно кукуруза изабе из песка на површину. Ако се то десити, та арна треба покрити поспавњем влажног песка по њима.

Кад из арна израсту биљчице за 5 — 8 см над површином, а то ће бити према толлоти собе, где се клијање врши после 6 до 8 дана клијања, треба извршити преглед (сл. 3). Почети најпре са квадратом № 1 и у њему

Сл. 3. Исклијале биљчице из песка после 12 дана клијања. Мало пререзе биљчице за испитивање.

марљиво размотрити свих пет биљчица или онолико колико их буде било; затим то исто урадити и у другим наредним квадратима, док се цела табла не буде прегледала.

Обично нека арна са узетих клипова немају моћи да проклијају, јер су изгубила своју животну снагу; друга, премада проклијају, показују мало живота, јер производе слабе и болесне биљчице; док најзад треба су још од почетка клијања напредна и производе снажне и лепо развијене биљчице.

Ако су свих пет (или шест) арна у једном квадрату проклијала и пронавела здраве и снажне биљчице, клип са кога су узета арна је добар за семе — за сејање на њиви. Није потребно чувати биљчице из песка нити испи-

љање виђањем од камена онога што се раније подизало од арита, а наши савременици подражавајући готској архитектури граде масивне стубове с тешким карнисама (символима) да би на њих могли полагати кров од дрвета па и ако се карнисе покажу онде као потпуно сувишне. Познато нам је такође да се она кад су поштанска кола морала бити напуштена због преносе поште железницом, сматрало као неопходно заснивање вагона прве класе тако да буду међу собом везани; згоде за придржавање у колима воде порекло из доба кад су постојали рђави мостови, над се дакле на сваком морулу очекивала опасност, по оне не само да су задржане и даље кад су били добри мостови већ их можемо видети и сада на неким железничким вагонима где служе као успомена тога времена, као преносно средство, које ми једва можемо и да замислимо. И наше ципеле дају нам у томе леп пример. Ципеле с дугмади или перлама носиле су се од вајкада па се такве ципеле и сада израђују јер се упиња да би ципеле без тога биле као голе и недоршене, и у томе, тера се толико, да обућари граде сада читав низ бескорисних дугмади или стављају готов шпир који само фигурира. Навике лезде и дивљака несумњиво је, да нам јад најбољи кључ за појмање навика и разума кад животиња. Сваки, који је посматрао децу кад почињу подражавати

тивити њихове жиле; може се унапред знати да су и жиле добро развијене, ако су биљчице снажне.

Све оне клипове са којих су пет узетих арна добро исклијала и дала снажне биљке треба издвојити у једну групу. Ова група треба понајпре да се употреба за семе и једино она по могућству, — ако се има довољно семена — јер је то најбоље семе. Из њега ће се и брже развити снажне биљке, које ће моћи најбоље издржати сину. Затим издвојити клипове, код којих су четири арна добро исклијала, а него слабије, па и од њих направити једну групу. Ову групу клипова треба употребити за семе само, ако је немогуће наћи довољно семена од оних клипова, чији су свих пет арна дале снажне биљке. Најзад издвојити клипове код којих су три арна дала снажне биљке и ову групу клипова у опште неупотребљавати за семе. Исто тако и све друге клипове чија су арна на пробн дала испод три добро развијене биљчице треба одбацити, то јест употребити за који други циљ (на пр. за храну стоке), а не за семе. Арна, која су у опште произвела слабе клице треба сматрати као рђави, па и клипове са којих су они узети не употребљавати за семе.

Државни економски понајпре су позвани да нашем пољопривреднику објасне азначј испитивања кукурузног семена и да му покажу како се тај посао са успехом може извршити.

Сад је време томе послу, јер *пробу клијања треба вршити на две до три недеље пре сејања кукуруза на њиви.*

Државни економски могу утицати на увођење испитивања кукурузног семена и преко бољих домаћина на селу и преко основних школа и преко вођа дечијих пољопривредних клубова. Нарочито треба настојати да се неодступно тражи од свакога члана клуба да кукуруз на својој њиви не сеје док га претходно не опроба на клијаности.

Пољопривредници! читајте „Тежак“

својим родитељима у различним њиховим радњама, могао се уверити, да они та подражавања почињу много раније него што опћуно разумевати циљ таквих радња. Исто тако међу различним дивљим племенима, преносе се од оца на сина и многи обичаји, који се после одржавају за дужи низ година, без обзира на то што је узрок који је изазвао те обичаје одавно престао да делује.

Ако узмемо у обзир те и сличне чињенице, онда можемо разматрати као аналогне све такве случајеве који нам изгледају као неспојљиви у „архитектура тица.“ Јер, у противном, морали бисмо признати, да су тице у погледу расуђивања савршене од људи и да се оне у свима својим пословањима ослобођавају инстинкта. Но у колико је мени познато, прву од тих двеју теорија није спровео још ниједан писац, а што се тиче друге — ја сам већ нагласио, да она није утврђена, шта више, могу рећи, да се она коси с многим признатим чињеницама. Једна од мојих критика утврдила је, што и ја признајем, „инстинкт“, само што ја кажем да је то „наследна навика“, и да читалац не би био у забуну, ја нагласишем, па је наследна навика у самој ствари то исто што и инстинкт, ако тај назив будемо употребити за истинцање простих утицаја који зависе од наследних особина грађе. Ми, на основу тога и сазнајемо, зашто се голуби преврћати преврћу, а гушчани — надимају.

(Наставаће се)

ИЗ МАРВЕНОГ ЛЕКАРСТВА.

О метиљу и лечењу метиљеве стоке

Како је сточарство најважнија грана у пољској привреди, јер од стоке добијамо месо, млеко, маст и друге разне производе за исхрану људску, радну снагу за вуву, терет и јахане, разне сировине за одело и обућу и ђубре, то се морамо постарати да нашу стоку обезбедимо, да нам не гине више од метиља. Има година, када утине по цело стадо оваца од 50, 100 па и више грла, као што је то било 1908 и 1913. године. Да стока не би више гинула од метиља и сточари губили знатне суме новца, морајући да продају метиљану стоку испод цена, а да би имали што веће користи од стоке, (боља запат, више производа за исхрану људску, потпуну радну сталну снагу и т. д.) потребно је само да сточар поклони мало веће пажње и неге својој стоци, па ће је спасти од метиља.

Свиња-нам је познато како изгледа метиљ, нема човека да га није видео, али је непознато готово свима сточарима, како се метиљ развија, где су услови за његово развожавање, како га стока добија и чиме се стока успешно лечи од метиља.

Метиљ је прв-паразит кога има у свој довањој стоци, а најчешће у преживарима овацама, козама, говедима и биволима. Највише га стока добија кад су кишевите и водоплавне године. — Ове године и ако је било сушало лето, метиља има код стоке у већој мери с трава, што је јесен била кишна и водоплавна, а за време лета, док је трајала суша, за стоку се није могло наћи хране у брдвннм крајевима, него је терана на пашу у низине и подводне и мочарне ливаде, где су најповољнији услови за развожавање метиља. — Метиљ је распрострањен у свима крајевима наше отаџбине, нема краја где нема метиља.

Метиља има две врсте и то:

1. *Мали* или росни, рудински, планински метиљ, који није опасан и ређе га има.

2. *Велики* или листолики, пернати, перјаст метиљ, који је опасан и он је теј који наноси сточарству највеће штете. Велики или листолики метиљ је дугачак 1, до 3 см. а до 1. см. широк; облика је као лист од шмшшра или воћа, зато се и зове „листолики.“ Метиљ има две пјавке помоћу којих сише храну и носи јаја. На горњем делу свом метиљ има једну пјавку, помоћу које сише храну а на трбуху другу пјавку кроз коју такође сише храну и носи јаја. Метиљ је боје жуто зелене. На трбуху је затворенији боје око цевастог резервоара, у коме се налазе јаја.

Метиљ је хермафродит-самооплођач, има мушки и женски полни орган, помоћу којих се сам оплођава. Довољно је да у једној овци или говечету има само један метиљ, он ће се сам оплодити и почети носити јаја. Није потребно да има већи број метиља, па да се они међусобно паре.

Метиљ избацује оплођена јаја кроз трбушну пјавку, која кроз жучни спроводник прођу у црева, па се у цревима помешају са наметом — балегом и у измету стока избацује на поље метиљева јаја. Стока издићи на пашу по пашњацима, ливадама, љивама, воћњацима и шумама,

свукута разнесе метиљева јаја у измету. Метиљева јаја мало је, голим оком не може се видети.

Када је метиљева јаја изашло на поље и ако има довољно топлоте и влаге, заметак у јајету почиње да се развија. После 4-6 недеља из јајета излази клица, званa *чудак*, чије је тело покривено са трепљама и по води се живи креће. Живот чудка је кратак он живи само неколики сати, и ако за живота усде да уђе у малог воденог пужа, кога има поред реке и у свим подводним и водоплавним местима, чудак је себи живот спасао и осигурао даље своје развијање и размножавање. Не успели да уђе у пужа за тих неколико сати свог живота, чудак утине. Кад је заметак — чудак ушао у пужа, тада се из једног заметка развије велики број метиљевих клицоних мешкова — спориста. После 4-5 недеља из пужа излази велики број животињца јајастог облика са дужином репом, налик на жабе пугнаоце, које се зову *церкарије*.

Церкарије се на пољу крећу брзо помоћу свог репа, траже какав тврди предмет да се задрже и чауре и то на дру трава, врн земљи. Кад се церкарија учаури на највој трави, она ту остаје све док је стока не поједе са травом.

Стока добија метиљ на пашу, у храни са сувим сеном и отагом, покочешем са подбарних и водоплавних ливада, и појењем устајалом водом, загађеном метиљем. Овце највише добијају метиљ стога, што оне одгризу траву сасвим при дру, где има највише церкарија. Стока може добити метиљ у свако доба године, а највише лети и у јесен.

Са травом, храном или водом стока поједе метиљеву учаурену церкарију, која се у желуцу под утицајем желудачних сокова распире, неразвијени метиљ кроз жучни спроводник уђе у јетру, где се у року од два месеца потпуно развије и полно sazри, почиње да носи јаја и за тим омет настаје онај велики и сложени пут и преображај, кога сам напред изнео и објасио.

И пошто сте чули, како се метиљ размножава, развија и како га стека добија, то онда знате сад и то да метиљ није оно што наш народ верује: једна врста траве, или роса, или да из неба пада, нити је пак истина да метиљ улази кроз нос у стоку, као што се то међу сточарима мисли и верује.

Метиљ је искључива храна крв, коју пије прљавиши се својим пјавицама за жучне канале јетре-црне цигерине.

Ако једна животиња има већи број метиља, онда грло због многог губитка крви, коју метиљи пију, силно ослаби и утине. Ако је пак мањи број метиља у животињи, онда се она отпорниом снагом својом и јаком храном бори са метиљем, али ипак зато ослаби и јако омршави. Макар и најмањи број метиља да има једна оваца или говече, не могу вам дати добро младунче, млеко, вуву и оталк, као што се добија од здраве стоке, која нема метиља.

Стока, која има метиља, почиње нагло да мршави и опада у снази, добија пролив, малоксалост, код оваца вуна изгуби сјај и почиње да опада, код говеди длака се наокострени пије светла и глатка. Ако у јетри има већи број метиља, онда се стока разболи од водене болести и жутице. Највише стока утине у фебруару и марту, када наступе топлији дани.

Лака је ствар да се позна да ли стока има метиља. Нема одгајивања стоке да не зна кад му је једно грло метиљаво. Саслушајући знаци метиљавости су јасни, метиљаво грло добија водене отоке под гушом, вратом, на трбуху и очним капцима, очне везице су бледе боје, код оваца вуна лако опала, а код говеда длака се наком-стреша, без сјаја је. Стручно се испитује метиљавост, овако: узме се балега једног грла, па се размути са во-дом, пусти да се стодочи, па се талог стани под микроскоп; онда се могу да виде јаја, ако их има, и по броју јаја може се оценили колико од прилике има метиља у болесном грлу.

(Наставиће се).

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Када се скине пшеница, или који други стрни усев, одмах поарати — угорити земљиште на дубини 3 цола. Тако угарено аемљаште преорати а по могућству у другој половини новембра, или када се може, а најкаље до 1. марта на дубини 5 цола, — па ако је подесно, суво време, одмах и подрљачити. Пре овог преоривања за сваку је препоруку шталског ђубре, само у што тањем слоју, изнети на њиву. Далеко, кад буде 3-15. априла, посејати кукуруз сејалицом, тако да свако зрно (буде у орању у 3 цола и вазили да га сејалица избаци у даљини од 2 стопе. Тако засејану њиву одмах задрљачити, па потом браном, од честог трња, завлачити. Када обни кне кукуруз а ако је које зрно никло чешће од 2 стопе даљине једно од другог, распуцати, тако да нигде не буде струк од струка 2 стопе мање већ више. При праћењу вазили, да се око струка близу не дира земља, јер тиме се суши и суша иде у дубину, већ траву мало очупати и по мало придо-дати око струка влажне земље. — Овако је праћење по-требно учинити у 3 маха са приредавањем нове земље око струка и на тај начин безотребно је звано окопа-вање. На овај начин, као што је прошлогодишња суша била добила се сигурно 1500 кгр. па на више, а падне ли преко лета која киш, добила се 25-3000 кгр. а пак ако се добије преко лета редовна киша добила је 4000 кгр. кукуруза па на више по хектару.

Овај начин, који већ од више година практикујемо, по мому мишљењу, најбоље је средство за борбу противу суше.

Живота С. Ивановић,
р. м. л., из Голубока (среднереског.)

У прошлој години суша је била суваше велика, па је уништила кукуруз у великој количини. Али ипак они који су обратили пажњу према стеченом искуству из своје праксе, добили су за г добар и принос кукуруза и по-ред суше.

Ја ћу овде да наведем неколико тачака, у колико сам ја стекао искуства из досадашње моје праксе, те да ми суша не може нанети велику штету.

Земљу за кукуруз по могућству треба поарати два пута, и то: прво орање треба да буде од половине јула т. ј. чим се пшеница дигне, и то није потребно поарати дубље од 7-8 см.; друго орање треба да се изврши септем-

бра месеца, и то што год се може дубље, у толико боље, тако да већина бразде остану усправљене, те да кад човек погледа преко њиве да види саме грудве услед ду-боког орања.

Јер ово зашто је то добро: кад бразде остану ус-прављене, и зимски мразеви стегну боље прежриве земља, и када мразпусти, онда се те бразде само роуе као када се све вода у негашен креч, и тако земља поставе сувнише мека — просто нарасте као кисео хлебац, и пот-пуно је поравњена, и тиме одржава влагу целог лета.

Такво орање се не сме више поарати, и ако је њива затривала, онда се узме прашач и опраши њива пра-шачем, тако дубоко да се само трава уништи. Онда мо-тиком посејати, тако да врста од врсте буде 70 см. т. ј. за трећом браздом, а ошак од ошака да буде 1.90. м. — 2 м. и у ошак по 3-4 зрна.

Почео сам да сејем 1. априла по старом календару, и земљу сам оставио онако како је остала од прашача са посејаним кукурузом на ошак, нисам је више влачио са браном од пруга.

Прашио сам када је кукуруз био негде од 2, негде од 3 пера, и то сам врло мало заграо, јер када се што мање земље неће око ошак, онда ће га и најмања ки-шица оросити.

Од неколико година стално сам овако обрађивао сваке њиве, и сада препоручујем сваком земљораднику нека ради онако како сам горе навео и неће се никада кајати.

Милан Ј. Кобалаковић,
земљорад., село Мозрање
Неготин (Крајина.)

Г Л А С Н И К

Младићи за пољопривредну праксу у Чехо-словачкој.— Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на једној од последних својих седница решио је да у овој години, почетком априла испošље 10 мла-дића на пољопривредну праксу у Чехословачку.

Ти младићи биће старашем Чехословачког Друштва, „Земљопедска Једнота“ смештени на њивама Ческих пољопривредника где ће имати стан и храну и сматрати се као чланови породице. Они ће пробаити на пракси го-дину дана и за то време узимати учешћа у свима радо-вима на њивама где буду били. Одело и обућа паће на терет самих младића.

Путне трошкове за одлазак до места где буду ти младићи смештени у Чехословачкој и повратак у Отав-бину поднеће Српско Пољопривредно Друштво.

Услови су за пријем поменутих 10 младића:

1. Да су рођени на територији Србије или Црне Горе;
2. Да су свишли коју науку или практичну (при ста-ници) пољопривредну школу у Србији;
3. Да нису млади од 17 ни старији од 22 године.
4. Да долзе са свога њивања т. ј. да нису ни у как-вој државној или приватној служби.

Моље са документима кандидати треба да пошљу Друштву најкаље до 5. априла ове године, када ће се из-вршити и избор.

Избрани младићи дужни су дати Друштву овавезу,

коју ће и њихови родитељи потписати, да ће се по српшеној пракси у Чехословачкој вратити натраг у своју Отаџбину и производити рад на своје имању.

Изабране младиће упутиле Друштво у Чехословачку са једним својим нарочитим изаслаником.

Пример за подражавања. — У току прошле године, по решењу Господина Министра Пољопривреде и Воде, извршена је ревизија у воћном расаднику срева Пожаревачког.

Том приликом констатовано је, да је расадник рационално обрађен, вграде оправдане и осигуране довољне буџетске позиције по средском буџету, ради његове обнове и подизања као пре рата онако, како то закон о унапређењу воћарства прописује.

Благодарећи довољним новчаним средствима, стављеним од стране средње скупштине и средског одбора — срева Пожаревачког може се констатовати, да расадник тога срева спада међу прве обновљене расаднике.

За успешан рад расадника, Министарство је писменим путем похвалило средњи одбор, желећи да се на њега угледају и ост ли. Одбори, а у циљу што бржег обнављања и подизања воћних расадника, — како би била у стању одговорити народним потребама.

ЗАПИСНИК

IV редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржане у Доху друштвеном у Београду 29. јануара 1923. године.

Били су присутни: председаник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Благоје Д. Тодоровић, Др. Веда Стојковић, Александар Ј. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Драгутин Срећнић и Савољуб Илић.

Као гости присуствовали су редовни чланови: г. г. Милош Тодоровић и Александар Рањковић.

Председавао председаник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележио секретар Милан Ј. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен извешај III редовне седнице са њеним изменама.

II.

Прочитана су предлози г. др. Пеле Стојковића и Виће Т. Радовановића за измену правила Друштвених, да после дуге и исцрпне дискусије, а пошто се, због повољности у мишљењима у Одбору одређеног за израду Правила не може поступити по одлуци прошлогодишњег одбора, не ова предлози изнети пред овогодишњим одбор, то је одлучено: да се израђени предлози за измену Правила предлажу новој Управи, да их она детаљније претресне и поднесе годишњем одбору надуће године.

III.

Прочитан је предлог Бр. 651. Директора изложбе у Београду за одликовање заслужних лица на сарадњу у припремању опште пољопривредне изложбе у Београду. — Одлучено: да се предложена лица одликују похвалним Српског Пољопривредног Друштва а тако исто одликовати заслужна лица, која су сарађивали и на другим изложбама.

IV.

Прочитано је писмо Бр. 663. Д. Димитрија Тркуџе из Осека и прилог писма Грмбоза из Лајпцига, да му је Сак изјавио, да ће платити израду повеља за Српско Пољопривредно Друштво, ако то одобрим, па моли за наруџбени истих. —

Одбор је одлучено: да се извести г. Тркуџа да се сада Управни Одбор излази пред годишњом скупштином и да ће се његова писма изнети на решење новом Управном Одбору.

V.

Прочитан је акт Бр. 613. Набављачке Закупне државних службеника, који моли, да им се друштвена магацин по могућству, с времена на време, ставља на располагање за чување робе. — Одлучено: да се магацин друштвени не може уступити ни на најкраће време, јер је Друштво неопходно потребан.

VI.

Прочитан је акт Бр. 625. управника државног лозног расадника у Нишу, који се изјављује, да због послова у расаднику не може држати предавање у Велостанима. Одлучено: да се за ово умови обвржати економ у Нишу г. Штеван Гроздановић, коме признати трошкови по разуму.

VII.

Прочитана је молба управника Округне Пољопривредне Станице у Лесковцу Е.В.Р. 2469. по којој је Одбор одлучио: да се усвоји предлог управе и да се узми јечам у 576 кгр. исплати у новцу, рачунајући сваки 100 кгр. по 280 дин. по којој је цена Ставида лиценцијом продала свој јечам.

VIII.

Прочитано је писмо Бр. 1. Пољопривредне Пожаревачке срева Јасеничког о подизању Народог Јача у Паланци, који моли за прилог равн остварења овог циља. — Одбор одлучио: да се укине за члана добротвора са улогом од 1000 динара.

IX.

Прочитана је изјава Бр. 715 г. Благоје Д. Тодоровића члана Управног Одбора, да му је ваље немогуће остати као члан Управног Одбора, да моли, да Друштво да на њихов Збор повуки његово место другим лицем. — Одбор ово првни к изјаву.

X.

Уредник Тежак предлаже, да се одреди хорор од 400 динара за срињавање садржаја Тежак за 1922. год. пошто је цео табак штатими изјавијим, петст, зложима у збојеном слогу. — Одбор усвоји овај предлог и одлучи: да се садржај Тежак за 1922. год. хорорине са (400) четири стотине динара.

XI.

Прочтано је мишљење Набављачког Одбора о набавци плавне камена, по коме је одлучено: да се предиском са Господарским Друштвом у Загребу као најповољнијим понуђачем ступи у потлогу ради утврђења цене, које не смеју бити веће од ови. највиша цена плавом камену и да се тачно одреди проценат добита, који ће припасти Друштву.

XII.

Прочитана су писма Министарства Иностранних Дела Бр. 167. 178. и 179. да је Друштво по изјави коју су изасланици Друштва закључила на име ратне штете по Версалским уговором о миру послато: маје за сирење, плагула, сејалица и 300 кгр. ружича. — Одбор је ово саопштење првни к знању.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-дивљака и то јабукових, крушкових, магривних и шљива цанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500, а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20% јефтиније.

Управа продаје велики број бокора веома крупних баштених јагода по 025 дин. комад; резнице добрих сората рибизле и резнице културних сората врбе.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО БУБРЕ:

17⁰/₁₀₀ ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12⁰/₁₀₀ до 15⁰/₁₀₀ КАЈНИТ — 40⁰/₁₀₀ КАЛИЈЕВА СО — 16⁰/₁₀₀ СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и еко-
витих целива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска адреса 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита целива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Субернихајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштаца,

Свињске куге — Симултано целљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере первате живине
Пиосептикемије сисанчади.

Жарб-џака и петсихијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и усгобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање **Пацомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диагнози и лабораторијски погледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за целљење. Оправке изложених делова се извршују врло јефтино.

1—3

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ ДИСТОЛ ДИСТОЛ

Метиљ је савладао.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку
изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је **ДИСТОЛ.**

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спаса-
вате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, мареном лекару у Бео-**
граду Кнез Милетина улица бр. 59. Он ће вам дати сна обавештења о овом одличном леку и
послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—3

ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ
укупно се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претлату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. претпису друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 гр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 12.

БЕОГРАД, 25. МАРТА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Ревизија одлука воћарске комисије, донетих пре 22 године.

Приликом приређивања прве изложбе воћа о слави Српског Пољопривредног Друштва, на дан Светога Краља Милутина 30. октобра 1896. год. у Београду, изложено воће је било тако значајно и од лепих домаћих сората, да је ондашња Управа наредила, да се најбоље сорте и највернији представници српског воћа одаберу, помолошки опишу, на укус и истрајност испитају, па затим ради моделсања пошаљу једној чувеној фирми за израду модела у Дрездену.

За тај значајни рад око помолошког описа, научног сређивања, испитивања на укус, трајност и других важних особина ондашњих наших домаћих сорти воћа, највише се заузео Г. Благоје Тодоровић, данашњи начелник Министарства Пољопривреде и Вода.

Тако је онда урађено ради описа наших домаћих сората воћа и оснивања науке — Помолгоље.

Помолошко испитивање наших домаћих врста воћа је настављено на другој и трећој друштвеној изложби, приликом славе у 1898 и 1899. год. у Београду.

Помоћу израђених воћних модела и тачног помолошког описа из ранијих година, и обилатог материјала на четвртој изложби, приликом Друштвене славе у 1900 год., Управа Српског Пољопривредног Друштва приступила је, помоћу стручњака и трговца воћа, да састави нарочиту листу домаћих и страних сората воћа ради будућег размножавања, у што већој количини, али у што мањем броју сората у појединим крајевима наше домовине, те да се оваквим начином размножавања створе нова и велика тржишта за извоз свежег воћа, једновремено по боји укусу и добу зрења.

Стручна комисија чинила је после подужа испитивања и саветовања о избору сората воћа за размножавања у четири воћарске области, тако, да страни трговци приликом куповине у поједи-

ним крајевима од једне врсте воћа што већу количину плодова купити могу.

Ондашње Министарство Народне Привреде је усвојило тај распоред производње, изабраних врста воћа, и државни срески расадници су онда по том плану размножавали поједине врсте.

Иста стручна комисија онда је продложила, да се наша домаћа шљива у будуће калени на подлози од џанарике.

Двадесет и две године су прошле и за све то време није извршен научни или стручни преглед, нити је донесен који извештај какав је био успех тога значајног рада, у праву побољшања нашега воћарства.

Данас, после 22 године ондашњи калемови — саднице, су постали велика дрвета, која носе обилат род.

Зато мислим да, као члан бивше стручне комисије, имам право тражити да Српско Пољопривредно Друштво у 1923. год. унесе у свој рад испитивање одлука ондашње стручне комисије, или да умоли Министарство Пољопривреде и Воћа да нареди, да се изврши стручан преглед о успеху или неуспеху у току тих прошлих 22 године.

Овом приликом требало би да се констатује:

1. Какав је успех постигнут после рада стручне комисије у 1900 год.?

2. Какав су резултат дале код нас оне стране сорте воћа, препоручене од стране стручне комисије у 1900. год. у погледу родности, крупноће и издржљивости, према поднебљу?

3. Да ли треба исте сорте још даље размножавати, или са другим заменити.

4. Какав је био успех са нашом домаћом шљивом, каламљеном на џанарици, с погледом на крупноћу, количину, квалитет плода, као и издржљивост дрвета, лиша цвета и рода према мразу, болестима и штеточинама?

5. Какав је успех, кад су наше домаће шљиве каламљене, на другој подлози — првеначи, белој шљиви, триошљиви и др.?

Да би се по предњим тачкама могао што тачније донети стручан и научан извештај, по-

требно је оне сорте воћа, о којима је реч, посматрати од цветања до употребе.

Имена тих сората, као и место где су размножаване, налазе се у литератури Српског Пољопривредног Друштва, а где су стигли на род, види се из извештаја оцењивачких одбора, на приређиваним изложбама, а и у изложбеним каталозима.

Ова комисија треба да коначно изучава ако не све врсте шљива у нашој домини, онда бар сорте наше домаће шљиве, од којих има:

1. Шљиве које рано, а друге које позније цветају;
2. Шљиве које раније и које доцније зру;
3. Шљиве које су по облику дугуласте и које су више округласте;
4. Шљиве које се лако одвајају од коштице, а које не; и
5. Шљиве које се разликују и по листу.

у Новом Саду.

А. Мајеровић.

ИЗ ЛИВАДАРСТВА.

О дрљању ливада.

Посматрајући површину земље, која се зирати и засејавати месних климатским приликама разним културним биљкама, видећемо у поређењу са ливадама, да ливаде нарочито на влажнијим и мокрим теренима заузимају после кукуруза и пшенице прво место.

Све те ливаде (сем мали број оних које се састоје из дегелне и лудерке) по природи самог терена и стицањем других месних прилика производ су природног начина подизања т. ј., ту пољопривредник није сам учествовао

у њиховом стварању нити опет давао много неге за време пораста биљака на њима. Ми, пољопривредници засејавано по сили наших потреба и друге биљке сасвим различитих особина од којих с правом очекујемо плод, али за време раширења ми вршимо читави низ разних радњи. А шта међутим радимо са биљкама ливадског бушена? Готово ништа. Природна је последица да и такве ливаде подигнуте на природан начин, а по закону узмирања и исцрпљивања биљне снаге не могу да дају онакве приносе какве би дале, када би се исте подигле на вештачки начин и када би се што и неговале. Исто је тако природно и савршено јасно да ће те ливаде, остављене само утицају месних прилика, а у непрекидној борби са другим биљкама бездетног (криптогамског) карактера и притиснуте сталном кривом својих животних услова, која протиче из последње необрађивања ливада, брзи краћег века и давати сено лошијег квалитета, — а квалитет је једна од најважнијих особина ливадског сена. Е на кад је то тако, ставља нам се питање како и на који начин ми то можемо поправити и изићи у сусрет тешкоћама, којима подлежу наше ливадске биљке и отклонити узроке недовољног приноса наших ливада.

У овом случају ми можемо с обзиром на привредно — економске и финансијске прилике у нашој земљи и с обзиром на просветно културни степен до кога је доспео нам пољопривредник, отклонити све те недаће и криве животне услове наших ливадских биљака (подразумевajući ту само природне ливаде) и ђубрењем и дрљањем. Пошто је и ђубрење једностранеј утицаја и пошто се оно употребљава само код сеносаха а не и код пава, а с обзиром на тему овога чланка, то ћу га за сада оставити да о њему преговорим другом приликом а сада да пређем на саму корист и значај дрљања ливада.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
преведено Благ. Д. Тодоровић.
(Наставак).

Ја, као што се види, чиним строго упоређивање између способности тица и наслеђених или тачније речено усталених навика подражавања дивљака, који граде своја обиталишта на исти начин, као и њихови родитељи. Деца и дивљаци најпре подражавају, а тек доцније размишљају; тај је случај и код тица и животиња.

Сва одступања у начину прављења тичјих гнезда имају се према наведеном сматрати као резултат различитих узрока, који стално изазивају извесне измене због изменених органских или физичких погодаба.

У најважније од тих узрока, ваља, како изгледа, да убројимо већ поменуто организовање и утицај околине, на погодбе живота. Оба су узрока као што је познато подложна јаким колебањима. Основне црте гнезда сваке врсте тица зависе, као што је поменуто, од органске грађе саме групе тица, што нам даје права мислити, да те измене одговарају једна другој. Дале смо учили, да тиче

измењују положај, облик па и саму конструкцију гнезда кад се природним путем или утицајем човека учини каква измена у градиву или положају. А, то нам опет даје права претпостављати, да се таква превлачачања врше за дуже доба после изменених спољашњих погодаба. Наравно, при томе не треба да заборавимо, да су такве измене спољашњих погодаба имале утицаја на многа колена и да су она биле у складу с већим физичким периодима и изазивале последице, с којима нас узнојаје геологија. Отуда можемо извести закључак, да се измене у облику и конструкцији гнезда, ма колико да зависе од тих погодаба изводе врло споро. Зато кад највише на мање важне и лако измењљиве особности карактера које ма по чему одговарају уређењу гнезда, то ми једне од њих можемо сматрати као узрок другима, те у том случају имамо права претпостављати да је оне начин прављења гнезда узрок изменивању навика а не обратно. О појави такве узайамности, ја ћу већ рећи још.

Класификација гнезда. За испитивања која су нам потребна, поделићемо сва гнезда у две велике класе; остављајући на страну све остале битне разлике и сличности, ми ћемо се у овом случају руководити само околношћу: да ли је гнездо у коме су јаја или младунци или у коме женка треба да снесе јаја, покривено или не. У прву класу

Да напоменом прво користи. 1) Уништава се маховина, једна од најштетнијих и најубиственијих биљака безцветног (хриптогамског) карактера по траве ливадског бусна, лишћај и друге коровљиве траве 2) Мрси се горњи слој земљине кори, чиме се врши улога обраде ливаде. О мрвањем горњег слоја процрса и хемизла, који се после дрвања збивају истом имало би се више говорити, но с обзиром на мали обим овога чланка оставићу да о њему другом приликом говорим. 3) Уравњава се ливада па и ако је то урањивање незнатно и савршено недовољно влак је од великог значаја. Растурају се кртичњаци, мрвањаци и т. д. 4) Дрвача врши у неку руку и улогу потстречака биљних јединака т. ј. надражује биљке на већи и брњији пораст. Последња корист је од изрочитог значаја код бусенистих биљака као што је: утричац италијански, француски и др. 5) Напоменом мрвањем горњег слоја омогућава се клијање семена ливадских трава чиме се обнављају и освежавају траве.

Значај дрвања ливада треба овако разумети. Радећи на побољшавању наших ливада како у квалитативном тако и у квантитативном правцу, радимо уједно на побољшавању нашег сточарства, радимо на побољшавању ренте од капитала уложеног у све то, радимо дакле на побољшању нашег динара који врлоломно па да и на крају крајева радимо, престо речено, у нашем општем и државном интересу. Зато дакле дрвањем ливаде па макар и виским обичном дрвањем или се удружимо и купимо ливадску дрвачу преко набављачке задруге, дрвају у пролеће у другој половини марта.

Породици, 16 III-19:3. год.

Мил. Д. Здравковић
Школовани екном.

Кад прочиташ Тежак дај га и зовме суседу да прочита.

уврстићемо све тице, чије су јаја односно младунци покривени не обавиру се на то на који су начин покривена бриљиво или просто, да ли се јаја налазе у дупљи дрвета или у пукотинама земље. А у другу класу убројаћемо све тице, чија су гнезда потпуно отворена не обавиру се при том на начин израде самог гнезда и да ли каква израда постоји или не. Ковачи граде рупе у балалама река, делти и папагаји гнезде се у дупљама дрвећа; американски *Jelegidae* гради дивно висеће гнездо, а царини прави гнездо налику на кубе. Гнезда свих таквих тица спадају према наведеном у прву класу међутим гнезда дрозда, славуја и врапца спадају у другу класу као и гнезда сврачка, тапагре, грабљивца, голубова и многих који живе на свима деловима земљине лопте.

Код оваке класификације, ми, као што се види, не обраћамо никакву пажњу на карактер гнезда. То је тако звано *функционална* а не *анатомска класификација*. И у једној и у другој класи има врло лепих и врло грубих „архитектура тица“. Не обавиру се на то, ми видимо, да така класификација одговара природном сродству тица као што и веће групе тица, које се налазе у несумњивом сродству једне с другима припадају искључиво једној или другој од тих класа. Тице *једног и истог рода или фамилије* ретко залазе и у једну и у другу класу, но у мно-

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Корисни об гајења свиња. Радиовално удешено гајење свиња јесте једно од најкориснијих грана пољске привреде опште и сточарства напоје. Пре свега треба указати, да је, према многобројним и разноврсним огледима о хранењу домаћих животиња, утврђено да свиње најбоље претварају своју храну у месо, маст и сланину, т. ј. у храну за човека и да су најспособније повећати своју тежину, превазилазећи у овом смислу да 2-3 пута друге домаће животиње. Осим тога свиње се најбоље искористицавају од своје живе тежине, давајући до 90 од сто корисних делова код енглеских раса, око 85% код мангалица и 75-80 код малокултурних раса. У исто време обично огуњава онде јако око 55-65%, а полвоја око 62-65%. Додајући горенаведеном и велику плодност, њихову прожарљивост (све што им се да ждери), а тако исто брзи обрт капитала, који је уложен у гајење свиња, ми видимо сву корисност ове гране. Што се тиче производа свињарства, они су врло добри за дуготрајно огуњавање, врло лако се конзервишу и издржавају далеки транспорт.

У напредним државама, као што су Америка и Канада, свињарство игра велику улогу и местимце сав плодоред се прилагођава овај грани пољске привреде, а у Данској успешно храњење свиња чврсто је склопано с искористицавањем млечарских отпадка.

У томе погледу код нас се свињарство налази још у неповољном стању, ма да су услови за њега повољни; треба обратити на њега већу пажњу и уједно с другима мерама дати полспривредницима више знања о гајењу, неговању и одгајивању свиња, што ћемо утакто и чинити.

гим случајевима, њихова се гнезда битно разликују једна од других.

Тако и, пр. пузавице и већи део тица *Fissirostres* граде покривена гнезда. Из последње групе тица, нама су познате две врсте ластавица које граде откривена гнезда; несумњиво је, да се те тице јако разликују од других врста, с којима су оне заједно у вишој класификацији. Сенице граде своја гнезда врло различито; једне од њих граде откривена гнезда у каквим било пукотинама, друге праве кубаста или висећа откривена гнезда те отуда спадају у једну класу. Гнезда сврачкова (*Lanius*) такође су различна. Мулаш гради своја гнезда у дупљама слично гнезду сврачковом; ђаштави чворци (из рода *Calornis*) граде висећа поткривена гнезда а представници рода *Sturnus* (с дугачким и шиљастим кљуном) и *Pastora* (с кратким и стиснутим кљуном) граде гнезда у дупљама дрвећа. Значајан пример такве поделе тица за обе класе представљају врапци, јер док сви европски врапци граде откривена гнезда,* многи аустралијски врапци праве кубаста гнезда.

* Многа праве гнезда и у стрејама кућа — под ћерамидом. Преа.

Разне расе свиња. Како је познато, наше домаће свиње су пореклом од дивљих свиња, које се и сада још налазе местима у Европи и Азији, и све расе свиња су добивене путем одомаћења, одабирања и искуства човека.

Раса свиња има доста, али ћемо се зауставити на опису најгланцијих и најинтересантијих од њих.

Пре свега треба споменути енглеске расе свиња и поглавито, две од њих — *Јоркширску* (крупну белу енглеску) и *беркширску*. Ове су расе провишале путем одабирања домаћих енглеских свиња и укрштавањем продуката одабирања с кинеском свином, која је имала подобност брзо дебаљати, давајући велику количину сланине и масти и одликујући се раностасношћу, а тако исто добро је предавала своје особине потомству. Домаћа енглеска свиња, која је, као што смо рекли, била већ побољшана одабирањем путем укрштавања с кинеском расом, добила је већи део особина кинеске расе, сачувавши код себе издржљивост и плодност, која је код кинеске расе била осредња.

Јоркширска раса чувена је због своје величине и тежине, јер у угојеном стању достиже 400 кг. и више. Једногодишњаца често имају у гојеном стању око 2 тоvara. Ова је раса врло плодна — праси у једантун 12—14 прасади. Под приликама Енглеске она је врло издржљива, али ипак не дозвољава јој се у суровијим условима проводити зиму ван толиких свињаца и без доброг неговања.

При квалу Јоркшири дају 90%, продуката од животијине и при одгајивању они су готови у порасту од 6 месеци, а 2½—3 мес. гојења преко тога могу бити добри и за клане. Екстерјер (спољашњи знаци) ове расе, укратко је овакав: глава широког чела, велики широки уши, широка и дугачка леђа, која се неапретомо сливају с трупом, широке груди, бела чекљића покрива танку кожу, која нема никаквих пеге. Тамне пеге и чак кожа тамне боје указују на нечистоћу расе.

Друга тако исто врло корисна раса јавља се беркширска раса. Свиње ове расе су црне боје, покатад с пегима беле или жуте боје на ногама, челу и крају репа. Ова је раса издржљивија него Јоркширска и лакше се навикава на неповољне прилике. Она је исто тако плодна и раностасна, и за 1½ године ове свиње су потпуно равније према величини и тежини. Ова раса мало уступа Јоркширској и тежина од 3—3½ тов. у угојеном стању за њу је нормална и типична. Дobar тип беркшира има доста лаку главу с кратким вратом, добро развијене широке и дубоке груди, широка и равна леђа, добри бутони и кратке јакне ноге. Као што је било наведено, беркшири се одликују издржљивошћу и доста добро подносе врућину, због чега се могу препоручити и за јужно-европски климат.

Осим ових енглеских раса свиња има значај за укрштавање и гајење у чистој крви у другим земљама — *средња енглеска свиња*, која у угојеном стању долази до 2—2½ тов. живе тежине и која се врло добро гоји. Издржљивост и плодност је ове расе нешто мања од Јоркширске, а раностасност је врло велика, надмашујући у овом чак и Јоркширску расу.

Од раса, које имају локални значај треба споменути *мангалицу*. Свиње ове расе, мада нису толико раностасне

и плодне, као енглеске, ипак доста се брзо развијају и гоје. У угојеном стању њихова тежина бива 2½—3 тов. и гаје се поглавито за маст и сланину. Њезина боја је прљаво бела, и кожа јој је покривена врло коврцастом чекљићом. Дугачки труп и доста високе ноге карактеристике екстерјера ове свиње.

Расама локалног значаја припада и *шумадијска свиња*. Развијање ове свиње врши се доста споро, али је издржљивост и прилагодивост њена месним приликама врло велика. Свада у врсту гојазних свиња и даје врло добру сланину и маст. Паметним одабирањем и укрштањем с енглеским расама или мангалицом могуће би било јако повећати раностасност и плодност ове свиње, сачувавши издржљивост, прилагодност месним приликама и подобност давања добре масти и сланине.

(Наставиће се).

ИЗ МАРВЕНОГ ЛЕКАРСТВА.

О метиљу и лечењу метиљаве стоке

(Свршетак.)

Данас метиљ више не представља никакву опасност, он је потпуно савладан новим провалалским лека, који се зове „Дистоло“ и који је апсолутно сигуран и поуздан. Лек дистол је пронашао Др. Јосиф Марек — Словак — професор високе ветеринарске школе у Пешти.

Дистол је лек у течној, који се справља из корена мушке папрати. Он се уноси у употребу у капсулама у обмотачима од желатина или од тузгала.

Стока лечена од метиља дистолом, за кратко време оздравља, јер дистол за неколико дана убија ли-толике метиље у јетри. Стоку треба лечити од метиља, чим се при знаци метиљавости покажу, јер је то најкорисније али дистол помаже и додиже, само стока од метиља јако омршави, па јој треба дуже време да се опорави и дође до старе своје снаге. Најповољније време за лечење метиљаве стоке јесте крајем јесени и почетком зиме, када се стока повлачи са пашњака на зимовник — на хранење са сувом храном. Лечена стока дистолом после лечења за 2—3 дана слабије једе и добије пролив, од чега се не треба плашити, јер одмах после тога стока почиње боље јести, у снази се опоравља, тежина грла расте, длака и вуна добију бољи сјај, на оним местима где је вуна опала почиње нова да расте, стока је веселија и у скоро потпуно оздравља.

Давање дистола бременој и млечној стоци потпуно је безопасно а млеко је нешкодљиво за сисанчад.

Лек дистол је тако справљен да га сваки одгајивач стоке може сам за своју стоку да употреби по већ прописаним упућствима. Трајање лечења је код оваца и коза два дана а код говеди и бивола четири дана.

Лечење треба предузимати увек пре подне пре хранења. Саветно је да стока која се жели лечити гладује 12 сати; то је лако извести: како се увечена храни, не хранити је до изутра 8 сати, кад треба предузети давање лека.

Приликом лечења стоку треба хранити са сувом и јаком храном и после лечења неколико дана, после ког времена може се стока слободно пустити на пашу свакуда и на свако место где је има.

Правилније, лако и брже дистол се даје стоци пожоу клешта и клипка, нарочито за ту сврху направљених, него прстиња.

Са стоком треба благородно поступати и пажљиво лек дати; не треба насилно угуривати капсулу дистола са клештима јер се може капсула дистола да одгуре у душник и у том се случају може грло да угуши и да угине. Најбоље је и најсигурније капсулу дистола помоћу клешта или прстиња саустити на корен језика и оставити да је грло слободно прогута, што се одмах може лако вијети. Ако случајно нека капсула дистола просе у устама, треба главу грла које се лечи даћи мало у вис да би грло прогутало течност која се у капсули налази, ако ли би пак грло избацило капсулу на поле или се течност из капсуле просе, треба исту количину обновиати и дати одмах.

Која ће се количина дистола дати једном грлу, одређује се према животној тежини грла, зашто је врло важно да се свако грло пре лечења измери; што је год теже, потребна му је већа количина дистола.

Уз снаку количину лека даје се и упуство за лечење по таблица коју овде наносимо:

Таблица за давање дистола стоце.

Тежина живог стоце	Једна кунџица		Дневна количина	Трајање лечења
	Пакет вањше	Доста је		
За оване и кове	до 20 кгтр.	12 грал	1 А капсула = 1 гр.	2 дана
	од 20—30	6	2 А	2
За гавраде и опонде	до 30—35	6	15—125 А и Аз	2
	35—45	4	15—37,5 А	2
За гавраде и опонде	45—50	4	5—12,5 А и Аз	2
	50—60	4	5—12,5 А и Аз	2
За гавраде и опонде	60—120	3	1 А капсула = 4	2
	120—150	1	1 капсула = 3 гр.	4
За гавраде и опонде	150—200	1	1 вез. 1 жала вез. 4,5 гр.	4
	200—270	1	2 капсуле = 6 гр.	4
За гавраде и опонде	270—320	1	2 вез 1 жала вез. 7,5 гр.	4
	320—370	1	3 капсуле = 9 гр.	4
За гавраде и опонде	370—420	1	3 вез. 1 жала вез. 10,5 гр.	4
	420—470	1	4 капсуле = 12 гр.	4
За гавраде и опонде	470—500	1	4 вез. 1 жала вез. 13,5 гр.	4
	500—550	1	4 вез. 1 жала вез. 13,5 гр.	4

Да би се сигуран успех постигао у лечењу, треба се строго придржавати прописаних упустава, свако грло измерити и одредити му тачну количину лека, приликом лечења стоке хранити сувом и јаком храном, лечење благовремено предузети не чекајући да стока сасвим ослаби и да падне од слабости,

Неуспеха при лечењу може бити у овим случајевима само ако стока не буде лечена по прописаним упустима, ако стоци није даван лек по мери него од ока и ако се благовремено не предузме лечење.

Лек дистол као клешта и клипак сточари могу добити код свих апотекара и дрогериста у целој нашој краљевини и код Заступничтва фабрике „Каштел“ у Београду, Кнез Милетина бр. 59, где се могу добити сва упуства и обавештења бесплатно.

Ђ.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

У интересу полноривредника, а непосредно и свију нас, јер смаграт да ја полноривреда извор из кога премо сви моћ и снагу, наносим ове моје мишљење о сејању кукуруза а у једно и значај једне полноривредне справе која се зове „ваљак“.

По својој осци и искуству, ваљак је једна од најглавнијих справа земљорадничких, јер без њега нити може да буде добро — савремено сејање, следствено не може бити ни доброд род нарочито ако дође суша као што је била прошле године.

Нама је свиња, који се бавимо земљорадњом, а и кога ова интересује, познато, да има разне врсте земље, као пескуна, кречуна, смолиница и т. д. Кад нас преовлађује смолиница, која је веома тешка за обрађивање нарочито у пролеће када је кишевито.

Узмите сада овакав пример који је истинит, на који ћемо на сваком кораку у земљорадњи наћи.

Земљорадник покре своју њиву, орање је потпуно грудваво јер је смолиница, т. ј. бразде се не троше него се испрекидају на велике комаде које пролетње сунце испече тако да кад погледате поорану њиву нагледате вам као да је по њој разбацано камење из каквог мајдана. И шта бива? Сејање кукуруза изврши се на таквом орању, и истар који је у пролеће доста јак продире изнад оних грудана — орања, те се тако сва орањина пре времена осуши и семе, кукуруз не може да никне или, ако никне врло слабо напреује или се осуши. Мени су земљорадници причали да им је на то спременија њивама кукуруз посејан у пролеће, никао у јесен. Овако обрађивање земље код нас прелази без сваке сушње 85—90%.

Да је у селу било бар два ваљка, овако се не би десило јер би земљорадник грудве ваљком уситнио, орање притиснуо тако да ветар не може да продире у унутрашњост орања и да суши земљу. Поред тога сејање би се могло извршити најбоље сејалицом или под бразду, што би допринело уштеди на сејању и бољем, дубљем, подједнаком сејању.

Претресајући ово питање са неким економима са савршеном полноривредном школом, изненадио ме је њихово мишљење, да се ваљком постиже противно дејство т. ј. сушење земље, јер како они кажу, ваљак притискујући земљу истерује влагу горе. Па нека ваљак и истера влагу горе на површини орања, ње ће нарочито у пролеће када готово увек имамо доста кише, бити задовољно у орању да би когао прокићалом зрну бити осигурен бар напредак Главно је да смо ми, оваквим радом постигли да ветар не може да продире у орање и да га суши, већ само брише по његовој површини, а ово за сушње године много значи. У осталом за наше земље може се и нарочити ваљак изградити, зато су наши економ који на жалост (не њиховом хривциом) не врше довољно праксе у овом погледу у средним расадницима.

Горе сам напоменуто да би требало у селу имати бар два ваљка којима би се земљорадница наземничко служили. Али ко ће њих набавити? Сам земљорадник или

Држава? Земљорадник није у стању јер нема новца, а држава да набави и да му поклони и то не може бити. Треба изабрати средину т. ј. да држава набави валковне који су подесни за нашу земљу и рада их земљорадницима на отплату или на употребу уз наплату извесне провизије.

Па не само валковне ваћ и све друге сирове треба набавити и раздати земљорадницима на отплату. Или ако не тако, онда отворити кредите земљорадницима уз каква млади интерес, јер треба имати у виду да наш земљорадник нема ничега што му треба за његов занат, а тако исто и што му треба за живот. Наша пословица лепо каже: „Без алата нема заната“.

На крају да упутим један апел трговцима, занатлијама и чиновницима нарочито овима последњим, јер нам се на њихових редова рађају управљачи: Ако желите себи добра, помогните земљорадника у његовом послу.

Г. Уредниче, са жељом да помогнем земљорадња, у овом случају гајењу кукуруза и написах овај чланак.

Јован А. Ђурић.

члан ресавске пољопр. подружнице.

Поводом ваше анкете о утицају прошлогодишње суше на кукурузе, ја вам могу доставити ово:

Да би кукуруз издржао на суши, потребно је земљу орати двапут.

Најбоље је сејати ако је старо орање сејалицом, а за плугом у четврту браду.

Сејање сејалицом и у браду сигурно је од суше зато, што прва клина кукуруза иде у здравцу где има више влаге, коју је усисала земља пошто је двапут орана.

Сејање сејалицом удесити тако да ред од реда буде 0.80 м. далеко.

Још је главна ствар и дрњање што се ради пре и после сејања, а нарочито ако се појави нека роса манар најмања.

Чим кукуруз добије треће перо одмах иде прашчак и разређивање које се ради са највећом пажњом. Струк од струка треба да је раздалеко за 0.60 м.

Оргтање кукуруза није од велике важности.

Ово сам искуство стекао читањем пољопривредних књига и праксом на мом имању.

Драгоје Ж. Марјановић.

тежак, Жељ. Стан. Марјановић.

Друштву најдаље до 5. априла ове године, када ће се извршити и избор.

Изабрани младићи дужни су дати Друштву обавезу, коју ће и њихови родитељи потписати, да ће се по савршеној пракси у Чехословачкој вратити натраг у своју Отаџбину и продужити рад на своје имање.

Изабране младиће упутиће Друштво у Чехословачку са једним својим нарочитим изаслаником.

Нова Виноградња — воћарска школа. — Н. В. Копаљ подписао је под 15. фебруаром т. г. указ, да се у Александровцу, у срезу жулском, оснује виноградарско-воћарска школа.

Ова се школа оснива по закону о специјалним пољопривредним школама, те ће њен задатак бити, да ради специјално на спреми млађаца у виноградарству, пољопривреду и воћарству и на унапређењу тих грана у Жупи.

Ради оснивања ове школе уступили су Министарству Пољопривреде бесплатно потребно земљиште среза жулско-срепски расадник са зградама и пољопривредна подружница среза жулског своје земљиште у Павловићу и Присоју.

Чим буџет за 1923/24 г. динио буде одобрен присутниће се отварању школе.

А. Г. Ј.

ЗАПИСНИК

У редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, државе у дому друштвеном у Београду, 3. фебруара 1923. године.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић, Славољуб Илић и Драгутин Срећнић.

Као гост присутствовао је редован члан г. Милош Тодоровић. Председаво председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележко секретар Милан Ј. Анастасијевић.

I.

Председник пре председка за извесан ред, саопштива тузну вест, да је члан Управног Одбора г. Александра Г. Јовановић заледина велика жњаст, умрла му је мати а можда чланове, да сутра по подне прегледају погребу. — Првизјубић и знању овог тужно вест, Управни Одбор устезањем и са „Бог душу да јој прости“, олаво је покојањина поседлају пошту.

II.

Прочитан је записник IV. седнице, који је са мањим изменама прихваћен и усвојен.

III.

Прочитан је извештај о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1922. години спремањем за XXXIX редовне Годашње Збор. — Одбор прима к знању и одлучује: да се годишњи извештај сакрати и са билансом за 1922. годину штампати у 200 примерака.

IV.

Прочитан је предлог буџета за 1923. год. — Одбор усвоји овај предлог буџета и одлучује: да се исти штампати у 100 примерака.

V.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора за одређивање цена огласиња, која ће се објављивати преко Тежак. — Одбор прима к знању овај предлог и одлучује: да огласиња цена на целој 7. или 8. страни буде по 400 динара; $\frac{1}{2}$ од оних страна 250 динара; $\frac{1}{4}$ стране 150 или $\frac{1}{2}$ стране 80 дина. Од оних цена дозвољава се попуст од 10%, за оглашавање од 5—10 пута; 15%, од 11—25 пута; 20%, од 26 до 40 пута; и 25%, преко 40 пута.

VI.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора, да су комисијски отворене 4 поште за штампање адреса за Тежак и да је од њих најповољнија штампања у Павловићу и Компанија за предлаже, да се њој уступе штампање адреса: — Одбор је примао к знању и усвојио ово мишљење.

VII.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора о рецензијама за спис г. Милана Ђурића. — Одбор прима к знању и одлучује да се и трећем рецензенту г. П. Т. Тодоровићу мала хонорар од 100 дина.

VIII.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора, да је најповољнија пошта за штампање „Извештаја о стању пољопривреде у округу жулском“ штампање „Скарпал“ те да њој требало уступити штампање овог извештаја. — Одбор прима к знању и усвоји ово мишљење Књижевног Одбора.

За овим је закључена седница.

Г Л А С Н И К

Младићи за пољопривредну праксу у Чехословачкој. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на једној од последњих својих седница решио је да у овој години, почетком априла испошле 10 младића на пољопривредну праксу у Чехословачку.

Ти младићи биће старењем Чехословачког Друштва, „Земљоделска Једнота“ смештени у имања Чешких пољопривредника где ће имати стан и храну и сматрати се као чланови породице. Они ће провратити на пракси годину дана и за то време узимати учешћа у свима радњицама на имању где буду били. Одело и обућа пашће на терет самих младића.

Путне трошкове за одлазак до места где буду ти младићи смештени у Чехословачкој и повратак у Отаџбину подиће Српско Пољопривредно Друштво.

Услови су за пријем поменутих 10 младића:

1. Да су рођени на територији Србије или Црне Горе;

2. Да су свршали коју нижу или практичну (при станија) пољопривредну школу у Србији;

3. Да нису млади од 17 ни старији од 22 године.

4. Да долазе са свога имања т. ј. да нису ни у каквој државној или приватној служби.

Моље с документима кандидати треба да пошљу

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих целива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита целива против следећих болести:

Прострела по Пастеру и Суберишајку, Свињског дрвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,
Свињске куге — **Симултано цељење.**

Септикемије стоке.
Псеће грехе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пивосептикемије мисанчади.

Ждробенача и петекијалне грознице.
Зарезног побачаја.
Шала и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се промаводе ова **Туберкулин.-Малени.** Као и средство за тровање **Пацомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појави заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диагностички лабораторијски посеглаца.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд брзгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за цељење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—2

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ Д И С Т О Л Д И С Т О Л

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку
изврнути, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за **ЧЕТИРИ** дана лечења спаса-
вате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, нарвеном лекару у Бео-**
граду Кнез Милетина улица бр. 59. Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и
послаће вам бесплатно упутство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—2

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

ПРЕТПЛАТУ И РУКОПИСИ
улађују се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу највишег решења од
априла 1869. г. државско друштвено
поште бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се положе уједанпут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 13

БЕОГРАД, 1. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Државни лозни расадник у Кавадарцима.

Тиквеш је од давнина познат као чувена виноградарска област у Јужној Србији. Обухвата повећи простор од крајњих граница тиквешког округа према Прилепу, па до Вардара. Главнија су места: Кавадарце, које се налази у средини области; и Вардарски Неготин, који се налази на периферији, код Вардара. Област сачињавају великом брежуљци са благим косама, на којима су виногради, и равнији терен поглавито око Кавадарца, на коме се гаје полски усеви као: кукуруз, пшеница и мак. Гајење последњег усева изводи се доста рационално, и кавадарски мак је чувен по продукцији и по квалитету производа: смоле (афиона) и маковог семена.

Сл. 1. Курс калемљена у државном лозном расаднику у Кавадарцима.

Али виноградарство било је главна производна грана области. Производило се вино, али највише се продавало грозђе, пошто су сопственици знатан део Мусломани. За време бербе ту је необично јак покрет. Грозђе се носи на маргарцима у вароши и на железничке станице и ту га откупљују винарски трговци за прераду у вино, или за извоз у већа места у земљи ради производње вина. Грозђе је необично слатко и једна одлична основа за јака и квалитетна вина. Преовлађује прокупац, а има и пловине и скадарке.

Прокупац је мекши, но што је у Крајини и Шумадији, и пун грозђаног сока. Док су још виногради били незаражени, основана је била у Кавадарцима виноградарска задруга, која је по људима који су били на челу, могла имати јаког успеха. Али настаде други — светски рат, виноградарске радње нису се вршиле како треба, те филоксера са пероноспором мало по мало упропасти све винограде, тако да се после рата становништво нађе пред пустим парлосима. Кад је овај главни извор благостања пресушио, наступило је сиромаштво, тако да се ни данас још не може становништво овог краја да поврати. Јер земљиште, по својој структури, није за друге културне биљке, и ако се морају сејати ратарски усеви, принос им је веома слаб и непоуздан. Зато се радије и не сеју; ви видите док се оком може сагледати једну пустињу од кршевитог терена на коме се ни трава честито не може да одржи.

Једна је неопходна нужност била повратити тамо винограде: колико ради терена, а толико и ради тога што је народ свикао на радове у винограду, те му је тешко учити се новим радовима. Привреда онога краја упућена је готово искључиво виноградарству, и само обновљено виноградарство може повратити у оном крају старо благостање и обезбедити живот села и градова.

Оценивши правилно прилике и погодбе Министарство Пољопривреде одлучило је одмах после рата, да у централном месту тиквешке виноградарске области, у Кавадарцима, установи државни лозни расадник. Подесно земљиште за то одмах је нађено и приступљено је оснивању. И већ трећа година како се тамо са ванредним успехом ради. Земљиште је правилно виголано и већим делом су већ посађени матичњаци од одабраних издржљивих лоза и нешто каламљеном лозом. Вршена су већ и каламљена у самом расаднику и селаци, велики и мали, долазе многобројно на курсеве, уче се каламљему, стратификовану и сађењу лозе, остају неко време као радници у расаднику, те се тако практички још боље спремају. Чим буде могућност да се произ-

води више материјала за каламљење, обучени радници приносећу око подизања нових винограда, те ће обављање виноградарства кренути у овом крају брзим током, брже но ма где другде. Радо напомињемо, да заслуга за то припада у многом и лично управнику лозног расадника г. Свет. Петровићу, који је својим енергичним и истрајним радом у организовању расадника приређивању курсева и добрим опхођењем с народом сјајно одговорио својој дужности. Он је на том месту од оснивања расадника и решен је да своје дело и до краја проведе. На сликама које приказујемо у овом броју *Тежак* види се једна група добро-

Сл. 2. Просваја врсног имена у лозног расаднику у Канџарцима. вољних ученика у каламљењу лозе при раду око резања резница издржљиве лозе, предвођени од управника расадника као руководиоца курса; и прослава Крсног Имена Св. Трифуна у расаднику. Позади ових су привремене зграде расадника; калемарска радионица и трап за чување лозе у зиму.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
превео Владо Д. Тодоровић.
(Наставак).

Полне разлике у боји тица. По извршеној класификацији тичјих гнезда расмотримо тиче које их граде. Да то урадимо, поделићемо тиче у извесне групе по боји њихова перја, т. ј. да ли се мужјаци разликују по боји перја од женка или су подједнаке боје.

Полна разлика у боји перја код тица за природњаке је врло значајна и објашњавају је одбирањем по принципу Дарвиновом. Нама је познато на који су начин фазани, петлови и тетреби добили своје сјајно (лаштано) перје, и већу крупноћу — ми то објашњавамо непрекидним такмичењем. Но та теорија не објашњава нам зашто су женке неких тица нпр. тукана (*Rhamphastus*), пчелара, гуџураца и неких сеница по боји перја истоветне с мужјацима, док су међутим женке других тица, нпр. пиприда, танарида, рајске тиче, косића и др. затвореније боје, т. ј. толико различне, да се на први поглед може помислити да чак и не припадају једној и истој врсти.

За Јужну Србију имамо још један нов државни лозни расадник у Скопљу. Основан је у исто време као и тиквешки и има задатак да изврши обнављање виноградарства скопљанске и даље околине, које је било такође некада на гласу. И организовање овог расадника креће се брзим током, и досада већ показује врло повољне успехе. Народ се интересује, и полази уредно калемарске курсеве, који се и овде редовно приређују.

— — Б.

ИЗ РАТАРСТВА

О гајењу пиринча

Пиринчом се храни $\frac{1}{3}$ целокупног људства. Он води порекло из Кине и Индије. Тамо и данас на влажним местима дивља расте. Пренесан је у Шпанију за време Александра Великог и његову културу увели су Арабљани. У Италији почео је да се гаји тек у XIX веку, одакле је пресен у нашу Војводину. Од свију европских држава, највише се гаји у Италији. У нашој краљевини једва ако се гаји на 1500 — 2000 хектара. Највише га за сада гаји Државно Угледно Пољопривредно Добро „Косанчић“ у Бачкој. Један део овог лежи на левој, а други на десној страни канала „Краља Александра“, а између села Кустура и Порже.

У „Косанчићу“ се пиринчач почео да гаји од пре 40 година. „Косанчић“, се раније, за време Мађара, звао „Пуста Пенкла“, и био је такође државно добро. Име „Пуста“ ово имање добило је зато што је заоста пусто, т. ј. ненасељено и мочарно, а „Пенкла“ по инжењеру, који је пронашао да на њему може пиринчач да расте и успева.

Први је почео пиринчач на „Косанчићу“ да гаји неки Јеврејин Барбаун из Пеште. Он је ово имање држао под

Закон: Од боје мужјака зависи начин прављења гнезда. Да бих ово објаснио, ја ћу истаћи овде једно правило које се с малим изузетком може односити на све тиче. То правило гласи: *у случају, кад и мужјак и женка имају шпоро перје, гнезда таквих тица припадају увек црвој класи, т. ј. покривена гнезда њихова скривоју потпуно тичу у доба ношења јаја, а ако постоји велика разлика у боји, т. ј. да је мужјак отвореније а женка затвореније боје, гнезда таквих тица спадају у другу класу, јер се женка која, у отвореном гнезду, лежи на јајима, може лако да запали.* Ја ћу за потврду тога правила извесна факта а затим показати на који се начин могла поставити таква веза између боја тица и начина прављења гнезда.

У тиче, које имају бојено перје као и мужјаци, или је такво да је лако уочљиво, убрајају се:

1. Кочаци (*Acedinidae*). Женке неких тица на тога рода тица потпуно су по боји перја истоветне с мужјацима, а код неких та је боја нешто различнија али ипак таква да је женка уочљива. Неки мужјаци имају бојену пругу на грудима а женке је немају нпр. *Nelcyon glaucus* на Тернату. Код неких американских врста та је пруга у женке црвена; у тиче *Dacelo gaudichandii* и других сличних, женка има црвен реп а мужјак плав. Већина ко-

закуп неких 15 година. Прве је вештаке — раднике за гајење пиринча довео из Италије. Такође је и семе из Италије донео.

Мађари су од овога имања, кога има око 2000 катастарних јутара испланирали и удесили за гајење пиринча око 700 кат. јутара, (1 јутро има 57 ара), и сваке године сејали пиринча на 150 — 200 кат. јутара земље, што толико данас и ми чинимо.

Пиринач се сеје свако четврте или пете године на једно исто место.

За сејање пиринча земља се с јесени што дубље пооре, а по могућству и нађубри. Наравно као што сваки други усев захтева ђубренту земљу, тако исто и пиринач. С пролећа, пре но што отпоче сејање пиринча, а то бива у месецу априлу, земља се опет пооре, али само плитко, а ако је чисто земљиште, онда само поправа и пусти вода у фијоке да сва земља огреве у води. И тада се види где су удољнице а где узвишенија места, јер су узвишенија места сува, а удољнице у води, а то не сме да буде дакле, земља у фијокама мора да буде подједнако равна, испланирана.

Када је ово све свршено, пред само сејање, нусте се равнаће (исаоло), да земљу добро замуљају и груде равнобију, јер испод неразвијених грудана семе неће да проклија.

Ова је справа налик доста на дрљаче, само што је направљена од дасака, а спреда оловом има дугачке гвоздене повијене увазад зупце, који муте воду, праве муљ, и дробе груде.

Тек у тако замуљаној, замућеној земљи пиринач се сеје.

Пиринач се сеје руком, омашке, јер још ни до данас није пронађена справа за сејање пиринча.

Пре сејања на 24 сата, пиринач се у џаковима, потопи у води, да зрно дође теже, да га ветар при сејању не

носи и да пада вертикално у воду, кад га сејач баца увице за сејање. Сејање се врши овако.

Сејачи важу правне џакове и удесе их тако да их могу о врат обесити, па у њих усну повлашеног пиринча онолико колико може ко понети. Сејача је обично по неколико. Први сејач који иде напред побие две беле заставе т. ј. обележи правац, и тако сејањем иде право на обележену тачку, а остали за њим на одстојању онолико колико се простор између једног и другог сејача може захватити.

Сејање пиринча обично се врши од 24 до 26. априла. То је најбоље време за сејање пиринча.

На једно кат. јутро иде 60—70, кгг. семена.

Када је семе посејано, вода стоји у фијокама све док пиринач не проклија. Колико је његова кљиваост трајати, зависи од топлоте времена.

Чим проклија пиринач, а то обично бива после 6 дана, вода се из фијока испушта, али земља мора бити влажна, но без воде.

Вода мора да се испусти због тога, да се корен пиринча учврсти за земљу. Овако без воде, само у влажној земљи, треба оставити пиринач до 8 дана, а ако удари јака жега, те земља почне пуцати, онда се мора одмах вода пуштати, али не много, но само да се земља овлажи.

После 8 дана одводњавања, пошто се корен учврстио за земљу, треба пустити воду.

Вода се, с почетка док је још мали пиринач, по мло пушта т. ј. постепено, обично 3—5 см., а после се, у колико пиринач јача, у толико више пушта.

После сетве на месец дана настаје прво плевљење пиринча. Оно се врши по води.

Пиринач је јако осталив према корону, те ако корона буде, пиринча неће бити.

вача гради своје гнездо подубоко у земљи. *Tanysiptera* гради гнездо у равнинама термита (белих мрва) или у пукотинама нагнутих стена.

2. *Monotidae*. И мужјак и жена имају скоро подједнако бојено перје; гнезда граде у пукотинама земље.

3. *Vissocidae*. Ове тице имају врло лепо перје а неке од њих крвав-црвен кљуно; по боји перја оба су пола готово једнака. Гнездо граде на обрнцима.

4. *Trogonidae*. У ових, великих, тица, женка нема тако светло перје као мужјак, али је оно при свем том такво, да пада у очи. Гнезда граде у шупљем дрвећу.

5. *Puvalci* (*Urididae*). Због пругастог перја и велике ђубе, ове тице падају јак у очи. Оба су пола по перју готово једнака. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

6. *Кљуноноге* (*Viscerotidae*). Ове велике тице, сличне гавранима, одликује се огромним ажуричним и на ниже искривљеним кљуном који је обично подједнаке боје и код мужјака и женка. Гнезда се у дупљама дрвећа, где је женка потпуно заштићена од сваког погледа.

7. *Carolinidae*. Све тице из овога рода имају врло светлу боју, а што је највише уочљиво, оне на глави и на шци имају пеге отвореније боје. Оба су пола по боји перја подједнака. Гнезда праве у шупљем дрвећу.

8. *Тукани* (*Rhamphastidae*). Ове, црвене лепе тице одликује се светлом бојом, огромним кљуном и великим лепим белим или жућким перјем на репу. По боји перја оба су пола једнака. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

9. *Musophagidae*. Како глава тако и широк и висок кљуно ових тица светле су боје у оба пола. Гнезда се праве у шупљем дрвећу.

10. *Centropus*. И ове тице имају врло лепу светлу боју; оба су пола по боји перја подједнака. Гнезда су им кубаста.

11. *Детли* (*Picidae*). Код ових тица је већа разлика, по боји између женке и мужјака; женка има често место црвене перлинице белу или жућу, но то ниуколико не причињава да је мање уочљива. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

12. *Панагаји* (*Psittaci*). Код ових, сваком познатих, тица, које имају лепо светло и разнобојно перје, увице се као правило, да су оба пола једнака. Такви су лепо примери и из фамилије лори, какаду и ђураца, но у неких панагаја постоји извесна, мала, разлика у боји перја. Сви они граде гнезда у шупљем дрвећу, у рупама у земљи, или у равнинама белих мрва.

Прво плевљење је од корова, тако зване „шаше“. То је коров са сабластим и оштрим лишћем, а на врху има кадифасту боцију.

Када се сврши прво плевљење, вода се одмах испушта, да се пиринач од гађења поправи и што дубље укорени.

После 6 дана од првог плевљења, вода се опет пушта. Тако вода стоји једно 15—20 дана, па отпочне друго, најглавније плевљење.

За ово друго плевљење, узимају се сасвим вешти радници, који знају разликовати мухар од пиринча. Јер пиринач док није искласао, највештији се радник превари у чупану, те често пута место мухара, ишчупа пиринач, који је врло сличан мухару. Сем мухара и други се коров чисти, ако га буде имало, да само пиринач чист остане. Коров који се ишчупа по пиринчу, оставља се одмах у самој њиви, у пиринчу на гомилици, где доцније иструне.

Пиринач се много бокора. Од једног арна добија се око 30 заперака (бокора)

Чим се друго плевљење сврши, вода се опет испусти и после 6 дана наврати и остави да пиринач, онако оплевљени, расте.

Када наступе преко лета јаке жеге, врућине, и примети да се на површини воде нахватала зелена жабокрчина, а то је услед устајаје воде, онда се вода испушта и у фијоке пушта друга свежа, пошто пиринач воле увек свеже воде.

Пиринач у јулу месецу почиње класати. За време класања воде треба да буде од 8—10 см, а када искласа, вода се пушта и до 15 см.

За време цветања не сме се по њему ништа радити.

Оволико му воде треба за време цветања за то, да га што мање може ветар дулати и у цветњау ометати, у земању плова.

И ако је лето кишовито, ипак пиринач не сме остати без наводњавања као и суши.

Пиринча има две врсте: са и без осја. Управа гаји пиринач без осја, јер се лакше плевти од мухара и ако пиринач с осјем више даје приноса, али се веома тешко распознаје од мухара.

Када почне пиринач да зри, а то је од половине месеца јула, онда га треба чувати од штеточна. Највешти су му непријатељи дивље пловке и врапци. Врапци га нападају дању а пловке ноћу. Врапци се плаше четриљ-кама, а пловке ноћу ватром и лампама, јер беже од светлости. Но чешире их чекају и ловци и убијају.

Од 15 августа пиринач се жање.

Од сетве до жетве, обично се рачуна 100 дана.

Пре жетве на 15 дана, вода се испусти и земља осуши.

Жетва пиринча врши се српом и одмах везује у мале снопиће и дене у гомилице усправно. Зрно веома лако испада из класа, те га треба обазриво жети, невизати, дуптати и превозити.

Врши се као и жито, само се мења бубањ, нарочито удешен за вршај пиринча.

Овршено орно несме се одмах мећати у магацин, во се остави на гувну 4—5 дана да се просуши, а ако

је кишовато време суши се у нарочитим сушницама удешеним за то.

На једну валу има преко 100 арна.

Са једног кат. јутра добија се, када добро роди 1800—2000 ктр. непрерађеног пиринча.

Коста Ивковић,

рачунов. Држ. Добра „Јосанча“.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Одгајивања свиња. Продуктивно гајење свиња може се вршити или у чистој крви неке одређене расе или путем укрштања свиња благородних с месном домаћом расом. Први начин је добар и кр. растан само у присуству одржених прилика т. ј. доброг храњења, негована и добро удешених стаја, паметног руководства и сталне промене пунокрвних нерастова. Овако се може поступати само код специјалних заводу и расадника свиња, као што су државни, друштвени и приватни. Укрштање или метизација је кориснија за ситна газдинства, за средњег и малог полупривредника Мелеси, који су добвени од овог укрштања нису тако нежни, боље издрже месне прилике и не захтевају тако брзо промене нерастова, ма да и овде треба нова чиста крв. Међутим, већ при прилоду, т. ј. прва генерација мелеса знатно се повећа у величини, тежиши и раностајности. После дуготрајног укрштавања добвених мелеса ($\frac{1}{2}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{4}{16}$ чисте крви) с пунокрвним благородним нерастовима добијемо преко 5—6 поколења скоро пунокрвних животиња и можемо прећи, ако желимо, на гајење пунокрвних свиња, што је скопчано с горенаведеним условима.

Постоји још један начин гајења укрштањем најпростији. У овим случајима производ првог укрштања, т. ј. тако зване полукрвне свиње иду на одгајење и продају. Ова с мелеси већ добила од пунокрвних нерастова већу величину, тежину, способност бржег одгајивања. Још боље кад на продају иде друга генерација, т. ј. животиње с $\frac{1}{4}$ чисте крви.

Сви ова начини гајења свиња, само се по себи разууме, пре свега захтевају врло опрезни и искусни избор прилодних грла, како нерастова, тако и крмача.

Нарочито се опрезно мора вршити избор нераста, јер добар нераст одмах даје черст оснор за запат. Пре свега, наравно, треба, да је нераст здрав, пунокрван и пореклом не од блиског сродства. Он мора одговарати знацима своје расе и свакако имати дубоке широке груди, равна без седла леђа и доста високе нормално и широко постављене ноге и добро развијене бутове.

Кожа нераста мора бити доста танка и растељива (еластична).

Негована нераста треба да буде добро и држати га треба одвојено од крмача, пружајући му могућност слободног кретања и пасења.

Храни га треба поглавито јаком храном: прекупљеним јечмом, овсом, мање кукурузом, јер кукуруз врло дејствује на одевљање; млађим нерастовима су за прелоруку мекине. Сву ову храну треба давати у довољној

количини, али треба имати на уму, да сувишно храњење може изазвати брзо одебљање нераста, што штетно утиче на његову полну способност.

Кад треба савршавати свиње? Прво се спаривање нераста не препоручује пре године и на једног нераста у току године дана не мора доћи више од 50—60 крмача, под условима да се спаривање врши под присмотром и контролом. При оваквим условима нераст може служити као приплодно грло 5—6 година, после чега постаје сувише дебело и бесан и мора бити шкартиран.

Што се тиче избора крмаче, то она, само се по себи разуме, пре свега мора одговарати знацима своје расе, мора бити у потпуном здрављу и доброг ектеријера.

Она треба да има велики трбух с најмање 12 сиса. Пуштаја крмаче у спаривање пре 10—12 месеца никад не треба, јер сувише младе крмаче, још не потпуно развијене, дају слабо и малобројно потомство и рђаво га хране млеком.

Али међу тим, овде у земљи, као и у Русији, често се може видети 9—10 месечна крмача, врло слабо развијена са неколико врло слабих прасаца. Ова појава је врло штетна за свињарство, и овако рано спаривање свиња мислим, врши се из погрешне склономије, када се жели добити што пре од својих свиња приход, не рачунајући на то да је овај приход у ствари врло скуп.

Спаривање крмача врши се онда, кад се оне налазе у жару, који код свиња обично траје 1—3 дана, понавља се кроз 21—28 дана, а покатакд и раније.

Ово стање може се увидети по немиру крмача, врисању, скакању на друге свиње, набујрењу полних органа и течућу слезу из њих. Сви ови знаци нису једнаки код појединих грла: код неких они су врло јасни, код других мало приметни.

Крмачу, која се налази у жару, и која је већ достигла 10—12 месеца, пуштају под раста и остављају код њега, док не усукочи 2 пута. Ако се жар не понови преко 21—28 дана, може се рачунати да је крмача оплођена и за време од 4 месеца (3 м. 3 нед. и 3 дана) она се мора опрасити; после тога жар обично долази на 6—8 недеља, што зависи од времена одбијања прасаца од сисе.

Свиња може давати потомство до 3 пута годишње или до 5 пута за 2 године, али боље је, кад она даје за годину дана 2 приплода, јер у овом случају она тако не омршава и не даје слабо потомство.

Нега бремених крмача. Крмачу, која је бремена, треба хранити сурутком, коренастом и крталастом крмом, купусом, луцерком, детелином и смесом мекшића и прекрушеног јечма, давајући кабасту храну за попуњавање црева и стомака и чисту воду, колико попије.

Пре прасења количину хране треба у неколико смањити и давати је у житком стању.

У ово време бремену крмачу одвајају од других свиња и брижно пазе на њу. У штали, где се она мора опрасити, метну ситно сечену сламу, да се прасци у сламу не могу заплетати; и даље уз дуваре, ако је штала тескобна, за препоруку је учврстити даске у облику оградне на 20—25 см. од пода, где би се прасци могли скривати у опасном тренутку, те да их крмача не би могла пригњечити уз дувар.

Близна прасења лако се може дознати, јер тада крмача почиње правити себи гнездо од сламе, грања и т. сл. и њезино више набури.

Прасење обично тече лако; само код крмаче, које се прасе први пут, прасење се врши у неколико теже, нарочито у почетку. За време прасења неопходно је потребно пазити на крмачу да она не би појела прасад или да не задави по које прасе. Стога се препоручује чим се прасе појави одмах га узети и држати га у топлој месту до свршетка прасења.

Ако је крмача више прасаца опрасила, него што има сиса, најгоре од прасаца треба избацити и уништити. Али ако у ово време имамо другу крмачу, која се налази у таквом истом положају и код које су слободне сисе, могу се сувишни прасци дати новој мајци.

Крмаче, које једу своје прасце, не треба никако остављати за приплод, а ставити их треба на гојење за клање. Зато још док крмаче нису навикле да једу своје потомство, никад не треба после прасења остављати постелицу, но је одмах треба избацити, чим се она појави, што се обично деси брзо после прасења.

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е

Да се сузбије дијатерија (гушобоља) код живине. — Дијатерија је заразна болест и лако се преноси од заражених грла, са којима живина долази у додир. Да се живина сачува од те болести треба дезинфиковати живничарник, посуђе из кога живина пије воду, гнезда у којима носи, мотке на којима леже итд. То се врши на овај начин: најпре очистити све предмете, на којима живина лежи или са којима долази у додир па их испрати кључалим цеђом; затим полати, попрскати каквом прскалицом зидове под и таван раствором зелене галице у размери 30 грама те соли на 1 литар воде и најзад окречити дуварове кречом.

Тако се ради ако се и живина гаји у живничарнику; ако се живина гаји у слободи, болест се може пренети од суседних кокошију. Избегавати мешање живине у случају заразе онда је једина предохрана.

Како да се очисте ваши код говечета. —

1) Потребно је да се очисти сва стара и заражена од ваши просторја из штале.

2) Да се добро говече очисти, исчешљ и ако има дугачку длаку да се ошиша.

3) Штала, јасле и прибор у штали, да се добро дезинфикује са врућом водом, помешаном са содом.

За тим се узме живина маст као врло од боба и добро се намаже говече око рогова, теме и вањљиво друго место; то поновити после 5—6 дана.

Добро је испрати говече где ваши има и са дуванским одпаром (чорбом); помешати 100 грама дуванског одвара са 2 кила воде. Или взвршити прање са 2—3 процента креолина или лизола. Прање мора се то поновљати после 5—6 дана, услед чега ће ваши да угине, а стока да очисти.

Д-р. Милановић
вирт. Дова Рача.

Сађење баштенских јагода. — У једном од прошлих бројева „Тежака“ прочитао сам оглас Ратарске Школе из Шапца да има на продају јагода од крупних баштенских јагода. Одмах сам поручио преко једног пријатеља 200 комада, и добио их у дором стању. Бљење су снажне и са доста жилаца.

Али пре него што их хтео у башту насадити, потражио мало обавештења у литератури (Die Gartenwelt), и наишао на овај савет:

Јагоде се по уобичајеном правилу расађују и пресађују у августу. Али, бива, да неко то време пропусти и укаже му се прилика тек у пролетним месецима. У том случају ваља пресађивати само у време кад се укажу цветни пунољци а док су они још затворени. У то доба биљка уз добру негу најбоље подноси пресађивање, и расте, цвета и рађа обилато још истог лета. Ово расађивање ваља уредити при облачном и мирном, неветровитом, времену. Ако се то не може сачекати онда засађивати вечером, па добро заливати и орошавати неколико дана. По могућству мало осенчити од јаких сунчаних зракова.

Засадимо ли с пролећа јагоде, које још нису показале своје нове изданке са пунољцима, оне ће расти споро а плода донети тек у другој години на и тада доста слабо.

Мислим да ће се неко од читалаца нашега „Тежака“ користити овим саветом, као што ћу и сам, и биће ми мило ако постигнемо жељени резултат.

М. Л. Ђ.

Г Л А С Н И К

Правилник за покретне школе за сеоске домаћице. — Министарство пољопривреде и вода израдило је и Господин Министар је одбрио правилник за покретне школе за сеоске домаћице.

Задатак је тих школа: да сеоско женскиње обуче савременеј рад у оних гранама пољопривреде, које су потребне за сеоско женскиње, да их спреме за добре домаћице и да допринесу њиховом општем васпитању и образовану.

Школе су покретне и премештају се из села у село.

Ближе уређење, предвиђено овим правилником, изложити се другом приликом.

А. Г. Ј.

Нови Чланови утемељачи. — г. г. Вукче А. Божовић, тежак из Придровице (Митровица — Косово) и Танасије К. Облаковић, учитељ из Гајишта (Сухополоје у Славонији) послали су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

И овим путем Друштво благодари именованим на пањни и послатим уловима.

Пољопривредни курсеви. — Министарство Пољопривреде — Одељење за Виноградство и Воћарство — привређује у току овог месеца и јуну више крајних течајева за обуку сеоских младића у зрелом и зеленом калемљењу винове лозе и другим важнијим радницама у винограду и то при државним ловним расадницама у Букову, Смедереву, Јагодини, Нишу, Пироту, Александровцу. Поред тога Министарство организује у Пољопривредној Школи у Битољу од 10.—30. априла т. г. курс за обуку

сеоских младића и народних учитеља у калемљењу и стратификовињу винове лозе и калемљењу воћака, као и у другим радовима у винограду и воћњаку. У циљу усавршавања помоћника државних економа у виноградарству, администрацији и задругарству, организују се у пољопривредним школама у Букову, у Шапцу од 11.—30. априла два течаја, као и прошле године. — Такође све је припремљено да се у току маја — јуна т. г. обаве по целој Херцеговини крајњи течајеви за обуку виноградара у зеленом калемљењу винове лозе и обнови винограда употребљених од филоксере. — Господин Министар из Крдага Министарства Пољопривреде оборио је за ову сврху помоћ од 120.000 динара.

Набавка плавог камена — Министарство Пољопривреде — Одељење за Виноградство и Воћарство — покренуло је и ове године питање набавке плавог камена на рачун репарација и ваља се, да ће на време добити до 40 вагона плавог камена, који би се уступио ратом оштешеним виноградарима по цени коштања — одписивањем од ратних пресуда.

О Г Л А С И

Управа Државне Ергеле

у Карађорђевој-Паланки (Бачка) има на продају за прилоду мушку јагдав „Мерино.“ Јагдав ће се продавати по комисијској процени.

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сај. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дин. килограм.

Чидску шалитру по 5 дин. килограм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Стечај. Код Управе Срп. Прав. Патријар. добра у Далју има се попунити место **књиговође** плата годишња 2400. динара, лични и породични додатак Срп. нар. цркв. чиновника стан у нарави или станарина дневно 2 динара, затим 8 кв. дрва 12 метр. жита, 10 метр. кукуруза, 300 литара вина и дневно 2 литра млека.

На ово место могу компетовати она лица, која су вешта господарском књиговодству. Првенство имају они, који су свршили средњу економску школу.

Моље се имају предати код потписане Управе до 7. априла 1923. год. по нов. Касвије приспеле моље неће се узвиати.

Управа Срп. Прав. Патријар. Добра — Дал.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17⁰/₀ ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12⁰/₀ до 15⁰/₀ КАЈНИТ — 40⁰/₀ КАЛИЈЕВА СО — 16⁰/₀ СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепова (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80.

Поштанска преграда 113.

Телеграм: СЕРУМ Нови Сад

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30.

Телеграм: СЕРУМ Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепова против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Суберијајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуставца,
Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Ждробењака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчјих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова **Туберкулин.-Маленин.** Као и средство за тровање **Пацомишин.**
диагностичка средства: пацова и мишева:

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви
диагнози и лабораториски погледа.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге
потребе за цељење. Оправке изломљених делова ће извршувати врло јефтино.

1—1

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метил је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља. Не учините ли то сада, метил ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па вашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ фабрика хемијско лекарских производа А. Д.
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30

Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД

1—1

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
СловенацаПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 днп. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу изјављеног решења од
априла 1869. г. прелиску друштвеног
носа пошта бесплатно.

На годину дана 45 днп.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. У. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. И. Стојиковић

Број 14.

БЕОГРАД, 8. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу.

Не може се порећи, да смо заостали у културном и привредном напретку од западних напредних народа. То се не сме и не може уписати у ману, или неспособност нашег народа за културни напредак и прогрес. Не. Наш је народ по природи бистар, он радо прима сваки културни и привредни напредак и способан је да брзо схвати и усвоји све што га води у ред културних и напредних народа. Познати су узроци, који су кроз деценије кочили културни напредак нашег народа у Србији и Црној Гори. После уједињења и ослобођења свију делова нашег народа настаје рад на културном и привредном просвећивању у крајевима, где се не осећа напредак у оба наведена правца.

Потребу рада на културном просвећивању народа признали су меродавни фактори, хумана удружења и приватни појединци, који воде рачуна и желе бржи културни напредак. Већ је учињен почетак, дат је пример и показан пут, којим ће се најлакше и најбрже постићи успех на културном просвећивању нашег народа.

Уз припомоћ Министарства Народног Здравља — преко Здравствене Задруге у Лазаревцу и Женског Друштва за просвећивање жена у Београду отворена је Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу 5. децембра пр. год. Уз сарадњу Кола Српских Сестара у Лазаревцу за школу је зграда старе среске куће исправљена, набављен намештај, добављене сеоске девојке и девојчице и ангаловане наставнице. Пријавило се и дошло у школу 16 девојака и све су остале до краја, до испита, који је био 21. марта тек. године.

На испитима су присуствовали изасланици и изасланици разних куманих и културних Друштava, госпође Кола Српских Сестара из Лазаревца, грађани и родитељи ученица са села. Наставнице су биле две сестре К. Главинићеве, једна управитељица, млаћа помоћница.

Испити су вршени из ових предмета: 1) Домаћинство: кућа, намештај, чистоћа и ред у кући; 2) Кување и мешање хлеба и колача; 3) Ручни радови; 4) Прање рубља и глачање; 5) Хигијена; и 6) Српски језик — читање, писање и декламирање.

Сви присутни испиту прегледали су и оценили све послове кућевног домаћинства и уверили се, да су ученице у свима пословима кућевним постигле врло добар успех. Ручни радови су свију њих врло добри, о чему су се врло повољно изјасниле госпође и госпођице, присутне испиту.

На нас све присутне учинило је то врло пријатан утисак. Али на све је учинило пријатно изненађење и изазвало усхићено задовољство, кад су ученице почеле да полагају испит из домаће хигијене, из читања и писања и лепих, доста других декламирација.

Све су разумеле све потребе и делове хигијенског живота у кући, знале су да објасне све штетне утицаје нездравог ваздуха, нечистоће руку, рубља, инсеката, клицоноша разних заразних болести и т. д. Знале су шта су и које болести узрокују бакције — ситни организми. Па варене хране и утицај сокова — пљувачке и стомачних на сваривање хране у нашем телу, па о крвотоку и т. д. Питања је формирао и постављао г. Др. Кујунцић, и ученице су одговарале слободно и прецизно.

Од ученица само је једна била свршила 4 разреда основне школе, једне су биле мало у школи пре рата, али су за време рата забравиле читати и писати, већина је била неписмена.

Кад су почеле ученице читати и писати сви су били пријатно задовољни са постигнутим успехом. Писање на табли школској било је краснописно, слова округла, црте правилне и готово литографски.

Рекорд су однеле декламирације, које су ученице слободно, тачно без застоја и грешака изводиле.

Кад се сав наведени успех оцени с обзиром на време за које је тај успех постигнут, онда се сваком слушаоцу намеће дужност, да за тако *врло добар успех*, постигнут за то време, похвали и заблагодари вредним *сестрама К. Главинићевим*, које нису жалиле труда, да тај успех постигну. И оне су по завршеном испиту од свију редом ту похвалу и заслужну захвалност и добиле.

На овом се испиту поред великог патриотског труда и самопрегревања госпођица Главинићевих, запазило и то, да је у нашег женскиња на селу ведар и здрав дух, да је способан да брзо схвати и прими сваку културно-просветну поуку.

Похваљујући овако јавно патриотски трудан рад госпођица наставница, ми би желели да се на госпођица Главинићеве угледају и друге ћери и домаћице наше интелегенције те, да свака, колико која може, помогне да се културно просвети наша сеоска домаћица у свима селима, *јер ће се цео сеоске културно напредне домаћице и мајке најбрже и најлакше посветити културни и привредни напредак нашег народа* мушког и женског пола.

Нека би успех Школе за сеоске домаћице у Лазаревцу, дао подстрек Министарству Просвете, Министарству Пољопривреде, Министарству Народнoг Здравља, да подстичу и потпомажу оснивање и држање курсева за сеоске домаћице у свима нашим крајевима. Разна удружења, хумана, привредна, здравствена и сви приватни који воле свој народ и желе му напредка нека потпомажу морално и материјално школе за сеоске домаћице.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
преведено Благ. Д. Тодоровић.
(Наставак).

Једини изузетак чине у томе аустралијски папагај *Pezomachus fortmosis*, који гради откритиво гнездо; та је тица као што се види, изгубила светлу боју својих предака, она је заодена тамно-зеленим и црним перјем.

13. *Eurylae midae*. У ових врло лепих тица са истока, оба пола имају подједнако обојено и љштано (светло) перје. Гнезда им је у облику ткива и *озго искривено*, обично висе на гранама, које су над водом.

14. *Pardalotus (Ampelidae)*. У ових аустралијских тица мужјаци се по боји разликују од женака, али се женке за то ипак могу лако да уоче јер имају на глави перје светлије боје. Гнезда су им налик на кубе а граде их у дупљама дрвећа или у рупама у земљи.

15. *Senecio (Paridae)*. Ове мале и лепе тице због лепе боје перја, падају доста јако у очи. И мужјак и женка имају подједнако обојено перје. Гнезда су им увек покривена или су у дупљама дрвећа.

Желети је да се овакови домаћински курсеви допуне са курсевима, у којима би сеоске домаћице добиле основна најпотребнија знања из градинарства, живинарства, пчеларства, гајења свилуба и да се с јесени заврше са курсом за прераду воћа и поврћа и спремању и остави зимнице за домаћу потребу.

V. T. P.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Храњење крмача по прасену. — Прво време после прасења, крмача мора имати воду и храну у количини, колико може да попије и поједе, и храна мора бити у ово време доста житка. Крмачама, које имају добар апетит што је врло корисно, никако не треба ускраћивати храну, пошто се у ово време храна искористиће најбоље, јер се врши највећи прираст у тежини код пасида, који после у тренутку одбијања од сиса постају најбоље развијени. Али прехранити крмачу такође не треба, већ повећавати количину хране постепено, да не би пореметила стомак и црева, што може врло рђаво утицати на здравље младих сисачади.

Крмаче се хране у ово време обично 4—5 пута на дан, добијајући олавањено млеко (4—6 килогр.) или чорбу са брашном, кувани компир, прекрупуљен кукуруза и мекиси. Добро је пружити крмачи могућност слободног кретања, што је врло корисно како за њу, тако и за прасад. Уопште слободно кретање је врло добро за свиње са изузетком оних, које се налазе на гојењу, у ком случају треба спречавати кретање, стављајући их у тескобни свињаци.

16. *Berglavia (Sitta)*. У већини случајева врло лепе тице. По боји перја оба пола подједнако. Гнезда граде у шупљем дубећу.

17. *Sittella*. Женке ових аустралијских тица често имају перје од беле и црне боје. По тврђењу Гудса, гнезда су њихова невивална јер се налазе обично на месту где се побочне гране укрштају с вертикалним гранама.

18. *Clamateris* У ових аустралијских тица оба су пола једнако по боји перја или је женка нешто затвореније боје. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

19. *Estrelida, Amaina*. Међу представницима ових, аустралијских тица, врабаца, са истока, женке се у неколико разликују од мужјака, али се ипак могу лако уочити јер су им леђа црвенкаста или с белим пегама. Те се тице разликују од осталих представника исте фамилије тиме, што граде своја гнезда налик на кубе.

20. *Certhiola*. У ових малих, лепих американских тица, оба су пола по боји перја поједнака. Гнезда им личе на кубе.

21. *Mynahs (Sturnidae)*. У ових чворака са истока и мужјаци и женке имају исту боју перја. Гнезда граде у шупљем дрвећу.

22. *Calornis (Sturnidae)*. У ових чворака је перје метално светло и у оба подједнако. Гнезда су им висећа и покривена.

Врло је добро, кад могу крмаче пасти, и најбоља паша јест лудерштите, што се практикује нарочито у Америци. Смеса првене дегелине с попијим прасетом (Pheim pratense) тако исто је за препоруку као паша крмачама. На крају је врло добра и паша у шумама од храста и букве, што се најшироко практикује у балканским земљама Румунској, Мађарској и др.

Нета и хранене прасади. — Обично под крмачом прасад се налазе до 6—8 недеља, али већ од 2—3 недеље узраста треба им додати по мало слаћаног млека, прелајећи постепено на оплављено млеко, мلائеницу, сурутку и т. сл. млечне оттаге. У исто време неопходно је потребно давати по мало целих или грубо прекрупљених јечма и зоб.

Како учи чувени немачки научњак зоотехничар Келнер, слаћко хравље млеко боље је давати кувано на пола разблаженом водом, при чему га треба давати постепено и врло опрезно. У почетку $\frac{1}{2}$ литр, на грло, затим повећавати ову количину до 1 литра на дан. Осим тога врло је корисно у ово време давати свакодневно по мало чисти дрвени угљак, који врло добро утиче на варење стомака.

У млеку и зрну обично има доста фосфорне киселине, али мање но што је потребно садрже јечма, услед чега треба овај мањак надокнађивати додавањем у храну брашно од иреде, 8—10 гр. на грло. Чим су прасад навикнула на храну, коју они морају добити касније, треба одбијати од сисе, пуштајући их све ређе и ређе под крмачу. После овог одбивања слатко млеко се замењује слатком оплављеном сурутком, прекрупљеним зрном или прекрувом од грашка, а при недостатку млека треба им давати чољбу од брашна.

Од 3 месеца у храну се уводе: уситњена сточна репа парених кромпир, прекрупљени кукуруз, млада, нежна трава, нарочито дегелина.

Најобилније хрављење младих прасади је у исто време и најважније, ако можемо једновремено пружити и

могућности слободног кретања и добар, чист и суви зимски топли свињац са обилатом сувом простирком.

Ма да нарочите нормe хрављења прасаца и не постоје, ипак треба се придржавати неких општих правила.

Искоришћавајући данске нормe хрављења, код којих се сва крма по својој хрављивој вредности упоређује са јединицом хране и које су биле наведене у бр. 20 „Тежак“ за 1922 годину, може се дати неколико норма.

На основу многих опита, руски научњак проф. Лискин је установио, да прасцима живе ваге од 20 килогр. треба давати толико јединица хране, колико је $\frac{1}{25}$ њихове живе тежине; прасцима од 40 кгр. — $\frac{1}{22}$; прасцима од 60—80 кгр. — $\frac{1}{21}$ и свињама од 100 кгр. — $\frac{1}{20}$ живе ваге.

Следствено у првом случају прасе имало би право добити 1 јединицу хране, која би се могла од прилике саставити из $\frac{1}{4}$ кгр. кукурузног брашна и 3 кгр. оплављеног млека. Прасету од 80 кгр. тежине можемо дати 3 јединице хране или од прилике 2 кгр. прекрупљеног јечма, $\frac{1}{4}$ кгр. кукуруза, брашна, 6 кгр. кромпира или 1 кгр. кукуруза, брашна, 1 кгр. прекрупљеног јечма, 4 кгр. сечене лудерке и 3 кгр. кромпира.

Товљење свиња. — Вредност гојења (товљења) младих свиња, т. ј. свиња од 4—5 месеца претпоставља се због тога што на 1 кгр. прираста у тежини у младој грлу иде мање хране, него ли у старом. Тако на читаног реда опита сазнало се да прасе од 3 месеца и око 40 кгр. тежине захтева за 1 килогр. повећања своје живе ваге — 3,8 кгр. зрна.

Од 4 месеца 4 кгр. зрна.

„ 5 „ 4,2 „ „

„ 6 „ 5,2 „ „

„ 7 „ 6 „ „

Ови су бројеви врло упадљиви.

23. Icteridae. Тице црвене или жуте с црним перајима, лако падају у очи; оба пола по боји перја подједнака су; њихова су гнезда кесаца и вишећа.

У овом списку тица има 6 већих фамилије Fuscirostris, 4 фамилије Scaevages, готово сви Psittaci и многи други; у њему је према томе засуђено на 1200 врста или око $\frac{1}{2}$ свих познатих тица. А код тица, код којих се женке по боји перја разликују од мужјака, број је још и већи. Од тих тица најважније су:

1. Cotongidae. Овде се убрајају неке од лепих тица.

Карактеристична боја у тих тица је светло-плава, тамно-црвена и отворено-црвена. Женке су увек затворене боје и разликује се од мужјака зеленкастим пределима који им даје могућност да се лако скриву у зеленину.

2. Pripidae. У ових, иначе лепих тица, хуба је у мужјака отворене боје.

3. Talagridae Ове се тице по депоти перја такмиче са котнигадама (Pipra aeneola, Rupicola crocea и др); па их шта више у разноликости боја и надмашују. Женке су увек отворене боје и с тога мање падају у очи.

У многобројним фамилијама славуја (Silvidae), дровдова (Turridae), мухарица (Muscicapidae) и сврачка

(Laniidae) — већина тица је светле и уочљиве боје као у фазана (Phasianus), и тетреба (Tetrao) но код свију су женке затворене боје и мање падају у очи. Све оне граде *откривена гнезда*. Ја не знам да постоји и један пример од поменутих тица које би градиле гнездо налик на кубе или га скривале у дупље дрвећа, рупе у земљи и уопште на какво скривено место.

Веће и јаче тице не узимамо овде у обзир јер немају потребе да се прикривају од опасности. Грабљивице уопште немају светлу боју; осим тога, њихова грађа и начин живота не захтевају да им се женке нарочито заштићавају. У штакара оба пола имају обично перје подједнаке боје по чему се мисли да оне уопште имају мало непријатеља. Тако нар. Ibis rubra, чапља Јужне Америке чије је перје црвено, множи се јако, без озбира на то, што боја његова перја пада јако у очи. У кока, малих штакара, и пловуша, женке имају обично затворенију боју, међутим, мужјаци се одликују светлом бојом. Фамилија Megarodidae која иначе јако пада у очи даје нам леп пример подједнако обојеног перја и код једног и код другог пола (Megacerphalon и Talegalo) имају перје доста светле боје — но ваља нам приметити да те тице не леже на јајима.

(Наставиће се.)

Осим тога, према американским огледима састављена је доведена врло интересантна таблица, која показује, да свиње у колико постају старије и повећају се у тежини, у толико захтевају од хране све већи и већи део за одржавање свога живота и све мање и мање употрбљавају за продукцију т. ј. за повећање количине масти, сланине и меса. Када свиња има 20 кгр. тежине, то на 100 делова хране

18 иде за подрмав. живота, 82 за израст.

"	"	"	40	25	"	"	75	"	"
"	"	"	60	27	"	"	73	"	"
"	"	"	80	36	"	"	64	"	"

Ово још један пут потврђује вредност товљења млађих свиња.

Ово гођење обично се почиње од 4—5 месеца код мелеза с енглеским и код пуногривих енглеских грла и на 2—3 месеца касније код домаћих свиња због њихове познотасности.

Сва грла ставе се у доста тескобна оделења по 3—4 комада у сваком. При нормалном храњењу прасад тежине од 40 кгр. после 2—3 месеца постану тешка 80—100 кгр., давајући при илању најкусније месо, које се цени нарочито у Енглеској.

(Наставиће се).

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши

Да би се пољопривредници и произвођачи кукуруза спасли од суше препоручујем ово моје досад стечено искуство.

Како нико па најмање и привредници ни по чему не могу утврдити каква ће бити будућа година, по чему би се у неколико могли управљати у погледу производње кукуруза,—то је неминовно нужно и потребно, да се све оне парцеле које су овоме житу намењене, а биле су претходно посејане којом другом житарицом, после жетве и то у почетку августа добро поору у дубину до 10 см. Овако поорано земљиште оставити све до самог пролећа; но исто добро надгледати, да га стока а нарочито крупнија марва не гази и не прави извесне по њему путеве; у почетку месеца априла по новом преорати га са плугом тако звани „Саков“, који је на пракси показан као најбољи и то у истој оној дубини као и првог орања. Овако поораву њиву — парцелу посејати са кукурузом под мотику, а у сваки орач — кућицу стављати 5—6 зрна, на на тлу више разређених. После сејидбе кукуруза узети лакушу брању од трња и завлачити и чекати прву прашидбу.

Кад дође време да се кукуруз праша, онда не раскопавати дубоко орање и не правити велике ораке, а у овима остављати по 2—3 струка. Но где се посади и друго семење као тиква-дулек, пасуљ и т. д. онда од кукуруза оставити по два струка, а од осталог семени по један било пасуљ или тикву. У другој прашидби званој ортању може се већ утврдити приближно да ли ће бити суше или не; па ако хоће да наступи суша, у овоме случају проредити и. пр. у некој кућици трећи струк кукуруза, у другој пасуљ и т. д. па ако буде суше, онда ће овај огрнути кукуруз издржати сушу зато, што је на

првом месту дугоко заоран — посађен и влажном земљом загрнут, а на другом месту што је правилно прорећен те у топлим данима има довољно потребне промаје. Наступи ли од половине његова развоја сувишна киша, ову ће дубоко орање прогутати и кукурузу сувишна вода неће шкодити.

Имам једну њиву у величини близу два хектара и већ четири године узостопе у њој сејем кукуруз; у прошлој години на овој тако великој суши изгубио сам само 1/5 доброд рода и свима околним привредницима овај мој кукуруз служио је за углед. Јер сам радио све како сам овде изнео.

Њиве, у којима се стално кукуруз сеје као што је овде случај, постоје у већ описаној дубини само једном но то мора бити што раније с пролећа.

Сава А. Радоновић,

привредник из Комарана,
Члан Лесачке пољоприв. поздравне.

* * *

Чим се дигне стрнина, одмах треба извршити орање, по могућству што плиће од 2—3 см. Тим радом добијамо две користе: прва је та: кад заоремо оне остатке (патрље) и раније траве (коров) тада смо њиву наубрили (зелено љубрење); друга је добит та: што семе од разних корова заорано, никне, па га јесењим орањем уништити.

Јесење орање треба извршити што дубље 30—40 см. и то само поорати, никако не дрљати после орања, да би се земља натопила, богатом, зимском влагом и евентуално истршила.

Пазити, да се што раније изврши сејидба кукуруза, — чим елементарне погодбе дозволе, — а то ће бити концем марта месеца по старом.

Најстрожије пазити на избор семена, како по клијавости, тако и по квалитету и јер народна пословица каже: „како сејеш тако жоњеш“!

Пре сејидбе треба њиву повлачити (изравњати) и онда приступити сејању; но најпре поорати на 15 см. дубине тиме пресецамо капиларне цеве и евентуално их затрпавамо, те тако је испарење влаге искључено. Сејању у трећу браву, 75—85 ширине ред од реда, у растојању 90 см. или 1 м. орач од орака. После сејидбе њиву повлачити. Копање извршити после 21—23 дана (завис од топлоте), а то ће рећи кад кукуруз имаће три до четири пера (листа) и остављати по 1 струк (најбољи) у орачу. Друго копање извршити благовремено, кад кукуруз достигне 80—90 см. висине.

Овако сам радати прошле године на свом имању и добио сам на хектар 2.500 кгр. кукуруза.

Радомир Б. Новаковић,
секома из Краљева.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — Године 1910. посадио сам 200. комада окармелених шљива сорте вв. „Талијанке“, које су се врло добро развиле и напредовале, тако да им се свако дива. Цветају и отребце се а потом све се уцрљају (ужижљиве) и спадну.

Зато молим за обавештење преко листа: како да се помогнем, те да дођем до рода.

Светолар Бојан
из Љубинића (обреновац).

Одговор. — Шљиве опадају услед тога што су заражене штеточницама а које проувржују црвљање плода.

Од њих су до сада познате на шљивама ове опасне штеточине:

1. Шљивова осница.
(*Hoplocampa fulvicornis*).

За време цветања шљива, јављају се ова осница и тада женка снесе у тучак цвета само по једно јаје. После 14. дана из јаја се развију мали црвићи, који живе у младим тек развијеним плодовима, нагризајући их ради своје исхране.

Услед тога плодови се не могу одржати дуго на круни, те опадају обично када достигну величину грашка.

Када заражени плодови падну на земљу, из њих излазе црвићи, увлаче се у пукотине земље и ту се учауре.

Идућег пролећа из њих излазе оснице и то пред цветање шљива.

Осница је веома мала са мржоујкастим крилима, при крају попрскана са црвенкастим пегама. Црв је жућкасто обојен са 10 ногу и има непријатан мирис — сличан стеници.

Из проређених места излази и скупља се слузавна — лепљива течност (слична смолаточници) која одатле у виду капљица пада.

Чауре су мале мрко обојене — јајастог облика.

Најбоље је средство противу ње, потресање заражених плодова каквом дугачком мотком обавијеном при врху старим крпама, да се не би гране повредиле.

Потресање се врши сваког дана рано ујутру.

Све заражене онеде плодове, треба са земље пажљиво скупити и спалити.

Исто тако треба сваког дана и оне заражене плодове, који би у току дана сами по себи опали пажљиво са земље скупити и спалити, — јер би у противном црвићи изашли и увукли се у пукотине земље.

Овако треба поступати сваке године, да се штеточина сасвим уништи.

С јесени треба земљу око стабла а у простору круне дубоко ашовом прерилати, како би чауре дошле што дубље у земљу.

Пробитачно је рано с пролећа прерилану земљу ногама добро утабати, како би се шупљине ватвориле и спречно изваз осцима.

Испитивањем доказано је, да прскање цветова разним средствима не помаже, а и хладна киша не шкоди осцима.

2. Црв у алоду.
(*Grafolitha funebrana*)

И ова штеточина такође проувржује црвљање плода.

Лептирић овог црва дугачак је 5. м. м. чији пречник крила износи 15. м. м. Предња криљца обојена су угаито — мрко а при крају обасута пепељасто — јајастим сјајним пегама.

Обично месеца маја и јуна женка — лептирица носи

на плодовима јаја, из којих се ускоро развију црвенкасти црвићи са 16. ногу.

Ови црвићи живе у самом плоду и то у непосредној близини каштице.

Услед тога заражени плодови уцрвљају се, добију неприродан укус, пре времена сазре и опадају.

Чаурење се врши такође у земљи.

Потресање, и спаливање заражених плодова, веома је практично средство за сузбијање овог штеточине.

С јесени риљање око воћа такође је пробитачно.

3. Шљивов бушач — иша
(*Rhynchites cupreus*).

У опалим још незрелим плодовима шљива, наћићемо веома мале 4. м. м. дугачке црвиће, без ногу бакарне боје.

Штеточина — бубица је такође мала и има своју рилцу — пилу. Обојен је бакарно — црвенкасто.

Чим се плодови по цветању очисте, јавља се на њима и пошта дршке — петељке до половине нагризе, женка направи малу рупицу на плодовима и у сваку рупу снесе само по једно јаје.

После извесног времена када је се у плоду из јајета развио црвић, штеточина нагризе целу дршку услед чега плодови падну на земљу.

И код њега као и код напред означених штеточина, црв се учаури у земљи.

Одмах по цветању треба шљиве сваког дана потресасти, а том приликом раширити испод воћке какву већу пољаву, да не би заражени плодови пали на земљу, па затим пажљиво покупити и спалити.

Веома је пробитачно, у току зиме или рано с пролећа, остругати стару кору са стабла и дебелих грана, као и сву маховину и лишавне па одмах спалити, — како би се ове штеточине уништиле, јер се на таквим местима скривају и преживљују.

Исто тако, одмах по чишћењу треба воћке окречити.

С јесени риљање око воћке такође је пробитачно.

П. С. Петковић

Друштво, Подружине, Дечији Клубови

1. Примери за углед. — Међу нашим Подружницама има и тако вредних и агилних, да их морамо истаћи као пример за углед многим другима. Желели би да тај пример делује на остале; утакмица у вредности и агилности је и потребна и похвална.

На прво се место истакла Подружница у Чачку, која има 340 чланова, а то, у исто време, значи и 340 редовних читалаца *Тежска*. Подружница у Житковцу одмах за њом са 223 чланова, па Подружница у Петровцу са 214, у Ђаковци са 160, у Јагодини са 151, у Пећи са 142 и т. д.

Ми се надамо да ће ове Подружине настати у току године да знатно увећају број својих чланова, а да ће и остале пожурити да их задобију што више и аа себе трајно привуку.

2. Производња семена пићних биљака, на име: сточне репе, граориде, мухара, црвене дегелине, лускерке и т. д.

потребно је да се подигне на највећи степен. Зато се Подружине и њихови чланови позивају да приступе производњи овога семена. Сав вишак производње, преко потреба самих произвођача, ако семе буде одговарало потребним условима, Друштво ће откупљивати. Нарочито истакнуте произвођаче доброг и чистог семена ће Друштво и награђивати особеним наградама.

Нека Подружине ово приме к знању и прихвате се производње овога семена. Тако исто нека о овоме обавесте и све пољопривреднике у своје делокругу.

3. Предавања и курсева. — За пропаганду и усвајање напреднијих начина пољопривредних радњи, бољих семена, савршенијих справа и алата, у опште: увођења модерније пољопривреде, која би се лакше и поузданије водила и од које би се сразмерно више користи добијало, најуспешнија су средства: одржавање *практичних и очигледних пољопривредних предавања и курсева.*

Српско Пољопривредно Друштво је у свој овогодешњи програм рада унело да се на та предавања и на те курсеве обрати нарочита пажња, да се држе по целој земљи и одржавају преко целе године о радњама, кад је којој време. Тога ради Српско Пољопривредно Друштво позива све своје Подружине да учине распоред тих предавања и курсева и да их одржавају, а о одржаним да обавештавају Друштво исцрпним навестајима који би, поред осталог, садржавали и број посетилаца и постигнути успех.

За одржавање ових предавања и курсева Подружине треба да ангажују и своје чланове, школоване пољопривреднике, и да умоле најближе државни економје, који ће се врло радо таквим позивима одавати високо скватујући свој стручни позив и одао исећи како напредак пољопривреде, тако и добро свога народа.

Надати се, да ће с одржавањем ових предавања и курсева све Подружине пожурићи и да ће их у току године одржати највећи могући број. То ће се прегалашто сјајно резултирати у једноме народноме одушељењу за његово сопствено добро и у једноме бујном полету наше напредне пољопривреде.

4. Изложбе. — Програмом свога рада у овој години је Српско Пољопривредно Друштво предвидело: одржање обласне изложбе у Тузали, одржање изложба које би поједине Подружине одлучиле и извониле и одржање винског сајма у Београду за целу државу.

Надати се да ће Подружине од сад отпочети предузимати кораке да ове изложбе буду повољно изведене и да се оне добро одазову на напредак наше пољопривреде.

Ове Подружине, које би хтеле у својим крајевима приређивати изложбе, треба благовремено да ствар проуче, своја материјална средства процене и управу Српског Пољопривредног Друштва што пре обавесте.

5. Предавања у Власотинцима. — Подружина у Власотинцима је 11. пр. м. одржала *врло успела* два предавања: *о уаорбне вештачког знојва*, што га је држао г. Драгомир Илић, агрономски инжињер, на молбу Друштва изаслат од стране Делегације Чилске Шалитре, и *о орезивану винограда*, што га је практично одржао г. Заранко Петровић, путни наставник за виноградарство.

Мада предавања нису ни објављена била, па их, чак, ни у последњем тренутку није, па жалост, хтела објавити ни општинска управа, ипак је посетилаца било 80, број и леп и задовољавајући, који ће знање стечено на предавањима даље преносити и за напредније начине пољопривредног рада задобијати све шире масе. И Христос је своју науку отпочео свега с 12 апостола, а данас је исповедају толике стотине милиуна становника!

Б Е Л Е Ш К Е

Конзерве (компоти) од диња. — Конзерве од диња уопште су мало познате међу тим оне су врло добре и јако ароматне. Највише се за овај циљ препоручују канталупе и у опште диње са чвршћим — жућким и зеленим — месом пријатног мириса. Са вреже се кидају у доба кад отпочну одавати мирис но док им је месо још чврсто. То је оно доба кад им се петелџа угриба под притиском палца и кажипрста. Диње се исеку у кришчице и са њих одстране семе, мекани слој меса и кора, па се затим исеку у коцкице и ставе у добро емаљисан суд. Затим се коцкице набоју иглом, и у суд надије толико хладне воде да се њоме покрију. Води додати јачег сирћета или сирћетне есенције рачунајући по једну кашику на сваки литар воде. Сирће служи да се омува чврстина меса и да конзерве добију мало киселине, јер би иначе биле отужне због велике сладости. Што се више дода сирћета тим се боље одржава чврстина меса, те према томе на литар воде, може се, према укусу, додати и до две кашике. Та количина зависи у осталом и од степена вредости диња. Коцкице у закишељеној води ваља да остану ва 12 часова, и затим суд ставити на огам и понајлак загрејати до кључања; у кључу треба их држати док не постану провучане, и кад то буде, скинути суд са огња, коцкице испрати хладном водом наведи при том да се не утре киселина и затим их прелити хладним сирупом који је пре тога припремљен растварањем 2 кг. шећера у 4 литра воде и оставити тако да престоји за један дан. Сутра дан оцедити сируп, укувати га нешто мало и њиме налити диње, и оставити да престоји још један дан. Идућег дана оцедити сируп укувати га нешто јаче и кад се исхлади прелити њиме коцкице, загрејати до кључања, скинути суд са огња, оставити да се исхлади и напуни га тегле. Ако је недовољна киселина, додати мало лимунова сока. Конзерве у затвореним теглама стерилисати у котлу за пране рубља за време од 20 минута.

—Д—

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима*)

Србија		Жита:		Војводина		Беч	
пшеница	днв. 435—440	днв.	450—455			днв.	361
јечам	„ 240—295	„	320—335	„	„	„	380
овас	„ 280—290	„	290—305	„	„	„	378
кукуруз сузев	„ 310—315	„	250—265	„	„	рам	504
кукуруз сир	„ 275—280	„	295—300	„	„	кукуруз	392

*) Да би наши пољопривредници били у току цена пољопривредних производа на нашим и страним тржиштима, доволно смо о овом редовно у *Тежику* податке о томе према *Привредном прегледу*.

	Берлин	Праг	Чикаго
пшеница	376	днв. 516	днв. 450
раж	347	" 348	" —
јечам	282	" 268	" —
овас	263	" 398	" 313
кукуруза	357	(амс.) 457	" 298

Анверс: пшеница днв. 598,50

Аргентина: пшеница днв. 300, кукуруза 268,55, оvas 258,72, јечам 238,90

Стока:

Свиње

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 21, преко 150 кгр. 22 преко 180, 23; кршаве 21 днв. килограм, жива мера франко вагон утовареног станица.

Загреб: месне беле 28, босанске полудебеле 23 днв. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 22—25.000 круна, а меснате свиње 22—26.000 круна килограм

Праг: 11—12 чешких круна дебеле 12,5—13 круна килограм за меснате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 34—36 днв. сланина 33—35 днв., суво месо 32—35, шунке димљене 45—50, салама 70—75 днв. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: утојени волова и бикова 10—13, днв. лиферантски 5—6 днв., овце 4—6 днв. килограм,

Загреб: утојени волова и бикова 12—15, лиферантски 5—7 днв. овце 4—6 днв. килограм.

Беч: Цена волова и бикова 8.500—13.000, крава 8—12.000 круна килограм.

Праг: Волова и јунице 5—7,50, краве и бикова 4,50—6,30, телад 9—12, овце 10—12 чешких круна килограм.

Воће и вино

Суве шљиве: 70/75 днв. 5,50, 80/85 днв. 4,10, 95/100 днв. 3,40, 110/120 днв. 3,25 јелан кгр. франко вагон Ваљезо.

Марсел: 70/75 фран. 180—200, 80/85 фран. 140—150, 95/100 фран. 120—150 и 110/120 фран. 100—110, франко царински магацин одаравано.

Вино и ракија: Београд. Вина од 5,60—7 днв., ракија од 18—19 гради 22 днв., ислеквача од 18—20 гради 22 днв. килограм.

Аустрија: обична нова вина 7.—8000 круна, Чехословачка 3—5 чехослов. круна, Француски 0,48—0,65 француских франака

ЗАПИСНИК

VI редовне седнице Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва, одржане у доку друштвама 7. фебруара 1923. године, у Београду

Били су присутни: и председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Др. Веља Стојковић, Вања Радвановић, Сављовић Иањ и Драгутин Серић.

Председавао председником г. Паја Т. Тодоровић, Вељекко секретар Милаш Ј. Анастасјевић.

1.

Прочитан је и усвојен записник V. седнице;

II.

Прочитан је записник Конференције Секција од 3/II, по коме је одлучено: да се усвоји предлог редовног члана Г. Драгине Ланчевећ, да се питање о пројектовану железница пошље инжењерско-техничкој и економско-политичкој Секцији на мишљење, да се због великих материјалних задатака, који би утицали на покулавање календара не може усвојити његов предлог, да се сваке године штампана шематизам Српског Полупривредног Друштва већ да се имена нових чланова штампанају уз годишњи извештај, као као што је то раније одлучено; и да се њихова имена објаве једном анонимом преко Тежак. Извршена је ревизија предложених

лица Конференције Секција за избор редовних чланова, од којих су, нека предложена лица испунила.

III.

Прочитано је мишљење Бр. 898. Набављачког Одбора да се понуђених 5000 кгр. чилске шалитре од стране Делегације Произвођача Чилске Шалитре прими у комисион. Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се чилска шалитра продаје по 3 динара килограм.

IV.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора, да се набави 1 вагон апотног ђубрета калијум-цијанида. Одбор по овоме одлучи: да се набави један вагон овог ђубрета по понуди Творнице за душак Д. Д. Русе од 25/X. 1922. г.

V.

Прочитано је писмо Бр. 907. којим Делегација Произвођача Чилске Шалитре извештава, да је одредила да одржи предавање члановима подружница у Власотинцима г. Драгомира Илића агр. инжењера. — Примљено извештај с тим, да се о овоме обавести Подружница у Власотинцима.

За овај је седница закључена.

ОГЛАСИ

Вунера-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. ЂЕРАСИ и КОМП. Београд Краљ Милова улица 36. Телефон: 672

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предатне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

Стечај. Код Управе Срп. Прав. Патријар. добра у Далу има се попунити место *књиговође*; плата годишња 2400 динара, лични и породични додатак Срп. нар. цркв. чиновника стан у нарави или станарина дневно 2 динара, затим 8 кв. дрва 12 метц. жита, 10 метц. кукуруза, 300 литара вина и дневно 2 литра млека.

На ово место могу компетовати она лица, која су вешта господарском књиговодству. Првенство имају они, који су свршили средњу економску школу.

Може се имају предати код потписане Управе до 7. априла 1923. год. по нов. Касније приспеле молбе неће се уважити.

Управа Срп. Прав. Патријар. Добра — Дал.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилати“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУПретплату примају и све
поштеНа основу најновијег решење од
априла 1866. г. пренеску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дала 45 дин.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ОСНОВАН 1868. ГОДИНЕ

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**Одговорни уредник, др **В. И. Стојковић**

Број 15.

БЕОГРАД, 15. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити.

На подручјима, на државним економима, на свима пријатељима полске привреде лежи дужност, и морална обавеза да се, што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека и сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварење многих његових других задатака.

Дечји Пољопривредни Клубови

Ове су установе прво поникле у Америци, земљи техничких и економских чуда; управо у земљи практичног духа, у којој су наука и пракса у непрекидном контакту и у којој се установе саобраћавају практичним потребама живота.

Практични амерички пољопривредник је запазио: како се за градску децу заснивају разноврсне установе, које им служе за физичко и духовно васпитање, а да су деца пољопривредника остала без тих услова. Из тога запажања је поникла идеја: да се и сеоска деца приберу у каква своја удружења, у којима би добила оно, што им је за физичко и духовно здравље безупорно потребно. И овда се приступило организацији Дечјих Пољопривредних Клубова на тој основици: да се сама деца прихватају обрађивања појединих култура на мањем простору (кукуруза, пшенице, граха, кромпир, поврћа и т. д.) и гајења стоке и пернате живине у мањем обиму. Тим радом су деца у непрекидном покрету, те се

физички развијају, привикавају израна свој организам на рад, те се васпитавају да не постану лењивци, нерадници и паразити своје породице и своје околине; бригом око усева и стоке развијају и укус и виша осећања; прорачунавањем трошкова и прихода своје привреде оспособавају се и дисциплинују свој дух за калкулацију, за комерцијално вођење своје привреде, залажувају израна све услове под којима се развија напредна пољопривреда и модерно пољопривредно газдинство, свој ум и свој дух изоштравају да буду способнија за живот; удруживањем и међусобним општењем се припремају за велику и одговорну своју улогу коју ће, кад одрасту, примити у једној већој, гломазнијој и тежој заједници.

Нема те установе која би за физичко и духовно васпитање сеоске деце била подеснија, кориснија и благотворнија од ових Дечјих Пољопривредних Клубова, који су у Америци показали изванредне резултате и по свој пространој земљи прекрилили мала и велика села.

Ту велику улогу у васпитању сеоскога подмлатка и припремању једне одста велике произвођачке нације, каква ће она постати прираштајем деце, која нарасту из ових Дечјих Пољопривредних клубова, у Америци увиђају пољопривредници, који с највећом предусретљивошћу тамо упућују своју децу, учитељи и учитељице, који организују те клубове и постају им стални вођи, државни пољопривредни органи, који у овом покрету деце гледају решење проблема за увођење и развијање модерне пољопривреде, држава, која овом покрету не само пажњу поклања, већ и без затезања излази на сусрет с великим моралним и материјалним помоћима.

И у нас је приступљено, пре три године, организацији Дечјих Пољопривредних Клубова. Прошле године их је било 139 у 139 села. Многи од ових Клубова су показали изванредне успехе: на изложбама су се могли видети најбољи кукурузи, изврсни грахови, врло лепа кромпир и други производи наше сеоске деце покупљене у Дечјим Пољопривредним Клубовима. Прошлого-

дишне изложбе ових Клубова истакле су неколико стотина деце — произвођача, која су, са својих извршних производа, награђена наградама што стоје у скромним односима према похвалним успесима ове дивне деце наше.

Успеси ће, несумњиво, бити све већи. Јер се, после првога успеха, код деце природно развија тежња за све новим и све већим успесима, па у свој рад уносе све више мара, моћ посматрања и упоређивања изоштравају, комбинаторску снагу увећавају. Уз то, да не би погрешила, непрестано се распитују код оних који више од њих знају, а да би знање своје проширила, грабе се за штампану пољопривредну реч, за пољопривредне поуке, које им способности све више повећавају.

Од ове деце, која кроз Дечје Пољопривредне Клубове прођу, земља ће добити извршне грађане, духовно и морално подигнуте људе, способне пољопривреднике, пиониере модерне пољопривреде, разумне произвођаче, организаторе интензивнога пољопривреднога гајдинства, носиоце наше материјалне и духовне културе, препородитеље наше нације.

Томе покрету наше сеоске деце, који нам, и као породицама и као целини, обећава толике неочењиве моралне и материјалне користи, дужни смо сви, колико нас има и без изузетка, поклонити своју пажњу и постарати се да из тога покрета не изостану деца ни једнога нашега села.

Државни економисти су, већ по својој позиви и улози као школовани пољопривредници и пољопривредни органи, дужни настати да се саудеа, у свима селима, ови Клубови заснивају. Више и благословеније него ли икакав њихов рад ће на-

пори њихови око заснивања и одржавања Дечјих Пољопривредних Клубова сјајно резултирати у подизању нашега села и развијању наше напредне пољопривреде: оно, што старији лако не примају и у дело не приводе, примиће и приवेशће дивна оmlадина наша, а на млађима свет остаје! А на тој оmlадини треба и брзо и постојано, са вољом и одушевљењем, задати величанствену грађевину наше економске и културне будућности.

Али се без учитеља и учитељица овај покрет сеоске деце и не може замислити и не да извесити и оджати. Они су ти, који Дечје Пољопривредне Клубове треба да организују, да их трајно воде и да им непрекидно одушевљења и истрајности уливају. Узвишена улога народнога учитеља тек је онда потпуна, ако учитељ своје велико дело у учионици доврши, развије и увећа у Дечјем Пољопривредном Клубу. Схватајући тако своју велику улогу, по којој је учитељ важнији од родитеља, те је и постало оно поминане и благосиљање учитеља пре родитеља, учитељ ће вечитим дугом задужити свој народ и у неизгладивог историјског успомену оставити своје дело и сјајно име. А и просветне прилике се могу поправити само тако, ако се добро подгаје честити нараштаји и ако се народ материјално уздигне; а Дечји Пољопривредни Клубови су неминован предуслов и за једно и за друго.

Најзад, и самоуправа народне (општинске, среске и окружне) имају велике обавезе према овоме покрету сеоске деце, те су дужне и морално и материјално помоћи организовање, развијање и успевање ових установа.

Обавештења о организовању и вођењу Деч-

ПОДЛИСАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕВДИМА

од Алфреда Р. Валеса
превео Благо Д. Тодоровић.
(Наставак).

Какав закључак можемо извести из наведених чињеница. Ако пажљиво прегледамо изведене примере тица са перем отвореније (светлије) боје, а такви су примери многобројни, онда можемо доћи до закључка, да постоји несумњиво веза између боје тица и начина праћења гнезда. Наравно, да у томе има неких изузетака, по они су малобројни и такви да не могу поколебати нашу теорију, те зато о њима и не говоримо. Па, каквом веза учку треба да нас доведе неочекивани однос, низ група таквих појава боје на први поглед нагледају да су далеко једне од других? Јесу ли оне у вези с другим природним појавама? Износ ли нам оне какав било начин утицаја природе или узроке од којих зависи тако чудновата разлика лепота и хармонија живих бића? Мени се чини да на сва та питања можемо одговорити позитивно. Због тога, што ми овде немамо никаква постоја с простим и изолованим чињеницама, ја могу рећи, да сам први открио такву везу приликом звучачања аналогних и дотле потпуно непоз-

натих појава у висеката, т. ј. приликом испитивања сличности средстава за заштиту и „митигажа“.

Разматрајући тај уочљив низ појава везаних међу собом, ми пре свега долазимо до закључка, да и женке могу имати исто тако б једно перје (отвореније боје) као и мужјаци. То се може доказати тиме, што се оне у том случају кад су добро скривене у доба лежања у гнезду мало или начало не разликују од својих мужјака. А то је опет најбољи доказ, да светле и уочљиве боје не важе као добра заштита у доба кад женка лежи на јајима. Узрок, од којих зависи таква појава, биће нам појмање, ако уажмо у обзир утицај природног и полног одабирања. Из многобројних примера таквих тица код којих перје оба пола има поједнаку боју, могли бисмо извести закључак, да се природни утицај полног одабирања састоји у задржавању и развијању таквих различитости и светлије боје које су природне другог полу. Многа испитивања начина живота животиња уверила су ме, да мужјаци тица и четвороножних животиња показују често наклоност или антипатију према неким женкама, те онда ми немамо никаква основа претпостављати да би један пол (т. ј. женка), волео светлу (отворенију) боју а други да је не воли. А како, као што је познато, има доста таквих случајева да су женке исте боје као и мужјаци, то можемо веровати, да је таква боја корисна или да је у вези с каквим било корисним намерама или да је она по вољи мужјаку.

јих Пољопривредних Клубова даје Српско Пољопривредно Друштво (Немањина 11.), које је и засновало овај покрет, које га истрајно морално подржава и које на њега, код све оскудице своје сопствене, сваке године троши поприлична материјална средства.

ИЗ РАТАРСТАВА

Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу.

1. *Порекло и употреба кукуруза.* Кукуруз је пореклом из Мексике, Нове Гранаде и Перувије, где је од прастарога Американаца Гурона, Сирокеза, Мохикана, Делавара и др. племена гајен; сматран је као дар богова и привлачан им на жртву као пшеница у митологији Грца, Римљана и Словена.

Колумбо при открићу Америке запазио је кукуруз и са осталим даровима Новог Света пренео га 1493. год у Шпанију, где је гајен по градинама као украсна биљка и пао у заборан. Тек на почетку 17 стољ. га разирили с његову културу Млечани у Италији и осталим крајевима Средоземног мора, одакле је се његова култура ширила по француским и подунавским земљама. Како у ти крајевима тада били под турском влашћу, то је одатле под називом турске пшенице широм даље по средњој Европи.

Кукуруз првима исхрану људима и стоци. Пољоузор кукуруз пече се и кува. Кукурузно брашно даје најбољи и делунашег народа свакидашњи хлеб, проју, као и кукурузну кашу „качалак“, Румунима „мамаљигу“, Талијанима „поленту“. У својој отаџбини Америци кукуруз је веома цењен. Њихове куварске књиге дају велики број најразноврснијих јела савршених од кукурузног брашна као: пшенице, одлете, јане бунде и др. Глоадани шећер, који је у Америци

јакно раширен, производи се искључиво од кукуруза. Мексиканци справљају од кукуруза алкохолно пиће расију. Даље из кукурузног зрна добија се дефењем масно уље. У америкаанском пиварству служи као замена јечменог слада а и за пециво шпиритуса. Од шаше производи се хартија, Комушина служи за производњу канапа, равних плетарских израђевина и пуњење сламчака.

Опис и особине кукуруза. Кукуруз има стаблику члаковиту 0.5 — 5½ метра високу, испуњену сржију, која носи широко лишће. Мушки цветови обрачују на врху метлицу. Женски цветови посађени су на клиповима у у паазуу лишћа. Лишће обавија целу цваст и само необично дугачки кончаста жигови „свила“ провирују да би ухватили прах при олођавању. Кукуруз цвета одозго на доле. Најпре цвета мушка метлица, о том се објаве женски цветови. Пошто је цветање поступно, то преолађује олођавање туђим прахом.

Кукуруз је биљка веома способна прилагођавању¹, што доказује његова распрострањеност и многобројни облици.

Боја кукурузног зрна може бити: бела, оранкова, плавачаста, мрква, црна, прскана и пругаста. Величина зрна обично варира од ½ — 1 см. у ширини и од ½ — 2 см. у дужини. Алсоудну тежину зрна варира према сорти од 100—500 грама.

Зано пив обичном чувању задржава клијавост 3—4 година, клије по проф. Хаберландту при 8—10° С. За пораст биљке потребна је топлота виша од 6° С. (по Клену утаврђава се пораст при + 9. 7° С.). Према млад-

¹ Занимљив оглед у погледу савремена вегетације, променом климатских услова објавио је Шлебер. Он је преселио кукуруз из околине Штутгарта у Кристијану. Прво сејане извршио је 26 јуна 1851 год., и био га је азелог 22. септембра — посли 120 дана. Ни године у години савремена клима је вегетација, тако да је посејан 25 маја 1857. год., стасио 21. августа, дакле за 90. дана.

Груда, свакако можемо узети, да се боја једног пола преноси на други, шта више и у случају, кад она није нарочито корисна. Из горњих примера о отвореној боји мужјак, можемо закључити, да се боја коју има један пол обично преноси и на други. У том случају ми смо у могућност објаснити утисак а да ради тога не прилажимо претпоставкама, да се мужјак у набору женске руководи њеном бјом и шаренилом герја.

Кај је женка у доба кад лежи на јајима у отвореном гнезду ипложена у велико нападу својих непријатеља, то онда свај видна именована у боји мора да повлачи за собом не само њену погибију већ и погибију њеног потомства. Отуј, све такве измене у боји женке не би требало да буду издјелене, међутим, измене, које женку чине мање приметно због сличности с предметима који је окружавају — лиће дрвећа или боја земље, требало би да се преносе. Име се и објашњава наложивост за дежање у отвореном гнезду оних женка које имају боју коре дрвета, зелена или уште такву која теже пада у очи.

Још ије доказана претпоставка да су некада све женке има: исту боју перја као и мужјаци. Може се веровати, и су измене пронајзале у доба постојања врста и држих група, али, с друге стране не подлежи сумњи, да и прародитељи оба пола тих тице које се

јакно разликују по боји перја једне од других, били готово или сасвим међу собом подејнаки, а може се узети, да су мужјаци у већини случајева више личили на женке, као и да је било таквих случајева, да су раније женке личиле више на своје мужјак. Ми-де тице (које обично личе на женке) могу нам дати предстану првобитне боје у тица, јен код блиских врста, у младунца обојих полова има често толике сличности, да се једни од других тешко разликују.

Боје се лакше изменују него грађа и навике и зато су оне и претрпеле веће измене. У почетку овог одељка ја сам покушао доказати да карактеристичне разлике и битне особине тихих гнезда зависе од грађе односне врсте и од савремених и ранијих погодоба живота Обе ове особине играју значајну улогу и подлеже мањим изменама него што су измене у боји перја те отуда ваља да мислимо, да у највише случајева прављење гнезда (зависно од организације и средине околине) треба да се сматра као узрок а не као последица сличности или разлике у боји у обојих полова. У случају, кад тице извесне групе треба да начине обична гнезда у шупљем дрвећу, нпр. тукама, или у рупама у земљи, нпр. ковачи, заштита, којом се користи женка у доба лежања на јајима, ваља да се подејнако врстите и на мужјак и да да доволно могућности „полном одабирању“ или каквом другом узроку да подејнако утиче код обојих полова на развијања шаренила и свега што пада у очи.

појединца, па и на редовне помоћи од општина, срезова и округа, које, такође, увећавају капитал Подружине.

На тај начин је Подружина у стању да неколике године збраним лед обртни капитал, који јој је безусловно потребан за набавке, а после се приходи могу употребити и на одржавање курсева и предавања и на приређивање изложба.

Потребно је да се Подружине озбиљно позабаве овим својим врло важним задатком.

7. Седница секција. За 15. ок. м. сазвана је седница свих секција с овим дневним редом: 1) Избор секретара за сваку секцију, 2) Израда програма рада за дужи низ година, 3) Стечајени за напредније начине рада, и 4) царинска тарифа. О раду ове седнице и у опште о раду секција ћемо редовно чинити саопштења.

8. Придобикање чланова. Неке су Подружине пријавиле у овој години мањи број чланова, него што су их имале у прошлој. Међутим се сасвим природно држи да број чланова у овој години буде знати већи него ли у минулој, зато се и очекује да ће Подружине живи настати да број чланова повећају. Са енергичнијим, трајнијим и непрекиднијим настојавањем преко целе године Подружине су у стању редовно задржавати старе и придобити нове чланове и број њихов из године у годину повећавати.

То је потребно чинити и ради тога, да за свака Подружина себе финансиски крепила и у току времена стекла чврсту, поуздату и јаку базу за своје функционисање. То је потребно и тога ради, што чланови Подружине добијају *Тежак*, те се и писаном речи трајно код њих пронађују напреднији начини рада. То је нарочито и поглавито нужно и зато, што се тек преко већег броја чланова Подружине може трајно вршити утицај на широке пољопривредне слојеве и за унапређење пољопривреде и за економско подизање наших пољопривредника.

Зато свака подружина треба одмах да предузме све кораке да број чланова повећа. То се може чинити и приликом свакога додира с појединцима, и приликом држања предавања, курсева и изложба, и приликом селских и општинских састанака, и приликом среских и окружних скупштина и т. д. и т. д.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима)

		Жита:	
Србија		Војводина	Беч
пшеница	дн. 438—445	дн. 450—455	дн. 561
јечам	• 240—295	• 221—325	• 350
овас	• 280—320	• 290—295	• 378
кукуруз сушен	• 310—315	• 250—265	рам 476
кукуруз нов	• 270—275	• 293—295	кукуруз 392
Берлин		Праг	Чикаго
пшеница	дн. 384	дн. 223,25	дн. 445,50
раж	• 364,80	• 343,65	• —
јечам	• 297,60	• 403,65	• —
овас	• 280	• 388,70	• 303,60
кукуруз	• 374,40 (нов.)	• 358,80	• 297

Анверс: пшеница дн. 50,80

Аргентина: пшеница дн. 360, кукуруз 266,55, оvas 256,72
јечам 238,90

Стока:

Свиње.

Београд: дебеле преко 100/120 кгт. 21, преко 150 кгт. 22 преко 180, 23; мршаве 21 дн. килограм, жива мера франко вагон утањено стањина.

Загреб: месне беле 28, босанске полудебеле 23 дн. кгт. франко вагон стањина.

Беч: дебеле 22—25.000 круна, а меснате свиње 22—26.000 круна килограм

Праг: 11—12 чешких круна дебеле 12,5—13 круна килограм за меснате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 34—36 дн. сланина 33—35 дн., суво месо 32—35, шунке амљане 45—50, салама 70—75 дн. килограм на велико.

Говед и овце

Београд: угојени волови и биволи 10—13, дн. лиферантски 5—6 дн., овце 4—6 дн. килограм, по стањинама.

Загреб: угојени волови и биволи 12—15, лиферантски 5—7 дн. кгт. по стањинама; овце 4—6 дн. килограм по стањинама.

Бач: Волови су продајни по 10—16 000 круна 10—14.000 круна, бачкови по 11—14.000 круна, биволи 8.000 круна по килограму жива мера.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дн. 5,10, 80/85 дн. 3,90, 95/100 дн. 3,25, 110/120 дн. 3,25 један кгт. франко вагон Ваљеве. Пенкес од шљива 6—8 промета.

Вино Београд Црно 6—76ло 5,60—5,80 дн., ракија ужиц. ст. 18—19 гради 22 дн., клековача од 18—20 гради 23 дн. килограм

Аустрија: Мађарска вина од 11* продају се по 1160 круна по литру, обична нова по 7—8000 круна.

Чехословачка Обична нова вина продају се по 3—5 Чех. круна.

ЗАПИСНИК

VII редовне седнице Управне Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржане у Дому Друштва број 13, фебруара 1923. године, у Београду

Била су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, и. председник г. Др Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Алескс Л. Поповић, Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радвановић, Александар Рашковић, Душан Ђаткић, Никола Петровић, Павле Петковић, Софроније Партовић и Драгутин Срећковић.

Као гости били су присутни редовни чланови г. г. Љуба Нелић и Милан Бозовић.

Председавао и.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележник секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Председник, пре прелаза на дневни ред, поздравља нове колеге, новоизабране чланове Управе, молећи их да настану свим средствима, да се залагају Друштву, које ће се у највећем времену пронасти програм рада за ову годину — остварују. Изјављује жељу да сваки члан слободно своје мишљење искажује и да има потпуну слободу у раду.

II.

Прочитан је записник VI редовне седнице.

Одборник г. Љ. Јовановић приједмје, да предмет по тач. II о железницама не би требало уопштјавати предлозицима Секцијама, јер би то рад и сувише одужало. Решење овог питања треба што пре окончати јер је извесно да друге по предлозицима пројекту већ дат у рад. С тога мол, да Управни Одбор предлозицима вештај усвоји и пошаље га као свој предлог Главној Управи Удружења Југословенских Инженера и Архитекта. — Одлучено: да се записник усвоји с приједбама г. Јовановића.

III.

Прочитан је члан 10. Пословника Српског Пољопривредног Друштва о избору сталних специјалних Одбора који су овако састављени:

Финансијски Одбор — од чланова Управног Одбора: г. г. Љуба Јовановић, Никола Петровић и Драг. Сремић;

Набављачки Одбор од чланова: г. г. Виће Т. Радвановића, Александра Рашковића и Павла Петковића;

Календарски Одбор од чланова: г. г. Алексе Поповића, Александра Јовановића и уредника Тежакa др. Веље Стојковића.

У Одбор за израду предлога за измену Правила друштвањих изабрани су чланова Управе: г. г. Алекса Поповић Љуба Јовановић, Александар Јовановић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, и Павле Петковић.

У Одбор за израду програма рада од 1923. год. изабрани су чланова Управе: г. г. Александар Јовановић, Никола Петровић, Александар Рашковић, Душан Ђатић и Софроније Партовић.

IV.

Реферисано је Управи о молбама особља Друштва о за повишницу плата и осталих праведности: одлучено да се ове молбе упуте на мишљење финансијског Одбора.

V.

Предложено је избор Уредника Пољопривредног Календара за 1924. год. — Одлучено: да уредник Календара и за 1924. год. буде г. Александар Јовановић.

VI.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора о набавци жетвица и копчаца. — Одлучено: да се упути на мишљење новом Набављачком Одбору.

VII.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора, о набавци попуњеног повртарског и до. семена Завода за рационално семенарство „Зрно“ А. Д. — Одлучено: да се упути на мишљење новом Набављачком Одбору.

VIII.

Члан Управе г. Павле Петковић реферисао о прошлогодишњој пољопривредној изложби припређеној у Битолу и моли да Друштво накнадно одоори још 1000 динара за издавање награда награђеном излагачима женских ручних радова, пошто су награде добивене од Министарства и Друштва у пољопр. овама и алатама. — Одлучено: да се оних 1000 динара издала за предložени циљ на кредита депоноване суме на изложбу у прошлој години.

IX.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Вода Бр. 33 983 V. да је на основу преставке Српског Пољопривредног Друштва Бр. 10.748. доделено знање суме за оснивање виноградско-воћарских државних расадника у Салиту и Врши (Далмација) и Бору (Црна Гора) за производњу бољих сората маслина, смокава и др. јужног воћа ради издавања народу дотичних зрајања и да ће ове установе и даље новачно помагати; и да је издата павесна новчана помоћ на Државне Класне Лугије ради приверћења маслинарских курсева и вршења огледа против маслинове мушице; и да су за ову годину тражене веће суме на прихода Државне Класне Лугије за одржавање таквих курсева у Далмацији и Црној Гори. — Одбор прима овај извештај к знању.

X.

По молби г. Павла Петковића да му се плати хонорар за чланак штампан у 42 и 43. бр. „Тежакa“ „Општа Пољопривредна изложба у Битолу“ а на основу мишљења уредника Тежакa. — Одбор је усвојио ово мишљење уредника „Тежакa“ и одлучено: да се г. Петковићу изда хонорар.

XI.

Прочитан је акт бр. 67. пољопривредног Удружења Бачебродске Жупаније, којом позива Друштво на заједничку сарадњу да фабрика шећера на Чукарици пређе у руке малих пољопривредника. — Одлучено: да се предмет упути редовном члану г. др. Веље Стојковићу на мишљење.

XII.

Саопштено је писмо пољопривредне подружнице сред Аришког, којим навеста да ће 15. т. м. одржати ванредну скупштину,

по могућству с предавањима, на молу Друштва, да упути своје чланове г. г. др. Вељу Стојковића и Павла Петковића да одрже по једно предавање. Одбор одлучи: да се упути г. г. Стојковић и Петковић с тим да им се на име дневнице изда по 100 динара и трошкове исплате по рачуну.

О Г Л А С И

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у Марсељу, у Француској. (*Marseille, 29, rue Ferrari*). — У Београду држи филијално стовариште семена, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8*. — Поруџбине семена кзо и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученим у напред. 1—3

СТЕЧАЈ Српском Пољопривредном Друштву потребан је сталан секретар.

Кандидати треба да располажу пољопривредном спремом и дужом праксом. Претпостављају се они са радом на пољопривредној литератури и познавању пољопривредних прилика у земљи. Годишња плата је до 7000 динара, додатак на купућу 40 динара дневно с правом на породични додатак.

Пријаве слати Српском Пољопривредном Друштву до 20. априла 1923. године.

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахолице по 7 дин. кграм.

Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашацама и вртачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају давање свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17⁰/₁₀ ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12⁰/₁₀ до 15⁰/₁₀ КАЈНИТ — 40⁰/₁₀ КАЛИЈЕВА СО — 16⁰/₁₀ СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу највишег решење од
априла 1869. г. пензионско друштвену
носи пошта бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пожељно уједанити
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власници, председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 16.

БЕОГРАД, 22. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити.

На подружницама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза да се, што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека и сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварење многих његових других задатака. **Ур.**

Сељачка угледна имања.*

Кад се хоће бржим путем да унапређује земљорадња у народу, треба држати на уму ове чињенице, који су ту нарочито важни: прво прилике краја, друго културни степен земљорадника и треће материјално стање земљорадника. Од тих чињилаца зависи успех сваког рада у овом правцу, мањег и једностраног или већег и организованог, а разуме се, да успех таквог рада у истој мери зависи и од стварног организатора и вођа тог рада.

Прилике краја, то је већ познато, јесу климатске, теренске и економске. Ове прилике — хоћеш, нећеш — дају свуда правац земљорадњи и одређују систем економије појединцу и целини, па их зато треба добро и темељито познавати,

Тако је на пр. у крајевима (највише у равнинама) где још постоји т. зв. трополни систем господарства, појединцу одузета могућност, да сеје што и где хоће, него се у главном мора држати плодореда свију других мештана и тек после извршене комасације (заокружења посуда у један комад) даје се свакоме могућност посве слободног рада. Тако и у крајевима, где је земљорадња врло примитивна и назадна и где се свет бави првенствено пашњачким сточарством, тешко могу са се сеју такви усеви, чија вегетација пада и у време, кад иначе нема усева, пошто би штете од стоке на таквим усевима изазивале веома кавгу да суседима. Од економских прилика навео сам само ова два примера и они су довољни да нам покажу, како је познавање ових прилика и подешавање рада према њима тако нужно, да би необзирање на њих значило исто, као кад капетан на лађи не би марио за дување ветра. Колико теренске (педолошке) и климатске прилике утичу на земљорадњу, о том не треба ни говорити, то зна и приросто земљорадник, само што он свуда, где је још конзервативан, претегује значење тих прилика, па осим тачног познавања тих прилика треба и ово да се има на уму

Под културним степеном сељорадника могли бисмо разумети у првом реду висину или степен њихова знања о напредној земљорадњи. Задаћа целе ове акције јест уосталом то, да се он у том смеру поучи. Али није ту све ни у знању. Нашег сељака, који је бистар, лако је поучити, ако постоје предуслови за поуку, а а то је најважније. Ти су предуслови: пробуђен осећај виших животних потреба и колики толики степен веровања у напредак или тачније: у могућност напретка. Знам стално, да се сељак не да ни поучавати, ако још није прокљевао људску крајњег конзерватизма, несвесног веровања у непромењивост данашњег његовог стања. Ово се вероватно изражава у јавном мишљењу села и можда целог краја и, као што знамо, то је деспот, коме се покоравају и највиши интелектуалци, а камо ли неће сељак и средњи грађанин.

* Како су узорна сељачка имања нарочито важна за напредак заостале наше пољске привреде а како би требало да се видија у том или сличном смеру што више прошири ваљанији свој од познатог нашег стручњака г. Милана Њовковића, господарског секретара у Загребу као одличног познаваоца и организатора ових имања у изданим деловима наше земље (нарочито у Лици), да о њима нешто напише за наш лист и добија свој овај чланак.

Штогод је крај културно заосталији, то је, разуме се, назаднија и земљорадња у том крају. А баш нам је жеља, да такве крајеве макнемо који корак напред. Искуство нас учи, да баш у таквим крајевима само видљив пример може да буде поучан. Жива и писана реч ту још слабо користи. Она се и не чита и не слуша, ако се и слуша или чита, не верује се, а ако се и поверује не извршава се. Живи пак пример и убеђује и учи.

Кад је филосера поништила стару лозу, сељак је говорио: „Рекао Бог, да винограда нестане, и нестане их.“ Данас су већ сви виногради регенерисани каламљеном лозом. То се није урадио ни писањем ни предавањем, (премда је помогло и то), него тако, што је власт основала лозњаке, те каламила и давала лозу. У крајевима, којима је власт скретала своју пажњу, нови виногради су и много и брзо дигнути, а куд се није гледало, тамо још ни данас нема винограда. Тако је и са сточарством и воћарством. Хрватска и Славонија је данас једна од наших покрајина с најнапреднијим сточарством. Да се није у иностранству набављала и земљорадницима давала ваљана расплодна стока, не би тако брзог напретка било ни поред свих предавања, књига и новина.

Тако је то исто и са земљорадњом. Овде се ради о једном целом систему рада и о средствима рада. Ако нећемо да чекамо стотине година, док сват нам не дође на то, како треба најбоље радити и искористивати земљу, онда та модерна *средства за рад и цело систем рада треба у напред унести*. То значи, да у заосталим крајевима у сваком месту треба наћи по једног по могућности

писменог, честитог и вредног земљорадника, с њим склопити уговор, да ће радити своју земљу по добивеним упутствима за своју корист и за углед другима, а за то да ће му се дати нужна средства уз повољне услове. Прилике њихове и њихова краја, у колико уопште допуштају могућност напредног рада, треба добро проучити, према њима створити основу рада и онда у низу више година то и извршити. Ма колико свет био конзервативан, наћиће се увек по који млађи и и одрешитији човек, који ће се тога посла прихватити. Из почетка ће га село с неповерењем гледати, а после једнога-два успеха, свет ће почети и друкчије да суди.

Најобичнији услови, уз које се оваквим земљорадницима дају најзужнија средства за рад, јесу: *орубе* се даје на употребу, то јест може се одузети, ако који не би слушао или уопште не би ваљао; *семе* се даје уз поврат једнаке количине; *машерина за израду гнојишта* (хубришта) даје се бесплатно, али је земљорадник дужан по добивеном надргу грађу о свом трошку извршити, а *вештачке гнојеве* (хубре) добија прве године бесплатно, после за пола цене. Док се у току прве две године не створе предуслови за унапређење сточарства, дотле се у стоку, нарочито говеда, не дира, а после тога се уз извесну помоћ по мало набавља и напреднија стока.

Од сељака пак, код кога се хоће уредити сељачко угледно имање или господарство, како ми овде кажемо, тражи се, да је озбиљан, трезвен, да се не бави ничим другим ос м земљорадње, да је по могућности писмен, а посед да му није ни превелик ни премале, него средњи у оном крају,

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
превео Благо. Д. Тодоровић.
(Наставак).

С друге стране, кад тица ма које групе (тангриде, мухарице) ваља да граде гнезда у облику чаше т. ј, таква, да буду више или мање отворена, појава светле (отвореније) боје у женке не треба да постоји, јер је ова неповољна за њу, међутим, таква боја за мужјака, не представља никакву опасност, те би се онда могла и даље развијати. Такво правило имало би наравно неке изузетке, јер не треба изгубити из вида да има и таквих тица које су природом обдарене да умешно измењују своје навике и граде скривена или добро заштићена гнезда да би сачувале своје китљаче женке од опасности; такав је случај код сенца и оних тица које граде висећа гнезда. У тако повољним случајевима за женку, њој не би била неопходна специјална заштита, то је доказ да присвајања отвореније боје и измене у грађи гнезда у неким случајевима утичу узајамно једно на друго, у циљу постижења потпуног развијања.

Изузеци, који јаче утврђују наведена објашњења. Из природне историје тица, нама је познато много таквих чудноватих и нормалних чиница које служе као доказа тачности наведених објашњења равлике у боји перја код мужјака и женке. Давно је већ испитивањем утврђено; да у неких врста тица мужјаци или помажу женама у лежању на јајима или их у том послу потпуно замењују. Исто тако давно је било забележено, да се у неких тица подне равлике у боји налазе у обратном односу т. ј. да мужјаци имају затворенију боју од женака, па да их у неким случајевима поред лешег перја надмашују и у величини. Те anomalije, колико је нама познато, нису биле разматране као узрок и последица све дотле, док их ја нисам уврстио у своју теорију о заштитном прилагођавању. Код свих прилагођавања, која су досада изведена, признато је да у свима случајевима, где је женака била шаренијег перја од мужјака, мужјак или замењује женку у лежању на јајима или да се с довољно основа може претпоставити да је то тако. Најлепши пример за такав случај може н-м дати пљоснокљуна дистонга (Phalacropterus fulcipectus) код које зими између женке и мужјака на постоји никакве разлике у боји, међутим, преко лета женке се у месту мужјака заведе у лепо свадбено рухо; — то се објашњава тиме, што на јајима лежи мужјак и што женака носи јаја на голу земљу.

да лежи на прометном месту, куд свет пролази или где се скуља, и на послетку, да није који предуслов код њега тако лош, да би онемогућавао рационалан рад.

Погрешно би било, кад би се овај рад сматрао експериментом. Тиме хоћу да кажем да треба избегавати могућност неуспеха. Морамо имати поштовање према човеку, који нам је покорио своје повјерење и поред опозиције суседа, а можда чак и својих рођених укућана. Нарочито пак морамо имати поштовања према задаћи, коју хоћемо да извршимо, а не да је дискредитијемо. Јер има доста елементарних и других неприлика, које ограничавају успех сваком економију, и тиме неприликама не смејемо додати и своју невештину. Неуспех у овим случајевима није само материјалан него и моралан а овај је врло важан. Касније, кад се већ постигну крупни позитивни резултати, с којима ће наш сељак однети победу против јавног мишљења, и с којима је постигнут успех т. ј. поучан пример околици, онда може и штогод ново да се покуша, ако је то уопште нужно.

Дотле мора ствар да се добро проучи и промисли, а извођење брижнo и тачно да организује. Ту треба држати се *бишине савари*, а мање важне бар из почетка пустити из вида.

(Настављење)

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу.

Берба кукуруза од 45 тoвара зрна, 65 тoвара шаше и 15 тoвара клипова одузме земљи:
 а-ота, Фосф. кисел. Калија и Креча
 105. 500 кгр. 50 05 кгр. 127 — кгр. 3331 кгр.

У кулиха (*Eudorni* или *Charadrius morinellus*) женка има шареније перје од мужјака — и у том случају имамо разлога мислити, да се лежањем на јајима занима мужјак. У *Turnice*, индијских тица, женке су крупније и шаренијег перја од мужјака, те је отуда Жердон оправдано у свом спису „Индијске тице“ по речима уробијелца навео, да се женке тих тица по носичу јаја скупљају у већа јаја у то доба кад мужјаки леже на јајима. У неким случајевима, где су женке такође шаренијег перја од мужјака, начин живота тих тица није још довољно проучен. Нојени и гени (*Sausgatus*) могу се учинити многим као изузетак од општег правила, јер мужјак чије је перје исто такве боје као и женке, лежи на јајима, но такво мишљење није тачно, стога, што су прве тице тако велике да им није потребна каква заштита, а друге су међутим толико снажне, да могу заштитити своја јаја од непријатеља који би их желели искористити. А у погледу дичног напада каквог јачег непријатеља, те се тице лако спасавају својим брзим беканјем.

Постоје као што се види, многе чвјенице, које се односе на пољу боју и начин правења гнезда у вези с неким чудноватим аномалијама које су уочљиве у природној историји — а које су у зависности једне од других на основи општег принципа неопходности веће заштите јед-

Једна кукурузна биљка за 137 дана раста одузме земљи 14 кгр. воде.

Главно а често и искључиво ђубре за кукуруз јесте стајско ђубре, које он одлично подноси.

Кукуруз спочетка раста споро и тек га топлије време јуна и јула месеца подпомогне у бржем порасту. Кад већ кукуруз почне да цвета пораст се у неколико заустави. Код кукуруза имамо две периоде биљног раста. Прву од крзна јуна до почетка августа — производња биљне масе и другу од олођења до зревања плода.

Потреба биљних хранива највећа је у првој периоду раста. До тог времена стајско се ђубре разложило да га биљке као храну узвајати могу.

Стајским ђубретом ђубремо кукуруз јако са 500 тoвара на хектар под предпоставком да је земља карактером тежа, како остатак не би био испран у доње земљине слојеве.

У недостатку стајског ђубрета можемо с успехом употребити и вештачку ђубра.

Од азотних ђубради узимамо чилску шалитру 200—250 кгр. на хектар. Ову количину потребно је поделити у три оброка. Први при првом, други при другом и трећи при трећем оковавању. Боље од чилске шалитре нарочито на лакшим земљама утиче амонјуму сулфат својим степеном утицајем — 160—200 кгр. на хектар. Најбоље га је дати $\frac{1}{3}$ с јесени а остатак рано с пролећа, пре сетве најмање на 14 дана.

Сем овог дајемо: 400—600 кгр. калијита с јесени или 150—200 кгр. четрдесетопроцентне калијеве соли с пролећа и 200—300 кгр. суперфосфата. На тешким земљама, калијум се може и изоставити, али је за лаке земље неопходан, пошто су све лаке земље калијумом сиромашне.

5. *Припрема земље за гајење кукуруза.* Ондах по сивању предходног осева извршимо плитко заоравање

нога од двају родитеља који је обавезан да лежи на јајима. Нама је познато врло мало изузетак од општег правила; осим тога, и такви изузеци уочљиви су у већини случајева само међу изолованим врстама и међу малим групима, док већину многи привидни изузеци у самој ствари служе као нова потврда закона који овде навеседомо.

Савари и *привидни изузеци горенаведених закона.* Од изузетак који стварно заслужују пажњу ја могу да навесед само ове:

1) *Dicrostus*. Ове се тице одликују светлим (лаштаним) црним перјем и дугачким виластим репов. Полна разлика у боји не постоји, гнездо им је откривено. Тај привидни изузетак може се објаснити чвјеницом. Да тим тицама није ни потребна каква мање уочљива боја. Оне су врло работорне и често нападну на врше, јастребе и друге тице, а како се оне обично гнезде у друштво, то њихове женке нису у опасности у доба кад леже на јајима.

2) *Oriolidae*, жује, златке. То су такође лепе тице шареног перја; у многих тих тица са истока, примећана се мало или нимало полна разлика у боји перја. Тај изузетак заслужује већу пажњу по свим другима, јер се знаме, према изведеним испитивањима утврђује опште правило да се старе тице јако брину да што лепше начине своје гнездо у зеленилу, а да би заштитиле своје млауцене брину се и око тога да што равнисије стражеар. То је најбољи догаз да су тице свесне опасности која им долази од тога, што им женке имају шарено перје и да чине све што треба, да ставу на сврхот тим опасностима.

(Настављење)

страништа, извезимо стајско ђубре и средње дубоко заоримо. С јесени извршимо дубоко орање и земљу у грудвама оставимо до пролећа. С пролећа што најраније дрљамо, да би предупредили исушивање земљишта. Кукуруз и ако за свој пораст треба мање воде од стрних жита, ипак не смео заборавити околност да се он доцне с пролећа сеје и да је гола земља изложена јаче исушивању на земљи под биљем.

Јесмо ли принуђени износити стајско ђубре преко зиме или и рано с пролећа, то морамо с пролећа и орати, само у том случају орати плитко и одмах дрљамо.

6. *Сејање кукуруза.* Кукуруз је веома осетљив према мразу зато га сејемо пошто пролетњи мразеви прођу што према приликама бива марта или априла месеца. При свем том, увек га је боље посејати нешто раније него доцније, пошто му одоцњеном сетвом обрађујемо вегетацију на штету приноса.

Сетву је најбоље обавити на повољном земљишту нарочитом сејањем да кукуруз у оцаке (кућнице).

Ране кукурузе сејемо 50 см. у квадрат. Обичном крупнозрном кукурузу дајемо растојање редова 62,5 см а оцак од оцака у редовима 50 см. — Зубанцу дајемо најшире растојање редова 80 см. и оцак од оцака у редовима је опет 50 см.

Околност, што у Америци дају кукурузу растојања већа, то је стога што је он код њих бунјијег пораста, те резултати до којих су они у овом погледу дошли за наше прилике имају огледама да се провере. У осталом вероватно да би веће одстојање од наведенога, дао и код нас веће приносе по биљци, али би принос по засејаној површини јак опао.

У сваки оцак треба да дођу 3-5 зрна. Дубина сејања управља се према карактеру земљишта и сорте. На лаким земљама и крупнозрне сорте сејемо дубље на тежим земљама и ситнозрне сорте сејемо плите. Према овоме одређујемо дубину од 3-5 см.

При сејању врстачном сејањем дајемо обичном крупнозрном кукурузу удаљеност редова 63 см. а удаљеност биљке од биљке 50 см. Зубанцу дајемо растојање редова 80 а доцније проређивање у редовима вршимо на 40. 50 см.

Потреба семена према начину сејања наноси на оцаке 15-20 при врстачном сејању 30-60 г. грама.

Кукуруз одржан да семе најбоље је чувати у кли повима до пролећа на сувом промајном месту и пред сетвом их ручно окунити. Избору клинова за семе поклањамо нарочито пажњу, водећи рачуна по могућству и о склопу биљке од које полазе. Одабирамо само типичне клинове, типичних биљака, који одговарају подлогу особинама гајене сорте.

При гајњу чистих ботаничких сората, треба одабрати чист тип и од њега као основне ботаничке јединице полагати. Тип је сталан и сваком типу одговарајући извесна хемијска својства а са њима и економски значај, према огледама Hopkins-а проф. универзитета у Илиноису. Такође и укрштене може дати извесне сталне особине седињујући особине оба укрштена родитеља.

7. *Нега кукуруза* Ухвати ли се на засејатом земљишту кора, разбаци се лаким дрљачама или режати валком.

Чим кукуруз истра34 листа приступамо првом окопавању — помоћуству ручно и истовремено вршимо проређивање. При сејању у оцаке остављамо само два до три најразвијенија струка а остале уништамо.

Кад младе биљке доадурају за 30 см. предузимамо друго окопавање обично прашачем, које се по потреби понавља.

На питање треба ли или не треба кукуруз огртати које се питање код нас у последње време претреса, треба расправити с две тачке гледишта: с гледишта земље као биљног становништа и с гледишта кукуруза као гајене биљке.

Неоспорно је, да се огртањем повећава земљина површина, да је на овако повећаној површини земља изложена више ваздуху и суњу; тиме постаје промајнија и топлија, тако да се сви биолошки процеси у њој брже одигравају. Али уредо с овим на овако повећаној површини и испаривање воде је веће, те је земља суваља. Је ли земља лака и положај или година суваља, биљке огртањем трпе оскудицу у влази.

Је ли земља пак наклонена влази, је ли влажнији климат или влажнија година, ту морамо имати на уму ово: да један грам суве земље да би се загрејао за 1°C треба 0,25 калорије топлоте а да грам воде да би се загрејало за 1°C. треба једну целу калорију. Дакле вода треба четири пута више топлоте да би се загрејала као сува земља. Вода је дакле једини узорак, што су све земље које имају велики водени капацитет хладне, пошто је добар део топлоте коју земља од сунца prima, неван на њено испаривање. Благодуран утицај огртања кукуруза у овим случајевима нико не може порећи.

Што се пак кукуруза као биљке тиче, може се рећи да њој у целини годи огртање. Из огртнутих чланака земљом избијају адвентивни коренови са којима се целокупна биљка исхрана повећава. Али, пошто разне сорте кукуруза показују веће и мање, дакле неједнаке склоности образовању адвентивних коренова, то би их по може мишљењу у овом погледу требало испитати при којој огледној станици, тачним мерењем.

Дакле као што се из предњег види, ово питање не може се као опште сматрати ни као опште решити, — чак ни на једном земљишту у току две екстремне: влажне и сушне године.

Сасадења кукурузних врхова по оплођивању, у циљу добијања нешто пиће, као и у циљу појачања светлости да би се убрзало дозревање, — није на своје месту. Са метлицом обично се оштети и горњи део лишћа а лишће као и сваки други вегетивни орган има одређене своје дужности (радње), које су за добар развитак зрна до краја вегетације неопходне.

8. *Врба кукуруза.* Зрне кукуруза почиње сушењем лишћа на клиновима, сушењем свале; зрна се стврдњавају и добијају своју боју и сјај.

Стварне сорте дозревају од јуна до августа. Крупнозрне сорте септембра и октобра месеца.

Врба се врши лажњем илилова и одстрањивањем лишћа с клинова који се рад обавља обично на њиви. Овако обрани кукуруз садржи 25-30% воде а влажних година и више и зове се „чов“.

Кукуруз се суши веома споро, нису ли кошеви како ваља саграђени, подтеже у њима плеска и бактеријама —

квари се. Тек после годину дана своди се садржина воде на 13-15%,⁰ и тек такав кукуруз може бити предмет трговине. Сем овог, влажан кукуруз тешко се круви и рђаво меље. Укварен кукуруз шкодљив је по здравље људи, узрокује болест „али лишај“ коју талијани зову „пелагра“. По Др. Батуву ова је болест дуга и тешка, спојена са опадањем душевних снага до најтежег лудила, а гдекад је и наследна.

Како пак, нарочито доцнозреле кукурузе при берби прати влажна јесен, — то да земљорадник не би његовим изврешем трпео штету, као и да би га раније продајом увочити могао, од одавна се помишљало на његово вештачко сушење.

Најпрактичније и најјефтиније специјалне сушнице за кукуруз производи фирма S Boltzi у Милану. Стабилна сушница, која осуши 70 тона кукуруза за 24 часа стајала је пре рата 1100 динара а иста сушница покретног типа 1800 динара. Веће сушнице биле су сразмерно скупе.

Добар кукуруз треба да има свежу боју и сјај. Матин сјај сведочи о рђаво чуваној или старој роби. Механички оштећена зрна најпре су подложна квару, зато крушењу његовом треба обратити нарочиту пажњу.

Кукуруз као продајна роба не сме да има преко 5%⁰ по броју зрна кварних, да би био предмет трговине. Добар кукуруз нема више од 1% кварних зрна.

Принос зрна иде према сорти, клими, земљишту и ђубрењу од 15-50 тонара и шансе с лишћем и клиповима од 25-70 тонара по хектару.

Од целокупне бербе, ретко кад да припада на зрно више од 40%⁰ нарочито код крупно зрног кукуруза. Често на зрно припада 35 или 30%⁰. Хектолитрова тежина крече се од 70-87 кг. Највећу хектолитрову тежину имају ситно-зрне сорте код којих најнижа износи 74 а највише 87 кг.

Зрно просечно садржи:

беланчевине	9,5% ⁰
масти	4,4% ⁰
и скробца	70% ⁰

Пепео садржи:

фосфора	45% ⁰
и калија	28% ⁰

Болести и штеточине на кукурузу. Од болести кукуруз најчешће подлеже кукурузној гари (Ustilago Maydis). Ова гара образује погланито на клиповима, ређе на метлици или струку, у величини песнице гуге, које су испуњене црним прашком — спорнама гари.

Док код гари стрних зита, зараза је могућа или у најранијој младости или код неких у доба цветања, дотле код кукурузне гари зараза је могућа у току целог биљног живота. Спора гари може клијати и заразити биљку у току целог биљног живота, доспе ли само на младо ткиво. Гљива преживљује највероватније у земљи. Н-ен развитак потпомаже дуготрајна влага и тешка земља. Оболеле биљке треба уклањати с њиве и спаливати. Предохрана би била потапање семеном у раствор плавог камена као код пшенице, али пошто се никад не појављује у већим размерама то се потапање семена код кукуруза не врши.

Из животњског царства штети га ларва Agrostis vegetis, гуидељ (Melolontha vulgaris), гусенице совице Plusia

(gata) гусеница просја-г смотавца шкоди лишњу и струку, гринџа, житни мољад (Tinea granella) храни се зрном. Гаврани и свраке штете га вобањем посејаног семена.

Јаша Јањић.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Чистота обора и хигијена свиња. Осим оног што смо напред навели, треба свињац да буде добро проветрен, јер се свињска мокраћа врло брзо распада и издаје јак задах. Врло добрим и практичним системом проветравања (вентилације) може послужити систем Муира. Овај се вентилатор састоји из чвороугласте цеви од дрвета, који се израђује од дасака и унутра се дели на 4 дела. У пресеку ова цев има облик квадрата, чија свака страна износи 50 см. (1/2 метра), а дужина зависи од величине крова. Доњи крај цеви удешава се на таквој висини од пода, да би се могао лако дохватити руком, а горњи само на 20—30 см. уздуже се над кровом. Овај крај одозго је затворен, али отворен са све 4 стране, што пружа могућност ваздуху да стално циркулира. Одоздо код доњег краја има нарочитих капака, уз помоћ којих се врши регулација проветравања.

Треба још обратити пажњу и на то да унутрашњи делови цеви буду увек глатки и обојени.

Што се тиче неговања свиња и осматрања, то се оно мора вршити врло пажљиво и акуратно што смо навели неколико пута. Треба још поновити и то, да је свињама неопходно потребно пружити могућност слободног кретања (осим оних, које се гоје), исписивања, а тако исто за време вршине и купања у вештачким басенама, ако немамо природних.

О времену спаривања и прасења морају се водити белешке, као и о мерењу свиња.

Једном речју лица, која се баве свињарством морају да имају потпуну слику свога газдинства и да увек буду у току живота и свих догађаја свога газдинства.

При закључку треба још кратко упознати да је врло важно водити бригу за здравље свиња, јер до сада, на жалост, свиње се врло често побољевају од разноврсних болести, од којих су најстрашније свињска куга и црвени ветар — обе заразне. Ове болести доносе врло много штете и често могу уништити све свињарство. За то увек треба паазити на здравље свиња и чим се где ова болест појавила, благовремено пелцовати све свиње помоћу ветеринара. У опште у случају ма каква сумње на болест, треба увек одмах звати ветеринара и тачно испуњавати његова наређења у смислу лечења, издвајања болесних грла, дезинфекције и т. сл.

Сада, кад у земљи постоје заводи за вготовљавање серума против заразних болести, борба с њима се олакшава и све зависи од благовремено предузетих мера за сузбијање ових болести, и, поновљом, тачног испуњавања свију прописаних нараба, како са стране ветеринара, тако и санитарско — полицијског надзора.

С. Виноградов.

НАША АНКЕТИ

О Кукурузу и Суши

Видим из читања *Тежак*, да су сва искуства досада изнета о борби противу суше, лепа.

И сам собом сам испитивао на свом имању утицај суше на кукуруз, па сам у свом испитивању нашао следеће.

Земљишта нису сва једнака али их у опште треба орати дубоко. Гарење треба извршити по жетви и то треба угарити тако да се у преоравању пусти плуг у здравицу. Код се већ угари, онда такав угар треба преорати у Фебруару или Марту; пазити затим на погодан време, па тако преорано земљиште, ако се осети да наступа суша, треба одмах подрачјити.

На тако уређено обраде треба засејати кукуруз од 1 до 15 априла. Сејање треба извршити сејалицом; уз то треба пазити да семе дође на здравицу; затим треба поново надрачјити. Овако сејање за неколико дана доцније никне али је много способније.

Кад смо све ово урадили потребни су нам прашачи. Прашач, то је справа, која је угодна и веома корисна за кукуруз; прашачем треба двапут опрашити кукуруз, по могућству и трипут јер је то веома корисно. Кукуруз треба разредити при првом прашењу тако да за друго прашење не остане ни струк да се очупа. Разређивање треба применити према времену и њихи; ако је земљиште јаче онда треба струк од стоука 2 до 2½, стопе а ако је земљиште слабије онда 3 стопе. Ни на који начин не треба оставити 2 струка у месту или један до другог јер то је веома штетно по род.

Плевљење и шишање кукуруза, то је штетно па треба сваки пољопривредник да изабери јер је старијко.

Оргтање кукуруза је сасвим непотребно а и по биљку штетно. Овако радити корисно је и у јесен њему имати добру бербу па ма како година била. Ово сам ја испитивао на свом имању.

Александар М. Вељковић
вештач са Голубока,
о-угр. сведерски

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — У 1913. години посадио је мој отац 500 комада јабукових садница.

Сваке године зечеви су глодали кору на њима тако, да је до сада ¼ осушено а ¼ остала болесна. Средство противу њих предузимао сам кречењем стабла са сточним изметима, али је било узалудно.

С тога молим, да ми се преко „Тежак“ одговори: како да лечим олуштене калемове и каква средства да предузем противу њих?

Одговор. — Ивица коре на олуштеним — повређеним местима, треба углачати оштрм ножем а затим целу раву обложити блатом од смонице, помешану с говеђом балегом.

Ово треба извршити пре него што се ране сасуше. Могу се ране премазати и калемарским — воћарским воском, који је много бољи од предњег начина.

На овај начин воћка ће преболети и изазвати обрадовање нове коре.

Код младих калемова, а ако је кора скоро већим делом око стабла олуштена, треба оне сасени ради обрадовања друге круне из најснажнијих изданака који, разуме се, избују из оклеђеног дела стабла.

Познато је да су се зечеви за време рата доста размножили, те је и опасност од њих у воћарским крајевима преко зиме веома осетна, а нарочито за воћаре која имају огражене јабукове саднице.

С тога на првом месту треба преко зиме организовати лов ради њиховог утамањивања.

Средства противу зечева јесу:

Сваке јесени треба воћке кречити. Са кречом треба измешати крв од заклане стоке или рибаљу маст.

Ако се крв и рибаљ маст употреби без креча, треба воћке премазати у висини, докле их зечеви могу оштетити.

Најбоље је средство ваљана ограда.

Исто тако могу се воћке оградити густијим трњем и мрежастом жицом у висини преко 1 метра.

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ

† Д-р Мика М. Поповић

Тежак, на жалост, има да забележи опет губитак једног угледног члана Срп. Пољопривредног Друштва. Д-р Мизиано — Мика — Поповић, пређашњи Министар Народне Привреде, Финансија и главни делегат за закључивање међународних трговинских уговора, умро је у Риму 26. марта о. год, управо на послу око закључивања трговинског уговора и између наше државе и Италије. Као велики ауторитет у финансијским питањима, он је већ и при закључивању трговинских уговора, штитећи интересе наше пољопривреде, стекао заслуга, а као Министар Народне Привреде и један од иницијатора за организовање земљопрадничких задруга у нас и дугогодишњи члан Главне Управе Савеса истих задруга, пок. Мика Поповић заузимао је једно од виднијих места у раду на узоређењу наше пољопривреде. Као имајућан човек он је на свом имању код Смедерева подигао, као један од првих, виноград оклеђеном лозом и старао се, да и праксом буде за углед у рационалном обнављању виноградарства. Доцније, оснивањем винарске радње задруге у Смедереву, у главном је његово дело, те је и тиме желео примером узавати пут рационалном искоришћавању грожда и продавања винских. И где год се радило на унапређењу пољопривреде, подизању села и обезбеђењу рада пољопривредног, ту се нашао и пок. Мика Поповић, као зналац и одушевљени прјатељ. Стога имамо пуно разлога жалити за смрћу пок. Мике Поповића, јер у њему губимо једног од сарадника који је имао пуно воље и енергије да нашој пољопривреди помогне.

Нека му је вечни помен.

— Ђ.

Б Е Л Е Ш К Е

Комина од грожда за овце. — Комина од грожда може се давати било као свежа, било као преврела и говедима и овцама и свињама, јер је стока радо једе. За овце количина комине не треба да пређе једну изве-

сву меру и то 25-3 кгр. дневно. Оброк треба допунити са сеном, луцерком трицем и др. храном која се има. Хранљива вредност комине у пола је мања од сена. У колико је могуће не треба давати цео оброк комине од једанпут него првенствено по пола у јутру и увече у смеши са трицем например.

Не употребљавати за храну оваца укварену комину, јер она може шкодљиво утицати на лучење млека код оваца музара.

Да се умањи киселина у цикнулом вину — Ако је вино сувише цикло, нема му лека; треба га или употребити за сирће или пак помешати са тупим, недољивим киселим вином, па што пре попити или продати. Ако ли је пак вино мало мање цикло, може се лечити неутралисањем киселине. Да се то постигне узети у вино од 100 грама па на више (што се пробог на малу количину утађује) неутралног калијевог тартарата.

Како ниједан лек не даје у пракси задовољајуће резултате јер се сиоветна киселина у вину тешко неутрализира — односно захтева велику количину неутралишућих материја тако да се и садржина па и укус вина услед тога мења, — најбоље је бурад редовно доливати, па онда вино неће ни цикнути.

Да ли је истина да шећерна репа изнурава земљу? — Једна жетва шећерне репе, са 1 хектара површине, односи много више и хранљивих састојака из земље, нарочито калија и азота него ли једна жетва пшенице. Но ипак не треба веровати да шећерна репа изнурава много више земљу него ли буди који други усељ. На против тамо где је било увидено гајење шећерне репе земља се знатно поправила и жетвени приноси пшенице, дивада и других усеља који су се после репе гајили знатно су се повећали. Тако је било у Француској, Белгији, Немачкој и другим земљама, где се сада шећерна репа гаји на великим површинама.

То је дошло услед тога што шећерну репу не треба гајити нити њено гајење може бити економско, ако се земља довољно не припреми дубоким орањем, обилним ђубрењем и стајским и вештачким ђуретом и репа у току пораста не праша и плевн. Кад се пак сви ти послови уредно обављају, земље се после шећерне репе тако добро поправе да наредни усељ да много већу жетву. Увођење шећерне репе уводи се и плодоред уводи се и рационална обрада земље, уводи се и ђубрење стајским и вештачким ђубретом, те је та биљка у свима земљама била претећа модерне пољске привреде. Ако се пак земља за репу не оре као што треба не ђубри и не обрађује онда ће свакако оставити земљу много поснијом него раније.

ГЛАСНИК

Младићи изабрани за праксу у Чехословачкој. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на XIV. својој редовној седници од 5. ов. мца. изабрао је ниже именоване млађице, који се имају упутати из Пољопривредну праксу у Чехословачку и то:

Милица Рашић из Драгушине ср. Расинског окр Крушевачког. 2, Душана Милоновића из Крањева ср. Орашког окр. Смедерева ср. 3, Радомира Новоковића

из Крањева. 4) Драгишу М. Малковића из Врчачке — Бање ср. Трстеничког. 5.) Петра Ј. Ђурђковића из Варова ср. Драгачевског окр. Чач. виск. 6.) Живка Павловића из Каменице окр. Пожаревачког. 7.) Уроша Р. стића из Д. Каменице ср. Златогорског окр. Тимочког 8.) Владету Пенџића из Ниша. 9.) Ђеђорију В. Томовића из Велибога ср. Митровачког окр. Земчанског. 10.) Милована Д. Зрвковића из Породина ср. Моравског окр. Пожаревачког. 11.) Светомира Р. Младеновића из Лопча ср. Лепенског окр. Крагујевачког. 12.) Драгољуба Грчића из Цветовца ср. Колубарског окр. Београдског. 13.) Милојка С. Мојаговића из Шарбана ср. Тамнавског окр. Ваљевског. 14.) Радошу Р. Шеловића из Мирсалца ср. Ариљског окр. Ужичког.

Позивају се горе именовани млађици да се Друштву јаве најзаставно 25. Априла т. г. у 8 часова пре подне, Немањина ул. бр. 11 — На пут ће се кренути уз пошту изасланика Српског Пољопривредног Друштва 26. о. мца.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Србија		Жита		Војводина		Беч	
пшеница	дин. 445—450	дин. 452—457.	дин. 568	дин. 568			
јечам	• 240—00	• 310	• 310	• 310			
овас	• 240—300	• 280—400	• 389	• 389			
кукуруза сушен	• 240—280	• 250—255	раж 518	раж 518			
кукуруза нов			кукуруза 399	кукуруза 399			

Берлин		Поаг	
пшеница	дин. 423	дин. 512.75	
раж	• 395	• 395.95	
јечам	• 322	• 395.55	
овас	• 312	• 395.55	
кукуруза	• 377	(но:) 315.94	

Анверс: пшеница дин. 574.94

Аргентина: пшеница дин. 431.28, кукуруза 342.28, омас 316.50 јечам 284.24

Стока

Свиње

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 22.50, преко 150 кгр. 23.10 преко 160, 24.50; мршаве 21 дин. килограм, жива меса франко вагон утовареног станица.

Загреб: мјесе беле 24, босанске полудебеле 23 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 29—33.000 круна, а мршаве свиње 24—32.000 круна килограм

Праг: 11—13 чешких круна дебеле, 14—15 круна килограм за месате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38 дин. сланина 34—36 дин., суво месо 34—38, свиње ламљене 45—50, салама 70—75 дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: ујојена волова и бикова 11—14, дин. лиферантски 7—8 дин., овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: ујојена волова и бикова 13—15, лиферантски 6—8 дин. кгр. по сјамонија; овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: Цена волова и бикова 12—18.500 круна 12 — 17000 круна по килограм.

Праг: Волова 6—9.50, краве и бикова 5.50—9, телад 12—14, овце 12—14 чешких круна килограм.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70.75 дин. 5.20, 60.85 дин. 3.60, 95.100 дин. 3.60, 110/120 дин. 3.40 један кгр. франко вагон Ваљево. Пекиве од шљива без промета.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже једанпут
за целу годину.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажу се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплата примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојановић**

Број 17.

БЕОГРАД, 29. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Сељачка угледна имања.

Где је основна погрешка или слаба страна
земљорадње у народу?

1. не обрађује се сва за рад способна земља;
2. нема довољно гноја (ђубрета); 3. не ради се
ваљано ни оно што се обрађује; 4. слабо сточар-
ство у највише случајева.

Земља се не обрађује сва, јер нема довољно
гноја, гноја нема довољно, јер се не производи
храна и стока не храни на јаслима, а стока је
слаба, јер се људи не брину о њезиној храни,
него је пуштају на пашу, каква да је. Све троје
чини нераздвојну везу. Решите једно, па сте ре-
шили све.

Из невоље, што нема гноја, не обрађује се
сва земља. Како би и могла да се обрађује сва,
кад се сваке године тек $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ораће земље може
да погноји, и кад се никад не сеје ни једна ле-
птираста биљка? Има код нас овде још крајева,
где свет не сеје црвену детелину ни другу какву
маунасту биљку а како је тек у Босни, и Црној Гори.
Земља се обично засејава овако: 1. окопавина
(гнојена), 2. озимица, 3. јарина, 4. парлог, 5.
парлог и све дотле парлог, док или се не одмори
толико, да би се могла опет засејати или док се
опет не стигне да се погноји. Сви парлози, то
су „сенокоси“ или пашаци, на којима је главна
трава пирика и други корови.

Наше настојање треба дакле да иде за тим,
да се засејава сва ораница, да се сеје сточна
храна за зиму и лето, дакле и сува и зелена; на
тој основи да се унапреди сточарство, и уз то
да се земља рационалије ради у смислу технич-
ком. Замислите сву земљу сваке године обрађену
и засејану, замислите је угнојену и плодну, за-
мислите осим житарица засејане и пиње усеве,
нарочито лепирасте биљке, замислите да је та
земља добро урађена и замислите напредну стоку
— треба ли више шта да желимо?

Ја сам сам практичан економ и знам да сваке
године стално оскудевам у једном производу. То
је гној. Био сам доста по свету и свега чуо и

видео, али једно нисам никад чуо ни видео: да
који економ има довољно или сувише гноја. А
како бедно нагледа ова ствар код наших земљо-
радника? Не прикуља се и не чува се и оно,
што га има, свада видите, како га вода испира
и носи без трага оно што је у њему највредније,
а камо ли да се мисли на то, да се што више
гноја производи. Производња и поступак с гнојем
на најнижем су степену.

Рећи ће се, да треба пропагирати и вештачке
гнојење. Сасвим је тако. Али би било нерацио-
нално оскудицу и лош поступак са сточним гнојем
накнађивати скупим вештачким гнојевима. Ове
треба сматрати само као допуну сточном гноју
и нарочито гнојењем сенокоса, које не плави вода,
успешно повећавати количину сточне хране. И
за житарице је врло уносна њихова употреба,
али мало ће тко стићи, да се стално и у већем
обиму служи њима. Зато производња сточног гноја
треба да чини главну тачку у програму, у толико
више, што је с тим уско везан и напредак стоке.

Ми смо стекли уверење, да су вештачки
гнојеви безусловно нужни у првом почетку на-
предног рада. На slabим и исцрпљеним земљама
није могуће без њих бар из почетка све обрадити
и засејавати, а то је једна од наших главних
тежња. На ораницама препоручујемо у првом реду
гнојење озимих усева. Упоред с тим треба одмах
сетвом сточне хране и уређењем гнојшта што
више увећати производњу сточног гноја. Од 75
земљорадника, који раде по нашим унутштвима,
није се ни један нашар, који би ospораво ис-
правност овог гледишта. При сетви пињог биља
не идемо даље од ових обичних врста: детелине,
луцерке, озимог грашка с јечмом или ражи, јаре
грахорице са зоби, и зеленог кукуруза.

Као најпосредније плодореде за ове оваде брл-
ске крајеве сматрамо ова два:

1. За крајеве, где успева и зре кукуруз,
овај: окопавина, јарина, детелина, озимица.

2. За крајеве, где кукуруз због хладноће
више не успева, овај: окопавина, јара грахорица,
јарина, детелина, озимица.

Окопавине треба да се гноје сточини гнојем, а озимине по могућности вештачким, у првом реду фосфоровим. У такав усеvни ред умеће се сетва зелене сточне хране, која се као други усеv у истој години наставља и на стрништима. Ван усеvног реда стоји луцерка.

Прв првом усеvном реду запремали би ле-пирасти пићни усеvни више од једне четвртине ораница, а код другог усеvног реда више и од две петине површине ораница. Ова је разлика разумљива, ако се узме на ум, да други усеvни ред вреди за крајеве, где не успева кукуруз, наша главна окопавина. На његов рачун проширена је сетва пићних усева, а то је и оправдано, јер се овде ради о високим и хладним крајевима, где сточарство треба да буде најглавнија привредна грана.

Да би ти земљорадници имали увек при руци најважнија упутства о земљорадњи, штампали смо прошле зиме књижицу: *Како треба радити земљу*. Тиме смо се решили једне велике бригае, и посла да за оваки рад дајемо писмена упутства, која смо из почетка ради сигурности увек давали. Него издање ове књижице расподало је немало за два месеца и то највише у крајеве, где има од ових наших „угледних“ земљорадника што је знак, да се и њихова околина већ врло интересује за овај и овакав рад, који међутим још нема и не може имати оних резултата, које очекујемо. То је свакако већ један добар успех, који се испољило нарочито и у врло увећаној поручбини пољопривредног оруђа, вештачких гнојева и семена из ових крајева. Тек ове године, јер је ово друга година рада, засејана је сва

сточна храна код свих ових земљорадника и већ су двојица њих заједно са својим сусељанима основали недано *сточарску задругу*, прву у оном крају. Сами су то тражили, чим су видели, куд се нишани са сетвом сточне хране, ма да им се то још није говорило ни препоручивало.

Напоменули смо на почетку, да у раду око унапређивања земљорадње у народу треба међу осталим држати на уму и материјално стање земљорадника. Где је ово врло лоше, а то је у крајевима пасивним, који стално купују храну, ту може да успе овакав демонстративни рад код појединих земљорадника. Али угледавање других у такав рад врло је тешка ствар. Такав један крај овде је и-пр. Лика. Није тамо материјално стање већине земљорадника лоше само зато што би они били неупутни у раду, него и за то, јер су тамо теренске и климатске прилике врло неподесне. За напреднији рад треба да се учине многе набавке: треба да се купи оруђе, семе вештачки гнојеви, пошто, нарочито без ових последњих тамо нема ништа. Земља тамо нема абсорптивнес (задржавајуће) способности, па се у њој лако и брзо губе хрљавне састојине. Треба је често и обилно гнојити. Можда, кад би се дуго година стално засејавала да би се поправила та рђава особина. Али долтоостаје обрада ове пуне земље т. зв. врштинце, стално скула и без вештачких гнојева готово немогућа. А откуда да један цео велики крај, који је стално пасиван, купује стално оно, што други крајеви бар донекле имају, наиме примарну (или основну) плодност земље? Овај проблем ми не канимо распредати, него га само напомињем, да јаче осветлим постављену

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЦИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
преведено Билг. Д. Тодоровић.
(Наставак).

5. Pittidae. Ови лепи и шарени дроздови у највише случајева не испољавају пољну разлику у боји перја а међутим граде отворена гнезда. Они нам дају пример привидног изузетка: шарено перје им је на доњој страни тела; задњи део обојен им је обично златноостзелено или загасито а глава им је прва с невенстаним или белим пругама; у њих су дакле све оне боје које треба да су што више у хармонији с бојом листа, гранчица, корена и других предмета којима се окружава гнездо а које граде на земљи или повисоко над земљом.

4. Grallina australis. Ова аустралијска тица има уочљиво перје од црног и белог перја. Оба пола су по боји перја готово поједнака. Гнездо је и откривено а граде га обично од глине на деловима дрвета на којима нема лишћа. Такав изузетак, на први поглед, изгледа да је врло значајан, а међутим он се може лепо објаснити ако обратимо пажњу на то на каквом дрвећу граде оне тице своја гнезда, какве је боје лишће и кора тог дрвећа,

какве је боје маховима која расте на том дрвећу, затим какве је боје земља а какве предмети који окружавају гнезда. Кад све то будемо савнали, видети смо, да таква тица, па и ако има шарено перје неће падају у очи кад лежи на јајима. Учињеним испитивањима у овом погледу утврђено је, да се црне и беле перје на извесном одстојању славају у жуто боју т. ј. имају тај прелив који је највише заступљен у природи.

5. Nectarineidae. Мужјаци ових малих тица имају перје отвореније боје а женке врло просто перје па и поред тога граде покривено гнездо. Свакако за овакав поступак треба да постоје неки јаки разлози; навешћемо један пример, који нам, како изгледа, може бити од користи у овом случају. Мужјак Leptocoma zeylanica одмењује женку у дежању на јајима. Вероватно је, да су те тивне равиле правиле открићена гнезда налик на кубе. Од свију изузетака на које сам наишао ове тице свакако представљају пример који је најтеже објаснити.

6. Maluridae. Мужјаци ових малих тица имају шареније перје од женака и при свем том граде покривена гнезда. Но, кад се савна право стање, тај се изузетак може лако до објасни: лепши боја перја у мужјацима траје само кратко време, тек траје лубав, а после тога, по боји перја оба су пола потпуно једнака. Покривено гнездо тих нежних тица има да их заштите од кише а лепши боја

тврди, да и лоше економске прилике једног краја чине велику тешкоћу у раду на унапређивању земљорадње.

Али те нас потешкоће не смеју одбијати и спречавати, да интензивно радимо баш у таквим крајевима. Рад је у таквим крајевима врло захвалан: сваки је успех уочљив и двоструко користан, наиме и тамошњем свету и целини. Искрапа оваквих пасивних крајева задаје увек бриге и трошка држави. То би требало да подстакне државу и друштво, да мисле и на превентивна средства, те да што јаје подупру баш овакве акције око унапређења пољопривредне производње најназаднијих и пасивних крајева.

ИЗ СТОЧАРСТВА

У једној крави пет телата.

Владимир Зарић из Грачаца, среза жичког, округа чакаског, купио је прошле године краву „Цвету“ од Радосава Дуркаловића из истог села. Купио је стеону и од ње добио теле, које је и данас живо. Кравца је водила и други пут и подведена је под бика Богдана Дуњића такође из истог села. Трела се отелити око Ђурђев-дана, што значи да је била у осмом месецу бремености.

Међутим, пре петнајест дана она је ободела, престала јести, мада је иначе увек била врло јешна, тешко се кретала и слабо воље показивала да устане, кад је већ била једном легла. Из ње је изаурао закисео задах. На 4—5 дана пре угинућа, дисање је постојало све теже и теже, тако да се совестики решио, да је преколе на сам Велики Петак 6 марта — 24 априла. Кад су је одрала и распарали, ималч су шта и наћи. У њој су била пет потпуно

правилна тела, од којих је једно верна слика оца а друга четири одговарају мајци. Има два мушка која су највећи и три женска телата постепено мање, што се примећује голим оком а доказано је правилним мерењем димензија и живе тежине. Њихова тежина је следећа:

1. мушко и највеће тежило је	6 650 кгр.
1. „ друго по величини	4 500 „
1. женско тежило је	4 600 „
1. „ „	4— „
1. „ „	3 470 „

Свеса 22 620 килограма.

Овом треба додати још проценат испарења, јер је мерење извршено тек четвртог дана, кад су донесени из Грачаца у Сточарску Школу — Краљево. Јављено је тек сутрадан позно, због чега се нису могли претети одмах ради конзервирања у шпиритусу. Са њима је то већ учињено, пошто им је узет опис и сви потребни подаци, и сада се налазе при Сточарској Школи у Краљево, која није хтела зажалити ни труда ни материјалне надатке око њихове припреме, јер би за науку био неоцењени губитак уништити их и не сачувати их за дуги низ година.

Још код самог домаћина, који је иначе вредан и ваљан пољопривредник, долазило је много света, јер нису могли веровати ушима док их очима нису видели и лично се уверили. Исти је случај био и у Краљево, кад је школа била стало пуна света, јер им нешто слично није до сада било познато. Влајко Зарић претрпео је ту недавно сличан удар са другом једном кравом, тако исто при порођају и њу је морао преклати. Равлика је била та, што је у тој кравци нашао једно теле а не пет као овога пута. Занста, у овакој материјалној штети, која је убитачна за једног привредника, требало би нешто урадити са меродавне стране и олакшати му губитак.

*

у мужјака свакако се морала развити утицајем каквих непознатих узрока.

Познат нам је и један случај који на први поглед изгледа да је изазвао од општег правила, а у самој ствари то није. У свилорепе кугаре (*Bombus lucorum*) оба су пола врло слична једна другом; елегантна пера на крилима женке често су сличне или и једнаке боје код оба пола. И без обзира на то, те тигре граде откривена гнезда. Али у самој ствари, њима је та, створенија боја потребна за заштиту, онако исто, као што је другим тицама потребна затворенија боја. Тигре ове граде своја гнезда у планинским местима на четинастој дрвећу, а за гнездо употребљавају лишајеве. У том случају неки жути и црни преливи перја на глави и леђима у мешавини са жутиим пегима на крилима и репу лепо хармонизирају с бојом различитих врста лишајева, јер у то доба светле дрвене пеге подражавају јако црвеним плодоношама обичног лишаја *Cladonia coccifera*. Отуда женка која тежи на јајима ни у ком случају не пада у очи, јер је њена боја потпуно слична с бојом градива од које је начињено њено гнездо; при том ваља имати на уму, да је боја перја распоређена готово исто тако као и у природи која је окружава. Како је и на мањем растојању тешко разликовати тичу по боји перја од гнезда у коме она лежи или од

лишајева којима се окружава, то је онда у овом случају боја перја у истини тицама најбоља заштита.

Изгледа ми да сам овде навео све изузетке од општег закона у погледу прашање гнезда, с обзиром на боју перја у мужјака и женке, изузетке, који заслужују да се на њих обрати пажња. И из тога, што смо досада навели, могли смо видети, да је број таквих примера које би противречили општем закону невантан и да у већини случајева за такве изузетке можемо наћи довољно објашњења у начину живота тица или у њиховој грађи — одећи. Ја нисам нашао ниједан позитиван изузетак, т. ј. такав пример да гнездо није скривено акио женка има шарено перје. А још сам мање могао наћи такву групу тица чије би женке са лепим шареним перјем лежале у откривеним гнездима. Свакако, има доста таквих тица које и ако имају перје затвореније боје, граде покривена гнезда, налик на кубе или томе слично, но такви примери науковито не противурече мојој теорији којом доказујем да тигре које имају шарено перје граде увек покривена гнезда и да обратно тигре чије женке имају перје затвореније боје од мужјинка граде *готово увек* откривена или нимички неваштена гнезда.

(Наставак се).

Крава „Цвета“ је домаће расе, потпуно црна по телу, цветаста и баљаста по глави. Подробно сам прикупила на лицу места податке и утврдио да је заиста домаће пасмине, која је у истом селу позната још пре 40 година. Била је добро млечна, и по исказу домаћина давала је по 8 литара дневно, врло густог и масног млека. Чувао је реди прилода и за млеко, а на радове је није употребљавала. Имала је шест (6) сиса, од којих су млечне биле само њих четри.

Необично су је волели, негавали и чували. Кад је сиромаш Зарић видео у чему је ствар, пао је срушен на земљу, не могући даље гледати како се стално ваде из утробе теоди. Ондах је побегоа у кућу и више није излазио. Оно је један још јачи пример колико наши пољопривредници воле своју стоку и да њихову несрећу сматрају и за своју, јер стока је за њих прави члан породице.

Крава је стара четрна пуне године и ово јој је треће бити друго телеће.

Поводом овога, настало је разнолико тумачење а нарочито код сељака Влајка Зарића, испрплетано најразноврснијим сујеверјима. Занаста, случајем да крава отели два па чак и три, бивало је, али нешто слично није још забележено у научној литератури — или је мени непознато. Знам да је Ваборг забележио крмачу са 24 прасади, али врсте које дају обично по једно младунче, још нисам нашао забележено. Наука ће се, по свој прилици, забавити овим интересантним случајем проухтава природних феномена, а за читаоце „Тежака“ донесемо, у колико је то могуће, објашњење у једном од идућих бројева.

12. Априла 1923. год.

Краљево.

Стојан Петровић
суплент.

КЊИЖЕВНОСТ

Подизање врба за плетарство (са сликама у тексту) од Доагеше Лавчевина. Стр. 29 Цена 3 дин.

У издању Српског Пољопривредног Друштва, где се може и купити а као лета књижица *Тежакске Библиотеке* изашла је књижица под горњим насловом.

Писац износи у првој глави те прегледно написане и поучне књижице значај плетарства у прошлости и у садашњости. У другој глави описује разне врсте врба које расту у нашим крајевима, од којих се многе могу корисно употребити у плетарству. У трећој глави истиче најбоље домаће и стране врсте врба за гајење а за разне плетарске израђевине. У четвртој глави износи разне користи, које може пољопривредник имати од врба: пруже, коље, ограда, кора и истиче да се са 1 хектара засађеног врбом може редовно из године у годину добијати двојном више него да од пшенице с истог толиког простора. У петог глави описује како се подижу врбама и како се у опште сади, гаји и негује врба. У седмој глави расправља о томе кад и како се сече пруже и како се чува до употребе. У осмој глави износи како се припрема пруже, које ће се употребити у плетарству: љуштење коре, кување и т. д. Најзад, у десетој глави набраја разне непријатеље врба.

У нашој пољопривредној књижевности ово је прва поука ове врсте, те се с обзиром на важност плетарства нарочито у воћарству и виноградарству појава њена мора подвргнути. Књига је написана врло леним стилем а садржи све оно што је најбитније за познавање, негу и употребу врба. Она је од толико већег значаја за наше пољопривреднике, јер је већи део њеног градива, како то писац вели, испробан под његовом личном управом на културном врбаку бивше Плетарске Школе Пожегине Подружнице Српског Пољопривредног Друштва.

С тога ми ову књижицу најтоплије препоручујемо читаоцима Тежака са жељом да они пораде те да ниједна сељачка кућа не буде без ње.

БЕЛЕШКЕ

Гајимо сточну репу. — У нашем селу и околним до скоро мало је народа и познавало шта је ова корисна биљка сточна репа, тек у последње време понеки је почео сејати али врло мало незнајући ту велику корист од ње. Па ни ја сам као млад човек нисам разумевао, како се сеје? и каква је корист од ње

Неки људи који су за време рата пролазили по нашој и другим културним земљама, описивали су ми како се сеје-сади и каквав приход даје а и читајући наш лист Тежак. После године госејао сам је ради пробе, да испита њену корист.

Посејао сам од пралике где би могло родити 80. кг. кукуруза у клипу, на истој земљи нашао сам хорена сточне репе 1000 мр. и поред тога и на овој сушој години 3 до 4 пута обрзено лист и ранио стоку. Репу сам уграбио и зимус вадио и хранио савиње а добра је и за говеда, нарочито за краве које се музу.

А да сам посејао бар плуг земље или макар рола или четвртину плуга не би данас погледао кад ће ми сена нестати и како ћу га платити 250 дин. кило, већ би секо репу, хранио стоку без бриге, и ако је суша била и сено хрђаво родило.

Зашто умољавам уредништво да овај мој чланак у нашем листу Тежаку оштампа, те да би у оним крајевима где народ није почео сејати репу појмљиво било, јер сматрам да је од велике користи ова биљка.

Молим моје колеге земљораднике који већ није испроба ову биљку нек је макар испроба.

Како ћемо гајити репу то је лако упитати српске економие и има доста и сељака који разумевају.

Милан С. Павићевић
земљор. из Горбача члан
вољ. подр. у Пожеви.

Како се лече буђава бурад? — Сваки виноградар добро зна да судови за вино толико вреде колико и вино у њима. Када се на пример усне у буђаво буре вино с калемљене лозе вероватно да ће се упропастити, а оно без сумње много више стаје него и само буре.

Неколике године моје личне праксе о лечењу неисправних бурди довеле су ме до успешних резултата те знам како се лече не само буђава бурад, која су најопаснија за вино, већ и она која имају и других мана.

Ваш стаје ствари сам једно такво буре на два углава. Буре то хамта 300 литара. Сада сам спремио за

ову величину бурета 9 ктр. негашеног креча. Уситио сам га толико да може пролазити кроз вран. Ставио сам ту количину негашеног креча и одмах сам затим сипао само 35 литара хладне воде и тада сам зачепио добро. Тако припремљено буре ваљао сам неко време по узглављу да би се сав креч расуо по целој унутрашњој површини бурета. Осетко сам тада на површини бурета руком топлоту, у унутрашњости бурета је било без сумње много већа топлота, која се произвела гашењем креча. Утицајем топлоте и креча уништене су гљивнице, буљ, плесан и др.

Запушено тако буре стоји један дан. Други се дан допуни буре сасвим хладном водом где даље остаје 3-4 дана. Најзад када и ово време протекне, распе се сва вода и испира неколико пута буре са хладном водом и тиме је завршено чишћење.

За доказ да је буре очишћено служи по најпре сам мирис са врана. У таква очишћења бурад стављам одмах вино (тонајире шпру) где пијем и продајем чисто као „млеко.“

У осталом, могу то рећи да укус вина показује какви су судови а и какви је домаћин винар. Рђан укус вина показује да је винар немаран, необаврзан према свом сопственом раду. На против, чисто вино карактерише винара као искусног човека, који се цени. За то ми економ својих добара обрватимо суколику пажњу својих добара, јер само у њему нам је извор живота.

Милан С. Живковић
економ свог добра
Забрђе-Полжаревци.

Не садите нове винограде на земљама тек искречених старих винограда. — По неки виноградари крче своје старе провале винограда да их исте године замењују новим виноградима. Та пракса није добра. Најбоље је да се нови виноград подиже на каквом другом месту, где лоза од дужег времена није гајена. Ако се нема другог земљишта за подизање новог винограда до оног, где је стари виноград онда на искреченом виноград гадити луцерку, 3-4 ча и више година, па тек онда садити виноград. Ако се на тај начин уради, онда ће се имати здрав и добар виноград, иначе ако се на искреченом виноградисте или идуће године сада лоза, успех ће бити врло сумњив и виноград краћег века

ГЛАСНИК

Седамдесет учитеља из Јужне Србије код привредника. — 70 учитеља из Вардарског краја Јужне Србије — бивши екзархиски учитељи — били су шест месеци у Београду где су се спремили за сталне учитеље. Кад су свршили тај курс, онди је 70 њих посетило и Привредник — који је пре три месеца преселио своју централу у Београд. Ти наци просветитељи желе да се користе из своје ђаке и свој крај са Привредниковим одличним уредама за обривавање добрих и способних ђачиња и шегрта разних струка.

Све им је показано и протумачено како треба, а нарочито како треба одабирати и препоручивати сваке године Привреднику све најста ваљане, способне и у свему безузетно сигурне Србе ђака за шегрте, кад сврше основну школу. Сви наши крајеви а нарочито ти нови

крајеви Јужне Србије врло су оскудни са модерним занатлијама свију струка, а Привредник уредно нам је баш ту најпотребнију ствар до савршенства, удеоно је да до тога може свако па и најсиромашније ђаче, које здрав, ваљан способан. У ово 25 година свога рада одабрао, зринуо и издига је Привредник из свију крајева наше државе 13.000 махом одличних а већином сиромашних ђачиња као своје питомце и збринуо их је у 60 разних привредних струка. Данас су хиљаде и хиљаде тих људи сви старији, дорасли који су се држали свога реда — на све стране па и у Скопљу и по другим важнијим местима оног краја први, најнапреднији, највиђенији, а старији од њих боље и богати привредници, господари, домаћини — а што је за општу ствар и за општи напредак најважније — они су и прекаљени, модерни, културни и корисни светски људи.

Користи се дакле сви т. ј. одабирајте и препоручујте увек из свију крајева Привредник увек све здраве, ваљане, способне и у свему безузетно сигурне Србе ђачиње од 12 до 13 година па да вам се зрате до коју годину Ваши домаћи синови из света као сиромни стручњаци умудрени корисни светски људи рада, искуства то јест као носиоци праве културе и сваког напретка у најшире кругове и својене свију наших крајева. —

Винска трговина у Јужном Банату. — Виноградски Надворник торонталске жупаније (Банат) у месечном извештају за март доставља Министарству Пољопривреде:

Винска трговина је још увек невољна; вина се слабо тражи, и до данас је једва око 50% новог вина продато.

Још леже велике количине вина из 1921. у подручјима произвођача непредате.

И вински трговци располажу још са великом количином старог и новог вина.

Винске цене су према прошло месечним непроменљиве и плаћа се за добра вина 3½-4 динара за литру, а за нова вина по алкохолној садржини за 1.80-2½ динара по литри у подруму.

Прво вино продаје се за 3-4 динара по литри.

Низја пољопривредна школа у Алексинду. — Министар Пољопривреде и Вода решио је, да новоосновава низја пољопривредна школа у Алексинду отпочне свој рад 1. маја тек. год.

Сви, који желе ступити у ту школу као приватни ученици треба да се са својим сведоцима пријаве управни поменуто школе до краја априла т. г.

Ближа обавештења могу сви заинтересовани добити од управе школе у Алексинду.

Предавања ће почети најдаље до 10 маја т. г.

А. Г. Ј.

Предавање. — Моле се подружнице да одмах известе Друштво ако су каква предавања држали од почетка године до данас. Извештај треба да обухвати: 1) место у коме је предавање одржано, 2) дан у који је предавање држано, 3) име предавача, 4) тема предавања, 5) број посетилаца, 6) показани успех.

У будуће да се за свако предавање, чим се одржи, пошаље овакав извештај одмах.

Пољопривредне справе и машине

Ветрењача „Cyclon“

Вредно је приказати, описати, па и проговорити о овом систему ветрењаче, која је израђена после вишегодишњих практичних проба, код којих је вентилатор на крила замењен вентилатором на пропелер. Ову врсту ветрењача, прво је набавило Министарство Пољопривреде и Воде у 1921 год., и раздало нашим пољопривредницима који су ратом највише оштећени.

Да је прикажемо.

Тресалка ормана код ове ветрењаче није прикачена на ланцу или на твочној полузи, као што је код осталих ветрењача-губнара, већ је код ње привезана на перима од јасеновине која по трајности и својој еластичности надмањује потпуно челична пера. Стога је и кретање тресалке на свима њеним деловима (тачкама) потпуно једнако и интензивно, те се поставља тачна расподела жита (зрна) на целој површини сита.

Код ове ветрењаче заступљене су ове добре стране:

1. Што се окретањем ствара по читавој ширини тресалице ормана равномеран ветар, који стално за све време рада обухвата целу шуљину ормана.

2. Што је снабдевена са прецизним ситима и што су иста израђена од најбољег материјала.

Услед врло пажљивог, косо положеног распореда сита, она издваја не само плеву потпуно, него издваја савршено тачно жито по његовој величини. Како многи коров и остале примесе имају исту величину, али различиту тежину од жита, то се ветрењача „Cyclon“ са успехом употребљава као и тријер. За ту циљ имају се само горња сита за плеву и напред постављена решетка скинути. Према томе онда она двојачко чисти: у првом случају по величини, у другом по тежини.

Ветрењача „Cyclon“ има две врсте, управо оне се разликују само по величини и то: мања за брдске крајеве и мања газдинства и веће за равницу и већа газдинства. Прва је тешка 55 кгт., а друга око 95 кгт.

Код овог система ветрењаче, заступљена су ова предумства:

1. Што има веома велику радну подобност;
2. Што правилно одваја плеву и коровско семе;
3. Што по жељи сопственика пољопривредника чисти на једну или две врсте: а) на тржну робу и б) на потпуно чисту семенску робу;
4. Што даје за све време рада тачно регулисан и једноставан ветар;
5. Што се ставља у покрет замахом једнога детета;
6. Што је прегледан рад за време покрета;
7. Што се са њоме врло лако рукује, те је може сваки мајстор оправити и
8. Што захтева мали простор за време рада.

Д. Ђ. Ђ.

ОГЛАСИ

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље

разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Тима Владисављевић трговац семена о-
творио је семенар-
ску радњу у Марсељу, у Француској. (*Marseille*,
29, rue Ferrari). — У Београду држи филијално
ствариште семена, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8.*
— Поручбине семена као и друга писма, могу
се и даље слати на адресу: Тима Владисавље-
вић — Београд — Тражим пољопривреднике, који
би се примили производње луковог семена за
рачун фирме, по цени и уговору закљученом у
напред. 1—3

За пољопривредни календар Срп. Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву,
да им пошаље на долашу пољопривредни ка-
лендар. Пошто долазни прошкови ситају много
више, но што је вредност календара, то се
овим свима скреће пажња, да Друштву унапред
пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исту
доставити поштом без икаквих других прош-
кова. Ко наручи преко 20 календара, добија
попуст од 20%.

Друштво „Трактор“.

Заступници Фабрике Х. ЛАНЦ Манхајм за пољопри-
вредне справе.

Добили смо: вршачке ручне и сточне. мли-
нове, за селачко и бело брашно.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

Канцеларија — Соколска, 19. 1—5

ОГЛАС

Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

потребна је већа количина

Мадагаскарске рафије зване „Мајунг“.

Позивају се заинтересовани, да изводе
поднети своје понуде са условима за испоруку
ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

Пажња одгајивачима сви- лених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на тери-
торији предратне Србије, могу се добити код Сви-
ларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из
Војводине код Централне Свиларске Управе у
Новом Саду.

Вунаре-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и
остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. БЕРАСИ и КОМП.
Београд Краљ Миланова улица 36. Телефон: 672

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

" " " 6 " 680.— "

" " " 7 " 700.— "

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дин. килограм.

Чилску шалитру по 5 дин. килограм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама
одредиће се у идућем броју.

ЗАГОЗ

ЗАВОЈЕ

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛЦЕ
(патент Аустрија)

ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у **Главном**
Савезу Земљорадничких
Задруга и у свима већим
гаојџарским трговинама
Главни вестуванштво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1-4

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-
дивљака и то јабукових, крушкових, магривних и шљива
џанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500,
а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20%
јефтиније.

Управа продаје велики број бокова веома крупних
баштенских јагода по 0,25 дин. комад; резнице добрих
сората рибале и резнице културних сората врбе.

Holland-Amerika Linija

ZAGREB — ROTTERDAM — NEY-YORK

GENERALNO ZASTUPSTVO ZA KRALJEVINU SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

HRVATSKA BANKA ZA PROMET S NEKRETNINAMA D. D.

ZAGREB, ZRINSKI TRG BR. 8.

Otprema putnika I. II. III. razreda iz **Rotterdama za Ameriku i Kanadu**
sa ogromnim brzovoznim parobrodima. Put po moru 6 dana. Najugodnija i brza vožnja,
izvrna kuhinja. Svaki tjedan jedan parobrod. Tko ima plaćenu prevoznu kartu iz Amerike,
neka se odmah obrati na nas pismeno ili usmeno. Upute i razjašnjenja dajemo svakomu
besplatno-brzo i svestrano.

ХРВАТ. - СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1868. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу најзетег решења од
априла 1868. г. прописку друштва
носи пошта бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пољаже једнапут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 18.

БЕОГРАД, 6. МАЈА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Пољопривредне Коморе.

Заиста је за чуђење, да наш Закон о радњама од 29. јуна 1910. год., који је предвидео оснивање индустријске, занатлијске, трговачке и радничке коморе, није нашао за вредно да предвиди и оснивање пољопривредних комора код нас. Иако се може наћи у томе да су до тог времена пољопривредне коморе једва биле основане у Немачкој, Пруској и Шпанији, као званичне институције, а у Швајцарској да је постојао само један приватном иницијативом основан "Савез Швајцарских Селака" који је играо улогу коморе; док се у осталим културним државама питање о оснивању пољопривредних комора тек студирало. Може се чак истаћи и то да ни данас још не постоји закон о пољопривредним коморама ни у Белгији, ни у Италији, ни у Чехо-Словачкој, ни у многим другим културним државама, а да је у Француској донети закон још неизвршен због измена, које се хоће најпре у њему да донесу. Међутим то што закон о пољопривредним коморама није у тим државама донет, не треба сматрати као пример за поуку. Свуда у целом свету створене су трговачке, индустријске и занатске, па и радничке коморе много раније но пољопривредне задруге, с тога што су представници ових привредних грана били много енергичнији у заштити својих интереса, и у много бољем положају да се могу организирати, јер живе груписани у варошима, где је састанак и договор лакши. Зато су њихове коморе већином потекле из њихове личне иницијативе. Земљорадници су међутим у некултурнијим земљама остали дуго раздвојени, и нарочито ситни мали земљорадници, неспособни да удруживањем пораде на заштити својих интереса. Зато се у свима тим земљама морао да наведе најпре читав низ претходних организација (земљорадничких задруга и савеза) док се дешло до могућности да се организују и пољопривредне коморе.

Код нас међутим све су коморе створене иницијативом државе. Наш поменути Закон о рад-

њама копирао је установе комора онако како су оне организоване у најкултурнијим државама. Уопште се може рећи за тај наш закон да је веома напредан, нарочито у колико се тиче социјалне политике и заштите радника, да је веома напредан. И онда, када је наш законодавац усвојио најмодерније културне тековине, у колико се то тичало индустрије, трговине, заната и најамног радништва, мора му се с правом учинити замерка зашто није усвојио и установу пољопривредних комора, кад су оне већ у неким државама биле донете или су већ биле у пројекту, а када је и целокупна наука о економној политици једнодушна у схватању пољопривредних комора као врло корисних и потребних комора. Специјално код нас требало је увести пољопривредну комору ако не пре свих осталих, а оно несумњиво бар у исто време са оним другим коморама. Ми смо једна првенствено земљорадничка земља. Свеколики материјални и културни напредак наше државе зависиће још за дуго времена од тога, да ли ће и у колико наш земљорадник напредовати материјално, културно и социјално. А и претходних услова за стварање коморе било је доста, релативно више можда но ма у којој другој држави: позната је ствар како је код нас покрет за стварање земљорадничких задруга био интензиван и солидан; да је постојао један врло моћан централни Савез Земљорадничких Задруга, који је у многоме већ био преузео на себе функције пољопривредне коморе; да је поред савеза постојао и Српско Пољопривредно Друштво са многим својим секцијама и подружницама, разгранатим по целој земљи, и многе друге сличне установе. Пољопривредна комора код нас не би била пресађена као туђа установа на неприпремљено земљиште; на против, она је имала да дође као сасвим природни, органски наставак већ поменутих комора, које су за њу већ одавно приремиле терен.

Према томе свему значи да наш законодавац није основао пољопривредне коморе код нас не из каквих нарочитих, оправданих разлога, већ просто зато што је наш Закон о радњама ко-

пиран по неком страном закону, где још није било пољопривредних комора, и што су овај закон код нас доносили људи из круга ближих трговина, индустрији и најамном радништву, док су за земљораднике они имали мало интересовања. У осталом они се могу изговарати да су стварали закон о *радњама*, а пољопривреда не долази под појам трговачко-индустријске радње. Стога је оснивање пољопривредних комора остављено да се уреди специјалним пољопривредним законом.

Такав закон није био донет у Србији до почетка светског рата; а ни у уједињеној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца такав закон није још донет, нити још затечен какав сличан закон у важности на територији које од уједињених покрајина. И тако ми ни сада немамо пољопривредних комора.

Кад се само међутим почне да мисли о овоме питању, онда заиста неће бити никога ваљда, који не би одмах уведео важност и потребу оснивања пољопривредних комора код нас, и сваки ће се пре чудити толикој нашој инерцији и неувиђаности, да ми таквих комора још немамо. И што је још чудније, ми већ четири године имамо Министарство Пољопривреде и Вода, које се до сада није сетило да званично узме иницијативу за доношење закона о пољопривредним коморама.

У толико је заиста за већу похвалу што су се наша два заузимљива човека г. г. Д-р Вел. Н. Стојковић и Д-р Добр. Тодоровић, да приватном иницијативом израде један законски пројекат за оснивање пољопривредних комора у нашој држави. Они су тај свој пројекат објавили у једној књизи, у којој су у исти мах дали и један лепо

развијен увод и преглед законодавства о пољопривредним коморама у извесним важнијим државама.

Ми смо овај пројекат важнијо проучили и можемо се о њему најпохвалније изразити. У појединим детаљима може бити дискусија а мораће је и бити између заинтересованих фактора приликом доношења самога закона; исто тако многи делови овога пројекта мораће бити детаљније развијени у дефинитивном закону. Но поред свега тога, ми сматрамо да овај пројекат може одлично послужити као база за израду пројекта дефинитивног закона, и с тога желимо да на њега скрећемо пажњу наше јавности и меродавних фактора.

По овом пројекту пољопривредне коморе заснивају се на комбинаваном систему обласних пољопривредних комора са једном централном пољопривредном комором у Београду. Две или више обласне коморе могу се спајати у једну, а свака обласна комора може оснивати и своја окружна и среска одељења. Коморе су самоуправна тела, под надзором Министра Пољопривреде. Оне представљају и бране интереса пољопривредника, утичу на стварање повољних услова за унапређење свих грана пољске привреде, и за економски, социјални и културни напредак пољопривредничког реда; оне прикупљају статистичке податке и сву осталу грађу потребну за проучавање наше пољопривредне производње и потрошње, порески и царински систем, спољну трговинску политику, питање радничке заштите и т. д.; подноси извештаје, мишљења предлоге, жеље и протесте законодавном телу и влади о законским пројектима, уредбама и наредбама које се тичу пољопривреде; посредују код свих државних и самоуправних власти и

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧИМ ГНЕЗДИМА

од Алфреда Р. Валаса
превео Благо. Д. Тодоровић.
(Наставак).

А ова склоност што тиче које имају перје затвореније боје граде и једна и друга гнезда могу рећи иде у потврду мога гледишта, јер тада у већини случајева на боју женке утиче особина (карактер) гнезда а не обротно. Природа нам представља у замршеној мрежи врло различите и сложене појаве, али у случају кад се суретисмо с неким низом подударних чињеница, кад нам стотине врста, родова и фамилија из равних делова нашег система испоље чињенице које се међу собом поклапају, то се онда тешко може посумњати у то да су те чињенице у међусобној урочној вези. Ако је у постављеном нам питању један од чинилаца у зависности од дубоких и тешко измисљених особности структуре и начина живота, други се чинилац може разматрати као спољашна лако изменљива навика и тада не треба сумњати у то, која се од тих чињеница има да сматра као узрок а која као последица.

И друге животиње имају средстава за заштиту. Да докажем, да и друге животиње имају различна сред-

ства за заштиту ја ћу се овде дотаћи сунђера који су снабдевени приметно кукастим и звадестим иглицама. Држи се, да су те иглице поглавито ради тога, да би сунђери због њих били неугодни за друга бања. И холотурије се користе сличном заштитом, јер су на кожи многих тих морских животиња залажене кукице налике у овце. Друге животиње нпр. *Cuviera squamata*, покривене су кречним штитом. Многе *Hobothuridae* имају јасно црвену крв или уопште такву боју која јакно пада у очи, међутим трепавог који им је сродан или *Bêche-de-mer* (*Holothia edulis*) нема такво средство за заштиту — има крву боју слично земљи или песку; сличност је тако велика, да се те животиње готово и не запајају на дну мора. Многе олет морске животиње толико су прозрачне, да се с тога скоро и не виде, а оне, коју су јаче обојене имају међутим по какво средство за заштиту; тако, неке имају оштре израштаје нпр. *Physalia*, а неке су покривене кречном кором, нпр. морске зведце.

Женке неких група јаче су заштићене од мужјака. У борби за живот, опстанак, скривање је једно од најбољих средстава да се очува живот; нећање боје у таквим случајима спада по томе у одлично средство, ако се изводи лако и брзо. Један случај који сам посматрао сличан је са случајем који сам запазио код лептира. Оштре је пра-

установа, кад год су у питању заштита пољопривредне производње и интереси пољопривредника. Централна пољопривредна комора у Београду заступа све пољопривредне обласне коморе, координира и подстиче њихов рад. — Обласне коморе састоје се из изабраних чланова, и из делегата задружних установа и пољопривредних друштава у дотицајној области. Сви чланови коморе састављају њену главну скупштину, која се састаје повремено. Главна скупштина бира извршни одбор који руководи текућим пословима. Главну скупштину централне пољопривредне коморе у Београду сачињавају делегати обласних пољопривредних комора, затим делегати Главног Задружног Савеза и Српског Пољопривредног Друштва. За покриће својих трошкова обласне коморе имаће права да разрезују извесни прирез, а централна комора разрезиваће прирез на обласне коморе; сем тога предвиђа се и субвенција државе за све пољопривредне коморе. Организовање комора извршило би се на тај начин, да би се прво основала привремена централна комора у Београду, која би узела на себе иницијативу за оснивање обласних комора и свршавала све претходне послове за то; када се буде основао извесан број обласних комора, онда би се реорганизација централне коморе извршила по напред изложеним принципима.

Од главнијих принципијелних замерака изложеном пројекту учинићемо за сада само две. Првојекат предвиђа да чланове коморе могу бирати и за чланове могу бити изабрани и пољопривредни најамни радници. Међутим, коморе су удружења за заштиту професионалних и класних интереса. Неразложно је онда метати у једну комору и

послодавце и најамне раднике, јер ће ту онда одмах бити много трења, и рад комора може се испунити борбом и дискусијама о другим питањима, а не радом на унапређењу пољопривреде и заштити интереса пољопривредника. Најамни радници имају већ законом основану своју Радничку Комору; ради заштите најамних радника постоји код нас читав низ закона (закон о заштити радника, закон о осигурању радника, закон о инспекцији рада); постоје многобројна радничка удружења, као и нарочито Министарство Социјалне Политике, са безбројним својим органима и институцијама, којима је циљ старање о заштити радника. Пољопривредне најамне раднике треба подвести под ове организације и установе у колико то до сада није већ учињено, а самосталним пољопривредницима треба дозволити да имају једну своју сопствену организацију за заштиту својих интереса. Раднички покрет је у новије доба и ипаче сувише снажан, те се његов утицај осећа доста тешко у целокупном привредном животу културних држава. Увести представнике тог организованог и јаког радничког покрета као равноправне чланове у пољопривредне коморе, које ће бити организоване на изборној основи, а имајући при том у виду да ће у прво време пољопривредници — власници бити мање обавештени о значају комора, мање агилни и слабије организоване за изборе, то значи дати евентуално доминантни значај радничком елементу, а тиме можда скренути и компромитовати рад ових комора још у самом почетку.

Дотицај разних привредних класа и узајамно урвнотежавање њихових интереса, треба тражити

вило да су женке лептира ватвореније боје па и тада, кад су мужјаци једнобојни, а само у врста које одају испријатан мирис, као нпр. Heliconidae, Danaidae и Actaeidae, налазимо оба пола у раскојној одећи. Код врста чије је заштитно средство подражавање извесним лептирима видимо, да су нпр. оба пола малих Lertalidae који споро лете, добила светлу боју оних врста којима подражавају, док код лептира који брзо лете — Papilio, Pieris и Diadema — у већини случајева женке усађају такву боју којом се могу заштитити; у таким тогодбама оне су често много шареније од својих мужјака. Познат нам је и диставец, инсекат из рода Phylippus чија женка има облик и боју зеленог листа. У свима сличним случајевима, таква разлика објашњава се тиме, што је женица потребна већа заштита, јер од тога, пошто она дуже живи, зависи, да ли ће она моћи да снеса јаја а с тим и да изведе из опасности живот новог колена своје врсте. У сисара и у гмизавца не видимо да постоје полне разлике у боји; то је с тога, што се мужјаци и женке налазе у подједнаким погодбама. Изгледа ми, да можемо усвојити такво мишљење, да ни међу наведеним лептирима из рода Papilio, Pieris и Diadema, па ни код осталих лептира, нема таквог примера, где би само један мужјак подражавао лептирима из фамилије Danaidae или Heliconidae. Не обзорући се

на то, нама је познато, да се све боје које привађају мужјаци, развијају врло лако и да оне врло лако усвајају све оне измене које им могу бити корисне. Може бити да то зависи од општег закона по коме је способна свака врста и сваки рад измењивати се у толико колико је то неопходно за срећан излаз у борби за живот а да се при том не иде ни један корак даље. Мужјаци инсеката, благодарећи својој грађи и своје начину живота, мање су подложни опасностима због чега им је мање потребна и заштита, те је они отуда и не могу добити природним одабирањем. Женкама је обратило потребна нарочита заштита, једно с тога, да би могле издржати борбу са опасностима којој је она подложна, а друго, у циљу размножавања и одржавања своје врсте, и зато видимо, да оне стварно и добијају ту заштиту на неки начин уз помоћ природног одабирања.

Дарвин у својем спису „Порекло врста“ привађа неопходну заштиту као узрок добивања боје у мужјака код такво, но како ми изгледа, он тој околности не придаје тако важан значај као ја. Он вели, да су мужјаци неких тица и лептира у извесним случајевима одевени врло просто а у извесним опет, да у шаренилу не уступају својим мужјацима; он ту појаву како ми изгледа објашњава законом наслеђа, по коме се у једном случају преносе у наслеђе задовибене боје само на један пол, а у неким на оба пола и то подједнако.

у једној широј организацији, као што је напр. **Привредни Парламент**, у који би ушли представници свију комора, а евентуално други стручњаци у привредним питањима; но ради заштите својих ужив интереса и техничког унапређења услова производње у својој области треба дозволити свакој привредној групи да има и своје коморе.

Друга би примедба била што пројекат предвиђа да се прирез за пољопривредне коморе има ударати и на индустријска предузећа. Пројектанти су можда овде мислили на пољопривредна индустријска предузећа која сами земљорадници узгред оснивају ради бољег искоришћавања својих производа. И у том случају пројектанти су хтели да дотични земљорадници плаћају прирез и од трговачке добити својих предузећа а не само од приноса своје земље. Но ову је идеју требало јасније истаћи. Иначе би било сасвим неумесно тражити, да индустријска предузећа плаћају прирез за пољопривредне коморе. Принцип је да свака привредна група, која ствара своју комору, сноси сама и трошкове за њено издржавање: тек у другом реду може доћи и државна субвенција, али никако прирез на друге привредне гране.

Но мимо ових примедба, пројект заслужује, као што смо већ рекли, највећу пажњу, а његови аутори и највећу похвалу за своју лепу иницијативу.

Д-р М. Недељковић
проф. Универзитета

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. Имам до 25 хект. ливада. Нашим ливадама велику штету наносе штеточине зване крт и нека врста жутог миша звана подкожник. Сам не могу да нађем пута да се тог немирног госта курталишем. Чинио сам све могуће да га утаманим али без успеха. Молим да ме обавестите на који би се начин могло спасти поменутих штеточина?

Александар Ср. Дужанић

Пољопривредник из Александровца (Жупа).

Одговор. Мишеви (Muridae) су животиње које спадају у ред гладара (Rodentia), врло брзо се плоде и наносе велике штете.

Као велике штеточине у пољопривреди познат је: 1. *шумски миш* (*Mus sylvaticus*) који је по леђима жуто, по трбуху бео, има дугачка задебеле ноге (којима врло добро скаче) иначе му је длака сиво мрка и 2. *пољски миш* (*Mus agrarius*) који је по леђима црвенкасто мрке боје, дуж леђа има црну пругу, по трбуху је бео и има кратак реп. Сем биљне хране једу и инсекте, али у експлозијама чине велике штете усевима, гривуши и утаманијући биљке и пустошећи род на читавим комплексима земља.

За утамањивање мишева до сада су употребљаване најразноврсније ствари. У употреби је био сумпоров диоксид ($S O_2$); то је гас који се добија кад се сумпор пали. Овај гас је безбојан, има непријатан мирис и гуши. У мишеј ходнике међу се плекане избушене кутије у којима се упали

сумпор — то може бити и сумпор у шипкама — па се онда земљом покрије, да гас који се развија напуни ходнике и мишеви од тога угину.

Употребује се и угљен диоксид (CO_2). Једињење ово називамо обично угљеном киселином, која се употребљава и за продукцију обичне соде воде. Угљен диоксид се добија на тај начин што се калцијум и магнезијум карбонати спале уз прилаз ваздуха. Овде се исто тако ради као и код сумпорног диоксида.

Међутим све те ствари нису дале говодне резултате. Модерно утамањивање мишева врши се на тај начин, да се у буљонске културе бацила, који изазивају заразан болест код мишева, потопи извесна количина пшенице у зрну, па се остави да зрно у тој течности за 24 сата набубри и затим се исто растури по њивој околини мишијих рупа. Кад мишеви поједу то зрно они се после 4—5 дана разболе и 9—10 дана почињу у масама да гину. Угинуле мишеве поједу зарици па се и они разболе; тако се болест брзо и лако шири. Ако су мишеви размножени и по околним њивама, онда је саветно да се сопственици договоре и да једновремено предузму акцију за утамањивање мишева на једном већем комплексу земље, јер бадава се утамањују мишеви на једној или двама њивама, када ће после кратког времена доћи ове штеточине из суседних њива у очишћену и полова почети да наносе штете.

У нашој отаџбини постоји неколико завода који производе средстава за утамањивање мишева и ја препоручујем особито чувени „*Паџомишић*“ који се справља у „*Камендну*“ заводу за производњу серума у Новом Саду, коме ако се ја ко обрати добиће тачно упутство о употреби овога средства којим се врло брзо може да спасе од ове опасности.

1 литар Паџомишина стаје без поштарине 125. дин. Изгледна да код г. Дужанића влада овај шумски миш, кога он назива поткожнички и ја му препоручујем да се спасе од ове опасности Паџомишином.

Што се таче утамањивања кртица ја бих му препоручио да опроба ово средство: Нека у апотеци узме средство звано угљен дисулфид (Carbonum sulfuratum, Sulfure de carbon CS_2) које се некад употребљавало за утамањивање филосфере и од овог средства нека једном бризгалицом, која је облика оних бризгалица којима се праве кобасице, узбрига извесну количину у свење кртичке и то тако, да предходно разгрне мало земљу док доспе до рупе која води у кртичине ходнике и у рупу нека бризга ово средство, па затим нека је поново затрпа. Ово треба да се уради на што већем броју кртичњака. Испарења од овог средства рашире се и исане подземне ходнике у кртичњацима и од њих се кртице угуше.

Гас угљеног дисулфида је отрован а поред тога и јако запаљив; због тога са њиме треба најпаљиво радити.

1. маја 1923. год.

Д-р Андрија М. Врњић,
редован члан Срп. Пољопр. Др.

Питање. Имам засађених око 250—300 комада окармањених јабукових дрвета у разним сортама. Но једно 100 комада „*Колчацрке*“ које сам пре 20 година засадио, на јаким месту у падини, окренутој јужној страни а која

је заклоњена од ветрова, сваке године цветају, а у мају месецу опадне плод и лишће им изгледа као кувано.

За сво време од 20 година, добио сам од њих свега око 200—300 кграма плода.

Зато молим за обавештење преко листа „Тежака“: кава средства треба да предуземем, да да дођем до рода?

Мата Марковић,

полупривредник

Богатица—Девач.

Одговор. Често се дешава, да воће и ако није преливно и болесно, пре сазревања опада са дрвета. Овоме су разни узроци а многи до сада нису ни познати.

У већини случајева, томе је узрок суша, јака припека — жег и топли ветрови, — који лишће и младе плодове просто опрље, услед чега пре времена опадају а нарочито ако су воћке засађене на јужним местима.

Сем тога опадању цвета, плодова и лишћа често су узрок и разне болести као и штеточине — инсекти, о којима је доста писано у „Тежаку“ и „Полупривредном календару“ и изнета средства за њихово утамањивање.

У главном, према до сада практичном сазнању, *лоша плодност воћке* долази услед ових узрока:

1. Неподесан избор сорте;
2. Калемљење воћака на неподесним подлогама;
3. Сувише дубоко и често сађење;
4. Неподесно време, нарочито при цветању.

Да се наведени узроци отклоне, треба овако поступати:

1. Сорте које слабо рађају не треба садити, а ако су већ посађене, онда их ваља у круни прекалмити подеснијим сортама, према месним приликама и ако воћке нису престареле;

2. При сађењу воћака обратити пажњу, да су прозиведене на подесним и одговарајућим подлогама;

3. Код дубоко засађења воћака, треба одгурнути сувишу околу земљу, пазићи да се живе не оголе.

Ако су честе, онда свако непотребно дрво одстрањити и воћњак разредити. Том приликом круну здрављиво разредити, да се на њој образују равномерни родни пуцолци. Кресање и разређивање круне треба вршити и код снажних воћака;

4. Заливање воћака водом нарочито за време цветања, веома је пробитачно. У том случају, треба око стабла сваке воћке земљу прекопати и направити удубљење у виду чиније у пречнику 1—2 метра. У њих силати воду а затим покрити натуралом сламом, како би се влага што више у асмљи задржала.

За време суше и топлих дана, треба лишће и плодове свако вече прскати водом, са прскалицом, која се употребљава за прскање лозе.

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ

† **Петко Милчановић,** тежак из Рушљева (срез пожежки, округ ужички), редовни члан Српског Полупривредног Друштва, пре неки дан је у београдској болници подлегао операцији, у добу (46. година), кад је својом телом спремом и својим одушевљењем за користан рад могао много урадити.

Милчановић је у неку руку и довекле и моја дехова творевина; отуда и нарочити бол који за њим, тако рано преминути, осећам. За својих 40 година рада, у најлепшој успомени ми је остао онај период прегалаштва око унапређења пољске привреде у околини Пожеге, рада који се распростирало на 5 срезова. Уверен да ће пољопривредне напретке најпре прихватити и најурашеније се кроз цео век за њих залажити млади људи, управо младићи, ја сам се нарочито старао да их за ту сврху ангажујем. И нисам се прегваро: у колико су се за последњих 90 година у томе крају осетили пољопривредни напретци, заслуга је оних влада ондашње деце, која су прошла кроз разноврсне курсеве и оне стотине оновремених младих људи, који су се с одушевљењем прихватили тешке али дивно и похвалне улоге пионира. Међу овима се нарочито истакосе: Бранислав Павловић, Божа и Љуба Мићић, Петко Милчановић, и још неколицина, који постигоше завидну културу, повзаше се с природним и друштвеним наукама, схватили и разумеше напредну пољопривреду и поставше морални и пољопривредни ауторитети свога краја.

Покојног Милчановића сам запазио још као непунлетног младића. Беше убоги сиромаш, као, у осталом сва његова фамилија: на ногама испречани стари опаци, на снази рубине од саме конопље, поврх њих чисто али искрпљено вуново одело, на глави чиста али врло стара капа. Тих, миран, прибран, скроман, какав је остао до последњег дана, он је, на првим састанцима, слушао одушевљене проповеде свога старијег пријатеља и усвајао поуде да се и сам прихвати напреднијег пољопривредног рада и да му, и речују и делом, постане носилац у својој блиској околини. И он одједаред отпочне тако радити: није било ниједнога пољопривредног курса, ниједног практичног пољопривредног предавања и виједне пољопривредне изложбе што их Полупривредна Подружина у Пожези приређиваше, а да их он с највећом пажњом не пратише. Тежак и пољопривредна литература му постадосе редовна лектира; уз то он, који је свршио свега основну школу, пожури да се темељно упутује у природне и друштвене науке. Каменар, који дотле никаквога приноса његовој породици није доносио и са чега је и сиротовао, отпоче се под Петковом руком и са Петковим пресвећеним умом претварати у површину од еминентне вредности: тај камењар је сад најугледнији воћњак са 2500 самих шљиве, поред другог воћа, а уз њега 36 кошица Лајансова тила.

Са таквога рада је Петко постао углед своје ближе околине и стварно угледан и уважен човек, служећи као пример другима: да се са усвајањем напреднијег пољопривредног рада и са стицањем знања потребнога за извођење тога рада — може изванредно много постићи, па да се и камењари могу претворити у подлогу култура велике вредности и знатнога приноса.

Растајући се с таквим својим пријатељем, мене обузима тиза туга за губитком једнога сјајнога носиоца пољопривреднога напретка и једнога човека велике моралне вредности,

Драгиша Лапчевић

ЗАПИСНИК

VIII редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржане у дому Друштва број 23. фебруара 1923. године, у Београду

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. Др. Веља Стојковић, и чланови Управе: г. Алекса Л. Поповић, Александар Г. Јовановић, Луба Јовановић, Вања Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, Никола Петровић, Павле Петковић, Софроније Петровић и Драгутин Срећковић. Као гости присуствовали су редовни чланови Друштва г. г. Миодраг Кукић и Андрија Жора.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележио секретар Мила Ј. Анастасијевић.

Пре преласка на дневни ред председник је прочитао одговор на поздравни телеграм упућен Његово Величанству Краљу са Редовног Годашњег Збора, који гласи:

Господине,

Његово Величанство Краљ благовољно је наредити да се најављено његово захвалност на изражава одаости и поздраву, које сте му поднели у име Српског Пољопривредног Друштва приликом Редовног Друштвеног Збора.

В. Д. Шефа Кабинета
Јанковић

Одбор устајањем прима изјаву са „ЖИВЕО“

I.

Прочитан је записник VII седнице која је усвојен са мањим изменама.

II.

Прочитан је програм рада за 1923. год. предлози од стране Одбора за израд истог. После дуге дискусије читан је члан по члан од којих су неки коригирани. Одлучено је, да се усвоји следећи програм рада за 1923. год.:

1.) Друштво ће преко свога стручног административног особља, а тако исто и преко својих других органа пружити сваком пољопривредном стручњаку пољопривредна обавештења.

2.) Друштво ће изнети, да све Друштвене Секције израде програм рада за дужи низ година, узимајући у разматрање и претрес ране стручне проблеме села, сеоског живота и рада.

Стољарска и Грађевинска Секција израдиће још и предлог за стечање.

3.) Друштво ће помагати оснивање нових сеоских, средних и окружних подружница и њихових Савеза.

За функционисање тих Савеза ревидираће се Пословник.

4.) Друштво ће подстицати и помагати пољопривредне подружнице, да у овој години одрже што више практичних предавања на своју грану пољске привреде и то како на трамезе појединих подружница, тако исто и по иницијативи самог Друштва.

5.) Друштво ће подстицати и помагати пољопривредне подружнице да у овој години преређују практичне пољопривредне курсеве при каквим државним или самоуправним пољопривредним установама или ван њих.

Програм ових курсева и време њиховог држања одрицаће се у споразуму са заинтересованим подружницама.

6.) Друштво ће ове године продужити рад на заснивању Дечјих Пољопривредних Клубова и на штампању месечних упуштава за њих.

Сем тога ове ће се године изредити изложбе провавода Дечјих Клубова.

7.) Друштво ће одржавати везу са осталим постојећим пољопривредним организацијама у земљи.

8.) Друштво ће у складу одлуке Главног Годашњег Збора припремити предлог за замену својих прџака.

9.) Друштво ће и у овој години вршити набавке пољопривредних машина, справа, алати, као и материјала и семена за наше пољопривредне поступајући при том онако, како је то у пословнику предвиђено.

10.) Друштво ће и ове године, поред „Тужана“ и Пољопривредног Календара, штампати и сва књижевна издања, предвиђена Правилника и Пословника, у границама предвиђених буџетом Друштва ће одржавати пољопривредну Читаницу у своје дому и испуњити своју библиотеку домаћим и страним књигама и часописима.

11.) Друштво ће приредити у току ове године једну посету пољопривредној изложби у Приштини за округе: Косовски и Земунски, зашта ће ступити у везу са Министарством Пољопривреде и Вода и тражити сарадњу и помоћи.

12.) Тако исто Друштво ће приредити по могућству у Београду један виски Сајам са циљу Краљевицу.

13.) Друштво ће помагати приређивање подружничких изложба у овим подружницама, које се буду пријавиле а у границама буџетске могућности.

14.) Друштво ће припремити све што је потребно, да се у току ове године изредити ужи област изложба у Тузли споразумно са тамошњим пољопривредном подружницом.

15.) Да се о Друштвеној Служи, пошто се неће моћи приредити изложба, по могућству одржи какво јавно научно предавање из области пољопривреде, које би се имало по могућству штампати.

16.) Друштво ће продужити рочице по расписаним стечањима за наредне различне разе, којима рок у овој години истаче, ако се за ове не буду пријавили такмичари.

Ко провазде семена од луцерке или врвене детелине доброг квалитета најмање 50 кгр, да се награде. Ове награде да се распостру на Србију и Црну Гору.

17.) Друштво продужује рок за штампање пољопривредних књига до 1. маја 1924. године, уколико на њих не буде било усвојених прџака до 1. маја 1923. год. и то:

1) за књиге које би се штампале као библиотека Српског Пољопривредног Друштва;

Гајење баласа за искрму сточке, Грађевинарство, Живинарство, Поуза о ђубрењу стајским и нештачким ђубретом, Ливадарство, Гајење сена;

2) за књиге које би се штампале као Тежкова библиотека: Гајење луцерке и цвене детелине; Ињско гајење крошара;

Гајење лана и конопље за домаћу прераду; о Плодороду; Прерада шљива; Конзервација пољарка; Пољопривредно знагодство на добру нашег сељака;

3) Као дуварске поуке, плахате;

Преклање винове лозе и заправљање сумпором.

4.) Да се стечај допуну и овља књигама:

1) Основни сточни лекарстај;

2) Храњење домаће сточке.

18.) Да се према чл. 30. правила организују курсеве за сеоске домаћине, ради чега ће Друштво ангажовати стручну учитељницу, која ће ове курсеве руководити по селима.

19.) Друштво ће позвати своје подружнице и своје чланове, да раде у току године на рационалној производњи семена од пш. билка: (сточне репе, граорине, мушара, црвене детелине, луцерке и т. д.), с тим, да ће им Друштво откупити сав вишак произведеног семена као буде одговарало потребним условима. Нарочито истакнуто производње доброг и чистог семена Друштво ће и награђивати.

20.) Да Друштво набави у овој години једну машину за чишћење детелинског семена од вишне косаце ради довања на послугу производњачима детелинског семена.

21.) Друштво ће и у току године приредити за своје чланове научно путовање по Хрватској, Славонији и Војводини ради ступања у тешку везу и упознавања са тамошњим селацима, заводима и стручњацима.

22.) Да Друштво припреми све што је потребно за подизање главне аграде и магацина у Београду.

Прочитао је писмо Набављачке Задруге Државних Службених, којим моли да им се смањи кирија на панелу. Одлучено: да се кирија за панел смањи од 2.000 на 1.600 динара.

За овим је седница закључена.

О Г Л А С И

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предатне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

Вунаре-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. БЕРАСИ и КОМП. Београд Краљ Миланова улица 36. Телефон: 672

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

" " " 6 " 680.— "

" " " 7 " 700.— "

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дин. кграм.

Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Тима Владисављевић трговац семена о-
творио је семенар-
ску радњу у Марсељу, у Француској. (*Marseille*,
29, rue Ferrari). — У Београду држи филијално
ствариште семена, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8*.
— Поручбине семена као и друга писма, могу се
и даље слати на адресу: **Тима Владисавље-
вић** — Београд — Трајим пољопривреднике, који
би се примили производње луковог семена за
рачун фирме, по цени и уговору закљученом у
напред.

О Г Л А С

Српском Пољопривредном Друштву у Београду,
потребна је већа количина

Мадагаскарске рафије зване „Мајунг“.

Позивају се заинтересовани, да изволе
поднети своје понуде са условима за испоруку
ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

За пољопривредни календар Срп.
Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву,
да им пошаље на долашу пољопривредни ка-
лендар. Пошто долазни трошкови стају много
више, по што је вредности календара, што се
овим свима скреће пажња, да Друштву унапред
пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исти
доставити поштом без икаквих других трош-
кова. Ко наручи преко 20 календара, добија
попуст од 20%.

ЗА ПОЗУ

ВУНОВЕ

ПРАВЕ

НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустраја)

ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ

могу се добити у Главном

Савезу Земљорадничких

Задруга и у свима већим

гвојџарским трговинама

Главно заступништво код

БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА

БЕОГРАД 1-4

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-
дивљака и то јабукових, крушкових, магривних и шљива
џанарика као и велики број младица дузових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500,
а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20%
јефтиније.

Управа продаје велики број бокора веома крупних
баштенских јагода по 0'25 дин. комад; резнице добрих
сората рибизле и резнице културних сората врбе.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповоружемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17⁰/₁₀ ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12⁰/₁₀ до 15⁰/₁₀ КАЈНИТ — 40⁰/₁₀ КАЛИЈЕВА СО — 16⁰/₁₀ СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенацаупућује се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу највишег решење од
априла 1869. г. прешпску друштвену
носа пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 45 дин.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједна за
целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговоран уредник, Др Е. М. Стојковић

Број 19.

БЕОГРАД, 13. МАЈА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Пољопривредне Подружине

Ради унапређења целокупне пољске привреде, села и сеоског живота, установљена је у Београду још 1869. год. Српско Пољопривредно Друштво. Оно свој рад развија у два правца: васпитно-пропагандистичком и пословно посредничком.

У васпитно-пропагандистичком правцу оно:

а) шири у народ савремена корисна знања и методе рада, како би се наша пољска привреда, село и селски живот брже и потпуније саображавали напретцима науке и потребама народног живота. Оно то постиже приређивањем популарних јавних и очигледних практичних предавања, курсева, изложба, утакмица, стечајева, скупова, конгреса и т. д. и уношењем у народ разних књига, поука, упутстава, листова и т. д.;

б) пропагира у народу савршеније справе и машине, боље расе стоке, семе и други пољопривредни материјал, израђен у земљи или на страни, старајући се свагда да нова непозната или недовољно проучена средства за пољопривредну производњу предходно опроба било само, било преко разних пољопривредних установа, било преко појединих пољопривредника;

в) васпитно и морално подстиче и помаже стварање просветних и економских организација (друштва, удружења, задруга и т. д.) у селима на основи кооперације и узајамног помагања у раду ради општег напретка села и сеоског живота.

г) развија и шири осећаје, другарства и пријатељства не само између пољопривредника него и између пољопривредника и представника разних других занимања;

д) сарађује са свима друштвима и организацијама у земљи, којима је циљ културни и економски напредак пољопривредника, села и сеоског живота.

У пословно-посредничком правцу оно:

а) набавља у земљи и на страни стоку, пољопривредне справе и машине, семе и други пољопривредни материјал потребан за производњу;

б) расписује, одређује и издаје различите награде ради завођења напреднијих начина рада и производње по свима гранама пољске привреде; в) материјално и морално помаже Подружине ради њиховог што равносијег рада у народу.

Ове задатке Друштво може постизавати само тако, ако је цела земља засута јаким, активним и агилним Пољопривредним Подружинама, које би око себе прикупиле, за себе трајно везале и под свој утицај ставиле најшире масе пољопривредног становништва.

А Подружине Српског пољопривредног Друштва могу бити за поједина села, општине, срезове или округе.

У круг рада сваке Подружине пада:

1. да учине на своју околину, те да се што више пољопривредног знања шири списима, јавним предавањима или практичним курсевима и да помаже распрострањање друштвених издања у народ;

2. да се стара о распрострањању добрих пољопривредних справа, бољих врста усева и стоке;

3. да приређује локалне, сеоске, окружне или обласне изложбе и конгресе;

4. да поседује у набавци справа, стоке, семена и свега што спада у круг рада друштвеног.

Број Пољопривредних Подружина је прошле године износио 101. За једну типичну пољопривредну земљу и за овакве велике задатке, какви падају на Српско Пољопривредно Друштво, тај је број сасвим незнатан. Потребно је да се број Пољопривредних Подружина знатно умножи.

Дужност је свих пријатеља народнога напретка да се око оснивања, одржавања и развијања Пољопривредних Подружина ангажују и живо заузму. У првом реду та дужност пада на државне економске, учитеље и остале интелегентне људе који у народу живе и који су у непрекидном додиру с нашим пољопривредником.

Државни економски већ као школовани пољопривредници и пољопривредни органи немају бољег средства и савршенијега агента за напредак

пољопривредни покрет и за стварање модерне пољопривреде, него што су Пољопривредне Подружине, које би око себе прикупиле најшире пољопривредне масе и уз које би и преко којих би државни економисти најлакше могли долазити у додир с народним масама, одушевити их и придобити за напредније начине пољопривредног рада. У овоме послу, т. ј. у послу које заснивања, одржавања и развијања Пољопривредних Подружина сјајно могу помоћи они, који су свршили наше ниже пољопривредне школе, па се сад налазе у селима и раде на својим имањима. Ангажовање свештеника је за ове сврхе такође врло потребно и изванредно корисно, а тешко би се могао наћи свештеник који би се овога ангажмана одрекао.

Учители, међутим, који су негда, пре постанка државних економија, били најважнији и најактивнији помагачи Српског Пољопривредног Друштва, позавани су својом високом улогом у народу, да се поврате својим сјајним и славним традицијама и да постану најважнији предводници за образовање, одржавање и развијање Пољопривредних Подружина. У непрекидном и непосредном додиру с народом, они имају један изванредно леп начин опхођења с нашим сељацима, ванредно познају његово душевно и материјално стање, лако могу умотрити метод за спровођење пољопривредног напретка у појединим крајевима, па су у положају да задобију и трајно одрже народно поверење, које је ванредно важан чинилац за оснивање Пољопривредних Подружина и за препоручивање и усвајање напреднијих начина пољопривредног рада. Као год што је знање безусловно потребно за подизање и развијање духовне и материјалне

културе сваког народа, тако је неминовна потреба подићи народну привреду, да би она дала материјалну подлогу за развијање знања, т. ј. за развијање, па и само одржавање просвете и поправке положаја просветних радника. У томе погледу је улога народних учитеља за оснивање и одржавање Пољопривредних Подружина толико значајна, да се не може замислити ни један учитељ који би се те свете улоге одрекао.

Учителице имају ништа мању и ништа незначајнију улогу: да свој утицај распоростру на сеоско женскиње и да га задобију за циљеве Српског Пољопривредног Друштва, које преко својих Подружина настојава домаћинским и другим курсевима да се и женскиње оспособи за врсне домаћине и способне и разумне пољопривредне посленице.

Надати се да ће сви они, носиоци свестраног народног напретка, пожурити да оснивањем Пољопривредних Подружина и трајним радом у њима одговоре своје високоме задатку и задуже свој народ новим изразима поштовања и љубави а поштовањем захвалним поменом оних, који се у њиховом добру стараше.

Трговишки Гласник.

ИЗ РИБАРСТВА

Омањи рибњаци за гајење шарана

Шптање: — На свом имању спремно сам земљиште за рибњак, у величини од 6 арв; рибњак је на таквом месту, где вода сама извире и из рибњака отиче.

Молим Друштво да ми даде савета и упутства, какву рибу и које сорте би требало да набавим и где, те да у рибњаку гајим, јер још нисам никад рибу набављао.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧИМ ГНЕВДИМА

од Алфреда Р. Валаса

преведено *Благ. Д. Тодоровић.*

Не одбацујући битност таквог закона (за чију потврду Дарвин вели да може навести већи број доказа), ја налазим, да таква разлика у највише случајева долази од мање глв веће неопходности заштите за жене своје групе.

Закључак. Можда ће неко од мојих читалаца рећи, да су урнци којима ја придијем тако велики значај у привреди природе, врло ништавни за тако важну улогу коју им ја одређујем. А ли они свакако треба да се сете да се главни циљ свих особености животињске грађе састоји у опстанку појединих индивидуа и целе врсте. Досада се на боју често сматрало као да је животиње имају не да користе себи, већ да буду у вољу човеку или каквом већем бићу — да би се појачала лепота и идеална хормонија која постоји у природи. Ако би то и у ствари било тако, онда би боје организованих бића морале бити изузетак од свих осталих природних појава. Оне би биле не као **продукат** општих закона, и не би биле последица сталног изменавања спољашњих погодаба,

У таквом случају, ми не бисмо били у могућности испитати њихово порекло, јер би оне зависиле (због те хипотезе) од такве воље чiji би мотиви имали за нарек да остану тајна.

Но, на велико изненађење наше, чим смо почели проучавати и класификовати боје, које постоје у природи, видели смо, да су оне у тесној вези с многим другим појавама и да као и те појаве подлеже тачно општим законима. Говорећи о тичама, ја сам покушао објаснити неке од тих закона и доказати да и начин прављења гнезда утиче у велико на боју жене. А сада сам слободан обратити пажњу читалаце и на то, да и шаренило лепог цвећа за које се дуго времена тврдило, да постоји ради што боље искористићања од стране њихова господара, у самој ствари, као што је то Дарвин утврдио, припада општем закону корисности. Цвеће ретко има потребу за заштитом, но њему је врло често неопходно вапратишање помоћу инсеката. Светле боје разноврсног цвећа привлаче инсекте исто тако као и слатки аромат и луцење меда. Да боје цвећа имају и у ствари тај значај, доказује се чиниеницом која јако изненађује: у Белака, које се оплођавају искључиво ветром, које за тај циљ не траже помоћ инсеката, **видимо ретко или не видимо никакво шарене цвешеве.**

И молим да ми даде упуштање, када је најбоље доба, у години за пуштање рибе у рибањак.

Никола Т. Ивановић,
члан удружине Башњанске, срез
Јасеничког окр. мегледерског.

Одговор: — Гађење рибе у рибањацима представља данас једну важну привредну грану, и за извесне земље оно је извор знатних прихода. Брижљивим посматрањем начина живота и навика појединих врста риба, ризно-ликљим покушајима и прикупљеним искуством из праксе, гађење је риба данас усавершено до једне нарочите, веома лукартивне вештине, која се одомаћила у свима уређенијим земљама. У нашој земљи, поред свих природних услова за одомаћење ове природне гране, на њу се до сада није готово ни помислило. Међу тим, нама се чини, да кад би се знало са колико се мало средстава могу остварити извесни омањи рибањаци, који би ипак доносили прихода или бар, ако су скромнијих размера, подмиривали сву потребу у риби било читавих општина, манастира, задруга, било појединаца, и кад би се имало мало предузимљивости за послове те врсте, споменути би се привредна грана брзо и код нас одомаћила, и ушла у ред оних које данас састављају нашу домаћу економију.

По закону о риболову, који је усвојила Народна Скупштина и који је ступио у живот 1-ог Јануара 1899 г., у циљу развојавања риба и подизања рибарства у Србији, установиће се један или више завода за вештачко гађење риба (члан 23. закона). У таквим ће заводима, кад се временом буду установили, бити остварено све оно, до чега се до данас искуством и науком дошло у томе погледу и они ће, ако им буде цолољена сва пажња, коју заслужују, бити расадници за ширење рационалног рибарства у нашој земљи и праве школе за оне, који су буду хтели одавати томе послу.

Али успостављање таквих великих модерних завода захтева знатне капиталне, техничке проучавања и наро-

Код тако огромног утицаја општег привредног корисности боја различних група како у животинском тако и у биљном свету, нама је немогућно сложити се са онима који не верују у теорију о специјалним заштитима. А онима, који би покушали побјавити наведене чињенице, могли бисмо рећи само толико, да је за то потребно позабавити се целим низом чињеница а не само неким од њих. Они ваља да се сложе с тим, да нам теорија развића и природног одабирања објашњава огроман низ чињеница, које се односе на боје на које наилазимо у природи. И све докле, док нам се не ставе на супрот такве чињенице, које би биле у хормонији с каквом другом теоријом, од нас не треба очекивати да ћемо напустити теорију која нам је већ показала велике услуге и довела до открића многих интересантних и неочекиваних односа између обичних појава на које наглазимо у живих бића.

— Крај —

чите стручњаци, који би њима руковали. Оно је с тога могућно само за државу, поједина већа друштва и капиталисте, и вероватно је да ће проћи доста времена, док се буде код нас остварио који завод те врсте. Ми не мислимо овде говорити о таквим рибањацима, нити се упуштати у описивање оних начина гађења риба, које је могућно само са таквим средствима остварити. Нама је пред очима много скромнији и практичнији циљ. У нашој земљи има услова да се одомаће омањи рибањаци извесне врсте, за које нису потребне нарочите угодне земљишне прилике, велики капитал, нарочита стручност, и брига око њихових одржавања. Поједине општине, манастири, па и појединци осредњега стања могу лако остварити такве рибање, који би им у свако доба подмиривали потребу у риби, и, ако су моле већих размера, доносили и прихода, нарочито у време постова, кад је риба обично на цени. То су рибањаци, у којима би се гајио и расплођавао искључиво шаран, и за које се трошкови и стручност око инсталације и одржавања могу свести на веома малу меру.

Шаран је између свих врста риба, које живе у нашим водама она, чије је гађење и најлакше и најјевтиније, а уз то се добро рентира. Он се лако прилагођава свима водама и приликама за живот. Он се одржава како у текућим, тако и у барјанским водама, и подноси како велике дубине тако и плитак од само неколико десиметара дубине. Његова је исхрана врло проста и једноставна, и упоредивши га са осталим нашим врстама риба, шаран од свију најбрже расте. На послетку његово је размножавање врло лако и брзо, и пошто се шаран, на крупнији ни ситуији, не храни рибом, то се ситна риба не ватире као храна крупнеје. То су особине, које чине да је гађење шарана у рибањацима практичније од гађења осталих риба и због којих би било жељетно, да се оно и код нас одомаћи.

Најпростији и најјевтинији начин за гађење био би овај у омањим басенима, чија коаструкција не захтева ни великих трошкова, ни особите пажње. Такви се басени често пута већ налазе поред какве неке воде (и тада их треба само поправити и осигурати од преливања, поплаве или пресушавања), или их је лако ископати пред какве реке, речнице, извора или потока, па за тим навратити каквим јазом воду у њих, или, ако је земљиште довољно порозно оставити да вода у њих подире. На послетку може се басен ископати и у близини какве изворске воде и ова у њега јазом навратити; али ваља нам додати, да је вода у непосредној близини извора мање погодна за гађење риба, но речиа. У Француској, у крајевима где падају велике кише, копају се басени на местима, где се може кишница сливати уз околнине, и на пр. у покрајинама Les Dombes, La Bresse и т. д., где годишње пада у средњу руку 120 см. кише, налази се много рибањака, које једино кишница снабдева водом. Али у нашим крајевима такви се рибањаци не би могли одржати; у време припрека они би или са свим пресушили, или би им се вода укварила. У осталој, веома велика издржљивост шарана и његова особита способност за прилагођавање најразноврснијим приликама за живот, чине, да се он може одржати у свима водама, осим у онима, које су са свим загађене. Питање о природи воде за гађење шарана

с тога је много простије, но ама коју другу врсту рибе. Ваља нам само додати, да ако се за снабдевање рыбака уама вода из какве реке, речине и т. д. у којој већ има рибе, ваља добро навигати, да се том водом не увуче у басен и ситна риба, јер се међу овом може налазити и каква ситна штука, буцов, смељ, бандар, сом и т. д., који се хране рибом и који би, док одрасту и размноже се, стаманили велику количину ситног шарана, а можда и сасвим опустили рыбака.

На местима, где вода утиче у басен, а из овога отиче, ваља поставити гвоздене или дрвене решетке, или ограду на које врсте, кроз коју вода може протичати, а риба не може пролазити. Ту ограду ваља с времена на време чистити, да је не би предмети, које вода може намети, затворили и тиме спречили протисање воде.

Осигурање од поплаве може бити на тај начин, ако се цео басен оградити довољно високом плотом, поплетом, насином и т. д., који би били толико високи да надвишавају бар за један метар највећу висину воде на томе месту, а кроз које не може риба пролазити. Ако се у басену мисли гајити само крупна риба, осигурање од поплаве може бити и на тај начин, кад се око целог басена, на растојању од 1—2 метара, побију у земљу шипови, који би ту стално стајали и на које би се само онда, кад прети опасност од преливања или поплаве, такла нарочита, у напред спрењена, пређа, која би служила за то осигурање. Ова пређа треба да је од јаког канапа или ишљика, са оквима довољно малим да риба не може кроз њих пролазити; ако је могућно ваља је још превући и тером, да дуже служи. Она се привезе за шипове тако, да образује потпуну ограду око басена. Кроз доњи крај пређе треба да је провучен конопца, за коју је на сваки 0,50—1 м. растојања привезано камење, довољно тешко да ветар, таласа или сама риба не би могли одићи пређу са земље; други конопца, провучен кроз горњи крај пређе, утврди се везама за горњи крај шипова. На место ове пређе може се намастити друга каква у напред спрењена ограда од гвоздених решетки, летва и т. д., која се може брзо и намастити на поменуте шипове и уклонити са њих. Добра је стравна оваквих покретних ограда та, што се оне, чим пређе опасност од поплаве могу уклонити, те да рыбака опет остане изложен сунчању светлости.

Величина басена може бити колика се хоће и колико допуштају земљине прилике и количина воде, која се има на располагању. Та величина у опште треба да је толика, да млаз воде којим се располаже буде довољан да наплати ону количину воде, која се губи испаравањем и упијањем воде у земљу. У случају, кад је земља таква, да се велика количина воде губи тим упијањем, треба бити цео басен, било поједина места у њему обложити каквим мање пробојним материјалом (кљовичом, циглом, цементом).

Блик басена може бити за канап. Стране треба да су козе: једно за то, да не би било обрњавања, а друго и с тога, да би риба имала и пливних места, на којима она по каткад радо излази. Ови су пливаци нарочито потребни у басенима, у којима се риба и плоди; они тада треба да су покривени травом, и што је могућно

боље изложени сунцу. Дубина при најмањој висини воде не треба да је мања од 0,50 м; у плитким басенима треба да се налази бар једно дубље место (на пр. каква нарочито ископана рупа на дну басена), где би риба могла наћи склоности од јаких врућина и велике хладноће. На дну басена треба да има доста водених биљака. Ове, осим тога што служе за храну шарану, имају још и ту добру страну, што ослобађајући кисеоник, чисте воду. А ако се у басену риба и плоди, онда су те биљке потребне и с тога, што шаран око њих баца икру. Најпрактичнији начин за запаљивање таквих биљака у новим басенима био би тај, да се у ове пренесу аједно са земљом из какве обложне баре, или да се посеју у другом каквом плитком басену, одакле би се, заједно са земљом, превеле на дно басена, у коме се мисли гајити риба.

Начин гајења шарана у таквим басенима зависи од тога, да ли се у њима мисли гајити само одрастан шаран, или се овај мисли и расплодити.

М. П.

(Наставак се).

Друштво, Подружине, Дечји Клубови.

9. Награђена деца Приликом држања изложба чланова Дечјих Пољопривредних Клубова су се са својим производима излагали 554 дечака и девојчица, па су награђени

I	наградом у вредности 60 дин.	159
II	" "	35 " 196
III	" "	30 " 199

Награде ће бити ових дана разаслате вођама Клубова и држаним епонозима ради свечаног раздавања.

Награђени излагачи су изложили: кукуруза 322, пшенице 184, јечма 87, ражи 5, овса 8, граха 59, кромпира 79, лука 25, зелени 3, репе 7, купуса 4 и кокошака 13, свега 726, предмета.

За рад у настујајућој години ће се, ако се добије материјалне могућности, проширити круг занимања Дечјих Пољопривредних Клубова на тај начин: што ће се свима награђеним дати по једна тромесечном узраста крмачица, с тим, да сваки по једну крмачицу од три месеца врати Друштву чим му се први пут крмача опраси, како би се раздавање крмачица могло вршити даље члановима ових Клубова, који с радом својим дотерају дотле, да, поред ратарства, отпочну прелазити и на свињарство.

10. Распрострањење справа. Врло је потребно за све Подружине, да сви држани економци и сви пријатељи пољопривредног напретка живо настану око што већег распрострања савршенијих справа, алата, машина и других пољопривредних потреба, јер од тога у знатној мери зависи боља и савршенија обрада, потпунији успех, уштеда у радној снази и свеколики пољопривредни напредак. Српско Пољопривредно Друштво ће сваку поручбину брзо извршити. За севојске потребе поручбине треба увек равније чинити, а не чекати последњи дан.

11. Народна самоуправа за народ. Неда су окружни одбори и окружне скупштине поклањале врло велику

пажњу задацима Српског Пољопривредног Друштва и помагале га морално и материјално. У данашњим приликама је знатно потребнија та помоћ и живље ангажовање народне окупне самоуправе за унапређење наше пољопривреде и економске подизање нашега пољопривредника. Свеколике околности које су наступиле и оне које тек наступају и имају да наступе, изискују велику бригу и трајно старање да се у области пољопривреде што брже, што више и што боље уради.

Српско Пољопривредно Друштво, верна својој традицији од 54 године, свесно великих и неодољивих потреба наше пољопривреде и наших пољопривредника и понесено одлучном вољом да што више својих задатака на добро наше пољопривреде буде што пре остварено, улаже свеколике напоре да велику идеју пољопривредног напретка и у дело привреде.

У томе тешкоме и благотворном задатку Друштву су органи његове Подружине, које на терену, у самом народу у непосредно делују на остварују ових високих циљева. Те Подружине, којих има у свакоме округу, већ тим самим се препоручују племенитој пажњи окружних одбора и окружних скупштина, да их морално помогну на тај начин: што ће чланови окружних одбора и окружних скупштина, и сами непосредно узети учешћа у раду Подружине као њихови чланови и народ придобити да се њима с поверењем и љубављу приближи, и што ће саветовати општинске представнике да и они то учине. Осем моралне помоћи, очекивати је да ће окрузи сваке године и редовно код свога буџета пружати Подружинама и материјалну помоћ, да оне могу разгранати своје послове и с више сретана покорити да сваке задатку одговоре. А кад која од Подружине приређују изложбе, окрузи би били позвати, ради напретка и угледа свога краја, да трошкове оне изложбе, према на свој терет. Тако исто ваља велику пажњу обратити образовању, одржавању и развијању Деџих Пољопривредних Клубова, установама за пољопривредно васпитање нашега подмлатка.

Таква брига окупне самоуправе народне, која би служила непосредно интересима народа истога округа, био би један од ових великих задатака, који најбрже и најпотпуније резултате показује.

12. Сточна репа. Прошле године је једна Подружина успела придобити своје чланове и остале пољопривреднике да одгаје сточне репе на простору од 20 хектара. Како је тај крај и иначе брдовит и с мало ливада и како је, уз то, прошле године био слаб откос, то је одгајена сточна репа добро дошла тамошњим пољопривредницима, те су могли заузимати сву стоку и исхранити је.

Како још није прошло време сетви сточне репе, добро би учиниле све Подружине да пољопривредницима у својим крајевима препоруче што више засејавају ове изврсне сточне пиће, уз коју се доста добро потроши и иссецана слама, шаша и т. д.

Ко се одоцима са засејавањем сточне репе, тај у свакоме случају, треба да засејаје што више мухари.

К Њ И Ж Е В Н О С Т

Наша стара пољопривредна култура од Драгине Лазицевића. Издање свесловенске књижарнице М. Ј. Стефановића и друга Београд, Стр. 102. Цена ?

Писац ове књиге г. Лапчевић подухватио се једног напорног али корисног посла: да побере разбацану, по равним списима грађу о нашој пољској привреди из ранијих времена, да је пропрати и процени и најзад да је систематски среди у једну целину, те да би, како и сам вели, подстакao и друге, који за то разумевања и љубави имају за даља истраживања. Али г. Лапчевић је овом књигом учинио и нешто више. Он је на основу многобројних истраживања, проучавања и путовања пружило у књизи под горњим насловом значајне податке о нашој пољопривредној култури у средњем веку: о нашем ратарству, воћарству, виноградарству, сточарству, грађевинарству и т. д. Ти подаци, и ако их писац сматра само као прилоге за даља истраживања, етнографска и културно-историска, дају и ако још непотпуно, ипак довољно јасну слику о стању наше пољске привреде у оно доба. И ти подаци не само да су један важан материјал данашњим пољопривредницима за њихов будући рад, него још доказују онима који се интересују за нашу земљу да ми у прошлости по својој пољопривредној култури нисмо много изостајали иза других напреднијих народа. Да вије било турског завојевања, пустошења и уништавања свега онога што се градило и саргадило у средњем веку, несумњиво да се ми ни данас по својој пољској привреди не би разликовали од западних народа.

У првом делу своје књиге писац говори о равним усевима који су се гајили у старој српској држави: о пшеници, јечму, ражи, сочиву, пасуљу, и т. д. дајући о сваком од њих интересанте појединости о именована, о начину гајења, о местима где су се они највише гајили, о употреби и преради и т. д.

У одељку воћарства и виноградарства писац се дужо задржава нарочито на преради воћа, јер је о воћарској култури раније у делу *Воћке, воће и воћарство*, много опширније писао.

У одељку сточарства писац истиче најпре какво је сточарство било у средњем веку, које су се врсте стоке и живине гајиле, какве су биле стаје у којима су се он чувале и т. д.

У одељку грађевинарства писац наводи разне врсте грађевина које је подизала у средњем веку наша стара властела.

У одељку утицаја за напредније радње у пољској привреди писац истиче односе између средњевековне аластеле и народа; затим утицај властелинских и владалачких економија, манастира и калуђера на пољску привреду и просвећивање народа у економији и пољопривреди; па о специјалистима за разне послове у земљи са пољским привредом: о псарима, соколарима, уларима и т. д. па онда о економима под кнезом Милошем и т. д. Најзад књига се завршава једном студијом о јавном старању за исхрану у време гладних година, где се износи како се постепено дошло од средњевековних смештишта хране. (житница, до

менфеи сандука (за време Турака) и давањњих општннских кошева.

Књига је од великог интереса и за наше државне економе и за наставнике пољопривредних школа и за сваког отреситијег земљорадника, те је најтоплије препоручујемо.

Б Е Л Е Ш К Е

Пољопривредна настава у војсци у Чехословачкој. — У листу „Zemelsk6 Skolstvi a dŷkumnickvi“ од 7. децембра 1922. год. читамо, да се у чешкој војсци заводи редовна пољопривредна настава и да је тога ради израђен и нарочити програм.

У Чешкој војсци заведени су одавно течајеви за неписмене, а сада им се придодја и пољопривредни течајеви с обзиром на то, што у чешкој војсци преко 60% чине земљорадници. Течајева ће се држати од Јануара до краја марта за војнике, који се добровољно пријаве. Предавање се по три пута недељно, пошто војници сврше своје војно занимање, а настава је за оне, који су се пријавили, обавезна. Течајева ће се држати првенствено при пољопривредним школама, а где ових нема, у самом гарнизону. Предвиђена су практична приказивања и излети на пољопривредна имања. Биће 600 часова у Јануару, фебруару и марту и 20 допунских часова у пролеће и лето.

За наставнике се узимају одабране слатке.

А. Г. Ј.

Цена шећерне репе у овој години у Француској утврђена је (за једну тону) на 79% од цене једног твара шећера № 3. — Као и у нас тако и у Француској одгајивачи репе жале се како фабрике шећера постижу и сувише велику добит, а на штету произвођача шећерне репе, којима се сирова шећерна репа сувише јевтино плаћа. Отуда су предувети кораци да се то стање поправи, те како се не би смањила и производња шећерне репе. Тако је у месецу априлу ове године начињен споразум између произвођача шећерне репе и фабриканата шећера у Француској и утврђена цена једној тони (1000 кгр) шећерне репе од 7¹/₇₅ густине на 79% од цене једног твара шећера № 3.

Кад се узме да је цена тони сирове шећер верепе у прошлој години била 64 до 65% од цене једног твара шећера, онда се види да се цена сировој шећерној репи у Француској знатно попела те ће то несумњиво знатно утицати на њену производњу.

Ми смо у великом дефициту у производњи шећерне репе и то поглавито из разлога што се сувише ниске цене одређују при њеном откупу у поређењу са ценом шећера, коју фабриканти наплаћују. Најбољи потстрек гајењу шећерне репе могу дати саме наше фабрике шећера. Нека и оне пропнху цене сирове шећерне репе у сличној размери како је то учињено у Француској, па ће се онда без сваке сумње и производња знатно повећати и увоз шећера са стране, за који се троше милиони, сасвим или бар највећим делом отпасти.

Г Л А С Н И К.

Нови Чланови Утемељачи. — г. Милона Јајић из Бераиа уписао је за члана утемељача Друштва са улогом од 100 дин. свог погнулог на Скадру брата Перу Јајића а г. Вукоје Божовић тежак из Приворнице послао 100 дин. за свог пријатеља г. Марка Кошанина из Газиводе, Митровица Косовска, кога је уписао за члана утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом захваљује именованим на пажњи и посдатим улозима.

Пола милијона динара за просвећивање задругара и за ширење рационалног, напредног рада међу њима. — Толико је одвојио Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу из својих средстава приликом закључивања свога рада за г. 1922.

Тај износ има да послужи за рад на том пољу и у том правцу, и то за ове три жупаније (округа): *беловарско-крижевачку, војшицу и вировитишћку.*

Лане је Савез у Загребу приликом закључивања рада за г. 1921. исто тако тако одвојио *пола милијона динара* за ширење просвећености и напредног рада у *Банији, Лици и Крвави*, у тима нашим најзаосталијим крајевима с ове стране Дунава и Саве.

У Банији, Лици и Крвави за циљу једну годину дошло је тај и такав рад већ врло видних успеха. Без сумње ће и споменути жупаније (окрузи) односно наша села по њима поћи истим путем, када се сада и по њима почне исто тако радити, т. ј. одржавати предавања, ширити добра књига, писменост, уносити напредне справе и алате, одабрати семе, вештачко ђубре, оснивати угледна ратарска добра итд. итд.

Један леп пример за оне, који не знаду, да сам човек може научити читати и писати, нека послужи ово:

У Трпској Земљорадничкој Задрузи у Бакићу (Славонија) није се могао наћи талико писмен човек, да прошле зиме учи читању и писању све оне у селу — у првом реду задругаре и њихове укућане — који би то хтели и желели.

Задругар Мита Ј. Павловић (има око 50 година) замолио је преко своје задруге, да му Савез Српских Земљорадничких Задруга пошаље један *Буквар за неписмене*, па да он сам учи из њега читати и писати.

Успех, који је постигао, прегледавајући слова у буквару неколико недеља, био је тај, да је он могао приликом ревизије Савезовог ревизору из календара „Српски Задругар“ сасвим лепо читати, што је год ревизор важељео.

Дакле, ето, није ни наука читања и писања нека недокучива тајна ни мудрост за човека, који има јаку вољу за науком.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

	Србија	Жита	Војводина	Беч
пшеница	дин. 435—445	дин. 455—460.	дин. 533—	
јечам	• 280—290	• 290—300	• 318.50	
овас	• 270—280	• 280—290	• 338.—	

кукуруза сушен	•	275—285	•	255—265	раж	•	477.50
кукуруза нов	•		•			•	351.—
Берлин			Праг				
пшеница	дн.	305	дн.	490			
раж	•	245	•	322			
јечам	•	240	•	378			
овас	•	240	•	378			
кукуруза	•	280	(нов)	336			
Анверс: пшеница		дн.	569.70				
Аргентина: пшеница		дн.	430.44	кукуруза	303.80,		
овас		303.84,	јечам	272.19.			

Стока Свиње.

Београд: дебеле преко 100/120 кгг. 23.50, преко 150 кгг. 24.50 преко 180 кгг. 25.—; иршаве 21 дн. килограм, жива мера франко вагон утоварне станице.

Загреб: масне беле 25.50, бавијске и босанске полудобеле 24.50 дн. кгг. франко вагон станица.

Беч: дебеле 25—27.000 круна, а меснате 23—29.000 круна килограм живе мере.

Праг: мађарске 13—14, данске 13.25—13.75, хрватске у месу 12.50—13 круна кгг. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, јушанке дивљене 45—50, салама 70—78, дн. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угодни волови и бикови 13—15, лиферански 8—9 дн. кгг. по сажонима, Овце 4—6 дн. килограм, по станицама.

Загреб: угодни волови и бикови 14—16, лиферански 8—9 дн. кгг. по сажонима. Овце 4—6 дн. килограм по станицама.

Беч: нотарици су волови 14—16.000, круна краве 11—16.000, круна килограм живе мере.

Праг: Волони и јушане 6.50—8, краве и бикови 6—8 круна кгг. живе мере. Телад 8—10 круна кгг. заклани. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгг.

Живина и јаја

Живина: Србија 60—64 дн. пар. Нове области 50—52 дн. пар.

Јаја: Србија 1.05—1.10, Хрватска и Словеначка 1.20—1.30, Војводина 1.10—1.15 дн.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70.75 дн. 5.—, 80/85 дн. 4.20, 95/100 дн. 3.20, 110/120 дн. 3.45 франко вагон паркет Вадево. Пекмез од шљива без промета.

НАПОМЕНА. — У чланку *Пољопривредне коморе* од д-ра М. Недељковића, која је изашла у 18 бр. Тежак од ове године понавља се и као се Министарство Пољопривреде није сетило да пажљиво узме иницијативу за доношење закона о пољопривредним коморама.

Уредништво сматра за своју дужност да поводом горњег тврђења, које је писао, верујемо, из недовољно обавештења изнео учини ову напомену:

Министарство Пољопривреде је узело иницијативу да спреми законски предлог за оснивање пољопривредних комора још у 1920 г. па је и од Српског Пољопривредног Друштва и др. Удружења тражило мишљење о тим установима. Међутим услед честе промене Министара Пољопривреде и наших прилика није се окончао рад на том послу.

Књигу о пољопривредним коморама од Др. В. Стојковића и Др. Д. Тодоровића издало је Министарство Пољопривреде о свом трошку у намери да се њоме заинтересује шира јавност, те како би се дефинитивни пројект о коморама могао доносије поднети парламенту.

Ур.

ОГЛАСИ

За набавку код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружнице појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима дру-

штвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у Марсељу, у Француској. (*Marseille, 29, rue Ferrari*). — У Београду држи филијално стовариште семена, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8*. — Поручбине семена као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Трајим полопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред.

1—2

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Савске плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дн. килограм.

Чидеску шалитру по 5 дн. килограм.

Цена прашачима и врстичним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ОГЛАС

Српском Пољопривредном Друштву у Београду, потребна је већа количина

Мадагаскарске рафије зване „Мајунг“.

Повијају се заинтересовани, да изволе поднети своје понуде са условима за испоруку ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предретне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповоружемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
укупују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенија

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преноску друштвеног
носа пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 45 дин.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се волаже уједнаку
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКИ

За С. П. Друштво власник, председник, **П. У. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 20.

БЕОГРАД, 20. МАЈА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Извоз стоке и важнијих пољопривредних производа наше земље у 1920, 1921 и 1922 години.

Главни део нашег извоза чине пољопривредни производи. С тога ми сматрамо да је за нас, као земљорадничку земљу, чији се преко 80% становника бави искључиво пољопривредом, од важности да пратимо из године у годину развој извоза главнијих пољопривредних производа из наше Краљевине. Почевемо са 1920 године, јер од тада почиње наш извоз у већој размери.

Према статистичким подацима које је публиковала наша Дирекција Царина извоз стоке и главнијих пољопривредних производа био је овакав:

I. Сточарство.

A. Жива стока

a) Количина

	1920.	1921.	1922.
Ковча, ковада	2.139	22.228	35.095
Говеда	1.445	108.214	105.385
Свиње	22.194	219.554	117.401
Сатна	99.087	—	—
Стоца (кож.)	343.16	155.608	174.818
Перната г. итп.	23.518	—	—
Живина (кож.)	71.890	292.798	1.089.239

b) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922.
Ковча	3.123,06	62.877,577	106.657,512
Говеда	3.823,350	231,478,158	253,768,125
Свиње	26,831,744	289,251,054	157,513,222
Сатна стока	7,611,840	23,079,237	33,327,494
Перната живина	1,942,824	4,163,988	19,676,143
Укупно	43,262,808	534,850,114	575,942,516

Вредност тек целокупног извоза била је ова:

1920.	1.320.606.055
1921.	2.460.700.000
1922.	3.071.500.000

Према томе извоз живе стоке учествовао је у 1920. са 3'28%, у 1921. са 21'73%, а у 1922. са 18'75%.

B. Месо свеже и производи

a) Количина

	1920.	1921.	1922.
Месо говско итп.	16.570	—	290.410
„ говеђе	1.695.339	—	4.865.858
„ од свиње стоке итп.	2.423	—	66.519
„ свињско свеже	2.544.039	25,034 3/5	8,524,285

Перната живина (итп.	58.601	1.701.196	3.005.424
Заклана	120.606	44.573	—
Јаја	2.946.111	12.341.503	13.382.000

b) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922.
Месо говско	66,690	—	929,414
„ говеђе	14,892,007	244,645,207	48,875,211
„ од свиње стоке	22,385	—	640,067
„ свињско свеже	27,049,609	—	107,891,796
Перната живина закл.	4,107,757	18,296,403	43,245,785
Јаја	30,132,665	146,743,875	267,670,000
Укупно	76,270,354	40,558,456	458,155,273

Према томе, ови главнији сточарски производи учествовали су у извозу у 1920. са 5'77%, у 1921. са 16'64%, а у 1922. са 15'27%.

II. Жито и производи.

a) Количина

	1920.	1921.	1922.
Пшеница	41,592,658	47,072,906	24,575,673
Раж	4,649,1	1,579,942	1,069,688
Јечам	6,419,257	24,452,403	3,907,382
Овас	1,279,717	12,934,420	30,866
Кукуруз	129,077,453	329,910,013	11,464,235
Брашно пшенично	27,207,456	29,988,916	22,616,964
„ ржано	110,314	579,711	488,095
„ јачмево	239,078	61,547	259
„ кукурузно	670,736	934,223	66,842
Грав пшенични	1,394	—	373,304
„ кукурузни	261,764	201,030	49,409
Макароне	241,516	482,260	2,266

b) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922.
Пшеница	111,663,368	151,177,263	97,452,535
Раж	1,096,899	3,552,322	3,688,595
Јечам	11,501,989	40,558,041	3,393,045
Овас	1,465,305	13,947,222	96,073
Кукуруз	150,603,303	325,922,782	35,673,051
Брашно пшенично	94,305,791	123,466,156	113,570,033
„ ржано	329,522	1,640,492	1,951,310
„ јачмево	6,830	15,747	885
„ кукурузно	1,270,111	1,553,213	205,546
Грав пшенични	5,793	—	250,546
„ кукурузни	482,005	552,622	268,007
Макароне	1,401,081	2,556,348	24,887
Укупно	374,777,063	664,862,799	258,393,874

Према овоме цереалије и њихови главни производи учествовали су у извозу у 1920. са 28'38%, у 1921. са 27'01%, а у 1922. са цигло 8'41%.

III. Варива и поврће.

a) Количина.

	1920.	1921.	1922.
Пасуљ	27,160,594	19,416,058	7,451,007
Кромпир	5,898,155	9,267,528	4,323,67

b) Вредност, динара.

	1920.	1921.	1922.
Пасау кгр.	53,647.155	41,656.624	21,940.170
Кромпир "	4.597.537.	7.395.171.	7.000.000.
Укупно	58,244.692.	49,051.805.	28,940.000.

Ови главни производи пољопривредног учествовали су у извозу у 1920 са 4'44%, у 1921 са 2'99%, а у 1922 са 0'94%.

IV. Воће и пиће.

a) Количина.

	1920.	1921.	1922.
Суве шљаве кгр.	21.267.952.	38.376.730.	40.441.383.
Пекмеа "	1.494.126.	2.690.489.	1.511.830.
Ракија "	112.479.	56.655.	10.000.
Вино "	2.044.644.	1.904.082.	8.534.000.

b) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922.
Суве шљаве	63.792.219.	144.284.631.	185.710.046.
Пекмеа	7.245.845.	9.134.161.	7.472.287.
Ракија	1.800.005.	57.400.	100.000.
Вино	8.932.830.	5.581.420.	28.600.000.
Укупно	79.771.899.	157.597.616.	222.292.333.

Ови воћарски производи учествовали су у извозу у 1920 са 6'08%, у 1921 са 6'08%, а у 1922 са 7'23%.

Из овог до сад изложеног следије, да су по бројани пољопривредни производи учествовали у извозу у 1922 години са 40'31%, у 1921 са 73'88% а у 1922 са 50'61%.

Пада у очи, да је извоз свих производа у 1921 јако одскочио према извозу из 1920 године, нарочито извоз коња, говеди и свиња, а код цералија извоз кукуруза. То се повећање код извоза стоке и сточних производа, са малим изузетком, одржало и у 1922 години, док је извоз цералија у 1922 знатно опао на целој динији.

То опадање произведено је услед забране

извоза у јесен 1922 године, због неродице, а и услед подизања извозних царина, које тешко погађају како наше произвођаче, тако и нашу извозну трговину. Ми износимо ове цифре једно из разлога, као што већ рекосмо, да би смо могли пратити развој извоза главнијих наших пољопривредних производа, а друго, да би смо цифрама показали како извозне царине и честе забране штетно утичу на пољску привреду и њен развратак, као и на извозну трговину, те да тиме нашим меродавним факторима скренемо пажњу на тешке последице, које се оваквим радом чине нашим произвођачима и извозницима. **М. С. К.**

ИЗ ВИНОВАРСТВА.

Скupo плаћава искуство.

Последње пеклике године које су прошле, имале су релативно благу зиму. Температура се није спуштала ниже од 10—12°C. Мразови са 20°C нагледају као забрављени. То је дало повода у последње време да извесни виногради на своју руку оставе с јесени винограде невагнуте земљом. Нени су чак изводили закључке да се луте зиме никад више у опште неће враћати, и ако их астрономија протависом учи (нпр. теорија о хлађењу сунца и т. д.). Треба је да дође једно овако лута зима као ова прошла, па да се у будуће ти виногради окану претпоставка и да по старом и утврђеном правилу сваке јесени своје винограде вагнуте земљом колико год се више може и на тај начин обезбеде будући род винограда јер су то давно већ условиле наше климатске промене.

Познато је да су пулопци лозни покривени љускама и вунастим израслина који их штите од пренике темпе-

Ова је школа трајала снега 6 година, јер је већ 18'9 г. узинута. После 11 година установљена је 1870 г. земљоделско-шумарска школа у Пожаревацу, која је после 12 година трајања укинута 1882 год. — и замењена нижим пољопривредним школама, које су се одржале до данас, па је њихов број и умножен.

Текст закона о уређењу „Земљоделске“ школе у Топчидеру доноси се дословно гласно, само су изостављена старинска слова, која данашња наша забуда нема,

Ево тога текста:

Александар Карађорђевић.
Кназ Србски

На основу представљенија Попечитељства Внутарни Дела од 11. Ноемврија и 8. Децемврија год. 1852 II, № 3844 и 4260 да се, к полезној целији подигнућа и узвишења пренебрегнутог скотоводства и земљоделска отчества нашег на бољи степен, једна Земљоделска школа у Топчидеру заведе, у којој ће земљоделска младеж отчества нашег уредно Земљоделје и Скотоводство учити.

Са согласјем својста одредили смо и одредујемо, да се ова Земљоделска Школа у Топчидеру заведе, и то на рачун једног приреза, на народ расположити се имајућег, који да се има састојати из 1. гроша чарш. од сваке пореске главе на годину, и да се у два маха у

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

У архиви Управе Државног угледног добра у Топчидеру (Топчидерске економије) пронађен је штампан текст закона о уређењу пољопривредне школе у Топчидеру. Та је школа прва пољопривредна школа у Србији, па је с тога од великог интереса сачувати од заборава текст закона о њеном уређењу.

Занимљиво је изближе размотрити тај закон и са културно историјског гледишта. Он сведочи, да су се онда имали правилни појмови о потреби школовања и начину школовања земљорадничких синова. Из њега се види колики је био буџет те школе (117'270 гроша) и да се је школа издржавала на рачун нарочитог приреза на народ (по 1 грош од сваке пореске главе).

Наставници су (чл. 20) имали права као и професори средњих школа.

Из предачуна на крају виде се плате школског особља, а и ондашње цене разних предмета, потребних школи. Издржавање једног њака годишње стајало је око 1000 гроша.

ратуре. Ти пунољчеви обмотачи много су чврше и јаче сплени једно уз друго код белх и ружичастих сората грођа, но код црних сората; а нарочито се то може рећи за проупац. Ови су обмотачи слабији код лозе која расте на ниским и влажнијим теренима где су промржњавања лозе честа. И то тако промржњавања су чешћа на странама окруженим северу, с западу и с истоку, услед недовољне топлоте и утицаја хладних северних ветрова, у толико пре, ако је јесен била хладна и влажна, те је лоза остала недовољно врела.

Прошлу јесен била смо такву. Кише су отпочеле падати почетком м-ца септембра, па су са малим прекидима трајале целу јесен док није отпочео падати снег и настала мразови. Услед токог времена тешко се могло ваграти лозе и извршити, али се ипак могло више да уради да је се само хтело. Дошла је после тога једна такође влажна и оштра зима са мразовима од око 15°C испод нуле.

Последња свега тога било је промржњавање лозе; промрзла су пунољца, носиоци вегетације и рода. Промрзео је проупац, сквадрска и зачинак на ниским и раним теренима и на незащитеним од хладних северних ветрова. Могло се даље приметити да су пунољца на врху летораста ових сората сгњала неизмрзла, што се објашњава тиме, да су се утицајем ветрова бранила од сувинне влаге и набегли здравост. Због тога су многи виноградари чим су приметили да су доња оцка промрзла а горња остала здрава, приликом резидбе остављали целе прутове на род.

Беле и ружичасте сорте грођа остале су здраве и неизмрзле. По себи се разуме да су остали здрави и неизмрзла виногради јесенас загнути, само су оцка изнад загнутог места измрзла, те се висока резидба није могла применити.

години, при обичном купљењу подгоднишег пореза, с по 20 пара чаршијски, вако од сваке пореске главе тако и и од Чиновника скупља, и да би се што скорје к цели приспело, да се скупљање пререза овог с престојећим Дмитровским порезом покупи, и споменути Школа одма о престојећем Бурђеву Дну отвори: скупљени овако пререз да сачинава нарочити фонд ове Земљоделске Школе, из кој ће се све потребе њезине подмржавати; по сваки овог фонда да се деца из целе земље у ову школу узимају, и то из сваког среза, како би се чрез оваке научнике кад би се кућама својим вратили, у целој земљи једнообразно и успешно земљоделје подизати могло; питомци, пак да се без икаквог сопственог прилагања о трошку Заведенија, докле се тамо уче, вадржавају; и к овој цели покрај приложеног на подигнуће и за годину 1853. одржаније ове Земљоделске Школе предрачуна, износећег суму од 117270 гр. 9/2 пара, чарш. опредељавамо и слеђујуће

Устројеније Земљоделске Школе у Топчидеру.

1.

Условија, под којима се питомци у Заведеније примају.

а) Примање питомца бива сваке године о Бурђеву Дне, од кога се времена и курс (теченије) почиње.

Скупо плаћено искуство ове године, ваши ће виноградару добро запамтити (што би рекли Латини: паметном-довољно) и у будуће неће дозволити да се оно понови већ ће држећи се угарњених правила, редовно своје винограде што боље земљом ваграти, па и кордице такође ће с јесени сјецати и покривати сламом и земљом.

Вид.

ИЗ РИБАРСТВА

Омањх рибњаца за гајење Шарана.

— Наставак —

У првоме случају, који је врло јевтин и згодан кад се већ одрасла риба може набавити из оближњих река, речца или бара и пренети у рибњак, гајење би се састојало само у исхрани те рибе, њеном чувању, брањењу од разних водених животиња и старању, да у рибњаку вода не оцадне преко крајње допуштене висине, или да не прелије, или да се при великим мразевима риба не вагуши од великог лда.

У мало вљим рибњацима, у којима се по дну налази доста траве и водених биљака, водених инсеката, црва и т. д., шарана готово није ни потребно хранити, јер он ту налази потребну храну. У случају оскудице такве природне хране ваља је надокнађивати вештачким хранењем. Ово је врло просто и јевтино, и састоји се у бацању ђубрета од домаћих животиња (коња, говеди, свиња, оваца, разуме се не у претераним количинама), жуваног кукуруза, јечма, кромпира, исцеданих биљака, неупотребљива воћа, тренера и т. д. Познати ихтиолог Гауски г тврди, да је ђубретом од шест свиња, хранењем у обору, исхранио 300 шарана за 3 месеца. Тако хранења риба најиште добије у тежини за време лета и јесени; зими остаје на истој мери, а у пролеће губи у тежини. Овај се губитак може избећи, ако се у

б) Сваки питомцац, који у Заведеније примљен бити жели, мора бити најмање 16 година стар; мора снажниг и здравог телесног састава бити, како би у стању био све земљоделске послове извршити; мора имати сведетство, да је основне сеоске школе с добрим успехом свршио.

2.

Трајање теченија Земљоделске Школе.

Теченије Земљоделске Школе правилно има 2 године трајања, за које време не могу питомци Заведеније оставити без нарочитог допуштења.

3.

Примање питомца у Заведеније.

а) Правилно сваке године има се из свакога среза по један питомцац у Заведеније примити, дакле прве године битће 55 младина, а сваке слеђујуће најмање два пута толико. Но Пачечителство Внутерни Дела настојаваћ ће, да се из већи срезова и по два питомца прима.

(Наставиће се)

Једноме басену хране само мужјаци, а у другом само женке; ако се располаже само једним басеном, онда у овоме ваља хранити само мужјаци, јер они боље успевају. Приметимо и то, да ако у рибању има довољно хране, или се ова обилато даје, може се велики број шарана одгајити на маломе простору.

Раније је казано, како се треба осигурати од преливања, поплаве или пресушивања рибања. Овде ћемо споменути само, да је опадање воде у рибању много мање опасно за шарана, но за ма коју другу врсту рибе, јер шаран за времена ископа саби добуко лежиште на дну рибања и довољно му је неколико сантиметара воде, па да се може одржити за време мале воде, ако сва са свим не пресуши.

Ако је рибањ плићак од три метра, онда зими, при јаким мразевима, ваља добро обратити пажњу, да се под ледом, који се хвата на површини воде не погуши риба. Смиривање воде спречава обнављање ваздуха у њој, који је неопходно потребан за живот рибе. Преходна од овога можда би бити на тај начин, ако се на неколико места помоћу притака, на површини воде утврде снопови сламе тако, да стоје вертикално; кроз њих, ако није сувше јак мраз, пролази довољно ваздуха за одржање рибе под ледом за извесно време. Ако рибањ није велики, може се ширком или помоћу судова извући нешто воде испод ухањеног леда; међупростор између леда и воде испуниће се тада ваздухом, који ће се растарати у води у довољној количини за опстанак рибе. Просто копање рупа на леду, кроз које би вода добијала ваздуха, опасно је, јер сва риба нагрне тада на те рупе, где јој велика хладноћа може тако исто шкодити, као и оскудица ваздуха.

На ово обнављање ваздуха ваља добро пазити и онда, кад нема леда на површини. Због тога не треба пустити да се водене биљке сушише, а зимице у рибању. Извесне врсте тих биљака по кад кад тако покриву површину воде, да направе на њој густо покривало, које спречава додир ваздуха и воде. Осим тога таквај заклон спречава прдизрање светаости у воду; у таквом случају остале биљке, што се налазе под водом, ако су у довољно великој количини, пошто су непрестано у покриву, апсорбују сав кисеоник, што се налази у води, претварају га у угљендиокси и риба, лишена на тај начин кисеоника, може лако да се погуши. Такви су се случајеви више пута дешавали у рибањима пољопривредне школе у Гривону у Француској, који значе могу служити као углед добро уређених рибања те врсте.

Осим загушивања, ваља рибу чувати и од тровања повременим органиским материјама. Дешава се, да у рибањ доспе каква црњута животиња, парче поквarena меса, отпатци животињски и т. д. Кварећи се у води, они шире по овој шкодиљавој материји, које, ако су у воде већој количини, могу да затру рибу у рибању. Такве предмете ваља одмах из воде vadити и воду, ако се не обавља довољно брзо, одмах дезинфицирати. Као најбоље средство, ва овоу дезинфекцију показао се раствор калијум-перманганата у води; мега ваља докле сипати у рибањ, док вода у оме не постане бледо црвенкаста. Пре кратког времена један рибањ у околини Женеве, у коме се налазило 1700 комада пастрмака, био је заражен са неколико

кила укварена меса и риба је почела у велико црвенати. Један килограм калијум — перманганата, разбачен по рибању и јау, који је снабдевао рибањ водом, био је довољан да га потпуно дефиникује и да спречи даље црвавање риба. Али не треба претерати са количином баченог калијум — перманганата, јер би овај у већој количини извесно и сам шкодио риби.

На послетку, рибу треба добро бранити од разних животиња, којима она сама, или њена икра, служи за храну. То су: видра, водени пацов, разне водене птице, домаће гуске и патке, жабе и т. д. Тако исто ваља бранити и од паразита, који се по њој хватају и проузрокују јој разне болести. Такви се паразити највише хватају на ослабелу рањеној или болесној риби, коју се тога треба, чим се примети, избацити из рибања. Н. јосипији је од свију биљки пратит Saprolegnia Ferax, чије се споре утврде испод крајузак, на којој рибањ, те се убрзо развију и чине да риба често пута угине. У последње време показало се (олити г. Olngamare-а из Женеве) да је најбоље лек против овога паразита споменути раствор калијум — перманганата, који ваља разбачити по води, док она не постане бледо црвенкаста.

Ако се у басенима, о којима је овде реч, хће не само да гаји одрасла риба, већ се ова мисли и расплођивати, онда се мора нешто другаче радити. У таквом случају најбоље је имати два басена: један за већ одраслу рибу, овакав као овај о коме је напред говорено, и гајење те рибе састојаће би се у ономе, што је додас речено; други басен треба да је у неколико доучијки, а тако исто и гајење ситне рибе, за коју је он искључиво резервисан.

Басени све друге врсте треба да су добро изложени сунцу и да су плићки од оних првих (најубоља места 30—40 с. м.); стране треба да имају врло благ нагиб, тако да је свуда у оноко плићак, засајен ситном травом и барским биљкама. Ово је потребно с тога, што ситна риба тражи свака плитка места и ту се задржава. Свада по њу басена треба да има барских биљака, које ту ваља запатити на раније показани начин. Око тих ће се биљака шаран бити и разбацивати икру.

Само раслођивање шарана у таквим басенима бива на овај начин: У другој половини месеца марта унесо се у басен шарани репродуктори (егземплари одређени за приплод), да би се за раније привикли и упознали место; за ове је најбоље узимати шаране од 2—3 кгр. тежине. Што се тиче њиховог броја, у великим рибањима рачуна се по 30 репродуктора на један хектар површине рибања, и то тако, да буде две трећине мужјака, а једна трећина женки; за мање рибање узело би се сразмерно мање егземплара, али тако, да увек буду мужјаци и женке у сразмери 2 : 1. Од маја до августа, при тихом времену и јакој сунчајој светлости, шаран се бије; тачно време не може се утврдити, јер је оно променљиво и зависи од атмосферских прилика. То биће познате се по узнемирности која се опама у рибању: риба јури једна другу, абија се на плитка места, на којима тако агомељана таре трбух о траву и барске биљке, које се ту налазе. Мужјаци услед тога трења испуштају млечак, женке икру; мешавином тога двога икра се оплођана и из ње се после кратког времена (неколико дана)

развије ситна риба. У то време ваља највећу пажњу обратити на то, да риба ничим не буде узнемирена и да оплођена икра буде на миру од разних водених животиња (нарочито од жаба, које су врло халапљиве на икру).

Расплођена ситна риба, чим изиђе из икре, скупља се на плитким местима по трани. Тада ваља, ако је рибањак мали, покватати репродукторе и вратити их у први басен за одраслу рибу, а у овоме другоме оставити само ситну, разређивши је, ако је има сувише много. Ову ситну рибу треба хранили, најбоље јој на места, на којима се она скупља, куван нагњечен кромпир, измешан са нешто кукурузна брашна, и то два пута на дан. Додније, кад мало одрасте, може јој се давати и куван јечам, кукуруз и т. д. Осим тога риба налази и сама хране на дру басена. Тако отхрањена и већ доста одрасла риба преноси се у јесен у овај први басен, где ће бити у бољим приликама да се преко зиме одржи.

Нашећемо још ове податке из рибарског искуства. У рибњацима, где је шаран у угодним приликама за живот, он може за годину дана израсти до пола килограма; за две године до једног а за 4—5 година до два килограма. Ако је његово гајење предмет трговине, најбоље се рентира за црве 3—4 године, јер после тога времена шаран већ много спорије расте.

Завршујући, наглашавамо, да смо у овоме чланку само скренули пажњу наших пољопривредника на послове овакве врсте, ограничујући се на оно, што је у њима најпростије и најприступачније, а оставивши навлаш на страну све оно што захтева нарочиту ступност, извештајност и веће трошкове. Ако у нас буде воље предузимљивости да такве послове, споменути би имајући рибњаци створили почетке д-цнијега рибарства у већим размерама, за које у нашој земљи има довољно природних погодба.

М. Петр.

— Крој —

КЊИЖЕВНОСТ

Како треба радити земљу. — Упуте земљорадницима у обраду земље — написао Милан Новаковић, господарски саветник.

Издава Покрајинска управа за Хрватску и Словенију, Одељења за народно господарство, Загреб. Цена 5 дин.

Садржај:

1. О чему се ради и шта се хоће.
2. О приликама у заосталим крајевима.
3. Сјетва озмиог крмног грашкe.
4. Сјетва јарих усјева.
5. Сјетве црвене дегелине и луцерне.
6. Сјетва јаре траорнице.
7. Нега ливаде.
8. Сјетва и обрада окопавина (кромпир, сточне репе и кукуруза).
9. Сјетва велене сточне хране.
10. Плодоред.
11. О семују за сетву.
12. Како биљке живе.
13. Шта се све догађе у земљи.

14. О угару или преорици.

15. О зрању.

16. О ваљању.

17. О гњоју и гњојењу.

18. Грађење гњојишта — и јаке за гњојницу.

Књига има 76 страна обичне осмине, једну слику и у прилогу план за подизање гњојишта (зубришта).

Књига је писана нарочито за потребе народа у крајевима Баније и Лике, да буде на помоћи т. зв. *узорним ратарима*, али је погодна и за сваког земљорадника. У *узорним ратарима* изашао је од истог писца чланак у „Селчаку“ бр. 16 и 17. од ове године под насловом: „Селчака угледна имања“.

Покрет за оснивање сељачких угледних газдинстава нашао је код народа у Лици и Банији (то су предели градова Петриња, Глина, Вргининост, Костајиниз, Двор, Госовић) на врло повољан пријем, тако, да тамо данас има око 70 таквих угледних газдинстава. Овде, где се до пре десетак година није знало за вештачка гњојишта, данас су она у великој употреби и неопходна, исто то важи и за пиће бљаке (овими крмии грашак и др.)

Г. Новаковић на страни 5 вели: „Сне људе, који су изабрани и који су се обзевали да раде по овим упутама, назвали смо *узорним ратарима*, а њихови поседи, кад се уреде и кад буду радили по овим саветима, биће *селчака узорна господарства* (газдинства), јер треба другима у том крају да буду узор или углед, како треба радити“.

Селчака угледна газдинства потпомажу се стручним саветом, и потпором од стране државе у толико, да добију јединије семе, вештачка гњојива, справе на послују и т. д.

Желећи да је ова ваљана књижица ускоро буде штампана и дистрибуирана, те да може бити приступачна и за сељаче у крајевима Србије и све оне, који не знају латиницу.

А. Г. Јовановић.

ГЛАСНИК

Прва Покретна Школа за својске домаћице.

Министарство Пољопривреде отворило је 29 априла ове године прву покретну школу за домаћице у селу Влашкој близу Београда. Отварању је присуствовао изасланик г. Министра Пољопривреде, секретар г. М. Нешић који је у свом говору изнео рад Министарства Пољопривреде и Воде на отварању специјалних пољопривредних школа и других установа, као и на оснивању домаћичких школа за сеоске женскије, и доставио жељу Министарства Пољопривреде и Воде, да се наш народ привредно што више подигне; затим је прочитао писмо лично упућено од стране господина Министра Пољопривреде и Воде председнику Задруге и грађанима, који су децу своју у школу уписали. Писмом је г. Министар истакао важност и циљ школа пожељно свако добро школи и напредак исте, са жељом да се у сваком селу тегајеви за домаћинство одржавају.

При отварању ове школе био је присутан окружни економ округа Београдског, Г. Вића Радовановић, као изасланик Српског Пољопривредног Друштва и у свом лепом говору

истакао је важност и користи ових покретних домаћинских школа и пожелело да се прва улађена луча у селу Влашки отарањем ових домаћинских школа, прошири на остала околна села и целу нашу увеличану домовину.

У школу су уписане за сада 16 ученица; пријављено је много више, али услед малог простора аграде нису могле бити примљене.

О успеху и раду школе јавиће се по ист. ку течају.

ЗАПИСНИК

17 редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, државне у дому друштвеном 3. марта 1923. године, у Београду

Вали су присутни: председник г. Пај Т. Тодоровић, а. председник г. Др. Вега Н. Стојковић, и чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вега Т. Радоловић, Александар Рашковић, Душан Батаић, Никола Ж. Петровић, Павле Петковић, Софроније Петровић и Драгутин Спремић. Присутство као гост редован члан г. Богдан Јањић. Председаво председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележник секретар Милаш Л. Алексијевић.

1.

Прочитан је и усвојен записник VIII редовне седнице.

II.

Прочитана су мишљења Пољопривредног Инспектора о пријезу уставас Друштва новосоставне Пољопривредне Друштине и то: 1. Окружје у Горњем Милановцу; и 2. Општинско у селу Мокрима, среза Рањског, округа Пожега ретанко. — Пошто су обе Пољопривредне испуниле све услове прописане правилника за Пољопривредне, — одлучено: да се обе Пољопривредне приме у састав Друштва.

III.

Прочитана су мишљења Пољопривредног Инспектора о одобрених кревата Пољопривредника које исти траже. Одлучено: да се одобра кредит следећим Пољопривредницима:

1. Морничкој са седмистем у Житковцу	у суми 20.000 дина.
2. Брестовачкој са седмистем у Брестовцу	" " 10.000 "
3. Аришкој са седмистем у Аришу	" " 20.000 "
4. Крајинској са седмистем у Салашу	" " 6.000 "
5. Лезачкој са седмистем у Рековцу	" " 10.000 "
6. Лазарачкој са сел. у Лазаревцу	" " 30.000 "

7. Да се Пољопривредној Пољопривредници у Шапцу изда на отворен рачун: сирева, семена, материјала и др. у вредности до 20.000 динара, с тим да је дужна, да одмах по распродаји исплате јој робе својг извора, а акт о потраживању робе, да буде потписан од председника, секретара и благајника.

8. За овим је одлучено: да се Пољопривредној Пољопривредници у Цараеву продажи рок за исплату дуга у суми од 5000 дина. за исплату сирева још за три месеца, односно док сирева не распрода.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора о разним набавкама:

- По понуди за арауике, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;
- По реферату магационера друштвеног за набавку потребних му цркова и маказа за воће и лозу, — одлучено: да се одреди члан Управног Одбора г. Павле Петковић и магационер да набавку цркова и маказа изврши;
- По понуди Завода за рационално семенарство „Зрно“ А. Д., — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;
- По понуди за жетелице и косачице. — Одлучено: да се упути у Шабац члан и Пољопривредни инспектор г. Д. Спремић да жетелице и косачице прегледа и наведе у извештају стању пољенице; сем тога, стављено му је у дужност, да прегледа рад Шабацке Пољопривредне подружнице и Посавно-Тамњанске среске у Владјирима и са овим последњом учини споразум о привреднају области Пољопривредне приложбе.
- По понуди за семе од гледјача, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора, т. ј. да се откупи семе;

6. По понуди за набавку сејалица за кукуруз, — одлучено: да се са сејалицама са хрсеним рамом изврше пробае у Топчидеру; да се сејалице са гвођденим рамом откупе а да се тражи 1 примерак услуга прашаца на ушвиј и пробу.

7. По писму Херманн Кајзера о ваннадном потраживању суме од 1.308,500. Мар. за поручне сирева. — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

8. По понуди Чед. А. Вагајевића за откуп сеператора, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

9. По понуди Тиме Владасављевића за откуп пшенице и мухара, — одлучено: да се, пошто је рок овој понуди протекло, потражи од Управе Државног Добара у Беоју по 4 динара за килограм мухара;

10. По понуди Управе државног Угледног Добара у Топчидеру за откупу кукуруза за семе, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

11. По жалби Тиме Владасављевића да му Друштво посредује за продају позратарског и др. семена. — одлучено: да ће му Друштво свом као редовном члану валати на сусрет у овом погледу, али не може примати на себе одговорност за исправниост семена; за ову исплату Друштво му не тражи никакву награду;

12. По понуди Кузана Николавића за откуп прашаца, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора и откупи, што већи број прашаца.

V.

По мишљању финансијског одбора:

1. О повећању припадљивости особа друштвено, — одлучено: да се усвоји предлог финансијског Одбора КБр. 1213. изаузв систематичне плате од Бр. 9. која ће бити 200.0 динара.

2. О исплати рачуна Пољопривредног Друштва у Битољу, — одлучено: да се усвоји мишљење финансијског Одбора, т. ј. да се рачун исплати са замержама Битолског Пољопривредног, што је дозвољавало за јој сирева леже на станици и на њих паљавна лежарину;

3. О исплати 150 дина. од депозита од 408 дина. — одлучено: да се усвоји мишљење финансијског Одбора;

VI.

Прочитан је извештај Управника Државног Лозног Расадника у Скопљу, који је у већи са одлуком на 44 редовној седници од пр. г. — одлучено: да се железничкој станици исплати лежарина и др. трошкове из капара возовима од стране наручинега сирева, а недостатак ако га буде, да падне на терет друштвене касе, за козку суму повећати цене сиревама које су трошкове називале.

VII.

По тражењу Баокиера, да се врати сума од 500 динара, послатах за штампање огласа у Телмаку, — одлучено: да се ова сума од 500 динара изпаде на дневник касе, пошто је у дневник погрешно уведена и унесе у депозитак, на посата.

VIII.

Прочитан је реферат Уредника Календара Пољопривредног за 1924. год. и мишљења чланова Књижевног Одбора, на је одлучено: да се прима предлог уредника са допунама члана Књижевног Одбора г. Алексе Љ. Поповића.

IX.

За избор Пољопривредног Инспектора одлучено: да се избере Одбор да прегледа пријаве и занесе своје мишљење. У овој Одбор изабрани су чланови Управе: г. г. Александар Јовановић, Александар Рашковић, Никола Петровић и Софроније Петровић.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

	Србија	Жита	Војводина	Беч
пшеница	дин. 440—445	дин. 450—460.	дин. 546.—	
јечам	• 290—300	• 290—300	• 312.—	
овас	• 270—380	• 275—280	• 344.50	
кукуруз нов	• 275—285	• 250—255	• 344.50	
			рам	• 481.—

Берлин		Праг	
пшеница	дн. 375	дн. 496.75	
раж	• 335	• 327.75	
јечам	• 290	• 384.75	
овас	• 300	• 384.75	
кукуруз	• 375	(нов) • 342.—	
Анверс: пшеница		дн. 584.20	
Аргентина: пшеница		— дн. 419.10, кукуруз 298.—	
овас 285.75, јечам 360.35.			

Стока. Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; мршаве 21 дн. франко вагон утоварене станице, у Србији и Б. лату; у Срему и Бачкој за поља до 1 динар по кило скупаје.

Загреб: масне беле 25.50, банијске и босанске полудебеле 24.30 дн. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 26—28.000 круна, а меснате 25—30.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мајарске 14—15, данске 14.25—15.50, хрватске у месу 13.50—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сљанина: Београд: маст 36—38, сљанина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дн. килограм на велико.

Говода и овце

Београд: утојени волови и бикови 13—15, лиферански 8—9 дн. кгр. по сажовима, Овце 4—6 дн. килограм, по станицама.

Загреб: утојени волови и бикови 13—15, лиферански 8—9 дн. кгр. по сажовима, Овце 4—6 дн. килограм, по станицама.

Беч: вотирани су-волови 1 врста 16—18.000 Шрста 14—15.500, III врста 12—13.000, краве 12—16.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6.50—7.10, краве и бикови 6—8 круна кгр. живе мере. Телад заклана 10—13 круна кгр. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: цене по земљи крећу се око 16 динара по килограму. У крајевима преко Саве робе нева.

Јаја: у земљи се цене крећу око око 1 динара по комаду

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дн. 4.50, 80/85 дн. 3.30, 95/100 дн. 3.—, 110/120 дн. 2.80 франко вагон партиет Ваљено. За пекмек од шљива нема никаквог интересовања.

Вино. Далматинска вина: цене су порасле и плаћају се цена вина 40—45 дн., а бела вина 38—42 динара по граду. Цене бољих далматинских винама варира овако: белима 500—750 динара, а црним 600—700 динара. У Србији и Војводини остале су старе цене. Цене **аустројарских** винама је 400—500 дн., ракије 4000—5000 дн.

Аустрија: цене вина су 6-7%, 4800—5100 круна, боље кавоће 6—6500 круна.

Чехословачка: домаћа вина 4—5 чехословачких круна. Цене **виноградарским** потребама и вештачким ђубретима.

Београд: пазен камен 50%, 12.23, рафија 12.—, сумпор „Floristela“ 4.20, двоструко рафиниран 4.40, „Ventilator“ 4.50, рафија „Majungo“ 12.50 дн., натријев тиосулфат 6 дн. кгр., калијева со 40%, 140 дн. 100 кгр., суперфосфат 16%, 200—210 дн., најкити 12—15%, 93 дн. све франко станица заједно са врећама.

ЦЕНОВНИК

Сарава, алаша семено и осталог што Друштво има у своје магацину:

Келемарски нож	—	—	25 дин.
Воћарски нож	—	—	30 „
Маказе за воће и лозу	—	—	30 „
Маказе за овце	—	—	25 „
Воћар. тестерице (боље)	—	—	20 „
Рез. плаз.	—	—	12 „
Рез. табан	—	—	12 „

Рез. шраф за раон. и даску	—	—	2 „
Рез. кључ за плуг	—	—	6 „
Сковне дрљаче дводеле	—	—	1000 „
Сковне дрљаче троделе	—	—	1500 „
Дрљаче дводеле лаке	—	—	220 „
Дрљаче троделе лаке	—	—	375 „
Тријер Мајеров Н. 1 1/2	—	—	2200 „
Тријер Мајеров Н. 1 1/2, а	—	—	20.30 „
Круњача са 1 кл. (без ветрилом)	—	—	700 „
Круњача 2 кл. са ветрилом	—	—	1250 „
Сечке за фураж мање	—	—	650 „
Сечке за фураж веће од 1100, 1500 и	—	—	1800 „
Сечке за репу веће	—	—	600 „
Сакос плуг Н. 5.	—	—	650 „
Сакос плуг Н. 6.	—	—	680 „
Сакос плуг Н. 7.	—	—	700 „
Сакос плуг Н. 7. са предлугом	—	—	800 „
Сакос плуг обртач са 1 и 2 г.	—	—	900 „
Пресе за грожђе од 90 л.	—	—	1400 „
Пресе за грожђе од 350 л.	—	—	3500 „
Сиршите у флаша	—	—	35 „
Део за парович (Витарт)	—	—	280 „
Калијева со (само на 100 кгр.)	—	—	160 „
Цијалимид (само на 100 кгр.)	—	—	230 „
Калијум метабисулфат	—	—	30 „
Сумпор у праху	—	—	6 „
Сејалица за кукуруз (2 реда)	—	—	500 „
Ручне вршалице	—	—	2400 „
Тегле за воће од 1 л.	—	—	9 „
Сумпор у шпаклама	—	—	050 „
Рибља беничка (1 грам)	—	—	2 „
Ланди за плугове пар	—	—	60 „
Сковне копаичке за прашће и огртање	—	—	1200 „
Пласти камен	—	—	13 „
Прекалица Моравз	—	—	460 „
Звршнички ручни	—	—	65 „
Семе грахорице	—	—	7 „
Рез. раоници (Н. 6, 7 и 8)	—	—	30 „
Ков за косе	—	—	12 „
Селератор ланд соло	—	—	700 „
Семе просо	—	—	7 „
1 нафта мотор од 8 к. снага са вреш. без ветр.	—	—	5500 „
Преса за сено већа	—	—	25000 „
Преса за сено мања	—	—	15000 „
Ж-латини за бистрење вина	—	—	120 „
Луд-рча	—	—	32 „
Апрат за запуш. флаша	—	—	1600 „
Маказе за гус. гнезда	—	—	20 „
Дигестол	—	—	3.10 „
Цитала	—	—	30 „

Ценовник делова за прскалице „Вермолерова“

1. Гума округла плоча (бр. 17)	—	—	15 дин. ра
2. Гумена црева од 1 м. (бр. 34)	—	—	15 „
3. Пужући	—	—	20 „
4. Део за сисак (бр. 4)	—	—	4 „
5. Део за сисак (бр. 5)	—	—	6.50 „
6. Део за сисак (бр. 6)	—	—	4 „
7. Шраф вентил озго (бр. 8)	—	—	4 „
8. Шраф за округлу гуму (бр. 9)	—	—	3 „
9. Шраф за вентил гуму (бр. 10)	—	—	3 „
10. Шраф за лагере (бр. 11)	—	—	3 „
11. Вентил од гуме (бр. 13)	—	—	1 „
12. Комплет део за пумпу (бр. 15)	—	—	25 „
13. Лагери већи и мањи (бр. 15 и 21)	—	—	6.50 „
14. Продужне цеви за пр-ж. воћа (бр. 18)	—	—	20 „
15. Холандјери (бр. 28)	—	—	15 „
16. Славине (бр. 31)	—	—	25 „

Бројеви се односе на цртеже у проспекту који иде уз сваку В. прскалицу стр. 40 и 41.

ХРВАТ. - СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

**ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:**

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17%₀ ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12%₀ до 15%₀ КАЈНИТ — 40%₀ КАЛИЈЕВА СО — 16%₀ СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
укупу се

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату пријаму и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу највишег решења од
априла 1869. г. претписку друштвеног
носа пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пољазе уједнању
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Ва С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Теодоровић

Одговорни уредник, Др В. М. Стојковић

Број 21.

БЕОГРАД, 27. МАЈА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Наши младићи на пракси у Чехословачкој

После нашег поновног ослобођења и ослобођења наше браће Чехословака, дошла је прва ова година везе и рада између Српског Пољопривредног Друштва и Земљоделске Једноте у Прагу; та веза се аутоматски јавља као потреба, да ове две чисто пољопривредне установе ближе сарађују једна с другом, јер им то налажу обострани интереси. Ближа веза и тешија сарадња нашег Друштва са Земљоделском Једнотоу у Прагу за нас посе-

ним практичним знањем, јер је пољска привреда код браће Чеха на завидној висини и да ће бити упућени на правилну и потпуну не само производњу него и на искоришћење свих пољопривредних производа.

Сматрамо, да и наш пољопривредни свет треба да буде упознат са једним великим човеком, који стоји на челу чешког пољопривредног staleжа, који је својом енергијом, устаљаштвом, љубављу и пожртвовањем прихватио конце пољопривредног покрета у Чешкој, и створио једну велику пољопривредну организацију, Земљоделску Једноту. То је **Адолф Прокушек**.

Један од првих услова развика и напретка по-

љопривреде у Чехословачкој био је стварање стручних пољопривредних организација. Почетци ових организација и целокупног пољопривредног удру живања у циљу подизања културне и техничке моћи чехословачких пољопривредника, падају већ у време народног еманциповања испод јарма аустројског, у другој половини прошлог века. Прво-

чланова у Чехословачкој. Српско Пољопривредно Друштво послало јој је 26. априла т. г. 14 наших школованих младића са села, који су већ распоређени на малим имањима чешких пољопривредника, чија су газдинства уређена на основи економских теренских и климатских прилика.

Колико је важан за нашу пољску привреду овај акт Срп. Пољопривр. Друшт., то нам не треба нарочито истицати, пошто се зна да ће наши младићи, по повратку бити обогачени са модерним пољопривред-

ним знањем. Министарство Пољопривр. а остали су младићи које је С. П. Д. послао на праксу у Чехословачку. је, то су била пољопривредна друштва, скупови и савети по околним Чешке и Моравске, из којих је произашла тежња за оснивање врховне централне стручне пољопривредне корпорације, која би у неку руку била право чешко Министарство Пољопривреде за време Бечке Владе. Пољопривредни технички напредци у производњи и заштити пољопривредне производње нашли су своје снажне поборнике у пољопривредним саветима, који су опет постали разносачи савремене науке и праксе

међу најширим слојевима становништва. После државног преврата и ослобођења чехословачког народа, а с обзиром и на велику класну организацију осталих сталежа, (радничтва, чиновништва, учитеља, индустријалаца и т. д.) јавила се аутоматски Јака потреба неполитичког организовања и целокупног пољопривредног сталежа из целе републике у један једини центар. Оваквим центром постала је Земљоделска Једнота држећи како појединце тако и стручна пољопривредна друштва и удружења у једној јединој чврстој сталешкој целини.

Дело је заиста од огромног значаја а успело је понајвише само зато, што је срећом на чело овога покрета дошао човек који је цео свој живот посветио за добро чешкога села и пољопривредног рада, Адолф Прокупек, садањи шеф Земљоделске Једноте. Адолф Прокупек родно се 11. Јануара 1868. у Кутлиржима као син једног од првих покретача организатора чешкога сељака и оснивача чешке аграрне политичке странке, Јована Прокупека. Његова делатност у сеоском народу и као покретача и као организатора пољопривредног рада изабацила га је брзо у редове, првих пољопривредних вођа чешкога народа. Адолф Прокупек био је изабран за посланика као приврженик чешке аграрне странке у бившој скупштини Чешке у Прагу, а када се основала Земљоделска Једнота није било другог, који би могао бити бољим вођом сталешког покрета од њега. Под његовим вођством постаје Земљоделска Једнота стварним центром пољопривредног стручног рада и појачава и шири своју делатност у најзабаченије крајеве Чехословачке Републике. Адолф Прокупек је један од првих вођа пољопривредне странке, окретан

и чврст заштитник права пољопривредног сталежа и у парламенту (председник је пољопривредног одбора у чехословачкој скупштини) његова делатност као посланика у небројеним седницама, анкетама, скуповима и саветовањима је огромна и тек по сазнању резултата његова рада да се оценили његова вредност и значај. Код сељака је вољен, а у својој политичкој странци међу првима поштован и уважаван и од других слојева народа чехословачкога, који га је изабрао за председника свога народног савета, то јест уставне у којој су престављене све чешке политичке странке, и која је све до државног преврата представљала највишу одбрану и патриотску (све народну) корпорацију. Популарност и стварно словенско осећање поставили су Прокупека на чело подпорних и хуманих организација од којих на првом месту долази *Чешко срце*, које је за време рата хранило сирото чешко становништво поклоњенима чешкога села. Широки погледи Прокупеве личности, његов нежни друштвени такт и неисцрпна енергија за рад и љубав према ствари за коју се бори, поставили су га не само у прве редове вођа пољопривредног сталежа већ и на чело целог народа чехословачкога као и Словенства, за чије је заједничке интересе Прокупек нарочито у области пољске привреде, један од највећих поборника.

Д. Ђ. Ђатић

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Прскања лозе Јачом бордовском чорбом.

Ми смо имали прилике већ неколико пута од свршетка рата да савестујемо нашим виноградарима да не одоцне са

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Истиван).

б) Ако би који родитељ зажелио, своје дете о свом трошку у Заведеније на науку дати, Заведеније може преко правлнога и редовнога числа питомца, колико места буде, и изванредни младића пријети, који ће се у свему одевати, равити и учити, као и редовни. За овакве питомце плаћаће родитељи само колико рана и одело и остале потребности износе, а за науку ништа не плаћају.

в) Они младићи, који у земљоделску школу примљени бити желе, имају своје име и презиме, место рођења и њино пређашње занимање, на послетку име и стање оца у за то опредељењу листу својеручно уписати.

г) Они младићи имају испит положити из читања, писања и рачуна.

д) По свршетку испита имају се прочитати они, који се у школу пријаму, а они, који се не пријме, одпустити.

е) Примљени у школу питомци имају се одма у собе сместити и кревети им показати, на онда им се издаје одело, обућа и преобућа.

4.

Трошак и издржавање питомца.

а) Редовни питомци овог Заведенија имају сходно једнообразно одело, обуку и преобуку, као и науку у Заведенију о трошку народном.

б) На издржавање питомца и потребности Заведенија свака пореска глава даје на годину по један грош чарш. приреза који се уз сваки порез по 20 пара по купити, Попечителству Финансије доставити, и по томе Попечителству Внутренјих Дела по потреби ради преданија Заведенију издавати има.

в) Што би преко годишњег трошка овога Заведенија претекло, има се Попечителству Финансије предати, где ће се особени фонд Школе земљоделске образовати, и с кога ће се новца ради умножења под интересе давати.

5.

Разделеније часова.

а) Питомци имају се воопште зими и лети 12 сати, које на учење, које на земљоделске радње употребити.

б) Како за учење тако и за земљоделску радњу и одмор има се по годишњем времену особено раздјеленије часова сачинити.

в) У четири сата у јутру зими и лети морају пи-

првим прскањем лозе, да то прскање изврше кад ластари буду нарасли за 8—10 сантиметра дужице и да за тај циљ употребе бордовску чорбу са 2% плавог камена. Таквим радом лоза се успешно штити од прве навале пламењаче, а кад се од ове заштити, онда ће се, ако се и даље уредно прска, и потпуно сачувати од те болести.

Међутим један француски шеф пољопривредне службе (А. Кадоре) саопштио је у једном француском листу *Gazette du Village* да од дужег времена саветује употребу густе бордовске чорбе, која садржи и већу количину плавог камена и већу количину креча, нарочито у месецу јуни и да су се по његовим саветима управљали многи и многи виногради у неколико округа Француске, и да никад нису претрпели неуспеха.

Ево шта г. Кадоре препоручује:

„Ми саветујемо виноградарима да им виногради буду плави од 1 јуна до 14 јула, онда кад наступају озбиљне навале од пламењаче које могу уништити бербу. За све крајеве изнад линије Бордо — Бријансон (у Француској) прскање се може извршити на овај начин:

1. Опрсати виноград двапут једно за другим између 1 и 8 јула.
2. Опрсати виноград двапут између 15, и 25. јуна
3. Опрсати виноград једанпут око 10. јула

После тога прсати виноград према приликама са бордовском чорбом направљеном са 1 кгт. плавог камена и 1 до 2 килограма креча.

Наш начин, који проистиче из књиге *природе*, мало се допао специјалистима, јер је он противан њиховим теоријама. То нам није сметало да наставимо наше студије и да са нашим гледиштем потпуно победимо.

Виноградар жели само једну просту практичну формулу, те да би се одбранио од пламењаче. Будући у додиру

са виноградарима већ тридесет година и ми делимо њихово гледиште.

Бордовска чорба, која не vara је овако састављена:
плавог камена 25 кгт.
масног креча 25 „

Така чорба има двоструко дејство: а) хемиско са својим плавим каменом и б) мезаничко са својим кречом.

Кад се виноград опрска са таквом чорбом, лоза добије карактеристичну плаву боју, која се из далека види. Прскање у мају обуставити, јер пламењача није опасна у то доба године.

У току 1918 и 1919 године, које су у Француској биле сушне наши огледи нису показали ништа одлучујуће услед тих неповољних погодаба за развике пламењаче. Напротив у 1916, 1917 и 1920 години када се пероноспора развила у већем степену, наши огледи били су потпуно одлучујући. Са свију страна писали су нам виноградарима: „Плава лоза је потпуно победила“. Није овде била реч о огледу у лабораторији или у врту него о примени једне методе, која се данас раширила у већем обиму и потврдила као добра са извршеним пробама на свима тачкама француске територије.

Наша метода лечења лозе противу пламењаче има ове новине:

а) нова пракса у справљању бордовске чорбе, која је богата у плавом камену и кречу и јако базична до 14 јула, затим сиромашна у плавом камену и богата у кречу после 14 јула.

б) обустављање раног прскања у мају у датим границама

в) нова пракса у примени прскања бордовском чорбом до данас све теорије предхохране, које су се сматрале као добре за сушне године, нису биле довољне у кишним годинама (као што су биле 1915, 1916 и 1920 г.) да спрече

томци, како им се знак устајања даде, устати, а пре девет сати у вече да се није усудио ни један лећи спавати.

6.

Општа обавезања питомца.

а) Од питомца очекује се пристојно морално понашање.

б) Сваки питомца дужан је професоре и чиновнике заведенија почитовати и њим наредбама поштовати се.

в) Сваки је питомца дужан, у Заведеније долазеће госте пристојно предустрети, и на њина питања разборито и учтиво одговарати.

г) Сваки питомца да има пред очима постижење своје цели, а то је, земљеделско образовање. И потом сваки је питомца дужан старатисе, како ће својим понашањем Заведенију на чест служити.

д) Сваки питомца мора сам свој кревет прострати, и, кад устане наместити.

е) У свакој соби морају питомци редом собу помести и воду за пиће донети.

ж) Међу собом имајусе питомци дружељубиво владати, и као браћа живети, и наопште добар међусобом поредак држати.

7.

Школски предмети учења.

а) Питомци имају у школи науку хришћанску и молитве учити, а осим тога имају се упражњавати у читању, писању и рачуну.

б) Разделенија школски часова мора у свакој соби прилепно бити.

в) Питомци морају на школске часове прилежно и точно долазити, и на овима мирно и с повором владати се. А без допуштенија професора или Управитеља да се ни један питомца није усудио од школског часа изостати.

г) Како се знак школског часа даде, имајусе сви питомци у школу скупити, и овде мир и поредак набуљавати, до доласка надлежног професора.

8.

Испит питомца.

а) С концем сваке године има се испит држати у присуству комисије, коју Попечителство Внутрени Дела у споразумују Попечителством Просвештенија нареди.

б) Испит школски бива из науке хришћанске, читања, писања и рачуна, а испит пољског рада је у пољу.

в) О напреду питомца подноси комисија извештеје како Попечителству Внутрени Дела тако и Просвештенија (Наставља се).

пламеначу на чак и са 12 прскања. На против ја тврдим најкатегоричније да у годинама повољним за развиће пламенаће једино се плава лоза може одупрети тој болести".

Рано прво прскање даје у пракси повољне резултате. Како и овај начин мало познијег прскања са већом количином плавог камена и креча такође даје у пракси добре резултате, како то тврди г. Кадоре, то они који су одоцнили са првим прскањем могу и његов начин да примене. У сваком случају било би корисно за наше виноградаре да опробају и један и други начин у истом винограду, те да и сами утврде који је начин прскања бољи.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Упутства за чишћење и дезинфекцију одаја и предмета за гајење свилених буба.

Како је сада време гајењу свилених буба веће бити од штете да скренемо пажњу на савете које француским одгајивачима даје г. Ф. Ламбер, професор и директор свиларске станице у Монпелију, а које с коришћу могу применити и наши одгајивачи.

1. *Чишћење и кречење одаја за гајење свилених буба.* Пре него што ће се почети гајење свилене бубе пажљиво очистити одају и намештај у њој као и одеље у вези, са одајма, на чак и окречити зидове.

Скинути праšину што је могуће потпуније, почињући од тавана или крова, па затим по дуварима, земљи и предметима у одаји. Све отпатке избацили на сметлиште или закопати или сагорети. Добро истрети нечистоћу гвозденим оруђем и праšину са свег намештаја и предмета у одаји коју служи за гајење свилених буба. То скидање отпадака и праšине треба попуњити прањем обичном водом или још боље врло јаким кључалим цеђом или са врућим раствором двопрцентне (2%) соде.

За кречење применити пре слабије кречно млеко, те да би боље продрло кроз старије слојеве на зиду од ранијег кречења. За припрему тог кречног млека најпре угасити живи креч на онда кашу водом разблажити. Са 1 килограмом живог креча добиће се тако највише 2 килограма каше; тој кашу додати затим 10 литара воде те да би се добило подесно млеко за кречење.

Ако је било за време ранијег гајења свилене бубе међу гусеницама болести, које се могу преносити праšином као кречавица, сањиваца итд. треба поред чишћења и кречења извршити и дезинфекцију противу тих болести.

2. *Дезинфекција противу кречавице.* На 15 дана најмање пре него што ће се сместили свилена буба, сагорети у одајама у којима се гаји свилена буба 3 кила сумпора у шипкама на сваних 155 кубних метара запремине. Боље је запалити сумпор на неколико места тако да та места (где буде горео сумпор) буду у колико је могуће ближе тавану јер сумпорна пара (сумпорни диоксид), будући тежи него ли ваздух, тежи да сиђе к земљи. Помешати са сумпором какву врло запаљиву материју нпр. сламу, хартију, шусхе, алкохол или жар.

Пре него што ће се запалити сумпор сакупити и увести у одају сав материјал и предмете који су служили

за гајење свилених бубе и одају што је могуће боље затворити, одак, ако га има запуштити, а тако исто и друге цукотине (на пример залепити с хартијом). Кад је све то учињено запалити сумпор и одају оставити затворену бар за 24 сата. После тог времена врата, прозори и све одушке могу се отворити.

3. *Дезинфекција противу болести, чије су клице отпорније него споре од кречавице као противу сањавице, жутице.* Да би се уништиле клице од сањавице итд. увек после марљивог чишћења може се добро овлажити раствором формола или формалина који се прођеје по дрогеријама (40% форм-алдехид) одаја, предмети у њој и одељења у вези са одајом. За тај циљ употребити смешу од 100 литара воде којој додати 4 литара формола или формалина (са 40% форм-алдехида). Запуштити отворе и растуриати помоћу прскалице којом се прска лоза тако спрењени раствор по тавану, дуварима, поду, по предметима, који служе за гајење свилених буба, старајући се при том да сва опрсана места буду добро овлажена (док са њих раствор не пошуре) После тога затворити одају и држати је тако затворену најмање 24 сата. Раствор формола може послужити такође и за уништавање спора од кречавице.

30—35 литара раствора формола довољно ће бити да се опрска једна одаја од 100 кубних метара. Формол не кварит предмете са којима долази у додир.

Помешуте болести свилених буба могу да нанесу велику штету на чак и да упропасте читав појано око гајења свилених буба. За то је боље спречити појаву тих болести него их лечити, а да се оне спрече средства, која препоручује г. Ламбер познати француски свиларски стручњак давно су опробана на пракси, те их и наши одгајивачи треба да примене.

НЕКРОЛОГ

† Павле С. Ружић.

Председник Вршарске Пољопривредне Подружнице.

На дан 10 овог месеца угасио се живот једног ретког, валаног, неуморног и искреног привредног радника, редовног члана Српског Пољопр. Друштва, оснивача и председника пољопривредне подружнице за срећу врачарски, нашег доброг и опште познатог чика Павла Ружића из села Рушња срећа врачарског. Смрћу нашег покојног чика Павла његова породица изгубила је узвртог мужа, оца и заштитника, кућа домаћина и управитеља, пријатеља и другови искреног пријатеља и друга, Српско Пољопривредно Друштво, пољопривредна подружница и привредници његове околине једног од најбољих својих чланова и пронагатора око ширења привредног знања и напретка. Саопштавајући ову тужну вест пријатељима, друговима и познаницима чика Павловићем сматрам за дужност да их овом приликом упознам о животу и раду нашег доброг чика Павла и да се тиме колко толико одужим сенима покојниковим.

Покојни Павле рођен је у селу Рушњу, од валаных сеоских родитеља, где је вршио основну школу. Услед инокштинине својих родитеља није могао своје школовање даље продужити но је остао и посветио се сеоском при-

вредном послу као потпора и нада својих родитеља. И ако није имао веће школско образовање ипак је као младшћу међу својим друговима, својом искреношћу, окретношћу, марљивошћу и искреним радом био изнад свију. Кад је постао пулолетан грађанин одмах је бирао и изабран на општинско одборника, затим кмета и председника, а овим за посманика среске, окружне и народне скупштине. Поред овог он је одликован и разним орденима. Сва ова знања и одликовања он је зближа својим радом заслужио и оправдао.

Упоредо са овим многим почастима, дужностима и звањима наш Павле на своје имаму и својој околини јавља се као апостол на ширењу пољопривредног знања и напретка у пољској привреди и може се с правом рећи и тврдити да је свака новина у пољопривреди, а у његовој околини, потекла од њега и са његовог имања. Једном речу он је у том погледу служио за пример и углед своје околине.

Да је ово што рекох тачно, то нам могу као доказ послужити узвешнице које о покојнику већ од дужег времена постоје. Нпр. кад селани других околних села питају чика Павловог селџака: „кад ће те почети овај или онај рад, кад сејиди овог или оног усева“ и т. д. чика Павлово селџак одговори: „кад чика Павле почне тад ну и ја“. Према овоме исто онако као што је као грађанин почастован изборима политичке природе исто тако чика Павле је почастован изборима и у свима привредним „удружењима и заједницама. Српско Пољопривредно Друштво ценећи његов рад на ширењу привредних новина на његовом имању и његовој околини бира га за свог редовног члана. Оснивањем окружне пољопривредне подружине он постаје члан управног одбора исте. Оснивањем земљородничке кредитне а доцније и набављачке задруге постаје члан и председник и једне и друге. Оснивањем среске пољопривредне подружине за срез врачарски и варош Београд постаје њен оснивач и председник управног одбора. И ове као и грађанске дужности и почести чика Павле је заслужио и савесно, предано и марљиво до смрти отпратио.

Износци у најкраћим потезима живот и рад нашег чика Павла, сина села и сеоских родитеља изјављујуем дубоко саучеће српском Пољору. Друштву и српској пољопривредној подружини за изгубљеним добрим и искреним чланом чика Павлом, породици за изгубљеним мужем и оцем, пријатељима и друговима за изгубљеним другом и пријатељем и нека се теше тиме што ће сви смртни пре или доцније тим путем поћи и нека им дела, савесни, искрен и предан рад и рад чика Павла увек биди пред очима као награда за велики губитак. Теби поштовани покојниче, чика Павле велим: „Умро си али оставио си међу нама као спомени, твоја добра дела, твој искрен истрајан и савесан и користан рад за опште добро а нарочито рад на ширењу знања око исправке наше још неразвијене пољске привреде. И тај твој најлепши и најскупоценији споменик кога си нам оставио биће међу нама трајан на твоју успомену. И зато ти у име своје у име свих пољопривредника нека ти је лака српска земља коју си истински волео и љубио, вјечна ти памјат и слава ти. Амин.“

Д. Ј. Сремић.

Б Е Л Е Ш К Е

Како да се уништи жижак код грашка и пасуља? — Да би се избегао код грашка и пасуља жижак, који буши врло и знатно смањује трговачку вредност, треба уништити тај инсект у семену, које се употребљава за семе. Да се то постигне најбоље је жижиљиво семе унети у печ, у којој се пече хлеб (пошто се хлеб извади из пећи), па га ту загрејати до температуре од 60°, старацији се да семе не дође у додир са дуваровима пећи. Та је топлота довољна да брзо уништи жижак, а да не нашкоти ни најмање клијавости грашка или пасуља.

Заливање дозе стајском осоком (лиштевином). — Стајска осока може се корисно употребити за заливање дозе, али је само треба разблажити. Количина воде, којом се разблажује осока зависи, од тога у колико је она јача или слабија. Ако од се осоке 1 литар разблажи са 8—10 литара воде раствор ће бити добар за употребу. Тако разблаженом осоком заливати чококе лети пошто лова прцвете и кад се арна на грозду већ распознају. Може се сваки чококат валити са 10—20 литара разблажене осоке. Осоку применити по сувом времену и пре праћења, а њено ће дејство бити у толико боље у колико земља буде богатија фосфорном киселином.

Прављење белог вина од црног грожда. — Бело вино (а не ружичасто) може се правити од црног грожда ако се при брању и преносу грожда арна сачувају да се не измагне или не испрскају чиме би се боја на арна излила и ако се грожда не муља него одмах онако цело баца у цеџицу и цеџи. Тако се справаља и француски шампањ од црног грожда у пределу Шампањи.

Цеђење црног грожда у цеџници треба вршити пажљиво и постепено те да боја из кожурице се пређе у ширу. Цеђење се врши дотле док из цеџнице не почне обојена шира да тече. Чим то наступи, обојену ширу треба прикупити у један засебан суд па затим употребити за прављење црног вина. Прво добијена, необојена шира употребље се за справљење белог вина, Ваља и то приметати да бело вино добијено од црног грожда није тако бело као бело вино добијено од белог грожда; оно је више сиве боје, али ипак кад се пажљиво изврши посао цеђења мало се разликује од белог вина, добијеног од чистог белог грожда.

Противу гусенице на јабукама. — Може се применити с успехом пртеву гусеница на јабукама прскање јабука раствором, који се састоји из 1 литра никотина (дувански сок), килограма црног сапуна и 100 литара воде. Растворити најпре сапун у кључалој води па потом додати никотин. Тако спремијеним раствором се прскају јабуке и то најбоље сада у месецу мају.

Г Л А С Н И К

† Жил Крват. — Прошле године умро је у Француској Жил Крват, код наших стручњака познат за своје справе за мерење тежине живе стоке без ваге.

Крват се родио у селу Biolière, недалеко од Лиона, у Француској, године 1839, а кад је умро било му је 83 год.

По свршеној гимназији свршио је ондашњу пољо-привредну школу у (Saulai), а за тим је примио управу овог имања од 58 хектара.

Креват је познат и по томе што је 1885 г. добио награду за најбоље израђено дело о хранљењу стоке, а по стечају, који је било расцасало француско пољопривредно друштво; сем тога 1901 г. издао је спис, на основу личних испитивања, о стварању масти у телу животиња из угљохидрата, масти и беланчевина.

Његова трака за мерење живе стоке продавана је у своје време и код нас.

A. Г. Ј.

Овчарство у Сибиру. — У опште о овом огромном пределу Русије код нас се мало зна, с тога је интересно изнети штогод и за наше читаоце овом приликом о овчарству.

Овце су у Сибиру јако раширене. У европској Русији долазило је у 1917 години на сто становника 33 овце, у Сибиру 153 овце, дакле пет пута више.

Овце су ситне, краткорепе, грубе вуне, које се пастрже $1\frac{1}{2}$ —2 кг., а постоје и један сој догурених оваца, које дају 2—2 $\frac{1}{2}$ кг. вуне годишње. У новаје доба уношена је крв оваца финије вуне, шпанске меринке и француске ранбује — од којих се рачуна да има око 250.000 брва.

По државној статистици од 1917 године било је у 13 сибирских губернија око 14 милиона становника, који су имали око 46 милиона грла разне стоке, од које су око 20 милиона чинило овце и козе.

Овце се гаје врло примитивно.

A.

Гађење дувана и хмеља у Чехословачкој. — У 1921. години је било у Чехословачкој засејано дуваном 1356 ха и добијено је 1.188.685 кг. Исте године било је засејано хмељем 7.672 ха, а добијена је 5.807.603 кг. хмеља.

A.

Наши сеоски младићи на имањима чешких пољопривредника. — Српско Пољопривредно Друштво дошло је у везу са Земљеделском Јединоту из Прагу, — на чијем челу стоји најзаслужнији муж чешкога народа Адолф Прокупт, који је после државног прервата успео својом енергијом и љубављу према пољопривредном staleжу, да организује сва пољопривредна удружења и задруге у један једини центар Земљоделску Јединоту — и преко ње упутило и разместило 14 наших младића на имањима следећих чешких пољопривредника:

1. *Милутин Рашић*, смештен је на имању Јозефа Моравца у Литковице, пошта Жировнице, Жељ. станица Початки Жировнице;
2. *Душан Миловановић*, смештен је на имању Вацлава Черни у Велишу, округ Јичин, жељ. станица Старо Место.
3. *Радомир Новаковић*, смештен је на имању Јозефа Паличке у Брезини № 11 пошта Старе Јичин.
4. *Драгиша М. Милковић*, смештен је на имању Јозефа Абелеса у Глустица пошта Хоржовице;
5. *Петра Ј. Ђурковић*, смештен је на имању Јана Матрејке у Залужи, пошта Церховице, жељ. станица Хоржовице;

6. *Живко Павловић*, смештен је на имању Јана Пецака у Осеку № 25, пошта Комаров, жељ. станица Хоржовице;

7. *Урош Ристић*, смештен је на имању Јозефа Кејдана у Високу, пошта Наход, жељ. станица Старкок;

8. *Влада Пенчић*, смештен је на имању Јарослава Коштала у Волеши, пошта Хробице;

9. *Глигорије В. Томовић*, смештен је на имању Франтишка Завески у Цењице, пошта Цењице;

10. *Милован Д. Здравковић*, смештен је на имању Франтишка Потпашишља у Церновице пошта Табор.

11. *Светомир Р. Младеновић*, смештен је на имању Јозефа Лиса у Туровки, пошта и станица Гор. Церкев.

12. *Драгољуб Грчић*, смештен је на имању Влад. Хофбауера у Стинбрежу, пошта Стража, жељ. станица Требоњ.

13. *Милојко С. Мијатовић*, смештен је на имању Вацлава Дуадра у Мирковице, пошта и жељ. станица Велешин.

14. *Милош Стошић*, смештен је на имању Антонина Малинска у Литковице, пошта Жировница, жељ. станица Початки Жировнице.

Све ове младиће одвео је и смешто нарочити изасланик Српског Пољопривредног Друштва г. Д. Батић.

Нашем изасланику и младићима укажана је лепа пажа од стране чешких пољопривредника, те им Друштво и овом приликом благодари. Надаћи се да ће наши младићи корисно употребити своје бављење у Чешкој и да ће по повратку са више воље енергије и знања предузети рад на својим имањима на корист и њих самих и њихових родитеља.

Учитељи родитељи. — За богате јединце лако је, а сад је лако и за оне наше ваљаве Србе ђациће који нису богати, али су иначе у свему одлични, здрави, ваљани, способни и базуетно сигурни. За њих се стара, њих прима за своје питомце на своју бригу српско привредно друштво *Привредник* у Београду (Студеничка улица 62, тележон 26-24) и смешта их код одабраних господара на изучавање разних привредних струка и послова. — Одабирајте и препоручите дакле сваке године *Привреднику* све здраве, одличне и у свему безуетно сигурне Србе ђациће од 12 до 13 година кад добро изучеи сврше најмање основну школу, па да се врате кроз коју годину као спрејни, стручни, прекаљени и умудрени светски људи рада и напретка, носиоци и најбољи ширитељи културе и сваког напретка. Ти спрејни људи умеће, журе се, раде, напредују и теку, па издежу и школују онда лако своје породице.

Недајте да нам заостаје и пропада у незнању, заосталости и сиротињи ради нашег нећара наша омаљдана већ затражите одмах од (од *Привредника* — Београд) нужна упуства за слање ваљаних Срба ђацића у напредни свет, па ћете добити одмах све што треба, што затражите.

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима? — Тако питају сами себе сваке године пред свршетак школе, сви заузвимајчи учитељи, који желе да виде и после свршене школе, у будућем животу својих ђака, пуну корист труда који су уложили у своје ђаке. Богати родитељи лако ће својим јединцима; али шта ћемо са оним добрим Србима ђацима који не могу на више школе

а немају где и на чему да живе како треба, или где се у опште живи тесно, тешко?

За те ваљане, способне и у свему безавезно сигурне Србе ђачиће води бригу за њих се стара Српско привредно друштво Привредник у Београду, (Студеничка улица 62).

Зато треба одабирати и сваке године одмах после свршетка школе препоручивати Привреднику све здраве, способне и сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година одмах кад добро изуче и сврше макар основну школу. Затражи нужна упуства под адресом: Привредник Београд, па ћеш одмах добити све што треба, а Привредник свршава за добру децу све бадава, па и железница је бадава за добре ђаке кад путују Привреднику.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита		
Србија	Војводина	Беч
пшеница дин. 440—450	дин. 454—455.	дин. 546.—
јечам . . . 290—300	. . . 290—310	. . . 299.—
овас . . . 270—280	. . . 275—280	. . . 344.50
кукуруз нов . . . 275—285	. . . 250—255	. . . 344.20

Берлин		Праг	
пшеница дин. 284		дин. 504—	
раж . . . 250		. . . 331.20	
јечам . . . 220		. . . 388.00	
овас . . . 210		. . . 388.80	
кукуруз . . . 280	(нов)	. . . 345.60	

Анверс: пшеница дин. 597.06			
Аргентина: пшеница. — дин. 410.88,	кукуруз 295.32,		
овас 295.32, јечам 250.38.			

Стока. Свиња.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, иреко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24. Мршава 21 дин. франко вагон уговорене станице у Србији и Баништу; у Срему у Вачкој за пола до 1 динера по килограму скупеје због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: месо беле 25.50, баниске и босанске полудебеле 24.50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 25—27.00 круна, а меснате 25—29.00 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мајсарске 12—13, данске 14.25—15.50, хрватске у месо 13.50—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке дивљане 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говедо и овце

Београд: убојени волова и бикова 13—15, лиферантска 8—9 дин. кгр. по сажовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: убојени волова и бикова 14—16, лиферантска 8—9 дин. кгр. по сажовима. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: нотирани су: волова 1 врста 17—19.00 11 врста 15—16.50, 111 врста 13.50—15.00. ираве 13—17.00 круна килограм живе мере.

Праг: Волова и јунице 6.50—7.50, ираве и бикова 6—8 круна кгр. заклања. Овце заклање 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: цене по земљи крећу се око 20 динара по килограму. У крајевима преко Саве робе нема.

Јаја: цене у земљи крећу се око око 1 динара по комаду. Посаде меје отекле су транспорте. Као купца јава се моментано Италија, где је цена око 300 лера за сандук.

Воће и пиће

Суво шљиве: 70/75 дин. 4.—, 80/85 дин. 3.10, 95/100 дин. 2.70, 110/120 дин. 2.60, франко вагон паркет Валево. Пекме и даље потпуно занемарен и без купана.

Инцијати на Калифорније воле, да ће овогодшњи рад подбацити у квалитету 30—40%, прошлогодшњу беру.

Вино. Далматинска вина: цено су порасле и плаћају се црна вина 40—45 дин., а бела вина 38—42 динара по граду. Цене бољим далматинским винама варира овако: белим 600—750 динара, а црним 600—700 динара. У Србији и Војводини остале су старе цене. Цене *луковарских* винама је 400—500 дин., ракије 4000—5000 дин.

Цене виноградарских потребама и вештачким ђубретима.
Београд: слава имен 50%, 12.23, рафија 12.—, сумпор „Folietela“ 4.20, двоструко рафиниран 4.40, „Ventilator“ 4.50, рафија „Мајданго“ 1.25.50 дин., натрије тасульфат 6 дин. кгр., калијева со 40%, 140 дин. 100 кгр., сулурфосфат 16%, 290—210 дин., кајнит 12—15%, 90 дин. све франко станица заједно са вршма.

О Г Л А С И

Тима Владисављевић трговац семена о-твори је семенарску радњу у Марсељу, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У Београду држи филијално стовариште семена, у *Клез Михаиловој ул. бр. 8*. — Поруџбине семена као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: Тима Владисављевић — Београд — Тражим пољопривреднике, који би се примили произвође луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред. 1—1

ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПУСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)

ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у Главном
Савезу Земљорадничких
Задруга и у свима великим
гвођзарским трговинама
Главни наступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—3

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дин. кграм.

Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашаћима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ХРВАТ. - СЛAVON. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца**ТЕЖАК**

На годину 20 днв. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 днв.

Преплатити се може уједнаку
за целу годину.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
уписују се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУПреплату примају и све
поштеНа основу највишег решења од
априла 1896. г. прелиску друштвену
вост пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, **П. Т. Тодоровић**Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 22/

БЕОГРАД, 3. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција инжењерско-техничка са гранама: пољопривредно инжењерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале примењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадашњи редовни чланови уписују се сами у једну или више секција; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана после оштампаног последњег позива у Тежаку, јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 4352 22. маја 1923. године у Београду.

**Обнављање и подизање нашег
воћарства**

У циљу обнављања и подизања нових сортиментских воћњака и матичњака при пољопривредним школама, државним лозним и среским воћним расадницима, Министарство Пољопривреде и Вода произвело је у току 1921 и 1922 године воћне саднице са полувисоким и ниским — чувачим стаблом и то од наших домаћих и одомаћених страних сорти јабука и крушака.

Овим сортиментима обогаћено је воћарство и са сортама јабука и крушака из Јужне Србије, чија ће се трајна вредност утврдити код пољопривредних установа.

Они ће послужити и као основ подизању воћарства у циљу размножавања за подмирење народних потреба, које би одговарале локалним приликама појединих области у воћарским крајевима.

На овај начин створиће се и јаснија слика о познавању и потреби нашег воћа а с тим уједно повећати значај стоног и економско-трговачког воћа.

Пре него што су се ове сорте размножиле, утврђена је њихова помошљива вредност комисијским испитивањем од наших познатих стручњака, приликом приређивања пољопривредних изложба од стране српског Пољопривредног Друштва а уз припомоћ Министарства Пољопривреде и Вода.

По утврђеном распореду испослате су и засађене воћне саднице у току пролећа ове године код ових пољопривредних установа:

1. Школи за Виноделство и Воћарство у Букову (код Неготина);
2. Школи за сточарство и Планинско Гледовање у Краљево;
3. Ратарској школи у Шапцу;
4. Грађевинарској школи у Новом Саду;
5. Средњој Пољопр. школи у Ваљеву;
6. Пољопривредној школи у Туприји;
7. Пољопривредној „ у Аду;
8. Држав. лозном расаднику — Кавдар;
9. — Скопље;
10. Среском воћном расаднику — Радованте;

11. Среском воћном расаднику — Ц. Село;
12. „ „ „ — Прилеп;
13. „ „ „ — Витољ;
14. „ „ „ — Скопље;
15. „ „ „ — Крива Паланка;
16. „ „ „ — Прешево;
17. „ „ „ — Кавадар;
18. „ „ „ — Дорјане;
19. „ „ „ — Тетово;
20. „ „ „ — Орахован;
21. „ „ „ — Урошевци;
22. „ „ „ — Гњане.

На основу добивених извештаја од напред поменутих установа, саднице су се врло добро примиле и лепо напредују и има изгледа да ће одговорити намењеном задатку.

Укупно је засађено воћних засадница:

Јабука	1413 ком.
Крушка	448 „
Мушмула	58 „
Дуња	65 „

Свака Пољопривредна установа, добила је по 1—2 комада од ових сорти:

I. Јабуке окалемљене 1921. год са сортама из Јужне Србије на дивљаци: Хасан Калфа, Кара-Паша, Хаџи Синаи, Митровачка, Зејтинка, Попадија, Лахна, Бишња, Босанка, Сарајка, Буздогања, Мирисавка, Демирка, Шербетка, Ливадарка, Пашалма, Кримска, Тетовка, Булабија, Ак-Бедрим, Лесновка и Сенабија.

II. Одомаћене стране сорте јабука окалемљене са вијокама Виноделско-Воћарске школе у Букову: Лепецветка, Кожарка, Шуматовка, Тиролска бела румаринка, Бауманова ренета, Енглеска златна парменка, Буковка и Канадска ренета.

III. Домаће сорте јабука окалемљене са вијокама школе у Букову и г. Косте Бунариџића, свештеника из с. Дедојеваца: Колачарка, Маљенка (Краљица) и Кабларка.

IV. Крушке окалемљене са сортама из Јужне Србије: Тиранка, Масларка, Екши-Кути, Зејтинка, Кантарка, Тупњаци, Кади-Огли, Була кисела и Була слатка.

V. Крушке — стране одомаћене сорте, окалемљене са вијокама школе у Букову: Париска грофица, Дилова водењача, Кулуверка, Вијенка, Г-ђа Герте, Хардепонтова, Клерјовка, Боскова бочица, Царска водењача, Наполеонова водењача, Коломанова и Швајцарска бергамота.

Сем тога од наших домаћих сорти окалемљена је „Летња караманка“.

VI. Мушмуле на дуњи: Врло крупна и Холандска.

VII. Дуње на дуњи: Анђелија (охридска) и Врањска.

Осталим пољопривредним установама издаће се воћне саднице у току ове јесени и идуће године, те како би и оне биле подмиривене са сортиментским воћњацима и матичњацима.

Поред тога произвешће се код школе у Букову и остале врсте и сорте воћа од трешања, вишања, марела, шљива, кајсија, бресака и др. са одабраним и препоручљивим сортама, које ће се у најкраћем времену издати пољопривредним установама, ради добијања што већег броја вијока за производњу воћних садница ради раздавања народу.

Дотле ће се калемити само оне сорте које

а) За сваку штету, коју би питомец стоци, или земљеделским оруђама или у башти, или иначе стварима Заведенија из несташлука учинио, имасе казни подвргнути.

10.

Употребљеније питомца у војеном ученију.

Сваке седмице најмање пол дана имају се питомци у војеном ученију упражњавати.

11.

О удаленију питомца из Заведенија.

а) Ни у неделне и празничне дане, нити у часовима одмора, да се није усудио ни један питомец без допуштења удалити се.

б) У случају, ако би коме питомцу дозвољено било, у Београд или куда у сусједство отићи, да се није усудио ни један питомец у мезану отићи.

в) Ако би који питомец нужду имао, кући својој отаћи, дужан је он Управатељу Заведенија пријавити се, који ће по неопходној потреби, кад и у које време могуће буде, захтев у овом удоволетворити, и одсуствије највише на 14 дана допустити.

12.

Увеселеније питомца.

Питомцима допуштено је у часовима одмора играти и празницима увеселјавати се пристојним играњем

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Наставак).

9.

Употребљеније питомца у земљеделским пословима.

а) Питомци имају се употребити на све земљеделске послове ваопште, а осим тога на грађење земљеделских кућа и зграда, и на грађење земљеделских оруђа. Тако сваки питомец у овом Заведенију осим земљеделске радње морасе научити себи куће и зграде градити, и потребна му земљеделска оруђа направити.

б) Питомци имају свакад у прописано време на одређене им послове земљеделске и рукоделне наћи, а с овога да се није усудио ни један ни под којим изговором удалити се, по одређене часове точно и ревностно у радњу провести.

в) Питомци имају одређени им посао по могућству савршено и примерно извршавати.

г) Сваки је питомец дужан на стоку или на земљеделска оруђа, која би му се предала, добро мотрити, у поретку држати, и после радње опет на одређено место оставити.

су се већ досадањим огледима, показале као подесне и препоручљиве.

Пољопривредне установе које су добиле ове сортименте и на даље ће испитивати њихово усвајање и вредност на лицу места, водећи рачуна о климатским и економским потребама и пошто се покажу као подесне, приступиће се њиховом размножавању и за потребу пољопривредника за дотичне крајева.

На основу таквог испитивања, а узимајући у обзир до сада утврђену вредност појединих сорти воћа, Министарство Пољопривреде и Вода настаће, да у скорјем времену изрази вођарску карту наше земље, у којој ће бити убележено бројно стање воћака економско-трговачког значаја са утврђеним сортама у вођарским крајевима.

П. С. Петковић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Избор крава музара.

Сада када се потрошња млека повећала у великим варошима услед њиховог наглог прираштаја у становништву, сви а нарочито они пољопривредници из непосредне околине тих вароши, који су и њихови главни снабдевачи, млека, треба да се побрину о строгом избору крава музара.

Треба имати краве, које дају доста, али и доброд млека, јер све више и више воде рачуна и потрошач свежег млека и прерађивач млека у равне млечне производе о масноћи млека, па према томе, одређују и цену.

Да се у том погледу постигну брзи резултати, практичари располажу разним средствима. Једно од најјачих средстава лежи неоспорно у примени метода рационалног

и пјевањем али на против играње карти, као и свако тинишу Заведенија нарушавајуће увеселеније строго забрањујесе.

13.

Рана питомаца.

а) Сваки питомац добива у Заведенију поред једне оке хлеба у мрсне дане по једну литру меса са 50 драма бунгура или зеља или мјесто бунгура и зеља 25 драма пасула, а у постне дане по једну литру пасула и 8 драма соли, како у мрс. тако и у пост. Од овога се има половина за ручак, а половина за вечеру кувати; дакле питомци морају у подне и у вече имати кувано јело, а о малом ручку и ужини морају се задовољити с хлебом. Но Заведеније ће и о томе бригу водити, да би питомци о малом ручку поред хлеба још што по могућству добили.

б) На ручак и на вечеру имасе дати знак, на који се питомци морају скупили, и под назиранијем једнога професора ручати или вечерати. Који се од питомаца одоци, на ручак или на вечеру доћи, без довољне и уваженија достојне причине, тај се мора задовољити с оним остатком јела, што нађе.

в) Ред, којим ће питомци за астал седат, одређава Управатељ с професорима.

и у исто време економског храњења. Али храна није први и најважнији чинилац у производњи млека. Подобност производиоци доста и доброд млека је пре свега најважнији чинилац и та подобност је индивидуални, појединачни карактер сваке краве.

„Дајте, каже Малевр, учени професор Агрономског Института у Паризу, исту храну, исти оброк тако сличним кравима, како се то може само замислити: од исте расе, истог доба старости исте тежине, отелене истог дана; оне при свем том неће дати ни исте количине млека ни млеко с истом количином масти. Готово увек, ако не увек, утврдиће се разлике у том погледу и те ће разлике бити често чак врло истакнуте. Од једне краве до друге број литара млека може се мењати од простог на дупло или још и више а скор тако исто и количина масти у њему. Кад је храњење поједнако, значи да се млечна подобност краве за количину и каквоћу истиче на првом месту, а она зависи од саме индивидуе, од самог грла, од саме краве“.

Сваки практичар, који је моле посматрао своје краве могао је приметити разлике у подобности, о којима напред говори Малевр. А међутим идеал би за произвођача био да има краве, које имају до најјаче мере развијену моћ да дају и доста и доброд млека.

Али како разликовати добре краве од рђавих?

Најиспуније средство састоји се, нема сумње, у одређивању млечне подобности за свако грло непосредним пробама, то јест мерењем млека, које се добије за 24 часова и анализом тог млека или још и фабрикацијом масла (бутера).

Испитивање спољних карактера млечности и у погледу количине и каквоће млека, буди како детаљно и подробно било, не може заменити ову практичну пробу

14.

Краве, одело, обућа и преобука питомаца.

а) Сваки питомац има у Заведенију свој особени кравет, састојеније из дасака на ногорима.

На сваком кравету мора бити једна сламњача, два ћебета, два чаршава и један јастук.

б) Одело зимно састојесе из једног кратког гунчета, чакшира сукније, и једнога јелечета, а летње из две куртке, и двоји панталона од цвалика на две године. Сваке године по једну шубару за зиму и слами шашир за лето.

в) Сваки питомац добива на годину по извесно число пари опанака и по три пара чарапа.

г) О прању преобуке стара се Заведеније.

д) Осим тога сваки питомац добива у Заведенију књиге за читање и све потребности за писање.

15.

Нега побољшане питомаца.

а) Побољшане питомци добивају сваку негу и лекарску помоћ с лековима у Заведенију.

б) Побољшане питомца, осим што ће га домаћинца нагледати дужни су питомци послуживати.

в) При дуготрајној болести може се допустити, да побољшане питомца родитељи кући однесу, и да га сами негују до оздрављења.

(Свршиће се).

По несрећи пољопривредници, који не производе и не одгајују сами своје краве, него их купују од другог или преко другог, не могу на вашарима, где се те куловине обично ваључују, путем проба тачно одређивати моћ млечности грла, која се нуде на продају. Отуда понајчешће верују речима продавца, речима, које допуњују како добро тако и рђаво својом оценом, која се заснива једино на облицима вимена, његовом равнилу и његовој глпкости.

Скупа узевши од знакова чају је вредност потврдила пракса једни се односе на количину произведеног млека, а други на каквоћу млека.

Да би се имала идеја о моћу млечности једне краве треба испитати једно за другим: општи склоп грла, финоћу и глпкост коже, димензије, облик, притицај крви, стање вимена и неке нарочите знаке од којих су најпознатији тако звано Геноново млечно огледало и класје.

Добра крава музара има општи склоп сасвим различан од мушког грла; женски карактери су јасно истакнути, глава је фиња, врат танак, тело је врло издужено према грудима, које изгледају мало сужене, стражњак део је широк, реп танак а удони фини.

Карактери коже су драгоцени нарочито код јуница, чије се виме још није потпуно развило. Она треба да је глпка, мека и помична и да се лако повја под прстима; ако се стока бавила по ливадама кожа може бити дебела груба, али одржава ипак код добре музаре своју глпкост.

Облик вимена и притицај крви у њему треба да се пажљиво и подрбно испитају. Добра крава музара има пространо округло виме које иде дубоко под трбух, а испуњено је поваци; при пићању вимена треба да се осети мекост и еластичност као код сунђера; иначе виме је меснато, те су и млечне жлезде у њему слабо развијене. Кожа вимена треба да је фиња и да има поваци многобројне паралелне и честе боре.

Аво грло није одавно мужено, ако је виме набубрело, треба га испразнити, те да би се оценила његова еластичност и мрвоћа краве.

Сисе на вимену треба да су усађене правилно, чиме се доказује добар склоп и симетрија четприју одеља вимена. Ако на вимену има поред 4 сисе још и неразвијених сиса, добар је знак, а нарочито код јуница.

Добро склопљено виме радиће у толико боље, то јест даваће у толико више млека у колико му више крви буде притицао јер се млеко гради на рачун крви; кружење крви треба да је врло добро развијено, те пошто се артерије не виде, треба обратити пажњу на вене. Ови крвни судови треба, каже француски истакнути сточарски стручњак и професор Дешамбр, да образују под кожом вимена развијене канале, који се спреда спајају и образују две дебеле вене, које треба да су дугачке искривудане и местимично проширене. Провлачећи руку пљоштимице под малим трбухом те се све лепо осећа па се лепо може и увићи, без многог мукe, први чланак кажипрста у уточиште, (извор млека одоздо) куда свака вена продире у унутрашњост телa.

Може се покатак приметити изнад и поваци вимена мада врло извијена вена; кад је приметна, сигуран је знак да је крава добра музара.

Не дајући емпиричним знацима свуколику важност, коју им дају сточарски трговци, има извештан број од њих која је пракса освештала и која васлужују да се запазе Млечно огледало, врста слике која се одцртава од длаке, управљених одоздо на више — од вимена, па на више у у правцу уда — сачињава један врло интересантан знак.

Не треба се при свем том заустављати на облику него водити рачуна о пространству млечног огледала. Крава је у толико боља музара у колико има развијеније млечно огледало. Длаке распоређене у виду класја треба сматрати као неповољан знак, када их има у самом огледалу и као рђав када их има изван млечног огледала.

— Свршало се —

НАША АНКЕТИ

О кукурузу и суши.

Мени је сада преко 40 год, те сам, што се каже у кукурузу и одрастао, и расели га и остарио.

Код нас се кукуруз сеје најраније у бразду, а то се врши у почетку априла месеца по старом календару. Дакле, угари се, по могућству, чим се пшеница пожале, па у пролеће се понова преорава и кукуруз сеје у бразду тако од прилике на 1 мет. растајања оцак од оцака, а толико и ред од реда, јер се сеје у четврту бразду. Пошто су овамо земље више слабе, то се увек меће по једна шака ђубрета поред семена у бразди јер му то ђубре да доста снаге, те младе биљчице брже расту и брже никну јер ђубре увек има топлоте што је кукурузу потребно. Али има 3. год. како сам ја почео сејати кукуруз другојаче, и то овако.

Земљиште поорем радио с јесени што дубље, па га у марту месецу преорем опет дубоко као и први пут, затим дрљам са гвозденим дрљачом, и по том нишпартам са браздачем, па га сејем под мотику и мећем опет по шаку ђубрета. Браздање вршим попреко а врсте редове уздуж њиве, тако да сејачи увек растојање ред од реда сами паве, и струк од струка према браздацама коју је браздач приликом шпартанја направио, те тако дођу редови и уздуж и преко на све стране. Дакле, ту се да мало више рада око сејаче, али много мање око окопавање јер прашачи се унакрс и уздуж и попреко, те тако се земља много боље уради те и за пшеницу је боље. Дакле, претпрошле године имао сам кукуруз који сам тако радио толико добар, да и сам мој отац важе да никада та њива није толико могла родити; а тако сам га лако урадио да увек други по вршини муче се и копају, а ја увек искористим дан кад падне мало кише, те тада пропрашачим уздуж и преко, па радиници са мотикама за прашачима само расплеве струкове и мало зараве, јер су прашачи све друго окопали. Сејање сам вршио под мотику ред од реда 1 метар а такође оцак од оцака 1 мет.; у оцак остављам по 2 струка где је појача земља, а где је слабија ређе се сеје. Дакле, кукурузу нарочито треба на време окопавање; за то је потребно удесити да се што брже може окопати још кад се деси, те падне киша у то време, тај дан јер ће користити да се она влага пререо прашачима, јер ће тако дуже остати неиспарана. Претпрошле год. засејао сам као што сам горе навео једну њиву велику око 1 и по хектара, исту толику њиву засејао је

мој стриц до моје њиве, само он је сејао као што сам прво рекао у браду. Дакле кад је дошло време да се кукуруз окопава ја сам изашао у њиву са 2 прашача; вапрега је била 2 вола у један, а један коњ у други прашач, и 8 радника са мотикама. А мој стриц изашао је са 1 прашачем 2 вола и десетина радника са мотикама. Ја сам моју њиву сву тога дана окопао. Заборавих навести, да је још тог дана била пала киша, те сам ја ту влагу искористио, а мој стриц са једним прашачем није могао прећи целу њиву а копаачи једна су до пола њиве окопали, јер су имали да прекопавају земљу између оцака, што је мене прашач учинио и затим били су неки празници те се није 2 дана копало; 3-њи дан мој стриц наставио је опет окапавање, али није било оне влаге, јер је она од врућине нестала и кукуруз који смо окопали првог дана растао је много добро, а онај што је мој стриц копао после још 2—3 дана, није ваљао, јер је се отворило. Ја сам тако и друго окопавање извршио после једне кишнице и опет за дан са још мање радника, а мој стриц исто као и први пут до по њиве по влаги а ресто по суши, и моја њива дала је са 1 и по хектара 8.000 кила у киви и зато мој отац каже да никада тако није родила. А мојим стрицу пола њиве било је добро, а оно пола што је копао по суши са свим рђаво. Мени су тако и друге њиве скоро удвостручили род кадгод сам тако стигао да посејем унакрс, а нарочито пшеница на тако рађеним њивама много је боља, него на њивама које се рђавије копају, јер другачије прашач преоре кад се окрене и преко. Зато је само потребно да се има увек добра запрега и савезка и искористи окопавање после кишне док је јака влага, и после му суша не може нашкодити.

То је моје стечено искуство, па ако ко жели нека проба, па ће се и сам уверити.

Ђорђе Толоранић,

вемљорацин из Довинца, сред
гумански.

Б Е Л Е Ш К Е

Да се униште корови и трава по путевима. — Завод за пољопривредну хемију у Лозани (у Швајцарској) препоручује да уништавање траве по путевима азејама, шт. употребу раствореног натријума хлората у размери 1 килограм те соли на 100 литара воде. Најпре се места, где се хоће да униште траве обичном водом залију да би се земља проширила и раствор натријум хлората боље допрео до жила. После тога та иста места залију се помоћу канте с ретешком, на којој су ситне рупице избушене, раствором натријум хлората. За бусење и гушћу траву добро је да се прскање понови после неколико дана. Понављањем прскања два или три пута вреско лета, могу се одржавати чисте азеје, терасе, путеви и у опште места која служе за пролаз, а обрасла су травом и коровљивим биљкама. Не треба употребљивати раствор хлората у близини корисних гајених биљака, да се оне њиве не би уништиле.

Јабукочава од сувих јабука. — Осушене јабуке се као што се зна чувају много боље него ли сирове, те

се могу употребити поред осталог и за справљање јабуковаче скоро преко целе године.

Има више равних формула за справљање јабуковаче од сувих јабука од којих ћемо набројати ове:

1.	Суве јабуке	10	кгт.
	Суво грожђе	3	"
	Шећер	11	"
	Винске киселине	0.200	"
	Лимунске киселине	0.150	"
	Бобице од веша	0.100	"
	Врло свеж хмељ	0.100	"
	Воде	200	литара
2.	Суве јабуке	10	кгт.
	Суво грожђе	2	"
	Свежег хмеља	0.10	"
	Шећера	14	"
	Винске или лимунске киселине	0.200	"
	Воде	228	литара
3.	Суве јабуке	9	кгт.
	Суво грожђе	4.500	"
	Свежег хмеља	0.100	"
	Шећера	8	"
	Ракије	1	"
	Воде	228	литара

Али најтеже је да се изазове прешрање једне овакве смеше. Да би се и то постигло, прокувати (прокључати) добрих пола сата у 100 литара воде суве јабуке, суво грожђе, вешу, хмељ и половину количине винске киселине.

Одвојено пак у 50 литара прокључати остатак винске киселине са шећером; тако добијен сируп сипати у прво прокувану смешу.

Кад се то сирупо додати смеси воду која је испаравањем изгубљена.

Ако се могу добавити селекционирание гљивце то их применити у количини од 1 кгт. на 2 хектолитра смеше. Ако се лак те гљивце не могу добавити онда спремити свежу стељу од јабуковаче (а може послужити у недостатку ове и адрова стеља од вина) па њом засејати 8—10 литара воде, у којој је растворен 1 кгт. шећера и мало винске киселине. Овако растворен шећер прокључа се, па се за тим остави да расхлади и кад температура буде спала на 30—40° сипа се стеља и размути па остави све у загрејаној одаји. Вреће ће отпочети после 48 часова; затим се квасац кад буде у пуном врењу сипа у тежност, која се мало час припремила. И та ће маса ускоро почети да врн ако се око ње буде одржавала температура од 15—20°

Да се удаље птице са засејане површине. — Има више начина да се тице које чине штете поседином семени одстране од њиве. Може се обесити о побијено коле дужине 1.50—2 метра какав канап и на крају овога привезати парче сјајног лиманог плеха или огледала тако да они буду на 8 до 10 см. од веша. Ветар покреће непрестано ове предмете који сијају, те им се тице не смеју приближити. Може се исто тако везати за какову узицу притврђену за једну дугачку мотку кромпир у коме су пободена сура ћурећа пера: 6 великих и 3 малих. Привезан кромпир се окреће и пера на њему, те она плаше птице.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита		
Србија	Војводина	Беч
пшеница дин. 440—445	дин. 435—445.	дин. 545.—
јечам „ 280—290	„ 290—300	„ 286.—
овас „ 270—275	„ 275—280	„ 325.—
кукуруз нов „ 275—285	„ 250—285	„ 331.50

Берлин		Праг	
пшеница дин. 280,50	дин. 497.—		
раж „ 215	„ 323.60		
јечам „ 221	„ 363.40		
овас „ 204	„ 383.40		
кукуруз „ 255	(нов) „ 340.80		

Анверс: пшеница дин. 575.21

Аргентина: пшеница — дин. 403.84, кукуруз 283.85, оvas 283.95, јечам 246.09.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; мршаве 21 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Билану; у Срему и Ваљеву до пола до 1 динар по килограму скулеа због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: месне беле 25,50, баниске и босанске полудебеле 24,50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале за 1.500—2.500 круна. Дебеле свиње продане су по 23—24,500 круна, а меснате 24—28,000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мађарске 12—13, данске 14,25—15,50, хрватске у месу 13,80—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: утојени волови и бикови 13—15, лаферантски 8—9 дин. кгр. по сажоница. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: утојени волови и бикови 14—16, лаферантски 8—9 дин. кгр. по сажоница. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: цене су пале за 1.000—1.500 круна по килограму Ноттирари су: волови I врста 16—18,000, II врста 14—16,000, III врста 12,500—14,000, краве 14—16,000 круна килограм жене мере.

Праг: Волова и јунаке 6,50—7,50, краве и бикова 6—8 круна кгр. заклани. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Јовина и јаја

Јовина: Београд: старе живине нема. Довољно никакви. Очекује се нова продукција у августу. Послови у овој робји никакви.

Јаја: Београд: на тржишту јаја влада прилично мртвило. Од иностранства за нашу робу има нешто интересова само у Енглеској, Швајцарска у прошлој недељи није куповала. Француска има своју робу, Италија исто тако.

Куповне цене у земљи вратале су се у току ове недеље око један динар по комаду. У Лондону је цена 9 шилинга и три пенса по шоку.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.—, 80/85 дин. 3.—, 95/100 дин. 2,60, 110/120 дин. 2,40, франко вагон парлет Ваљево. За лекмеж нема никаквог интересовања.

Вино: због неманя лавова има промет је сасвим мањошто. Мале количине вина промет се у држави искључиво за домаћу потребу. Цене у земљи су ове: обична вина бела 5,50—7, црна 2,50—6, а фиња 7—10 динара литар.

Воће: на тржиште долази нешто домаћих јабука, ораха, сувих шљива и смокава. На отоку Крују има још око 250 мет. центи сувих смокава.

Виноградарске потребе.

Плавом камену је продаја цена 15 динара по килограму, сумпору око 5 динара, а рафињи око 14 динара по килограму.

ЗАПИСНИК.

Х. редовне седнице Управног Одбора Српског Полкопривредног Друштва одржане у Дому Друштва 7. марта 1923. г. у Београду.

Вали су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник г. Др. Стојковић и чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Виба Радоновић, Александар Рашковић, Душан Тагић, Никола Петровић, Павле Петковић и Софроније Партовић.

Као гост присуствовао је ред. члан Милосав Митровић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Вележко секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је а усвојен записник прошле седнице с малим изменама.

II.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора.

1) По понуди Карла Мелкуса из Новог Сада за машинске квалите. — Одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

2) По писму Вержорела, којим извештава да је раније цене за прскalice назначио на набавку од 1000 комада, и да ће по истој цени издати само тако, ако се наручи најмање 500 комада. — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора и да се наруче 300 комада прскalice;

3) По понуди Друштва Цангера из Цеља, да му Друштво откупи 10.000 ком. дрвака. — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се дрвака не могу откупити пошто не одговарају потребама Друштва;

4) По препоруци Министарства Полкопривреде и Воја за набавку 200 кгр. семена од домаћег кукуса, Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и од понуђача тражи: цену, мјустру семена и гаранције;

5) По понуди Обрена Косиња за дрваке, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и одлучио да се дрвака не откупљују, пошто не одговарају потребама Друштва;

6) По понуди Хрв. Слав. Господарског Друштва за воћарске справе и алате, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се набавке не могу извршити, пошто су им цене и сувише високе;

7) По понуди А. Д. Трактор за дрљаче. — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се откупи понуђени број од 150 ком. дрљача;

8) По понуди Загребачке Коњичке Индустије за сумпор, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбор и одлучио: да набавку сумпора не треба извршити, пошто располаже са довољним количинама сумпора;

9) По понуди Драгутина Николића за чеканце и бабице и грабљаче. — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се откупи двеста парчи чеканца и бабица по понуђеној цени;

10) По понуди Првог Лесковачког Акционарског Друштва за откуп кањана за употребу у место мивиле, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се кањан не набавља, пошто Друштво има мивиле, у довољним количинама а у случају потребе, да ће имати у виду ову понуду.

11) Усвојено је мишљење Набављачког Одбора: да се 10%, од чисте добити од продатог Дистола уступи Подружњанима, које су исти продавале.

III.

Прочитано је писмо члана Набављачког Одбора г. Вибе Радоновића о компликованим процедурама око вршења набавки, на молбу Одбор, да ове процедуре упрости. После дужке дискусије по овом предмету, Одбор је одлучио: да Набављачки Одбор са председником и секретаром, могу да врше мишљења о набавкама

које не прелазе већу суму од 100.000 динара, но с тим, да прве наредне седнице по извршеној набавци, референту о набавци Управног Одбора,

IV.

Прочитано је мишљење Инспектора за Подружнице, да се први у састав Друштва ново-основана Пољопривредна Подружница да општина Јасковачку са седиштем у селу Јасковачу. — Одбор по саслушању овог мишљења, одлучио је: да се ова Подружница прима у састав Друштва.

V.

На молбу Качерске Пољопривредне Подружнице, да јој се отвори кредит, — одлучено: да јој се отвори кредит у суми од 30.000 динара.

VI.

Пошто је обновљена Пољопривредна Подружница у Мрчајевцама, — одлучено је: да се измени одлука од 7. новембра пр. г. и да јој се пошаље сва превиска која се односи на ову Пољопривредну Подружницу, а која се код Друштва налази и од ње тражи потврда пражека реверса од свих послатих јој писама.

VII.

На молбу Пољопривредне Подружнице у Предејанима о размени поклоњених јој справа, — одлучено: да се пише овој Подружници, да пошаље справе Лесковачкој Пољопривредној Подружници, а да им Друштво не може извршити замену, јер су те справе добивене као поклон.

VIII.

Прочитани су извештаји наставника г. г. Др. Веље Стојковића и Павла Петковића о њиховом одласку и бављењу у Арнау. — Одбор је примио знању ове извештаје и одлучио: да им се исплате трошкови по рачуну.

IX.

Прочитана су саопштења:

1) Покрајинске Управе за Босну и Херцеговину о предузетим корацима за прикупљање претплата за Тежак. — Примљено знању са захвалношћу;

2) Прочитана је депеша, поздрав Вођарске Задруге у Арнау са годишње скупштине и захвалност за послате извештаје, који су одржали предавање. — Одбор је примио знању.

3) Прочитана је позива Хрватског Савеза Господарског Друштва у Загребу и његове филијале у Београду, којима позива Друштво, да испораче свог наставника, да присуствује испиту „Здруженог тајничког стечаја“. — Одбор је примио овај позив знању са захвалношћу, али пошто је исти доцна стигао, одлучио је: да се наставник не упукује, пошто је престала потреба.

X.

Члан Управе г. Др. Веља Стојковић по ранијој одлуци референте о оданивању младца у Чехо-Словачку и предлаже: да се упуте 10 младца који су свршили нижу пољопривредну или практично-станичну школу а који долазе непосредно са села; да изабраним младцима Друштво призна путне трошкове за одлазак до Прага и повратак. — Посае дуге дискусије одлучено: да се овај предлог усвоји и да се младцима путем стечаја повозу преко „Тежак“ и др. дневних листова, да познесу пражеке са документима, да се од Министарства Пољопривреде и Воде тражи 10.000 динара за овај циљ; и да се одреди једно лице, које ће ове младце одвести у Чешу.

XI.

Члан Управе г. Александар Рашковић саопштава, да је по одлуци на једној од ранијих седница одређена комисија прегледала земљиште за оснивање друштвеног магацина у близини железничке станице у Товчандеру; да су прегледали већиниште, где би се подигао пављони за влакобе и сајмове такође у Товчандеру и да су нашли, да су уста врло подесна за одговоре овим циљевима. — Одбор прима знању овај реферат и одлучио је: да Управа предузме даље кораке, да се ово земљиште добије за овај циљ.

За овим је седница закључена.

О Г Л А С И

ЗАКОН

ПРАВЕ

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)

ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у Главном
Савезу Земљорадничких
Задруга и у свима већим
гвождарским трговинама
Главном васпуштнштву код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—3

Јаја за насад од белих и јареби-
частих вијандота продаје Управа
Ратарске школе у Шапцу по 2
динара комад.

Друштво „Трактор“.

Немањина ул. бр. 9, Београд.

Канцеларија Соколска ул. 19.

Добили смо: Сточне вршalice са чекиом.

Фабрике Х. ЛАНЦ Дин. 5.800

Везачице Фабрике М а с е ј Харис

Жетелице, косачице, коњске грабуље.

1—3

На знање:

Сраско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахоцире по 7 дин. килограм.

Чилску шалитру по 5 дин. килограм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама
одредиће се у идућем броју.

Пажња одгајивачима сви- лених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на тери-
торији предатне Србије, могу се добити код Сви-
ларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из
Војводине код Централне Свиларске Управе у
Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ВАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилнѣн Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

**ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:**

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем
поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде
ватражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафи-
нирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажу се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решење од
априла 1869. г. претплату друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На год. дана 45 дин.

Претплата се полаже уједињеном
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **П. У. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 23.

БЕОГРАД, 10. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Редовни члановима Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција техничко-техничка са гранама: пољопривредно инжењерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале примењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадашњи редовни чланови уписују се сами у једну или више секција; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана после оштампаног позива у Тежаку, јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 4352 22. маја 1923. године у Београду.

Једна установа за осигурање усева од града у Војводини.

У Сомбору постоји Пољопривредно удружење бач-бодрошке жупаније, које је слично највише Српском Пољопривредном Друштву. Под окриљем тога друштва налази се, његовог иницијативног оснивача, једна централна набављачка задруга, која носи назив *Задруга бачких пољопривредника* и једна задруга за узајамно обезбеђење од пожара и града, које се зове *Задруга економи за обезбеђење*. Како се сада покреће питање о обезбеђењу усева од града и доношењу једног закона о томе, желимо да наше читаоце обавестимо о установи за обезбеђење усева од града у Сомбору, која је основана и која се одржава потпуном приватном иницијативом.

1. **Организација задруге економи за обезбеђење.**

Задруга економи за обезбеђење основана је под окриљем Пољопривредног удружења бач бодрошке жупаније у 1919 год., организовала се у 1921 год. а осигурање од града почела вршити 1920 год. Задруга врши и обезбеђење од пожара и обезбеђење од града, али подвојено води књиге и рачуне за обе врсте тих обезбеђења.

Задруга економи за обезбеђење организована је на узајамној основи тј. чланови су и осигураници и осигурани, а дужина трајања јој је 25. година.

Она има три врсте чланова;

1) *Чланове осниваче*, који уписују уделе од 1000 динара, од које суме полажу 40% одмах а 60%, у облигацији,

2) *Чланове пословне удеоначаре*, који упишу уделе од 50 дин. и

3) *Чланове, који се осигуравају*, (подносићи друштву пријаву за осигурање) и који плаћају поред улога (премије) и уписнину. Уписнина ових последњих чланова плаћа се према висини осигуране суме — до 15 динара највише.

И чланови оснивачи и чланови удеоначари обично су и чланови који се осигуравају. Задруга је тежила да при оснивању друштва заснује и свој капитал и она га је основала из удела чланова оснивача и пословних удеоначара.

Друштво има сада чланова оснивача 537 а пословних удеоначара 143. Његов капитал изражен у биланци на крају 1922 год. — од тих удеоница — износио је 507.950 динара.

Органи су друштва: збор оснивача, главна

скупштина, окружни одбори, председни задруге, управни и надзорни одбор.

Збор оснивача; њега сачињавају само оснивачи; тај збор кандидира 3 члана скупштине за избор председника, расправља о измени правила и чини у том смислу предлог скупштине и чини предлоге о преносу удеоница оснивача и т. д. Сваки оснивач на том збору има 1 глас.

Главна Скупштина; ту скупштину сачињавају оснивачи, послони удеоничари са бар 10 уписаних удела и изасланици окружних одбора (изабрани међу пословним удеоничарима, који имају мање од 10 удела и члановима, који се осигуравају). Чланови оснивачи имају на 1 удеоницу 2 гласа, а највише 20 гласова, послони удеоничари на сваких 10 удела 1 глас, а изасланици окружних одбора појединце само 1 глас.

Главна скупштина бира председника, чланове управног и надзорног одбора, прегледа завршне рачуне, расподељује сувишак, одређује награде за чланове управног и надзорног одбора, мења правила и т. д.

Окружни одбори су групе чланова задруге за реоне, срезове, округе; они подносе централи извештаје о приликама својих подручја, одређују пуноћенике за главну скупштину и проценитеље за оштећу у случају спорова.

Управни одбор састоји се из 10—24 члана; улазе по праву у тај одбор градоначелник Сомбора и поджупан бачкодочке жупаније, затим два члана које предложи Пољопривредно удружење бачкодочке жупаније и 2 члана које именује Задруга бачких пољопривредника (набављачка) при истом удружењу.

Надзорни одбор састоји се из 3—5 чланова. По праву улази у тај одбор шеф окружне финансијске управе, 1 члан кога предложи Пољопривредно удружење бач-бодрошке жупаније и 1 члан, кога предложи Задруга бачких пољопривредника.

2. Класификација и оцена штете од града.

Улози (премије) за осигурање утврђене су према зонама односно местима где се врши осигурање и према врстама усева.

И зоне и таксе за осигурање ово је друштво усвојило онако како су утврдила акционарска друштва са осигурање. Зоне се према стеченом, искуству мењају, док таксе за усеве остају.

Има свега 6 зона за Војводину и 8 класа усева за које према зонама важе ове таксе — премије за осигурање (за Бачку);

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Жупанија Бач-Бодоршка	крма ла краву, траве	куку- руза репа за краву, кром- пир	пше- ница	пало лица јечма, доб, грахо- вица овца	улази у- севи, со- раж, шеш. па, семе грашори но, хел- да	сирак семе де- лене, пир- јач и др. се- ме на трго- вину	вино- ва ло- дува за хмел	доде- ла

следеће су таксе (премије) на сваки 100 дин. осигурање вредности у динарима

I. Зона	— 60	1.20	1.60	2.20	3.10	5.40	9.50	9.00
II. Зона	1.10	1.40	2—	2.80	3.50	6.50	10—	10—
III. Зона	1.20	1.70	2.40	3.40	4.80	7.70	10—	10—
IV. Зона	1.40	2—	2.50	4.10	5.70	9.60	10—	10—
V. Зона	1.70	2.40	3.50	4.90	6.80	11—	12—	12—
VI. Зона	2—	2.90	4.20	5.90	8.20	13—	14—	14—

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Настава).

16.

Дисциплинарне казне.

Ако би се противу сваке надежде догодило да би који од питомца противу горе назначеног поретка по-
ступиво, има се следећим начином казнити:

а) мања преступљенија имају се казнити опоменом саветом и укором, најпре засепо, а после пред свима питомцима.

б) већа преступљенија имају се казнити затвором и постом при хлебу и води од један до 8 дана.

в) На послетку хрђавога поведенија и непоправних питомца има се из числа питомца искључити, и кући као недостојан овога Заведенија одустити.

17.

Следства из заведенија изпушних питомца

а) Који пре времена Заведеније својеволно остави, теченије школско уредно не сврши, и испит не положи, тај се лишава сваког отличја.

б) И онај, који се због кљиве погрешке из Заведенија отпусти, не може уживати она отличја, која су опредељена питомцима, уредно свршившим науку у овом Заведенију.

18.

О наградама и отличјама.

а) С коцем сваког годишњег теценија, кад питомци испит положе, имају се од комисије на то одређене у споразумијењу са Управитељем школе и професорима најотличнији питомци, најбољи успех показавши, пронаћи. Потоме има се првоне и најотличнијем питомцу 3 дуката дес. другоме 2 дуката и трећему 1 дукат дес. у име награде задати.

б) Овакови отличавашесе питомци имајусе и у новинама похвалити.

в) Осим преднаведена три најотличнија лица имајусе још петорица с разним сјемењем жита, трава и цвећа обдарити, по соразмерности њином успјеха.

г) Са успјехом свршивши питомци земљеделску школу имају се као отлични грађани отчества сматрати и као такви свуда и на сваком мјесту уважавати.

19.

Свидетелство по свршетку школског теценија.

По свршетку школског теценија, и по окончању испиту, мора сваки питомца добити школско Свидетелство о прилежности, поведенију и о учињеном успјеху у прописаним наукама и радницама. То Свидетелство мора бити потписом Управитеља и свију професора снабђено.

20.

Професори при овој школи уживаће права и при-

Сличне таксе, но нешто јаче су и за Банат и за Барању. Уз ове таксе наплаћује се и један вишак за покриве режиских трошкова.

Свако од места: село, општина и варош подведено је по нарочитом списку у једну од ових зона.

Осигурање се врши или на једну или на 6 и више година. Ако се пољопривредник осигура на 6 година добија попуст у премији за 5%.

Ако осигурани није имао штете у предходној години добија 2% попушта, то јест за толико га осигурање у наредној години јевтиније кошта.

При подношењу понуде за осигурање, подноси се централни и мениџа, чији је рок плаћања 1 септембра; до тог времена има пријављено лице да исплати премију иначе мениџа се или ресконтује или ако прође рок плаћању протестује и наплата врши судским путем.

Друштво има у сваком селу по једног свог повереника, са којим стоји у писменој односно пословној преписци и вези. Ти повереници, то су писмени људи као трговци, учитељи, попови подбележници и т. д. Они прикупљају с једне стране нове чланове, који се осигуравају код друштва и за сваког новог члана добијају 2% од премије тих чланова а поред тога врше наплату премија и за тај посао имају на име награде 5% од висине премије. Не могу опстати као повереници они који не буду у свом месту имали осигураних лица, чије су премије скупа испод 5000 динара. Повереници врше обрачуне са централном сваких 3 месеца. Ради лакшег рада са повереницима друштво има и 3 заступника за веће реоне и то једног у Бечкерку, другог у Сомбору и трећег

у Суботици. Најзад Друштво има и 6 надзорника, који путују, прегледају рад и упућују у рад поверенике; они проводе на путу по 22 дана у месецу.

Кад се појави штета у ком месту, осигурано лице извештава одмах повереника; овај телеграмом телефонном или препорученим писмом извештава централу. Централна онда извештава Пољопривредно Удружење Бач Бодрешке Жупаније, те ово као незаинтересовано шаље једног провениоца: професора пољопривредне школе, или стручног економа. Овај проценује штету, коју доставља централу. У случају да осигурано лице није задовољно проценом тога лица, онда поред тог провениоца још једног бира сама Задруга економа за обезбеђење, а другог окружни одбор места где се налази осигурано лице.

Тада сва три лица угарђују понова штету и решавају већином гласова.

3. Реосигурање плаћања оштеће, подела сувишка, резултат, рада.

Задруга за обезбеђење реосигурана је код друштва Росије у Београду. Она је код тог друштва реосигурала у прошлој 1922 години 90% штете, а 10% је оставила себи; за 90% осигураног ризика плаћа и 90% од прикупљених премија. Но од тих 90% премија, које је дужна дати друштву Росија, ово друштво поклања задрузи 13% суме премија. Ако штета проузрокована градом не прелази вредност премија, онда Росија даје задрузи још 2% од примљених премија или укупно у том случају 15% премија највише. Од чисте добити остварене на осигурању од града

муштва чиновничка, као и уобште остали професори при јавним Заведенијама отечествима.

10. јануара 1853.
у Београду.

Александар Карађорђевић, с. р.
Књижевник.

(М. П.)

Председатељ Сојета, Генерал
Мајор, Кавалер,

Степан Стевановић, с. р.

Књижевни Представник, Попечитељ
Иностранах Дела, Полковник,
Кавалер,

И. Гарашанин, с. р.

За Главног Ј-ног Секретар Сојета
Кавалер,

Јаков Живановић, с. р.

ПРЕДРАЧУН

ЗА ПОДИЗАЊЕ ЗЕМЉЕДЕЛСКЕ ШКОЛЕ ТОЛЧИДЕРСКЕ, И
ИЗДРЖАЊЕ ЊЕНО ОД БУЉЕВА ДНА 1853. ДО
БУЉЕВА ДНА 1854. ГОДИНЕ.

Број	НАИМЕНОВАЊЕ	Воособ		Скупа
		У чарш.	течунају	
		Гроша пр. Гроша пр.		

А) Потребе вишегодишње.

1	1 Каван од 10%, оца бакура по 26 гроша	275	
2	1 Оранџа од 8 оца са каласисеј	232	
3	5 Лонаца бакарна, сваки 5 оца бакура	650	
4	2 Текнета велика за пране	72	
5	110 Тавара по 1 гр. и 15 пара	151	10

6	20 Чипија по 2 гр.	40	
7	34 киније, вилушке и ножеве	432	
8	1 Сикари, 1 ваграј и 1 машице	35	
9	1 Нои кузински	16	
10	Сатара	20	
11	1 Чабар за воду	48	
12	2 Шавола по 12 гр.	24	
13	2 Караче по 5 гр.	10	
14	25 Кривета по 12 гр.	300	
15	55 Сламјана по 24 гр. и 32 пр.	1364	
16	25 Јастука по 6 гр.	350	
17	110 Њебета по 72 гр.	7920	
18	4 Асталл по 2 фата дугачка свиен по		
	12 фоп.	576	
19	8 Клапа по 3 фоп.	288	
20	1 Табл за рачун	268	
21	1 Асталл и 2 столице за професора	160	
22	110 Чипија за кроват	2475	
23	2 Чобана по воду, оковане	240	
24	4 Чаше од латре, бакарне	170	18605 10

Б) Потребе годишње.

1	На 55 питомца свиен дан по једна оца леба 365 дана чини 20.075 оца по 1 гр.	20075	
2	На 55 питомца за 180 преко целе године мрси дана, вноси 24.5 оца меса по 2 гр.	4950	
3	На 55 питомца за 185 писни дана свакоме по 100 грама писула на дан, чини 2843 ¹ / ₂ оца по 1 гр.	2543, 30	
4	На 55 питомца свакоме по 8 ар. соли на дан за 365 дана 401 ¹ / ₂ оца по 33 пр.	331 6 ¹ / ₂	
5	На бутур, зеље или пасуш поред меса у мрси дане на годину	700	
6	На Мас за целу годину	1200	29795,30 ¹ / ₂

у опште друштво Русија даје Задрузи за обезбеђење у Сомбору 15%.

Утврђену штету задруга исплаћује у целокупности, а за оцену важе 80% од пијачних цена пољопривредних производа на дан 31 марта. Те се цене утврде и на засебној табели изложе, па се по тој табели врши и срачунавање оштеће.

У случају да друштво са својим премијма и реосигурањима, не може да покрије штету проузроковану градом, вишак штете се исплаћује или из резервног фонда или из вишка оствареног осигурањем од пожара или најзад из главнице од удела чланова оснивача и пословних удруженичара — и то се све узима као зајам који се доцније враћа. Ако сви ти извори нису довољни да покрију штету онда се установљава накнадна премија чија висина не може прећи висину прве основне премије. Ако ни ово све не би било довољно онда се снижава свота, која се има платити за накнаду штете.

Премије се имају убрати најдаље до 1 септембра, а осигурање престаје 31. септембра. После тога се своде рачуни и регулишу исплате за реосигурање и исплате оштеће.

Пословна година завршава се 31 децембра и сувштак остварен овако се дели: прво се врате зајмови, ако их је било због веће штете, која је предала суму премија. Из преостале суме 5% плаћа се на име камате уделима, 30% остава се у резервни фонд 20% на амортизацију удеоница оснивача, 10% на покриве хонорара Управе, 5% на пензионни фонд, 5% Пољопривредној

удружењу бач бодрошке жупаније и 5% Задрузи бачких пољопривредника, а остатак се дели осигураним члановима у циљу олакшавања премија за идущу годину или се преноси на рачун идуще године.

Задруга је имала у 1921 и 1922 години:

Год.	Број осигу- раних лица	осигурана вредност узна	чиста премија	премија са управних трошковима	претрпелена штета
1921	68 див.	1.928.673	62.879,25	78.838,93	201.309
1922	327	12.522.631	338.575,20	457.128,25	54.218

Као што се види из овог задруга је у 1921 год. била је у дефициту јер је град починио велику штету, те је ова далеко премашила премију. Дефицит је био у толико већи што је задруга била реосигурана само за 80% ризика код Русије. Међутим у 1922 години штета је била мала, према убраним премијама, те је друштво постигло да поврати онај губитак, који је претрпело у 1921 години.

Задруга за обезбеђење у главном је тек на почетку свога рада. Резултати рада досада су били повољни, нарочито кад се узме да задруга не ужива никакве привилегије, нити пак какве фискалне олакшице. Због тога што се реосигурање услед валутарних прилика не може вршити у иностранству него само код наших друштава, задруга налази да је то реосигурање доста скупо. Требао би порадити на томе да се што већи број друштава као што је ово у Војводини заснује у нашој земљи и дати им извесне повластице, те би онда свакако услед међусобне утакмице и осигурање стало јевтиније, а и већи се број пољопривредника осигуравао. С тим друштвима у вези требало би оснивати и један централни завод који би вршио реосигурање и притицао појединим друштвима у помоћ у случајевима велике штете.

В

В) Одело, обућа и преобука.

	Грoша
1 На 55 петош. по једно гуче и чаншире на 2 год. сваки пар по 112 гр.	6160
2 На 55 петош. по куртке и 2 панталоне на 2 год. по 34 гр. јесене	3740
3 165 пари чарапа на једну год. по 8 гр.	1320
4 670 пари опанка на год. по 6 гр.	3960
5 На 55 петош. по једно јелече на 2 год. по 40 гр. рачунајући	2200
6 110 пари кошуља по 24 гр. пар	2640
7 110 парчира по 4 гр.	440
8 55 хаљн шубара по 12 гр.	660
9 35 сламјених шешира по 3 гр.	165
	212-5

Г) Кућевне и школске потребе.

1 На сваки месец по 8 оца спљуса за целу годину 36 оца по 5 гр.	480
2 На сваки месец по 10 оца свећа заједно с фенером и кухинском потребом на год. 120 оца по 6 гр.	720
3 На камате арђиву, пера, вреда, маслино, сунџер, порочанин, и пожење за племенитије, порочанин, и пожење за племенитије	1500
4 На лекове и уређење болнице себе	2400
	5100

Д) Плата професора и служитеља.

1 Професор и Управитељ 500 талара	12000
2 1 Помомник 300 талара	7200
3 1 Светствик 300 талара	7200
4 1 Гада на ватер 200 талара	4800
5 1 Аванча 100 талара	2400
6 31 Браћа и домаћица 120	2880
	36480

Е) На непредвидљиве и чрезвычайне потребе.

	5000	5000
	Укупно	117270 94,

Оригиналан текст се чува у архиви Мин. Пољопр. и Вода.
22. II-1923. год.
Београд.

А. Г. Ј.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Избор крава музара.

У табелици понајтаже (мерња) релативна важност разних карактера која смо прегледали може се обележити са овим цифрама:

општи склоп	1/2
особине коже	1
особине вимена	3
емпирични знаци	1/2

Карактери, по којима се може закључити да крва даје масно млеко мање понајтаже већина практичара; они се међутим лако могу испитати.

Одавно је примећено да краве које не дају масно млеко имају дебелу кожу, док код крва, које дају, кожа је гинка, мека и лучене д'них жљеда обилно.

Присуство жуте материје церумена у ушама изврстан је знак; лучене масних материја у вимену стоји доиста у вавесној вези са лучењем свију кожных жљеда. У колико ове више раде, што се може оком грла пипањем утврдити у толико ће више имати нагледа да ће и крва давати масније млеко.

Као карактере истог реда треба поменути жуту боју која покрива кожу унаколо природних отвора: уста, очију, ушију, уда.

Код раса с обојеном длаком тај знак није врло видан; може се при свом том констатовању карактеристична жута боја код краве, која дају масно млеко у унутрашности ушију, у делу готово потпуно оголелом, то јест без длака.

Тај је знак врло приметан код Беравске расе, коју сви сматрају као савршен тип краве, која даје масно млеко.

Може се поменути исто тако као повољан знак присуство перута у великој количини; код краве, која дају масно млеко перут изобилује на млечном огледалу где образује мрке плочице, доста сличне лускама од крунних вишњевих тора.

Највад мора се водити рачуна о усним квржицама, а то су мале израсли меса, које се примећују у унутрашности уста у висини последњег зуба сечњака; час су шилате, час заокружене, час спљоштене, дебеле и зупчасте; у овом последњем случају знак је, изгледа, да крава даје масно млеко.

Тешко је поставити научни однос између подобности давања масног млека и облика ових квржица; међутим проверавања, која су чинила о вредности система, дала су слагане резултате у 70-75% случајева. Тај се знак може дакле увести у обзир као допуна другим знацима*.

Буди какав да је уметност купца, знаци, по којима се може ценити о количини и квалитету млека, коју једна крава може дати, а о којима је напред било речи, могу допринети на крају крајева да се може претпостављати или наслућивати вредност краве, која се подвргне таквом испиту али без икакве гаранције да ће таква оцена бити и у ствари тачна и поуздана. Али при свем том ти спољни подаци сачињавају најзначајније једину обављену основу, на коју се јуници могу наслонити у оцени каквоће грла која им се нуде.

Није иста ствар за пољопривреднике, који се одају гајењу стоке и којима је интерес да продају само израсна грла у сваком погледу, јер узбрао назори, који они буду равнили у избору њихове стоке допринио, да се о њиховом доманалу шире леги гласови на далеко, па се онда и њихова производња, стока, на све стране тражи.

Пољопривредници треба да из прилода набацују сва женска грла за која знају да не дају довољно и доброг млека, па макар и да су добро склопљена с гледишта производње меса. Лако им је обавестити се о тачној вредности млечности својих грла; они могу тачно одредити количину млека коју даје таква и таква крава, у одређено време после теленја.

Издавајући павлаку засебно из тако одмереног млека за два дана и бућњајући је сваку за себе, лако је сазнати проценат па време томе и укупну количину бутера, који се може добити у току године.

* Ево по Дешамбу како се може поставити таблица мерења краве, која даје масно млеко:

	Ошће храњење	- - - - -	1.
Знаци рационални	Лумене лојних извода на ушију	- - - - -	1.
	Боја коже	- - - - -	1/2
Знаци емпирични	Перут	- - - - -	1/2
	Квржице	- - - - -	1.

Најбоље су краве оне чија лактација — лучење млека дуго траја и чија је годишња производња највећа. У извесним пределима тежи се за се управни избор, тако да се одбаце све краве које у литру млека не садрже више од 45 грама масних материја. Та је тежина изврсна под погодном да се не губи из вида укупна производња.

Јер ако је добро производити масно млеко, треба баш да је годишњи принос у млеку висок. У крајевима, као Нормандија, где се гаји стока у циљу да се експлоатише било за производњу млека које се продаје као свеже, било за производњу бутера, остављају се за прилод женска грла, која спајају у најачам степену истакнуте две особине, и да дају доста и доброг, масног млека. Те се две подобности не противурече, јер једна иста крава може у исто време и давати доста млека и доста из њега израђеног бутера.

Избор исто тако треба вршити и код мушких грла. Треба знати да бикови играју у производњи млека врло важну улогу, јер преносе добре особине на своје потомство. Приметило се да бик добијен од краве, која даје и доста и масног млека ствара такође потомство, које се одликује тим двема особинама. То је доста моћ наслеђа. У првим годинама избора мушких и женских грла могу се још и наћи осредња грла у потомству, али после 4 или 5 година строгог и пажљивог одабирања и прибегавајући по потреби и парењу у сродству добијају се по правилу грла са dobrim особинама.

У толико је мање бојазни од дејства атавизма у колико је број генерација на којима се вршила селекција боје већи. Бирајући увек најбоља грла, постиже се стварање завета добрих музара. Довољно је тада да и одгајивачи једног предела раде у истом циљу те да се узбрао добију боље подобности код целог расе.

Најбоље је у том случају основати удружење, сточарску задругу, којој би био задатак да установи књигу количине и масноће млека, у коју би се уписивала у почетку само грла, код којих би се вршила контрола у стаји.

Така удружења за млечну контролу постоје у Данској у Шведској и у Швајцарској, где дају значајне резултате. Могла би се слична и код нас основати.

Ова удружења су од врло велике користи кад могу попуњити свој рад стављајући на расположење малих поседника кака, чије су наследне особине јасно потврђене.

Онда кад се ове установе буду рашириле у већој мери, одгајивачи ће моћи продавати своје јунице у младе краве под најбољим погодбама; сточари, који се баве производњом млека и који станују изван зона у којима се врши одабирање млечне стоке, плаћаће оваква грла скупе јер ће имати и већег интереса да експлоатишу грла која дају већи принос. Они ће без много више трошкова навлачити више користи од своје фуражи.

Задруге за прикупљање и продају свежег млека или масла (бутера) које се оснивају у близини великих вароши да ће ослободиле своје чланове од скупог посредништва млечарских индустријалаца, моћиће обрађујати се непосредно сточарским задругама да се снабду кравима, чије су подобности за количину и квалитету млека јасно одређене. Не само да ће онда чланови задруге бити

сигурни да ће у своје стаје узети добра грла, него неће морати имати ни других споредних трошкова који су с набавкама таквих грла скопчани.

Избор крава музара интересује као што се види како одгајиваче-сточаре тако и пољопривреднике који експлоатишу њихове производе. Не може се дакле доволно препоручити да се обрати пажња на избор плодних грла.

С француског превоа С.

НАШИ ДОПИСИ.

Стари Арбеговац
(сидеревски)
10-V-1923 г.

Како је развијено овчарство у Мачви?

За цело време док сам провео у Шапцу као ђак ратарске школе, мене је интересовало да посматрам како је развијено овчарство у околини шабачкој.

Пошто сам провео толико време у Шапцу, а и посматрајући овчарство, дошао сам до тог резултата да је овчарство тамо на веома ниском ступњу. Посматрајући околину шабачку, нарочито Мачву у којој такође овчарство није развијено, дошао сам до те идеје да треба наћи разна средства помоћу којих да се унапреди овчарство у Мачви јер је на веома ниском ступњу.

Мене је као ђака интересовало да дознам зашто је овчарство тако неразвијено у Мачви и дознао сам зашто. Питао сам сељаци и они су ми одговорили овако:

- 1) да је Мачва подводна;
- 2) да се у тим подводним местима пати метиљ; и
- 3) да овца не може у таквим околностима опстати и тд. и тд.

Истина када човек о том мало размисли, рећи ће да је тако, али ипак инак начина и средстава помоћу којих могу људи да се спасу тих подводних места, а то је исушивање (одводњавање) земљишта.

Када би Мачвани исушивали своја земљишта и усвојили савремено гајење оваца као што им крај носи име „богата Мачва“, тек би се тада још боље могла звати тим именом. Сво исушивање не стаје скупо а могло би се извршити и са отвореним јарковима, а то се ради овако:

Ископа се прво одводни јарак који је велики према потреби; он се копа обично на нижем крају земљишта т. ј. где је пад земљишта, јер је природно и логично да вода не може да иде са нижег пада ка већем паду (тј. узбрдо).

Пошто смо ископали главни одводни јарак, онда нам треба да ископамо оне јаркове који сипу воду са земљишта т. з. „сисалице“, тако да свака сисалица спроводи воду у главни спроводни јарак.

Сисалице треба подесити да једна сисалица од друге буде у размаку 3—6 м. тј. по потреби теренској.

Вреди овде да изнесем каква су места, где је постала чувена *липска овца*. Ја сам ишао у село Липе 2 дец. 1922 год. и казао сам да ми тамо ни врана кост не однесе. То је село сво заравено у мочарним местима. Кроз њега тече река Језава и Раља а изван села тече река

Моравија и према томе види се да су у том селу много мочарнија места него у мачванским равницама.

Бачи ме интересовало да знам како може да опстане липска овца у таквом мочарном месту. Ја сам питао сељаци зар их метиљ не дави а они ми кажу да метиљ код њих не може опстати.

Сељаци причају, али ја не могу у то да верујем, да где год се метиљ појави, они посаде врбе и тиме униште метиљ. Незнам да ли је ово могуће!

Какво је село Липе, упоређено са мачванским сељима? Оно је много и много мочарније и ја долазим до тог закључка да би Мачва са успехом гајила липску овцу без икакве опасности.

Зашто без икакве опасности? Зато што су данас наши вредни ветеринари пронашли један лек противу метиља а то је „дистол“ који са успехом лечи метиљаве овце. Упутства о тачној употреби дистола могу се добити код марених лекара и српских економа.

Који не познаје липску овцу нека отиде у ратарску школу (тј. од Мачвана који не познаје) у Шапцу па ће је најбоље осмотрити без да би је овде описивао. Могу рећи само то да је то овца са сложеним привредним, особинама:

1. месо има добро и одлично је за јело;
2. млеко има добро, од кога се прави чувени липски сир и
3. телено што јој се мора пребацити да нема добру вуну; вуну јој је више оштринава, али се ипак са успехом употребљава за домаће потребе. Ко хоће од Мачвана да узима овце најбоље је да отаде сада и покупе јагањаца и стине ће их још боље прилагодити своје месту. Према томе ја препоручујем Мачванима липску овцу коју би са успехом гајили по горе описаном начину.

Драгутин Тодоровић
— свршени ратарца —

Белешке

Конзервисање грашка и бораније. — Конзервисање грашка и бораније описано је са свима детаљима у књижици „*Конзервисање воћа и поврћа*“ од Д-р В. Стојковића, која се може набавити по цени од 3 дина. код Српског Пољопривредног Друштва у Београду. Отуда и не мислимо овде износити како се тај рад у пракси изводи. Желимо само да скренемо пажњу на извесна стечена искуства у погледу конзервисања бораније у теглама у претпрошлој и прошлој години, те да се и они, који се буду бавили тим послом у овој години, њима користе.

У унутрству г. Стојковића наведено је да посуљено и сложено поврће у тегли (боранија, грашак) треба прелити врљом водом а поред тога додати и по две кашике сока од лимуна или три кашике сирћета, те да би се конзервисање што боље навело. У место сока од лимуна или сирћета може се употребити парадајис. Може се у врљој води, која се употребљава за преливање тегли с поврћем размутити парадајис ако је сувине густ, на тако разблаженим парадајисом прелити сложена боранија или грашак у тегли. Ако је парадајис редак, онда га само за-

грјати до кључања, па њима прелити боранију у тегли. На тај начин унеће се у теглу са парадајисом потребна количина киселине, која ће заштитити довољно површе од штетног утицаја бактерија, — те онда није потребан ни сок од лимуна ни сирће — а поред тога парадајис ће дати боранији и грашку врло добар и пријатан укус, па буди какво јело да се од тог поврља правило.

Чак се може у таквој тегли при употреби издвојити дољених парадајиса и употребити за чорбу, а боранија, пошто се прокува може послужити као изврсна салата (грашак опет за дивоставање).

Ми смо овако поступили у прошлој и претрешлој години, па смо са постигнутим резултатима били врло задовољни. Нека и други то пробају па ће се уверити

Д-р.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Србија		Жита		Војводина		Беч	
пшеница	днн. 435—450			днн. 430—435			днн. 492.—
јечам	• 280—290			• 290—285			• 264.—
овас	• 290—290			• 280—285			• 300.—
кукуруз нов	• 278—285			• 255—260			• 306.—

Берлин		Праг	
пшеница	днн. 286.—		днн. 455.—
раж	• 192.—		• 286.—
јечам	• 163.—		• 327.60
овс	• 168.—		• 360.—
кукуруз	• 213.60 (нов)		• 296.—

Анверс: пшеница днн. 592.40
 Аргентина: пшеница — днн. 361.20, кукуруза 254.80, оvas 254.80, јечам 219.80.

Стока.
Свиња.
 Београд: 100/120 кгр. 21—22, ирево 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; иршале 21 днн. франко вагон уговарене станије у Србији и Билату; у Срему и Бачкој за лола до 1 дннр по килограму скупе због бољег квалитета и ближе грашлице.

Беч: Цене су скочиле за 500—1.500 круна. Дебело свиње продане су по 24—25.500 круна, а меснате 25—29.300 круна 1 килограм живе мере.
Праг: мађарске 11.50—12.50, данске 14—14.50, хрватске у месу 11—12 круна кгр. живе мере.

Говеда и овце
 Београд: утојени волови и бикова 13—15, лиферантски 8—9 днн. кгр. по сажикови, Овце 4—6 днн. килограм, по станицама.
 Загреб: продајани су волови 1 квалитета 16—17, II квалитета 13—15, босански II квалитета 10—10.50, III квалитета 7—9 по 1 кгр. живе мере. Краве боље 13—15, слабије 9—10, јунак 12—14. телад боље врсте 16.75—17.50, лошије 15.25—16.75 днн. по 1 кгр. живе мере.

Беч: цене су скочиле за 1.000—2.000 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 17—19.000, II врста 15—17.000, III врста 12.800—15.500, краве 14—16.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунак 6—9, краве и бикова 6—8.50 круна живе мере. Телад захлана 12—14, овце живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја
 Живина: Београд: на овом тржишту влада застој. Старе живине нема, а нова се тек додије очекује. На страни нема промена.
 Јаја: Због поврхне динара и насталих жега ситуација је на тржишту доста хрђана. Несумњиво је, да ће нагли и изне-

пади висок курс динара омести итјел и нашгодити итј. ако не да дужи, а оно за краће време. Услед тога што се тражи нека цена него што ковањира, куповине није било.

Цене у иностранству су 140 швајцарских франака у Швајцарској, а у Лондону 10 шиллинга по шоку.

Воће и пиле
Суве шљиве: 70/75 днн. 4.21, 80/85 днн. 3.30, 95/100 днн. 2.70, 100/120 днн. 2.60, франко вагон паритет Ваљева. За пекме нема никаквог интересовања.

Француска јања добре нагледе, Чешка неповољне за идући род. Иваштаци из Калифорније потврђују раније вести о подбијавању овогаошњег рода.

Пекме и даље потпуно занемарен и без купца.
Вино: хрватске слаба селачка вина по 2—3 днн. вршачка слаба селачка вина по 1.50—2 днн. Далматинска вина: бела од 10—11 процента по днн. 45 од процентног малинада, а црна 11—13 процента по 51 динара.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретијма.
Београд: плави камен 95%, 14.50, рафија 12, сумпор „флористен“ 4.— „двоструко рафинирани“ 4.10, „Вентилатор“ 4.50, рафија „Мајунго“ 1 11.50 днн. Натријев тасуфат 6 днн. кгр; Калијана со 40%, 140 днн. 100 кгр. Суперфосфат 16%, 200—210 днн. Калијанат 12 15%, 80 динара. Све франко станица заједно са врећама.

О Г Л А С И

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

А. ЂЕРАСИ И КОМП.
 БЕОГРАД

ТЕЛЕФОН 672

КАНЦЕЛАРИЈА
 КРАЈ МИЛАНОВА 36

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Држав. Железница (пређе Никола Фехер и Комп.) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЉЕ ГАРНИТУРЕ** на кугла лагерима; поред тога има на стоваришту **МЛИНОВА**, једноставне и дупле, бензинске моторе, жетелице, косачице, ваљанице, вљачаре, тријере, крњаче, ручне и сточне вршалеце.

1—2

Јаја за насад од белих и јаребичастих талијанских кокоши и белих вијандота продаје Управа Ратарске школе у Шапцу по 2 динара комад.

ХРВАТ. - СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—38.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
улажу се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дан, или 80 кг

Преплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу највишег решења од
априла 1869. г. прелазно друштвено
носи пошта бесплатно.

На годину дана 45 дан.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Преплатка се полаже уједињену
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. У. Тодоровић

Одговорни уредник, Др В. И. Стојковић

Број 24.

БЕОГРАД, 17. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Редовним члановима Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција инжењерско-техничка са гранама: пољопривредно инжењерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале примењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадашњи редовни чланови уписују се сами у једну или више секције; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана од овог позива јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 4352 22. маја 1923. године у Београду.

Најхитније потребе у погледу организације нашег сточарства.

Према подацима Генералне Дирекције Царина било је у години 1922 извезено из наше државе 105.385 комада говеди у вредности од 256.768.125 дин. и 117.401 комада свиња у вредности од 157.513.222 дин; осим тога свежег меса и месних производа извезено је 21.580.480 кг. у вредности од 280.515.659 дин. Заборавити не смејемо ни то, да манаша само вредност извезених јаја 267.600.600 дин., што значи 8% од укупног извоза.

Из свих података види се, како велике суме новаца нам доноси сточарство, које је још на доста примитивном степену, а које баш има најбољих услова за повољан развитак. У интересу наше земље је, да своју интелектуалну снагу уложимо у то, како би једној таквој корисној грани могли пружити могућност за повишење производње, не толико у погледу броја, као у погледу каквоће стоке.

У првом реду потребно је, да се нашим сточарима покаже јасан пут, којим треба да иду у циљу повишења својих прихода из сточарства. Овоме путу треба према новоствореној ситуацији после уједињења да се наново даде правац. Моментано је по моме мњењу пре свега потребно:

1) Да се изрази односно попуни и објави за читаву државу један добро проучени програм за *унапређење сточарства*, код којег треба да сарађују сви истакнути стручњаци, који су својим практичним радом у сточарству постигли повољне успехе. Такав програм, за чије извођење треба прибавити буџетске могућности, треба да се у народу изнесе на јавност и треба да се дуљи низ година консеквентно извађа.

2) У смислу предњег програма припремити и донети закон за *унапређење сточарства*, који ће обухватити главне тачке запатног програма. Као најважнију тачку таквог закона сматрам свакогодишње лиценцирање приплодњака, то јест комисионални преглед и оцена свих мушких при-

плодних грла. За најбоље бикове треба да се том приликом дају награде, да сточари добију више подстрек за држање добрих и ваљаних мушких приплодних грла. За те сврхе треба да се унесе довољна сума у буџет. Поред тога треба, да тај закон регулише прописе за одржавање сточарских изложби и стварање домаћих одгајилишта за приплодне, да тиме избегавамо, да не иде превише новача у иностранство. За све ове потребе треба да закон предвиди потребна покрића у буџету.

3) До доношења сточарског закона треба да се издају среским и окружним економима и ветеринарима *привремена упуштва*, у коме правцу имају да упливишу и раде на унапређењу сточарства. У сваком округу има нешто врло добрих сточара, који су своје чопоре добром храном и негом подigli на виши степен него њихова околна. Такви запати треба да постану расадници добре стоке. Овде се показује захвалан рад за саветнике у сточарству. Ти органи треба, да стоје у сталној вези с таквим сточарима, нудећи им своју помоћ код одабирања за приплод. А у првом реду да их упуњују за одгајање добрих приплодних бичиња, који произлазе од најбољих крвава. На тај начин створила би се без великих новчаних жртава одгајилишта за бикове и друге врсте домаће стоке, која би производила за потребе свога округа потребан број добрих и аклиматизираних приплодњака. На другој страни опет треба наћи примерне сточаре за прихватање добре стоке, да се добра крв што више шири у народ. Тиме би се најбрже ослободили и разрешили страног уплива. Свакако су издаци мањи, ако прене-

се из иностранства начин и методу рада него страну стоку. Сигурно је увоз стоке, где је већ започет још потребан, а треба га по нацрту удесити за поједина места, да се скупоцена грла не изгубе већ да дођу до пуног изражаја. Чим више се хоћемо ослањати на домаћу стоку тим више треба саме сточаре увести у рад око унапређења стоке. Такве ствари кажу се на брзу руку, али како учи искуство, треба зато много ситног и пожртвованог рада и поверења од стране народа.

Треба имати на уму, да су све мере за унапређење сточарства узалудне и немају правог успеха све док сточари сами у смислу ових мера неће да раде. Зато у првом реду треба, да се код сточара буди разумевање за важност њиховог рада, треба им дати тим више подстрек, да добију више воље и љубави за боље гајење стоке. Свесни си морају бити, да имају у рукама материјал, из кога се може створити добрим радом добра стока, знати морају, да се унапређење сточарства може вршити само уз њихову активну сарадњу, па било то у погледу стварања подесних услова за сточарство (производња веће количине и боље сточне хране, подизање бољих стаја и т. д.) или у погледу одабирања најбољих комада за приплод.

Има још безброј других потреба у сточарству. За данас сам хотимице истакнуо само оне тачке, које сматрам најхитнијим и за наставак интензивног рада на сточарству најпотребнијим. Тај рад је потребан, ако ншћемо да заостанемо сувише далеко иза осталих земаља; тај рад је користан, пошто нам може подићи и побољшати производњу

ПОДЛИСТАК

Негдашња култура пиринча, маслина и дудова у Херцеговини.

(Наставак).

Али-паша Ризванбеговић—Сточенић владао је Херцеговином као везир 19 година (1832—1851). Ова, за тадашње прилике прилично дуга владавина добро дошла је тамошњем народу, док су у Босни услед непрестаних промена везира, владали немири. Као домаћи син, Али-паша је настојао, да што више помогне својој херцеговачком народу без разлике вере. Особито га је интересирао узгој културног биља.

Интересантне податке о тадашњој култури пиринча маслина и дудова у Херцеговини налазимо у једној студији, коју је написао дугогодишњи заслужни кустос Земаљског Музеја у Сарајеву г. Д-р Карло Пач у 64. свески: „Mittlungen der Geographischen Gesellschaft“ — Wien. 1922.

Пиринча.

На своје путовању 1833. године у Румелију упознао се је Али-паша са културом пиринча. Када је дошао кући, повео је и једног стручњака, именован Мустава-агу

Пиринчиљу из Татар-Пазарлика на Марици, позватог краја за културу пиринча. Са споменутим стручњаком отишао је још исте године на његов посед у Вељаке у љубушком пољу, да на лицу места одбере земљиште на којем би се могао пиринча гајити и проучи воден: прилике, ради натапања. Године 1834. одпочео се је са сејањем пиринча у Вељацима, а мало за тим у Новим Селима.

Његовом су примеру следили велики поседници Бези Капстановићи на мочварном делу Разтока и селаци особито у Студеначком Пољу. — Са истом културом покушавало се је убрзо и на Јасеници, десној притоцици Неретве, која утиче близу Буње, летњиковцу Али-пашином, у Нерету и у далматинском селу Вид, старој Нарони. Овде се је за културу пиринча особито заузео врло вредни свештеник дон Бариша Ереш. Пиринча је добро рађао и на старим рушевинама и око Бара; након смрти тога свештеника престала је и култура пиринча.

Још је у најживијој успоени остала култура пиринча у Студенцима, где ми је 8. маја 1907. године дао интересанте податке Перо Ашиловић тежак (61 год. стар).

Цела средина Студеначког Поља, више него 50 хектара била је у колико се је могла топоти једна пиринчанава. За натапање су служила врела Студенчица, Горње

и тиме наше приходе; тај рад јесте и могућ и код народа би био радо прихваћен, како ми је то из искуства познато.

Срдачна је моја жеља, да би Одељење за сточарство код Министарства Пољопривреде и Вода успело у томе да побуди и изазове за ову корисну грану наше привреде онај интерес, који та грана заслужује, и да у веви тога може наставити и организовати интензиван рад око унапређења сточарства барем у оним пределима наше земље које имају најбоље природне услове за напредак сточарства.

Јос. Зиданшек.
инж.

ИЗ РАТАРСТВА

Иградња гнојишта и јама за гнојницу*).

Без уређеног гнојишта и јама за гнојницу не може бити напретка у земљорадњи. Тко икакво може, треба да ограда гнојиште и јаму и да цементира (бетонира) под у стаји. Без тога није могуће спречити губитак гноја и гнојнице.

Уређено гнојиште и јама за гнојницу и уређен под у стајама велики је капитал свакога земљорадника. Тко год је стога могућ треба гнојиште, јаму за гнојницу и под у стајама да ограда и подиза да удеси тако, да се ни кап гнојнице (осоке) не изгуби, да се гнојница не циједа и губи на гноја и да киша и вода не испирају гној. Најбоље је да се све то изгради од цемента или бетона. Како све то треба радити и уредити, ево овде упута.

Гнојиште и јама најбољи су, кад се овиздају цементом (бетоном). Овиздати се мора дно и околни земљиште. Где има доста камена, може се гнојиште и јама овиздати из камена, да се уштеди цемент, али место вапнене жбуке (облоге) мора свакако бити цементна жбука.

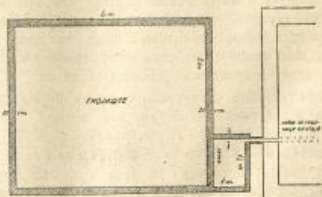
* На књиге *Како треба водити земљу* од М. Новаковића,

Врло, Вакуп и Врло у Доњем Студенцима, који се налазе на северисточном рубу долине од којих се је по њивама са првичном спроводила вода главним и покрајним јарцима, који се још и данас виде. Пиринач се је сејао, пошто се земља наубури и узоре на нагољену њиву; кад пиринач концем септембра сазри, сва се вода испуштала. Жњело се је као и жито српско на везало у снопове. По стражики је пасла стока. Вршило се је као и сада на гумњу са коњима. Древном лопатом би се пиринач на арману (гумњу) провејао према ветру, а после би се у крестним врећама (арарима, чувалима) гонико у ступе, да се омлати (од кошуљце). Прву такову ступу начинио је Мустафа Ага Пиринчија у Орахову, југо-западно од Витине, а после су на исти начин саграђене у Студенцима код Вакуп-Врла и Водопада Кравце у Ватину, Пробоју, Крупи и Мостару.

Али мало по мало, почела је да попушта култура пиринча у Студенцима, као и у целој долини Требињата. Посао око уздржавања јарака, регулације стања воде и плевљење од корова, постаде од једном теогав, али и смрад устајале воде, па комарице, маларија, беху несносни, а смртни случаји учестали. У самим беговским концима на Витини, лежало је често по 20 особа од ове болести. На доњем крају Студенцице — долине престало се је још

Осим изградње гнојишта и јама, треба свакако цементирати под у стаји и гнојницу извести у јаму.

Величина гнојишта и јама. — Средњи земљорадник, који може држати и добро хранити 10 граа крупне стоке (одраслих говеда и коња), треба за ту стоку стају, која има око 60 квадратних метара простора. За тај број стоке довољно је гнојиште, које има око 30 квадрат. метара простора, и. пр. 6 м. дуго и 5 м. широко. Јама за гнојницу у том случају доста је велика, ако има нешто више од 2 кубна метра садржине, да дакле буде изнутра 1 и по метра дуга, 1 м. широка и 1 и по метра дубока. У ту јаму може да стане око 20 хектолитара гнојнице, а то је доста.

Гнојницом треба често поливати гној, а осим тога она се у јесени, зими и у рано пролеће може увек, кад год није земља премохра, извозити на луцерну и ливаде, а и на њиве и врт. Јама се дакле не може препунити ако и није велика.

У високим горским крајевима, где има мање ораница, а више ливада и пашњака, треба већа јама за гнојницу, а мање гнојиште, него у другим крајевима.

Облик и смештај гнојишта и јама. — Гнојиште

1786. године са културом пиринча. Код Вакуп-Врла било је под пирвичом још 1879. године око 4 хектара у Луци и Кршу. Мјесто пиринча одпочео се је сејати сјерак, кукуруз и подизати виногради.

У Новим Селима гајили су пиринч сами беги—кмети нису хтели — и то на левој обали Требињата у махали Лавине и 1 км. једином од другог удаљеног потеса Смрдељ и Хасиновац. У првом је било посејато 8, а у другом 0.8 ха. Након неких пет, односно две године, напуштена је и ту култура пиринча.

Херцеговачки пиринч, т. зв. мочварски пиринч, био је врло цењен, и био је познат у босанско-херцеговачкој трговини под именом „Пиринч—Љубушак“ и „Љубушки Пиринч“. — Народ га је волео јести него талијански, од којег је свакако само лошија врста уважана преко Тријеста. Најбоље је успевао у Вељацима. Што је преко домаће потребе остајало, продавао је у Мостар и Сарајево. Ока (1 кг. 283 г.) коштала је у Мостару 0.40—0.50 дин.

Г. Темелј наводи, да је 1864. године родило 2000 центи, а О. Блу, конаул северо-њем. савеза, цени жетву пиринча 1867. године на 40.000 кг. Исти писац цени род пиринча 1868. године на 150.000 кг.

треба изградити близу стаје, да се на њега може лако избацити гној. Тко има више стаја, тај нека гнојиште смести између њих или бар близу њих, ако између њих не би било места.

При смештају гнојишта треба пазити на то, да с двије стране гнојишта могу прићи кола к њему, ради лакшег избацавања гноја.

Јама за гнојницу мора се изградити уз само гнојиште, али она треба да буде и близу стаје, да гнојница има што краћи пут на стаје у јаму. Осим тога треба гледати, да и к јама могу прићи кола и да јама не стоји на путу колима, кад прилазе гнојишту.

Гнојиште треба да буде четвороугласто и по могућности дугуласто, т. ј. дуже него шире, особито онде, где кола не могу к њему прићи с двије или три него само с једне стране. Дужа страна треба да буде уз колски прилаз, да буде лакше избацавање гноја на кола. Где кола могу лако прићи с три стране, ту треба гнојиште да буде квадрат с приближно једнаким странама.

Зидови гнојишта с унутрашње стране треба да буду 30—50 см. испод земље и 20 см. над земљом. Према гоме ће гнојиште бити 30—70 см. дубоко, а то је довољно. Где је земља мекa, па би се могла слепи и гнојиште пуцати, ту дно гнојишта мора да буде и нешто дубље, али и онда над земљом треба да буде бар 20 см. високо.

Дно гнојишта треба да буде посе равнo, не нагнуто. Равно мора бити и онда, ако је земља нагнута на једну страну. Цјело дно гнојишта мора осим тога бити на доњој, чврстој земљи, а не на горњој мекој земљи. Где земља није равна, треба је откопати толико, да дно свуда седне на чврсту земљу. Ако би ради тога гнојиште морало бити и нешто дубље, то се ипак мора тако урадити.

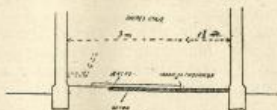
Јама мора бити уз само гнојиште и то дужа страна јама треба да је уз гнојиште, па ће се уштедети нешто бетона. Тко има више стоке од 10 комада, треба да направи не само веће гнојиште, него и већу јаму. Место 1 м. ширине и 1 и по м. дужине треба направити јаму с 2 м. дужине и 1 м. ширине.

Јарак из стаје треба да води гнојницу у јаму, а не у гнојиште. И онај дио јарка, који је између стаје и јама, треба озидати, али га с горње стране треба оставити отворена (као и у стаји), да се може покрити дашком или циглама и да се може лако отворити и очистити, ако би се затворио.

У виду (бетону) између гнојишта и јама треба направити отвор, висок 10 а дуг 20 см., да се сувњина гнојишта може кроз њега циједити из гнојишта у јаму. Овај отвор треба да буде 10—15 см. изнад дна гнојишта, да се гној никад не може сасвим исцједити. У овај отвор треба, ближенутрини гнојишта узидати окомито 2—3 гвоздене шипке, да не би слама и гној из гнојишта излазили у јаму и да се отвор не би затворио.

Рад с цементом. — За цементирање (бетонирање) гнојишта, јама и пода у стаји треба за оволику стају, гнојиште и јаму свега око 15 кубних метара бетона (т. ј. смесе цемента и пијеска). Од тога иду двије петине т. ј. 6 кубних метара на под у стаји, а три петине т. ј. 9 кубних метара на гнојиште и јаму. За то је нужно 30 то-

вара цемента, од тога 12 мтц. (двје петине) за етају, а 18 твара (три петине за гнојиште и јаму).

За бетон треба наћи тврди пијесак т. ј. шљунак или камен тученац. Пијесак треба да буде измјешан, крупни са ситним, и у њему не смије бити земље, блата ни друге какве нечистоће. Зато треба наћи чист пијесак и прије мијешања са цементом треба га још овраати водом. На шест дијелова пијеска довољно је да се мијеша један дио цемента. За цементирање стајског пода не ваља прекрупан пијесак.

Зидови гнојишта треба да буду 20 см. дебели, зидови јама 15 см., а дно гнојишта и јама и под у стаји не требају да буду дебели од 10 см. — Јарак у стаји за отицање гнојнице довољно је да буде 5 см. широк и 2—3 см. дубок.

Дно и зидови гнојишта и јама треба изнутра и с поља загладити цементном жбуком, (облогом) да се затворе све шупљине и да се гнојница не би губила. Загладити треба и јарак за гнојницу у стаји. За ову жбуку треба узети ситни пијесак и нешто нише цемента. Жбука се на бетон не смије метати на дебело, јер би пуцала и отпадала, него сасвим на танко, тек да се бетон добро заглади. Загладити се мора бетон одмах чим се овлада, а не чекати с тим послом.

Стајски под не треба заглађивати цементном жбуком, али се код посла мора смјеса цемента и пијеска добро збијати, па ће се при том бетон доста добро згуснути и заравнати.

Кад се бетон озид, треба га неколико дана сваки дан полијевати водом, да отврдне.

Простор испод јасала у стаји не треба цементирати, него треба набити иловачом.

Пошто је бетон хладан, било би добро, да се на бетонски под у стаји положи даске, особито у крајевима где има мало настора.

Овом су чланку приложене и слике (нацрти), како треба да изгледа гнојиште, јама за гнојницу и стајски под, ако се израде према горњим упутима. На слици је узета величина гнојишта и јама за 10 комада крупне стоке. За тај су број стоке свуда означене дужине и ширине гнојишта и јама.

На слици је гнојиште смјештено са стране стаје. Гнојиште се може смјестити и иза стаје, а у крајњем случају и пред стајом, но то није zgodno. Али ако мора бити, може. Јама је између гнојишта и стаје и у њу из

стаје тече гнојница усним и покритим јарком. Пошто је под у стаји цементираи и на њем направљен тај јарак, који је изведен у цементираниу јаму, то се ни кап гнојнице не губи. Исто се тако гнојница и из гнојништа може циједити само у ову јаму.

На слици се виде и даке положене на цементираном поду у стаји.

Према величини посједа равна се и број стоке и величина стаје, гнојништа и јаке. Овдје, на доњој табљичи, је израчунато, колико треба да је гнојниште и јама и колико треба цемента за 5, 10 и 15 града крупне стоке.

Простор у стаји, величина гнојништа и јаке и потреба цемента.	за број ковада крупне стоке (одраслих коња и говеда)	
	5	10
Простор у стаји, квадратних метара	30	60
Величина гнојништа, квадратних метара	15	30
Садража јаке, хектолитара	10	20
За стајски под, гнојниште и јаму нужно је кубичних метара бетона	7½	15
За све то нужно је твара цемента	15	30
Од тога треба за под у стаји ½ или твара	6	12
а за гнојниште и јаму ¼ или твара	9	18

Тко никако не може да цементира или озиди и гнојниште и јаму и под у стаји, тај нека бар цементира јаму за гнојницу, те у њу изведе гнојницу из гнојништа и из стаје. А гнојниште нека лијепо ископа и добро га набије ваљечком иловачом, те га опкопа тако, да вода не може ни од куда у гној нити да може куда гнојница из гноја него у јаму. Тако исто нека набије и под у стаји и гнојницу изведе у јаму. И тако ће ипак сачувати више гнојнице, него досад, кад је она текла на све стране, јер нико није на њу пазно ни за њу марио.

Б Е Л Е Ш К Е

Пренос кошница. — Према даљини ми можемо кошнице пренети на леђима, колицама или колима. Том приликом ми морамо обратити велику пажњу, да се кошница брижљиво упакује у нарочитом платну, које ће потпуно покрити кошницу. Паковање и пренос треба да се изврше увече, када се све пчеле, обустављајући рад, враћају у кошницу. Кошница се мало надима на њеном отвору за улаз. Док је једно лице подиже, друго простире платно на равном земљишту, затим кошница се постави на платно. Највад обадва лица поново савијају платно тако, да кошница буде сасвим повијена.

Пренос на леђима врши се на исти начин, којим сељаци са вршидбе преносе вреће жита на леђима, да би га сместили у амбар. Нема никакве тешкоће за поменути пренос, а још мање на колима; једино што кошница треба да стоји у усправном положају. Шта се тиче пак преноса на колима, ни ту нема никаквих тешкоћа, али само треба припазити, да кошница одржи усправан положај, јер буде ли кошница намештена водоравно, биће веома штетно за рамове, који ће се један на другог увуљати.

Љ.

Г Л А С Н И К

Сајам мустара (узорака) у Београду. — Попут других држава и у нашој је држави отпочето приређивање сајмова (нашара) мустара из индустријске радности трговине и пољопривреде. Као и у другим државама тако и у нас те сајмове приређују поједине вароши. Тако је у Немачкој чувени сајам који се сваке године приређује у Лајпцигу, као што је некада и у Русији био чувен сајам у Нижњем Новгороду. Ту се стичу посетници из целог света, тако да и тај сајмови имају у неколико и међународни карактер. У Чехословачкој и Немачкој Аустрији после рата редовно се приређују сајмови са великим рекламама. У нашој држави први је такав сајам био у Љубљани, а затим у Загребу. Две године већ у тим местима могло се на тим сајмовима прегледати шта се и колико се после рата у тамошњим нашим покрајинама постигло у индустрији, занатству и пољопривреди, па да се том приликом постигну и врло опсежни трговачки закључци. То је био пут да произвођачи и трговци из разних крајева наше државе ступе у уку трговачку везу, и да се у земљи набаве многи артикли који, мислило се, морају се само са стране увозити. И највад, сајмови су били и места за националне манифестације, зборове и разговоре, на којима су расправљана и многа стручна економска питања од интереса за целу државу или за покрајине.

Било је доста мало непријатно што је престоница наше уједињене државе у томе заостала. Истина је, да она има још много да залечеју ратне ране, па оскудицу повчану и др, али је ипак непријатно било, што се не јавише бази никакве иницијатива и за приређивање сајма у Београду. Ту тишину прекинува је Управа Београдске Трговачке Омладине. На Са. Ђирила и Методија председништво Б. Т. Омладине савало је конференцију од преко 30 изасланика министарства, општине града Београда, комора и осталих важнијих привредних удружења у Београду. Срп. Пољопривредно Друштво заступају је председник. Изређала су се неколико говорника и сви са мишљењем и жељом, да се и у Београду приреди сајам, још у овој години, и донета је о томе *једнодушна* одлука, с тим да се извршење припрема и осталих послова повери једном *комитету*, који ће се саставити од изасланика министарства, комора и осталих привредних удружења у Београду. Расписале се позив ради делегирања изасланика, и тим се о одређивању изасланика известу председништво Б. Т. Омладине, приступиће се конституисању комитета.

Ми усрдно поздрављамо ову одлуку, којој ми придајемо велику важност; и верујемо да ће Срп. Пољопривредно Друштво својом сарадњом потпомоћи да се постигну најбољи успеси. — — Љ.

Калет питомациа I. год. практичне пољопр. школе округа тимочног. — На други дан Духова допутовали су из Зајечара 26 питомациа ове школе, на челу са окр. економом г. Станком Лукићем, ради разгледања Београда и његове околине. Првога дана разгледали су Топчидер и све објекте Топчидерско Економије. Управа Топчидерске Економије том приликом указала им је гостопримство, дајући им спрежљени локал за прено-

ниште. Другог дана дошли су у Београд, где су разгледали етнографски и народни музеј, Српско Пољопривредно Друштво, Савез Земљорадничких Зајруга, град, па и саму Престоницу.

Маршрута им је била одређена: Зајечар—Топчидер—Београд—Смедерво—Неготин—Зајечар.

Из Београда кренули су се лађом за Смедерво, где ће свратити да обиђу и разгледају чувене Смедеревске винограде, државни лозни расадник, као и историјске знаменитости града Смедерва. Одавде, пролажући пут лађом за Неготин—Бужово, да разгледају интернаско уређење Виноделске воћарске школе са свима њеним пољопривредним објектима.

Од коликог је значаја, преређивање оваквих поучних излета за нашу пољопривредну школску омладину није потребно то нарочито ни истицати, кад се зна да се овим начином највише задобијају практична и очигледна искуства, која ће им донети велике користи, пошто су у вези с излетом разгледање, посматрање и упоређење свега онога на што се уз пут налазе.

С погледом на важност оваквих излета, желети је да се и остали окрузи — самоуправне власти — угледају на овај округ, који је после ослобођења био међу првих, не жалећи материјалних средстава за усавршавање и васпитање своје омладине.

Батић.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Србија		Жита		Војводина		Беч	
пшеница	дн. 440—445	дн. 425—430	дн. 533.—				
јечам	• 280—290	• 280—285	• 292.50				
овас	• 280—290	• 280—285	• 311.50				
кукуруз, нов	• 275—285	• 250—255	• 338.—				

Берлин		Праг	
пшеница	дн. 254.10	дн. 476—	
раж	• 216.—	• 291.—	
јечам	• 194.40	• 250.—	
овас	• 184.80	• 392.—	
кукуруз	• 218.40 (нов)	• 250.—	

Анверс: пшеница		дн. 351.75	
Аргентина: пшеница	—	дн. 385.92	кукуруз 272.86,
овас	262.85,	јечам	236.68.

Стока.

Свиња.

Београд: 100/120 кгр. 20—21, преко 150 кгр. 22, преко 180 кгр. 22—23; крчмае 20 дн. франко вагон угаревне станице у Србији и Блату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупае због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: првокласне дебеле од 160 кгр. тежине 23.50,—25 дн., дошлеј квалитета 10.50—22 дн. 1 килограм живе мере.

Беч: Цене су скочиле на 500—2.000 круна. Дебеле свиње продане су по 26—27.500 круна, а меснате 26—31.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: данска најваж 13—14, данске крчмае 8—9, хрватске 12.50—13, југословенске дебеле 10.50—12 дн. 1 кгр. живе мере.

Маст и салама: Београд: маст 36—38, салама 34—36, суво месо 34—38, шунке амљане 50—60, салама 70—75, дн. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волова и бикова 12—14, лиферантски 7—8 дн. кгр. по сажмовима, Овце 4—6 дн. килограм, по станицама.

Загреб: продани су волова I квалитета 13.50—15, II квалитета 12—13, босански II квалитета 9.50—10.50, III квалитета 6.50—8.50, по 1 кгр. живе мере. Крање боље 13—15, слабије 7—9, јунак 12—14, телад боље врсте 15—16, дошлеј 13—15 дн. по 1 кгр. живе мере.

Беч: цене су пале за 1.500—2.500 круна по килограму. Истарили су: волова I врста 16—17.000, II врста 14—15.800, III врста 12—13.500, крање 12—16.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: цене југословенских говедама 6.50—7 круна килограм; осталих провинција: волова и јунаке 6.50—8, крање и бикова 5.50—8 круна кгр. живе мере. Телад заклана 12—13, круна. Шкопци живи 6—6.50, Јаганди 4 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: нова живина још не стиже, а старе нема. те је ово тржиште у потпуној застоју.

Јаја: Београд: скок динара није имао реакцију и цене у великој мери могле бити повећане због пада страних денара. Цена роби у земљи бољег квалитета било је 1.10, а слабије 0.90 и 1 динар по комаду. Цена у Швајцарској, скочила је на 125—160 швајцарских франка по сандуку, а у Лондону је цена 10 шилинга и 9 пенса 120 комада.

Воће и пиће

Суво шљиво: 70/75 дн. 4.21, 80/85 дн. 3.30, 95/100 дн. 2.70, 100/120 дн. 2.60, франко вагон паркет Ваљено. За пекме и даље нема никаквог интересовања.

Вино: Цене слабија живина рандно падају, нарочито услед слабог извоза и због повољних изгледа у многим виноградарским крајевима на бербу грозња и производњу вина. Услед овога многа су винарска трговци и произвођачи у великим губицима.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубривима.

Београд: плавни камен 99%, 14.50, рафија 12, сумпор, „флористела“ 4.—, „двоструко рафинирани“ 4.10, „Венталор“ 4.50, рафија „Мајунго“ 11.50 дн. Натријев тиосулфат 6 дн. кгр. Калсева се 40%, 140 дн. 100 кгр. Суперфосфат 16%, 200—210 дн. Кајнит 12—15%, 90 динара. Све франко станица заједно са врећама.

ЗАПИСНИК.

XI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у Дому Друштвеним 14. марта 1923. г. у Београду.

Били су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник: г. Др. Веда Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, Никола Ж. Петровић, Пазле Петковић и Софроније Партовић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Вележно секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен са њим изменама записник од прошле седнице.

II.

За разрађивање програма рада за ову годину читане су тачка по тачка усвојеног програма рада и за ниже изложене тачке одлучено је:

1) да се за извођење III тачке програма, одреди ужи Одбор у који да уђу чланови Управе: г. г. А. Рашковић и С. Партовић и инспектор за Подружнице а који ће реседирати Прваклинх да окруже Савеза Подружница.

2) За извођење тачке IV, да Друштво позове Подружнице да изврде распоред практичних предавања, и да иста саме изводе или ако су оне зато у немогућности, послати им помоћ.

Друштво ће извршити распоред предавања, приређивање их и по својој иницијативи, кад се од Подружница добију потребне извештаји, подани.

3) За извођење тачке V, да се поступи као и по тачки 4.
4) За извођење тачке VI, да се уложи члан Управе г. Др. В. Стојковић да ову тачку са инспектором варади.

5) Рад за извођење тачке VII, да се повери Обору у који да убу чланови Управе: г. г. В. Стојковић и С. Партовић поред одређања за Подружине.

6. За тачку X, да се упути Книжевном Обору, да да детаљно мишљење за имено извођење.

7) По тачки XI, да се одреди Обор у који да убу чланови Управе: г. г. А. Љ. Поповић, А. Ракиновић и П. Петковић. Са овом тачком су у вези и тачке: XII, XIII, и XIV.

8) За извођење тачке XV, да се упути на мишљење Книжевног Обору.

9) За XVI. тачку, да се упути надлежним Секцијама,

10) за XVII. тачку, да се упути Книжевном Обору да поднесе детаљни предлог, нарочито о повишењу хонорара.

11) за XVIII. тачку, да се одреди Обор који ће израдити Правилник и програм о наставном плану а у који су изабрани чланови Управе: г. г. Др. В. Стојковић, А. Јовановић и В. Радовановић.

12) За XIX. тачку: позвати преко Тежана, подружине и имене чланове, да обрате што већу пажњу на производњу семена од пшеник билава; да ће то семе Друштво откупљивати по повољним ценама ако исто одговара условима; да ће лица, која се истакну производњом доброг и чистог семена бити награђивана; и да се изабере Обор, који ће израдити предлог организације за производњу семена у који да убу редовни чланови: г. г. Др. Добра Тодоровић доцент Универзитета и члан Управе Никола Петровић и почасни члан г. Стебут шеф гледне Станице у Точилеру.

13) За XX. тачку, да Набављачки Обор предлози одлаке ће се набавити машина.

14) За XXI. тачку, да се одреди Обор, који ће израдити предлог за путовање, у који су одређени: г. г. А. Јовановић, В. Радовановић и Ракиновић.

А за остале тачке оставља се администрацији да по њима даље ради.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Обора:

1. По понуди Бр. 1681. за сумпор усвојено је мишљење Набављачког Обора и одлучено: да се сумпор набавља, пошто га Друштво има у довољним количинама;

2. По понуди Бр. 2277. за цезу галицу, усвојено мишљење Набављачког Обора и одлучено: да се галица не набавља, пошто Друштво није потребна;

3. По понуди Бр. 2202. о понуди за млинове, усвојено мишљење Набављачког Обора и одлучено: да се оне справе не набављају, пошто су Друштву непотребне;

4. По вештају Бр. 2278. Кузмана Николића, пошто Набављачки Обор није дао никакво мишљење, одлучено: да се сачена одговор од Савеза Срп. Земљ. Задруга на питање о набавци започива.

IV.

Прочитана је молба Бр. 2304. г. Душана Ђатаћа окр. економиз у пензији, којом моли да га Друштво запосли на положају свог чиновника. — Одлучено, да се г. Ђатаћ постави за пасара са платом од 210 динара месечно и додатком од 24,50 динара дневно, а да отпразња дужност администратора Тежана, во с тим да му плата с додацима не може изнети више од 960 динара месечно.

V.

Члан ужег Обора за избор инспектора г. Александар Јовановић реферисе о поднетим молбама пријављених лица за инспектора и о одлуци ужег одбора, који је од пријављених предложио два кандидата, који имају најповољнијих услова за овај положај. Обор је одлучено: да се од предложених кандидата изабере и постави за инспектора за Подружине г. Драгиша Личевић са припадљивошћима назначенима у стечају: годишњом платом од 600 динара, личним додатком за сувоћу по 35 динара дневно и по 5 динара дневно на члана од породице, који по уредби државних чиновника и службеника на то имају право. За остале услове, које је г. Личевић ставио у својој молби, Управа је необавезна и то ће се питање допунје расправљати.

За овим је поверуто питање о избору сталног секретара Друштва. — Одлучено: да се расписе стечај за избор сталног секретара, са роком пријаве од месец дана.

VI.

Прочитан је изв Бр. 2260, којим школа за сеоске домаћице Друштва за просеђивање жена извештава, да ће 21. и 22. т. м. одржати испите својих ученица, па моли Друштво, да одреди свог изасланика да испиту присуствује. — Одлучено: да се за изасланика Друштвеног одређа члан Управе г. Ваћа Т. Радовановић, коме признати путне трошкове по рачуну.

VII.

Прочитана су мишљења Подружњинског инспектора по актима Бр. 954 и 2118 по којима је одлучено:

1. да се пољопривредној подружини у Брезовици (срез Трстенички) одобри кредит од 10.000 динара; и

2. да се пољопривредној подружини у Аранђеловцу одобри кредит у суми од 10.000 динара.

Обе Подружине да издалу обавезнице прописно написане, потписане и потврђене пољопривредној заштити.

VIII.

Саопштена је молба бр. 2138 г. Мирка Димитријевића економиз Друштвом, којим тражи, да му се одобри по свету лекарску осуство два месеца т. ј. до 1. маја т. г. — Обор је одлучено: да се г. Димитријевић одобри тражено осуство до 1. маја тек год.

Члан Управе г. Др. В. Стојковић саопштава, да је примио писмо од шефа одсека за пољопривредну пропаганду у Америци, којим извештава: да ће нам упути једну своју службеницу ради проучавања пољопривредних прилика код нас, нарочито домаћинских школа и десетих пољопривредних клубова, па је молио, да јој да време њеног бављења код нас уздижемо гостопријемство. Саопштавајући оно г. Стојковић моли Друштво, да ову Америчку службеницу прими као свог госта, која ће се код нас бавити до 2 месеца и тиме да се бар у неколико одажимо Америка за учивање нам добродошлицом. — Обор је одлучено већином гласова: да се овај предлог извешто усвоји, с тим, да г. Стојковић на једној од њуних седница реферисе, колика је сума потребна, Са овим је закључена седница.

О Г Л А С И

КОМАНДИТНО ДРУШТВО
А. ЂЕРАСИ И КОМП.
БЕОГРАД

КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36
ТЕЛЕФОН 672

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Држав Железница (пређе Никола Фехер и Комп.) има на стоваришту ПАРНЕ ВРШАЊЕ ГАРНИТУРЕ на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту МЛИНОВА, Једноставне и дупле, бензинске моторе, жетелице, косачице, ваљанице, глачаре, тријере, круњаче, ручне и сточне вршалице.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилнџев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

**ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:**

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем
поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде
ватражнио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафи-
нирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАВЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилнџев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

улажу се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУПретплату примају и све
поштеНа основу највишег решење од
априла 1869. г. српског друштва
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвати и
Боснаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплату се полаже уједнашту
за цео годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. У. Тодоровић

Одговорни уредник, Др В. Н. Стојковић

Број 25

БЕОГРАД, 24. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покривати.

На подружницама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза, да се што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека сваки досадашњи претплатник Тежана нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежана и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварање многих његових других задатака.

О савременој преради грожђа и бољој нези вина*).

Пољопривредна Подружина у Неготину умолила ме је да јој на њеном Виноделском конгресу изложим питање о савременој преради грожђа и бољој нези вина. Већ овако постављено ми питање од стране наше вредне и заслужне подружнице управе показује да, и ако се налазимо у чувеном и одличном виноградарском месту, наше подрумарство не стоји на онсј висини, на којој би требало да буде. А како је подрумарство неразвијено од виноградарства, то сматраж за потребно, пре него што пређем на разлагање горњег питања, да изнесем у неколико речи своја запажања о садашњем стању виноградарства у нашој Крајини.

Две су главне чинице за добијање добрих вина: добро грожђе и подрумарска вештина. Како стојимо с тим у Крајини?

До највеће убице наших старих винограда—филоксере—Крајина је произвођила вина светског гласа. Она је имала свејде одличне сорте четершво, багрина, и др., које су успевале не може бити боље под њеним поднеб-

љем и на њеним далеко чувеним косама. Нешто дуго пракса наших тадањих виноградарара—наших очева и наших дедова—а још више тај одличан материјал, кога су имали на расположење, давали су за резултат—чувена Крајинска вина. Шта настаје и после филоксерне најезде? Мртвило и сиромаштво у некад неселој и богатој Крајини! Чувена крајинска пивеница зарашћују у корову, а винограђска земљишта, већином неодољена за накову другу культуру, дуго времена остају необрађена и пушта. За то време изумиру некадашњи искусни подрумари, не добивши прилике, да својим савином предаду у наслеђе стечену подрумарску вештину. Тако се у Крајини губи прва чиница за одгађивање добрих вина—подрумарска вештина.

А шта бива са другом, не мање важном чиницом, добрим винским сортама?—После поменутог мртвила и застоја, настаје време обнављања винограда, — управо време лутања, — јер још није био утврђен најбољи начин за замену старих винограда. Покушава се поново подизање винограда од домаће лозе, али и њих филоксера сатира. Подижу се виногради од отела, жанеза и др. непосредних прозивођача, од којих се добијено вино не може ни сравњивати са вином од старе лозе. Калемси се домаћа лоза на разне начине на дивљаку америчку, која већином није подесна за она стара винограђска земљишта, те услед тога и ти нови виногради пропадају—већином од жутице. Нануштају се стара винограђска земљишта и положаји и узимају нова, јака земљишта у равници у већини случајева одлична за сађење купуса, али не и винове лозе. Крајински виноградар нашао се у чуду и не зна више с ког краја и шта да почне, те нанушта винограђски посао и тражи други. Само појединачна места, као Рајац, Биджево, Рогљево, добивши одмах у почетку подесне подлоге за своја земљишта, успевају да донекле обнове своје винограде и за то она данас узивају леп глас у Крајини. Остала пак места остају у повадина и тек у новије време почињу да обнављају винограде, али како? Не примивши у своје време, од својих очева и дедова личи виноградарски и подрумарски занат и љубав према послу, они се прихватају најлакшиг, али најгорег средства за обнављање винограда: засађивања резница отела и хербомонта, које народ с правом навава „џволским грожђем“. Ово и овако обнављање

* Премање г. Б. Ранковића, управитеља Виноделског Воћарске Школе у Букову на Виноделском конгресу, одржаном у Неготину 18. нов. 1920. год.

винограда у Крајини није обнављање и оживљавање, него дефинитивно, потпуно сачињавање виноградарске Крајине. Будите уверени, браћо, да оно што ни филоксеру није могла поштину да изведе — да уравасти виноградарску Крајину, — то ће у најкраћем времену учинити отело и хербемота, ако се њиховом ширењу не стане на пут. Ето како се постепено готово сасвим изгубила и она друга важна чињеница за добра вина — добро грожде или је замењено лошим материјалом од хербемота и отела.

Како да се овове алу стане на пут? Виноделско-Воћарска Школа, државни економ и Крајинска пољопривредна подружина, раде свим средствима на сузбијању тег ала. Далеко би нас одвело, кад би за потврду овог наведених примере, који нам стоје на расположењу. Довољно је да напоменемо, да је данашњи конгрес последица те заузимљивости Подружине и државних економи и њихов се рад неће на овуве зауставити. Управа пак Виноделско-Воћарске Школе, увиђајући с које стране прети Крајинским виноградама највећа опасност, тражила је потребан кредит од Господина Министра Пољопривреде и Воде, да изуће године произведе, што већи број зрелих калемова и одобрење, да те калемове Крајинској области може давати, ако не бесплатно а оно бар по снижејој цени, да би се тиме стало на пут ширењу отела и хербемота.

Али да ли је ово довољно? Сав овај рад јавних пољопривредних радника недовољан је, ако га не потпомогну и они Крајински виноградар, који су већ имали прилике, да се обуче подрумарској и виноградарској, вештини, а то је не само њихова дужност, него у томе лежи и њихов спас. *Грешити сваки онај виноградар, који је у стању неког почетака да обучи, па то не уради.* Јасно је као дан, да ако цела Крајина производи само

добра вина, долазиће у њу винарски трговци са свију страна, као што су раније чак из Француске долазили и онда ће цена том вину бити већа, јер му је тражња већа. И данас долазе купци у Крајину, да куупују вино, али која? Не багину, четерешку и др. добре домаће сорте, него бућкуриш од хербемота и отела. Па кад ти куци нађу где-где на добро вино, они и за њега нуде исту цену као и за поменути цеварику и онда није чудно чути предузимљивог и вредног виноградаря који је подигао добар виноград, да каже: „Па зашто ја да калемим, ударам притке, загрћем, заламам, веузем, прскам, сумпорисћим и белашићем са калемљеном лозом, кад све то могу набавити, ако је повадим и засадим хербемот“! Тако је, али тај виноградар треба да зна, да кад би цела Крајина имала добра вина, она не би то вино продавала за динар или шест гроша као прошле године, него 4 и 5 динара динар, као што су њихови другови на Бање, Сметерева и др. продавала своје.

Зато у памет се Крајинци, ако не желите да сакривите виноградарску Крајину! Објавите рат отелу, хербемоту и осталим хибридном лозом, подиците виноград тамо, одакле су ваши стари добијали добро грожде, а не добру пшеницу и колико знате поучавајте један другог у подизању винограда, преради и нези вина, а у томе ћете наћи потпоре код свију ваших пољопривредних установа и њених чиновника.

Немојте, да се странац, кад дође у вашу средину и затражи чаше вина са чудом пита „Шта! Зар је ова виселица то чувено Крајинско вино?“ Чуо сам чак и то, да поједини Крајинци велу, да природно вино не може бити бистро, и да треба по мало да цикне!!

О савременој преради грожда имало би много, да се говори, књиге да се пишу. Али ми ћемо оставити на страну све оне новине у подрумарству, за које треба

Врла, на источном излази из Љубушког, код манастира на Хумцу и Ружићима. Сагђе је тада било по које, вешном себи само напуштено маслиново стабло.

Како се у Херцеговини могла тако запустити или упропастити култура маслина, показала нам је најбоље Далашица прије рата. Тамо су пропали лепо стари маслињаци, нису гајени, нису обављани, искрчени, а на њихово место посађена је винова лоза или је култивирана пшеница, кукуруз и бухач.

Под управом Али-паше Разванбеговића одпочело се је са обновом маслина. Први је одпочео Сулејман Капетан од Витине (код Љубушког, умро 1848 год.). Како је неки Мехмед Хајдаровић причао к. др-у Пачу тај је Сулејман Капетан нашао лепе маслињаче и изврсно зејтин у Макарској на далматинској обали, па је одлучио, да код свога ковак, где су била још само три стара дебла, да посади нови маслињак. И у истину он је довео из приморског места Заострога, северо-западно од ушћа Неретве и посадио 800 маслинових присада. Од њих се је примило и остало око 300 дебала, који и ако су потпуно запуштени, као и онај мали маслињак на Хумцу, дају врло добар зејтин.

Кад је Али-паша увидео рад Сулејман-Капетана у Витини, одлучио је, да и он подигне двије велике баише, и то једну код свог летињскоца на Буни, недалеко од Мостара, а другу на Видову Пољу близу Стоца. Оне прве је, сем неколико подиљалхх дебала, после нестало, дочим овај други маслињак успева још увек. Он лежи ограђен каменим дваром, 6 км северо-западно од Стоца у сп-

ПОДЛИСТАК

Негдашња култура пиринча, маслина и ду- дова у Херцеговини.

(Наставак).

Маслине.

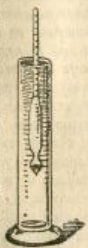
За време владавине Али-паше у Херцеговини се је маслина витениво гажла. Она је некада сачињавала важан саставни део југозападне херцеговачке земљорадње. То се види најбоље из најстаријих историјских споменика.

Земљиште и клима повољни су за културу маслине и она продире у унутрашност докне доприре средоземна флора. Тачно се зна за маслине у овим местима. У Требињу је гажла маслине фамилија Дефендаровића у Бреговицама; на њиховом се месту сада налази српско-православна црква и војничка касарна. Надаље нашао је др. Пач маслину осим у после наведених местима у Грмљанима, Драчево и Дубљанима (три села у Попову Пољу) оно залава Неум-Клек у ова обадна места, надаље у Провићима, Славину и Чулићима, Брестци, Грочанићима, Имотици, Тополу, Ступи, Ошлу, Смоковљанима, Височанима, Лисцу, Градцу, Чарићима, Пралатници, Броћима, Поплатима код Стоца и Свитави на Углову Блату, на острву Цивљавци, северном рубу Блата, Житомислићу, Близанцима, Церну, Славјенцима (три потоња у Бротњу), Родочи, Буни, Мостару. Доњем Градцу, на северо-западном крају Мостарског Блата, Горњим Студенцима код Ваку-

нарочитих, скуких справа и инсталација и нарочите начине, која се не стиче слушајући предавања, него ћемо се задржати само на најважнијим стварима и изнети у кратко начин прераде грођа, који је за наше прилике најповољнији.

1. О берби и преради грођа у опште.

Казао смо, да је добар материјал — грођење први услов за добијање доброг вина. За то је потребно, да виноградар обрати нарочиту пажњу на бербу грођа. Грођење се бере, кад је зрело, а то је случај, кад оно *измудано има у себи најмање 16% ва на ише, шефера.* Да би то утврдио, виноградар на неколико дана пред бербу узима са неколико чокота растурених овде-онде у винограду по један грозд из средине чокота и то са сваког чокота грозд с друге стране савета. Тако изабрано грођење измуља, комину исцеди, мећући је у један дак и притискујући је, добивену ширу процеди кроз платнено цедило, сила је у једну стаклену високу цев и у њу спушта Бабов шиrometer (сл. 1), један обичан град, којим се мери количина шефера у шири. Шиrometer тоне на пр. до броја 15, што значи, да у 100 ктр. те шире има 15 ктр. шефера, и да би та шира кад преври дала вино са 7 $\frac{1}{2}$ % алкохола, дакле тачно половином од количине шефера. А како је само оно вино за чување, које има 8% алкохола, па на ише, то значи, да грођење са 15% шефера не треба брати. После неколико дана опет треба измерити ширу од новог грођа и измерити је. Шиrometer показује на пр. 16 $\frac{1}{2}$ %; грођење је већ зрело, али ако има нагледна на лепо време, може се оставити, да још боље узри. Тачније се још одређује зрелост грођа, ако се одређује и целокупна количина киселине Са. 1. Шиrometer

штину Попрати на поседуству „Накхибијећ“, на јунином обронку Кременца, који дели Црничко Поље од Видова или Стодачког Поља, непосредно десно од државне цeste Столац — Чаљина, а било је још 29. децембра 1906. год. 550 дебала.

Угледавши се у Али-пашу, почели су и други поседници са културом маслина. Тако поседује Мустафа Ефендија Стривак, 3 $\frac{1}{2}$ км далеко од Стоца на северном рубу Видова Поља, десно од горњег пута маслинак Копреник-Нуго у којем је 80 дебала из онога доба. Сем тога, може се наћи по виноградама фамилије Пигић у Ошанићима поједино маслино добло. У самом Стоцу, главном седишту фамилије Риванбеговића искрчене су маслине, „јер није нико хтео о њима радити“.

Тако је т. др Пач видио 16. маја 1914. године само место, које је Јазар Средраревић на Команској Страни пових варошке махале Брада, посадио маслинама. Али стога је око српско-правосл. цркве посађен мали маслинак.

У селу Јасеници и Бише-Пољу о коме је тако говорио при опису културе првирча, посадио је Али-пашин субаша Хали Мемшића Чабер лес маслинак, којег је до сада нестало. Три млада стабла изаду још код селака Ивана Цебе.

Али-паша се није ограничавао само на садњу, него он је не само за културу првирча, већ и за гађење маслине и живине лозе знао стручњак, и то у овом случају из Далмације, добро им је плаћао, а они су поучавали домаће у њези маслине и лозе, те искоришћивању и преради њихових производа.

у шири, али пошто је то мало приметнији посао, а код нас нема бојазни да ће у вино бити мало киселине, то се целокупна киселина и не мора одређивати.

Настаје берба. Зрело и зрео грођење превлачи се у подрум. Предоставимо сад, да подрумар има само најосновнији појам о томе, како се справља вино и да су му сасвим непознати сазремени начини прераде грођа. Може ли он од свог доброг грођа добити добро вино, и ако не зна употребу метабијсулфата, селекционисаних гљивица и ако не зна, да се у шири, која поћине да преври, под утицајем малих живих гљивица, шефер претвара у угљен-двооксид, који клубуцима одилави у ваздух и етил-алкохол, који остаје у кади? Може, само ако обрати највећу пажњу на чистоту подрума, вршнице, бурди, справа за прераду, ако не да да шира дође у додир с грођем и нечишћом и ако му се објасни, да за добијање првих вина топлоћа шире у кади треба, за све време бурног врења да буде око 25°C, а топлоћа шире за бела вина око 20°C.

Вино, које он произведе, може дакле бити добро са оно мало знања што га има, али с још нешто више труда он може добити куд и камо бољи производ — вино бистро као сува, нешто јаче, боље обојено, укусије, свежије.

Упуштање у појединости око прераде грођа одвео га нас далеко, с тога ћу, пошав од престанке, да је сваком од нас познат обичан начин прераде грођа, додати само новине у справљању вина, које су већ у великој употреби свуд у страним виноградарским крајевима, па се већ и код нас шире, а то је употреба сумпор-двооксида и селекционисаних гљивица. За разумевање ових савремених начина рада, потребно је подрумару, да зна нешто мало више од онога, што је до сада знао, а од свега оног што један подрумар треба да зна, долази на прво место позивање узрока: *због чега се слашка шира*

Дудови.

Али-паша је сем првирча и маслина обратио пажњу и гађењу дудова у Херцеговини. И за то му је послужила Далмација као пример и то Форт Оузен на ушћу Нерете, који је тада био административни центар аустројског неретванског среза, и ако је Метковић услед свога непосредног положаја на турској граници имао првенство као трговачка пијаца. Ј. Гарднер Вилкинсон извештава, да је, претор Видовић подизањем расадника у Форт Оузену и Метковићу одиговао довољан број присада од дудова бадема и маслина, што је могло подмирити сав срез. Маслине и дудови успели су тамо врло брзо, а земља им је била подесна, да сам визио воћке од истом две године, које су биле два и више пута развјеније, него оне друге истог доба на другим местима. Претор је одгајао у својим расадницима тако много младих присада, да је скоро два херцеговачког ветрину 6600 дудова, за које је добио 140 хрстових балкана, изаберио за мост који је градио преко једне притоке Нерете у равници код Метковића. Године 1844. Али-паша је већ посадио дудове. Његов летињковиц на ушћу Буне у Неретву није тада био још довршен, који је и ако се није одликовао изванштакном изразом, имао изванредни положај, који би још десило услед пораста младих воћка на обали овог река. У последње време подигнут је расадник са више хиљада стабала њећном дудова и маслина.

Од свега тога дрвца одржала се с само по где која стабла, све остало је 1884. или 1885. исечено, па земља окренута под њиве. Од т. зв. „дубарнице“ (за свјелене бубе) зна се само где је била зграда.

Љубомир Стјепановић

после неколико дана превирања у каци или бурету, прешвара у опору, младо вино, а ово зашип у току извесног времена у пријашњу шише за окрепљивање и освежавања. Без тога знања не би му требало дати, да опере бачву, а већ и не помислити, да му се повери извођење свих послова у подруму.

После разних мишљења, која нису била ни на чем сигурном основана и која су била мање више вероватна, односно невероватна, најзад је пре неколико десетине година чувени француски научник Пастер сигурним доказима утврдио, да су узрок промени шире у вино неке гљивице, биличне највише врсте. Те се гљивице састоје само из једне једине ћелице тј. једног зрнца мањег од најситнијег зрна песка, које плава у сићушној количени неке слузасте течности, а све је то зрнце и та течност обавијено веома танком покожицом, чија се финоћа једва може замислити, кад се зна, да цела ћелица тј. тај мекхурић у коме се налази нешто течности и једно зрнце, у највећој својој дужини износи неколико хиљадитих делова једног милиметра. Те се ћелице голим оком не могу видети, а гледане под микроскопом, који увеличава предмете по неколико стотина пута, примећују се у капљици шире као ситне, светле тачкице.

Ето, дакле, подрумару једног чудног помагача, кога он толиких векова није ни наслуђивао, а кога многи наши подрумари и дан данас не познају и ако је у ствари тај помагач главни радник у подруму, гљивица и од самог подрумара, јер кад њега у шири нема, или му се рад нечим смета, онда шира не може постати вином, све док се у ширу не доспу нове гљивице алкохолног вренца или не отклони смећања њиховоме раду. Па кад би сва штета била само у овоме, она не би била тако осетна, али није тако, јер кад тим добрим гљивицама алкохолног вренца нису подесни услови за рад, онда оне рђаво раде или уступају место лошим гљивицама, које проузрокују разне болести вина, као претварање, тежљивост, циклусту и др.

Е па кад су ти редници тако важни, а уз то тако осетљиви, потребно је, да их подрумар добро упозна, да би им могао створити најподесније услове за рад. Има разних врста добрих гљивица алкохолног вренца и по спољашњем облику и по начину рада, а од свих њих најбоља је тако звана елипсаста гљивица, која ради са највећим успехом на топлоти од 25° и која у главном изврши бурно вренче шире. Из овога можемо одмах извући практичан закључак: *топлоту шире за време вренца треба одржавати на 20° С. и то за црна вина топлота може да пређе 25° али не 30°, а за бела вина топлота не сме да пређе 25° ни да надне испод 17°.* Топлота, на којој превире бела шира, нешто је нижа но топлота, на којој превире црна шира зато, што бела шира треба да превире нешто дуже времена, две до три недеље, а црна шира краће време, 3 до 10 дана.

Добре гљивице алкохолног вренца не могу почети радити, ако је топлота шире испод 17°, а могу радити и на топлоти од 10°, ако вренче почне на повољној топлоти, па се топлота постепено спушта до 10°. Из овога излази практичан закључак: *ако је топлота шире у каци, по муљеној грозди, испод 17° шире треба задржати до те топлоте, било кувањем једног дела шире у казану, било уношењем*

мангала у врионицу и стављањем под каце, било ложењем пећи у врионицу, било назирањем бурног вренца у једној каци, па онда тако узаврело шире разделити у остале каце, које још нису почеле превирати, — јер ако то не урадимо, шира ће делимично преврећи и остаће слатка све до пролећа, када се може и укварити.

Добрим гљивицама алкохолног вренца, поред повљене топлоте, потребно је за успешан рад и порочиште хране: шећера, белачевите, минералних соли, али свега овога има у шири довољно, тако да се у пракси на том не мора осврнути.

Добре гљивице алкохолног вренца дишу, као и све биљке и животиње; с тога им је за живот потребан ваздух, или боље речено један део ваздуха, који се зове кисеоник. Али док савршеније животиње и биљке могу узимати кисеоник само из ваздуха, дотле гљивице алкохолног вренца, ако су у присуству ваздуха, онда узимају кисеоник из ваздуха, а ако их лишимо ваздуха, онда оне могу узимати кисеоник из других тела, која садрже кисеоник, као напр. из шећера. Отуда се објашњава, како нестаје шећера из слатке шире за време вренца: гљивице узимају кисеоник из ваздуха, док га има раствореног у шири, а кад га нестане, онда га отпочињу узимати из шећера, који се услед тога претвара у алкохол, који остаје у вину и у угљен-диоксида—гас, који за време вренца у клубуница одилази из шире у ваздух. Ето сад нам је јасно, како се шира претвара у вино. Али још нешто о утицају ваздуха на гљивице алкохолног вренца: ако у шири има увек доста ваздуха тј. ако ширу стално претачемо на ваздуху или је оставимо, да превире у каквом плитком суду, рецимо у каквом шафлу, гљивице алкохолног вренца узимаће кисеоник из ваздуха, пошто им је то лакше, него да се муче и да га узимају из шећера. Услед овог само један мали део шећера претвориће се у алкохол и угљен-диоксида, а већи остатак служиће искључиво за храну и размножавање гљивице. Из овога изводимо практичан закључак: како у шири у почетку вренца нема довољно гљивица, то се шира до почетка вренца претаче сваког дана на ваздух, да би се гљивице размножиле, а чим отпочне вренче, онда се са претварањем шире прекида; ако шира у року од три дана до мешања у кацу не отпочне да превире, онда је треба нарочито добро провешати, све док вренче не отпочне.

Ето како нам нешто мало теоријског разлагања даде приличан број практичних поука, што сведочи да греше они, који говоре, да теорија у пољопривреди ништа не вреди, исто тако као и они, што се само на теорију ослањају!

Али нисмо још завршили са теоријом, кад'мо даље!

(Наставиће се).

ИЗ РАТАРСТВА.

Начин справљања мешаних вештачких гнојива, која садржавају чилску шалитру.

Уобичајен начин справљања мешаних гнојива, која садржавају фосфорну киселину (растворљиву), азот и калцијум, а која произлазе од суперфосфата, органских азотних гнојива и разних калцијумових соли, заједно са

додатима да попуњавање (као што су гипс муљ и т. д.) следићи је:

Рава на добили, у добром стању за мешање се мере да би се добиле жељене пропорције производа. Затим се градина помешају и стављају се у машину, у којој се врши млевење и потпуно мешање. Из те машине или жрњава вади се смеша и ставља се на једну голму и остави да стоји све докле не „сазри“, т. ј. док не буде готова за последње млевење. У голми, равни састојци делују једни на друге, и услед тога дешавају се хемијске промене, температура се пење, често знатно а влага се у овоме процесу губи. Хемијски процеси, који наступају, разнолики су и зависе од употребљених састојака. Слободна сумпорна или фосфорна киселина, ако их има, могу да делују на калцијумов хлорид, калцит или силицит, који су употребљени у мешавини и ослобађају хлороводоничну киселину, која се полако понова једини пре него што је процес „зрења“ завршен.

За време тих првобитних промена топлота се развија и пошто се остави да голма престоји извесно време, чија дужина зависи од природе и стања састојака садржаја влаге и т. д. вештачко гнојиво постаје „зрело“ и налази се у добром стању да се поново измеле, просеје и стави у вреће.

Ако је чилска шалитра употребљена, нарочито у већој количини, онда се за време процеса „сазревања“, који траје 2—3 недеље, појављује неагода, услед повећања топлоте у голми. Распадање нитрата натријума настаје у већој или мањој мери, што зависи углавном од процента влаге и степена развијене топлоте. Али један озбиљнији чинилац појављује се у случају присуства слободне сумпорне киселине, која делује на нитрат натријума и ослобађа азотну киселину; ова пак може деловати на калцијумове соли, стварајући нитрат калцијумово-хидрохлорно једињење-које упијањем влаге чини ову мешавину гнојива влажном и лепљивом. Поред тога, азотна киселина може деловати на органску материју споредних примеса и том приликом може она да буде раздињена са губитком гасовитих азотних оксида.

Овако вештачко гнојиво било би негодно за сејање и могло би да јако нагрва вреће што би за трговину било врло негодно. Ово би могло да проузрокује не само губитак азота, већ би и овако вештачко гнојиво остало влажно а и лепљиво, докле налазило би се у неповољном механичком стању.

Када се жељи да произведе са именованим градивима (гнојивима) једно валано потпуно вештачко гнојиво у коме ће бити и чилске шалитре, потребно је поступити на други начин.

Сви састојци, (суперфосфат, сулфат амонијак, амонијак, калцијеве соли и т. д.) *узимајући чилску шалитру* мере се и помешају у одговарајућим количинама, затим се самеле и ставе у голму, коју не треба дирати док се маса не охлади и не „сазри“ (привуговати т. ј. кад међусобне реакције престану) као што је то већ описано. Када се сарања мешано вештачко гнојиво које ће садржавати чилску шалитру, важно је да „сазревање“ буде потпуно, иначе могу наступити неагоде.

Чилска шалитра, која ће се додати треба да је у сувом ситном стању; стога се она предходно меље, што помаже и њеном сасушивању. По теми се намери потреба количина овог гнојива, валано намена, самеле у жрњу са одговарајућом количином остале мешавине, и после тога се сеје и ставља у вреће. Ако се жељи да употреби чилска шалитра у размерно већој количини, тада је често пута потребно, да се остави овако сарањена смеша да постоји у голми 2—3 дана, пре него што се приступи последњем млевењу, сејању и стављању у вреће. Ово се ради не стога што би наступиле какве нове хемијске промене, већ зато што се кадтада појави мало згруђавање или стврдњавање масе, што ће се поправити, последњим млевењем и сејањем.

Ако се овако потпуно, сарањено вештачко гнојиво биће и остаје у врло добром стању, неће бити ни влажно ни лепљиво, те неће бити губитка азота ни за време сарањања ни дозирања. Велике количине сарањене на овај начин и затим остављене, сачувале су се у добром стању у току много месеци.

Тридесето-годишње искуство је показало да сарањање мешаних вештачких гнојива за све климе и прилике, вршено на овај начин осигурава потпуни успех, додајући највише 125 кг. чилске шалитре на једну тону вештачког гнојива. Обично не треба додати више од 100 кг. чилске шалитре, што је у главноме довољно и што одговара од прилике количини од 75 кг. сулфата амонијака.

Сваки произвођач мешаног вештачког гнојива има већином своју сопствену формулу с погледом на градина, која употребљива, те је услед тога често дати по овоме одређена правила.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање: У овом крају појављују се сваког пролећа на ситној стоци — овцама и козама — неке животињске, које се код нас зову „крле“. Ове животињске нападају на стоку (највише на груди, врат, под гушу, на реп итд.) и има их обично врло много. Оне су с почетка тврде, црвенкасте боје, са више ногу, миле по телу стоке, упијају се у кожу и ту силно остају на једном месту док се не навију крви и тада порасту до величине лешника, омекшају и постану бледо плаве боје.

Кашњавог и хладног пролећа има их више него ли сушног и топлог. На мршавој стоци има их више него на добро узхрањеној.

Наноси сточарству штете јер и сисава крв те мршава стока још више мршава, а младунчад заостају у порасту.

Ставоје Мишић.
делована општине крпељске и члан полпривредне подружнице среза млањског.

Одговор: Животињске, које тако нападају стоку су *крпељи* (*Ixodidae* из реда Акарина, класа Арахноида — паукови). Док се крпељи не навију крви мали су и плоднати а кад се навију крви постају округли и по неколико пута већи. Устима која имају облик рилице, упију се у кожу и хране се крвљу стоке. Често налазе и на

човека особито на децу. Крпељи имају на предњем делу тела 4 пара јако покретних ногу. Женка нессе у трави 2000—4000 јаја, из којих се после 3—6 недеља излегу млади, који се после 8—12 дана двапут пресвуку и тада су већ потпуно зрели. Ти се крпељи попу на више траве, бубине или грање и стално крећу предњим паром ногу, којима се најзад ухватје за стоку, која туд пролази, и одмах се причврсте за њихову кожу а затим се крећу и премештају тражећи тању и мекшу кожу и ту се рилицом својом чврсто уљују. Из рилице се лучи љута пљувачка, која изазива свраб и бол. Кад се крпељ нависи крви он сам отпадне. Силом се не може да одвоји од коже, а ако се покуша да се то учини, рилица се обично прекине и остане у кожи. Крпељи проузрокују ране и отоке па и јако раширена запаљена кожа, а кад их има много могу да доведу мање и слабије животиње и до изнурности (водокрне изнемоглости-хидремије какехије). Најтеже последице су пак извесне заразне болести (пироплазмоза, тајлеривоза, нуталниоза, лешманниоза бабевноза итд.), које ове животиње преносе и распростиру. Велике штете нанели су нам крпељи овога рата на солунском фронту разносећи пироплазмозу (сточну маларију) међу војном стоком. Пре кратког времена утврдио је руски научник, г. проф. Цуковски да једна врста крпељи равноси опасну болест спирохетозу на пернатој живини у јужној Србији.

Одбрана: Ретко нам кад испада за руком да равномерним вучењем одделимо крпељ заједно са рилицом од коже; међутим када се крпељ намаже вејтином, гасом или у опште каквим минералним уљем он отпадне сам. Врло брзо отпадају крпељи када се намажу терпентинским вејтином или бензином, а ако крпеља има много, онда се стока мора купати у купатилима, у којима има гаса или другог каквог минералног уља. Бранити се можемо и на тај начин ако стоку држимо далеко од места где знамо да има крпељи, ако спаљујемо коров и непотребне бубине, а ако отприлике 15 месеци не гонимо на пашњаци, који су крпељима загађени, онда ће се крпељ, према искуству које имамо, на том месту изгубити.

Д-р. Андрија М. Врваћ,

редован члан Срп. Пољопр. Друштва.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

Србија	Војводина	Беч
пшеница дил. 445—465	дил. 435—440	дил. 533—
јечам „ 285—290	„ 280—290	„ 392.50
овас „ 285—290	„ 285—290	„ 331.50
кукуруз, нов „ 270—275	„ 250—255	„ 331.50

Борли

Борли	Праг
пшеница дил. 216.—	дил. 465.80
раж „ 187.20	„ 287.70
јечам „ 161.60	„ 316.20
овас „ 144.—	„ 397.30
кукуруз „ 168.— (нов)	„ 342.50

Анверс: пшеница дил. 309.27

Аргентина: пшеница. — дил. 371.65, кукуруз 267.01, оvas 260.60, јечам 228.83.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгт. 19, преко 150 кгт. 20, преко 180 кгт. 21, Мршаве 20 дин. франко вагон Уговарене станице у Србији а Билату; у Срему и Вацкој за пола до 1 динар по килограму скупле због бољег квалитета и ближе грашине.

Загреб: месно беле 25, билијске и босанске полудебеле 20 дин. кгт. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале за 1.000—2.000 круна. Дебеле свиње пролазе су по 21.500—26.000 круна, а меснате 21.000—20.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: данска младина 13—14, данске крмаче 8—9, хрватске 12.50—14, југословенске 11.50—13 круна 1 кгт. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—36, сланина 30—32, суво месо 30—32, шунке димљене 50—55, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говед и овце

Београд: утојена волова и бикова 9—12, ливерантски 6—8 дин. кгт. по сажовима. Овце 4—5.50 дин. килограм, по станицама.

Загреб: утојена 12—14, ливерантска 7—8. Овце 4—5 динара килограм.

Беч: цене су скокнеле за 1.500—2.500 круна по килограму. Потпун су: волови 17.500—20.000. И врста 16.500—17.000, III врста 13.500—16.400, краве 15.500—18.500 круна 1 килограм живе мере.

Праг: цене југословенских волова 7.50—8 круна килограм осталих провинција: волан и јунак 7.50—9, краве и бикова 6.50—9 круна кгт. живе мере. Тељад захвана 12—13, круна. Школци жива 6—6.50 јагањца 4 круна кгт.

Живина и јаја

Живина: млада живина још није за извоз у живом стању. Нешто старе живине извезено је у току недеље у Италију, где је цена око 11 лира килограм.

Јаја: Због великих промена у вредности динара извоз је био несигуран. Извозници немају паритета по којима би могли да раде. Због тога су бале врло велике варијације у куповним ценама. Негде се куповало по 0.90 динара комад, а негде опет по 1.30 дин. У Србији је куповна цена била између 0.90 и 1.10 динара комад, у Војводини 1.—1.30 дин., Хрватској и Словеначкој цена се кретала између 1.20 и 1.30 динара комад. Наша роба ишла је махом у Швајцарску и Француску. Швајцарска нотира 145 франка за сандук.

Воће и пиће

Суве шљиве: Послови у овој роби на измаку су. Извезено су незначне количине. Цене су остале исте.

Вино: Цене вина су непроменене. Услед слабог извоза и врло повољних погледа на овогодшњу бербу винограда у погледу је још већа винарска и виноградска криза.

Цене виноградским потребама и вештачким ђубретицама.

Београд: плавни камен 99%, 14.30, рафиња 12, сумпор „ флористела“ 4.— „двоструко рафинирана“ 4.10, „Вентилатор“ 4.50, рафиња „Мајунго“ 11.50 дин. Натријев тисулфат 6 дин. кгт. Калијева со 40% 140 дин. кгт. Суперфосфат 16%, 200—210 дин. Кајнит 12—15%, 90 динара. Све франко станица наједно са врећама.

ЗАПИСНИК.

XII редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у Дому Друштвеном 21. марта 1923. г. у Београду.

Вили су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник г. Др. Вељко Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Веља Т. Радоловић, Александар Ратковић, Душан Ђатаћ, Никола Ж. Петровић, Павле Петковић и Софроније Партовић.

Председаво председник г. Паја Т. Тодоровић.
Вележмо секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен са мањим изменама извешај од прошле седнице.

II.

Прочитана су и усвојена мишљења Набављачког Одбора:

1) По понуди бр. 2415 фабрике Гоџана одлучено: да се попуњени трупуни за плугове не откупују, пошто Друштво има довољно плугова на свом стоваришту;

2) По понуди бр. 2454 Енглеско-Југословенског Трговачког Друштва Д. Д. одлучено: да се набавке вршалаца због финансијских средстава не извршују;

3) По понуди бр. 2452 економи среза Крагујевачког Одбор је одлучено да се семе лана не набавља, пошто Друштво није потребно;

4) По понуди Кузманя Петровића бр. 2278 Одбор је одлучено: да се набавка ковачица не извршује, пошто их је Друштво набавило на рачун репарација;

5) По понуди бр. 2391 Севера и Компаније за 5000 кгг. семена лудерке, одлучено: да се набавка семена лудерке изврши ако може у што краћем року и ако буде финансијске могућности;

6) По понуди г. Тима Владиславића бр. 2100 за прскалице: одлучено: да се прскалице не набављају, пошто је изручен од Вермелера 500 комада;

7) По понуди бр. 2502 Руполфа Ружичке из Чешке одлучено: да се попуњене справе за саде не набављају због високог курса Чехословачке круне.

8) По понуди бр. 2469 Петровића и Наловића за сумпор одлучено: да се сумпор не набавља, пошто га Друштво има у довољним количинама;

9) По понуди бр. 2342 Петровића и Наловића за 1¹/₂ вагона плавог шпехла чистоте 93.99% — Одбор је одлучено: да се откупи са тим, да понуђач да гаранцију за чистоту 98.99%, док Друштво не изврши испитивање.

III.

Прочитана су и усвојена мишљења бр. 1746, 194, 806, 1350 и 894, изложбеног Одбора о давању помоћи привредним подружницама за прерађивање изложба:

1) По молбама пољопривредних Подружница у Ариду, Лаварску и Владимирцима — Одбор је одлучено: да се од свих подружница тражи програм изложбе и извештај са кљевим кредитима за прерађивање изложбе расположау;

2) По молби бр. 1350 пољопривредне подружнице у Горњем Милановцу, — Одбор је одлучено: да се ове године не прерађује изложба у Горњем Милановцу, пошто је прошле године у оном округу била прерађена изложба на Руднику;

3) По молби бр. 894 пољопривредне подружнице округа Косовског — Одбор је одлучено: да се извести, да ће ову изложбу прерађети Друштво уз врелопоћ подружнице.

IV.

Прочитано је писмо бр. 663 г. Димитрије Труле из Осека за похваљивању за изложбе — Одбор је одлучено: да се утврди списа похваљивање и дипломе.

V.

Прочитано је мишљење бр. 920 Краљевног Одбора о откупу 200 ком. књижица о „Металности“ — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучено: да се откупи предложени број књижица.

VI.

Прочитана су мишљења подружничког инспектора о одобрењу тражњег кредита подружницама:

1) По акту бр. 2091 пољопривредне подружнице округа Топличког, — Одбор је одобрио кредит у суми од 20.000 динара;

2) По акту бр. 2355 пољопривредне подружнице округа Батокског, — Одбор је одлучено: да се опој подружници одобри кредит од 30.000 динара са тим, да се постара да од општине добије зграду за магацина.

VII.

Прочитан је извештај подружничког инспектора г. Сремића о одласку у Шабац и Владимирце по одлуци на IX седници.

Одбор прима анализу овај и извештај и одлучио је: да жетелице не треба набављати а да се г. Сремићу исплате трошкови по рачуну.

VIII.

Саопштен је извештај Министарства Пољопривреде и Вода Бр. 3035/V. о кретању цена плавог крмену из домаћих фабрика и нарубина око 40 вагона из Немачке преко Репарационе Комисије — Одбор је ово саопштење примају анализу.

За овим је седница закључена.

О Г Л А С И

Пресе за цеђење воћа од 10 и 20 лит. Дин. 250 и 300.

Пресе за цеђење парадајза од 20 лит. Дин. 350.

веома подесне за домаћу потребу и

Жетелце систем „Амби“

добијају се уз пошљај новца унапред код Јосиповића и Поповића гвожђара

Београд—Сава.

1-3

ЗАПОРУ		НЕУОВЕ	П РА В Е
			НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ (патент Аустрија) ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ могу се добити у Главном Савезу Земљорадничких Задруга и у свима већим гвожђарским трговинама Главно заступништво код БРАЋЕ П РАДОЈЛОВИЋА БЕОГРАД 1-2

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахолице по 7 дин. кграм.

Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—38.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на вахтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ. — ВАПНО
— БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КА-
ЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од
12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упукују се

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
СловенацаСрп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 пр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу највишег решења од
априла 1866. г. црпску друштвену
носа пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1866. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
на целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. У. Тодоровић

Одговорни уредник, Др Ш. Н. Стојковић

Број 26.

БЕОГРАД, 1. ЈУЛА 1923. ГОДИНЕ.

Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити.

На подужинама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза, да се што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Мека сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварање многих његових других задатака.

Како да очувамо нашу стоку од зараза.

Мало је земља, где би усл. ни за гајење стоке, нарочито свиња, били овако повољни као у нашој уједињеној Краљевини. Али је наше сточарство ипак још далеко од тога да би се могло вати узорним, а то не само у погледу каквоће него и мношине. Урока за то заиста неповољно стање сточарства у нашој држави има више, од којих је без сумње најглавнији светски рат и његове последице. На великоседамма умањо се број животиња особито услед изведене аграрне реформе или из страха од дељња. Број свиња споро је великим делом и услед многобројних зараза, међу којима стоји на првом месту свињска куга, а другозе црвени ветар, свињске богинје и паратифус. Није претерано рећи, да годишњим губитци народне имаовине једино на свињама које су угинуле услед зараза кинесе скоро више од 100 милиона динара у целој држави. Тачне статистике о том још немамо и нећемо је ни имати све вонде док наши пољопривредници не увиде потребу, да је свака пријава ма које сточне заразе једино њихова корист.

Од заразних болести стоке заслужује нарочиту пажњу:

1. *Прострел или бедреница* (лат. Anthrax), која је зараза у неким крајевима стална и која се јавља код свињу домаћих животиња, па и код људи. Наступа брзо и може за неколико сати да проузрокује угињење стоке. Најосетљивије су овце па онда говеда и коња, а много мање свиње. Клица (бактерије) која проузрокује ову болест налази се у крви, где се за најраче време размножи у три- и квадрилонима и промени крв и унутрашње органе. Прострела има најчине у раницама и долинама, а врло мало у брдима, а јавља се обично у пролеће и лето кад је стока на пашу. Пошто се клица прострела налази у земљи и води, где се може одржати скоро неограничено, просто је немогуће на зараженим пашњацима очувати стоку. По закону треба сваки случај прострела пријавити надлежним властима, односно мареном лекару, који је одређен за угушњавање зараза и који издаје потребна наређења, али на жалост то је много пута већ касно.

Позната је у медицини важна изрека: да је боље болест спречити него лечити.

Прострел се може спречити цељењем (пелцовањем).

Цепати треба у пролеће пре наласка стоке на пашу и то осим свиња сву стоку а по потреби и свиње. Цељење сме вршити једино дипломирани марвени лекар (ветеринар).

Цељење против прострела се може вршити на два начина. Први је по Пастору када се убригава за 14 дана два пута мала количина (0.2—1 куб. см) вакцине под кожу. Тиме се постиже код цељења стоке неосетљивост (имунитет), која траје од пола до једне године. Други начин је по Соберихајму када се убрига животињи на једној страни вакцина а на другој заштитни серум. Постигнути имунитет траје од 4—6 месеци.

Пастероз начин је јестивији али и опаснији, због чега се у задње доба више употребљује други метод заштитног цељења. Серумом самим можемо имати успеха по који пут и код већ болесне стоке од прострела.

Цељење стоке на било то потпуно здраве или да је неколико грла већ оболело, спроводи се данас у свима сточарско напредним државама. А код нас? На велику штету сточара још врло мало и то великим делом само у прецанским крајевима, а у предатној Србији, где има

према извештајима прострела у великој мери, тај модеран начин угушивања и лечења стоке још је непознат. Истина је, да је цељење у удаљеним селима за појединог сточара донекле скупоцепо, али у односу наспрам цене стоке скоро незнатно. А када се сложи у цели цело село, као што то и треба, у случају да се у селу годишње јавља прострел, онда може и најсиромашнији селак лако поднети трошкове цељења.

Морална дужност свих државних ветеринара и економских и других интелегентних лица је, да провистарају и растумаче народу потребу и велику корист цељења стоке од зараза.

2. Друга зараза која проузрокује веома велику штету је свињска куга. У нашим покрајинама познаје се ову заразу болест тек од пре 20—30 година, одакле се појавила из Америке. Проузроковач свињске куге још нису пронађени јер су и најчистији увећањем (микроскопом) невидљиви. Знаци болести су: грозница, слаба воља за јелом, обично и кашаљ, пролив и др. Свињке болује по неколико недеља губи од своје тежине и угине у доста мраквом стању. Пред смрт може болесно свињке да покрени особити по врату и трбуку.

Свињска куга се врло лако преноси са једног чопора или обора на други. Нарочита је пажња потребна код новокупљених свиња, које могу бити већ заражене али се знаци болести још нису показали. Због тога морамо држати новокупљене свиње бар 3 недеље одвојене у засебном чопору. Но по неки пут није могуће спречити заражења па ма те мере пажње биле ма како тачно изведе.

Са цељењем се међутим може отузати и код свињске куге велики део свиња од ове опасности. Цељење се има извршити у свиња оборима који су у опасности од заражења или су већ заражени. Успех се може по-

стићи једино код видно здравих свиња, па ма биле оне већ и заражене. На куги видно болесне свиње најбоље је убити и месо употребити код куће, јер узбављивање серума у том случају не помаже.

У Америци се цени годишње око 12 милиона свиња против свињске куге. У Европи се врши цељење у већој мери, једино у Мађарској, а у нашој Краљевини једино у Војводини и у незнатном делу у Хрватској и Славонији и нешто у Босни. Како је искуствима доказано може се привременим цељењем да спасе просечно 60—80% свиња а која лут и више.

Пошто је фабрикација серума против свињске куге могућа само са великим трошковима, сасвим је природно, да и цена цељења не може бити ниска. Цељење једног грла од 60 кг. стоји по прилици 30—40 динара, а код лековитог цељења и више.

Као код прострела треба и код свињске куге започети међу савнарским трговцима акцију за очување пчухове стоке путем цељења. Пошто је држава у тежким финансијским приликама, које не допуштају већих субвенција, пада сва брџа за ширење цељења на приватну иницијативу.

3. Осим куге имамо код свиња још неколико зараза које проузрокују у неким крајевима велику штету. *Црвени ветар* или *вранац* је заразна болест свиња, која се јавља највише у летњим и јесенским месецима. Од куге се разликује брзим постанком. Код црвеног ветра болују свиње обично само неколико сати или дана, а код куге међутим неколико недеља. У чопорима где има много свиња, падају исте у акутним случајевима као муве. За неколико дана могу угинути све до последње или бар већи део. Куга чини то много спорије.

Једна и сигурна помоћ против црвеног ветра је цељење. У овим оборима, у којих се случаји ове заразе

ПОДЛИСТАК

ДВОРИШТЕ И ЂУБРЕ СА ЗДРАВСТВЕНЕ ТАЧКЕ ГЛЕДИШТА.

Двориште

Као год што ћете добру или рђаву домаћицу позвати по чистоти дома и ствари у њему, тако ћете и доброд или рђавог домаћина позвати по дворишту. Ако је двориште чисто, распоред аграда у њему правилан и ако је свака ствар на својем месту и удешена и урађена како треба, онда видите одмах, да је ту домаћин од вредности, домаћин који зна шта хоће и добро познаје свој позив и своју дужност. Видете ли двориште прљаво и напуштено, зграде у њему без икаквог реда и напуштене, да је свака ствар алково удешена или урађена и да ни једна од њих није на својем месту, онда знајте, да је ту домаћин човек алкав и неуредан, човек који не познаје свој позив и своју дужност.

Једном речи: двориште је огледало земљорадника. Двориште има двогуба значај: пољопривредни и здравствени.

Са пољопривредне тачке гледишта двориште треба да је прегледно. Дом господарев треба да је на таквом месту, одакле ће он моћи најлакше прегледати у свако

доба цело двориште. Поједине пољопривредне зграде треба да су што удобније и да што је могуће више одговарају здравственим условима, али при том не треба губити из вида и то, да оне треба да стају што мање новца.

Са здравствене тачке гледишта двориште треба да је чисто и суво, јер треба знати и уважити, да је чисто дом и чисто двориште пола здравље, а прљав дом и нечисто двориште готова болест.

Код нас се до сада обраћала слаба пажња нашим земљорадницима на ту страну. Међутим у страном свету школовање пољопривредници не престају саветовати и упућивати своје земљораднике, да своја дворишта доже што чистије и прегледније и ако они то чине, може се слободно рећи, безпрекорно.

У једној књизи француској, која се зове: „Пољопривредна читанка“, наишао сам на један чланак под горњим насловом.¹⁾ Како налазим, да он има важности и за нашег земљорадника, то га износим у преводу, па ко има очи да види нека види, а ко има уши да чује нека чује.

Ђубре.

Шта не треба чинити?

Ђубре не треба поставити непосредно на голо земљиште, близу бунара, ни уза саме видове аграда. Пштите-

¹⁾ „Lectures agricoles“ par Ch. Sellenberger 1911. т. стр. 383.

дешавају, сваке године потребно је заштитно цељење. Убрзавајуће серума је једини лек и код већ тешко болесних свиња. Привременим цељењем може се снасти 100% свиња. Цена цепенга није висока. Цељење против свињског црвеног ветра у неким земљама је обавезно.

4. Од осталих свињских зараза треба још спомети *свињске богиње*, против које зараве можемо целити малом количином лимфе. Овим тога има још неколико заразних болести одојчади, по те су од мање важности него свињска куга и црвени ветар.

5. Код оваца проузрокују највише штете *овце богиње или строка*. Ова зараза наљчи, односно одговара по својој суштини људским богињама и богињама говеда, свиња и кова. Као код људских, тако је спречавање могуће и код овчјих богиња једино заштитним цељењем или вакцинацијом. В.ч. одавно је међу овчарима познат факат, да овец којима се унесе у кожу заразна лимфа строке природним путем заражених оваца не угну, него добијају једино лаку форму заразе а тиме постижу дуготрајна имунитет. Сасвим сигурно могу се целити мутним овец једино са лимфом из признатих серум-завода, у нашој држави на пр. из завода „Каменид“ у Новом Саду. Пелдовање свију оваца, прасоручује се свуда где се јављају често богиње и то у зиму или у пролеће, а по потреби и лети и у јесен. Ово је целиво веома јевтино.

6. Наше живинарство страда сваке године необично од *кољере пернате живине*, која може за кратко време да уништи и најугорнија гојишта. Зараза десеткује у истој мери кокоши, гуске, патке, ћурке и голубове. Напада живину обично за време топлих летњих месеци и то брзо. Једина заштита је и код ове заразе привремено цељење серумом или вакцином. Осим колере има код пернате живине још неколико мање опасних зараза.

7. Поред горе наменених сточних зараза, познајемо још неколико инфламацијских болести домаћих живо-

тина, од којих можемо очувати стоку стручним цељењем, код кога на пр. *жорбеџак*, *петехијалну грозницу* и *степанус* (јеленску болест), код говеда *шаа* и *устоболу*, *шуставца*, *срдоболу сисанчади* и *заразни побачај крова* и *кобла*.

У свим напредним државама подигнути су последњих 10—20 година, државни, а још више приватни серум-заводи. У Америци постоје на пр. 93 фабрике, које производе у главном целиво против свињске куге, у Немачкој до двадесет, а више или мање и у другим земљама, У нашој Краљевини основало се после Уједињења 4 приватна серум-завода, који стоје у погледу производње и стављања у промет свију цепенга под државним надзором. Први је основан „Завод за производњу цепенга против заразних болести домаћих животиња“ у Крижевцима, а затим по реду „Југославенски серум-завод“ у Загребу, „Каменид“ у Новом Саду и „Патриа“ у Суботици. Осим тога почео је издавати цепенга и Земљски бактериолошки завод у Крижевцима. Тиме је створена у нашој држави једна нова грана индустрије, коју веземо у кратко серум-индустрију.

Иницијатива за очување стоке од зараза путем цељења, лежи још данас скоро искључиво на леђима приватних подухватача, јер су државне власти и сунше заузете другим важним питањима. Пуног успеха имаће акција за цељење стоке против сточних зараза, тек онда, кад се спроведе обавезно осигурање стоке као што је то у Швајцарској и Данској. Али док осигурање није спроведено, нужност је свих фактора, којима лежи на срцу напретка сточарства и позивање наше привреде, да пронајде заштиту и лекове стоке путем цељења, јер ће корист од тога, имати свак, а највише наш вредни а још недовољно просвећени сточар.

Др Ш. Жиберт

Београд.

вина не треба да отиче олуцима, а нарочито не треба да се растура по дворишту.

Земљиште на коме почива ђубре, пошто је у сталном додиру са њиме и са течнишћу коју оно садржи, постепено се окужава и овај смрад осваја, мало по мало, дубље слојеве земље и подземне воде. Пиштивина, која се цеди из ђубрета са свих страна, улази у здравцу крова све пукотине и опогањује подzemне воде.

Пиштивина обрађује по дворишту барице, које не отичу и које су недржаве. Она влажи и опогањује земљиште дворишта, а тиме и аграде.

Текући из двориште, пиштивина може достигнути и у отвор бунара и непосредно га опоганити.

Најзад ако су ђубре и пиштивина уза аграде, кроз пукотине које постоје између земљишта и темеља течности из ђубрета најлакше могу да продру здравцу и у видове и тиме да овлаже аграде.

Шта треба чинити?

Место одређено за ђубре треба да је покривено каквим непропустним слојем.

Оно треба да је обидано мало вишим зидом.

Дно ђубришта треба да је мало нагнуто на једну страну према каквој јамци, чији зидови треба да су такође непропустни. У ту јаму треба да отиче пиштивина из ђубрета.

Место одређено за ђубриште треба да је што је могуће даље од бунара.

Оно не треба да је припољено уза зидове аграде, нарочито не уза зидове аграде одређених за станове.

Дубо је покрити ђубре било каквом кривом, оставајући између ђубрета и ње довољно простора, било прострје и боље покрити га слојем земље и то непосредно преко њега.

Радећи тако, ђубре и пиштивина неће бити више узрок болесности и сва њихова пољопривредна вредност биће им сачувана. Земља која му служи као покривач и сама се, мало по мало, претвара у плодни као покривач.

Пиштивина.

Шта не треба чинити?

Под коњушнице, говедарника и т. д. треба да је од највише земље или камендриса по с тим да и слојни мшурпростори буду од непропустне смесе. Он не треба да је неподесан и без изливот нагиба.

Пиштивина се ваиста ту задржава и упијајући се у земљу достиже до подземне воде или тече дуж зидова или у потоке.

Шта треба чинити?

Под коњушнице, говедарника и т. д. треба да има благ нагиб у правцу каквог жељба која одводи пиштивину напоље и у нарочито за њу припремљену јаму.

Он треба да буде нивелсан и непропустан.

На овај начин прикључиће се сва пиштивина и неће бити више узрок опоганавања, а при том повећане вредност ђубрета.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

II О употреби сумпор-диоксида.

Још наши стари подрумари, који нису знали за теорију, али су за то наслеђивали од својих очева многа практична запажања, на жалост у већини заборављена за време прекида производње вина услед појаве филдоксере, рекох још ти наши стари практичари употребљавали су у подруму једну добру познату материју, звану научно сумпор-диоксид, што престо речено значи сумпорни дим, који се добија при сагоревању сумпора. Истина ови су тај дим употребљавали само за завађивање бурани, справа и локала као средство за спречавање развијања болести, али су ипак и нехотице увек при тим рађања уносили нешто од тог дима и у ширу, односно вино. То дејство загушливога сумпорнога дима противу болести вина, које је стари подрумар наслуђивао, — савремени подрумар огледама је утврдио и пре двајеста година отпочео редовно употребљавати сумпордиоксид при преради грожда у вино.

Огледама је утврђено, да сумпор-диоксид унет у ширу утиче на гљивице алкохолног врења и на гљивице разних болести, јер и већину болести вина проузрокују такође гљивице, само још ситније од гљивица алкохолног врења. Даље је још тачније утврђено, да 30 грама сумпорног дима на 100 л. шире убијају у шири све гљивице, и гљивице алкохолног врења и гљивице болести, тако да та шира без нове маје не би могла преврети. Најзад оно што је најважније за праксу, утврђено је да 7½ до 15 грама сумпор-диоксида, унеси у ширу пре почетка алкохолног врења, за неко извесно време онеослободувају за рад и добре и рђаве гљивице, али се добре гљивице пре поврате и отишну радиши шј, превратати шећер у алкохол и угљен-диоксид, тако да кад се оствесе и гљивице болести, гљивице алкохолног врења већ завршују рад тј. у шири је нестало шећера, а на место нега добивен је алкохол; тај пак нестанак шећера и појава алкохола ометају живот и рад гљивицама болести.

Ето како мала количина загушљивог сумпорног дима из шире уклања гљивице болести, рђаве раднице, — а оставља добре гљивице алкохолног врења; природно је онда, да ће и вино, које су радили само добри мајстори, бити боље него вино, које су радили сви од реда и добри и рђави. И истина: вино добијено од шире, којој смо додали 7½ до 15 гр. сумпор-диоксида: беле цреви, пре се избистри, добије светлију боју, има нешто мало више алкохола и нарочито много се лакше чува, него вино добијено од исте шире само без сумпорнога дима. Дејство сумпор-диоксида нарочито је благотворно, кад је рђава година и грожда натрудо. Имао сам прилике, да прерађујем тако рђаво грожда, да су ме неки, који нису разумевали посао, чудећи се, питали: Шта, зар од тога „блата“ два три месеца доцније од тога „блата“ пили лепо, бистро и питко вино, потпуно природно, само што ту је додато три превирања сумпор-диоксида. „Јест“, рећи ће неко, „али кад је тај сумпорни дим непријатан гљивицама, вероватно ће рђаво утицати и на здравље потрошачево!“ Тако, истина, на први поглед и изгледа, али кад се мало боље размисли и

без неких нарочитих огледа долази се до обратног закључка. Јер шта смо рекли мало пре: загушливи дим за неко време онествеси све гљивице, али се већ, после два три дана добре гљивице оствесе; па шта то значи? Значи, да је после два три дана дејство загушливог дима већ мање него у почетку; а шта ће бити после два три месеца? — У вино неће бити ни трага од загушливог дима, јер јдан део избистри при претањању, а други се претвара у неке нешкодљиве соли. Према томе без бојани се може пити вино, које је добијено од сумпорисане шире, у толико пре што је по квалитету много боље од вина добијеног од несумпорисане шире. И још нешто: вино добијено од несумпорисане шире лако се квари, а чим почне да се квари обично се лечи сумпорисањем, само што је тада сумпорни дим шкодљив и за потрошача, јер се задржава у вину и за време потрошце. С тога дакле суморниши ширу, нарочито ону од штрлоз грожда, да не би доцније морао сумпорисати покварено вино!

Пошто смо утврдили корисно дејство сумпор-диоксида, остаје нам сад да видимо: како ћемо тај дим унети у одређеној количини? Најлакше се употребљава и добро дејствује сумпор диоксид, који се добија из једне белчасте соли, зване калијум-метабисулфит. Ту се може купити пред бербу сваки подрумар од Српског Пољопривредног Друштва у Београду и то или неспоредно или преко своје Пољопривредне Подружнице, Калијум-метабисулфит, као што рекох белчаста је со, која кад се баца у ширу, испушта из себе исти овај загушливи дим, који се добија при сагоревању сумпора. Ако вежеш у кринцу 100 грама све соли, заврљај спустиш у ширу, после неколико минута извузеш кринцу из шире, да помјришеш, удариће ти сузе на очи, као кад би се накадио сумпорним димом, што у ствари и јесте. Али се од ових 100 грама калијум-метабисулфита не добија 100 грама сумпор-диоксида, него само половина. С тога при израчунавању, колико треба додати ширу калијум-метабисулфита, треба предње имати у виду. Тако се може рећи: на 1 хл. шире додаје се 7½ до 15 грама сумпор-диоксида, или што значи исто, 15 до 30 грама калијум-метабисулфита и то: мање се додаје првој, а више белој шире и мање се додаје шире добијеној од авравог, а више шире добијеној од натрудог грожда и најзад мање се додаје, кад је јесен хладнија, а више кад је јесен топла. Уавевши све то у обзир као и просечну количину грожда, подрумар пред бербу поручује потребу количину калијум-метабисулфита; може поручити нешто мало више, али не много, за неколико година на пример, пошто калијум-метабисулфит вистри.

Најзад како се калијум-метабисулфит додаје шире? Претпоставимо, да је подрумар почео да пуни кључком једну бачву или каду од 3000 л. и да је одлучио, да циру сумпорисане са 10 грама сумпор-диоксида т. ј. 20 гр. калијум-метабисулфита на 1 хл. за целу бачву потребно му је 30×20=600 гр. калијум-метабисулфита. Он одмери тих 600 грама соли, узме половину т. ј. 300 грама и веже у једну чисту платнену крпу, па је спусти на дно каде помоћу једног дугачког канала, чији горњи крај учврсти за внацу каде или бачве. Затим одпочне пуњење каде у колико се каца више пуни, у толико се помоћу канала

издиже због већој са калијум-метабисулфитом тако, да овај буде од прилике увек усред шире. Када се када напуни, било косто дана или сутрадан онда се из шире извуче врпа, у којој нема више соли, јер се растурала, па се у кругу важеој она друга половина калијум-метабисулфата, у овом случају остала 300 грама и спусти помоћу капа на дно једног већег шафола, који се намести испод славине на кади или бачви и сва шпра из каде једнапут проточи. Познајемо да је претакане једнапут извршено по боји шире, која истиче на славину, јер се ова услед мешања са сумпор-двооксидом изменила и добила изглед воде, у којој се дуже времена кува кестење. Сваког дана, док не опашне бурно врење врши се по једно претакане шире, а добро је, нарочито код белих вива и кад смо због рђаве каквеће грожда употребили већу количину калијум-метабисулфита, и за време бурног врења извршити једно претакане.

Овако сумпорисана шпра отпочне да презире два три дана доцније од несумпорисане шире, или вато презри правилније и боље; видели смо зашто.

(Наставиће се.)

НАШИ ДОПИСИ.

Чово Паваро
1 маја 1923.

Рад економа у Санџуку.

Путујући кроз Санџак априла месеца оа, год, западно сам да је рад државних економа у овим крајевима Санџака овога пролећа, као што су редили државни економ пре 30 год, у границама предратне Србије. Оно што је главно вањети на овом месту јесте то, да сви вљадани пољопривредници са највећим поверењем прилазе економима, питају их за стручне савете, траже упуства како ће рационалније обрадити своју земљу и гајити домаћу стоку, да би од исте имали што већи принос и корист.

Како је после ратова финансијско стање у нашој земљи врло рђаво, услед чега су погођени највише Јужна Србија и Санџак у оснивању воћних и ливних расадника и сточарских станица, тако, да и најбоља воља једног државног економа има да се сруши у оваквом данашњем финансијском стању. — Колико је год слабо финансијско стање државне управе још је слабије финансијско стање окружних и средњих самоуправних власти, те то погађа и поједине државне економе на криве ни дужне. — Од њих се тражи много а мало им се даје.

У целом Санџуку још није основан ни један државни расадник нити пак сточарска станица, које су станице од велике потребе за Санџак, у коме има врло добрих услова за сточарење.

Кад су синули први пролетњи дани, државни економ у Санџуку развили су се по срезовима, да би помогли макар колико пољопривредницима у својој средини калемљеном развој воћа, предавањем о сејању јарих стрмина и о гајењу, храњењу и лечењу домаће стоке.

Калемљене воћа у Санџуку до сада је било врло мал; познато код сељака. Срески економи зашли су по свом срезу од општине до општине, принуђајући околне што неки број омладина и ђака из основних школа да их науче калемљењу воћа, па од њиве у њиву, из шумарка

у шумарак — где има фала Богу дивљага за подлогу каквих се хоће, да се цео Санџак калемима засади — са спремијеним калемљеницима из бољих воћних расадника западне Србије, калеме и у исто време уче омладину у калемљењу воћа. Дневно се калемим просечно 300 калема.

Селак у тим крајевима је највише привретио калемима из личне мржње према суседу а на општу привредну штету, он их ломи, сече, нали и баца. Економима су ипак доказали успех у својој раду, 10% окалемењених дивљака сачуваће се и у њиховом плоду не само да ће уживати сопственик, него и она омладина која је помогла економима у њиховом тешком задатку, а на којима се оснива цео напредак у пољској привреди.

Сејање јарих стрмина усева је доста отежано; целог месеца априла није пала киша. Још је теже код оних пољопривредника који ору своју земљу са ралицама, док код оних који су се снабдели преко економа и Подружња са Саковим плуговима, орање иде много лакше и боље.

Пољопривредницима у овим крајевима врло мало су упућени са радом на машинама и справама; макар и најмањи квар на гвозденом плугу укочи им рад, не могу даље радити, добу код својих економа жалесте те да им плугови нису добри. Економима знајући у чему ни су добри плугови, са пуно воље излазе у села на њиве, поправе плуг са мало тежиће, покажу како ће да ору и у будуће са плугом да управљају.

Потапање пшенице до сада у Санџуку није никако вршено. Од пре две године почео је потапати пшеницу један мали број пољопривредника у раствор плавог камена по упустима економа. Из непосредне околине пољопривредници који нису потапали пшеницу видели су корист код оних који су потапали, отпочели су у већој мери овог пролећа потапати пшеницу у раствор плавог камена, користећи се очигледним искуством својих комшија.

Приликом путовања кроз срез, економима држе предавања о гајењу домаће стоке, чувању и прибирању стајског ђубрца. Како је метавласт стоке у Санџуку јако распрострањена, економима са собом носе лек Дистол противу метила, упућују сточаре како ће да лече своју стоку и чувају се од великих штета, пошто им стока гние од метила. У лечењу стоке од метила са Дистолом, економима су видне резултате позвали сточарима, стока се за неколико дана излечи са мало труда и новчаних издатака.

Упутимо се и вајимо мало дубље у села, видећемо да су економима својим радом у народу стекли велико поверење и да су прогнорни трговци за рационалнији рад и напредак у пољској привреди.

Б.

Белешке.

Посекотине, убоди и уједи код стоке. — Наша стока често, а нарочито за време рада, добија разне посекотине, које су проузроковане земљорадничким или другим оштрим справама. Поред овога, наше домаће животиње изложене су убојима ансеката (осе, стршљана, голубачке мушице, пчеле); уједима отровних змија, а кад-кад и бесних пса.

Посекотине учињене оштром или убудљивим справама најваљују се најпре болом, па цурењем крви — већим или мањим крволитансом. Них треба одмах испирати кључалом, карболном или крезјалом водом, па онда, ако на посекотине цури крв, превити раствором хлорног гвожђа. Ми можемо у неколико зауставити и крволитане: ако са обичним или свиленим концем упијемо и тако приближно ивице створене ране или пак рану превијемо завојем од чистог рубла или платна.

Убоди не проузрокују цурење крви или врло мало, али зато ипак, они пронаводе јаке болове, нарочито ако су дубоки. Те болове ми можемо ублажити ако рану испирамо водом или дуго прскамо кантом за вадивање или пумпом на колима, а најпосле помаже и купање текућом водом ако су убоди на доњој страни удова.

Такође, ми често оважимо на говедима убодне од жаока испод трбуха или колена. Ови ободели делови надују се и изазивају јаке болове; ако је пак убод још и испод колена, во рамље. Ми треба да лечимо свај убод најпре онако исто као што лечимо остале убодне, потом да метнемо на ободело место мало кичице или фате, да исту омотамо завојем и често натапамо ублажавајућим и умирујућим раствором ланеног зрњавља у води, топлим тејем од слепа, помешаним са једним или двама главцима мажа; можемо чак метнути и облоге од мекњаца или ланеног брашна. Ако се пак рана буде повећала, ми смо дужици што пре позвати марвеног лекара, који ће нам прописати и друге потребне неге.

Коњи и волови могу приликом орања да наступе у гњесло оса или штршљана и да буду убодени од ових инсеката. А и пчеле неки пут нападају ову стоку, ано их она буде унемирала близу њихових кошница. Убодни од пчела, оса, штршљана и голубачких мушица, када су многобројни проузрокују јаку надувеност и могу постати веома опасни, нарочито ако су на глави. Убодни од голубачких мушица су смртоносни и највише чине жртава међу говедима наносећи велике материјалне штете нашим пољопривредницима. Можемо избећи ову велику њихову опасност ако често нашу стоку заокружимо великим димом кога се голубачке мушице веома плаше. Убодни од штршљана су такође опасни и могу да проузрокују смрт. Обично успевамо да зауставимо отоке најпре вађењем саме жаоке, затим испрати их свежом водом, сирћетом или водом помешаном са амонјакном. Употреба гаса је на препоруку. Травања са полутечним амонјакним мелемом⁴⁾ дају такође одличне резултате.

Коњи и говеда могу у неким крајевима добити и уједи отровних змија. Пси, за време лова, могу такође бити најложни овим уједима. Убодни отровних змија дешавају се нарочито на уснама, гушци, врату, под трбухом и на сисама. Одмах после уједа, створи се надутош, која се све више и више распростира и увећава. Ови уједи често проузрокују смрт код пса, телад, овнова и других малих животиња, а ређе код великих, и никако код вепра. Чим се несрећни случај догоди, треба брзо делати; ако је ујед на једном уду, треба га одмах с горње стране стегнути једним кружним завојем; потом добро и јако

истискати прстима око убода, да би сва отровна крв истекла; затим рану треба добро опрати са сирћетом ракијом и једним раствором натријум бикарбоната или га излечити карболном киселином и очекивати марвеног лекара, који ће на уједеним местима уштрцати против отровних серум, али пак раствор хромичне киселине и т. д.

Ако је пак домаћу животињу уједи једна здрава животиња, ујед се негује као и обична рана, али ако је њу уједи бесна животиња али сумњива са бесмислом, лечење мора бити много обилније. Треба одмах после несрећног случаја изгорети ујед са уснијим гвожђем. И нијању рану по спољашности не треба поштетети. Међутим, ако није било могуће, да рану одмах изгоримо уснијим гвожђем ми треба да омотамо уд завојем изнад ране и исту опрати с великом количином воде да би извукли отровну материју помешану с крвљу.

Љуб. Петковић.

Неколико важнијих напомена при жетви стрмних усева.

1.

Једна од најглавнијих погодба да се обезбеди добар успех жетве, јесте брзина са којом се послови морају предузети и завршити.

2.

За времена треба прегледати и спремити сараје и оруђа за сређивање стрмина као: сри, косу, жетелицу, вршлицу и сараје за чишћење зрна.

3.

Пре жетве потребно је унапред изабрати место за гувно, које треба очистити, поранити и добро набити.

4.

У доба жетве такође је од великог значаја, да се сви путеве и прелазни који воде у засејана њиве, предходно доведу у исправност како би се тиме олакшао превоз и рад са заврогом око преноса снопова.

5.

Пре почетка жетве треба припремити довољну количину потребног материјала за ужета: сламу, пруће, лику, рагоз или манилу.

6.

За време жетве треба правилно извршити распоред радника, пазити да жетелице, руководеци и веаоци буду стално у једном односу, те како би се посао око жетве потпуно и правилно навео без застоја и уштрба на врсту рада тако, да сви радници имају за све време рада подједнако посла.

7.

Пре почетка жетве потребно је пажљива обићи и прегледати њиву да би радови отпочели са оне стране где се усеви налазе у бољој зрелости. Прво сређивати полегле па затим усправе усеве.

8.

Искуством је утврђено: да се раније жању усеви на ва песковитим и шљунковитим земљиштима, доцније пак на иловачама и глинушама.

9.

Жетва стрмних усева предузима се, када клас има више жутог а мање зеленијасту боју (жуто зрење) и када

⁴⁾ Смеша која се справља из једног дела амонјака на 2 или 3 дела маслиновог уља, добро заваљена пре њене употребе.

је врло толико тврдо да се ноктом да запарати, а то је доба када врло није још добило своју праву тврдоћу. У жутом зрењу жање се пшеница и јечам, јер у то доба сребрено врло добија светлију боју, покожица му је танка и на брашно издобија те у толико има већу трговинску вредност. Раж се жање пре потпуне вредности, а оvas када му је слама још по мало зеленасте боје, јер тада врло неће испадати из мелнице.

10.

За оставу семена, жетва се предузима доцније, управо када врло достигне праву и потпуну вредност, а то је доба када врло поља добије тамну а изнутра рожисту боју.

Ђатић.

ГЛАСНИК.

Помоћ Енглеза Србина. — И раније смо навештавали јавност о помоћи коју је указивао Србија Одбор за Помоћ Савезницима у Лондону. Сада доносимо пратка извод из овогодшњег извештаја тога Одбора, који се односи на Србију. Овај Одбор указивао нам је ову помоћ у току 1919, 1920 и 1921 године:

1. Тринаест наших младића разместило је прво по велим енглеским и шкотским велосепедима, где су добили основне појмове из пољопривреде, а после тога их је разместило по пољопривредним школама, где су провели две године. Школовање је било о трошку Одбора. Резултат овога рада био је врло задовољавајући.

2. Послао је: 30 бикова, 550 крава, 7 телад, 71.000 игр, траве и поврћа, 744 коса, 2.400 српова, 972 калемарска ножа, 1.104 вила, 240 мотика, 1.750 вех, макага, 65 косачица, 39 везачица, 168 прашача, 30 култиватора, 150 дрљача, 34 сејалица, 25 гарнитура млекарског алата, 225 плугова, 10 справа за вађење кромпира, 10 седилица и 436 вех. тестерица. Ова су поклони риздати, као што знамо, преко Министарства Пољопривреде, Српског Пољопривредног Друштва и Савеза Земљорадничких Задруга нашим земљорадницима.

Нека је хвала Енглезима на пакњи према нашој земљи и нашим пољопривредницима.

Напредак Подружине у Плевљима. — Округа Подружину у Плевљима — Санџуку — основана је марта месеца 1921. год. За две године свог плодног рада, Подружина је око себе окупила велики број чланова на целог округа, данас има 220 редовних чланова и 10.000 динара обртног капитала.

Највећи рад Подружине је у набавкама свих потребних машина, справа, алата, семена и разног материјала за пољопривредне сврхе. Пољопривредници из околине Плевља упућени су прво у Подружину за своје потребе — чланови и нечланови, где добијају оруђа по сниженој цени и подешена према приликама тога краја. — Подружина је од свог оснивања до данас распродала око 130 плугова Савских и обртача поред осталог.

Подружински магацин кога је сама правила има пољопривредних потреба,

тако, да најбољи утисак оставља сваком пољопривреднику и подића на једну хужану установу, која је основана за потребе његове, Магацин је снабдевен са: плуговима, дрљачама, сејалицама, воћарским магацима и тестерицама, косама, срповима, брусевима и наковањима за оштрење коса, машинама за шишање оваца, мотикама, будачима, лопатама, вилама, пијуконима, ћускијама, чесићима мљавим и већим, сепирама, тестерима за стругање дрва, разним тишлерским и ковачким алатом, разним семенем и материјалом. Подружина има своју ковачку радionicу са делокуним магацином, у којој чланови израђују и поправљају све свјеће потребе.

За овако уређену Подружину и њен напредак главне заслуге припадају окр. економу г. Миодрагу Поповићу, среском економу г. Јовану Ђеничијевићу и осталим члановима управног одбора, који су за две године свог енергичног рада створили Подружину врло добар положај културне установе и капитал од 10.000 динара, само распроданог справа, алата и осталог.

Просветно друштво „Братство“ у Плевљима стоји у тесној вези са Подружином, узајамно се помажу и допуњују у својим правима рада.

Нека нам служи за уред напредак Подружине у Плевљима, жељени да и остале Подружине постигну још више у свом благотворном раду на организацији и унапређењу у пољској привреди.

Ђ.

После 90 година. — 8. априла ове године завршило се 90 година од како је оштампано дело које је, у ово доба, било од помоћи нашим пољопривредницима као упутник у многим пољопривредним и домаћим радњама. Оно носи потпуни наслов:

ЈОАНЪ НИКОЛИЋЪ: Златни изворт домовности или лондонски фамилијарни рецепти и новозобретене тайне природе, да сва ства људи к њ позвишено домовности и художства. Св. енглеског езыка на немедиј, а св овог на србскиј преведено. Част прва. У Београду, 1833.

Ова је књига вредна нарочита помена са тога, што је то прва пољопривредна књига штампана у Београду.

Штампале је незгодно омогућено претплатом. На крају књиге су имена претплатника: ту су и честеши свештеници, и благородни членови Суда Народног, и богоразуна учитељи, и поштенордни трговци и занатлије и њихове калфе, и преподобни монаси, и високоучени учитељи велике школе, и благонадежни ученици велике школе, уз то и многобројни кметови и жители села из свих нахија и капетанија.

Да ли би се сад могла наша пољопривредна књига поудати на толики број претплатника?

Конгрес Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга. — Овогодшњи Конгрес Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга држаће се у Сомбору 29 и 30 септембра.

Дневни ред Конгреса објавиће се накнадно.

ХРВАТ. - СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ВАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10.

Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају давање свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на вахтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17%, ТОМАСОВА ДРОВГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Претплату примају и све
поште

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 гр.

На основу највишег решења од
априла 1899. г. претписку друштвену
поштом пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Преплата се пожеље уједнажити
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 27.

БЕОГРАД, 7 ЈУЛА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Један поглед на рад за унапређење виноградарства и воћарства

Државни лозни расадници су радили у првом реду на обнављању виноградарства у земљи; они су производили лозу каламљену и некаламљену и ова је раздавана народу; они су приређивали стручне курсеве за каламљење лозе, примењујући у томе најмодерније методе, за подизање винограда и одбрану од болести и штеточина. Обнављањем виноградарства које данас имамо заслуга је у првом реду лозних расадника. Пошто је потребно уносити у народ и знање рационалног негована вина, то се у лозним расадницима отпочели приређивати и подумарски-винарски курсеве за обуку народа. У ту сврху заведена је и установа пушних наставника виноградарства и винарства, и они, долазећи у непосредни додир с народом, с већим успехом учину на напредак виноградарства и винарства у земљи.

За време рата скоро сви лозни расадници претрпели су катастрофалне штете: искрчени матичицаи, искварене аграде, однесени инвентар, тако да је требало изнова радити на заснивању расадника, уложити много трошка око оправка зграда и прибављања справа, стоке и материјала за рад, на чему је употребљено много буџетских средстава. Данас се стари расадници налазе већ полуобновљени, а неки су и при крају обнављања, али производња лозе не може још да дође на стару мјеру и да задовоља потраживања лозе која ништа није мања но пре рата.

За Јужну Србију су основана два велика лозна расадника: у Скопљу и у Кавадарцу, и они су на добром путу да ускоро почну помагати обнављање чувеног виноградарства скопске и кавадарске области.

Сада државних лозних расадника има: у Букову, Јагодина, Нишу, Александровцу (Жупа), Смедереву (нов) Скопљу (нов) и Кавадарцима (нов).

Док се о државним лозним расадницима може навести повлачан успех у њиховој обнови после рата, о српским воћним расадницима већ се не може рећи то исто. Они су на буџетима срезова, и како су се расадници поимају неуредно снабдевали повлачним средствима обнова њихова била је врло спора. Министарство их је

помагало делењем воћних младика, садница и лозе за обнављање воћних раста и матичица лозе, и услед је да г. Министар Финансија одобри свима среским расадницима по 6000 дина, на рачун њихових буџета, те су се могли сезонски радови извршити на време. Оно шале своје чиновнике у инспекцију среских расадника, те и на тај начин учине с једне стране да управници расадника уложе сву своју енергију на радове у расадницима, а с друге стране да покрену и убеле среске одборе да без довољно средстава те установе не могу напредовати, а оне су у првом реду позване да обнове и унапреде благостање села и пољопривредника подижући воћарство, виноградарство на и остале гране пољопривредне. Ту су уложили они пре рата на задовољство вршили, па је наставаљали и сада. Многи нови воћњаци посађени правилно и неговани рационално, многе нове сорте воћа које је требало размножити у нас, потицху из среских расадника и успех су повремених стручних курсева који су приређивани у расадницима.

У старим границама само у срезу мачванском (Богатићу) није још основан срески расадник.

После рата организован је рад и на оснивању среских расадника у Јужној Србији, тако да је до сада основано оних без мало у свима срезима. Било би се постигло и више да је и тамо примењена била среска самоуправа од почетка у истој мери као у старим границама.

Срески економци су уједно и управници среских расадника. Но они имају дужност и да буду пољопривредни путни учитељи. Они су у почетку били и у том погледу равностнији; али како им је додатк на путовање био и сунине мали, међутим настала је огромна скупоба, то им је апсолутно немогућно било да тачно одговарају и тој својој дужности. Тек кад је одлучено, да им се путни трошкови исплаћују из државне касе, економци су постали енергичнији и на тој свој пропагаторској дужности.

Да би економци као управници среских расадника и као народни пољопривредни учитељи боље одговарали својој дужности, Министарство је отпочело приређивати специјалне курсеве за помоћнике среских економи. На тим курсевима се они боље оспособе за свој позив, нарочито

у погледу вођарства и виноградарства, и резултати од ових курсева су врло повољни. Приређују се код нижих пољопривредних школа, где има и потпуно подесних објеката за практичне радове.

У Црној Гори постоје неколико комбинованих воћних и лозних расадника и лозни расадник у Вир-Пазару. Они су такође били исте судбине као и расадници у Србији. И у њима се морало много изнова радити те да буду обновљени. Тамо је примењен закон о државним економима, и установљен Пољопривредни Инспекторат, те ће и даљи рад на обнови и уређењу расадника као и тачно вршење пропaгаторске службе државних економи поћи сигурнијим током.

У Војводини су такође постављени државни економима, срепски и жупанијски, и они се организују да по закону одговоре својим дужностима.

У Белој Цркви се заснива државни лозни расадник, који је неопходна потреба вршачко-белоцрпчанске виноградарске области.

У осталим покрајинама на виноградарству и вођарству раде покрајинске управе самостално.

Само у Босни и Херцеговини Министарство је из буџетских средстава и прихода Класне Лутрије потпомогло Покрајинску Управу за обнову тамошњих воћних и лозних расадника и држање калемарских курсева за калемљење лозе и воћака, и у том погледу има да се забележи довољан успех.

Сува шљива је један од најважнијих и најпривреднијих производа наших воћарских крајева, те је дужност била Министарства у првом реду да народу пружи једну рационалнију сушницу за сушење шљива. Ради тога је још пре рата извршена упоредна проба разних модела сушница, и од тих је по оцени стручне комисије одабрана *сушница модела Д-р В. Стојковића*. Имајући на расположеном потребан кредит Министарство је саградило неколико ових сушница, као угледних, и уз њих је приредило курсеве за спремање мајстора за подизање сушница, као и њих рад на сушницама. Ове године подићи ће се у свима најважнијим воћарским центрима по један модел, а осим тога подићи ће се и у Босни, Далмацији, Црној Гори, Хрватској и Словеначкој по неколико од ових ради угледна и приређивања потребних поучних курсева. Осем шљива, у њима се може сушити и остало воће па и грозђе, и производи се добијају не само боље квалитете, но и с мање трошкова и с уштедом у времену.

Потпوماжући приређивање изложба, Министарство је дошло да један нов и драгоцен избор нових сората воћа у Јужној Србији, које се размножавају калемљењем и разшиљу срепским расадницима ради распрострањања у народу. На тај начин постићи ће се, да се гајење домаћег воћа одржи и њихове одличне особине искористе на повећање материјалног благостања народа.

У исто време од изложба добила се материјал за опис домаћих сората воћа, и на тај начин приступа се изради *домаће помоларује*, која ће бити једна драгоценна научна принона у нас.

Министарство је узимало иницијативу за олакшавање промета и извоза вина по одлукама које су донете у једној

специјалној мешовитој комисији, с резултатима успешним. За изједначавање рада на подизању виноградарства у држави одржана је и једна *конференција виноградарско-шарских старучака* целе државе.

И, најзад, сараћена је пажња култури маслина и јужног воћа, и с нарочитим планом приступиће се раду за проширење и рационализије гајење ових биљака. — — Ђ.

ИЗ РАТАРСТВА.

Угарнача.

То је двогодишња биљка из племена Крсташница. Гаји се због њеног корена и врдо је благодаран усева, јер служи за сточну и за људску храну. Има више врста угарнача, које се разликују по боји и облику. Једна од најбољих је Еласка угарнача, полу-рана; посејана после жетве перелија сташе за употребу у року од 3 месеца. После ове долази Норфолска, врло крупна, достиже тежину од 3-4 кг, после 4-5 месеци вегетације. Ваља помешати још и жуту Екосу, ситнију, али издржљивију на хладноћу.

Угарнача хоће свежу, лаку и растрситу земљу. Гаји се као главни усева и као што јој име казује на летњем угару и као споредни — други — усева. Овај други је начин гајења више за препоруку, јер се на тај начин, са истог земљишта, у току године, добијају две жетве.

Сеје се на добро припремљеној земљи у јулу и августу, увек после кише. Најбољи је начин сејања врстачном сејалицом, у редове удаљене 40-45 см. А може се сејати и омашке. Засејано земљиште повалати. На хектар иде 4-5 кг. семена. Први пут је опраштити кад добије 3-4 листа, затим три недеље допије треба блачице разредити на 20-25 см, и огрнути их.

Вађење угарнача врши се крајем октобра и у новембру. Са једног хектара добија се просечно 15-20.000 кг. репе.

Угарнача се трапи као и сточна репа, а може се чувати и у подруму. Лишће ваља одмах употребити за храну крава и оваца.

У Словеначкој и Хрватској угарнача се много гаји, па је треба и у нас уврстити у усева за гајење.

Семе се може добити код Срп. Пољопривредног Друштва.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

III О употреби квасца од одабраних гљивича алкохолног врења.

(Наставак)

Овај рад, т. ј. сумпорисање шире, био је у главном довољан, јер смо видели, да се њиме изврши одабирање гљивича, те смо мање-више сигурни, да прерађиве шире врше добри, вешти радници. Али има још нешто боље, т. ј. међу вештим радницима за један посао има добрих бољих и најбољих, па тако исто и међу гљивичама алкохолног врења. Природно је, да у чувеним од вајкада винарским крајевима, где гљивиче алкохолног врења раде столетима, има бољих гљивича, него у једном крају, у ком се виноградарство почело од јуче развијати; исто тако као што у једном крају, где црета одавно један

занат има куд и камо вештијих занатлија него у крају, где се тај занат почиње развијати. Па као што се у један крај, где има услова за извештан занат, да би се тај занат усабриши, доводе стручњаци из другог краја, где је тај занат већ у полету, тако су и виноградарски стручњаци дошли на помисло, да производњу вина у једном мање важном винарском крају, или крају где се виноградарство тек почело развијати, побољшају на тај начин, што ће у те крајеве донети винове, добре раднике т. ј. гљивнице алкохолног вренја из чувених винарских крајева, као из Шампање, Бургоње и др. И нису се преварили. Огледима је утврђено, да ако се одабране, рецимо, шампањске гљивнице употребе за пресирање обичне шире, добија се вино увек нешто боље, него при обичној производњи: шира пре и боље прерије, пре се иштрију, не остаје готово ни мало шећера, те је вино нешто мало јаче, а понеки тврде, да су каткад могли опазити, у тако произведеном вину, особито белом, нарочиту арому, сличну ароми оног винарског краја, из кога су те гљивнице узете.

На тај начин дошло се до употребе селекционисаних гљивница алкохолног вренја, што ће рећи одабраних гљивница из појединих чувених винарских крајева. Данас има нарочитих завода, која производе и продају у балонима или флашама, нарочито удешеним за то, шампањске, бургоњске и гљивнице других винарских крајева.

Па како се те селекционисане гљивнице употребљавају? Преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду поручи се благовремено литар—два селекционисаних гљивница, па се на два—три дана пред главну бербу пробере у винограду 150 килограма најбољег грожда, ово се измуља и оцеди на преси, добивена се шира жува у каласаном казану, док не прокључа, мешајући је стално да не загорн; чим ширу пробрје кључ, казан се скине с ватре, па се извезно време и даље меша. Још топлу ширу сипамо у једно чисто, одвишено буре од 100—200

лит., намештено усправно на остављено дацхе, у соби која се ложи и где се топлота одржава стално око 20°C. Кад се шира у овом бурету охлади на 20. Сила се у њу литар—два поручених селекционисаних гљивница, промеша се буре покриве чистим поклопцем или чаршавом. Сваких сут—два, док не отпочне бурно вренје у бурету, шира се у њему меша на тај начин, што се једним чистим дрвеним судом захвата из бурета и сила из висине на трај у буре. После 2—3 дана, т. ј. кад отпочне главна берба, шира у овом бурету у најбурнијем је вренју; ако из ма каквог разлога тада не отпочне главна берба, потребно је у буре додавати сваког дана по десетак литара прокуване шире тако, да се бурно вренје стално одржава све до главне бербе. Овај рад зове се: *сарвавање квасца или маје за пресирање*. Кад настане главна берба, из сваке каце или бачве, која се отпочне пушити, чим се из ње може шира отакати на славину, оточи се од све толико пута по три литра, колико је стотина литара велика каца; т. ј. из каце од 2000 л. запремине, оточи се у једно одвишено буре 20—3—60 л, па се та шира добро сумпорисне, рецимо са 50 гр. метабисулфата на хл. шире, што чини за овах 60 л. 30 грама калцијум-метабисулфата. У каца пак, која се пуни изврши се сумпорисање на начин који смо видели, па кад се каца напуни, што бива обично у вече, шира се једном преточи и том приликом додајој се постепено на макове и то у шафољ за претактање на сваких 100 л. по 3 л. спремљеног квасца, што чини за нашу кацу од 2000 свега л. квасца, т. ј. колико смо изјутра из каце оточили шире, толико увече или сутрадан додајемо квасца у исту кацу. Она пак шира, коју смо у јутру оточили из каце, сипали у одвишено буре и добро сумпорисали, и која је пред вече бистра, оточи се пажљиво да се не умуги и постепено, још те вечери, додј у буре за квасца, из кога смо већ узели исто толико маје. Тако се ради за све време бербе, те имамо

ПОДЛИСТАК

ДВОРИШТЕ И ЂУБРЕ СА ЗДРАВСТВЕНЕ ТАЧКЕ ГЛЕДИШТА

(Саршета)

Помије.

Шта не треба чинити

Помије не треба да теку одлуком или непосредно по земљи, нити пак треба да се скупљају у помијаре.

Опасности од опоганавања исте су као и оне код ђубрета.

Шта треба чинити

Помије треба да се скупљају у какво ведро, кофу или какав други суд.

Оне се могу искористити као храна свиња или живине.

Око бунара.

Шта не треба чинити

Отвор бунара не треба да је опколен каменом и оградом изданоу бээр малтера.

Земљиште које се налази око ограде не треба да је равно или нагнуто према бунару.

Отвор бунара не треба да је отворен тако да прашина и други остаци (отаци) могу у њега пасти.

Шта треба чинити.

Ограда бунара треба да су зидане малтером.

Земљиште које се налази око бунара, од прадике на један метар одстојања, треба да је благо нагнуто и то у спољном правцу и цементирано.

Отвор бунара треба да је покривен кацима.

Кладеци (извори)

Шта не треба чинити.

Гротло извора не треба да је отворено.

Не треба трпети у близини извора ђубришта, њивике и т. д. Не треба у њиховој близини трпети у опште никакве инсталације које би могле опоганити здравитиу ораде изворска вода долази.

Шта треба чинити.

Гротло извора треба да је затворено.

Отвор на ошданог чесми треба да је што виши, да би се вода што дакше могла заштити и да се црљана вода не би могла какним случајем вратити у извор и загадити га.

стално квасац за целокупну количину шире и то само од оних два литра купљених селекционисаних гљивица.

Ако не можемо набавити селекционисане гљивице, потребно је, да увек имамо спремљеног квасца од наших обичних, домаћих гљивица. *Квасац од обичних домаћих гљивица* спрема се на тај начин, што се на два-три дана пред бербу у винограду пробере 150—200 кгг. најбољег, али не пререлог грожда, па се измуља, оцеци, сипа у чисто одињено буре, које се смести у собу, где се топлота одржава на 20° С. и по потоџи шири се загреје до 25° С. Шира се чеђе провострава мешањем. После 2—3 дана шира је у бурном врењу — квасац је готов. Кад на овај начин спремимо квасац нисмо сигурни, да смо га добили од најбољих домаћих гљивица, с тога је боље спремити квасац од одобрених домаћих гљивица; он се добија као и прџа само, што се шира, када се сипа у одињено буре сумпорне са 40 грама калијум-метаби-сулфита.

Да би стално за све време бербе имали квасца, овај од обичних и одобрених домаћих гљивица употребљава се као и квасац од селекционисаних гљивица, т.ј. колико се квасац изузме из бурета, толико се литара бистре, сумпорисане шире додаје, провостравајући квасац одмах по додавању шире, да се бурно врење што пре настави.

Као што се види, употреба сумпор-двооксида и селекционисаних гљивица не захтева много труда, ни већих издатака, нарочито кад се узму у обзир користи, које од те употребе имамо; треба само пред бербу набавити од Српског Пољопривредног Друштва калијум-метаби-сулфита, а ако може и селекционисаних гљивица; на три дана пред бербу треба отпочети спремати квасац од обичних или културних биљака; на дан бербе сумпорне се шира у кади са половином потребне количине калијум-метаби-сулфита; кад се кади напуни изврши се додавање и друге половине калијум-метаби-сулфита, и одмах после неколико сати и квасаца, ако смо га спремили и ако је потребан; сумпорисана шира претаче се једанпут дневно од почетка бурног врења а по потреби и једном за време бурног врења. То је кратак преглед употребе сумпорног дима и селекционисаних гљивица у подрумарству.

IV. Закључак о савременој преради грожда.

Као што сам већ напред напоменуо, нове ствари у пољопривредној пракси нерадо се примају свуда, а нарочито код нас. Стога сваком оном, који нема довољно вере у нове, савремене начине рада, саветујем да изврши пробу на мањој количини шире. Да би својим ученицима у Виноделско-воћарској школи у Букову доказао корисност употребе сумпор-двооксида, нарочито оних, који 1919. год. у јесен нису присуствовали берби, те нису видели, како се од већма рђавог грожда употребом сумпор-двооксида и пажљивим радом може добити добро вино, извршио сам у јесен 1920. год. са целокупном бербом од ризлингта овај опит: већи део ризлингта обрад је 27. септембра; грожда је измуљано на муљачи, шира остављена на комнини да преноћи и сутра дан комнина оцеђена на преси. Процент шепурине био је 5.1%. Густина шире 19.8, по Бабовом широмеру. Сва добијена шира сме-

штена је у каду и том приликом додато биосульфита и то 22½ см³ на 1 хл. шире; после 24 часа нешто остало-жену и пречишћену широмеру источно сам из каде у 3 бурета, свако од 500 л; широмеру у 1-ом бурету нисам више сумпорисао, тако да је она имала свега 22½ см³ биосулфита на 1 хл.; шири у 2-ом и 3-ем бурету додасам још биосульфита али тако, да је у 200м бурету било свега 40 см³ а у 3-ем бурету 50 см³ биосульфита. Биосулфит је нарочито раствор сумпор-двооксида, чија је јачина таква, да предње количине 22½, 40 и 50 см³, изражене у метаби-сулфиту, износе око 10, 20 и 25 грама на хл. Бурад су смештена једно до другог у истом локалу и сваког дана мерена је топлота шире у њима и то у јутру, подне и вече. Дејство унутар сумпор-двооксида на ток врења шире (престављено кривим линијама, сл. 1, 2, 3 и 4.) овако се може изразити: врење је почело одмах другог дана од сумпорисања у сва 3 бурета, али се у 1-ом, мало сумпорисаном, бурету топлота шире нагло пењала до 28° С. одмах 3-ег дана, док у 2-ом и 3-ем бурету, нарочито овом последњем, топлота постепено расла и 5-ог дана није достигла више од 25°. Затим у првом бурету топлота шире, како се нагло попела, тако је нагло и пала и 11-ог дана бурно је врење у њему завршено, док у последњем бурету топлота, односно јачина врења, што је у овом случају једно исто, постепено је опала и завршила се тек 13-ог дана.

Као што се види, већа количина сумпор-двооксида регулише ток превирања шире на тај начин, што га успорује и продужава, одржавајући умерену топлоту, на којој гљивице алкохолног врења најбоље раде и према томе дају најбољи резултат, што се и доцније при овом огледу, јасно показало; најјаче сумпорисана шира дала је вино потпуно пререло, без икаквог трага шећера, потпуно бистро и врло лако за чување.

Све оно што смо до сада навели о савременој преради грожда може се укратко овако изразити: *да би добили добро вино треба браши зрело грожда, добро га измуљати, датиши на чистој при раду; добитику широмеру треба сумпорисати, по потреби досејати спремљеним квасцем, по потреби, такође, загрејати до 17° С, редовно је треба претакати најмање једанпут дневно и то радити све докле док не опточно бурно врење; за време бурног врења пазити, да се топлота одржава на повољној висини, т.ј. да топлота белг шире буде између 17 и највише 25° С, а црне шире између 20 и 30°, зато широмеру, односно локал, где се врши врење, по потреби треба загрејати или хладити, у прохитном шира ће или остати слатка или ће сувише нагло пререти.* Вино, које будемо добили, придржавајући се ових упустава, не само да ће бити добро, него ће се моћи лако чувати, јер је добро пререло и ослобођено многих гљивица болести.

Али ипак са овим није завршен рад, јер да би вино остало тако добро и постало још боље — *потребна му је извесна нега.* Ако се не жели добити киселица, не може се пререло црно вино оставити на комнини докле се хоће; не може се бело вино по бурном превирању оставити да лежи у отпријезним буралима, док се подумра не сети да их допуни. — и за једно и за друго има одређен рок;

тако црно вино после 2—3 недеље лежња на комини мора се точити у чисту бурад, која се смештају у подрум за млада вина, где топлота мора бити око 12° С. Бело пак вино, ако је превирало у подруму, остави се где је, само се бурад допуне, чим бурно врење престане, а ако је превирало у нарочитој врлиници, онда се бурад пренесе у исти подрум, где је и млада црно вино, па се допуне. Ни на једну ни на другу бурад, т.ј. ни на она са црним, ни на она са белим вином не удара се одмах врањ, него се прво отвора за врањ стави један лист чисте хартије и преко ове једна шака песка. Топлота у подруму, где су млада вина, мора у почетку бити 15° С, а затим кроз неколико недеља до Божића — спаста постепено до 8°. И неударна врења и одржавање топлоте у подруму за млада вина потребно је стога, што се у младом вину, по извршеном претретавању при отакању са комине и при прештању и допуњавању бурад, врши тако звано *тихо врење*, којим се из вина уклања и последњи остатак шећера, а с тим и узрок муњеву вида и пролећа, као и узрок квареву вина. — Те тако одржавање потребне топлоте у подруму има за циљ непрекидање тихог врења, а неударна врења оставаља угљен-двооксиду отворена врата за одилазак у ваздух, да не би у противном заједно са вином нашао нежељени излаз на саставу између дуга.

(Наставиће се)

ГЛАСНИК.

Родитељи, учитељи, пријатељи Омладине. — Сад се свиравају школе. Многи ђаци не могу на више школе, а немају где и на чему да живе како треба, па ће морати свога века чекароно живети ако се не спреме у младости за живот и будућност.

Недајте да омладина заостаје, да пропада ради нашег немара, већ упућујте свагда све валане и способности, сигурне Србе ђачице од 12 до 13 година одмах сад, док су још у школи, те да изуче у младости који частан, користан занат и посао.

Одабирајте и препоручујте Привреднику сад и сваке године све способне, сигурне Србе ђачице од 12 до 13 година. Привредник смешта већ 25 година добру децу, абригнуо је до сад 13 хиљада и више и прима увек све што ваља. Све старање и заступање Привредника бесплатно је, то јест и најсиромашнија деца могу до тога доћи, ако су ванста валана, способна, сигурна. Затражи под најкраћом адресом: „*Привредник-Београд*“ дала упуства, па ћеш одмах добити све што треба.

Пољопривредно одељење покрајинске управе за Далмацију послало нам је на приказ своје задане: „Виљешке о зрелом нартању Америчке Лове“ од Станка Ожанића.

Југословенски дерби у Београду. — 17. јуна о. г. одржана је на београдском тркалишту „Дунавског Кола Јахача“ једна од најважнијих и најзанимљивијих трка. То је тако названи „Југословенски Дерби“, — трка у којој су узели учешћа најодбрањивији коњи које наши од-

гајивачи могу дати. Важна је и стога, што су и награде подељене у сумама, највећим, што може „Коло“ дати.

Време је pogodно било за трку, и коњи с јахачима добро опремљени. „Дерби-у“ су претходиле четири мање трке, са мањим дужинама тркачке стазе. Дерби-еву трку трчали су коњи с дужином стазе 2.400 м. Пуштана су била приплодна грла одређена у 1920 години. Укупна сума за награде била је 53.000 дина, од које: на прву награду издато је 40.000 динара и сребрна потковица; на другу награду 6.000 дина, на трећу 3.000 дина и на четврту 1.000 дина. Пријављено је било за трку 8 грла, али је на тркалиште дошло 6 грла. При оцењивању и лиценцији на тркалишту највећу је вредност истерало грло „Вук“, својина Д-р Геда Дуњерског, али на велико изненађење први је дошао на мету „Фрушкогорац“, из стаје г. Владе Илића. После њега друга је била „Дубочица“, па тек као трећи приспео је до мете „Вук“. Према томе, они који су се кладиле на „Вуку“, и то у повећим сумама, изгубили су јако новчано поред разочарења, јер су сувине рачунали на његово порекло. Дубочица је веома фино грло; она је такође из стаје г. Дуњерског, и једна је од најбољих тркачица. Суделовала је већ у 5 трка на београдском тркалишту, и четири пута са првим наградама.

— Б.

Белешке

Вуловићева сушница. — Под овим насловом изацно је у листу „Меји“ који излази у Загребу (ирилично и дативином) један добро написан чланак, од Стев. Никифоровића, градитеља у Брчком. Чланком се истиче валаност сушнице, која је отпочета да се уводи у крају у коме је писач од 1922 године. Она је, како се наводи, дала најповољније резултате: квалитет шљива је био одличан, „јер постепеном улажењем шљиве у све вину температуру, што је главна вредност ове сушнице, шљива не пуца, те се не цеди, па сав сок сва сласт сав шећер, а то је и све тежина, остаје у њој“. А за доказ тога наводи се: „Јер се у овој Вуловићеву сушници после свршене јесенске сезоне сушења, ни у њеној унутрашности, ни на лесема њеним није нашла ниједна јединка кап таквавог пекмеца (слатког сока из шљива), па на тај начин шљива остаје слађа, тежа и крушција, и поврх свега она, због нарочитог уређаја сушења у овој сушници добија онај особити сјај („гланц“) који је тако драгоцен у шљиварској трговини. Дрва а и рална снага се много мање троши него при обичним сушницама.“

У чланку се, даље, наводи и ово: „Према мерењу једна лесе (а има их 50) сирове шљиве, лепо наслагане, тешка је нето 33 килограма, а након сушења потпуно сухе (уређене) шљиве било је нето 10—13 килограма, тј. 30—39% даје сухе шљиве, према томе да ли су сушене нездореле или добро дозреле шљиве, дочим досадашњим називом добијало се, као што се зна, само 25%... То значи: да би се од сваких дванајест килограма сирових шљива на селачким „пушницама“ добијало само три килограма, а на Вуловићеву сушници добија се од исте количине, са много мање дрва и труда,

четири килограма сухе шљаве. Дакле, Вуловићева би сушница зарадила нашем произвођачу нашем сељаку, на сваке његове досад избачене на тржиште три кило сухе шљаве још једну килу сухе шљаве више. Значи, да би г. Вуловић овом својом сушницом повећао наш тако важан извозни артикул за читаву једну трећину, дакле би само овом својом сушницом за толико повећао благодостање нашег народа овог краја“.....

Нама је пријатно, што можемо забележити овако повољне резултате, који су постигнути на сушници нашег пријатеља г. Љ. Вуловића, покрајинског намесника за Босну и Херцеговину у Сарајеву. Босна је, поред Србије, велики произвођач сувих шљави, и ако се Вуловићева сушница са свим њеним добрим особинама примени на широку у пракси, уворедило са сушницом Dr. В. Стојковића, произвођача сувих шљави постаје један много рентабилнији посао који ће се убрзо показати и на бољем материјалном стању произвођача. Јер да се осигура шири и даљи извоз наше суве шљаве, и да се извоз обезбеди од сваког потреса, нема сумње да би томе у много припомагао бољи квалитет сувих шљави, а то се може постићи у првом реду применом у пракси савршенијих, модернијих сушница за шљаве.

Нацрт и упутство за подизање Вуловићеве сушнице налази се у књизи коју је штампао Савез српских земљорадничких задруга. О њој је био приказ и у *Тежаку*.

— Ђ.

Дружбе, а из ње је изишао као пензионисани директор, са пристojном наградом за дугогодишњу успешну службу Дружбе. Његовом агадишњу, његовом високом ученошћу он је постигао да од 500 чланова Дружбе колико је затекао, Дружби придобије 30.000 чланова, једну читаву војску, која је верно следовала савестима и упутствима која су потицала од Дружбе. Сасвим је појамљиво да је последница тога била: да је напредак пољопривреде словеначке нагло кренуо, тако да се она данас налази на ступњу високог рационалног рада и да може да служи за узор. Под његовим уредничким почео је изасти лист *Кметовалац*, као орган Кметijske Дружбе; он је установљивао и организовао многе задруге међу пољопривредницима и утицао на решавање многих питања која засепају у интересе словеначке пољопривреде; написао је многе књиге и брошуре, и залагао се свуда где је требало указати помоћ словеначком пољопривреднику и селу, њиховој просвети и материјалном бољатку.

Пок. Пирц се залагао као ретко који и за народно уједињење. Србе је волео као своју браћу, и те своје симпатије он је доказао нарочито: као вођа српских ученика једне ниже пољопривредне школе који су били у екскурзији по словеначком крајевима још године 1912., па и у прошлогодишњој посети наших сељака.

Одликован је ордемом Св. Саве III. степена.

Нека је пок. Густава Пирцу светао спомен и међу нама!

— Ђ.

НЕКРОЛОГ.

† Густав Пирц

председник Кметijske Дружбе за Словенију.

Име Густав Пирц познато је већ и у нас. Учесници прошлогодишњег излета наших сељака у Словеначку сећају га се најбоље. Часав старца, али још увек крелан, пуи духа, воље и енергије, и који, поред осталих, има највише заслуга за овако састављен и тачно изведени програм посете браћи Словенцима. На Бохињском Језеру, где се налазило преко лета и где се осећао најбоље, јер га је ту и сусретала највећа захвалност народа на помочи која му је учињена његовом иницијативом, био је и домаћин српским сељацима приредивши им сјајну гозбу. Његов поздравни говор за време гозбе излазило је на срца, из дубине једне благородне душе и непоколебљивог родољуба, тако да је оставио најбољи и трајан утисак код његових гостију.

И по томе, и нас и све оне који га познају, морала је да обузме велика туга на глас да је тако добар човек, тако заслужан мује за словеначку пољопривреду, коме је у потоне доба указана част да буде и председник Словеначког Пољопривредног Друштва — Кметijske Дружбе, — завршио једном трагичном смрћу. Нађен је мртав на обали Бохињског језера где се утојио, и тело му је потребно на гробљу села Средње Васи недалеко од језера, 26 маја о. г.

Поклојни Пирц радио је неуморно за словеначку пољопривреду преко 40 година; Најпре као тајник — секретар — и путни учитељ, он је ступио у службу Кметijske

Записник

XIII. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у domu Друштва број 8, марта 1923. год. у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, председник г. др. Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, Павле Петковић, Драгутин Спремић и Софроније Партић.

I.

Прочитан је и усвојен са малим изменама записник прошле седнице.

II.

Председник саопштава тужну вест, да је 25. ов. мца. умро у Риму, као шеф наше Делегације за закључење трговинских уговора са Италијом, редовни члан нашег Друштва г. др. Мика М. Подовић. Износи заслуге, које су тесно везане за нашу трговинску политику, за наше трговинске уговоре, које смо склапали на разним државама и позива присутне чланове, да му устајањем одаду последњу пошту. — Одбор прима за њу и устајањем одаје му последњу пошту са „Бог да му душу прости“.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора по поудама:

1) Br. 1536. за набавку сејалица за кукуруз. — Одбор је усвојио мишљење овог Одбора и одлучио: да се

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
упућу се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Преплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренеску друштвено
поси пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Преплате се полаже уједнаш
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Теодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 28.

БЕОГРАД, 15 ЈУЛА 1923 године.

Година L.

О данашњој кризи са прометом вина

Виноградарство код нас није достигло своје крајње и природне границе развитка; оно је још у интензивном подизању и обнављању, па ипак данас можемо да забележимо појаве једне озбиљне кризе у погледу промета и потрошње вина. Ову кризу нарочито тешко осећају наши чисто виноградарски крајеви а у првом реду Словенацка, Далмација и Банат. У Србији она се слабије осећа, јер је и само виноградарство већим делом још у подизању и обнављању и за сада представља више узредно занимање. Поред свега ова је криза важна за наш општи привредни живот, као и за даљи развитак нашег виноградарства, које, с обзиром на своје повољне услове у нашој земљи, треба да представља једну од најважнијих пољопривредних грана.

Стога је потребно озбиљно схватати ову данашњу кризу и покушати да се ова сузбије или бар ублажи.

У чему је ова криза?

Одговор је прост: једна велика количина вина — у неким крајевима више од половине од прошлогодишње бербе — лежи код произвођача непродата и не налази себи потрошача. Ова је чињеница у толико важица, што је ове године у изгледу повољна берба, чиме ће се унети у промет нов контингент вина и тиме још више заштити већ постојећа криза. Последнице су тога: да многи произвођачи неће имати довољно судова за смештај нових вина, прерада грозља биће под неповољним условима, те ће и процент болесних и покварених вина бити повећан. Сем тога цене ће винама несразмерно и неправилно пасти, услед велике понуде, и мање ће се управљати према стварној вредности самог артикла.

Неке се последнице ове кризе још сада опажају: многи виноградарни нису у могућности да своје винограде већују и заштићују од разних болести.

Каква су средства за решење ове кризе?

Проблем је у томе да се нашим винама нађе што већи број потрошача у земљи и на страни. Сем тога треба утицати да се виноградарство развија у границама осталих економских фактора и потреба наше земље. Да

се све ово постигне потребан је организован и узајамни рад привредника и државе. Учествовање државе у решавању ових питања не измикује се без разлога. Довољно је напоменути да се у нашој држави налази под виноградима преко 250.000 Хл. са просечном производњом од преко 4¹/₂ милиона Хл. вина, од које би се количине могло одвојити 1 милион Хл. за извоз, што представља најмање 250 милиона динара. У неким крајевима као на пр. у Словенацкој, где преко 200.000 становника живи искључиво од виноградарства, производња вина је тако рећи животно средство и питање опстанка, пошто земљиште већином није погодно за другу културу осим за винограде. Без њих би они дакле, пали на степен пасивних крајева. Према томе, да се пролаја наших вина правилно регулише и тиме избегне криза потребно је радити у два правца.

1) Појачати потрошњу вина у земљи, и

2) Појачати извоз наших вина у иностранство.

1. *Повећање потрошње вина у земљи.*

У привреди, као и у свакој производњи у опште, циљ је да се осигура максимум потрошње. Да се потрошња вина што више повећа потребно је:

а) *Увођење извесних мера*, које ће омогућити циркулацију само добрих, хигијенских, вина, била она природна или вештачка, тиме што ће се увести најстрожи контрола како вина која се продају на велико тако и оних, која се продају на малу количину, *Слаб квалитет и несразмерно високе цене чине, да је вино код нас ишако мало у употреби*. Јер, док на пр. у Француској на једног становника долази просечно 1 Хл. вина годишње, док код нас на једног становника долази од прилике само 35 литара. Потрошња пак вина код нас је сразмерно још мања, па ипак се код нас осећају јаче последнице алкохолизма, због употребе ракије и шокдљивих и фабрицираних алкохолних пића. Према томе суштина производња природних вина која би у главном требала да буде узрок данашњој кризи у ствари не постоји, него је на против највећа количина вина у промету фалсификована (павторена) или вештачки направљена, и она отежавају промет добрих вина.

Потребан је дакле један савремен и модеран закон

о вину, који би важио за целу земљу и који би сузби-
јао штетно и недозвољено умножавање вина. Овај би
закон штитио и интересе произвођача, јер би само при-
родна вина имала приступа, и интересе потрошача,
јер би вино било заиста за њих једно хигијенско пиће.
Вино би тада несумњиво, као боље и хранљивије, зау-
вело место осталих шкодљивих алкохолних пића, а услед ве-
ликог промета и доброт састава мање би било изложе-
но квару, те би се продавало потрошачима са мањим процен-
том зараде а и привредници би добили своју заслужну
награду. Овим би се уједно постигло, да се изврши одаби-
рање вина по квалитету, чиме би се одржали само добри
винарадски крајеви, а слаба вина, која нису за пиће,
употребљива би се за друге корисне сврхе: дистилацију
алкохола, справљање сирћета и т. д.

б) Приређивање винских изложба и сајмова;

в) *Пропаганда.* Код нас се о вину мало стручно и
објективно писало, те је његова вредност као хране и
пића довољно позната. За то није довољно само мишље-
ње стручњака енолога, него и савесно мишљење и
ауторитет лекара и оних који се баве хигијеном исхране,
како би се и нашем свету доказале његове повољне хе-
мијске и физиолошке особине, његова улога при варењу,
утицај на нерви систем, утицај на поједине болести и т. д.,
тако да би сваки водио рачуна о саставу и количини
вина коју узима. Код се и код нас, дакле, о вину буде
више стручно и научно пропагирало и писало, доћиће
се несумњиво до познатог резултата: да питање није у томе,
да се вино због алкохола који садржи, искључи из упо-
требе, јер је алкохол потребан нашем организму и ми
та уосталом у малим количинама уносимо и са храном,
него да му се при употреби одреди количина и размера
његових састојка: алкохола, киселина, екстракта и т. д.,
које треба да садржи. А ова је размера најбоље изра-
жена у природном вину, где се поред алкохола налазе и
други минерални и органски састојци, потребни човечи-
јем организму.

Антиалкохолни покрет треба дакле правилно ра-
зумети и одобрити, кад се бори против употребе јаких и
фабрицираних пића, којима је једини циљ да надраже
организам; али му не треба дати за право, када у своје
идеализам иде сувише у крајност, тврдећи да је природно
вино уопште шкодљиво пиће. То исто важи и за оне који
се данас у борби против алкохолизма позивају на тако
звани „суви режим“ који је заведен у Америци, Русији
и још неким земљама, у којима је забрањена употреба
алкохолних пића, па и вина. Треба имати у виду да је
мере вазавала друга потреба: претерана употреба раз-
них раздражљивих и јаких алкохолних пића (ракије, ко-
њак, ликера произведених од житног алкохола и т. д.)
који и у малим количинама узета, имају веома штетан
утицај на организам, а нарочито на нерви систем, те су
с правом та пића сматрана као право друштвено зло. Ове
земље нису чисто винарадске и у широј употреби добро
је вино тамо било мало познато. С обзиром на забрану
ових јаких алкохолних пића, која су се справљала у
земљи, морала је наравно доћи забрана и вина, које је
се велином увозило из иностранства. Уосталом, то није

био једини и први случај да закон, да не би био непра-
вилно и различито схваћен, прибеглава крајностима.

При свем том остаје дакле тачно оно што је науком
и искуством доказано: да за умереног и обавештеног чо-
века вино је не само пиће него и храна, за необавеште-
ног и неумереног, који га употребљава у сувишној коли-
чини оно је шкодљиво. У осталом то исто важи за воду,
хлеб и у опште све ово, што измискује наш организам.
Може њихов квалитет бити најбољи, ако се узму сувишне
постају шкодљиве.

г) *Подизање фабрика за вина и друге прера-
ђивне од грозђа и забрана увоза истих из иностранства.*

д) *Забрана увоза све конзервираних есенција за
храну која су с хигијенског гледишта штетне, те се имају
заменили са винским сирћетом.*

ђ) *Снижавање тарифираних и подвозних такси
за вино.*

е) *Заштитавање законом марки произвођача по-
знатих вина и ш. о.*

II. *Повећање извоза вина у иностранство.*

То је други азначан фактор за решење данашње
кризе, важан и по томе, што као извозни артикал може
да утиче на опоравку наше валуте. Ту је пре свега по-
требно посредовање државе, како би се приликом скла-
пања трговинских уговора предвидео и извоз наших вина.
Самим сопственицима вина тешко је осигурати извоз, јер
скоро у свима државама постоје високе царине за уво-
жење вина, а поред тога и друге дажбине и ограничења,
што све отежава извоз. Мора се рећи да је на олакшању
извоза наших вина од стране државе врло мало урађено.
*Ми данас немамо ни у једној држави сталне и сигурне
шипаце за наша вина.* Чак и Словеначка вина која су
погланито била увожена у Аустрију — где још и сада
постоје њихови модерни подруми и слагалишта — данас
су замењена са винама из Италије и Мађарске. Тако на
пр. у 1921. год. Аустрија је увезла 880.000 Хл. и то из
Мађарске 580.000 из Италије 226.000 Хл. а из наше др-
жаве само 9.000 Хл. Са Чехословачком и Пољском, где
би се наша вина могла извозити исти је случај. Истина
са Чехословачком имамо уговор по коме можемо извести
250.000 Хл. с тим је да увеземо исто толику количину
пива — али је увозна царина и сувише висока (18 дин.
по литру) те је овај уговор остао без вредности. Међу-
тим Италија и Мађарска умеле су да себе осигурају извоз
вина у Чехословачку, Пољску и Аустрију под много по-
вољнијим условима.

*Наша извозна политика треба дакле да буде боља
и да засиња подједнако ширеге свих редова привред-
ника.* Она треба да резултира из свих фактора наше при-
вреде и да на њој сарађују стручњаци свих привредних
грана, што до данас на жалост није био случај.

Наше је мишљење да би у том циљу требало учи-
нити следеће мере:

а) *Скlopити што пре конвенцију за увоз вина са
државама које увозе вино, а у првом реду са Чехосло-
вачком, Аустријом и Пољском с тим, да увозне царине буду
снижене бар у пола од данашњих (данас увозна тарифа
по 1 Хл. за Аустрију 60 ал круна, за Чешку 640 ч. кр.);*

б) *Снижавање железничке тарифе за превоз који
треба да буде брзовозан и без застоја на граници;*

в) Ослобођење вина одређеног за извоз од свих трошарина и извозне царине, мале тарифе за превоз испразњених судова из иностранства и ослобођење њихово од наших царина;

г) Давање нарочитих премја извозницима као што је то радила Италија да би спречила кризу;

д) Отварање у иностранству нарочитих агенција за рекламу наших вина као и за давање потребних обавештења;

ђ) Упростити формалности царинских власти које отежавају брз извоз вина;

е) Завести строгу контролу вина, која се извозе издајући им од стране стручњака контролне листе о јачини, квалитету и т. д.;

ж) Забранити увоз вина са стране а нарочито финих вина, завођењем високих увозних царина.

Поред тога природно ће било заевати и извесне изулетне мере које би вакле само у времену кризе; а у првом реду: одложити плаћање режијских трошкова и других даљбина, док сопственици не продaju своја вина.

Оваки су се захтеви појавили и из кругова интересованих произвођача вина, која је ми акценујемо.

Закључак

Ма како да се посматра данашња криза, она заслужује да се о њој озбиљно размисли, и да се једна нарочита комисија посвети њеном решењу. Јер под данашњим условима, ова криза прети да постане стална и да захвати све наше виноградарске крајеве. То би била несумњиво велика штета и по пољопривреднике и по државу.

Пољопривредници су већ увидели прву опасност и већ почињу да осећају и њене последице; с тога се у свима важнијим винарским центрима држе конференције и доносе одлуке, којима се тражи помоћ и посредовање државе. Питање извоза вина је нарочито постало деликатно, јер су данас скоро све важније виноградарске земље изложене сличним тешкоћама особито због забране употребе вина у Русији и Америци. Негде је пак производња вина достигла врло осетљиву границу, као што је то случај у Француској, која је због тога принуђена да мења чак и своју привредну политику. Тако на пример она је ове године забранила увоз страних вина и повиштила све раније конвенције о промету са вином.

Ми морамо дакле имати у виду све те тешкоће, којима су изложене чисто виноградарске земље, а које су у осталом већеном неизбежне, те још сада морамо поставити границе нашем виноградарству. Јер оно је тек онда благодаран и користан посао, када се подиже на чисто своје терену, т. ј. на косама и на плитким и сиромашним земљама, која нису за другу культуру. Ми таквих крајева имамо довољно и баш на жалост они леже недовољно искоришћени, док се у плодним равнинама подижу виногради. Оно ваљда и несистематско подизање винограда код нас донекле је и разумљиво: оно долази после рата када су многи виноградарски крајеви били опустошени и после филоксерине најезде. Она је појава узела тако неповољне размере, да ће се због ње морати мењати и сам закон о обнављању и унапређењу виноградарства, као и правилник за извршење истог. Јер они су писани за друге прилике и потребе, а данас је њихово фавори-

зирање виноградарства и сувише штетно за наше винарство. Држава је истина дужна да помогне свима средствима пољопривреднике, али за то треба да постоји и један општи план рада за целокупну пољопривреду, план који њени стручњаци треба да израде и који ће тачно да одреди најплодније крајеве за поједине врсте културе, да би се и код нас извршила специјализација културе као што је то данас изведено у Немачкој и Француској. Када се то постигне, онда ће се моћи знати коју привреду грану, у коме крају и под којим условима треба помоћи и подржавати. Тада несумњиво не би било ласивних крајева. Такав један план који би чинио част нашој агрономској науци и Министарству Пољопривреде не постоји још, али се његова потреба сваком даном све више осећа. То ће вероватно бити дело стручних снага које наступају, јер овај посао захтева великих средстава, много времена специјалних проучавања и институција, којих још немамо. Тада ће се тек моћи и на виноградарству и винарству урадити потпуно и систематски у толико пре, што ће се и наши виноградарци дотле боље обучити својим стручним пословима, нарочито у обради вина, а то ће бити већ један од услова мање за појаву винарске кризе, нарочито у Србији.

На крају мора се признати да је са стране Министарства Пољопривреде учињено много за правалан развој нашег виноградарства, не само давањем иницијативе исто и отварањем разних стручних анкета, конференција; нарочито је у том погледу важна конференција виноградар-винар, стручњака у Букову 1921. год., и анкета делегата разних Министарстава у тешком олакшању за промет и извоз вина. Код се сва материјал, који је приликом ових анкета и конференција прикупљен и разрађен, дубликује моћи ће се тек видети велики напреци који су постигнути за ове последње четири године. Недостаје још потпуно јединство рада у целој држави због данашње административне поделе и баш ти крајеви који су скоро самостални у погледу стручног рада у винарству и виноградарству највише су захтевени данашњом кризом.

Важно је напоменути, да ће у будуће приликом склапања трговачких уговора у преговорима учествовати и делегати Министарства Пољопривреде што раније вије био случај.

При свем овом потребно је да се питање данашње кризе, а у првом реду питање извоза вина што пре реши тиме што ће Министарство Пољопривреде узети поново потребне кораке за сазивање једне специјалне конференције, како би се најповољније и што пре решило питање о промету и извозу вина. Али и приватна иницијатива нарочито виноградарских удружења и задруга, чија је улога овде врло потребна, треба, да се јаче осети и преко јавности и из званичног месту. Она је последњих дана показала један леп успех тиме што је на предлог Господарског Друштва, уведено нотирање цена винама на Загребачкој Бери, чиме ће се и цене винама знатно стабилизовати.

Има још много таквих корисних и практичних питања, која се могу приватном иницијативом решити и тиме олакшати тежину овог доиста важног питања данашње кризе са прометом вина.

В. Д. Величкић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

У прилог одгајивању коња у Јужној Србији.

Разлика између државне или приватне ергеле и одгајивања коња на малим имањима сеоско одгајивање — је та, што се у првом случају мајке — кобиле — држе само због производње ждробета, а за радове сасвим слабо или скоро никак, те због тога могу одгајивати и чисто крвна грла.

Код сеоског газдинства је сасвим супротно; јер обично наши пољопривредник има на расположењу ограничен број коња, те код њега кобила има улогу — на првом месту — као радна снага, са којом он обрађује сав пољопривредни посао, а производњу и одгајивање ждробета сматра као споредну грану прихода, или одгаји жрбеце у том случају, ако му је потребно обновили своју расу коња, па заменили слабог пастува, који је већ остарео, јачим, млађим.

Обично кобилу спаривају наши пољопривредници са пастувом у пролеће узимајући у рачун то, да кобила носи једнајест месеци, тако, да се она ојдрбе крајем зиме или рано у пролеће, када за њу има најмање посла у сеоском газдинству, т. ј. док још нису отпочели пролетњи пољски радови. Сваки одгајивач треба да зна да је кобилу пре тога потребно дати потпуног одмора бар 4—5 дана, а после ојдрбења најмање 7—10 дана. Дакле од прилике 2 недеље дана такву кобилу немогуће је учинати за рад, те, по томе, ако се кобила ојдрбе у најбоље радио доба, овим може донети пољопривреднику великих трошкова, ако он нема друге коња са којим ће заменити кобилу за ово време.

Осим овога никад не треба заборавити и то, да је кобилу са ждробетом у току целог лета потребно више пута давати одмора по 1—2 дана, као и бољу храну преко целог лета, нарочито за време тежких радова.

На основу наведеног, пољопривреднику који од радних коња има само једну кобилу, скоро је сасвим немогуће одгајивање ждробета; а како већина наших пољопривредника има врло ограничен број радних коња, то и коњарство код нас сасвим слабо напредује. Због овога, на жалост, често пута може се констатовати, да поједини пољопривредници имају доста добрих кобила за приплод, а сасвим слабо или скоро и никако немају од истих приплода.

Истина је осим тога да пољопривредника у напредовању коњарства такође много спречава и то, што често пута у близини нема добар пастува, који би одговарао свима захтевима тога реона где живи.

У осталом, који има могућности да замени кобилу за време ојдрбења другим коњем за пољске или друге радове, и где има у близини пастува, коњарство и код нас у многим крајевима наше Краљевине може добро да напредује и даје нашем пољопривреднику — осим потпуне експлоатације радне снаге приплодне кобиле — потребан број коња и то таквих, какви су му најбоље потребни, јаким и здравим, каквих он не може и за грдан новац у свако доба, кад му је потребно, набавити са стране.

Ако пољопривредник гаји коња при разумном избору кобила и пастува као и при разумном одгајивању

ждробета, имаће увек могућности да има не само за себе добрих радних коња, него још и продавати вишак своје производње за приличан новац.

Ако ћемо гледати на ово питање озбиљније, то ћемо добити да закључка, да само сеоским одгајивањем коња, нарочито у местима где има свих услова за коњарство, можемо добити коња, који одговара свима условима и захтевима тога реона где живи. А пошто је коњарство код нас, нарочито у Јужним крајевима наше Краљевине, далеко у назадку према другим покрајинама и државама, а како ова грла сточарства једновремено има утицај и на наше економско стање, то би се желело и неопходно потребно било, да се и на овој грани сточарства учини бољи напредак.

Према попису коња у разним државама извршеном у 1910 и 1911. години, а коју сам статистику случајно сачувао, још из времена мога школовања, поједине државе имали су следећи број коња:

Ред. број	Д Р Ж А В А	Из 100 становника пољског реона	Света ова коња у милионима	ПРИМЕДБА
1.	Аргентина	82.2	447	
2.	Сред. Ам. Државе	21.6	19.833	
3.	Русија	21.5	32.203	
4.	Данска	19.8	535	
5.	Румунска	14.3	864	
6.	Бугарска	11.0	478	
7.	Аустро-Маџарска	8.4	4.155	Без Босне и Херцеговине
8.	Француска	8.2	3.236	
9.	Норвешка	7.4	173	
10.	Немачка	6.9	4.516	
11.	Холандија	5.5	327	
12.	Србија	5.3	153	
13.	Енглеска	4.5	2.033	
14.	Швајцарска	3.8	144	
15.	Белгија	3.5	262	
16.	Италија	2.8	956	
17.	Шпанија	2.8	546	

Како се види из горе наведеног, предатна Краљевина Србија долази тек на 12. место према другим државама по броју коња на 100 становника, те би се зато веома желело да наша Краљевина која заузима по сточарству скоро прво место не заостане и са овом граном, јер ми имамо скоро свих услова за коњарство.

Никако не треба упустити из вида да младо ждробета никада не може бити потпуно развијено, ако се држи у стаји и да свако држање ждробета и младих коња много скупе кошта. Сваком одгајивачу коња потребно је запамтити следеће: „ко је принуђен држати своје ждробете у штали, тај никада од њега неће зарадити пара“.

Овим чланком ја нарочито упозоравам наше пољопривреднике из Јужних крајева наше Краљевине, где скоро свугде има доста пашњака и осталих услова за коњарство, а на велику жалост исто стоји на врло ниском ступњу.

Наравно сваки одгајивач коња мора знати бар основна правила коњарства, као и да му је потребно да буде упознат са природом коња.

Ово последње тим више неопходно је потребно, што ни код једне гране сточарства немање свога посла неће бити тако тешко кажњено као код коњарства. Већ само једна оцена кобиле и пастува због пригодности истих за приплодни циљ потребује, осим велике праксе и озбиљну теоријску спрему. Ма какав капитал ми уложили на ову сарху, без потребног знања ни у коме случају немогуће га је тачно поставити и имати лепих прихода.

Ианосећи ово, било би веома погрешно мислити, да под сеоским коњарством ми разумемо и препоручујемо одгајивање коња само за сеоске радове; напротив у овом случају може се узети пример од руског пољопривредника, где су за време мирног доба пољопривредници одгајивали и чистохране расе коња, са врло добрим успехом, нарочито у Јужној Русији.

А. Љуможевски.

ИЗ МАСЛИНАРСТВА.

Огледи противу „маслинове мушице“ (*Dacus oleae*) извршени у току прошле године у Бријести (Далмација).

Да би се наставило са огледима противу маслинове мушице, која својом већом појавом доводи у питање и саму бербу маслина а знатно утиче и на сам квалитет плода, Министарство Пољопривреде и Вода доделило је у току прошле године Покрајинској Управи за Далмацију из прихода Државне Класне Лутрије 15.385 динара, ради извршења огледа противу ове опасне штеточине.

Огледи су извршени у маслинацима у Бријести на Пењенцу и то са добрим успехом.

У години 1922. било је мало дрва у маслинама. Пољопривредници то приписују великом мразу и поледници на гранама у месецу фебруару. Али главни узрок није у томе већ: 1. — није се у опште појавила тамо, где у години 1921. није било никаквог рода, или се је појавила врло касно (као и, пр., у Северној Далмацији); и 2. — појавила се нешто доцније услед велике суше.

Крајем октобра на северној обали до Шибеника скоро јој није било трага.

У Каптеланском заливу могли су се наћи први убоји, и то за 8 до 10^о.

У пределу Меје позрја Сплита, зараза је била доста јака. У Макарашком приморју, идући од Братуша ка Макарашкој, зараза је постојала све већа 27%, 39% и 45%. На Пелешу у околини Трпња зараза је била врло јака, до 80%. У околини Бријесте (Блаца, Журона, Безмља и Сутвида) налазило се је 60 до 65% црвљивих маслина,

док околина Стона нешто више, а у околини Сплита око 50%.

ОПАСКА РАДА	Д Н Е	Потрошено килограма					Прекисано крошња	Прекисано млеко	ОПАСКЕ			
		Густина према 40° Рене	Натрпа према 40° Рене	Густина према 40° Рене	Бракве према 40° Рене	Браква према 40° Рене				Друге		
Маслине крошња	16 и 17.	80	8	8	8	8	8	0,30	400	4870	—	Узима брзи стискал маслина 500.
Прво пресење	30 и 31.	40	4	4	4	4	4	—	200	4870	14 дина	
Друго	19 и 20.	40	4	4	4	4	4	0,25	500	4870	20	
Треће	17 и 18.	55	6	5	5	5	5	—	200	5070	28	Недојато још 20 крошња.
Четврто	17 и 18.	50	5	5	5	5	5	0,25	200	5070	31	
Пето	3 и 5.	50	5	5	5	5	5	—	250	5070	18	
Шесто	19 и 20.	40	4	4	4	4	4	0,25	200	5070	15	
Седмо	4 до 6.	50	4,50	4	4	4	4	—	250	5070	15	Пример крошња према брзи стискал
Осмо	18 до 21.	50	5	5	5	5	5	0,25	250	5070	14	Ка 722 : 100
Поправно укупно		455	45,50	40	40	40	40	1,50	2200	45030	155	

За огледи узета је искључиво маслина из „Обница“, јер је најбоље крушоће, узљевита и најранија, те стога је од мушице највише нападнута.

Огледни маслинаци били су по извршеном огледу

а пре бербе прегледани од виноградарског надзорника г. Новака, асистента Всеволода М. Сивичина са надзорником масликарства и воћарства г. М. Маринићем, који је изводио ове огледе и није пронађено нигде ни трага од мушице, осим у крајњем западном делу огледних маслинака, где је нађено само десетак црвених маслина, јер је ту удаљеност од Жироње (где се није радило) само 500 м.

Овај случај потврђује присутност мушице односно успех учинених огледа.

Приложена таблица о утрощку и употреби материјала показује целокупност поступак око извршеног огледа.

Фотографски снимак (сл. 1) показује маслинова стаба извршених огледа у Бријести.

П. С. Петковић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

V. О бољој нези вина.

Дала нега, како белих тако и црних вина, састоји се у главном из ове четири радње: *претакања, доливања бурди, вештачког бистрења и филтрирања* (процеђивања) вина. Прве две радње неопходне су, а последње две врше се по потреби.

Претакању је циљ, да одвоји вино од талога (стеља), који постепено пада на дно бурета.

Стеља је састављена из умртвљених гљивица врња и гљивица болести, из стреша, блата, делна покожице, семеника и т. д. Када се топлота у подруму повећа, стеља се подиже, вино узмути, а по вину се растуре гљивице болести. Да тога не би било, врши се претакање, које је према томе једна врста стерилизације, јер се на тај начин смањује број живих гљивица у вину. Кад би подрум био стално на топлоти од 8° и не би био изложен потресима (при пролазу кола, земљотресима и др.), вино би могло без бојазни годинама да лежи на стељи, јер се стеља не би издизала, али пошто су такви подруми ретки, вино се мора претакати т. ј. одвајати од нездраве стеље.

Прво претакање врши се за вина од натуралног грожда одмах с јесени, да се уклони она најгрубља стеља која је и најопаснија; за обична вина прво претакање почиње око Божића, а за сасвим здрава вина може се одложити и до марта месеца.

Друго претакање врши се у фебруару — марту.

Треће је понекад потребно у јуну.

Четврто претакање обично се врши почетком јесени.

Идућих година једно до два претакања довољна су.

Претакање се врши по хладном и сувом времену, кад дува северца, јер је тала атмосферски притисак највећи, те спречава ослобађање гасова, а нарочито угљен диоксида, а с тим и издицање стеља.

Вино се претаче у чисту сумпорисану бурду.

Претакање младих, здравих вина врши се на ваздуху, а за стара вина старати се при претакању, да она што мање буду изложена дејству и присуству ваздуха. Ако стара вина имају непријатан мирис на сумпор-водоник, т. ј. на трула јаја, морају се преточити на ваздуху. Млада вина, која су лако подложна болестима, нарочито прелому, не смеју се претакати на ваздуху, као ни она, која имају укус на дрво, трулеж, плесан и т. д. у опште судовна вина, јер ваздух повећава тај укус. Према напред изложеном: прво претакање врши се на ваздуху (сем за вина подложна прелому), а сва остала претакања (сем побројаних изузетка), врше се изван домаћоја ваздуха. Ако немамо пумпу или сифон, најпрактичније је вршити ово последње, долањајући славини једну цев од каучука, која пада до дна суда за претакање.

Друга радња, која је неопходна по здраве вина, нарочито за спречавање винског цвета и циквалости, две најчешће болести у нашим подрумима, — јесте *доливање бурди*.

Напуњено буре са младим вином усане до извесне мере: а) јер се вино расхлади и смањи запремину; б) извесан део вина унију дуге и в) један део вина испарава кроз поре дуга, а нарочито око чепа и на врњу.

Једно буре од 228 литара губи 13 до 15 л. вина прве године, а 8 до 10 л. осталих година. У опште се узима, да вино губи годишње 6%, од целокупне своје запремине. На тај начин у бурету испод врња ствара се празнина, коју испуњава постепено ваздух, те се вино може укиселити.

Да тога не би било, бурда се доливају чистим здравим вином, исте квалитете, као што је и вино у бурету. Допуњавање се врши: сваког другог дана првих 15 дана по смештању вина у подрум, сваког четвртог дана идућих 15 дана, једанпут недељно по мстању врња, на даље. Стара вина могу се и једанпут месечно доливати.

Трећа радња око неге вина, *вештачко бистрење вина*, врши се само по потреби, т. ј., ако се вино само од себе не избистри дуже времена.

Циљ вештачког бистрења је, да се из вина брзим таложењем уклоне сви они чврсти делци, који по вину пливају т. ј., да се вино избистри.

Ово таложење врши се на тај начин, што се вину дода било каква безамениста материја (беланце јајета, крв, млеко и т. д.), која се с таложом из вина једини у једно нерастворљиво једињење, па ово постепено, као каква раширена мрежа, пада на дно суда повлачећи са собом и све остале чврсте делце, који у вину пливају, — било пак што се у вино баца какав растресит предмет (картија, песак и т. д.), који или својом сопственом тежином или тежином вина, које у себи унију,

постепено пада на дно бурета, као и поменуто једињење беланчевинасте материје и танина.

Али сем поменутог дејства, што се из вина бистрењем уклањају сви чврсти делови, па међу овим и већином клица-гљивица, т. ј., што се вино избистри и донекле стерилизује, бистрењем се мења нешто и хемијски састав вина, тако: бистрењем се односи из вина један део његовог танина; затим нешто боје и нешто миришљавих материја.

Боју и миришљаве материје нарочито односи из вина крв и казеин; с тога се та два средства употребљавају за декolorисање (одузимање боје) ружичастих вина, као и за уклањање рђавих укуса или мириса из вина.

Вино, које се хоће избистрити не сме бити у превраћу, па чак ни у тихом, јер угљен-диоксид не би дао баченом желатину и др., да се сталожки. Ако се по сваку цену жељи избистрити младо вино, треба вреше прекинути сумпорисањем.

Даље вино не сме бити болесно, јер би гасови који се ослобађају из болесног вина сметали бистрењу; стога и за њих предходно ваља извршити сумпорисање.

Ако се вино прелама, потребно је прво излечити га, па онда избистрити, иначе ће се поново замућати; а ако је вино тегљиво оно неће ни примити бистрење, те је и њега потребно прво излечити.

Најзад вино мора имати довољно танина, у противном по баченом желатину у њега оно остаје беличасто; с тога се у том случају додаје 8—10 гр., танина на хектол. и то пре бистрења.

Најбоље је вршити бистрење по хладном и сувом времену, кад дува северца т. ј., кад је атмосферски притисак највећи.

По извршеном бистрењу вино мора бити у потпуном миру око две до три недеље.

Од приличног броја средстава за бистрење вина највише се употребљавају: беланце од јајета и желатин.

Беланце од јајета обично се употребљава за бистрење фних, белих вина. За 100 л., вина одвоје се од жуманцета 2—3 беланцета од свежих јаја и баци у какву порцуланску чинију: затим се посоле са 10 гр., кујинске соли па свако беланце, па се онда измуче брзавом метлицом тако, да се претворе у пену. Из бурета се одвоји у два шафoла по 10 л. вина, па се у један од њих измуче измучене беланца и брзавом метлом добро измешају с вином. Да се што боље измеша беланце и вино, добро је узети још један празан шафoл, па онда неколико пута преручити ову мешавину из једног шафoла у други, и то са што веће висине. Мешавина вина и беланца измучује се потом у буре и то на махове и после сваке ново-додате количине вино се у бурету добро измеша пружом или расцепљеним витким штапом. Кад се ова мешавина из шафoла измучи у буре, онда се у овај шафoл сипа и ово вино, оточено још у почетку у други шафoл, па се онда и ово вино сипа у буре и добро измеша. Ако пена почне излазити на врањ причекати, док се она не слегне дупкајући шаком око врања, па затим потпуно напунити буре, ударити врањ и оставити на миру 10 до 20 дана. После тог рока из бурета се оточи потпуно бистро вино са прљаве, блатњаве стеле

Желатин је најпрacticније средство за бистрење. Продаје се обично у листићима или плочицама. Употребљава се овако: на 100 л., вина узме се 10 гр., желатина. Измерени желатин потопи се у вече у хладну воду, па се сутра-дан ова вода просије, а на размекшаји желатин сипа 1/4 л. вреле воде и меша дотле док се сав желатин у њој не раствори, ако пак то теже иде, онда метнути суд на тиху ватру и стално мешати. Кад се желатин раствори, онда се из бурета оточи неколико литара вина у шафoл и у овај измучи растворени желатин, мешајући при том стално. Заружиња овог шафoла сипа се сад навраг у буре и при том непрестано меша витким штапом. Напуњено буре затвори се врањем и остави на миру десет до двадесет дана, па се затим на њега вино оточи у чисто сумпорисано буре.

Филтрирање или цеђење вина је циљ, као и вештачко филтрирање, да се из вина уклоне материје, које у њему пливају и чине га мутним.

Филтрирање се састоји у пропуштању вина кроз шупљикаве зидове, који задржавају чврсте материје из вина, као и већину клица болести. Дакле филтрирањем се бистри и донекле стерилизује вино. Пошто је филтрирање много брже од вештачког бистрења, то се оно употребљава у великим винарским раљама, које купују вино од произвођача, довлаче га у подрум, одмах га филтрирају и распорлају. Филтрирање има над вештачким бистрењем сем у раду и ова предности: стерилизовање се врши боље, мање се мења састав вина, нарочито ако се филтрирање не врши у присуству ваздуха.

Има разних врста справа за филтрирање, али се све оне могу ставити у 3 групе, према материји, кроз коју се цеђење врши; тако има:

а) справа, које су састављене од платненх крпа, кроз које се као кроз обична цедела филтрира вино или у присуству ваздуха или не;

б) справа, код којих се цеђење врши кроз целулозу и азбест; и

в) справа, код којих се цеђење врши кроз зидове од печене, негледјосане земље, сличне оној, од које се прави порцулан.

Како је филтар-апарат справа, која не кошта много, којом се лако рукује и која се тешко квари, а међутим је веома корисна, јер се његовом сталном употребом квалитет, а с тим и цена и потрошина вина повећава, то свако виноградарско село треба, да има најмање један комад.

Ето, браћо виноградари, шта треба у главном да знате, па да можете имати добра вина, те да се не дешава, да се у виноградарском селу, у ком лежи велика количина непродатог вина, пије више пива но вина, само зато што је пиво боље израђено него вино, и ако је вино много здравље лиће од пива, — управо најздравије од свих алкохолних пића.

Најзад, и ако сматрам, да су ова упутства за добијање добрих вина лако разумљива за сваког винограда, било одак чим их прочита или по објашњењу, које му може дати његов економ, ипак саветујем виноградарима сваког села, да се удружују и оснивају задружне подруме, јер се само у овима могу остварити сви потребни услови за добијање добрих вина. То је најбољи и најбржи пут

и ваши, да наше вино стекне добар глас, то је пут, којим хете, хтели, не хтели, ударити раније или доцније, па што ће бити јесенас, боље нека буде вечерас, нарочито кад од тога имате само да добијете, а никако да нагубите.

Бож. Ђ. Ранковић.

ГЛАСНИК.

Подизање среских воћних расадника у границама Јужне Србије. — Да би се констатовало досадањи рад код основаних среских воћних расадника у Јужној Србији и узбрало оснивање још неоснованих расадника, — Министарство Пољопривреде и Воде изаслало је свога стручњака г. Павла С. Петковића, који је у току месеца Јуна пропутвао округ кумановски, скопски, охридски, битолски и кавадарски.

Основани срески воћни расадници и ако са скромним буџетским финансирањем, који падају на терет среских привреда, ипак су за кратко време ударили темељ за што снажнију производњу воћних садница, калемова лозе на америчкој подлози и осталих пољопривредних производа, а у циљу подизања полске привреде у тим крајевима.

Важност њихову не треба помњати, чија ће се продуктивност ускоро осетити, када пољопривредници буду из њих снабдевени и отворити им могућност да што пре насаде воћњаке и винограде.

Досадањи рад на оснивању ових установа посматра се са великом пажњом и интересовањем.

И државни срески економци као и њихови помоћници улажу сав труд и вољу, да их што пре подигну на ступањ продуктивности, како би се помоћу њих подмириле народне потребе тога краја.

Ускоро многи од њих моћи ће издавати и веће количине воћних садница, багрема и осталих шумског дрвећа, шибља, калемова лозе, резница и осталог.

Само ове установе треба среске скупштине и срески одбори да их што више финансијски потпомажу, а и народни посланици да обрате довољну пажњу и укажу своју потпору, — јер ће се тиме најпре одужити својој савести и погодити жеље пољопривредника.

Исто тако већ основани државни лозни расадници у Кавадару и Скопљу већ су постигли добар успех за подизање матичњака америчке лозе и производњом калемова.

Почетак је сваки тежак, али по досадањим изгледима и енергичним радом пољопривредних службеника, осетће се ускоро знатан полет на унапређењу воћарства и виноградарства у границама Јужне Србије.

Члан утемељач. — Г. Г. Александар Рашковић, члан Управног Одбора Среског Пољопривредног Друштва и управник Угледног Добра у Топчилеру, и Александар Петровић, магацинар Срп. Пољопривредног Друштва, у знак жалости за пок. Мирком Димитријевићем, бив. економ Среског Пољопривредног Друштва, а желећи да оставе трајну успомену у Друштво, положили су уместо надгробног венца 100 динара, уписујући га за члана утемељача. На овако лепој пажњи другова пок. Мирка Друштво је захвално прилагачима.

СТЕЧАЈ

Ко произведе семена од лудерке или црвене детељине доброг квалитета најмање 50 кгр. да се награди. Такмичити се могу пољопривредници малих посела са своју територија где има Подружња Среског Пољопривредног Друштва без обзира, да ли је произвођач члан Подружња. Награда ће бити 10 и то: две 1-ве, три 2-ве, и пет 3-ће у укупној вредности од 6.600 динара. 1-ва награда биће 1200 дина. (плут и дрњаца); 2-ва награда 900 дина. (плут); 3. награда 300 дина. (дрњаца).

Позивају се такмичари да своје пријаве поднесу преко своје Подружнице или државног економица најдаље до 1. октобра т. г. којом ће приликом предати пробу семена од 1/2 килограма.

У пријави треба назначити: село, општину и срез где је семе произведено; величину парцеле са које је семе произведено и назив исте; укупну количину произведеног семена у оној години; од кад се бави производњом семена и са којег је откоса добијено ово послато семе.

Среско Пољопривредно Друштво набавило је једну машину за истресање и једну машину за чишћење детељинског семена од виљине косице, које ће бесплатно уступити произвођачима детељинског семена на послугу.

Ове ће машине радити у Друштвеном магацину и стављаће се на расположење произвођачима детељинског семена.

Среско Пољопривредно Друштво продужава рок за штампање пољопривредних књига до 1. маја 1924. године и то:

1) За књиге које би се штампале као библиотека Среског Пољопривредног Друштва: Гајење билака за Исхрану Стоке, Градинарство, Живинарство, Поука о ђубрењу стајским и венчачким ђубретом, Ливадарство и Гајење Савња;

2) За књиге које би се штампале као Тежакова библиотека: Гајење лудерке и Црвене Детељине, Њивско Гајење Кромчира, Гајење Лана и Конопља за Домаћу прераду, О Подореду, Преради Шљива, Конзервације Поврћа, Пољопривредно Књижоводство на Добру Нашег Селџака;

3) Као дуварске поуке плакате: Прскање Винове Лозе и Запрашивањем Сумпором; и

4) Стечај се допуњава и овим књигама: Основи Сточног Лекарства и Храњење Домаће Стоке.

Извештавају се о овоме пољопривредни писци и позивају, да се користе овом одлуком Друштвеном.

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (*Prunus mahaleb*) 1 кгр. 30. Дин. лиферије одмах, а сва остала семена за дивљачице, шумско дрвеће, поврће и њивске усеве за јесене сејање лиферије доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михајлова улица број 8. (у дворшту).

1—3

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. претписку друштва
внос пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Преплата се може удељити
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Годоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 29.

БЕОГРАД, 22 ЈУЛА 1923 године.

Година I.

Треба ли шљиву сушити у овој години?

Према извештајима који стижу готово са свих страна, очекује се у овој години обилан род шљива. Тако је и у Србији, а тако је и у Босни. Повољно време које сада траје као и кише, које с времена на време падају доводе и земљи довољно влаге, те се још надају да ће и сам плод бити крупнији од прошлогодишњег.

Шта да се ради са шљивама? Како да се најбоље искористи овогодишњи шљивини род? То су питања која себи постављају сада многи пољопривредници.

Наша јесења шљива, пожегача или маџарка, једним делом извози се у сировом стању, једним делом пече у ракију, једним делом суши и најзад једним делом претвара у лекмез. Те тако разноврсне употребе и прераде као и добра потрошња шљиварских производа на страни највише су и допринели да се наша шљиварска култура у земљи развије у тако великим размерама. Пре рата се обично $\frac{1}{3}$ шљива сушило, $\frac{1}{3}$ претварало у лекмез и извозило у срежем стању и $\frac{1}{3}$ претварало у ракију. Скоро половина произведених шљива бацало се тада у казан, а од тога ни држава ни народ није имао скоро никакве користи, јер се произведена ракија готово сја у земљи испила. После рата извоз шљива у сировом стању знатно се смањило, јер је саобраћај и у земљи и у иностранству тако отежан и успорен, а сирове шљиве не може дуго на путу да издржи. Исто тако и производња лекмеза смањила се за $\frac{1}{2}$ од онога што је некада била, јер је увоз нашег лекмеза у оне земље, у којима се он највише трошио или потпуно забрањен или пак оптерешен толиком царинама, да се тамо не може извозити.

Остаје, дакле, и у овој години као и за ово неколико година после рата, да се наше шљиве искористе највећим делом за сушење и за печење ракије.

Многи наши пољопривредници, који су услед глаго и неочекиваног пада цена сувим шљивама у прошлој години узели мање пара него ли они који су своје шљиве претварали у ракију, не мисле, тако нас'бар уверавају, да суше шљиве у овој години. Ми мислимо да ти пољопривредници греше, јер се не може унапред знати да ли ће се боље рентирати прерада шљива у ракију него прерада шљива у суву шљиву.

Ваља нарочито имати на уму да је у прошлој години цена кукуруза, услед слабије производње, била врло висока, те се слабо рентирала прерада кукуруза у алкохол (шпиритус). Зна се и то да се врло велика количина алкохола од кукуруза употребљаје за пиће, као ракија. Услед слабије производње алкохола од кукуруза потрошња алкохола од воћа знатно је повећана, па је отуда и цена ракији од шљива, коју наш народ на жалост немилости троши, знатно порасла.

Да ли ће у овој години производња алкохола од кукуруза бити мала и конкуренција тог алкохола алкохолу, ракији од воћа слаба као у прошлој години? За сад се то ништа не може знати. Међутим с обзиром на добре изгледе за жетву свих усева, па и кукуруза с обзиром на пад цена житима има изгледа да ће се производња алкохола од кукуруза, жита и кромпира боље рентирати него ли у прошлој години. С друге онег стране с обзиром на велики род воћа, који се очекује, јамачно ће и производња ракије у овој години бити много већа него иначе. Разуме се по себи, да и цена ракији онда мора пасти ако већ још и сада није почела да пада.

Да ли би било под таквим околностима саветно претварати јесењу шљиву у ракију у место да се она суши? Свакако да не би, јер би се могло догодити управо супротно ономе што се догодило у прошлој години: да они који буду некли од шљива ракију узму много мање новца, него ли они који буду сушили шљиве.

Имајмо на уму да се ракија, која се у земљи произведе мора тако рећи силом у земљи и потрошити. Јер данас у свима државама царине на увоз ракије толико су велике да се она тешко може ма где извести. Међутим територија за потрошњу сувих шљива тако је велика да њоме свет никада не може бити засићен, у толико пре што је сува шљива једна врло корисна и потребна витаминска.

Истина је да су цене сувим шљивама доста пале, али тај пад цена не треба приписивати великој производњи и слабој продаји и потрошњи на страни него савим другим узроцима. Ако се сува шљива буде осушила и опремила као што треба, она ће наћи увек ку-

паца. Нарочито у овој години потрошња сувих шљива биће јача него у прошлој години, јер се сазнаје да је шљива у Калифорнији подбацила за читавих 30%, а и у Француској ће бити нешто мања него обично.

С тога можемо саветовати нашим пољопривредницима да и у овој години суше шљиву као и у прошлој години и да је суше са пуном пажњом и марљивошћу како би се она на страни могла што боље уновчити.

Треба сушити шљиву у толико пре што се за њу злато у земљу увози, па се тиме и наш динар поправаља и наш економски положај јача, док се ризијом ништа не увози већ напротив само руши и народно здравље и државна па и народска кеса.

ИЗ ГРАДИНАРСТВА.

Чуварина и берба бостана

I.

Берба бостана.

Кроз 5—10 дана отпочеће увелико берба бостана, те зато није на одмет да произвођачи обрате што већу пажњу, те да би имали што мање штете око бербе а што веће награде за свој труд.

Берба бостана отпочиње чим отпочну први плодови да сазревају. Бостан не зри једновремено. Једни плодови сазревају, а други расту. Берба траје 1—2 месеца. Ако смо закидали „шкопили“ вреже, те сузили веће заметање рода, имаћемо мањи број али већих лубеница. У овом случају берба се завршава за месец дана.

И обратно ако нисмо „шкопили“ плодова ће бити бројно више и берба ће трајати и два месеца.

Лубеница сазрева просечно од цветанја па за 35 дана. Али при сушњијој и топлијој години плод сазри за 2—3 дана раније. Кишнијих и хладовитијих година пре-

баца зреће за 2—3 дана. На присојном и на песковитом земљишту раније сазревају, но на осојном влажнијем и тешком.

У нормалним умереним годинама лубеница је зрела када се сасуши врежи-дозира и листић из заглавка поред петељке-дршке плода. Али у неспорним ово није увек тачно.

Најтачније се утврђује да ли је лубеница зрела или зелена по звуку. Кажипрст се одапиње од палца и куцка свака прва на врежи од корена лубеница по неколико пута и ако се добије потмула, туни звук „туп-туп-туп“ онда је лубеница зрела. Ако се чује звечито звук татан-тан, онда је зелена.

Пеједине сорте лубеница унеколико измаме неприметно сјајност и боју коре када узре, те се и по овоме могу познати да ли су зреле.

Само треба знати да лубеница тачно показује звук да ли је зрела, док се не загреје од сунца. Зато се берба врши изјутра рано, најдаље до 9 часова. Чим се лубеница загреје од сунца не показује јасан звук зрелости.

Истина за брање по звуку треба довољно праксе али је ово и најтачнији начин за сигурност у брању.

Као што се види берба лубеница је деликатан посао за који треба имати више праксе.

Диње по сортама показују разне знаке када су зреле. Код једних сората диња је зрела када јој се дршка петељка почне одавајати од ялода. Код других сората само почне да жути. Неке сорте одају мирис и почињу да жути.

Неке пак не показују никакав знак од горе наведених већ боју коре добијају тамнију или стакленју.

Када се све узме у обзир, онда је јасно да берач треба да располаже сá довољним искуством, па да увек убере дињу баш када је зрела.

Истина код нас се не полаже велика пажња на бе-

ПОДИСТАК

ИЗ ПРИВРЕДЕ ПЛАНИНСКОГА КРАЈА

(околу ужичког)

белешке

ДРАГИШЕ ЛАПЧЕВИЋА

Привреда планинских крајева је у сваком погледу интересантна; интересантна не само у пољопривредном, већ, са свежих трагова и многих заостатака старога оруђа и старих привредних радњи, и у етнографском и у културно-историском погледу. Зато би за практичне сврхе и за научне потребе од врло велике користи било, кад би се прилози о привреди планинских крајева са свих страна јавности саопштили, јер би они врло добро послужили за даља истраживања и проучавања пољопривредна, етнографска и културно-историска.

Мени је као што немам ни времена ни могућности да та саопштења учиним за округ ужички, у потребној потпуности и заокружености. Ипак нешто од онога материјала, што га у својим белешкама имам, одвајам и саопштавам овде, колико друге да подстакнем да тај посао предузму и изврше потпуније. Ове године је 40 година како сам, најпре са сарадњом у „Тежасу“ а по-

том и активном пропагандом у своје крају, отпочео настојавати, колико сам знао и умео, да се и у дело спроводи основна мисао која је била руковођа при образовању Српског Пољопривредног Друштва, мисао: унапређења пољске привреде. За свих 40 година сам ја томе послу био искрено одан, па и сад, под старост, моја љубав према тој мисли није ниуколико малаксала. Али, ако није љубав, малаксала је снага, те нисам у стању обрдити свеколики материјал који ми је нешто у белешкама а нешто у глави. Тек, ипак, држим да ће и ово неколико бележака бити од извесне користи како за познавање привреде једнога краја, тако и за методе којима се треба служити за унапређење пољске привреде у таквим крајевима. Овом другом задатку ће, држим, нарочито послужити неколико белешке о неким сопственим радњама и искуствима.

Ако узможем, накнадно: ћу саопштити још бележака које се односе на привреду округа ужичког, које су неколико пута пространје од ових, неке и много интересантније.

Кукурузи.

Главна народна храна у ужичком округу је кукурузињ хлев. Зато се он сеје свуда, где поље може да успева.

рача. Ако обере коју и доцније но што је требало онда се ипак потроши; а ако обере и коју зелену она дозри као убрана, па се зато на берача и не обрађа довољна пажња.

Али где се рационално негује и очекује већи промет и велика рента, а нарочито, где се води рачуна о моралном гласу произвођача, ту се на брање мора обратити особита пажња.

Има извесне сорте диња, које нарочито треба брати раније за два-три дана но што су потпуно зреле, па их оставити да дозру као убрале. Овако дозреле буду укусније и сочније. Док међутим има друге сорте које треба брати кад су сасвим зреле.

За трговачки промет диње треба брати мало недозреле. Истина овако убрале, поједине сорте изгубе у квалитету, али се могу дуже сачувати и издржати већи транспорт; друге пак сорте убрале недозреле кад дозру као убрале добију у квалитету.

Као што се види берач треба да има довољно искуства и да је берба деликатна ствар.

Берач при берби треба пажљиво да стоји и да не гази вреже. Убрале плодове меће на гомилице по 10 до 20 комада које се после износе из бостана и даље транспортују.

У великим бостанима где има више берача најбоље је да они иду упоредно у одстојању 5—6, корака да би могли једно другоме да добањују лубенице за гомилице.

Када берачи имају довољно помагача онда је најбоље учинити такав распоред да берачи добањују помагачима сваки плод посебнице, који даље добањују с руке на руку до последње помагача остављена, који је на стаји или с краја бостана, који плодове слаже на веће гомилице. Наравно овај посао захтева од берача и од помагача и мало вештине у добацавању и хватању плодова. На овај начин најмање се чини штета јер се најмање гази.

За кукуруз се ретко земља гари. И што има случајева те припремне радње, скорачиње су порекла. Пона се земља гвоји сточним гвојивом.

Оридба у сувопољу и у брду отпочиње на десетак дана испред Ђурђевдана, а ако је пролеће угодно, отпочиње се где-где и од Благовести). У пољу оридба отпочиње од Ђурђевдана, у највећем је јеку о Никољудне (љетњем) и завршује се око половине маја (по старом).

Кукуруз се сеје на сачму (омашке), а с њим као узрод бацају се још и грах и тикве. Окопава се два пут (прашене и ошр).

Најглавније су врсте кукуруза које се у округу ужичком сеју: *осмак*, *креманац*, *дрињак* и *божешки*. Све четири су жуте.

1. Осмак (осморедцац).

Он се сеје у пољу, које се пружа око Скрапежа, Бетине, Мораве и Лујнице. Искује неизнурену земљу и брижљиву обраду.

Клип му је дугачак а зрно крупно и једно, те даје доста приноса.

Кочаљка му је танка, те не може у кошу (салашу) да се уквари, јер се брзо суши.

Где нема довољно берача онда се бостан обере и сложи на мање гомилице и онда подесним корпама износи из бостана и говари у кола на даље транспортује

Приказана слика показује бербу бостана на имању манастира Букова код Неготине 1922. године.

Сл. 1. Берба бостана на имању Манастира Букова код Неготине у 1922. год.

II.

Чуварина бостана.

Плодни су већ велики. Непоштени људи „бацају очи“ и размишљају, како ће без муке доћи до незаслуженог рода. Зато и пољопривредник произвођач треба да размисли како ће да заштити свој бостан. Зато се у овом чланку износи и начин како да се сачува бостан од лопова.

Ради заштите од непоштених људи бостан мора имати потребан број чувара.

На клипу је осам правилних реди. Отуда је кукурузу име: *осмак* и *осморедцац*. Редови су размакнути један од другог, те и то показје брзом сушењу и онако танке кочаљке.

На једином стаблу роде по 2—3 клипа; ако се при копању стабла разреде, клипови бивају велики,

Од награда које су на ратарство раздате приликом изложбе у Пожези 1893. године, највећу је награду однео овај кукуруз.

Он се на пијаци радије купује и од њега је лепши и слађи хлеб

2. Креманац.

И овај је кукуруз са осам реди, али му је клип знатно мањи.

Он се култивацие на самом домаку Златибора. Акклиматизацију је издржао у Кремнима, па му је отуда и име. Успева на 824 мет. надморске висине. Даје добру и благовремену бербу и лепо зрно.

(Наставиће се).

Оглашујте у „Тежану“

Чувар који се зове „бостаница“ треба по ижуштву да познаје добро неговање бостана а нарочито да је вешт у оцени кад је арео. Јер, бостаница је често пута не само чувар него и стручњак који ради лично или под чијим се надзором ради и који управља целокупним радом.

Колики је број чувара потребан, то зависи од разних околности и од организације заштите.

Где мање наспру лопови на бостан, кад је удаљенији бостан од путова, вршине, шумица и насеља узима се мање чувара. Напротив, где има више непоштених људи који наспру на бостан, где је бостан ближе насељу, ближе пољских путева, до вршине шуме, кукуруза или винограда, ту треба имати више чувара.

На 2—3 хектара довољан је један поуздан чувар. На бостан од 3—10 хектара потребна су два чувара. На бостан од 10—50 хектара довољна су три чувара.

Колико ће чувара на једну површину бити зависи још и од организације чуварине, и од вештине чувара, као и од средстава са којима чувар располаже.

На малим бостанима око пола хектара довољно је један чувар какав слободнији старац са пушком који и иначе није за тежи физички рад, једна проста колиба на средини бостана и то је све.

Али на већим површинама може бити и веће организације, више средстава и више уметности да би се бостан сачувао од непоштених људи.

Прво треба имати поуздане чуваре, које треба заклетн по чл. 13. зак. о чувању пољског имања да би њихов реферат о каквој штети или крађи био потпун доказ.

Чувари треба да су наоружани сигурним оружјем.

По бостану треба, на местима одакле је најпрегледније, направити колибе које могу бити од најпростије материјала: од шуме, трске, сламе или покошеног корова. Врата-отвори треба да су таква и толика да се не може споља оценити да ли је чувар у колиби. Колибе не смеју бити с краја бостана, али ипак даље од средине а ближе периферији од стране јаруга, шума, путања шуме или високих усева.

Ако је велика површина бостана, а нарочито када је терен раван, онда је добро да се направи и „чардак“ одакле би се прегледно видео цео бостан.

Чардак се прави када се четири греде утврде у квадрату у средини бостана, које се повезу попречним пајантима. На висини од 2—5 метара вежу се хоризонталним прецагама, на којима се направи кривет са надстрелицом, на који се пене ступеницом која се направи од две мотке, на којима се не прекивају прецаге.

Овакав чардак мало кошта али је врло практичан и zgodan као стражарско и контролно место, нарочито на бостану велике површине одакле би могао и главни чувар или надзорник водити контролу.

Где се не располаже грађом може се место чардака направити од земље хумка 1—2 м. висине на чијем би врху могао бити постављен вењак одакле би се zgodно могла вршити контрола.

При интензивнијој култури бостана и на великим површинама најпрактичније су покретне на точковима ку-

ћице-колибе у виду вагона, који по одређеним стазама мењају место по потреби. Овакве су кућице врло практичне и могу заменити и колибе и чардаке као и покретну канцеларију и одмористе сопственика бостана.

Овакав је покретна кућица у виду вагона у употреби на бостану манастира Букова, која се види на приложеној слици.

У поред свеколике пажње бостанице, вешти се лопови ипак прикрадају и краду бостан. Лопови обично долазе од стране пута шуме, јаруге, кукуруза, и у опште од стране положаја одакле могу брзо да украду и побегну.

Зато је добро да се с краја бостана на оваким странама повезу пси који при прикрадању лопова лако осете и онда лају те онда чувари обрате пажњу на ту страну и крађа је сузбивена.

Где су границе бостана праве, још је zgodније да се кроз алку проведе жица на огради, а на висини један и по метар, тако да се алка креће од једног до другог краја; за алку се са ланцем око врата завеже лас који се може кретати по жици од једног до другог краја. На овај начин псето, чим осети лопова, оно лаје и иде ближе к лопову, те прецизније одређује где је лопов.

По себи се разуме чим чувар осети лаже он обратн пажњу на дотичну страну и крађа је спречена.

Где је бостан „на ударцу“ и има много непоштених људи, одличне резултате за заштиту бостана могу дати и нарочито бостански топчићи, пиштољи на овај начин: С краја око бостана утврди се кочињима танка жица поред земље у висини 10 с. м. у два реда у одстојању по 1 метар. Од жице дубље у бостан утврди се међу два кочиња мали нарочити сточићи или обични пиштољи при самој земљи међу лиште бостана, тако, да се и не примећују. Пиштољи односно „топчићи“ напуне се на познати начин. Помоћу канала или танке жице доведе се у лабаву везу обарач одапнутог топчића, пиштоља и жице хоризонталне таче, да кад се затегне жица, повуче обарач и пали топче-пиштољ.

Ову жицу од обарача треба иза пиштоља пребаци преко каквог кочиња или кукве, те да би се при затезању жице у потребном супротном правцу могао да се обарачем окине пиштољ.

Кад лопов уђе у бостан не може да прође а да погом не закачи жицу, услед чега се затегне веза између жице и обарача пиштоља. При затезању, повуче се жица и експлодира.

На овај начин лопов ће се сузбити и да не дође у крађу, јер је немогуће да се сачувају да не закаче или нагазе жицу.

А ако који и дође биће заплашен да се никад не сети да пође у крађу бостана. Многи бездушници ове пиштоље обавили пуне и оловом (не само барутом) те имају за циљ не само да поплаше лопова већ да га и убију или бар повреду.

Везе и распореди оруђа могу се тако поставити да једновремено експлодирају више оруђа.

Ради заштите бостана чине добу и сузбијању лопова и тако авана страшила.

Страшило је у ствари маскирање бостанице који стоји у бостану. Узме се један ракласт колач око 2 метра висине. Ракле се зашиље и завију у земљу. При врху ниже да 40 с. м. прекује се једна пречаница дужине руку човечије. На предњем делу при врху умота се врх или се набоде каква тиква и метне каква стара капа или шешир што маскира човечију главу.

Ракле се обуку у какве старе неупотребљиве чакшире (панталоне), а средина се заорне каквим шкартираним гуњцем или капутом крва чије се рукаве протну прегаче — „руке“.

У сумрак и из даљине овакво страшило* изгледа на човека — бостаницу која стражира те се од њега одбију лопови.

Наравно према средствима ово страшило може бити боље направљено и да још јаче маскира чувара. Ова страшила не остају стално на једно место већ се преносе и загадају на разне стране.

При чувању бостана, најбоље би било да на смену стражаре где има више чувара, али да су увек распоређени по бостану, а не да заједно чувају. Али где је само један чувар то је немогуће издржати. Зато је најбоље да чувар завања место одморшта. Најбоље је да спава ван колибе или да мења колибе. Сем овога добро је да ложи ватру на страни која је изложена крађи. Али бостаница ноћу треба да избегава бављење око ватре јер непоштенци људи њега добро виде а бостаница од ватре не може ништа далеко да види.

Потребно је на овом месту да се напомене да се води довољно контрола над чуварима; да чувари не напуштају бостан или да не издају. Ово се постиже чешћим изненадним доласком у бостан дању или ноћу.

Само при ноћној посети потребно је да има сигнал (на пр. пистаљку) да се по доласку одмах јави и да тражи одмах одговор уговореним знаком, према коме ће се оценити да ли је сваки на свом месту.

Оваквом организацијом сачуваће се бостан од лопова ка и сопственик од разне непријатности.

Код нашег народа постоји уверење да бостаница лопова у бостану има права да убије, јер вели, да сваки може да одгаји бостан за своју кућу пошто он не тражи ни велики простор ни дуго време за доспевање. И кад то може, онда кад иде другоме да краде, да други има права и да га убије.

Одгајивачи, сопственици једнако потенцирају ово мишљење ради застрашивања лопова, ради сузбијања крађе.

Међутим ово је погрешно мишљење. Дужност је да се сузбије лопов да не учини штету, а кад већ учини, да се ухвати или позна и онда има доста начина да се од лопова штета накнади и лопов казни.

Једино у одбрани живота од лопова бостаница може употребити оружје.

Архимандрит Рувин.

Питања и одговори

Питање: Ове године ситни црни мрави упропашћују ми површе, нарочито кељ, купус и карфиол. Цео корен ољуште код нове расађених струкова, тако да кад се сув струк извуче бели се корен.

Молим уредништво, да у једном броју „Тежака“ изволи дати практичан упут, да од мрва спасем површе. Ни 10% расада не остаје поштеђен од њих.

прота *Филип Мијашиновић*
члан драгачев. пољопр. подружине.

Одговор: Најбоље средство уништавања мрва је отров. Треба наспати у главини улазак њиховог мравина, једну малу кашику арсеник-препарата (Уранија или другог). Мрави носе на својим ногама смуда отров и кроз неко време жена и мрави гину од отрова, затим гине и цело гнездо.

Н. Баранов, асистент.

Питање: Уназад неколико година опазили су многи наши задругари, а и други, да нешто млади кукуруз док се не огрне у жилама подасјена и кукуруз, разумије се осуши се, те тако усеве готово попола проријеђен, а негде и више. Говорили смо између себе: „била је земља хубрена са незгорелим хубретом или неки веде у преорици, изорана земља и т.д., па се залегу разни црви и сијелу кукуруз“.

Али ланске и ове године поново; пуно штете; и ми почесмо то озбиљније проматрати.

Установили смо да штеточине има у свакој земљи, била она или ова. Искупило млади кукуруз, који се осушио најемо један или два црва у жилама. Извадио истом кукуруз кад ли по три заједно навалила се на вртају срце кукуруза. Па нам нико не може да каже како би се од тога црва бранили. Зато се обраћамо Вама за упуту и у прилогу шаљемо та 3 црва, које смо нашли под тек изниклим кукурузом.

*Српска Земљ. Задруга у Драгачева
Б. Градишка.*

Одговор: Ларве су од бубе *Agriotes lineatus*, која узрокује велику штету земљорадњи. Ларва живи под земљом 2—4 године и једе подземне а такође и надземне делове биљака. Ларве су округле, дугољасте, танке, тврде као кост, са врло дугачком задњим оделком. Оне имају кратке пилке, три пара кратке тричланкасте ножице. Одрасле бубе излеђују лети. Оне полажу многобројна јаја на површину земље или под земљу. Ларве се хране у почетку хумусом, за тим земљиним коренима и додијне подземним и надземним стаблом. Као храна служе им жиле сваке биљке неопређено. Ларве могу доста дуго гладовати и бити при овом живи. Зимски оду се у дубини земље. У пролеће уздику се к површини земље и гладне, жудно пождиру усеве. У почетку јула устроје на дубини 10—15 см. омак у којом се претварају у лутку. У августу претварају се у бубу, но ту остају у окулу до пролећа следеће године.

Борба с овом штеточном може бити на невеликом пољу овако. Треба разрезати кромпир и воложити на

Уписујте се у Задругу.

површину земље. Ларве и бубе скупљају се под кромпир. Сваки дан треба прегледати овде и уништити ларве и бубе. На великом пољу борба може бити само културним мерима. У рано пролеће сеје се на зараженом пољу грашак или друга биљка, која сазрева рано. После жетве оре се земља у жарки сунчани дан. Ларве скоро све, које се изнесу на површину, угину. Такође угину оне и од птица. Орање се мора поновити неколико пута. У августу треба орати дубље да би разрушили окца и уништити лутке и бубе. Ово средство треба применити неколико година, и тада ће полне бити слободно од ларва и штета од *Agriotes lineatus*'a.

Никола Баранов, асистент.

Белешке

Ужад за везивање снопова. — Време је жетви, па је корисно да упозоримо наше пољопривреднике на један начин прављења ужади за снопове, који код нас није одомаћен. Нека га опробају, па ће се уверити о његовој практичности или неприлици.

Код нас је до сада било уобичајено везивање снопова ужама од овса, ражи, пшенице или врбе. И тај начин има својих негода, од којих је највећа она, што се ужетом уноси страни семе, те се оно после сејања множи и тако се не добије чист усељ, ни чисто семе за сетву. Друга је негода што је дугубо правити таква уjeta, а она служа само једанпут, па се после бацају.

Начин о коме ћемо сада говорити одомаћен је у страним земљама (Ческа и др.), а опробан је и код нас (у Добричеву, Ваљево).

Једино што му се у садашњим приликама може приговорити то је, што је доста скуп, али кад се узме, да се такво уже може да употреби два пута, па и три пут, онда ће и тај приговор, бар за извесне прилике отпасти.

Ствар је проста.

Начин се једна дашчица четвртаста, са злобеним ивицама, 5—7 см. дуга, а толико исто широка, дебела око 1 см. На средини се пробуши. Кроз рупу се протие врца од мавиле или куделе и завеже чвор. Уже без чвора да је дугачко око 110 см.

Овако направљеним ужетом веже се сиоп по средини, притегне чврсто и слободан му се крај обвие испод дашчице три пута не завежујући никакву замку или чвор. На тај је начин сиоп врло лако одвезати, ако се само слободан крај уjeta одвије три пута (н. пр. на самој вршालици), а уже баца на страну и сачува за идући усељ. Ако је врца довољно дебела онда ју удвостручити. Свако, ко покуша, може се уверити, да је сиоп чврсто везан. Ко буде спремно довољно ужади преко зиме, тај ће за време жетве знати мање да губити у припремању ужади и у везивању снопова, које овим ужетима иде брже.

А. Ј.

ГЛАСНИК.

Позив на упис ученика у средњу пољопривредну школу у Ваљево. — Управа средње пољопривредне школе у Ваљево упутила је преко службених новина позив за упис ученика. Услови за кандидате су ови:

1. Да се пријаве молбом с документима до 1. септембра т. г. управи школе у Ваљево.

2. Да нису млађи од 15, ни старији од 19 година (подносе крштеницу).

3. Да су свршили 4 разреда гимназије, реалке или нижу пољопривредну школу (подносе школска сведоштва). Они, који долазе из нижих пољопривредних школа, полажу пријемни испит по прописаном програму, који се може добити од управе школе у Ваљево.

4. Да су доброг владана.

5. Да су поданици Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

6. Да су здрави, чега ради се подвргавају лекарском прегледу у Ваљево пре коначног пријема у школу.

7. Да поднесу изјаве родитеља или старатеља, потврђене надлежном власти, да им одобравају ступање у школу и да ће плаћати трошкове школовања.

Изузетно за ову школску годину неће бити интерната, већ ће ученици становати и хранити се у вароши.

Министарство Пољопривреде и Вода доделиће извесном броју ученика новчане потпоре.

Школска година почеће 1. октобра, а пријамни испит обавиће се у септембру т. г.

А. Г. Ј.

Помоћ окружног одбора подружници. — Окружни Одбор округа топличког према својој финансијској могућности за ову годину, издао је на име помоћи 200 динара Окружној Пољопривредној Подружници у Прокупљу.

Овим путем Друштво изјављује своју благодарност на овој скромној помоћи са жељом да се самоуправна тела и осталих округа, срезова и општина у овом погледу, угледају на Окружни Одбор округа топличког и прилозима притекну у помоћ својим месним Пољопривредним Подружницама, да би им се тиме створила могућност за што обилнији рад.

НЕКРОЛОГ.

† Мирко Димитријевић,

економ Српског Пољопривредног Друштва.

Умро је један од веома преданих службеника друштва, Мирко Димитријевић економ 14. јуна ове год. у рукама своје старе и ожаложене мајке, у селу Градњи, среза пчињског, округа врањског. Ту тужно вест саопшти нам његова фамилија.

Пок. Мирко затекла је наша евакуација 1915. год. као ђака Виноделско-Воћарске Школе у Буковку код Неготина, те се као такав са осталим младима под познатим тешким приликама евакуисао кроз Албанију. Време од три године, пошто беше малолетан и „недорастао добром кољу и свјетлом оружју“, провео је на пракси у Бордо-у у Француској, тиме проширио и учврсто своје знање стечено у школи, да по повратку у своју обновљену и проширену Отаџбину, користи и себи и својој околини. „Али авај за мало бејаше“.

Пок. Мирко упознао сам на наложи воћа коју беше приредило Српско Пољопривредно Друштво 1920. године

у Скопљу. Мојим доласком за привременог секретара Српског Пољопривредног Друштва, имао сам довољно времена и прилике, радећи са пок. Мирком, да упознам његове особине, добру вољу и труд. Немаше постоја кога он остављање од данас за сутра. За њега не постојаше прописано канцеларско време. За њега беше штета да и један момент и празником проведе ван Друштва. Он рађаше од зоре до мрака, често пута и до неко доба ноћи. Нисам га само ја познавао као таквог. Познавала га је цела Друштвена Управа и све особље, па и сви друштвени чланови који су ма и једном обишли Друштво, и у канцеларско и ван овога времена нашли су га ту и упознали као доброг радника. Па ко га од нас свију још не жали ?

Августа месеца 1921. год. отишао је пок. Мирко у стални кадар ради одслужења свог рока у војсци; тиме је упражњено било место друштвеног економа и требало је расписати стечај за другог економа на његово место; али цела Друштвена Управа сагласила се је у томе, да се стечај не расписује већ да то место остане празно до његовог изласка из кадра, а друштвено особље ово прихвата и изјави, да ће већим напором у раду вршити и дужност економа, само да би то место остало опет за пок. Мирка. И он је одслужно свој рок у војсци-бачкој чети, положио је испит за резервног официра између прих. вратио се опет на своје старо место у Друштво и као његов економ наставио свој рад. Управа Друштвена гледала у њему свог доброг чиновника.

Фебруара т. г. пок. Мирко разболи се од грипа. После неколико дана устаје и ради. Скреће му се пажња, препоручује му се да се одмори и он се најзад решава да оде у своје место рођења, ашто му се олобравља и потребно одсуство. Месеца априла писаше ми, да му је боље и да ће ускоро добити потпуно здрав и да се нада, да ће својим напорним радом надокнадити пропуштено време, али у место њега дође нам жалосна вест да је преминуо !

Јадни Мирко, почивај мирно, Бог да ти душу прости и дака ти црна земља!

Алекс. П. Рашковић.

Записник

XIV. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 5. априла 1923. г. у дому Друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. Др. Вела Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Вања Т. Радоновић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, Павле Петковић и Другутин Срећковић. Седница је присуствовао и подружнички инспектор г. Драгиша Лангвајн.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I

Прочитани су записници од прошле седнице и усвојен је са извесним малим изменама.

II

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора о понудама и то:
а) по понуди Бр. 2838, да се бодљикава жица не откупљује, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се понуђена бодљикава жица не набавља;
б) по понуди бр. 8093, да се откупе понуђени макаса за

шишање оваца, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се понуђена број макаса откупи по цени назначеној у понуди;
в) по понуди бр. 3094, да се откупе понуђене воћарске макасе. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се откупи целокупни број понуђених макаса по ценима назначенима у понудама;

г) Саопшteni је извештај Главне Дирекције Државног имања „Беле“ да је семе од мужара продато по 800 динара хивитал и да га Друштво не може уступити. — Одбор је ово писмо примио знању.

III

Прочитана су мишљења и предлози подружничког инспектора и то:

1) по акту бр. 903, — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да друштвени и подружнички чланови уштедвају по 30 динара годишње ако желе да стекну права, која уживају и чланови подружница;

2) по акту бр. 2448, — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се прими цео предлог;

3) по акту бр. 2253, — Одбор је усвојио мишљење инспектора и одлучио: да се жалба противу избора нове Управе у пољопривредној подружници округа топлоћног не може примити, пошто је избор Управе извршен правилно и у смислу правила за подружнице.

IV

Прочитани су списак са квалификацијама пријављених младина за одабирале на праксу у Чехословачку по сврхасном конкурсу. После дискусије Одбор је одлучио: да се свих 15 пријављених младина приме и одреди је члан Управе г. Душан Ђатић, коме ће се издатила дозвољена на територији наше државе по одређеној вољак; а на територији ван наше државе по 300 динара дневно и подвојна трошкови по рачуну.

V

Прочитана су саопштења:

1) извештај бр. 2521. г. Заравка Петровића о одржаном предавању у Валостанцима. — Одбор је примио знању и одлучио: да се г. Петровићу паше да одмах пошаље рачун о путним трошковима;
2) молба бр. 2779. којом Надрдориншито Селнарства у Беођелији тражи да му се пошаљу на почет воћарске макасе. — Одбор је одлучио: да се Надрдориншиту паше да му се макаса не могу издати на почет;

3) саопштење и програм Земљоделске Једине Чехословачке Републике о сајку која ће се одржати у Прагу од 16. до 21. маја о. г. у Прагу. — Одбор је примио знању и одлучио: да се објави преко „Техаса“;

4) реферат бр. 7017. подружничког инспектора о чувању књишта. — Одбор је одлучио да се са овај циљ вараде отисци да књишта за која нису нарађена, да се књишта и отисци нумерисну, и да се сна нумерисна књишта предаду на чување под одговорношћу економу Друштвеном по инвентару;

5) извештај бр. 3022. благајника друштвеног о предаји и пријему дужности. — Одбор је примио знању и одлучио: да се упути на мишљење Финансиског Одбора;

6) молба бр. 2896. Српске Централне Библиотеке у Сарајеву — Одбор је одлучио да јој се бесплатно изда комплет „Техаса“ за 1922. годину;

7) прочитане су изјаве захвалности г. г. Др. Јована Циђића и Обрада Б. Благојевића на избору за почасне чланове. — Одбор је примио знању.

VI

Члан Управе г. Вања Радоновић државни економ округа Београдског саопштава да је добио изређење од Дирекције Пашна да преда Друштву на рачун пресуде за ратну штету једну малушну за пречишћавање детаљноског семени и њихову вредност отпише од друштвене пресуде за ратну штету. — Одбор је ово примио знању и одлучио: да се малушне пренесу у магацин о трошку Друштва.

Са овим је седница закључена.

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво
ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
Хрватска Банка за промет с иностранством и. д. ЗАГРЕБ.

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БЕЗА ВОЖИЋА. — ИЗВРСКА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свевстране услуге даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрински Трг бр. 7.

НАЈБОЉЕ СРЕДШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЕЈАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрински трг 1. Телеграма: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-33.

Главно заступништво

Mc. Cormick'ovih tvorevina.
International Harvester Company
of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне МС. СОРМИКОВЕ

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и само-везачице,

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormick,
Deering, Plano, Osborn, Millwauke,
Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕ-
ЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ,

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семена.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал „Верморел“ по 650 дин. ком.	
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по 20	„
Сечке за репу и бунаде.	600
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди	4000
„	13
„	4500
Бајерово-немачко сиршице (флаша од 1 2 к.)	30
„	1 к.)
„	55
Азбест-филтре за вино (од 30 л)	1000
Стаклене врињеве за пресијање	150
Желатин за бистрење вина	120
„	кгт.
Азбест за филтрирање вина	100
Рибљу бешику за бистрење	2
„	грам.
Резервне федере за маказе	5
„	ком.
Семе репе-угриљаче	10
„	кгт.
Сулпор у шипкама	0,50
„	ком.
Семе прота	7
„	кгт.

Јаја за насад од белих и јареби-
частих талијанских
КОКОШИ

и белих вијандота продаје Управа
Ратарске школе у Шапцу по 2
динара комад

3-3

Пресе за цеђење воћа од 10 и
20 лит. Дин. 250 и 300.

Пресе за цеђење парадајзи од
20 лит. Дин. 350.

веома подесне за домаћу
потребу и

Жетелице систем „Амби“

добијају се уз пошиљај новца
унапред код Јосиповића и
Поповића гвожђара

Београд—Сава

3-3

Друштво „Трактор“.

Немањина ул. бр. 9. Београд.
Канцеларија Соколска ул. 19.

Добили смо: Сточне вршалице са чекмом.
Фабрике Х. ЛАНЦ Дин. 5.800

Везачице **Фабрике Масеј Харис**

Жетелице, косачице, коњске грабље.

3-3

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. пренеску друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се може уједињити
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Годоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 30.

БЕОГРАД, 29 ЈУЛА 1923 године.

Година L.

Да би повећали производњу пшенице, повећајмо и производњу пићних биљака

Производња пшенице може се повећати или повећавањем површина, на којима ће се та биљка гајити или пак повећавањем приноса пшенице по хектару. Сеоска имања су у нашој земљи просечно мала имања, те се са проширивањем површина под пшеницом може ићи само до извесних граница. И овда не остаје ништа друго него да се примени друга метода, повећање приноса по хектару, или како се то друштво каже да се уведе интензивирање пољске привреде.

Приноси од пшенице су код нас неизмерно мали, два и три пута мањи, него у другим пољопривредно напредним земљама. У повећању приноса са 1 хектара баш се и огледа уместност и спрема пољопривредника, и примена рационалне пољске привреде, по приносу се и цени колики је и какав напредак у пољској привреди учинила једна земља.

Земље, на којима се гаји пшеница код нас нису увек ни оране као што треба, ни довољно очишћене од коровских биљака, а још мање ђубрене кад и како треба. Пшеница, кад су повољне атмосферске прилике на многим њивама просто се гуши од силног корова и у приносу знатно подбацује.

Како се то стање може поправити?

Свакако бољом припремом земље за гајење пшенице, и то гајењем пред пшеницом окопавања: кромпира, репе, и т. д. са којима ће се и очистити земља од корова и боље приугодити за гајење пшенице.

Гајењем нарочито шећерне репе не само да би се у нашој земљи повећала производња шећера, чији нас увоз милионима динара сваке године кошта, него би се немновно — с обзиром на бољу обраду земље и ђубрење, које захтева шећерна репа — и знатно већи приноси од пшенице добијали, као што је то доказано у свима земљама где се шећерна репа рационално гаји. Али и то гајење окопавања, нарочито шећерне репе, захтева многу равну снагу, која је данас и доста ретка и доста скупо кошта, те поред тог начина за повећавање приноса пшенице треба потражити и који други.

Један такође врло добар начин за повећавање приноса од пшенице јесте гајење пићних биљака: луцерке, детелине, еспарзете и сејање пшенице после тих биљака. Тамо где се гаји детелина, луцерка и еспарзета земље су чисте од коровљивих биљака, јер их оне прве угушују у порасту и на њихов се рачун развијају. На површини таквих земља се нагомилavaju одпади од лишћа и стабљика поменутих пићних биљака, те стварају један врло добар слој плодног хумуса. Па онда живе тих пићних биљака, које имају особину да привлаче азот из ваздуха врло су богате у том састојку; и оне остају у земљи после жетве и обогате је азотом. Цени се да се једна земља, на којој је расла луцерка 4 или 5 година обогати азотом са око 400 кгр. по хектару, а то би исто значило као кад би се та земља пољубрила са 80.000 кгр. доброг стајског ђубрета. Није ни чудо што пшеница, кад на такву земљу дође показује бујнији пораст и доноси велике приносе.

Но да би се постигли добри резултати у гајењу пшенице после поменутих пићних биљака, треба да су оне саме подешене за место односно земљу, на којој ће се гајити. Луцерку треба гајити у дубоким мало кречним земљама и под топлим климатом; детелина напротив успева боље у средини, где је атмосфера влажнија, а земља свежија. Тамо омет где би због велике количине кречњака у земљи и луцерка и детелина деле врло слабе приносе, може се с успехом гајити еспарзета.

Да би пораст па с тим и принос ових пићних биљака био добар, а нарочито да се и коровљиве биљке у њима не би развијале, и земља за њих треба не само да је добро припремљена него и да је и њабубрена, ако је мршава оном ђубрстом ђубрета, које оне траже, а нарочито кречом, калијевим и фосфорним ђубретицама.

Пшеница, која се гаји после пићних биљака, тражи извесне неге, на које треба свагда обратити пажњу. За се да после преоравана земља, на којој су расле поменуте пићне биљке остаје бувава и неслегнута, а погодбе за пораст пшенице у таквој земљи нису повољне, јер пшеница тражи довољно слегнуту и равну земљу. Да би се та негода отклонила треба орање земља, на којима су расле пићне биљке на неколико недеља пре сејања

пшенице извршити, затим земљу повлаћати иза орања кавким тежим, нарочито зупчастим ваљком, па онда подвљати у неколико махова пре сејања и опет повлаћати после сејања.

Тако спремна земља за гајење пшенице биће нарочито богата у азоту; да не би оскудевала и у другим састојцима биће корисно да се наубори још са фосфорним ђубретом (400—500 кг. томасове згуре или сулфур-фосфата) и калијевим ђубретом (хлорид калијума 100 кг. на хектар), те ће се тако добити и врло једро и тешко зрно.

Увођењем пићних биљака у плодоред не само да се земља врло добро припрема и природно ђубри за пшеницу, те се и већи приноси постигну него се још и производи за стоку обилно хране, која је у суншним годинама, над траве на ливадама изгоре, од неочекиване користи. Добром исхраном стоке добија се не само и доста и доброга меса, млека и др. животињских производа него још и довољно и доброт ђубрета, које корисно може да послужи за ђубрење других биљака нарочито скопавина. Најзад увођењем пићних биљака ради повсвања приноса пшенице смањује се површина земље, која се на једном нмању има др оре и ђубри, те се онда остатак зиратне земље може и боље да обради и боље да наубори, па и боље у сваком погледу да искористи.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити живину.

У априлу и мају је сезона извођења пића. Кад пиле изађе из јајета домаћица га готово одмах храни јармом од кукуруза, држи га два дана у соби, а затим га пушта да се квочка о њему брине, само понекад баца у разно доба дана шаку или две куване јарме и врло ретко пшенице. Такво је храњење сасвим неправилно:

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПРИВРЕДЕ ПЛАНИНСКОГА КРАЈА

(округа увјечког)

белешке

ДРАГИШЕ ЛАПЧЕВИЋА

Друге врсте кукуруза у Златибору не могу зрење да достигну. Зато и јесте важна особина *креманца*: што он, и код све ограничености лета и код свеколике суровости климе, достиже *пошћуно* зрење. У том погледу (као *скорозрелица*) односи победу и над сељским кукурузом.

Одакле је и кад овај кукуруз у тај крај донесен — не зна се. Стари свештеник Захарија Захарић ми је пре 40 година причао, па то и писао: „Овај се кукуруз сеје у Кренима од како ја памтим“. А он је *Шада* већ памтио око 60 година.

Креманец се сеје до краја априла. Насева се врло често. Али се приметило да се боље исплаћује кад се ређе остави, јер на ређини буде на једном стаблу по 3—4 клипа.

Сеје се после стрмице, пошто се најпре земља угари. Ако је за кукурузом, онда се сеје у прву бразду.

у резултату добијамо велики проценат смртности и израсте ситна, мршава живина, какву у великој количини видимо на нашим варошким пијезама.

Да би смо добили здраву живину, која би својим растом и тежином одговарала захтевима извесне расе, треба знати, како ји треба хранити и зашто је треба хранити баш тако, а не другаче. Само ћемо јој тада моћи дати потребну негу и храну и тек ћемо тада добити потпуно развијену и здраву живину.

Не може се дати одређени рецент оброка за живину, као што неки мисле, јер количина и квалитет хране зависе од много узрока и пре свега од тога, зашто је одређена живина. Носићима ви морате дати једну врсту хране, меснатој раси другу, чистокрвнјој живини сваке врсте трећу и т. д.

Постепено ћемо разгледати свак врсте норме односно хране, и у истом ћемо изнећи закључке примене опште улове оброка и говорићемо о храњењу пића. Помоћу хемије човек зна све саставне делове готово свих материја, које је он видео у свом животу. У области која нас интересује, т. ј. у области зоотехнике, главне су хемијске материје с којима ћемо увек долазити у додир: азотне материје, безазотне (угљаводоничне), и масти, а осим тога неке минералне материје и вода. Из тих материја, у извесној пропорцији, састоје се месо, кости, јаје, његова љуска, перја и др. Све се то у извесној количини садржи у храни као: пшеница, овсу, кукурузу, конопљи, лану и т. д.

На тај начин знајући колика је количина беланца и т. д. потребна за развиће живине, за образовање јајета код одрасле, за добијање масти за време гојења, увек ћемо умети изабрати такву храну, која ће у организм живине унети неопходну количину потребне хемијске материје.

При рачунању количине хране треба имати у обзир

Креманец доспева најдаље друге половине септембра; али, у колико се пре посеје, у толико пре сташе. Угри увек добро и добро рађа. Шаша му је за стоку врло пријатна, јер је ситнија него ли шаша од других врста кукуруза.

Хлеб је од овога кукуруза много слађи, и за то се на пијази креманец скупље продаје него ли други кукурузи.

3. Дрњак.

Он је нешто крупнији од креманца и већер је клипа. По свој прилици донесен је у ове крајеве из Дрњика, па је овде аклиматизован. То се утврђује и по облику клипа, који има 14 рели, као год и *крујански кукуруз*, који је 1894. год. од стране Српског Пољопривредног Друштва препоручиван.

Дрњак се сеје по прљашума у Негбини, Бураћи и околним планинским селима, у којима је народ оскудан са зиратним земљама,

Зрно је пуно и једро, обилато рађа, те не уступа креманцу.

У кошу се не квари, зрна са свакога клипа су сигурне кљивости.

да је свакоме организму потребно више хране на јединицу тежине у младости него у старости. Значи треба давати пилићима храну, разучувајући на сваки килограм пилића 95 грама првог месеца, 90 гр. другог, 80 трећег и т. д. до 5 месеци, зауставивши се на 60 гр.

Например треба да наравате 20 комада пилића старијих по недељу дана. Тешки су по 35—45 гр.; значи сви су заједно тежки 900 гр. т. ј. отприлике 1 кило. Значи треба им дати 95 гр. хране. Јаје без коре тврдо скувано тешко је 35—45 гр. Значи морате вашим пилићима дати 2 јаја дневно, т. ј. пола јајета за један оброк.

Велика је заблуда мислити да је довољно купити чистокрвну носилу и да ће она, независно од хране, носити својствену јој количину јаја.

Из више наведеног се види (у томе се сваки читалац може убедити на опиту у току времена од две недеље), да је кокош као машина, која храну која се њој даје прерађује у сретства за храњење човека т. ј. јаја и месо. Дајте кокошки потребну храну и кроз 3—4 дана гледајте колико ће и каква јаја носити, затим прекините тај правилни оброк, умањите његову количину и учините да буде једнолик, т. ј. храните кокош, као што је обично код нас хране, само кукурузом или овсом, или најгорим отпадцима и овет кроз 3—4 дана ви ћете видети огромну разлику у количини и квалитету јаја. Ваша машина-кокошка не добивши довољно горива не може да ради. Например ми знамо да се јаје састоји из љуске од 11 до 13%, беланца 60%, жуманца 27—29%. Мехути се љуска састоји од воде 2%, креча 97%, магнезија 1%, фосфора 0,75% и неких органских материја. Жуманце се састоји из: 50% воде, азотних материја 16%, масти 31%, мало угљеводоничних и минералних материја. Беланце: 12% азотне материје, 75% воде, масти и угљевод. материја 1% и мале количине минералних материја.

Значи, да би кокошка могла сваки дан смети јаје,

4. Пожешки.

Ова врста кукуруза постала је у пољу око Пожеге мешавином разних врста: оне су се узajамно одлобавале, а тежаки су одабирали најбоље клипове за семе. На тај су начин добијали врло крупну врсту; и по клилу и по зрну.

Њега има од 10 и од 12 реда. Оба су крупни и врло добри за храну.

Овај кукуруз није за брдске већ за равније земље. Кад се посеје о Ђурђевдну, сазрева у августу.

НАПОМЕНЕ:

1) За брдске ниве се око Морављ, Бегење и Скрањска обично вели: *Треба их ориати (за кукуруз) чам вјели арба залетица.*

Та сам и у пољу кукуруз сејао 9 априла (1892), на њи је био изврстан.

У тимочком округу се и стичио сеје и пре Баловести (*„Тезмак“*, 1888, 198).

Негаде се, међутим, сетва мора предузимати позније: онамо, где дуго лежи вода. Тамо се сеје *сировоземца*, пак, као што Вук бележи, *„Брзак“* (у Славонији) некакав ситан кукуруз, који се сеје око Видова дне (пшто Сава опадне и позније се простије), на булући да брзо расте, опет просије на вршице*.

Повио се кукуруз сеје за сточну пшчу.

она мора добити у виду пшенице, овса, кукуруза, кромпира, проса, хелде, конопље или неког другог жита, толику количину основне хемијске материје, колико се садри у једном јајету и још извесни додатак ради поддржавања својег живота без губљења тежине и ради развијања снаге за физиолошки рад образовања јајета.

Сада знајући у општем пртма шта значи хранити живину, расмотримо храњење пилића, затим младих кокошка за приплод, носила и кокошју за гојење.

Ја већ у напред видим одговор скептика: „ми смо своју живину хранили без икаквих правила, нисмо се бринули, га чак нисмо ни знали ни о азоту, ни о угљеводоничним материјама па ипак је та живина порасла и носила“. Наравно, да је одрасла и носила али, понављам као и у сваком своме чланку, порасла је у пола мања и носила је три пута мање јаја, т. ј. причињавала је тиме газди знатну штету, а ми говоримо о побољшању живине.

У следећем ћемо броју продужити о норми хране за одраслу живину и даћемо као пример неколико правила за храњење при различитим условима гајења живине.

Борис Запoљски
животар на државном уследином добру
„Товарод“.

Питања и одговори

Питање: Крава која се отелила пре неколико дана даје млеко само на једну сису, међутим види се да млеко стално отиче и да се налива млеком али се из три сисе не може да измузе ништа.

Ова ми је крава презимила зиму као и остала стока добро, пазио сам на њу и иста ми се правилно отелила давши ми здраво и нормално мушко теле, стара је осам година и раније се увек уредно телела. Крава нема никаквих болова нигде само што на те три сисе нема млека.

Вук бележи још и „острака (у Грбуљу), позан кукуруз који се сеје *до сирници* (пшто се олим поже)“.

2) Настојањем Пожеге Полупривредне Подружине је отпочето и сејање на врте. Кољико прстачко сејање уштели у семени и радној снази и како арстично сејање кукуруза боље ради, тамошњи сељаци се отпочињу све више уверавати. То је нарочито пал у очи, кад сам 1898. год. придобио једнога сељака у Аћу да ми Подружњив кукуруз омање сејањем околом колочаном. Колочан је направан редове и у њима омање сејањем, то се сељаци очигледно поучени *кољико је у коњим уштели радије свега и како је кукуруз одлично родио.*

3) Један каш осника, што га имам при руш, дутачак је 30 сантиметра.

4) Жуту кукурузу у опште, а нарочито осмак, има мање воде у себи, а бели више. Жуту кукурузу има белачијеве више, него ли бели. Жуту кукурузу има много више угљених дијара, него ли бели. (*„Тезмак“*, 1901, 91) Кукуруз је ово Биљка (жута) славан и протјан у хлебу (Т. Ковачевић: *Опас Босне и Херцеговине*, 119)

5) Тек 1873. год. Палић је констатовано: да се пре неколико година отпочео кукуруз сејање на Златибору. А Ледајер вели да у Херцеговини „кукуруза нема нидаје нилд алисе од 800 м, а цитирално важност губи већ на висинама од 700 м.“ (*Херцеговина*, 40).

(Наставиће се).

Уписујте се у Задругу.

Покушава сам сва средства, која сам знао и која су ми казивали, али користи нема никакве. У близини нашој нема марреног лекара, па молим да ми се преко „Тежака“ јави како да се помогнем.

Учитив,
Жарко Попић, тежак
из Врњачке Бање.

Одговор: Виме код наше домаће стоке често оболе. Обољења бивају обично пред сам порођај или укратко после порођаја. Узрок обољењу вимени су најчешће бактерије, које споља улазе кроз брадавични канал (сису), у виме и тада се јављају отоци и запаљења. Од запаљења може да болује цело виме или само један део вимена. Као последица тих запаљења образују се чисто чворови (т. зв. млечни чворови), у које се слажу кречне соли. Сем овога у спроводницима и каналима може да се нађе згрушани казеин, у коме има млечног серума и трагова крви.

Стара (т. зв. кронична) запаљења вимена могу да се заврше разгнојавањем (апсцима) или образовањем т. зв. цисти (вехура).

Гадна и опасна (флегмонозна) запаљења вимена са распадањем су честа код оваца и коза.

Нарочита обољења вимена се јављају код шана и устоболе, а честе су туберкулозне промене вимена.

На вимену се могу јавити новотвори и т. зв. ретенциони мехурови (цисте), онда кад је канал за излас млека затворен.

На слузокожи излазног канала, на сиси, јављају се такођер новотвори (већином полипи), од којих може да наступи сузавање (стеноза) канала или чак и потпуно затварање његово.

Затварање канала на сисама код стоке доста је честа појава и исто долази сем од споменутих новотвора још и отуда што или сама сиса отекине, па она притисне излазни канал, или слузокожа канала отекине услед катаралног запаљења. Осим овога излазни канал на сисама може да се запуни и зато што се pokožица удвоји или се због запаљења образују нове pokožице, а на крају ваља нам споменути као узрок запушавања сисе још и млечне талоге, који се задрже у каналу сисе, па их запуше.

Ако запушавање отвора сисе није последица некоег тежег запаљења или процеса, онда помаже увлачење т. зв. млечних циви (катетара) које се доста лако могу да уведу у канал ланганим и пажљивим вршењем и потискивањем циви на виме. Циви су ове тако удешене да повремене не може да буде. При овом увлачењу циви у сису обично се на једном месту највише па мало јачи отпор, који кад се савлада млеко одмах поцури на цев и чим се млеко појави са даљим утуривањем циви се престане.

Млеко се у оваким приликама јавља обично у јаким млазу и капиће до последње капи, — ако би цурење престало онда се катетар прочисти једном чистом сондом, која је саставни део катетара.

После употребе катетар се извади напоље а сиса се често измува.

Катетар се мора пре употребе брижљиво да очисти (најбоље је ако се искува) јер је позната ствар да се

разне заразне клице, ако доспу у млечне путеве ма и у најмањој количини, тамо врло брзо множе и могу да проузрокују да се и млечни путеви и виме опасно разболе.

Има места где се у оваким случајевима увлачи сламка у сису али је то, због тешког обољења које може наступити, врло опасно.

Не могу да пропустим, а да не дам свакоме савет да се у оваким случајевима обрати за помоћ марреном лекару.

16-VIII-933. год.

Београд.

Ветеринар,
Др А. Вршић
редован члан Срп. Пов. Друштва.

Белешке

Како да се излечи укишељена бачва? — Врло често се дешава да се услед немарљивости наших виноградара, бачва из које је источено вино не испере и не закади сумпором. Заостало вино у таквом суду, нарочито талог на дну и по дуваровима се уксели, те тако и цела бачва мирише као да је у њој сирће, а не вино држано. Разуме се да ће се и вино, кад се у такву бачву преточи, укселисти. Ако би се таква бачва употребила за преварење кљука, онда би се велика количина клица циклуности ушла у ново вино и оно би, благодарећи таквој маји насигурно и у новом суду циклоло.

Кад се деси да се има укишељена бачва — што треба по сваку цену избегавати, — онда се таква бачва може излечити на овај начин. Треба неко да уђе у бачву па оштром четком и вршом водом најпре да скине са дуварова сав онај стрех (вински камен) који се наврзало по дугама. Затим треба изрибати опет четком и водом у којој је растворено 5% соде (натријум карбоната) све дуварове бачве. Кад се и то учинило онда испрости бачву добро чистом водом у два три маха. Све воду избацити или покулити из бачве, па је потом закадити два пута у размаку од 2 до 3 дана, сагоревањем у њој — за величину од 25 хектолитра 250 до 300 грама сумпора. Ако би се потом бачва напунила вином, треба се старати да се редовно долива да не би вино, нарочито преко лета цикло.

Ако се мање буре укселило, ради се на исти начин, само што се у том случају за скидање винског камена употребљава ланац, а рибање бурета раствором соде врши се тумбањем бурета.

Да се униште ваши на купусу. — Изгледа да јаке добре резултате, — те се може и опробати — прскање купуса на коме има ових ваши овако направљеним раствором: узети 100 литара кишнице, па у њој растворити $\frac{1}{2}$ кгр. дизола и 2 килограма соде (натријум карбоната). Тај раствор треба добро измешати па применити прскање прскалицом. Ако би се понова појавиле ваши, понавља прскање.

Разуме се по себи да горња количина раствора неће бити потребна ако се има мало купуса колико за домаћу потребу, или ако је мали број струкова заражен. Према броју заражених струкова направити и количину раствора, узимајући и поједине састојке према горњој размери.

Како да се униште мрави у кући? — Мрави се могу уништити, кад се запате у кући и постану досадни на овај начин: узети неколико комада прне говеће цигернице па их растурити по местима где се мрави појављују. Мрави ће се купити на цигерници, те три или четири пута дневно комађе треба стресати над каквим судом с водом и мало зетина, где би они паали и подавили се. На тај се начин може хиљадама мравца покупити и мало по мало потпуно уништити.

Има и једно друго средство: размазати мед по хартији па ову поставити близу мравинака или тамо где се појављују мрави. Мрави ће се купити у великом броју по хартији; хартија се с мравима подигне и потопа у воду да би се мрави подавили. Затим се на другој хартији размаче мед и ова постави тамо где мрави најлазе и тако се то понавља док се мрави не утру.

Да се краве одвикну да прождиру земљу или пesak. — Често пута по која кржава има обичај да прождиру земљу или пesak. Да би се од тога одвикала треба држати стално у јаслама крупну соли, коју ће она непрестано лизати, па ће се тако и одвићи да узима земљу или пesak. Ако се нема соли у крупцима, може се храна, која јој се даје солити по 30—40 грама дневно према крупноћи или и у недостатку тога може се заливати фураж која јој се даје са сланом водом.

Да се справи добра бордовска чорба. — Кад се спремају креч, односно кречно млеко сипа у растворени плави камен за справљање бордовске чорбе, тада се у маси течности производи не само један хемиска — неутралисање плавог камена — него и једна физичка појава. Ако је кречно млеко врло густо, то јест ако се креч растворило у малој количини воде и ако се сувише нагло сипа у растворени плави камен, може се десити да креч обавију мехурићи од раствореног плавог камена и да тако креч остане без дејства на плави камен, те да и поред сувишка креча велика количина плавог камена не буде неутралисана. С друге опет стране мехурови од плавог камена који обавијају креч су тежки и падају брзо на дно у облику необичног талога, а плава течност, која исплива на површину је прост раствор плавог камена, који је лут и може да опрњи лишће.

Да би се направила добра бордовска чорба која би била и неутрална и добро дејствовала треба: 1) спремити доброд масног живог креча, или скоро угашеног који се није вратио у стање кречњака (карбоната калцијевог) 2) разблажити што је могуће више раствор креча, то јест растворити креч у мало већој количини воде, а тако исто и плави камен, пре него што ће се та два раствора помешати. 3) Помешати течности лагано, то јест не сипати раствор креча (кречно млеко) одједанпут и нагло него лагано и помало и 4) За време сипања кречног млека у раствор плавог камена живо и подуже мешати смешу, док се реакција односно неутралисање плавог камена не изврши као што треба.

Добра је метода да се у једној половини одређене количине раствори креч, а у другој половини плави камен, па да се оба раствора једновремено сипају у треће

буре; смеша ће се онда извршити по врло довољним погодбама, и спремиће се на тај начин добра бордовска чорба.

Треба ли кидати лишће са сточне репе за време док се она развија? — По неки пољопривредници имају обичај да закидају са сточне репе лишће док она расте, те да би њима хранили стоку.

То закидање лишћа врло штетно дејствује како на развиће корена, тако и на принос сточне репе као што је то потврђено чињеним многим огледима и у Немачкој и у Француској. Принос репе може да се смањи за 1/3 па и више, па ве само принос него и каквоћа тако добијене сточне репе.

Лист је не само плућа на која биљка дише, него и кујна у којој се справља биљна храна. Из листа справљена храна прелази у корен, и онда неће бити чудно што ће и корена бити мање, ако се лишће на њему откида.

У осталом културава вредност лишћа је врло слаба. Па не само да је лишће од сточне репе сиромашно у хранљивим састојцима, па према томе и недовољно за исхрану стоке, него још има у себи извесне састојке који могу шкодити стоци, ако се стоци даје више од 2%, до 3% њихове живе тежине.

Отуда пољопривредници не треба да кидају лишће са сточне репе док је она у порасту, већ нека за потребу стоке засеју довољну површину земље пилићим биљкама, те да би имали и у сушним годинама довољно хране за стоку.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупно

Један стари сељак

Рало, крухл мало.

Рад и удружење, то су две основне потребе људске. Без њих људи не могу оцстати ни напредовати. Што су потпуније остварене ове две основне потребе у друштву, то је живот људски потпунији и бољи, а што су оне рђавије остварене, то је и живот људи рђавији и гори.

Рана жетва — прва цена; позна жетва — друга цена.

Рано посејати оvas бива тежак оvas.

Рано семе ретко омаша, а позно често.

Рачун је сигуран вођа, али и строг судија у сваком раду.

Рђа и трулеж више штоди алатима него ли употреба.

Рука пуна сламе даје две руке гноја, а оно даје пуну руку зрна.

Само се с јаким и силним ројењем може се добро, лако и с великом коришћу пчеларити.

ГЛАСНИК.

Значајна прослава у Београду. — Ове јесени у недељу 9. (деветог) септембра прославиле се у Београду најсвечаније двадесет-петогодишњица Привредниковог рада. Поред чланова, сарадника, и у опште добротвора Привредника и његовога рада, учествоваће у тој свечаности и Његово Величанство наш Краљ, Високи покровитељ Привредника, јер и Његово Величанство жели да види како ће Терацијама дефиловати колоне — хиљаде и хиљаде — Привредникових питомаца из свију крајева Српства, од 12. годишњег најмлађег шегртства, па редом годиште за годиште до 20 и 40 годишњих самосталних господара, међу којима има већ и врло много милионара. Привредник збринуо је — као што је познато у ово 25 година свога рада из свију крајева и места — 13 хиљада одабраних ђачића у 60 разних струка и послова, (5 година рата забрањен је сваки рад, осим што се нешто кришом радило).

Нарочити приредивачки одбор за ту грдну свечаност сиремиће све на време па и станове, жељезничке карте уз пола цене, а за шегртине ваљда бесплатне жељезничке карте (треће класе). Програм свечаности објавиће се на време у новинама, јер је немогуће разшиљати нарочите позивнице.

То је у опште први Привредников јавни састанак, где ће се сви Привредникови пријатељи и људи правит састати, узопати и изборјати.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — *г. Александар В. Марковић* трговац из Краљева, уписао се за члана утемељача са улогом од 100 динара. Друштво благодари на ваљном г. Марковићу који је овим дао доказа да цени рад овога Друштва.

Грожђе у Херцеговини. — У срезу столачком села: Речнице, Олчићини, Прењ и Локве обилују са вином лозом. Из тих села на гласу је вино под именом *Столачки Самошак*. Ове године грожђе је у изобилном роду. По квалитету и квантитету прве је врсте у нашој држави. Лоза је већином бијела, под именом: жилавка, липолист, зеленак, бенац, мишећин (мирисавка), грана и друге. Цијена ће му бити јефтина. Зато би требали страни подумари на вријеме да се побрину и грожђе закупе. Та села леже на цести. Од жељезничке станице Чапљине удаљена су 7—10 километра.

Све информације о томе усмено и писмено без икакве наплате свакоме радо даје Спасоје Ђурић, учитељ, у Домановићима, Херцеговина.

НЕКРОЛОГ.

† **Божа А. Поповић**

окужним економ у пензији и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Зла коб и неумитна смрт отрже нам још једног пољопривредног радника из наше опште пољопривредне куће.

Један од вредних чланова Српског Пољопривред-

ног Друштва, Божа А. Поповић, испустио је своју племениту душу — после дуже и тешке болести, коју је у минулим ратовима задобио — 15. јуна по подне, у дому својих родитеља у Медвеђи (ср. деспотовачког) а у добу најбоље снаге у 43. години. Сахрањен 16. јуна ове год. у 4 часа по подне у Медвеђином гробљу.

Покојни Божа као свештеничко дете, од оца попа Леке и мајке Драгиње, још из ране своје младости био се одао пољској привреди.

Божа Поповић рођен је 1880. год. у селу Медвеђи ср. деспотовачког окр. моравског. По завршетку основне школе у Медвеђи и положивши мале гимназијске матуре у Јагодини ступио је 1898. године у II. разред ратарске школе у Краљево, коју је свршио са врло добрим успехом.

Покојни Божа, био је примеран и поштен чиновник, искрен друг, ватрен родољуб, нежан супруг, постојан карактер и неуморни сарадник у радovima на унапређењу наше пољске привреде.

По свршетку школе пок. Божа ступио је за практиканта Министарства Пољопривреде, са кога је положио после кратког времена, био изабран за економи Српског Пољопривредног Друштва, у коме је знању остао пуне две и по године. Напустивши Пољопривредно Друштво ступио је у државну службу у којој је, све до пензионисања, служио непрекидно као срески економ, рачуновођа државног сточарског завода и напослетку као окружни економ округа пријеполског. У овоме положају због болести пензионисан је 1921. г.

На свима овим положајима показао се Божа, као марљив савесан, вредан и способан службеник државни, а ваљда се старо и одликовао својим неуморним радом за бољитак пољске привреде. У народу, као дете са села, журно је у свакој прилици давао стручне поуке, одржавајући често и пољопривредна практична предавања у циљу да унапред и подигне то село.

После себе оставио је мили нам покојник, уцвљену породицу: супругу, сина Миодрата, кћер Љубицу, старог оца и мајку браћу и родбину своју, као и многе пријатеље, познанике и другове своје, да за њим вечно тугују.

Име Божино живћеће у вечној упомени његових искрених пријатеља Српске Пољске Привреде.

Бог да те прости, наш мили Божо, и нека ти је лака земља коју си с пуним жаром љубио.

26-VI-923. г.

Београд.

Д. Ђ. Ђатић.

Записник

XV. редовне седнице Управног Одбора државе на дан 12. априла 1923. г. у дому друштемном у Београду.

Били су присутни: и. председник г. др. Веља Н. Стојковић, чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ђатић, Павле Петковић, Софроније Партовић и Драгутин Сремаћ и подружњик инспектор г. Драгиша Лалчевић.

Председавао је и. председник г. др. Веља Стојковић. Вележко секретар Милан Д. Анастасијевић.

I.

Пре преласка на дневни ред председавајућа скупштине Одбору тужни вест, да је 9. св. мај. умро редован члан Друштва и председник пољопривредне подржике среза Врачарског Павле Рујић

ва Рушња. Изабрали његове заслуге за друштво и његов неуморни рад за напредак своје подружнице, која је једна од најбољих пољског Одбора да му уступају одак последња пшенту, — Одбор је ово учинио устајањем и са „Бог душу да му проста“.

II.

Прочитан је записник прошле седнице, који је примањен са малим изменама.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

1) по понуди бр. 3179, да се бодљива жита не откупљује.
— Одбор је усвојио ово мишљење;

2) по понудама бр. 2886 и 2931, да се не набавља црвена дечевина. — Одбор је усвојио ово мишљење;

3) по понудама бр. 2557, да се не откупљује семе лудерке пошто је заражено вишном косицом и да се пише Министарству Пољопривреде и Вида да забрани продају овог семена. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се по њојне поступи;

4) по понуди бр. 2813. — Одбор је одлучио: да се набави семе од лудерке у количини каларисаних јарубина са вишком од 500 килограма;

5) по понудама бр. 2244 и 3069. — Усвојена су мишљења и одлучено да се семе од кукуруза не набавља;

6) по понуди бр. 1003. — Усвојено мишљење и одлучено: да се понуђено семе не набавља;

7) по реферату бр. 3256 о цени коштања ново добиваних справа и алата. — Одбор је одлучио да се овај предмет упути Финансијском Одбору на ревизију и мишљење.

IV.

Прочитана су мишљења подружничког инспектора о отварању кредита, то:

1. по молби бр. 3163 подружници Голобочкој; усвојено мишљење и одлучено: да се одобри кредит у суми од 25.000 динара;

2. по молби бр. 3231, подружнице у Кули; усвојено мишљење и одлучено: да се одобри кредит у суми од 20.000 динара.

V.

Прочитана су мишљења Одбора за вложбе:

1) по предмету бр. 1374. — Одлучено: да се умолити Изабрани Одбор да приликом одређивања места за прерађивање вложба узме у комбинацију и молбу пољопривредне подружнице у Пени да подружнички инспектор извести подружницу да се задуже, да створи што веће приходе, а Друштво ће је доцније обавестити о одређеној суми на име помоћи; и

2) по реферату бр. 3117. — Одлучено: да се предлог прими у целину.

VI.

Прочитан је реферат бр. 3108 комисије за организацију додвљичких школа и Правилник. — Одбор је усвојио овај реферат и одлучио: да се правилник умолити и разда члановима Управе на студирање па да се на једној од будућих седница донесе на претрес и решење.

VII.

Прочитан је предлог бр. 3121. о броју изабраних чланова Дечњих Пољопривредних Клубова на вложбама прошле године категорисању награда и изачни издавања истих. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се по њему у свему поступа.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Ж и т а.

Србија	Војводина		Беч
	дин.	дин.	
пшеница	350—360	375—380	500/19
јечам	240—260	295—290	318—
овас	310—320	310—315	397/50
кукуруз	315—320	202—305	381/25

Берлин

Србија	Праг	
	дин.	дин.
пшеница	15	468/60
јечам	110	288/20
овас	125	469/20
кукуруз	125	454/40

Август: пшеница дин. 527/25

Аргентина: пшеница дин. 338/55, кукуруз дин. 255/30, јечам дин. 199/80, оvas дин. 249/75.

С т о к а.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19/50 дин., преко 180 кгр. 20 дин. Мршине 19—20 динара — франко станица у Београду и Србији У околини Суботине 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне бие 23—23 дин., баше е и баше е покузе-бел 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале до 70/0—3000 круна. Дебеле свиње продвине су по 19—22.000 круна, а меснате по 21—24.0/0 круна 1 кгр. живе мери.

Праг: Дебеле свиње 11/50—12/50 кгр. живе мери. Завлана 13—14/50 кгр. Месне свиње 11/50—12. Данске живице 7—8/50 килограм живе мери.

Мадрид и Саламанка: Београд: маст 32—33, саланина 26—28, свиње месо 26—28, прутке замлене 50—52, салам 80—85 дин. кгр. на весно.

Г о в е д а и о в ц е.

Београд: Угојени волови и бикони 10—13, средњи 7—9/50, лифератски 5—6 дин. кгр. жива мери по сажмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мери по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикони 11—15, средњи 8—10, лифератски 5—7 дин. килограм жива мери и по сажмовима. Овце 4—6 дин. кгр. жива мери по станицама.

Беч: Цене су пале за 100—2000 круна по килограму. Нотирани сви: волови I врста 11—13/50, II врста 10—11/50, III врста 7—9/50, крање 4—12/00 дин. 1 кгр. живе мери.

Праг: Волони 6/50—9, краве и бикони 6—9, крива кгр. живе мери. Тевад завлана 11—14 кгр. Овце живе 6—7, замлене 11—13 круна кгр.

Ж и в и н о и ј о ј а.

Живина: Ништо живине постоје да се извози, али су количине још узак врло незначителне. Транспорти су онемогућени због премерице топлоће. Морозитет живине при транспорту је доста висок.

Јаја: Трговина јајима целе недеље, услед високе температуре, била је на мирној тачки. Извезено је свега у току недеље око 15 пакова и то великом броју за Беч и Праг и ништо у Италију. Цене у Србији и Војводини кретају се по око 90 пара динарских по комаду. У Хрватској и Словенској комад је плаћан по 95 до 1 динара у Прагу су цене 800 круна, а у Италији 350 ири динара. У Бечу 11 хиљада круна комад.

В о њ е и п и њ е.

Свиње: Ништа више ове robe за извоз.

Вино: Извоз врло слаб. Цене винама у земљи непромењене.

Оглашујте у „Тежану“

СТЕЧАЈ

Министарству Пољопривреде и Вода потребна је за покретну школу за сеоске домаћице једна управитељица и једна помоћница.

Конкуренткиње треба да имају следеће услове:

1) Да се рођене или прирођене у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

2) Управитељица: да је свршила који семинар домаћичке школе или специјалну школу за учитељице домаћичке школе, у земљи или на страни, и да имају најмање 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

3) Помоћница: да је свршила најмање коју специјалну домаћичку школу, у земљи или на страни, и да има 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

За управитељицу претпостављаће се старије особе и које боље познају живот на селу.

Стална плата је управитељици 1500--2000 динара месечно.

Стална плата је помоћници 800—1200 дин. месечно. Молбе се имају поднети Министарству Пољопривреде и Вода, (Одељењу за Пољопривредну Наставу) до 10 августа 1923. г.

Уз молбу приложити:

1) Школску сведоцбу.

2) Уверене о проведеним годинама на пракси.

3) Крштеницу.

4) Уверење о владану.

5) Лекарско уверење о здравственом стању.

6) Назначити величину плате на коју се рефрактира.

Према поднетим квалификацијама Министарство ће одредити плате. Ближа обавештења и услови могу се видети у Министарству (Одељењу за Пољопривредну Наставу).

Бр. 22673 из Одељења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода, 10. јула 1923. год.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прескал „Верморел“ по	650	дин.	ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	—	—
Сечке за репу и бундеве	600	—	—
Врстачке Сакове сејалице од 11 реда	4000	—	—
„ 13	4500	—	—
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1/2 к.)	30	—	—
„ 1 к.)	55	—	—
Азбест-филтре за вино (од 30 л)	1000	—	—
Стаклене врињаве за превирање	150	—	—
Желатин за бистрење вина	120	—	кгр.
Азбест за филтрирање вина	100	—	—
Рибљу бешкију за бистрење	2	—	грам.
Резервне федере за маказе	5	—	ком.
Семе репе-угарњаче	10	—	кгр.
Сумпор у шинкама	0.50	—	ком.
Семе проса	7	—	кгр.

Претплаћујте се на „Тежак“

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА
ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво
ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
Хрватска Банка за промет с непокретношћима и. д. ЗАГРЕБ.

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзоононим паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА. — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. — ИЗВРШНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свевране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERICA—LINJA

Загреб, Зрински трг бр. 7.

ИМАЈУ СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЕЈАН ЈАКОВЉИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрински трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво

Mc Cormick's творенина.
International Harvester Company
of America, Chicago

добавља одмах

Оригинале МС. СОМКИОВЕ

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и само-везачице,

ГРАЂЕЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. S.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc Cormick, Deering, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕ-ЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЂЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семена.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се може уједанит
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 31.

БЕОГРАД, 5 АВГУСТА 1923 године.

Година I.

План за унапређење домаћег сточарства,

нараћен у Секцији за Сточарство Српског Пољопривредног Друштва

За систематско унапређење домаћег сточарства потребно је имати тачно одређен план, по коме би се радило непрекидно и астрајно дужи или година. За стварање специјалних, одрживих културних и поправку домаћих раса, потребно је да прође прилично дуго време, да се добију више генерација, чак и развој траје прилично дуго, али у овом раду ипак имати специјални циљ и тачно одређен пут, који се неће мењати сваке године.

И у том смислу, изградња је секција за сточарство Српског Пољопривредног Друштва одговарајући план у генералним линијама. Да би се он могао привести у дело, биће достављени Министарству Пољопривреде, да га реализира и усвоји, а потребно је упознати њим и све наше стручњаци пољопривреднике и ветеринаре, помоћу којих ће се он постепено спроводити у народу. *Ради публиковања и уопштена наших стручњака, чак се ипак публикује у овом листу и Пољопривредно Друштво скреће нарочиту пажњу свима поменутих стручњака, да га пажљиво проуче и предлажу у народу његово воуларисање у што већем обиму, како би сам рад доцније био олакшан.*

Да би се целокупно сточарство поправило у областима Србије, Старе Србије, Македоније и Црне Горе, нарочито у трима последњим, мора се узети као основица:

1) Проучавање домаћих раса и испитивање сточарског материјала што га имамо и његова подобност за разне сврхе, како би се добиле сигурне основе за поправку путем укрштања или гајења у чистој крви; а тако исто да се обрати пажња на сва она питања, која иду у прилог унапређења нашег сточарства. Овај посао да се повери Зоотехничком Институту Пољопривредног Факултета у Београду и под његовим руковођањем државним сточарским станицама. Пољопривредног Факултету да да Министарство Пољопривреде потребан материјал: земљиште, зграду, стоку, па и новчану помоћ;

2) Одањ за овим мора следовати поправка ливада и пашњака, њихова рационална обрада и производња оних биљака, које дају добру пашу и добро сено, јер је досадан рад по све екстензиван. Увођење плодородне са биљкама за сточну храну, постаје прека потреба модер-

не земљорадње, а с њом паралелно и сточарства, јер би стоци била обезбеђена довољна и редовна исхрана и леги и зими. Министарство Пољопривреде да даје подстрека примерима на својим добрима, помоћу окупних и средских економи на њиховим расадницима, да учине јавним предавањима и стручном практичном литературом и примером покаже користи оваквог плодореда по земљорадњу и сточарство и да пољопривреднике, који се у овоме нарочито истакну, видно награди било повцем или каквом пољопривредном справом. Да и Пољопривредно Друштво расплеће стечајеве за напредније радње у овој сфери. Да се на државним угледним добрима, окупним пољопривредним станицама па и средским расадницима, где да то има погодаба, произвођи семе пшених биљака и оно одатле раздаје народу што је јединствено. Да се настане да наши пољопривредници што боље прикупљају, стајско хубре негују га и добро искориставају.

3) С обзиром на врло мало знања о подизању домаће стоке и гајењу културних раса, замолити Министарство Пољопривреде и Вода да даје унушта помоћу средних и окупних економи, ветеринари и нарочитих путних наставника за поучавање ширих маса о корисној гајењу и исхрани стоке, о сточној хигијени и свима мерама, које треба предузети за чување доброг здравља код стоке. Народ би требало поучавати о грађењу стаја за стоку. Пољопривредно Друштво да преко својих Подружница и путних учитеља учине на ширење ових поука и да расплеће стечајеве за хигијенски добро сарађене стаје према месним приликама и добро награди сопственика истих. Њихове учитеље треба исто тако наградити за њихов труд око стручног поучавања.

Ако би се евентуално раздвајало народу каква културна раса стоке, да имају првенствено право само они пољопривредници, који су увели плодород и имају добру стају, а економи и ветеринари да их поуче и упуте како та грла треба неговати, објашњавајући им разлику између те расе и наше домаће, даље какве су њене потребе у невој и исхрани, па да сачува своје расне одлике ради којих је уведена у земљу и раздвојена народу.

4) Оснивати Сточарске Задруге, које би у почетку

требао да помаже држава преко Министарства Пољопривреде, Пољопривредно Друштво и Сточарски Завод, те да би могли лакше превалити прве тешкоће, која би евентуално наишле. Њима би требало омогућити лако снабдевање са потребним бројем приплодне стоке која би одговарала дотичним крајевима. Задруге би имале задатак да заинтересују што већи број пољопривредника те да ступају у задругу као њени чланови. Задруге би преко својих органа водиле рачуна како чланови гаје грла и давала би им упута.

5) Уа Сточарске Задруге требало би пропатирати и оснивање млекарских, ако дотична Сточарска Задруга има за циљ одгајивање млечне стоке. За нашу будућу млекарску индустрију ово би било врло важно. У другим случајевима оснивале би се млекарске задруге независно од сточарских.

6) Приређивањем јавних изложба и додељивањем награда, вршио би се подстрек одгајивача да обрате вишу пажњу неговоњу стоке и одабирању приликом парења. Приређивање сточних изложба треба да има циљ, да се на њима сазна какав је материјал са којим народ располаже у дотичном крају и која врста домаће стоке најбоље успева, као и какве су потребе дотичног краја. О томе би морали постајати писмени извештаји стручњака, одређених за ту сврху, која би имала фотографске снимке и ближе описе добрих грла. Додељивањем добрих награда сваке године за извесну расу добро одгајену, покренуо би се народ да у већој мери гаји награђену расу, те да би се на тај начин најбоље извршила једнообразност расе.

7) За темељно унапређење сточарства неопходно је потребно донети закон о унапређењу сточарства, који би потпуно одговарао данашњим захтевима и приликама, а тачно би се извршавао.

8) Као неопходна потреба за унапређење сточарства било би и доношење закона о осигурању стоке, којим би се пољопривредницима давала накнада штете проузроковане угином грла.

9) Унапређење сточарства неминовно захтева добру економску политику у извесној трговини и саобраћају, јер ако се народу не омогући да се слободном трговином надмеће у одгајивању и товлењу стоке, односно, ако му је онемогућена зарада продајом стоке и њених производа за извоз, свакако да неће бити довољно интересована и воље за унапређење сточарства. Ако се извозној трговини не изађе на сусрет свима потребама олакшицама и удобним и брзим транспортом стоке и свих сточних производа до места одређења сигурно је, да се неће моћи нишом постићи и урадити на унапређењу сточарства. Такође уредити унутрашњи промет са стоком и сточним производима.

10) Од врло великог утицаја на развој сточарства јесу и ветеринарске прилике у земљи. С тога је неопходно потребно повећавати ветеринарски кадар, донети савремене ветеринарске законе за целу земљу (о спречавању сточних зараза, о уређењу ветеринарске струке).

11) Да би се унапређење сточарства што боље спровело у народ, потребно је пред осталих мера да Министарство Пољопривреде и Вода предузме:

1) Техничко спровођење одабирања грла са свим финансијским средствима, која би омогућила рад комисија и награђивање одгајивача на лицу места;

2) Оснивање што већег броја Сточарских Станица;

3) Потпомагање оснивања приватних одгајивалишта у појединим местима.

12) Да би се за унапређење сточарства добиле снаге са специјалном спремом, које би могле пратити савремену науку и праксу, да се приређују за ветеринаре и агрономе са факултетском спремом курсеву у земљи, на којима би се освежала и допуњавала знања и методе рада на унапређењу сточарства. Организација и привођење у дело ових курсева да се повери нашим пољопривредним факултетима у земљи.

Истакнуте стручне раднике на унапређењу сточарства, слати у иностранство ради даљег усавршења по оцени комисије, коју сачињавају: Шеф Ветеринарског Одељења Министарства Пољопривреде и Вода, Шеф Сточарског Одељења овог Министарства и професор Зоотехнике Пољопривредног факултета у Београду.

13) Да овакав план око унапређења сточарства, приведемо у дело у луном смислу, потребно је располагати у довољној мери стручним снагама, без којих се не може ништа урадити. Ово је питање од првокласног значаја, и у тесној вези са радом око унапређења сточарства и остале пољопривреде, стоји усавршавање садањих економиа и пољопривредних чиновника, које не имало да се изврши на нашем Пољопривредном факултету у Београду.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити живину ?

Илазимо за неопходно напоменути, да живинар неће постићи очекиване резултате, ма да је саградио раскошан живинарник, купио одличну живину, савршене инкубаторе и друге живинарске принадлежности, ако ве буде давао живини довољно количину потребне хране и ако буде на храни економисао. „Посигурно се може рачунати, да раса која се брзо развија постаје раса, која се споро развија, а добра носиља неће давати јаја“ — пише у својој књизи „Индустријско живинарство“ позната руска живинарка О. М. Орлова. „Неормални услови хране у младости веома се рђаво одазивају на развиће живине и у будуће никаква нега и храна, па макар најхранљивија, неће попозвати њихово здравље, нити ће их даље развити“, каже г. Бедункович директор расадника раса Императорско руског друштва за живинарство у свом практичном руководству „Подизање, хранење и гојење домаће живине“. „Ако хоћете да од свог живинарства имате користи, храните живину што боље можете“ — каже Ларбалатјер професор пољопривредне школе у Ла-де-Кале у Француској — „Les animaux de basse-cour“. „Хранити до максимума. — треба да је стално правило живинара“, каже други познати француски научник и практичар, професор Националног пољопривредног института у Паризу, Вуателеј.

Могло би се навести још много аналогних мишљења научника и практичара ауторитета, кад не би била истина тако јасна.

Истина је јасна, али ми ипак и сада мислимо да живина (на супрот свим законима природе) има способности да расте и да се развија, не добијајући ни потребну храну, ни потребне услове за развијање.

Ова кобна заблуда доводи нас к веома жалосним резултатима: нема продуктивне врсте, живинарство не доноси прихода и државнике се брете, јединицама врло велики приход, који би при правилном храњењу живине и потребном уређењу живинарства могао покрити један део расхода.

Понављам, ова се кобна заблуда тако укорењила међу становништвом, да је ми видимо не само у сеоским колибама, него и на културним имањима. Праве велике живинарнике, држе доста добру живину, зову специјалиста, а неће да је добро хране. Живина постаје ситнија, носи мало и... последице, које за тим следеју јасне су: место угледног живинарства показују како не треба радити. Може бити да је тај доказ од противног добар али је врло скуп и тешко се разумева.

Наравно, принцип: прво приход — затим побољшање, веома је користан и кад би се могао сировести у живот тада би се изгубио значај капитала, јер би се предузећа подизала без трошкова. Нажалост, то је немогуће, и да бисмо имали праходно живинарство, прво је потребно на њега потрошити, добро хранити младу живину, док не почне да носи и тада ће она из благодарности с вишком вратити трошкове.

И тако, допустимо, да смо се убедили у неопходност правилног храњења живине и желимо, не бојећи се трошкова, добити од ње максималне резултате. Да видимо како бисмо то постигли и проpratимо живот кокошке од првих месеца њене појаве на свет до времена кад се њена продуктивност губи и треба је гојити и продавати као месо т. ј. до 3-годишњег узраста.

На 20—22 (понекад) дан излази из јајета пиле. Прво време оно не може добро да иде, његов отромбодени трбух претеже тело назад, изгледа млитаво и равнодушно је справ хране, коју му полагају. То доказује да се некакав процес у његовом трбуху није још завршио. И одиста, ако их разгледате приметак на 11-ти дан, ви ћете видети да је пиле сасвим готово: има све органе, покривено је перјемом и изгледа да нема више шта да му се дода, али из жуманчевог дакчића кроз пупак још се врши усисавање жуманца, помоћу којег се храни пиле, које расте у јајету до 21 дана, кад се заврши видљиви, спољашњи процес усисавања и пиле излази из јајета.

То усисано жуманце организам није још примио и оно се налази слободно у стомаку, продужујући да се усисава. Овим се и објашњава отромбоденост трбуха и равнодушност справ хране. Пиле се храни сопственом храном и то се продужава од 14 до 48 сати и за све то време свака друга храна апсолутно је шкољива и често смртоносна: она зауставља усисавање жуманца, које се стврдне у стомаку и проузрокује запаљење у превима, од којег пиле кроз 4—7 дана угине. Ако и остане

живо, расте рђаво, дуго се времена не покрива перјем, а кад порасте бива млитаво и за приплод наравно не ваља.

Кад смо имали прилике да о томе говоримо с домаћинцама, они су се противили, говорећи да хране пиле кад чим се излегу, па ипак остану жива, али признавале су да од пилића до кокошке обично порасте само половина, а остали угину у току тих 4—5 месеца, а у главном за време првог месеца живота. Међутим, нормални је % смртности при рационалном гајењу 5—6. Значи, више од 40 одсто губитака бива услед разних погрешака, а прва је од њих прерано храњење, а у осталима ћемо говорити у идућим чланцима.

Б. Заповски.

(Наставиће се).

Шта се у другим земљама ради?

Обезбеђење усева од града у Швајцарској

Како се расправља стаја у Ступички пројект закона о обезбеђењу усева од града* налазило да је корисно да уознамо наше пољопривреднике како је то обезбеђење спроведено у Швајцарској.

1. Учесће државе и кантона у осигурању усева од града у Швајцарској.

С обзиром на велике ризике од града, а и да би се придобили пољопривредници да у већем броју осигуравају своје усеве, у Швајцарској по закону од 22. септембра 1893. (Чл. 13.) и држава и кантони помажу у подједнакој мери оне пољопривреднике, који осигуравају своје усеве и плодове од града, и који буду уплатили прописане премије (улоге). Та помоћ и државе и кантона даје се на олакшавање трошкова премије и полице. Помоћ државе не може бити већа од помоћи кантона, то јест држава одређује помоћ у оноликој суми у колико је поједини кантони одреде.

Да би се боље разумело ово учешће и државе и кантона у осигурању од града узвешемо један пример. Предоставимо да неко осигура свој виноград, односно вино за суму од 5.000 франака. Ако је премија осигурања за винограде речимо 6%, од осигуране суме, онда би она изнела 300 франака. Ако је дотични кантон, где се врши осигурање донео одлаку да учествује у плаћању премије са 20%, онда се смањује терет пољопривредника у плаћању премије за 60 франака. Како опет и влада по горњој одлуци учествује такође у плаћању премије са 20%, од висине премије, онда се смањује терет пољопривредника још за 60 франака. Дакле, укупна сума коју би пољопривредник имао платити на име премије за осигурање изнела би не 300 него 300—120=180 франака. Разуме се по себи, ако би кантон донео одлаку да учествује у плаћању премије за 30 или 40%, онда би се терет пољопривредника још знатно смањило.

Трошкови за полицу осигурања износе обично око 180 франка на полицу. Ако кантон учествује са 50%, у

* Који је већ привремено.

плаћању тих трошкова, онда са толиком истом сумом учествује и држава, и онда полапривредник не би имао никакве трошкове за полицу. Међутим обично кантон учествује у плаћању полице са 25%, а са толиком истом сумом учествује онда и држава, јер сума државне помоћи не може прећи суму кантоналне помоћи.

С обзиром на то, што је сума помоћи, коју је давала држава за осигурање од града престављала доста велику цифру, те је доста теретила државни буџет, Федерално швајцарско веће нашло се принуђено да додавањем помоћ нешто смањи. Тако је одлуком својом од 11. децембра 1914. донело одлуку да ће држава давати онолику исту помоћ за осигурање од града колику буду давали и кантони, али да та помоћ за државу не може ипак прећи а) за олакшавање трошкова полице за осигурање 50% од тих трошкова и б) за олакшање премија за осигурање 20% од висине премије, кад се осигуравају виноград и 12,5% кад се осигуравају други произвођи.

Другим речима кантонима је остављено да олакшавају трошкове премија (појединим полапривредницима до суме, коју они одреде, али државна помоћ није могла прећи горе назначене границе под условима да толике исте суме даду и кантони. Ако би кантони одредили помоћ за осигурање винограда у 10% од суме коју престављају премије осигурања, онда и држава у том случају даје помоћи само 10%, а не 20%, од висине премије.

Најзад у 1920. год. Федерално веће донело је одлуку да се у кантону Тесену, који највише од свих кантона страда од града и где се полапривредници због високих премија врло мало осигуравали, може издати државна помоћ до 30% за лозу, а за остале усеве до 20%, ако толике исте суме на осигурање буде дао и поменути кантон.

У 1922. години било је у Швајцарској свега 3 кантона (од 25), који још нису одобрили никакве помоћи за осигурање усева од града, те се тамо ни државна помоћ не даје. У свима осталим кантонима учешће кантона и државе у осигурању од града постоји негде у већим негде у мањим размерама и креће се од 10—60% од висине премије. За толико су према томе олакшана и плаћање улога (премија) самим полапривредницима, који своје усеве осигуравају.

II. Друштва за осигурање усева од града у Швајцарској и њихова организација.

Постоје два друштва за обезбеђење усева од града: једно је „Швајцарско друштво за осигурање усева од града“ врши осигурање свих усева и плодова на целој територији Швајцарске, а друго „Паразел“, које је више локалног значаја и врши само осигурање винограда на територији кантона Нешатела.

Оба ова друштва стоје под контролом државе (Биро-а за осигурање) и она су дужна своја правила, промене у њима, тарифе за осигурање, равне прописе за процену и исплату штете и т. д. свагда том државном биром подносити на одобрење.

Организација је обају друштава слична, и засно-

вана на начелу узајамности, али ће овде бити речи само о првом друштву, пошто је оно од далеко већег значаја од другог друштва.

Швајцарско Друштво за осигурање усева од града, чије је седиште у Цириху, поникло је још у 1875. год. и то иницијативом самих швајцарских полапривредника. Оно је читавих пет година провело у проучавању своје организације, прикупљању потребних статистичких података о граду, расправи разних питања у вези са погодбама осигурања и т. д. па је тек у 1880. год. отпочело свој рад.

Организација је тога друштва оваква:

Члан друштва је сваки онај који поднесе друштву понуду за осигурање и чија понуда буде примљена. Понуде за осигурање прибирају се преко агената, којих друштво имаде у свима крајевима Швајцарске око 316 на броју. Агенти су вишегњи полапривредници, учитељи, економисти и т. д. Њима друштво даје на име награде од сваке полице по 150 фр. затим од сваког старог члана, који се поново осигурава по 5%, од чисте премије и најзад од сваког новог члана, који приступи друштву по 3% од осигурене суме. Органи су друштва:

1. *Општа Скупштина*. Скупштину сачињавају делегати које бирају среске скупштине на три године, затим чланови управног и надзорног одбора и 1 представник федералне владе и по 1 представник сваког кантона, који помаже полапривреднике у осигурању. Ових последњи т. ј. представник владе и представници кантона немају права гласа на скупштинама.

2. *Среска скупштина*.

Целу територију Швајцарско Друштво је поделило на 152 среза.

Полопривредници тих средова, који су осигурали код друштва своје усеве, састављају среску скупштину. Та се скупштина састаје бар једанпут у 3 године и бира делегате у општу скупштину, а по потреби и чешће. Она подноси и разне предлоге општој скупштини. Свака сресна скупштина која има до 500 чланова бира по 1 делегата за општу скупштину.

3. *Управни одбор* састоји се од 11—15 чланова (како општа скупштина реши), које бира општа скупштина на 3 године.

4. *Надзорни одбор* састоји се из 3 члана, које такође бира општа скупштина на 3 године.

5. *Директор*. Пословима друштва управља директор, кога бира управни одбор на 6 година. Њему се придодаје као помоћник вице директор један од чиновника друштва, кога такође бира управни одбор и који у одсуству директора њега заступа у дужности.

6. *Агенти*. Агенти су органи друштва за прибирање понуда за обезбеђење усева од града.

Друштву је поглавити задатак са својим члановима накнади штете, које они буду претрпели од града у границама својих правила и погодбама за осигурање. Оно не остварује трговачке добити и сав приход који буде остварило из прикупљених улога (премија) од својих чланова у години, када град не причини велике штете усевама, а по покрићу тих штета и административних трошкова уноси у свој резервни фонд.

Извори, за исплату оштете члановима, као и за покриве административних трошкова су:

1. Улог чланова (премије) који осигуравају своје усеве и плодове.

2. Накнадни улоги, који не могу бити мањи од 20% ни већи од 100% од првих улога.

3. Резервни фонд.

Кад осигурање престане да важи, то јест кад се усевни буду средили, управни одбор испитује да ли је приход од улога довољан за исплату накнаде штете или не. У случају да сума штете надмашује суму улога, управни одбор решава да ли се штета има покрити из резервног фонда, ако је он довољно јак или из накнадних премија. Ако ни резервни фонд који се може за 1/4 употребити на исплату оштете није довољан ни сума накнадних премија није довољна да се покриве штета чланова у потпуности, управни одбор смањује сразмерно висину оштете, и та је одлука обавезна за све чланове.

У случају да су године повољне и да резервни фонд нарасте у висини од 1/3 осигурање суме из предходне године, вишак се употребљава за олакшање улога (премије) члановима, који обезбеђују њихове усеве.

(Наставиће се).

Њижевност

Подизање и ђубрење винограда, написао Б. Бошковић и Никола Ж. Петровић, са 18 слика у тексту. Издање Делегације произвођача чилске шалитре у Београду стр. 47.

Нашим читаоцима је већ познато да је ова делегација велики број корисних књига за пољопривреднике досада издала и бесплатно им дала. Она на том послу није застала већ и даље неујорно ради.

Пре извесног времена издала је и књигу под горњим насловом, у којој има много практичних поука и корисних савета за оне који подижу винограде и који се баве виноградарством. То је у ствари проширено и знатно допуњено издање једне књиге под istim насловом, коју је један од писаца, г. Бошковић, раније написао и штампано о трошку делегације, али која је већ давно исцрпљена.

Ми књигу под горњим насловом препоручујемо нашим читаоцима, и они треба да је прочитају у толико прво што је могу бесплатно добити, ако се обрате писмом на делегацију произвођача чилске шалитре Кнез Милошева улица Бр. 44. Београд.

Шумарство, подизање, гадовање, нега и употреба шума, за школе и народ, написао Благ. Д. Тодоровић — Стр. 132. Цена 15 дина. Писац овог дела познат је нашим пољопривредницима и по ранијим издањима шумарства, која су деценијама служила, па и дан данас служе као уџбеник у нашим пољопривредним школама. Није према томе потребно нарочито ни препоручивати ову сада његову нову књигу.

Ово шумарство г. Тодоровића, разликује се од ранијих његових издања у томе што је писано не само за

школу него и за народ у намери да побуди у њему нише љубави и више поштовања према шуми том драгоценом извору живота, здравља и богатства.

Књига је подељена на 6 одељака, који говоре: 1. о *задашк шумарства*; 2. о *користима од шума*, 3. о *подизању шума*, 4. о *гадовању шумама*, 5. о *неги и заштити шума* и 6. о *употреби шума*.

Сви су они одељци разрађени са пуно понавњања предмета и на начин, како би их и најпростији сељак могао разумети. Књига је за то писана и лаким стилем и лепим језиком, те се лако и са задовољством чита.

Ниједна сељачка кућа не треба да буде без ове књиге, коју нарочито треба да читају не само старији него и врхотни наши млађи пољопривредници, те да се још за рана уче и васпитавају како да подижу, негују и гаје и чувају шуму, која је највећи пријатељ и њихов и целе наше пољске привреде.

Књига се може добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 15. дина. комад.

Млекарство, написао Д-р Стјепан Филиповић, доцент за млекарство на свеучилишту у Загребу, страна 153. Цена 30 дина.

Два ваљана хрватска агронома г. Иван Варга и Иво Зоричић подухватили су се једног замашног или посве корисног посла да издавањем читаве једне серије књига из разних грана пољске привреде створе земљораднику књижицу у којој ће он моћи за све своје послове на имању наћи поуке, савета и упута.

Г. г. поменути издавачи придобили су за остварење те идеје многе познате наше стручњаке из свих трију предметна и прва књига те, како су је они назвали земљорадничке књижице — у низу многих других које ће доцније изаћи — већ је под горњим насловом угледала света.

Млекарство г. Филиповића подељено је на 4 дела, а поред тога садржи и један уводни део, у коме писац излаже значај млекарске индустрије, затим стање млекарства у нашој држави, као и у Европи.

У првом делу писац говори у опште о млеку, његовом саставу и његовим особинама, затим о мужи крава и о разним другим манипулацијама млеком цеђењу, клађењу, чувању и т. д.

У другом делу писац говори о преради млека у масло и сир и свима погодбама тих врста прерада.

У трећем делу писац говори о овчијем млеку његовим особинама и његовој употреби.

Најзад у четвртном делу писац описује начине испитивања млека и разне болести млека.

Књига је прегледно написана, латиницом, тврдо повезана и има 48 слика у тексту.

Ми је препоручујемо нашим читаоцима.

Може се добити преко књижаре Ст. Кугли у Загребу, Илица 30.

Претплаћујте се на „Тежак“

ГЛАСНИК.

Дечји Пољопривредни Клуб „Тимок“ у Вратурици (среа Зајечарски), овај је клуб основан 26. фебруара 1922. године, стараном г. Младена Ђ. Милошевића учитеља.

Клуб је, поред рада на прибирању пољопривредног знања и искуства, извршио и једну екскурзију до Пољопривредне школе у Букову, где је се задржао од 9. до 11. маја 1922. године, да би се његови чланови упознали са рационалним радом. Екскурзија је успела, Чланови су присуствовали и теоријским предавањима која се у школи држе за редовне ученике.

Сем овога, чланови тога клуба узели су учешћа на изложби Дечјих Пољопривредних Клубова, која је одржана с јесени 1922. године у окружној пољопривредној станици у Зајечару. Са оценом производа клуб је задовољан. Раздавање награда члановима клуба извршио је срески економ г. Влада Поповић, који је том приликом одржао и говор с добром поучком за народ и омладину.

Клуб ће и у будуће гледати, да се што више оспособи за рационалније вођење пољских радова и да својим примерним радом утиче и на околину, те да се и у другим местима оснују овако корисне установе међ сеском омладином.

Нека се и други клубови на овај угледају.

Прослава Привреднике 25. годишњице. На дан 9. и 10. септембра о. г. прославиле Српско Привредно Друштво *Привредник* 25 годишњицу свога плодног и неуморног рада на пољу унапређења целокупне националне просвете одашљивања наше омладине на изучавање заната, трговине и индустрије.

Привредник је до данас извео на пут преко 13.000 махом селачке и варошке деце, наместивши их као шегрте у 60 равних струка и послова, од којих су већ хиљаде и хиљаде своји самостални господари у 700 места свију крајева наше државе, међу којима има огроман број имућних и врло угледних грађана.

Да би се омогућила што свечанија прослава образован је нарочити Приређивачки Одбор, чији је председник г. Др. Војислав Кујунић, а за чланове су изабрани највиђенији наши привредни ветерани и представници свих културно привредних организација.

Одбор је подељен у 4 секције и то:

I. Секција за прославу, чији је председник г. Мих. Рашић генерал у пензији.

II. Секција за дочек и распоред гостију по становима чији је председник г. Милосав Митровић председник Београдске Трговачке Омладине, а подпредседник г. Недељко Савић подпредседник Београдске Трговачке Омладине.

III. Секција финансијска којој је задатак да пронађе извор одакле ће се добити средства за извођење ове прославе и руковођење издацима око приређивања саме прославе. Председник ове секције је г. Тоша Мијалковић трг. из Београда, а његов заменик г. Др. Љубиша Олић секретар Министарства Тргов. и Индустрије

IV. Секција за израду споменике, чији су чланови

г. г. Др. Милан Костић професор универзитета, Владимир Матијевић подпредседник Привредника и Павле Аршинов професор. —

У свакој од наведених секција постоји и већи број чланова из редова наших највиђенијих трговаца, занатлија и индустријалаца. Да би се ова свечана прослава што боље извела потребна је за исту материјална потпора. Пошто Привредник као кумано — културно Друштво није у могућности да сам поднесе све трошкове за извођење исте, то одбор има част овим упутити апел на све правне и искрене Србе пријатеље нашег привредног напретка као на све новчане заводе индустријска и трговачка предузећа и све трговце и занатлије, и молити их да према могућности и своје нахођењу потпомогну почивају овај одбор у извођењу ове прославе. —

Сваку новчану помоћ треба упућивати на адресу Привредник Београд Студеничка улица 62 на име Финансијске секције за прославу 25 годишњице. —

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупио

Један стари селак

С бербом треба почињати онда, кад је грождје постигло највећу једрину и зрелост

С временом и са сланом и мушмуле зру.

Свршуј најпре најнижније, па најкорисније, а најпосле оно што служи за угодност и пријатност.

Сеј грашак кад цветају шипурци, оvas кад букве ресају, јечам кад хрост листа.

Сир од овце, млеко од козе а масло од краве.

Слога је сила: водила благодистињу и срећи.

Снага мед доноси (т. ј. снажна кошница, снажан народ).

Стока не уме да говори, али она осећа као и човек.

Тешко воћњаку у ком цора (свиња) не ришка.

Тешко саму и на вагану.

Употреби све мере смотрености да се коров не појави, а кад се појави — смешта га тамани.

У јесен орано — пола гнојено.

У раду је горко корење, али слатки плодови.

Уродиле боровнице према Прачи у вртачи.

Цивилизација се не може ни замислити без плодности земљишта

Чист рачун — братска љубав.

Честим поткресивањем дрво се изнаже свакојаким болестима.

Чистоћа стоке — пола хране.

Џугљан може дати само яугљана, а никако не ваљаног вода, доброг бика или изврсну краву.

Шта велиш, ељо?

Плети кош, Еро!

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Ж и т о.

Србија	Војводина	Беч
пшеница дм.	дм.	дм.
290—321	260—365	461-50
јечам	305—310 (стари)	325—
овас	—	377—
кукуруз	285—290	368-25

Берлин

дм.	Праг
пшеница 216—	441-75
раж 189—	265—
јечам 175-20	356-25
овас 177-60	441-75
кукуруз 192—	384-75

Анверс: пшеница дм. — — —
 Аргентина: пшеница дм. 340-20, кукуруз дм. 260-82, јечам дм. 208-66, оvas дм. 257-96.

С т о к а.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дм., преко 150 кгр. 19—19-50 кгр., преко 180 кгр. 20 дм. Мршине 19—20 динара — франко станица у Београду и Србији. У околини Суботине 1 дм. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22—23 дм., белиске и босанске полузобеле 19—20 дм. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су скочиле за 2000—3000 кгр. Дебеле свиње прозване су по 22—24.000 круна, а меснате по 25 28.000 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Дебеле свиње 10-50—12— кгр. живе мере, Захлаве 13—14— кгр. кгр. Даске и домаћа назидна провале вини: цела 12-50—13 круна. Даске крмаче 8—9— килограм хозинске крмаче 11—12 кгр. живе мере.

Маси и славина: америчка маст и славина пратискује европску пшеницу, па је почела америчка маст да пратискује све асма и нашу пшеницу. Продаје се у свилу кутонина наше земље.

Београд: маст 32 33, славина 25—28, сиво месо 26—28, свиње димљене 50—52, славина 80 85 дм. кгр. на велико.

Милано: славина 7, маст 6, америчка славина 5-20, америчка маст 5 лира кгр.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, средња, 9-50, лиферитски 5—6 дм. кгр. жива мера по сажимима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по сажимима.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средња 8—10, лиферитски 5—7 дм. килограм жива мера по сажимима. Овце 4—6 дм. кгр. жива мера по сажимима.

Беч: Цене су скочиле за 300—4000 кгр. по килограму. Нотирани су: волови I врста 16—17.500, II врста 14-5—15.500, III врста 13—14-400, краве 12-5—16.500 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Цене су пале за 1—1-1/2 круна по кгр. волови и јувнице бели 6—8, лошији 4—5-50; бикови и краве бели 6—8-50, лошији 4—5-50 круна кгр. живе мере.

Воће и пиће.

Супе шлавне: Нема више ове робе за извоз.

Што се тиче нове бербе шлавна, јавља се да местимично опадње плова, чему је узрок доста дуга суша. Ипак ће берба бити, према садашњем стању, врло добра како у Србији тако и у Босни. Интересовање за пројазу у напред почео је. Јако се јавља, ових су дана прелепи извозни закључци на бази 3-80 гарантуре франко Валено.

Вино: Изгледа за овогвишњу бербу врло су добри. Штета од града било је врло мале. То ће, ако се не успе да се у току године извезе што већа количина, још више потешчарати извозну крозу у нас. За сада су цене винику у нас ове: дамашника вина првим од 12-1/2 тражи се већ 50 динара од малих лаја; осталим вишња цене су непроменене.

Уписујте се у Задругу.

Записник

XVI. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 18. априла 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, поредседник г. Др. Веља Стојковић, чланови Управе г.г. Љуба Јовановић, Већа Т. Радоковић, Душан Татић, Павле Петковић и Драгутин Србљин и Подружнички инспектор г. Драгиша Личевић.

Председник председник г. Паја Т. Тодоровић.
 Бележник секретар Милош Ј. Анталасијевић.

I.

Прочитана је и усвојена записник од прошле седнице. Том приликом одлучено је: да се у записник увести само усвојене одлуке Управног Одбора.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора.

1) по акту бр. 3307. Управе Државног Углавног Добра у Косовачељу, — усвојено мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се понуди цена слат за семе од мушара;

2) по акту бр. 3391. за препарат за заштату стоке од муха, — одлучено: да се пише понудбу, да поднесе извешај количину овог препарата рани пробае.

III.

Прочитана су мишљења Финансијског Одбора:

1) по молби бр. 2581. Ивана Благојевића, да га Друштво прими за свог чиновника, — одбор је одлучио: да се г. Благојевић прими за писара са припадностима које је имао писар г. Милоша Скордунца а г. Скордунца открати службу.

2) по акту бр. 3022. — усвојено мишљење и одлучено: да се благодан г. Пешић разврши благоданске вредности под 3. априлом а да се од његов благоданства г. Прковића нуле понуђена писмена гаранција.

IV.

Прочитана су мишљења Подружничког инспектора о давању вредности по предметима:

а) бр. 3312. — усвојено мишљење Подружничког инспектора и одлучено: да се Валенској Округовој Полуприградској Подружници поднесе на отворени рачун 500 килограм семена луцерца;

б) бр. 3222. — усвојено мишљење и одлучено: да се Полуприградској Подружници у Александарову наза робе на отворени рачун у оноликој вредности у коликој поручи за тога новца.

V.

Прочитана је молба бр. 3365. — по којој је одлучено: да се Милош С. Стојић прими у путу на праксу у Чехословачку са осталим изабраним младшима.

За овим је седницом закључена.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин франц прскал „Верморел“ по	650	дин. ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„
Сетке за репу и булдеве	600	„
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди	4000	„
„ „ „ „ „ 13 „ „ „ „ „	4500	„
Бајерово-немачко сиршште (флаша од 1,2 к.)	30	„
„ „ „ „ „ 1 к.)	55	„
Азбест-филтре за вино (од 30 л)	1000	„
Стаклене вратице за пресирање	150	„
Желатин за бистрење вина	120	кгр.
Азбест за филтрирање вина	100	„
Рибљу бешку за бистрење	2	грам.
Резервне федере за маказе	5	ком.
Семе репе-угарначе	10	кгр.
Сумпор у шипкама	0,50	ком.
Семе проса	7	кгр.

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (*Prunus mahaleb*) 1 кгр. 30. Дин. лиферије одмах, а сва остала семена за дивљачице, шумско дрвеће, поворе и њивске усеве за јесење сејање лиферије доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михаилова улица број 8. (у дворшшту).

2-3

КОМАНДИТНО ДРУШТВО А. ЂЕРАСИ И КОМП. — БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672.

КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступништво Фабрика Маџар. Државних Жељезница (пређе Никола Фежер и Комп.) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЊЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту млинов, једноставне и дупле, бензинске моторе, жетелице, косачице, ваљавице, вачаре, тријере, круњаче, ручне и сточне вршлице. 1-2

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво
ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
Хрватска банка за промет с пошкритостима д. д. ЗАГРЕБ.

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6-7 ДАНА — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. ИЗВРСНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрински Трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ КРУНОСЛАВ СТЕЈАН ЈАКОВЉИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрински трг 1. Телеграфи: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО Мс. Cormikovih творенина.
International Harvester Company
of America, Chicago

добавља одмах

Оригинале МС. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и само-везачице,

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. S.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве тима Мс. Cormik, Deering, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕ-ЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЂЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чистиње семена.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Претплату примају и све
поште

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 кр.

На основу најбољег решења од
априла 1899. г. прелиску друштвену
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се положе уједнашту
за целу годину.

За С. П. Другиног власника, председаник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојичић

Број 32.

БЕОГРАД, 12 АВГУСТА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

Рационално храњење стоке

1. Сваки сточар треба да познаје главна начела храњења. У опште се сматра код нас да је исхрана стоке једна проста и лака ствар, кад се само има довољно сточне хране на располагању. То је доклеко и истина кад је реч о храњењу на обичан, емпирички начин, какво се оно у највишеј мери налази и практично, али кад је реч о рационалном храњењу, то јест о храњењу стоке и на економан и на продуктиван начин, ствар сасвим другачије стоји. Умешност сточара у погледу храњења стоке састоји се у томе да нађе једну тачну средњу у давању хране стоци, то јест да с једне стране својој стоци не пружи сувише много хране — јер ће онда стока не само омршавати него после извесног времена неће моћи дати ни оне мларе, који се од ње очекују — нити пак да јој пружи сувише много хране — јер ће га онда и сувише скупо стати услуге, које му стока чини. Рационално хранили стоку, то баш значи наћи ту средину; то треба да је и главна брига сваког сточара, јер производи, које човеку стока даје, као месо, млеко, рад и т. д. стоје у тесној вези са начином храњења стоке.

Да би пак сточар стекао ту умешност у рационалном храњењу стоке, он треба да зна главнија начела на којима се заснива храњење; знајући та начела, он ће бити у стању да брзо срачуна количину хране за једно грло, које сваки дан даје одређену количину меса, млека или рада. Примењујући своје знање за сваки варочити случај, сточар ће умети да се снађе не само у свакој прилици, него и да храњење своје стоке доиста и изводи на најеконوميји и најпродуктивнији начин.

Ето, о тим начелима храњења желимо да упознамо и наше сточаре а према француским агрономима Лукасу и Лероа, који су о томе написали један леп чланак у листу *Agriculture nouvelle* да француске сточаре.

2. **Еквиваленти хране.** Једно од основних начела у храњењу стоке јесте начело замене (супституције) хране. У оброку за, рецимо, краву музару може се једна количина једне врсте хране заменити одређеном количином, друге врсте хране, а да се г, лу ипак не умањи тежина нити да количина и каквоћа млека буду промењени. Све

ове промене у врстама хране неће шкодити ни здрављу нити плодносу од стоке под погодбом да се не врше нагло него изпротивно постепено.

Еквиваленти хране називају се количине хране, које се могу замењивати једна с другом у оброцима, а да то не изазове никакву реакцију код стоке. Ево једна листа таквих еквивалената.

	Килограма
Погаче од узеног семена	0,80
Прекрупа зрна	1,—
Мекиња	1,200
добро изваљено семе	2,500
Зелена фураж	8,—
Сточна репа или сечка	12,—
Чичока (морска репа)	9,—
Слава, меса од стравна	5,—

Тако се према овој табели 1 кгр. прекрупе зрна може заменити са 1,200 кгр. мекиња или са 2,5 кгр. сена и т. д.

Претпоставимо да једна музара добија у свом оброку 7,5 кгр. сена, 36 кгр. сточне репе, помешане са 5 кгр. сламе и 1 кгр. мекиња. Могуће је према горњој табели заменити у том оброку 12 кгр. репе са 2,500 кгр. сена и онда оброк који би се састојао из 10 кгр. сена, 24 кгр. репе, 5 кгр. сламе и 1 кгр. мекиња био би апсолутно еквивалентан, једнак првом. Применом овог другог измененог оброка храна ће сачувати исту тежину и њена ће производња млека бити иста као и применом првог оброка.

3. **Оброк за одржавање и оброк за производњу.** Свака обележена тежина хране на горњој табели назива се *јединица* хране. Свако грло треба да прима дневно број јединица хране сразмеран са величином и производима које треба да даје. Оброк грла треба да обухвати према томе два различна дела: један део је у толико већи у колико је грло теже и назива се *оброк за одржавање*, а други се мења са количином меса, млека или рада, који се може добити од реченог грла и назива се *оброк за производњу*.

Оброк за одржавање је теориска количина потребне хране једном грлу које је остало стално на одмор и у шталу, а да не добија нити пак губи од своје тежине. Број јединица хране, које треба да садржи оброк варод-

живање мења се са тежином грла у питању као што то показују цифре на идућој табlici.

Грла, која теже кгр.	Број јединица
400	3,5
500	4
600	4,5
700	5
800	5,5

Тако један во од 500 кгр. тежине може се одржати у стаји, а да не промени тежину за извесно време са количином сена равном $4 \times 2,5 = 10$ кгр.

Оброк за производњу, који се додаје оброку за одржавање стоке, пошто доприноси стварању производа, сразмеран је, разуме се количини ових производа. Једна музара на пример треба да прими, поред свог оброка за одржавање, један број јединица хране, који је равни једној трећини од броја литара млека, које даје. Ако је музара тешка 600 кгр. и даје 12 литара млека на дан треба јој дати $4,5 + 4 = 8,5$ јединица хране. Један оброк за краву музару који би водно рачуна о овим чињеницама могло би овако бити састављен:

	Тежина хране	Јединица хране
Сена	10 кгр.	4
Зелене фураже (детелине)	20 "	2,5
Сламе	5 "	1
Посача од улаганог сивена	0,800	1
		8,5

Искуством је доказано да овакав један оброк одговара у опште циљу, за којим се тежи.

С друге опет стране може се допустити да један телгелн во добија за време севене орања оброк за производњу равни оброку за одржавање и као додаток уз овај последњи. Ако имамо једну партију волова, у којој сваки во тежи просечно 700 кгр. на је подритиемо интензивном рад, морамо јој, да би је одржали у добром стању двади бар 11 јединица хране на главу. За свако грло би требало према томе саставити овакав оброк:

ПОДЛИСТАК

Повећање пољопривредне производње у Француској

Велики рат учинио је, да се у државама које су узеле учешћа у њему из разноликих разлога, пољопривреда мање или више занемарила, па је ово овакво стање доста великим делом захватило и нашу ратну савезницу Француску. Међутим Француска је одмах после рата толико обратила пажњу побољшању стања пољске привреде и на тај посао бацила се са толико енергије, да је збрла за врло кратко време постигла огроман успех. Тај њен успех није могао остати изражајан од осталих народа, па су чак и Немци морали признати да су Французи у томе погледу учинили огроман напредак. Баш је нарочито интересантно што то и Немци признају и ево како о томе говори Dr. Eich Wiens у једном од овогодинашних бројева Deutsche Landw. Presse:

„Француска је учинила сваку част своје старом гласу једне аграрне земље у погледу знатних напора, уложених у циљу да пољопривредну производњу после ратних потреса поведе поново на некадашњу висину, па по могућству и изнад ње. Ни у Француској не смеју да

	Тежина хране	Јединица хране
Сена	12,500 кгр.	5
Рене	48 "	4
Пазе од пшенице	7,500 "	1,5
Врашно од јечма	0,500 "	0,5
		11,0

И овакав један оброк према стеченом искуству сачињава добар тип оброка.

4. *Стајна храна не сме оскудевати у асоцијацији мастијама.* Али одгајивач треба такође да води рачуна и о другим стварима ако хоће да пружи својој стоци доста један рационалан оброк.

При састављању оброка треба се не само старати да се даде стоци број јединица хране у сразмери са њеном тежином него још осим тога треба проверити да храна која улази у оброк има и довољну количину азотних материја.

Азотне материје су доста неопходно потребне за вршење телесних функција. То вршење телесних функција повлачи свакидашњи губитак знатне количине материја, које организам треба да накнади из хране, која се стоци даје, иначе грло пропада Срце, које куца, бубрег који чисти крв, стомак, који прежива, вршећи те своје улоге троше ткива из којих се састоје и једино помоћу азотних материја из хране ти се губици могу накнадити. Из тог разлога стока, која би се хранила таквом храном, у којој не би било азотних материја најзад би морала скончати. Свако грло које не би јело дневно количину азотних материја сразмерно са оном количином, коју троши из својих ткива, не би се одржало дуго у добром стању здравља.

5. *Количина азотних материја у јавним врстама хране.* Колика је најмања количина азотних материја, која је дневно потребна једном грлу? Та количина се мења према тежини грла као што се то види из ове таблице:

се потцене дејства ратних година на снагу пољопривредне производње. Та дејства су се покајала несразмерно мања у погледу исцрпености земље; у срећнијем положају но немачка пољопривреда која је била одсечена од веома корисних љубрица из иностранства и под притиском присилног гадовања морала да врши право плачкање земље. Француска је ипак била у стању да сачува у главном издациност своје и иначе по природи богате земље. Но с друге стране њена пољопривреда имала је да забележи један велики губитак: јер је један велики део њеног пољопривредног земљишта претворен у ратну поворницу; десет департамана, на којима се развијао рат имају, с мало изузетка, претежно пољопривредни карактер. Овде су Французи прво почели са поновним подизањем и васпостављањем и то са релативно јаком вољом, снагом и енергијом. У томе погледу и за ово карактеристична је једна изјава коју је пре извесног времена учинио француски Министар Пољопривреде односно становника разорених крајева, који, као што он наводи, улажу труд да најпре доведу у ред своју земљу па тек онда своје куће. Ова тврдња покрива се са запажањима других на и немачких посетилаца у француској ратној зони: усред пустиње, у којој или никако и

За тежину од кгр.	Треба азотних материја:
400	0.240
500	0.300
600	0.360
700	0.420
800	0.480

Да би се могло проверити да ли је количина азотних материја довољна у једном оброку према овој табелици, потребно је знати просечан хемијски састав сточне хране. Састав источне хране налази се изложен у делима о сточарству,* али ћемо ипак, ради обавештења наших сточара, изнети овде на следећој табелици количине азотних материја у важнијим врстама сточне хране.

Зелена пшеница:	Има у 100 кгр. азотних материја
Ливадска	2.500 кгр.
Детелина, луцерна испарена	2.500 "
Граорина-овас	2 "
Сеча	0.800 "
Стољачи кукус	1.800 "
Сена:	
Обично ливадско	5.400 "
Сено од луцерне	9.700 "
Сено од граорине-овса	6.500 "
Сламе:	
Пшенична или орасна	0.800 "
Палева	0.800 "
Корене и вршце:	
Репи пшеничне	1 "
Чичока (морска репа)	1 "
Зрна:	
Овас	8 "
Јечма	1.600 "
Кукуруз	7.100 "
Воћ	22.100 "
Индустријски производи:	
Корма од сусних јабуча	1.600 "
Свежа репацина од шећерне репе	0.700 "
Меканије од пшенице	11.300 "
Погаче од лана	285 "
" " сезома	35.800 "
" " немалог ораха	3 "
Брашно од соје	43.300 "

*) Па у у *Пољопривредном календару*, који се може добити код С. П. Друштва у Београду по цени од 6 дина. Ур.

нема кућа или су оне подигнуте у колико је то најужнија потреба наскривала има чешћих оаза бржљиво очистишени или већ и обрађених поља. Француска држава је у великом обиму и знатним средствима — у погледу овог последњег са разумљивом напором за Французе, „да ће Бош (Шваба) све платити“ — највише подстакла иницијативу поновног подизања њене селачке популације, а осим тога учинила је и сама велике напоре за поновно васпостављање раније пољопривредне основе Француске. На тај начин постигнути су знатни напреци, који се огледају у овим бројевима: од краја 1918 па до краја 1921. год. обрађене површине повећале су се код појединих усева:

код пшенице за	880.000	хектара
" ражи	138.000	"
" јечма	112.000	"
" овса	650.000	"

Целокупно пољопривредно коришћена површина приближава се све бржијем темпом стању из 1913. године, а које је, у колико се то тиче јечма, већ постигнуто.

Но у последње време изгледа да се опет отишло нешто уназад у погледу величине обрађене површине. То се објашњава на тај начин, да производња меса а

Помоћу ових цифара може се лако сачувати количина азотних материја, које садржи један од мало час наведених оброка за радног вола од 700 кгр. тежине. Тај је оброк обухватио као што смо напред навели 12.5 кгр. сена 48. кгр. репе, 7.5 кгр. пале и 0.500 кгр. брашна од јечма. Количина азотних материја, коју тај оброк садржи изналази се простим рачуном, а на име:

	Азотних материја, килограма
Сено пш.	$125 \times \frac{5.4}{100} = 6.75$
Репи „	$48 \times \frac{1}{100} = 0.480$
Пшенична палева пш.	$7.5 \times \frac{0.8}{100} = 0.060$
Брашно од јечма „	$0.5 \times \frac{6.6}{100} = 0.033$
	1.248

Количина азотних материја, коју садржи мало час наведени оброк довољна је и сувише, јер по подацима изложеним на трећој табелици најмања количина азотних материја коју треба дати једном волу од 700 кгр. јесте само 0.420 кгр.

То су у главном основна начела о храњењу стоке која треба да су сваком нашем напредном сточару позната.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Храњење пилића.

И тако, другог или трећег дана ми почињемо да храњемо пиле. Први дан храњења, т.ј. трећег дана од како је изашло из јајета пиле добија свака три сата тврдо скувано јаје, при чему ово прво храњење не сме бити обилато, друго веће и т.д.

Већ смо говорили у трећем чланку да је храна све за живину у младом узрасту и зато треба храњити пи-

нарочито вина ставља селацима у изглед већу добит но гађење зрнастих плодова. Пољопривредна академија која се ових дана бавила овом околности сматра да је не треба сматрати као толико трагичну, јер се мањак у обрађеној површини може врло лако надокнадити повећањем издациности земље.

Слично важи и за стање стоке, које још није свим достигло своју предратну висину, али се ипак релативно брже увећава по што је то био случај пре рата.

Овогодишња жетва приближила је Француску знатно ономе циљу за којим је тежила њена пољопривреда и њена влада, т.ј. да пољопривредну производњу опет подигне на ову висину, на којој је она била пре рата. Жетва хромпира, која се цени на 131 милион твара према 83 милиона у прошлој години, превазилази просечну жетву из доба мира. Жетва сточне хране одрилик је у истом односу. Напротив, као што је познато, резултати жетве хлебних жита постали су иза свих очекивања, што се у осталом може највећим делом приписати рђавим временским приликама.

(Свршиће се)

лиће не само онда кад су гладни, него се треба бринути и о томе, да имају што већи апетит и да једу што више. Зато је потребно да је храна разноврснија, да је укусна, чисто и пажљиво спремна од сасвим свежих намирница и пази да се даје у строго одређено време. Ништа турско, усисано и гњило не треба уносити у храну пилића.

Кад се за два дана стомак пилета навикне на храну споља, почиње им се давати каша, која и чини главну храну до тромесечног узраста.

Тако петог дана живота пиле добија пет пута дневно (на свака три сата) кашу од проса, помешану са ситно исцеданим јайма, 6. дана даје се исто, само се метле мање јаја, 7. дана јаја се метле још мање, 8-ог дана се престају давати јаја и даје се само каша најзмице: од проса, хелде, јечма, ова самлевеног просејаног и пропраног; ова последња веома је корисна за пилиће, јер овакв потпомаже образовање костију, а горка миришљава материја, која се у њему налази, добро утиче на стомак. Од петог дана пилету се почиње давати млеко на пола с водом. Млеко би добро било давати у току барем првих десет дана храњења. Затим се даје чиста вода, у коју се дода неколико капи солне или сумпорне киселине да би се предупредиле стомачне болести.

Пошто су се пилад од осмог дана већ доста ослабила и могу ићи далеко по пољу, могу се хранити ређе — 4 пута, пази да је храна разноврсна и да се апетит код пилића не умањава.

После двонедељног узраста треба им давати једанпут дневно меку храну, спремајући је од смесе 12 делова кукурузног брашна, 4 дела пшеничног, 2 дела ситно раздробљеног ова, 1 дела пшеничних мекња додајући томе сувог туцадног меса по три грама на једно пиле и исте количину туцадног или самлевених костију. То није тако тешко као што изгледа; само треба мало више бриге. Сваки домаћин може у напред спремити такво брашно од меса од различитих месних отпадака (нарочито ако он живи близу вароши или великог села, где има клинци) које посолити, осушити, а затим самелити или истуцати. Ако се то услед чега-год не може урадити, добро је давати у месној храни свеже варено месо по 2 грама на свако пиле. У својој пракси ми смо давали месо од зечева и пса и добијали смо исте резултате, што и с говеђим месом.

Тако се ради до двомесечног узраста. У трећем месецу, ако вам је пашњак добар, време топло, и ако видите да ваши пилићи налазе довољно месне хране т.ј. црва, буба и др. можете им скратити број оброка до 3, а у неким случајевима и 2 пута, али стално пази да пиле буде сито и да добија такву храну, која би га осигурала свима неопходним за њега хемијским материјама. Ми смо већ говорили да зато треба да је храна разноврсна т.ј. да садржи у себи и биљне и месне хране (месо, буве, црва и др.) и жито од неколико врста.

Четврти месец обично бива крајем лета или у почетку јесени, кад приспева јефтини купус и већ има отпадака поврћа у башти. Услед тога што се код 3—4 месечног пилета продужује формирање костура, у то је време врло корисно додати му фосфора, којег има доста

у купусу. У кокошарних треба обесити главницу купуса, и пилићи, кад увече дођу или кад су услед чега-год заворени, с таквим је задовољством кљују, да ништа од ње не остане.

При таквој храни зима, која се примиче, затећиће ваше младе кокошке потпуно развијене, лепо покривене перјем, доста устојене, али не масне (што се немске допустити код чистокрвних кокошију) и потпуно здраве.

Кад прође шест месеци кокош се већ рачуна одрасла, али и овде старање о њој не престаје, јер од децембра почиње ношење јаја и треба држати живину тако, да би она одста почела да носи и да вам на тај начин врати оно, што сте на њу потрошили.

О оваком храњењу, као што се овде препоручује, веома ће, наравно, бити чудновато чути онима, чије кокоши и лети и зими ноће на дрвету, хране са тим што им Бог да, носе јаја где било. Могуће је да ће они с неповерењем слушати ове савете, али нека они погледају бар једну културну економију, где је 6 месечна кокошка тешка 2½ кила (Фаверол, Лафлец, Плимес-Рош) и нека се увере какав приход даје такво живинарство; тада ће се код њих одмах јавити жеља да скину с дрвећа своје кокоши, да их настане у кокошарнику и да се барем мало побрину о њиховој храни и издржавању.

Б. Зоволски.

(Наставиће се).

Шта се у другим земљама ради?

Обезбеђење усева од града у Швајцарској

III. Опште погодбе за обезбеђење усева од града.

Швајцарско друштво за обезбеђење усева од града обезбеђује све усеве, затим воће виноградне и поврће. Друштво признаје и исплаћује штете које град бује причинио усевама, а не и друге елементарне непогоде као кише, олује, ветар, мраз. Исто тако друштво не признаје ни штете које град вршичи дрвећу, пшоблу и чокотима (гидама) лозе. Изузевши код стоног воћа при обезбеђењу се не вода рачуна о каквој већ само о количини обезбеђених производа, те се и штете према количини утврђују и исплаћују.

Ово друштво врши обезбеђење усева на основу тарифа које су израђене према специфичним и топографским разлицама од града. Те тарифе, односно улози или премије изражавају се у процентима од осигуране суме.

Према специфичним разлицама, то јест према већој или мањој осетљивости или отпорности појединих усева према граду сви су усеви подељени на 8 категорија; те су категорије:

1. Траве и пиљне биљке
2. Стрнице: пшеница, крупник, раж, јечам и оvas.
- Маунасто биље: граорце, сочиво и смеше из ових биљка.
- кукуруз, кромпир, репе и сточна мрква
3. Маунасто биље: пољски боб и грашак.
- Удвасте биљке: репица даник, мах и елда
- Јабуре и крушке за јабуковачу, цигура, шећерна репа.

4. Предивасте биљке, површе, стоне јабуке и крушке дуње, поморанџе, лимуни, смокве, ораси, кестени и све коштакчава воће.

5. Јагодасто и бобичасто воће.

6. Виногради

7. Хмел

8. Дуван за лулу, за цигарете и бурмут.

Ових осам категорија подељене су на две групе од којих првих пет категорија сачињавају једну групу, а последњих три категорије другу групу. Тарифе за обезбеђење за прву групу знатно су ниже него ли те тарифе за другу групу, јер су усеви прве категорије знатно отпорнији односно мање осетљиви него ли усеви друге категорије.

Према топографским ризицима, то јест према учестаности интензивности падања града, па према томе и према величини штете, које грај проузрокује друштво је целу Швајцарску поделило на прву групу ризика на 245 зона, а за другу групу специфичких ризика на 126 зона ризика од града. Те зоне које нису исте за једну и другу групу специфичких ризика обухватају час по читав један кантон, час по један срез, час по изврстан број општина, а час само по једну општину. За сваки топографски или зонални ризик и за сваку категорију усева постоји друкчија тарифа. Тако се тарифе према топографских ризицима крећу у овим границама:

За 1. категорију усева (траве и пишне биљке) од 0,8 до 5,5% од осигуране вредности.

За 2. категорију усева од 1%, до 6%, од осигуране вредности.

За 3. категорију усева од 2%, до 7%, од осигуране вредности.

За 4. категорију усева од 3%, до 10%, од осигуране вредности.

За 5. категорију усева од 4%, до 12%, од осигуране вредности.

За 6. категорију усева од 4,5%, до 16%, од осигуране вредности.

За 7. категорија усева од 5,5%, до 20%, од осигуране вредности.

За 8. категорију усева од 7,5%, до 24%, од осигуране вредности. Нарочито су изузетно јаким тарифама оптерећени кантони Тесен и Лудерн, јер су тамо и највећи ризици од града.

Друштво води статистику падања града и штете, које он проузрокује, те према добијеним подацима мења и тарифе, то јест повећава их тамо где град мање пада, односно мање штете чини и смањује само где град више пада, односно веће штете чини.

Чланови друштва, који за 3 узастопне год. обезбеђења не буду имали никакве штете од града имају права на попуст у премији од 5 до 20%, од првобитне премије. Висина попуста зависи од исхода године, то јест према томе ли је друштво имало веће или мање штете да поднесе а одређује га управни одбор. Ако један члан иступи из друштва односно откаже уговор, губи право на тај попуст.

Обезбеђење трава и фуражи мора обухватити слу жетву, то јест сва кошења у години: сено, са преходно пашњих парцела, отаву и друга свентуална кошења, у

колико се та кошења траве не врше за потрошњу трава у деленом стању. Вредност приноса мора се назначити подвојено, тако да се свако кошење има сматрати као засебна жетва, па према томе представљати засебну осигурану суму. Сума, на коју се осигурава отава не може бити већа од суме на коју се осигурава сено, јер сено, које се добија од првог кошења свагда представља и већу вредност од отаве, то јест сена, које се добија од другог кошења.

Обезбеђење усева у опште — трава, стрнина уластих и предивасте биљака итд. почиње да важи од почетка пролетње вегетације. Међутим обезбеђење шећерне репе воћа винограда и површа почиње на важи тек од 21 маја. Најзад обезбеђење сточне репе и мркве почиње да важи тек од 1 јуна. Друштво је увело то диференцирање у погледу времена, од кад важи обезбеђење, па према томе и признање оштете из разлога што се код усева, код којих обезбеђење почиње доцније важити (нарочито код воћа), не може сазнати ни приближни принос у време, кад се они обезбеђују, па се у ствари и не обезбеђују тако рано, а друштво опет са своје стране није хтело да прими на себе да обештећује још не обезбеђене усева.

Исто тако при обезбеђењу се не узима у обзир, односно не води се рачуна о каквоћи осим код финог дезертног воћа, већ само о количини производа.

Сви делови усева који се могу искористити, као на пример зрно и слама, подрачунавају се у обезбеђењу, и подвојено осигуране суме преставаљају.

Вредност сламе разних усева овако је утврђена:

а) за озими и јару пшеницу и раж, крупник и граорце на $\frac{1}{10}$ од обезбеђење суме.

б) за озими и јари јечам, овас елду, просо и све друге летње стрнине на $\frac{1}{10}$ од обезбеђење суме;

в) за уласте и маунасте усева, кукуруз, пишне биљке, које се гаје за производњу семена на $\frac{1}{10}$ од осигуране суме.

Тако на пример ако је једна њива пшенице обезбеђена на суму од 2400 франака, онда од не $\frac{1}{10}$ или 800 франака преставаља обезбеђењу суму сламе, а остатак од $\frac{9}{10}$ или 1500 динара преставаља обезбеђењу суму зрна. Ако се утврди штета на класу, односно зрну у 10%, а на слами у 15%, онда се према горе наведеним обезбеђеним сумама срачунавају оштете посебно за зрно, а посебно за сламу.

На малу онога који се обезбеђује вредност сламе може се смањити и то на $\frac{1}{2}$ за усева под а (на једну петину за усева под б)

Кад се пак слама обезбеђује као слама за плетене или везивање, као што је то случај нарочито са ржиком сламом, дужно је лице које се обезбеђује да то назначи у својој понуди друштву. У том случају премија осигурања повећава се за 50%. Вредност сламе за везивање или плетене не може преставаљати $\frac{1}{10}$ или $\frac{1}{10}$ од осигуране суме као што смо мало час навели, јер то важи само за обичну сламу, која служи за простирку, него већу суму, $\frac{1}{10}$ на пример. Како се у понуди осигурања увећава онда и зрно и слама, то ако је тарифа осигурања за раж 1%, онда је тарифа за сламу од ражи 0,50%.

При обезбеђењу дувана мора се у понуди изрично наизачити да се обезбеђује дувач за цигаре, ако се доиста такав дувач гаји; иначе ће се сматрати да је обезбеђен дувач за лулу, чија је вредност, па према томе и оштета, мања него ли дувач за цигаре.

Код винограда принос се има рачунати према количини вина у хектолитрима, на који се рачуна о берби; осигурана сума представља, дакле, вредност вина, а не вредност грозља.

Кад се обезбеђује јагодаста и бобичаста воће, онај који га обезбеђује дужан је наизачити суму обезбеђења подвојено за сваку врсту тог воћа. Под јагодастим и бобичастим воћем подразумева се ситно воће: јагоде, малине, купине, рибизле, огрозди и плод од бзове. Обезбеђење јагода и малина врши се се по површини у арима или квадратним метрима, док се обезбеђење рибизала, огрозда и купина разуме по дрветима.

Код обезбеђења другог воћа мора се наизачити свака парцела и свака врста воћа: јабуке, крушке, трешње итд. затим број дрвета принос и обезбеђења сума.

Код обезбеђења поврћа постоји код друштва једна специјална листа баштенских усева, који се могу обезбедити под именом поврћа. За сваку врсту поврћа предвиђена је за 1 ар највећа сума обезбеђења, која се креће од 40 динара (за баштенске рече) до 150 динара (за карфиол, патлиџане и др.) а која се не може прекорачити.

Сви баштенски усеви назначени у тој листи могу се скупа осигурати под именом „поврћа“ у толико у колику су намењени за домаћу потрошњу обезбеђеног.

Кад обезбеђују баштенске усеве грађинарски заводи, пансионци, фабрике конзерви, грађинари и друга предузећа те врсте, дужни су наизачити подвојено за сваку врсту поврћа површину под поврћем и обезбеђену суму.

Друштво не обезбеђује оне обезбеђене којима штетаци нађу да су претрпели штету испод 8% (а 8% штете привлаче и исплаћује.) Код усева код којих се обезбеђују и слама и зрно, штета се утврђује посебно на зрну и на слами. Но те се штете изражене у процентима не могу сабирати, те да би изнеле 8%.

При исплати оштеће друштво задржава оштећеном 10% од суме која му припада; то је тако авано лични ризик; тиме она који добијају оштету и сами нешто жртвују у општем интересу (поред плаћене премије) као што жртвују у плаћеним премијама чланови који не добијају никакве оштеће.

То су у главном опште погодне обезбеђења којих се строго придржава друштво у Цириху; поред њих има других, о којима ће бити речи у наредним главама.

(Наставиће се).

Белешке

Ново сено треба с пажњом давати стоци. Ново сено изазива код стоке нарочито код коња по неки лут грозничаво стање, пролив, колику и губљење апетита. То бива нарочито онда, кад сено при сређивању закисне, те у себи задржи мало више воде. Садепнуто у власту такво сено се пренојави, то јест испушта из себе воду па се и нека врста врења у њему производи. Том при-

ликом као што неки научници тврде, развијају се јаки мириси и ти мириси називају поремећаје у стомаку кад се новим сеном стока храни.

С тога се препоручује да се стоци не даје ново сено пре три месеца од како се садело или пак, ако се ново сено из нужде мора давати стоци, то га бар давати у мешавини са старим сеном.

Коњи веома радо једу ново сено па се и преједу те свакако и због тога наступају поремећаји у стомаку. У француској војсци допушта се употреба новог сена тек од месеца септембра и октобра по сређивању, па би тако исто могли и наши пољопривредници радити.

Како се може оценити жетва пшенице на једној њиви? Један Француз предлаже овакав један начин на који се може оценити величина жетве на једној њиви: одабрати на реченој њиви три лепа класа, три средња и три мала, па затим срачувати број зрна у сваком класу. Кад се тако добијени бројеви саберу на потом збир подели са 9 добиће се просечан број зрна на класу. Како се код друге жетве рачуна 200 класова на 1 квадратном метру, а код средње жетве 150 класова, једним простим рачуном може се добити број зрна на површини од 1 квадратног метра, па према томе и на површини од 10.000 квадратних метара или 1 хектару.

Знајући пак број зрна у класу па површини од 1 хектара лако се може срачувати и број хектолитара пшенице на 1 хектару, јер 1 хектолитар пшенице има 2.000.000 крупних, 2.500.000 просечно крупних и 1.500.000 до 1.600.000 ситујих зрна.

Али кад је вегетација пшенице неправилна и на њиви има и празних или наредивачких места треба дојавити резултат смањити за $\frac{1}{10}$ до $\frac{1}{5}$.

Овакав начин оцењивања није истина математички тачан, али је ипак довољно приближан за потребе пољопривредника.

ГЛАСНИК.

Земаљска изложба у Новом Саду, отвара се 11 и траје до 26. ок. мес. За пољопривреднике је од нарочите вредности да је посете и виде, јер ће на њој бити изложени домаћи произвођи из равне и богате Војводине највише. Подвој је у пола цене.

Изложба стоке и витешка свечано. у Ваљево. — Одбор састављен од представника Министарства Пољопривреде и Воде, Окружног Одбора окр. Ваљевског, чланова Управе Ваљевског кола Јахача „Кнез Михаило“, као и чланова пољопривредне Подружине окр. Ваљевског, приређује у Ваљево на дан 23. септембра т. г., изложбу говеди и коња на ваншаршту као и велику трку на Михаилову код државног сенака.

Право излагања имају сви пољопривредници, а одгајивачи и ваљевског и свих суседских округа.

За ову изложбу и свечаност, Министарство Пољопривреде и Воде дало је помоћ од 25.000 дина, а тако исто дао је и Окружни Одбор окр. Ваљевског суму од 2000 динара.

Пријаве за изложбу примају се до 1. ок. а за трке

до 10 септембра закључно и то писмено код државних економија, од којих ће добити и сва остала обавештења за ову изложбу и трке.

У случају рђавог времена, изложба са тркама одржава се 30 септембра ове године.

Ташив.

Записник

XVI. редовне седнице Управног Одбора државе на дан 4 маја 1923 г. у дому Друштва на у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник др Веља Стојковић и чланови управе: г. г. Љуба Јовановић, Вања Т. Радоновић, Павле Петковић, Софронје Партовић, Драгутин Спремић и Подружњски инспектор г. Драгиша Лалчевић. Председаво председник: г. Паја Т. Тодоровић. Бележник секретар: Мих. Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Прочитана су решења Набављачког Одбора о завршеним и извршеним набавкама и то:

- По акту Бр. 3533 на 300 ком. каземарских ножева; и
- По акту бр. 3572 на набавку 1500—2000 грама луцерке.

Оба ова наставка Управног Одбора приже је знању.

III.

Прочитана су мишљења Подружњског инспектора и то: а) по акту Бр. 3066, које је усвојено и одлучено: да Подружња у Леску спреме поменуто у акту врати о свом трошку и наплати Друштву штету у случају, ако се транспортовањем учини каква квар на spravama;

б) по акту Бр. 3493, усвојено мишљење;

в) по акту бр. 3501, усвојено мишљење инспектора и одлучено: да се не прима попуњена кавада од 8%; да се не може дати попуст од 10% и да одређене цене справама важе франко Друштвеним магацин;

г) по акту бр. 3511 усвојено мишљење и одлучено: да се на кредит изда тражена роба наплаћена у А. вансинку од 15. априла т. г. Честинској Пољопривредној Подружњи;

д) по акту бр. 3701 усвојено мишљење и одлучено: да се новосостављена Пољопривредна Подружња у Белој Паланци прима у састав Друштва; и да јој се одобри кредит од 10.000 динара;

е) по акту бр. 3871 усвојено мишљење и одлучено: да се на послато семе луцерке Пољопривредној Подружњи у Лескову скине попука.

ж) по акту бр. 3794 усвојено мишљење и одлучено: да се цене Пољопривредној Подружњи да редуцира своју издржаву.

IV.

Прочитан је реферат Подружњског инспектора бр. 3622 по коме је одлучено, да се тржи од Министарства Пољопривреде и Вода суму од 400.000 динара на прихода Класне, Лугрије на кредитива Пољопривредних Подружњи; да се изабере Одбор да изврши преглед целокупног стања животиње Друштва и које да уђу чланови управе: г. г. Вања Радоновић, С. Партовић и Ал. Рашкович; и да је узложена оставка Подружњског инспектора г. Драгише Лалчевића под данашњи, а дужност инспектора у будуће да отиравања администратор „Тежка“ г. Душан Ђаташ.

V.

За овим је одлучено: да се од Министарства Пољопривреде и Вода тржи позацимну у суму од 162.000 динара на фонда за набавку семена с тим, да се врати врата фонду кад је Друштву наплати од Министарства на 60.000 кр. шевенице наплате округу приаренском за семе 1920. године.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

ЖИТО.

Нови Сад: Пшеница бела 79—80, 2—8 од сто 2 вагона закључена 362.50 новула 360; бела 78—80, паркет Сомбор, 2 вагона закључена 368; бела 78—79, 2—3 од сто, 100 од 100 клас, тражена 355; срдњанска 78—80, 2—3 од 100, паркет Београд, клас дуплат, новула 340.

Раж бела 72—73, 2—3 од сто 3 вагона закључена 300. Јечам бела 65—67, 2 вагона, закључен 300, белиски 61—63, 2 вагона закључен 290.

Опас бела 5 вагона закључен 300, босански ренетан новула 282.50 Кукуруз бели 2 вагона, закључен 285.

СТОКА.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дан. прво 150 кгр. 19—19.50 дан. прво 180 кгр. 20 дан. Мршава 19—20 динара — франко станица у Банату и Србије у околини Суботине 1 дан по кгр. скуље.

Загреб: Месне свиње 27.50—23.50 хм, белиске и босанске погуле-беле 19—20 хм, кгр. франко истој станица. Бив: Цене су пале за 1030 круна. — Дебеле свиње продаване су по 21—23.000 круна, а несигне по 24—28.000 круна 1 кгр. жне мере.

Праз: Месне свиње 10.50—11.50 кгр. жне мере. Завлаке 13—14.50 кгр. кгр. Дилса и димна наплаћу пролазе свиње; цена 12.50—13 круна. Дилске крање 7.50—9 килограм, долинске крање 11—12 кгр. кгр. жне мере.

Мали и главици: сирена маст и свињина продају у све кутине жне земље, због своје високе цене.

Београд: маст 32—33, свињина 26—28, суво месо 26—28, шунке дилске 35—32, салима 60—85 дан. кгр. из волако.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, срдани 9.50, инфрантски 5—6 дан. кгр. жне мера по сарњинама. Овце 5—6 динара кгр. жне мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 10—15, срдани 6—10, инфрантски 5—7 дан. килограм жне мера по сарњинама. Овце 4—6 динар жне мера по станицама.

Бив: Цене су пале за 200—4000 круна по килограму. Нотариан су: волови 1 врста 13.500—10.600, 2 врста 12—13.000, 3 врста 9—12.000, крање 10—14.000 круна 1 кгр. жне мере.

Праз: Волови и јунице бели 6.50—8.5, долина 4.50—3.5, бикови и крање бели 6.50—9, долина 4.50—6 круна кгр. жне мере.

Живина и јаја.

Живина: Пасове су око изгата живине врло слабе. Извезено је само пар вагона за Италију.

У Србији је цена 65 дан. пар, а у преколасним крајевима 25 дан. килограм.

Јаја: Цене у земљи су околне. У Војводини се плаћа 1.30—1.40, у Хрватској 1.50, а у Србији 1.00—1.15 дан. комад.

У иностранству су цене околне. У Француској се плаћа 300 франка 1000 ком. у Швајцарској 60 шв. франка савуку. У Лондону је цена околна на 1/11 од 120 шваца.

Воће и пиће.

Своје мишљење: Робе за извоз нема. Изгасан на јуну бербу врло су добри.

Вино: Цене винама у земљи непромене. Изгасан на јуну бербу врло добри.

Уписујте се у Задругу.

СТЕЧАЈ

Министарству Пољопривреде и Вода потребна је за покретну школу за сеоске домаћице једна управитељница и једна помоћница.

Конкуренткиње треба да имају следеће услове:

1) Да се рођене или прирођене у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

2) Управитељница: да је свршила који семинар домаћичке школе или специјалну школу за учитељице домаћичке школе, у земљи или на страни, и да имају најмање 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

3) Помоћница: да је свршила најмање коју специјалну домаћичку школу, у земљи или на страни, и да има 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

За управитељицу претпостављање се старије особе и које боље познају живот на селу.

Стална плата је управитељици 1500—2000 динара месечно.

Стална плата је помоћници 800—1200 дин. месечно. Молбе се имају поднети Министарству Пољопривреде и Вода, (Одељењу за Пољопривредну Наставу) до 10 августа 1923. г.

Уз молбу приложити.

- 1) Школску сведоџбу.
- 2) Уверење о проведеним годинама на пракси.
- 3) Крштеницу.
- 4) Уверење о владању.
- 5) Лекарско уверење о здравственом стању.
- 6) Назначити величину плате за коју се рефлектира.

Према поднетим квалификацијама Министарство ће одредити плате. Близка обавештења и услови могу се видети у Министарству (Одељење за Пољопривредну Наставу).

Бр. 22673 из Одељења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода, 10. јула 1923. год.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је већу количину тегли за конзервисање воћа и поврћа и чување меда са патент затвором с гумом и без гуме.

Цене су по комаду:

Стаклене :		
од 1	литра са стакленим поклопцем и гумом	16 дин.
од 2	" " " " " "	25 "
од 3	" " " " " "	32 "
од 4	" " " " " "	40 "
од 3	" " металним " без гуме	7 "
од 1	" " " " " "	15 "

Од мајолика:

од 2	" " " " " "	20 "
------	-------------	------

Са поруџбином треба похитати, јер је тражња истих велика. 1—3

Оглашујте у „Тежану“

Једну гарнитуру вршаће машинине са

ЛОКОМОБИЛОМ

од 8 коњских снага (само хода) у потпуно исправном стању продајем одмах. За цену и услове обратити се

Стевану Авакумовићу, земљ. село Голубиње (Срем)

1—2

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (Prunus mahaleb) 1 кгр. 30. Дин. лиферије одмах, а сва остала семена за дивљачице, шумско дрвце, поврће и њивске усеве за јесење сејање лиферије доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михајлова улица број 8. (у дворшту).

3—3

КОМАНДИТНО ДРУШТВО
А. ЂЕРАСИ и КОМП.

— БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672. КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступничтво Фабрика Маџар. Државних Жељезница (пређе Никола Фехер и Комп.) има на стоваришту ПАРНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту млинов, једноставне и дупле, бензинске моторе, жетелице, косачице, ваљавице, вачаре, тријере, круњалце, ручне и сточне вршавице. 2—2

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
упутству се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Преплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренесу друштвеном
власи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Гедоровић

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Преплата се помаже уједанут
за целу годину.

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 33.

БЕОГРАД, 19 АВГУСТА 1923 године.

Година I.

Сушење воћа и поврћа за домаће потребе

Производња воћа и поврћа у нас је обилна и по количини и по својој разноврсности. Преко лета, док велике количине воћа и поврћа стасавају за бербу, и поред велике потрошње има и великог претека, који често пута не може да се уновчи, те се или даје стоци или просто пропада. Преко зиме потрошња воћа и поврћа је недовољна и врло једнострана, јер се не припреми довољно разноврсне зимнице од тих намирница, онда, када их има највише и кад су оне највистиније.

Лето је време када и воћа и поврћа има у изобиљу како на дому, у домаћој градини, тако и на пијаци, па према томе и време када се може и највистиније припремити најразноврснија зимница. Тако се може губитак и расипање сувишка воћа и поврћа најбоље избећи, новац уштедети за набавку воћа и поврћа преко зиме и што је најглавније осигурати породици разноврснија исхрана, која потпуно одговара хигијенским погодбама хранљива.

Има разних начина за припрему зимнице од воћа и поврћа, али ћемо се ми нарочито задржати на један, који је и врло прост и врло јестиво стаје, а то је сушење.

Воће и поврће може се сушити за домаће потребе или на природној топлоти, на сунцу или на вештачкој топлоти у сушицама. Буди како се сушење вршило треба увек имати на уму, да циљ сушења није само да се из воћа или поврћа истера сувишак воде, како би се осигурало што дужи и што боље његово чување, него још и да се осушеном воћу и поврћу очува његова свеколика хранљива вредност и што је могуће више његово природног укуса и мириса. С друге оне стране такође ваља имати на уму да се сушењем не може ништа додати сировини, која се употребљава за сушење, другим речима да се од рђавог, трулог или поквареног воћа или поврћа не може сушењем направити здраво и добро. Каква је сировина, употребљена за сушење, таква ће бити и прерађевина, то јест осушени производ.

1. Сушење воћа и поврћа на сунцу.

Сушење воћа и поврћа на сунцу има две добре стране: једну, што се таквим начином сушења остварује економија у гориву и другу, што је при сушењу загоревање воћа и поврћа потпуно одстранено. Кад се воће или поврће хоће да суши на сунцу треба да се разреди у кришкама полуткама или комачу на обичној хартији, леси или платну и изложи сувањој топлоти. За сушење воћа и поврћа на сунцу потребни су топли и сунчани дани и лаки поветарац. Једанут или двапут дневно изложени производ треба преврнути или потрести на лесема да би се равномерно сушио. Ваља се постарати да се воће и поврће сачува од прашине — отуда га треба сушити мало даље од путева а тако исто и од кише, у случају рђавог времена. По заласку сунца и за време кише треба воће и поврће склонити под streју, те да се не би овлажило.

Лесе за сушење воћа и поврћа на сунцу могу се правити од дрвета, као што су лесе за сушење (са укуцањим пружењем) шљива само мањег обима, тако да их једно лице лако може dizати и премештати (од прилике 0.70—1.20 м. дужине, а 0.50—0.90 м. ширине) или пак од жица. Лесе треба издизати од земље и изложити према сунцу. Да се пак не би разни инсекти пели са земље на воће или поврће, добро је да се подупирачи или ножице леса потопе у суд с водом; инсекти који буду прилазили са земље падаће у воду и ту ће се давити. (сл. 1.)

Сл. 1. — Лесе од жица с ножицама потопљенима у суд с водом, да се не би инсекти пели на воће и поврће, које се на њој суши.

Да не би пак мушице и други инсекти који лете полагајали своја јаја на изложено воће или поврће, треба га покрити каквим тулом или муслином.

За сушење воћа и поврћа на сунцу могу се имати и вгодне направе које сваки пољопривредник може изградити. Таква је једна направа престављена на сл. 2. То је у ствари један рам ширине 0.45 м. а дужине 0.60 м.

(може се направити и већи према потреби као на сл. 3) намењен на погарима дугачким 30 см. с преда, а 45—50 см. позади. Испод рама, на који се утврди стакло (прозор), а на 10 см. одстојана укујује се по погарима летвице, по којима ће се клинати једна лесе са воћем или поврћем. Тако ће воће или поврће с једне стране бити добро изложено сунцу и кроз окно прозорско топлота ће га добро загревати, а с друге стране биће осигурано и довољно кружење ваздуха, јер између прозора и воћа,

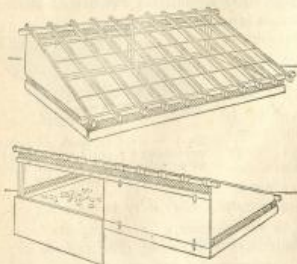
Сл. 2. — Направа са прозором и лесе испод њега за сушење воћа и поврћа на сунцу.

односно поврћа постојаће слободан простор од 3—4 м. висине. Сведа унаоколо и с доње стране лесе, (осим тамо где се лесе увлачи и извлачи) уковати танко платно, да би се сачувало воће и поврће од прашице и инсеката. С спреда пак где се лесе увлачи, уковати платно само с горње стране, па га пустити да виси, да би се по потреби могло подизати. Да би било затегнуто, приковати га на доњем крају за танку дашчицу.

За исти циљ може корисно послужити и направа, представљена на сл. 4. Она потсећа јако на прозоре употребљене за прављење

Сл. 3. — Направа са прозором за сушење воћа и поврћа на сунцу.

Сл. 4. — Направа са косом намењеним прозорима за сушење воћа и поврћа на сунцу.

топлих леја. Тамо, где се производи рано поврће, могу рамови са прозорима који су служили

за ту сврху, послужити врло корисно и за сушење воћа и поврћа на сунцу. Само треба направити при дну отворе уквивањем жаланог платна у једном танком појасу (као што је то представљено на сл. 4) да би се осигурало с једне стране кружење ваздуха, а с друге стране да би се спречио улазак инсеката. Ако се нема таквих рамова, онда се може направити један (или више) мањих димензија искључиво за потребу сушења воћа и поврћа.

2. Сушење воћа и поврћа вештачком топлотом.

Кад није могуће искористити природну топлоту за сушење воћа и поврћа, онда треба правити вештачком топлоту.

Сушење воћа и поврћа вештачком топлотом има ту добру страну да траје много краће време и да воће и поврће није или је мање изложено за време сушења нападу разних инсеката прашице и т. д. али употребом вештачке топлоте сушење и скупље стаје и изложено је, ако се на то довољна пажња не обрати, и загревању.

Има врло великих број направа за сушење воћа и поврћа вештачком топлотом. Оне се могу поделити у две групе према томе да ли се хоће за сушење искористити топлота од шпарета или какве пећи, у којој се ватра одржава за друге потребе или ће се пак засебна пећ, па према том и ватра употребити искључиво за сушење воћа и поврћа.

1. *Направе за сушење воћа и поврћа на кухинском шпарету или пећи.* За сушење малих количина воћа и поврћа

Сл. 5. — Тањери за сушење воћа и поврћа на кухинском шпарету (1. крошњер 2. шаргарепа 3. јабуке)

ћа могу се употребити и обични тањери (сл. 5). Остаци од воћа и поврћа који вретеку преко дна дне употребити могу се на тај начин најбоље употребити. Тањери ће запремати мало места на шпарету, те се остали послови кувања јела, могу на њему без икакве сметње вршити. И сама рерна, ако није заузета, може се за тај циљ врло добро искористити. У овом случају врата на рерни треба оставити отворена, да би се сушење воћа и поврћа могло лакше контролисати и ваздух унутра кузити. Да би се боље искористила рерна и већа количина воћа и поврћа сместила, може се направити, — онај боље од जिца — и један мали стелаж, који се цео увуче у рерну (сл. 6). По полицама се онда разреди воће и поврће, те се онда оно под повољним погодбама и број може исушити.

У место тањира може се направити и једина проста направа, која ће висити над шпаретом или над пећи, која се загрева (сл. 7 и 8) тако да воће и поврће на њој искоришћава топлоту, која зрачи од пећи. Нарочито је погодна оваква једна направа са већим бројем лесе од галванисане жице, кад вис о какву гредицу, која се може покретати, јер се овда, кад ватра у шпарету не гори, може и померити десно или лево. (сл. 8). Величина и направа и број лесе на њој праве се према количини воћа и поврћа, које се има осушити и према величини шпарета.

Сл. 6. — Стелаж од жичаног платна који се може увести у релну или ставити на шпарет за сушење воћа и поврћа.

Једна мала сушница која је с доње стране отворена, односно затворена са дном од жичаног платна, тако да се само намести на крај шпарета, како би се топлотом овога сушило у њој распоређено воће и поврће (сл. 9).

Таква једна мала сушница која би могла бити висока и до 90 см., широка 40 см. а дугачка 60 см. прави се од дрвета а лесе су од жичаног платна са дрвеним оквирима.

2. *Мале сушнице за сушење воћа и поврћа.* Кад се имају мало веће количине воћа и поврћа сушити за домаће потребе

или пак кад у кући нема удобних пећи или шпарета, да би се њихова топлота могла искористити, сушење се може вршити помоћу малих за то нарочито направљених сушница.

Сушење у затвореним сушницама има ту добру страну што траје врло кратко време, много краће него на који други начин — јер се ту произведена топлота употребљава само за један главни посао — сушење, — и што је проивод који се суши (воће и поврће) затворено, те према томе није изложено ни утицају рђавог времена ни прашице ни инсеката па ни кухињских миса. Међутим сушење у сушницама релативно скупо кошта, јер треба купити или подићи сушницу, а поред тога треба и изнесту количину горива утршити и то много већу него тамо, где се гориво употребљава за друге послове, а сушење узгред обавља.

Таква једна сушница представљена је на сл. 10. Она

се састоји из једног доњег дела који служи као огњиште за произвођење топлоте и једног горњег дела у коме су распоређене лесе с воћем или поврћем. Пећ је на-

Сл. 8. — Већи број повезаних лесе за сушење воћа и поврћа обешених о греду, која се покреће.

прављена на своду и над њом као и са стране има доста слободног простора, тако да ваздух који улази кроз отворе на доњем делу долази загрејан у додир са загрејаном пећи одлази загрејан у сушилиште. Пећ треба благом облепити изнутра да се топлота не би губила у великој мери кроз бочне дуварове. Таку једну сушницу може да направи и сваки наш бравар.

Има и готових малих сушница, (сл. 11 и 12) које се могу набавити са стране, Друштва најбоље, — а које коштају око 500 д, па на више.

Сл. 10. — Мала сушница за сушење воћа и поврћа.

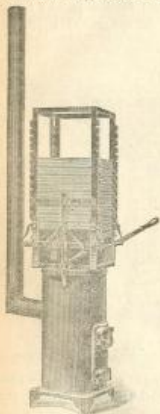
Сл. 9. — Сушница воћа и поврћа без пећи за загревање.

— преко Српског Пољопривредног Друштва најбоље, — а које коштају око 500 д, па на више.

Најзад и обичне видане сушнице за сушење шљива могу се искористити и за сушење воћа и поврћа за домаће потребе.

Тамо где се појави већи број домаћица, које желе да спреме зимницу од воћа и поврћа најбоље је да се удруже, па да заједнички набаве мале сушнице, и др. потребан материјал, или пак да подигну једну већу сушницу за заједничке потребе. Сушење воћа и поврћа

стаће их онда и много јевтиније, и цео се посао може обавити под много савршенијим техничким погодбама,

Сл. 11. — Мала суншница намештена на собну пех.

Сл. 12. — Мала суншница са пехом од високог гвозђа за сушење воћа и поврћа. (Веркхофер)

ИЗ ВИНАРСТВА.

Припрема винског посуђа.

Скоро сваке године „Тезак“ скреће пажњу виноградарима на утицај винског посуђа, на какова и одржавање вина и доноси корисне поуке о припремама по-

суђа, како би се многе мане и недостаци вина могли отклонити. Међутим и поред свега тога наша вина пате много од рђавог и рђаво припремљеног посуђа што значи да те поуке нису још довољно продрле у масу наших виноградара. Како се са свију крајева наше простране отаџбине јавља да ће берба грожђа у овој години бити обилна и како у исто време постоје а доста велике тешкоће у продаји вина, сада пре него икада треба учинити све што се може да се од добијеног грожђа направи што боље и што исправније вино. Да би допривели колико толико да се и постигне тај циљ, а с обзиром на велику важност посуђа у данашњем винарству, желимо нашим читаоцима овет да пружимо неколико корисних поука и савета о припреми винског посуђа, те да их, ако то раније нису чинили, бар о овој берби примене.

Доста, нем' гуће је добити добра вина ако материјал који служи за бербу, пренос и прераду грожђа не буде беспрекорне чистоте и ако бурад у којима превире, претаче, преноси или се одржава вино не буду савршено чиста, здрава и без икаквог страног мириса. Ту истину сваки виноградар при справљању вина треба да има на уму, а нарочито сада, када се због стране конкуренције и отежане продаје вина плази на сваку, па макар и најмању ману и неисправност.

Пажња виноградара у погледу припреме винског посуђа мора бити, дакле, управљена и на материјал с којим долази грожђе или кљуц у додир и на бурад, са којом вино долази у додир.

1. Припрема материјала, који служи за бербу, пренос и прераду грожђа или кљуца.

Сви предмети, са којима грожђе, односно кљуц долази у додир као котарице, путуње, шавољи, качице, му-

ПОДЛИСТАК

Повећање пољопривредне производње у Француској

Само овај факт, а можда и вероватност да домаћа производња хлебних плодова неће бити довољна за подмирење потреба у земљи, нагодили су француску владу да употреби сву енергију и сва средства која јој стоје на расположењу, да се слични незадовољавајући резултати у будуће спрече. При томе се мора узети у обзир колику важну улогу има у Француској хлеб у погледу народне исхране и колико би тешко било утицати тамо да се укус и потребе француских потрошача упуते и пренесу на коју другу врсту животињских намирница.

Овим физиолошки обавири, без обзира на национално економске интересе, приморавали сваку француску владу, па ма каквог политички партијског састава она била, да питању повећања пољопривредне производње поклада највећу пажњу. Како она то чини и како она том приликом налази помоћ код свих осталих прдитичких странака, може само служити за пример. Још у пролеће ове године израдила је она један план који је врло сличан са планом службе за помоћ немачкој пољопривреди. Велика пажња се полаже на просвећивање сељачке по-

пулације на чак и оне која је у најудаљенијим крајевима државе; на просвећивање које нарочито треба да допринесе јачој употреби и примени вештачких ђубрива. Каква се важност придаје питању о ђубривима и са коликом се пажњом прати баш у том погледу развиће у Немачкој, јасно се огледа у француској стручној и дневној штампи. Тако се данас парламент бави једним предлогом који је поднет иницијативом социјалиста и којим се тражи да се узме јаче у обзир Хаберов начин за вештачку производњу азота и његових ђубрива. Једна досадашња фабрика барута у Јужној Француској треба у овом смислу нарочито за овај циљ да се преудеси и у неку врсту задругарског предузећа претвори, у коме би пољопривредни произвођачи меродавно узели учешћа чиме би се добила позитивна сигурност за прођу довољних количина азотних ђубрива.

Слично интензивану пропаганду врши влада и у погледу јаче употребе пољопривредних справа и машина, при чему чине велике услуге многобројне изложбе које се приређују у свима крајевима државе. Даље, данашњи француски министар пољопривреде полаже велику вредност и на то, да се међу пољопривредницима отпочне са што јачим искоришћавањем електричне снаге. Влада је ставила на расположење кредите у износу од скоро

љаче, цеднице и т.д. треба да су пре бербе добро очишћени изрибани и опрани. На свима овим предметима, ако су остали после употребе нечисти, могу се наћи многе класе разних винских болести: шиклудости, прертаљивости, тегљивости и т.д., па се отуда и у винско посуђе унести. Све те класе лакше је увек уништити на поменути предметима него ли у вино, кад се ово њима већ зарази. Рибане и прање ових предмета ваља извршити најпре четком и водом, па потом врућим раствором соде, који ће се сравити у размери 1 кг. соде на 10 литара вруће воде. После тог рибанја све те предмете треба поново чистом водом добро испрати, дотле док сваки траг од поменутог раствора не буде нишчеао.

Ако напред поменути предмети имају мирис на киселину неће бити згорде да се рибанја и чишћење изврши са раствором калцијум бисулфита од који се справља од 1 литра те течности од 1^о и 10 литара воде. Калцијум бисулфат у течности може се набавити у дрогерiji.

2. Припрема нових бачава и буради.

Клиње винских болести и разни непријатни мириси преносе се и са судова, у којима шара пресире или се вино чува. Отуда и судови, у које се прихваћа кљук или вино треба да су ваљано очишћени и припремљени.

Могу се имати за потребу справљања и чувања вина нови или стари судови. Начин припреме за једну и другу врсту судова није иста, те ћемо о припреми сваке врсте поасоб говорити.

Нова бурад праве се од храстовог, кестеновог или дувог дрвета. Ваља увек претпостављати бурад од две врсте дрвета, јер је дуво дрво врло порозно и није погодно за потребе винарства.

Буди од које врсте дрвета била саграђена, нова бурад садрже у себи, односно у дрвету, од кога су направ-

љена извесне мирисљаве и друге опоре материје, које могу прећи у вино и саопштити му непријатан мирис. Тако посуђе пре употребе треба припремити.

Мирисљаве и др. материје из дрвета на новом бурету најбоље се изваде запаривањем воденом паром — док чиста вода из бурета не потече. Ако се на имању има казан за произвођу водене паре, онда треба применити ту методу припреме, па потом опрати буре са раствором у коме има 2½ винске киселине.

Међутим, како се само на великим имањима може наћи казан за произвођу водене паре, па према томе и применити тај начин припреме, то тамо, где се водена пара не може лако произвести, треба прибећи другим средствима, од кога ћемо поборјати ова:

1. Усути у ново буре на сваки хектолитар садржине по 10 литара раствора, направљеног од 25 грама суморне киселине и 1 литра хладне воде. Усути раствор у бурету оставити 24 часова, но с тим да се буре често са њиме протреса. Кад се тај раствор из бурета изабаци, треба буре испрати најпре хладном водом, па онда кључалом водом и опет хладном, да би се сваки траг од сумпорне киселине уклонио.

Раствор од сумпорне киселине справити се на тај начин што ће се одмерена количина воде сипати у суд (дрвен) па ће се затим у ту воду и у малим количинама полагано сипати одмерена количина сумпорне киселине, мешајући при том непрестано, да би се киселина што боље измешала с водом. Тако је потребно радити, а не обратно — јер, ако се сила воде у сумпорну киселину онда ће сумпорна киселина одскакати на воде и удулукати по лицу онога, који справља раствор, а сумпорна киселина нагриза кожу и може проузроковати ране на лицу.

две милијарде за подизање електричне мреже као и за обуку селачке популације да се њом користе. Па и питане пољопривредних радника третира се од стране са достојном пажњом. Ово питање је на сваки начин постало нарочито актуно из разлога, што и француска пољопривреда сад после рата трпи услед запуштања села од стране пољопривредних радника и њиховог бегњања у градове. Како индустрија, тако су, што је чудновато, и разне француске жељезничке власти за једно извесно време одмалмвали многобројне раднике са пољопривредних предузећа, стављајући им у изглед привидно већу награду. Као средство против овога, што је у осталом било праћено анатим успехом, пољопривредницима су се постарали да јаче нормирање социјалне наднице. Бољим положајем ожењених радника и породичних оцева постигли су да бар ове радничке слојеве понова јаче привуку за стара радничка места. Влада са своје стране пак ради у томе правцу, да поправљањем услова пољопривредног рада што више умами појаву бегњања са села; један законски пројект, којим се жели да се осигурање у несрећним случајевима распростре и на пољопривредне раднике, већ је израђен. Најзад, предвиђене су и знатне олакшице и понусти за пољопривредне производе у погледу разних тарифа. Исто тако

у овај француски пољопривредни програм долази и установање пољопривредних комора. Од године 1848, кад се овај предлог први пут чуо, француски парламенти и стручњаци водили су жестоку кампању око за и против успостављења пољопривредних комора, не дошавши до какве крајње одлуке. У ово време пак пред Сенатом је један пројекат, који буквално са сваки департам предвиђа по једну пољопривредну комору; у случају потребе т. ј. ако има једноставних привредних срезова, могу се више пољопривредних комора сипати у једну. Право бегњања даје се пољопривредним подузетницима сваке економске величине и моћи, а тако исто и сталним радницима, док се несталима, путујућим и сезонским радницима то право не даје. Да ли ће закон продрети или не тешко је рећи због неслагласности многобројних интересаната као и већ постојећих пољопривредних установа.

Узешви пак све укупно у обар добија се лако утисак да развијањем посларатне пољопривреде у Француској руководи једна влада која је потпуно свесна свога циља, која има уверена и пуна је толиких симпатија у погледу подизања пољопривредничког стањења и његове пољопривредне производње. И при томе ова влада на пољопривредну највећег дела народа, који је у њој увидео основни значај здраве и продуктивне пољопривреде. Т.

2. За буре од 200 литара садржине могу се употребити и овај раствор:

1. Кухињска со	0.500—1 кгт.
воде	10—20 литара;

Овај се раствор примењује у кључалом стању. Пошто се бурад с њима добро истумбају, док се раствор не расклади испирају се у неколико махова чистом водом.

3. Где се нема парног казана може се запаривање извршити и на овај начин: унети у суд, буре, бачу или кату негашеног креча 2—3 кгт. на 1000 литара садржине и овај прелити са по 2 литара воде на сваки килограм креча, па онда суд затворити. Пара, која ће се развити гашењем креча замениће донекле водену пару. Пошто се угашени креч расклади опрати дуварове суда добијеним кречним млеком, па потом суд добро испрати чистом водом.

4. Напунити суд чистом водом, па је оставити у њему неколико (7—8) дана. Да се вода не би усмрдјела и саопштила вино непријатан мирис, треба је мењати у толико веће у колико је време топлије или пак додати води 50 грама калцијум бисулфата на 100 литара воде. Воду потом избацити и суд новона испрати чистом водом.

Сви напред поменути начини припреме нових бурада су добри, само кад се примене као што треба. Може се према томе брди који од њих изабрати.

Припремљену нову бурад на један од брди који напред наведених начина, кад се последњи пут исперу чистом водом, треба опедити и док су још влажна сумпорисати.

2. Здрава стара бурад.

Кад се једно здраво старо буре испразни, то јест кад се јави из њега наручи, потребно је да се очисти помоћу ланца, (нарочито на коме има оштрих чекиња или гушчица пера) и воде, те да би се са дуварова скинуле наслаге соли од винске киселине (вински камен, стреш). Ове соли је потребно скинути, јер се у њима, а нарочито иза њих налазе скривене многе клице винских болести које ће се онда лакше дохватити и уништити заклањањем сумпором. Заклањање сумпором врши се сумпорном пантљиком од 2—3 см. дужина на 1 хектолитар садржине.

Код веће бачве или каце скидање винског камена са дуга врши се рибањем руком и четком. Код оваквих судова заклањање врши се сагоревањем шипака од сумпора рачунајући 0.5 кгт. сумпора на 5.000 литара садржине.

У место ланца и ако је слој винског камена јако приноу да дуге, може се узети кључали раствор соде 500 грама на 10 литара. Пошто се такав раствор проспе, буре добро испрати чистом водом и закадити.

Најзад ако буре није давно употребљавана треба га прво помирсати. Ако је здраво и не показује никакав мирис, треба га најпре напојити, то јест напунити водом и оставити ту воду да у њему престoji 24 до 48 часова. Затим ту воду избацити па буре испрати раство-

ром од калцијум бисулфата (1½ литар на 10 литара воде за 2 хл. садржине) или раствором калијум метабисулфата (250 грама на 10 литара воде за 2 хл. садржине), затим бурад добро испрати чистом водом оредити и закадити.

Очишћена и заклањена бурад или бачве кад се добро затворе чувају се у добром стању, јер сумпорни гас (диоксид) који се налази у њима спречава развиће сваке рђаве клице болести или буви. Али заклањање треба обављати сваким три или четири месеца, те да би се тако замено први сумпорни гас, који из винског суда постепено нишчезава.

Бачве, капе (затворене) или бурад, која су раније сумпорисана пре употребе опрати чистом водом, да се вино не би саопштио укусу на сумпор. Нарочито бачве у које се прихватају кљуц не треба да имају трагова од сумпорног гаса, који омета преварање шаре.

Кад се рибању и испирању добро је пред бербу и опалити изнутра на овај начин. Узети 3—4 лит. шпиритуса (чист, а не за гораво) или врло дуге ракије комовице за кацу од 40—50 хектолитара садржине, па једним делом испуљкати, помоћу једног тигања дуварове каце изнутра у други део запалити у тигању и овет бацити на друге. Пламена ће наједанпут обузети целу кацу изнутра, али ће се, чим шпиритуса нестане, утулити. Ваљем ће се уништити разне шкољиве клице на дугама, те се после тога кљуц може у кацу усипати.

(Наставиће се).

Белешке

Да коза да више и бољег млека. Коза ће давати свагда и већу количину и боље млеко ако се нарочито што боље буде неговала. Та нега састоји се по D. L. Walker-у у ових пет тачака:

1. *Начин муже*. — Још на рана са козом треба поступати благо, иначе се она ујагони и даје много мање млека;

2. *Стаја*. — Стаја за козу треба да је довољно пространа, те да би се она могла кретати и лако испружити. Под стаје треба да је по могућству непронетљив; ако то није могуће меће се простирка, која упија мокраћу и лако из стаје износи.

Простирка треба да је обилна и сува не само у интересу козе, која тада радо леже него и због млека, које лако прима непријатне мирисе.

Стаја треба да је добро осветљена и проветрена, без промаје и довољно топла.

Зидови треба да су глатки без пукотина, те да би се лако и чистили; на њима не треба да има јексера и других шпљака, где би се коза могла ранити.

Приступи јаслина треба да је кози погодан и око њих да има довољно простора како би се коза могла слободно кретати.

3. *Билење козе ван стаје*. — Кад је време на пољу повољно и топло коза треба да се бави на чистом ваздуху. Кишно време јој шкоди те је при крају октобра већ треба повући из поља у стају. На против у почетку

пролећа топли сунчани дани на њу повољно утичу. Ако се мора привезати за колопац, не треба јој око врата метати обруч од гвозђа или ланца.

4. **Нега коже.** Кожу кове треба добро одржавати, чистити, па и прати у агодно време. Кожа неће имати непријатан мирис једино ако се чисто буде одржавала.

5. **Нега цапака.** — Папке на погатама кове треба одржавати у чистом стању и обривати; иначе кад се рђаво одржавају и израсту дуги могу да шкода кови и да неповољно утичу на производњу млека, а поред тога отежавају и кретање кове а и деформишу удове.

Да омас да већи принос. Омас код нас обично даје недовољне приносе, јер се и с пролећа сеје, те га и суша доцније омете, и не обрати се довољно пажња на обраду земље, на којој се он гаји.

Избор семена од овса много може да допринесе да се добије већи принос од те биљке. Нема сумње да ће најкрупније и најтеже семе дати свагда и највеће приносе.

Добро је, да се спремањено семе за сејање потопи у кавак суд с водом, јер ће се на тај начин лако одвојити лакша зрна од тежих зрна, која једино и треба употребити за сејање. Само тим подвајањем семена, потапањем у воду и употребом тежег семена за сејање може се добити преко 20% више жетве.

Услед чега се мед ушећери и како се то може наћерити. Држи се да се мед ушећери услед тога што је био добар пре него што је потпуно сазрео, то јест што су оквири истресени пре него што је саће било потпуно затворено. Такав мед је у стању и да ври и увек се рђаво чува.

С друге опет стране добро је да мед пробави за 15 дана најмање у отвореном суду, те да би испарио сувишак воде, коју садржи. То се може најбоље постићи ако се мед остави у топлој и сувом локалу, првенствено на тавану. Како мед унија влагу то га не треба држати на влажним местима, у подруму, на пример.

Кад се мед ушећери најбоље је да се истопи на тај начин што ће се зегла с медом узети у суд с водом, који се топлоћом од ватре загрева. Држати тако мед што дуже, не пазити да вода не прекључа. Тако лечен мед остави се на сувом и топлој месту, у отвореном суду, који се после 15 дана затвара.

ГЛАСНИК.

Пријава за предавање о сла и Српског Пољопривредног Друштва. У свом програму рада за ову годину Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва ставио је себи у задатак, да ове године приреди једно научно предавање на пољопривредне области о друштвеној слави св. Краљу Милутину 30. октобра по старом (12. новембра по новом) календару. Предавање ће се одржати у дому Друштвеном у Београду. Тему предавања од поднетих изабраше Управни Одбор.

Друштво овим позива лица, која би жељела одржати овако предавање, да се са својом темом пријаве Друштву најкаље до 15. октобра тек. г. О извршеном

избору пријављене теме, предавач ће се благовремено известити.

Бр. 5274. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 18. августа 1923. год. у Београду.

Вожња у пола цене за свечаности Привредника. Господин Министар Саобраћаја решењем својим С. С. Бр. 24068 од 27-7. 1923. г. и Бродарски Синдикат С. Х. С. расписом Бр. 570 од 4-8. 1923. год. одобрио је повластицу за путовање у пола цене на државним жељезницама и паробродима свима посетиоцима на прослави 25 годишњице Привредника.

Целе карте узете за одлазак важиће и за повратак, ако учесници прославе потврдом издатом од стране Приређивачког Одбора докажу да су на прослави учествовали.

Сви Привредничкови питомци и пријатељи треба да су 9. септембра у Београду на величанственој прослави Привредничког двадесетогодишњице, којој ће присуствовати и Његово Величанство наш Краљ високи покровитељ Привредника.

То је први Привредничков збор, треба да дођете дакле сви, сва наша омладина и сви пријатељи омладине, да се видимо и упознамо, да се изборимо, да уједно утврдимо како ћемо унапред још боље.

За пут на прославу и за повратак дозволио је господин Министар Саобраћаја учесницима ове прославе повластицу у пола цене на државним жељезницама. Та повластица вреди 8 дана од 4. до 11. септембра.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупно

Један стари сељак

Штетним трошењем и корисни предмети постају штетни.

Што боље стоку узнегујеш и храниш, више ћеш пусти.

Што земљу боље узнегујеш и урадиш, више ћеш пожити.

Што раније омас посејеш, богатија ће ти жетва бити.

Записник

XVII. редовне седнице Управног Одбора одржане на дан 11. маја 1923. г. у доку оруштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др Вела Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Љуба Јовановић, Вина Т. Радоновић, Павле Петковић, Александар Рашковић, Душан Ђугић и Драгутин Срећковић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић, Бележник секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Прочитан је записник Конференције Секције државе на дан

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
СРЕ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренску друштвено
вова пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Теодоровић

Одговорни уредник, Л.-В. Ш. Стојановић

Број 34.

БЕОГРАД, 26 АВГУСТА 1923 године.

Година L.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се може уједнаш
за целу годину.

Дечији Пољопривредни Клуб у Црквцу (код Свилајца).

Жељом Српског Пољопривредног Друштва, осп ван је 20. октобра 1920 год. у селу Црквцу срезом рева- савског „Дечији Пољопривредни Клуб“.

Исти је основан иницијативом тадањег држав. среског економа г. Милоша Николића.

За кратко време клуб је показао необично леп напре- дак и равни вољу код деце, која су се свесрдно окупила око свога вође та- дањег народног у- читеља осп школе у Црквцу г. Ни- коле Костића.

После одласка г. Костића из Црк- венца, предузео је вођство Клуба г. Богомир Милосав- левич, свршени ђак Виноделско- вођарске школе у Букову, а сада е- коном на свом и- мању, — који је такође са највећом вољом и енергијом предузео даљи рад као вођа клуба.

Од дана оснива- ња клуба деца — чланови, посветили су се свима напредним радовима пољске привреде а највише гајењу кукуруза.

У првој години било је 18 чланова, од којих су се сваке године због старости неки исписивали, а на њихова места долазила су друга млађа деца, — те их у овој години има преко двадесет.

У таку прошле године, сваки је члан клуба гајио по 5 — 10 ари кукуруза а њихов успех био је веома осетан, те је послужило као пример осталим грађанима

у селу. Услед тога, сељани овај дечији покрет гледају са великом надом за што рационалније подизање пољске привреде.

За постигнут успех прошле године у гајењу ку- куруза, нарочито американским начином, награђено је дванајест чланова.

Награде су им задате у току пролећа ове године у вођарским маказима, календарским новчима и пољо- привредним календарима у укупној вредности око 400 — динара.

Чланова Дечијег пољопривредног клуба у Црквцу са својим вођом.

Наг аде су из- дате у присуству тадањег среског е- конома г. Стојана Базића, такође а- гилног помагача на подизању ових клубова, који је сџм извршио фо- тографисање.

У овој години чланови клуба, посветили су више па- ње не само страних усева а нису заборавили и са не- гом кукуруза.

О значају и о- спитвању Дечијих Пољопривредних Клубова, писао је више пута у „Те- жак“ али и овом приликом, скрећем пажњу у првом реду државним среским економима, као првим пајте- рима пољске привреде, да се и на даље заузимају на подизању оваквих клубова, — јер ће на овај начин брзо образовати и подићи сељачку младеж за рационалну пољску привреду.

Нарочито срески економи, народни учитељи и свештеници у границама Јужне Србије, требали би да посвете што већу пажњу оснивању „Дечијих Пољоприв-

редних клубова, који су сваке године због старости неки исписивали, а на њихова места долазила су друга млађа деца, — те их у овој години има преко двадесет.

редних Крљубова“, — јер ће се прикупљањем деце поред рада у пољској привреди, и њихова национална сврста јаче развити, па тиме створити и свајна љубав преста својој Домовини

Окружне и среске скупштине, као самоуправна тела, приликом склапања својих редовних годишњих буџета, могле би уносити извесне суме у дџбу помагања и са своје стране, допринети много развију и шарњу ових веома корисних омладинских пољопривредних установа.

П. С. Гетковић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

3. Нездрава и неисправна бурад.

Нездрава и неисправна су бурад, кад не миришу па вино него на неки други стран било то пријатан било непријатан мирис, као на киселину, буџ, меду, смрад и т. д. Такву бурад треба марљиво налечити пре него што ће се употребити за прихватање шире или вина. Лечење нездравих и неисправних буради зависи од тога каква се мирис из њих осећа.

1. *Бурад која миришу на к. селину.* Оваква бурад пуна су сирћетних бактерија, које проузрокују циклус: ст, укисељавање вина. Треба према томе уништити и те сирћетне бактерије и сирћетну киселину. У таквим случајевима посуђе треба добро оштром четком извртати и скинути са дуга наслагане соли винске киселине (тарtrate, вински камен стрен). Затим се лечење може извршити *било кречним млеком било содом* а) кречно млеко се направи тако да на 10 литара воде дође 1—2 кгр креча за буре од 200 литра свдржине — а према томе да ли је буре мање или више кисело — па се потом успе у

буре, ово зачепи и добро истумба. Потом се кречно млеко излучи из бурега, па се онда суд добро испере чистом, још понајбоље кључалом водом. Ако је реч о каци или бачви, кречним млеком и четком извртати добро дуге и дана изнутра, па потом испрати чистом водом, тако да би се сваки траг од креча уклоњено. б) Сода се употребљава у раствору од 0,5 кгр. на 10 литара воде, за буре од 200 литара, а неки препоручују нарочито за јач: укисељену бурад и до 2,5 кгр. соде на 10 литара вруће воде. И овде треба буре добро истумбати, п. зтим неколико пута испрати чистом водом, те да би се сваки траг од соде отклонио. Ако је реч о каци или бачви треба припремљеним раствором и четком извртати добро све дуварове суда, па онда испрати чистом водом неколико пута.

Сутрадан тако треба омирисати припремљено буре и ако се осећа киселина поновити лечење било на један или други од поменутих начина.

2. *Бурад, која миришу на буџ.* Буџна бурад је понајтеже налечити, те због тога је најбоље да се не допуси да се буре убуђају, у толико пре што се мирис од буџи врло лако пренеси на вино.

Кад буради која миришу на буџ могу наступити два случаја: или је мирис на буџ још слаб и буџ није ишла дубоко у дрво или је мирис јак и буџ дубље ушла у дрво.

1. *Случај.* Ако се мирис на буџ појавио од пре кратког времена, могу се применити ова средства:

1. Измазати буре изнутра кречним млеком и тако га оставити два три дана, па га зтим добро испрати и сумпорисати.

2. Испрати буре једанпут или двапут, па применити калијум перманганат.

Ако је суд мање запремине испунити га водом и

ПОДЛИСТАК

ЧИТАЈТЕ ДОСИТЊА ОБРАДОВИЋА

Ниједан од наших великих писаца није имао толико симпатија за сељака, колико је то имао Доситије Обрадовић: сав свој велики с писатељски рад је он посветио *народу*, у првом реду сељану најмногобројнијем делу народа. Своје савременике, велике писце, преторавио је што не пишу како би их сељак разумео. „Наш пренајрадији Теразић, он прекрасно и преславно славјански пише: он је у томе стилу наша пчела и наш Ксенофонт. Али нека ми његова млада љубав опрости; то није за Србе сељане, за *које смо бужни много саопати се и шрбуши*, — зашто је у сваком народу сељан највише и прво највише“.

Корект тако друге, Доситије није падао у погрешке својих савременика: он је, целим својим писатељским радом, био *народни писац*, те га сељак и данас може — као што и треба — да чита и у сласт и на велику своју корист.

Доситије је своје поуке писао просто, разумљиво, популарно, управо тако, да га сељак може лако схва-

тити и с насладом искористити. Уз то је он је поуке проткао приликама, у којима сељак живи и ошито их многим уресијама непосредног сељачког живота.

Још у младим годинама својим он је обраћао пажњу *сељачком* животу и *сељачким* потребама; још тада је он и срцу примио поуке што су двојица далматинских свештеника по литургији давали народу: „госпадије, који сиромашак у селу није кадар њишу своју узорати, посети и пожити; помозите слабој и немоћној браћи, да им не остану њиве неурабене“. Па, ако није могао *неосредно* допринети да сиромасима „не остану њиве неурабене“, Доситије је спасатељским радом својим све чинио: да сељане оазри величанственом светлошћу просвете, да га морално уздигне, да га поучи разумнијем животу, да га одушеви за напреднији рад у његовом сељачком позиву, па да га задобије и за узајамно помагање.

Велики проповедник *архаичних* и *државе* народне, управо сељачке философије, Доситије је поуке везивао, чест пута и *неосредно*, за *кориснице* радње сељачке. Он је пчеларима препоручивао праву талијанску пчелу истичући велику вредност *хибалског* меда, а винградарима је препоручивао дубоко рилање за сађење *лозе* и дубоко окопљавање за његово успевање једном простом народном причом, као што је ова: „Један човек хоћаше,

на сваких 10 литара запремане усути 1 грам калијум перманганата (и пр. ако буре хвата 200 литара усути 20 грама те соли, која се може набавити у свакој апотеци). Затим суд проваљати да би се со у води растворила, па оставити раствор у њему неколико дана, ваљајући га с времена на време. Најзад изручити раствор и суд добро испрати чистом водом.

Ако је суд веће запремине усути у њега на сваки хектолитар садржине 1 литар раствореног калијум перманганата у размери 10 грама те соли на 1 литар воде. Тим раствором добро неколико пута исплускати дуварове каде или бачве тако да ниједно место њима не остане необишено; затим избацити ту течност и суд добро испрати чистом водом.

Калијум перманганат св.јим оксидационним дејством убија не само клиде вилних болести него још отклања и разне непријатне мирисе.

3. Испрати буре једанпут или двапут чистом водом, а затим применити: 1) раствор сумпорне киселине 100 грама на 5 литара воде а на 1 хектолитар садржине буре тај ће се раствор оставити у бурету — које треба са њим проваљати један сат, па онда изручити. 2) После тога применити раствор од соде: 500 грама на 5 литара воде, а на 1 хектолитар садржине. Сода ће неутралисати сумпорну киселину. Буре потом добро испрати чистом водом.

2. *Случај.* Кад се бућ обрзоавала од дужек времена и буре јаче задиме, треба најпре скинути једно давце па онда четком и водом треба добро изрбати дуге изнутра, па их онда греблом овалш истругати. Ако после тога дрво показује зеленкасту боју значи да је бућ продрла дубље у дрво. У том случају треба поново дуге изнутра истругати за 1—2 милиметра дубоко. Затим буре поново задити и онда применити овај раствор:

да му деца не стоје залуду; говораше, да је у винограду уклопа један хућ декина; за то деца, *конијуна сваке године дубоко винограду, да нађу, хућ, научише радити, и обогатише се*".

Кад је у Србији дошао (1807). Доситије је с *одушевљењем* писао о извршним условима што их ова земља за земљорадњу има: „Хе моја браћо! Како ми се цели живот кратак чини, док смедревске нисам видио пределе! Овде се види да и Турци заравога нису лишени кјусца, кад воде и претпочињу бившия поданим својима подати бити него ли овој земљи рај оставити.“ О правду божију, о судбину света! — За неправду така је освети! — Да сам сто очију имао као Аргос и да су ми очи провидателније него Линоеве биле, који је сто сажива кров камен и земљу, шта се у утроби земљи вади и крије, видати и открити могао — јоште не би се задовољно овом красотом. Да сто ута Стендеров изаду глас, он красотe и дивоте не би кадра разгласити била — и то само крајње премудре као живописне греческе и римске амфитеатре, пречудна великолепнога јестества игралишта. Само од Београда до Смедерера гледајући, а

калијум хлорид 25 грама, воде 8 литара и сумпорне киселине 50 грама. Најпре сипати у буре воду, па онда калијум хлорид, па најзад сумпорну киселину. Затворити буре добро, да гасови који се том приликом развијају нигде не одиђу. Све се то остави у бурету један дан, потрасајући буре с времена на време у смеру правцима. Сутрадан избацити тај раствор, па потом испрати буре водом и онда применити раствор соде: 500 гр. соде и 10 литара воде. После тога пошто се и овај раствор избади применити раствор од 250 грама сумпорне киселине и 10 литара воде, управо испрати буре тим раствором чиме ће мирис на хлор из бурета потпуно ишчезнути. Најзад буре испрати два или три пута чистом водом.

Може се за дечења овлаких бурди применити и калијум перманганат у већој количини: 200 грама перманганата и 5 литара врће воде на буре од 200 литара садржине. Тај ће се раствор оставити у бурету 6 часова и за то време буре треба више пута тумбати десно и лево. После тога додати 100 грама сумпорне киселине. Оставити раствор још 6 сати у бурету па све избацити и буре испрати водом. Најзад усути у буре раствор калијум бисулфита $1\frac{1}{2}$ литар у 10 литара воде, да би се отклонио сваки траг од магнезијум оксида. Раствор ће се оставити у бурету сто дан па затим га избацити и буре испрати раствором соде: 500 грама у 10 литара воде и онда испрати неколико пута чистом водом.

3. Буре се може очистити од бући и помоћу формола и то узета течна формол (формалдеhid од 40%) 1 литар, натријум карбонат (сода) 200 грама и воде 6 литара. Оставити тај раствор у бурету један или два дана, тумбајући буре с времена на време у свима правцима, па потом испрати двапут чистом водом. Затим испрати буре раствором соде од 1 кг. на 8 литара воде и најзад неколико пута буре испрати чистом водом.

шта је даље и унутра — то ће мајсторскија него ли моја описивати пера".

За четири године свога живота у Србији (умро је 1811). Доситије је, професор, саветник и министар просвете, био без алате („плаће овде никакве нејмам кромј прелестанија"); али је, за то, смеаа отпочео заснивање пољ. привредног гаданства. „Да имам сад овде у Београду такву *башчу пространу, широку и леуу*, какву ни премудри Соломон и ниједан цар перски није имао! Свуда око зидова *насадио сам л зе чудотворне*. Лане у пролеће насадио сам и истог лета родила су три грозда; треће године кажу да ће ми допети петнаест акова вино". Уз то је био живео прегао око гајења стоке. Јовану Петровићу, ковачу у Земуну, пише и моли га да поздрави госпођу Павковића, која му је послала „два лепа сомуна", па му вели: „По васкрсенију ја ћу јој послати једно јагње, да види како су слатки наши јагањци". Да му умножи гаданство, а извесно и да му даде добар запатни сој, војвода Петар Мољер шаље му на рад „краву и телце".

(Свршиће се)

Преплаћујте се на „Тежак“

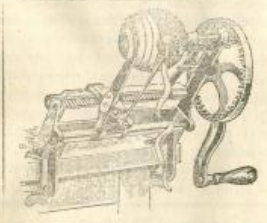
* Неки су Турци гада држали хришћанство, само да би из плодној земљи остали.

4. Састругати дуге изнутра на применити сумпорну киселину или калцијум бисулфит. Сумпорну киселину треба употребити у раствору 1 литар на 10 литара воде. Сипати киселину пажљиво у врућу воду (а не обротно) и тим раствором и четком добро изрибати дуварове суде. Бити при том раду обзирни, јер сумпорна киселина нагрива кожу. Ако је суд мање запремине, уести раствор сумпорне киселине, па га проваљати и встубати и онда испрати више пута чистом водом. У место сумпорне киселине може се применити и калцијум бисулфит. Тај раствор треба да је врео, а примењује се на исти начин као и сумпорна киселина. Кад се набаци раствор оставити суд да се просуши за 24 сата, па поново изрибати са 10 литара вруће воде, којој се дода пола килограма кухињске соли.

ИЗ ПРераДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

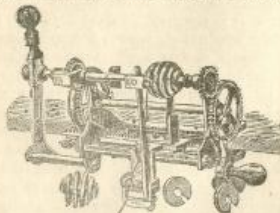
Припрема воћа и поврћа за сушење.

Вешта воћа и поврћа које се хоће сушити за домаће потребе мора се претходно припремити да би се и само сушење извело под што повољнијим погодбама.

Справа која лушти, вади, средину и сече јабуке на кришке.

Праксом је међутим утврђено да се воће и поврће боље и брже суши кад је ољуштено и исечено на комађе. Припреме воћа и поврћа састоје се углавном у

Справа за луштење и сечење на кришке јабуке, кромпира, крви итд. луштењу, избацивању некорисних делова (срца, кошчица и т. д.), сечењу на кришке или комађе, багењу и сумпорисању.

1. *Љуштење и сечење воћа и поврћа на комађе.* Воће и поврће се лушти и сече на комађе обично ру-

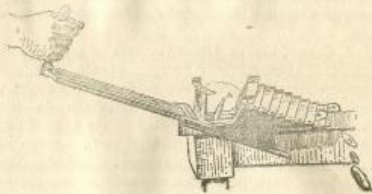
ком и каквим подесним кухињским ножем или пак и нарочито за то удешеним справама.

Справа за вађење средине, срца из воћа. мање количине воћа и поврћа хоће спремити за зиму, онда је ручни рад и обично кухињско по-

Љуштење и сечење воћа и поврћа руком дуг је посао, те услед тога што се воће излаже дуго времена утицају ваздуха ово се оксидише, измени мало боју, то јест поврњи или пожути. Поред тога ручни рад за мало веће количине воћа и поврћа и скупле стаје. Разни пак справама може се рад на луштењу и сечењу знатно убрзати и појевњати.

Кад се има мала градина или мали број дрвета односно кад се мање количине воћа и поврћа хоће спремити за зиму, онда је ручни рад и обично кухињско по-

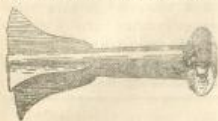
Справа за сечење воћа и поврћа на кришке.

сује довољно. Ножев и справе с којима се лушти и сече воће и поврће треба да су марљиво очишћени да не би оставили трагова на производима који се припремају. Дебљина кришки ако се и ће и поврће на кришке сече треба да буде 3--6 см. Би о да се воће или поврће сече на кришке, било да се сече на полутке, комађе не треба да је сувине крупно да би се брже сушило. Оно не треба да је при свем том ни тако ситно, јер ће се онда њиме теже руковати односно теже ће се разрешавати по лесима, купати осушено и т. д.

Справа за сечење воћа на четурци.

Ако се хоће да уштеди у времену или ако се веће количине воћа и поврћа хоће да суше могу се с коришћу употребити разне справе, са којима се воћ дашти и припрема много брже и чистије него ли руком. Те су справе показане на сликама, које иду уз овај чланак и испод сваке

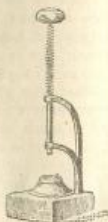

Справа за вађење средине срца из воћа.

справе је објашњено чему она служи.

2. **Барење.** Барење или потапање већ олуштеног и веценог воћа и поврћа у врућу воду и расхлађивање у хладној води треба свагда практиковати пре сушења, јер се онда постиже и сигурнији успех у сушењу. Потапањем у врућу воду воће и поврће се боље очисти, ослободи се од страних укуса и мириса, ткива из којих се оно састоји омекшају се и распусте, те онда и испаравање воде из њега за време сушења брже и једначитије одлази.

Очишћено и спремно воће и поврће меће се у једну котарицу од белог врбовог прућа (која је претходно била потапана у врућу воду) или још боље у једну котарицу од жица или пак у једно оређе платно, па се затим та котарица или платно потопи у суд, у коме кључа чиста пијаћа вода и ту остаје једно кратко време од 1—10 минута према со ти и зрелости поврћа о чему ће доцније бити реч.

Ручна справа за вађење кошица из воћа.

Кад се извуче из кључале воде котарицу или платно својем и поврћем треба одмах затим потопити једнапут или двапут у хладну воду и затим отуда извући. Тим потапањем у хладну воду размекшавамо у врућој води воће и поврће се стегне и боја му се боље веже, а поврће уз то постане и кртије и кува се за краће време.

Справа за сечење поврћа на кришке.

После потапања у врућу и хладну воду влага на површини воћа и поврћа може се покупати кад се оно наручи између два убруса, који ће је брзо ушити. После тога воће и поврће треба наређати по лесамма.

3. **Сумно асате.** И воће и поврће за време даштења, сечења на комаде и сушења излаже се утпину ваздуха, те лако мења боју. Ако се суши само толико воћа и поврћа колико је за потрошњу укућана, односно породице потребно, онда та промена у боји није од толике

вжности. Међутим ако се, поред подмирења домаћих потреба, један вишак хоће да осуши за пијацу, онда на воће и поврће које се суши треба обратити већу па-

Справа за сечење крошља на резанца.

жњу, па се постарати између осталог да оно у колико је то више могуће очува своју природну боју.

Промена боје код воћа и поврћа долази услед додира једног састојка из ваздуха, кисеоника или како се то друкчије каже услед оксидисања. Воће и поврће може заштитити од тог оксидисања, гас, који се добија сагоревањем сумпора или сумпорни диоксид. Отуда се и воће и поврће, да би сачувало своју природну боју пре сушења сумпорше.

Справа за сечење купуса на резанца.

Сумпорисање воћа и поврћа врши се у сандуцима,

Сечење кукуруза с клипа за сушење и поврћем. При дну ормана има и једно огњиште где се пали сумпор. Ту се може наместити и једна зем-

која потсећају на ормане у собама, у којима се веш чува. (сл. 14.) Величина таквог једног ормана зависи од величине леса на којима се разређује воће и поврће. Управо дубина или ширина ормана треба да је толика да се у њему могу лесе сложити. Таква један орман има већи број плитких фиока на којима нема данца. У сваку се фиоку намести по једна лесе са разређеним воћем и поврћем. При дну ормана има и једно огњиште

љана чинија и у ову метнути сумпор на запалити Пару, односно гас од сумпора продираће између леса до врха

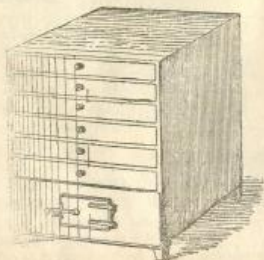
Барење воћа и поврћа.

сандука и обавити воће и поврће, које ће њеним дејством привремено и изгубити нешто од своје боје, то јест победети.

Кajsije, крушке, јабуке и брескве, кад се пре сушења сумпорнишу врло лепо сачувају своју природну боју. Но сумпорисање код овог воћа не треба да траје дуго те да се не би изменио укус воћа. Препоручује се да се јабуке сумпорнишу за 20 минута, брескве и кajsije 3 сата а крушке 6 и више часова.

Поглање оба овог воћа и поврћа у хладну и ду.

Од поврћа могу се такође сумпорисати кромпири исечени на кришке око 20 минута, а тако исто и шар-

Орман за сумпорисање воћа и поврћа.

гарена. По неки сумпорнишу и патлиџане, који се тим радом како кажу поправе.

Сумпорни гас постелено ишчежава са воћа и поврћа тако да се по завршеном сушењу, ако је сумпорисање било умерено не осећа, укус и мирис од њега.

У тим напред поменути радовима се у главном састоји припрема воћа и поврћа за сушење.

Белешке

Да се униште маховине и лишајеви на воћкама. — У старијим недовољно негованим воћњацима наших пољопривредника има много маховина и лишајева по стаблу и гранама воћака. Маховине и лишајеви су биљни паразити; нарочито се развијају у облаку тамо где су места мало влажнија, у склопу и недовољно проветрена; они се хране на рачун дрвета на коме живе те отуда и ометају и развијање стабла и грана.

Маховине и лишајеви служе поред тога и као добро склониште за разне инсекте и штеточине, те у толико су више штодљиви за воћке. Могу се лако уништити; и са мало труда и са мало трошкова. Треба зими једном оштром четком истрљати и стабла и гране па их затим кречним млеком окречити. Ако се једне године не курталнишу воћке тих незваних гостају, друге године треба вречење поновити и тада ће се сигуран успех постићи. Ослобођена од лишајева и маховине воћке ве веселије изгледати и боље се развијати; ако се још и земља око њих обрађује и ђубри, обилније ће и рађати.

Крава, која задржава своје млеко. — Познато је одгајивачима да крава у време кад се музе по који пут задржава своје млеко, то јест не исцупи га да изађе из бивева. Ево како један Француз објашњава отузда т. бива и каква средства у таквим случајевима треба применити. У ствари у току лактације или боље рећи лучења млека има две различне фазе: прва, за време које се произведено или излучено млеко између двају мужа нагомилала у бивесу и друга, за време које се млеко излучује у из бивљу у току саме муже. Дешава се у бивесу нешто слично ономе што се дешава у пљувачичним жлездама и у устима између оброка и за време оброка. Између оброка лучење пљувачке је слабије, а за време оброка је оно обилније. За време док се врши мужа, дешава се исто то; али ако се та појава ометс крвним нервним изражајем, сувашном раздраженошћу краве променом навика и т. д. лучење млека се не производи и онда се каже, да крава задржава своје млеко. У пракси та појава да крава задржава своје млеко понајчешће се опажа, кад мужу не врши увек исто лице, кад се оброк не даје у исто време, кад се од краве одвоји њено теле и т. д. Има ваздан околности, које могу дејствовати на нервну раздраженост краве и довести до истог резултата; и понајчешће су најоштрије музаре у том погледу најосетљивије. Често пута у осталом та појава, која је један физиолошки поремећај, траје само неколико дана и ишчежава, кад јој и уарока нестане. У таквим случајевима и да би се они избегли не треба мењати лице, које музе

краве, ни часове кад се храна подаже, ни време муже ни друге навике. Не треба исто тако ни рђаво поступати са стоком па буди какав био резултат. Једно механичко средство, које се препоручује у сличним приликама а које м је дати добре резултате јест ово: обавити један ковопац око бубрега и трбуха краве, доволно далеко (с преда) од вимена и стегнути га довољно снажно да би се потласао трбух. Кртва која је задржавала м.л.к, пушта га по каткад под утицајем тог средства. Услед чега то бива и је доволно објашњено, али средство је просто, те га треба опробати“.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупо

Један стари сељак

Што ово кола шкрипе? — Или је Миољска шеница или Трипунски зоб.

Што не желиш себи, ни друге не чини.

ГЛАСНИК

Прашки веселјак — Приређује се од 2. до 9. септембра т.г. на коме ће бити заступљена индустрија пољопривредних справа.

Министарство жељезнице Чехословачке Републике одобрило је попуст посетиоцима ове изложбе за 33%, а свима чехословачким жељезницима, којима ће чехословачки Консулат у Београду, Крунска ул. уз попуст 75% таксе за визу издати засебне путне легитимације.

Освећење Српског Народног Дома у селу Гионици (Босна). — На дан 12 августа извршено је свечано отварање и освећење Српског Народног Дома, који су подигао сопственом иницијативом и својим средствима, задругари Српске Земљорадничке Задруге у селу Гионици.

Дом је намењен, за смештај школе за аналфабетске течајеве, народну књижницу и читаоницу и канцеларију задругара.

Овој свечаности били су присутни вазасланици г.г. Министра Просвете, Пољопривреде и Воде, свештенство, задругари, пољопривредници из околних села и знатан број варошана оба пола из варошице Бос. Шамца.

Присуствовао је и католички свештеник г. Мирко Шестаћ из с. Поточана, са већом групом пољопривредника Хрвата.

По одржаној служби у сеоској цркви и извршеном освећењу Дома, приређен је на отвореном пољу гостима и задругарима заједнички народни ручак, на коме су пале многе топле и свесрдне зданице.

По подне а по утврђеном програму, поред неколико лепо изведених декламација, извођене су соколске вежбе са сеоским соколима соколског друштва из Бос. Шамца.

Нарочиту су пажњу привукли сеоски соколи, чија је појава од стране гледаоца била бурно поздрављена.

За успех сокола има се заблагодарити, вођи сокола г. Милану Марковићу трг. из Бос. Шамца.

Затим је вазасланик г. Министра Просвете, г. Ј. Поповић одржао популарно предавање „О народном просвећивању“ а вазасланик г. Министра Пољопривреде и Воде, секретар г. Павле С. Петковић „О увођењу и подизању сушница по систему Др. В. Стојковића“, помоћу нарочито израђеног модела, који је са собом донео.

Да би се задругари као и заинтересовани пољопривредници, могли очигледно и са изданим таквих сушница упознати, предавач г. Петковић по свршеном предавању, скренуо је пажњу слушаоцима, да се једна сушница система Др. П. Стојковића подже на излазу државне пољопривредне станице у Модричу и да се укаваном врљавком користе.

Приликом ручка и соколских вежби, прикупљено је око 6.000 дина. добровољног прилога.

Народно весеље трајало је до 7 часова у вече, а затим су се гости и задругари у највећем расположењу вратили својим домовима.

Да ова народна свечаност испадне овако сјајно, има се у првом реду заблагодарити г. Васе Н. Спрему, поверенику-ревизору Савеза Српских Земљорадничких Задруга а затим и задругарима ганионичке задруге.

Захвалност наставника и ђака Ниже пољопривредне школе у Главници код Кинна. — У првој половини месеца јула ове год. дошли су нам у посету ђаци ове школе са својим наставницима, да се с нама ближе упознају и да виде наш живот, нашу земљу, која је одгајала оне чувене див — јунаке који су своје животне положаје за опште добро свију нас. Они су за време свога бављења код нас обишли ова места: Београд, Топчидер, Шабац, Штатар, Валево, Аранђеловац, село Бању и Тополу, где су отишли да се поклоне на гробу неумрлог Војда Петра Карађорђевића. За ово време њиховог путовања; Друштво им је било стављено на расположењу једнога свога члана за вођу, који их је пратио и давао потребна обавештења.

На овој пажњи Друштва, Управа Школе у Главници изјавила је писмом Друштву захвалност на дочку, које због његове патриотске садржине саопштавамо у изводу читаоцима „Темка“, и које гласи:

„Дошли смо у нади, да ћете нас дочекати братски, као брат што брата дочекива и та нас нада нији преварила. Ви сте нас, браћо, дочекали раширеним рукама и отворена срца, не питајући нас ни како се називамо, ни којој вери припадамо, држећи се оне: „Брат је мио ма које вере био“.

Дошли смо веровањем, а вратили смо се уверењем пуним заноса и одушевљења, срећни да:

„Не дели нас више Дрина

Једна нам је Домовина“.

Веће захвалности за нашу преусретљивост, не може бити.

Уписујте се у Задругу.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је већу количину тегли за конзервације воћа и поврћа и чување меда са патент затвором с гумом и без гуме.

Цене су по комаду:

Стаклене:			
од 1	литра са стакленим поклопцем и гумом	16	дин.
од 2	" " " " " "	25	"
од 3	" " " " " "	32	"
од 4	" " " " " "	40	"
од 1/2	" " металним " " без гуме	7	"
од 1	" " " " " "	15	"

Од мајолика:

од 2	" " " " " "	20	"
------	-------------	----	---

Са поруџбином треба почитати, јер је тражња истих велика.

3—3

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске сјајном пажњу свима виноградарима, да сам ове године лифериовао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српском Пољопривредном Друштву у Београду, која их сада продаје по 650 дин. комад.

Генерални Заступник куће „Верморел“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Објављен август 12.

Сви они, који су ми се лично обрађали за ове прскалице, могу се сада снабдеи једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство ових прскалица, које трају до 10 год. без исправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и несигурне. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

КОМАНДИТНО ДРУШТВО
А. БЕРАСИ и КОМП.

— БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672.

КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Државних Жељезница (пређе Никола Фежер и Комп.) има на стоварништу ПАРЦЕ ВРШАЂЕ ГАРНИТУРЕ на кугел лагерима; поред тога има на стоварништу млинов, једноставне и дулле, бензиске моторе, жетелце, кос чиче, ваљавице, в ачаре, тријере, круњаче, ручне и сточне вршалице.

2—2

ДЕТЕЛИНА

прва француска Луцерка прено учује се за јесењу сезону. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко Друштвени магацин.

1-10

Једну гарнитуру вршаће машини са

ЛОКОМОБИЛОМ

од 8 коњских снага (само хода)

у потпуно исправном стању

продајем одмах. За цену и услове обратити се

Стевану Авакумовићу, земљ. село Голубиње (Срем)

2—2

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

В. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца**ТЕЖАК**

На годину 20 дин. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу најављеног решења од
априла 1899. г. претписку друштвеног
воста пошта бесплатно.

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се може уједнавит
за већу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојановић

Број 35.

БЕОГРАД, 2 АВГУСТА 1923 године.

Година L.

**Једна успешна акција за повећање производње пшенице
у Француској**

Француска је земља, у којој у редовним годинама
земаљска производња пшенице не може да подмири по-
требне становништва. Она због тога стално увози доста
велике количине пшенице, на издатак, који за то чини
знатво утиче на слабење њене валуте.

Француска вије још успела да после рата засеје
ову површину под пшеницом, коју је пре рата имала.
У 1922 години показало се да је она имала под пшени-
цом више од 1 милиона хектара мање него пре рата.
Чак је у тој години било засејано и око 200.000 хектара
мање, него у претходној 1921. години.

Да би колико је год могуће смањила увоз пшенице
у овој 1923. години, па евентуално и својом сопственом
производњом подмирила своју потрошњу Француска, одно-
сно њен Министар Пољопривреде у прошлој години
предузео је одлучне мере да повећа производњу пшенице
у земљи.

Најпре је учињена једна анкета код свих округа
Француске по питању: како да се повећа производња
пшенице у дотичном округу, па је према тако добијеним
подацима састављен читав један програм рада за 1922-3
годину. Образовани су у сваком округу акциони одбори
са задатком да сами предузму дотребне мере за пове-
ћање производње пшенице уз припомаћ економских ор-
гана, пољопривредних друштва, задруга и т. д.

С друге овет стране при Министарству Пољоприв-
реде образован је један саветодавни одбор, *Национални
одбор за пшеницу*, који је имао да управља целим тим
покретом за повећање производње пшенице, да помогне
истраживања и пропаганду, да заштити и контролише
производњу и најзад да у потребним случајевима пружи
и потребна средства за успешнији рад.

Рад одбора у окрузима и одбора у централни био
је управљен у два правца у правцу примене техничких
и у правцу примене економских мера за повећање про-
изводње пшенице.

Како је тај рад довео у овој години плодних ре-

зултата, јер је повећана под пшеницом површина за
близу 400.000 хектара према години 1922. а тако исто
и производња, сматрамо да ће корисно бити да изме-
семо детаљније те мере, а према налагању главног се-
кретара Националног одбора за пшеницу г. Рабате-а
те да се и наши економи и пољопривредници њима
користе.

I. Техничке мере.

У техничком погледу производња пшенице може
се подићи било повећањем засејаних површина, било
повећањем приноса на јединици површине, на 1 хектару.

1. *Повећање засејане површине.* Услед ратова и не-
пријатељске окупације у Француској, а нарочито у се-
верном њеном делу, површина под пшеницом, знатно се
умањила, јер је много земљишта остало у опште необра-
ђеном. Да би се повећала површина обрађеног земљи-
шта, а нарочито да би се више засејало пшенице Фран-
цуска је донела законе, најпре у 1920. а затим у 1922.
по којима су предвиђене премије (награде) од 100—200
франака, онима који буду засејали хектар пшенице на
земаљама које су услед рата остале необрађене.

Како је услед повећања цена стоји и сточним про-
изводима и услед релативно ниских цена пшенице много
њива претворено у ливаде, то се саветовало пољоприв-
редницима да увводе трогодишњи и четворогодишњи
плодоред, те да на тај начин добију и довољно сточне
хране и пшеницу у место да пшенична поља поливајују.
На тај начин и земље за пшеницу боље су припремане
боље ђубрене, па су и већи принос давале.

Најзад истакнута је жеља да закон о груписању има-
ња (комасацији) од 4. марта 1919 у Француској важе што
веће примене, те да би се на тај начин добиле и веће пар-
целе, помоћу разаравања необрађених земаља и пове-
ћале површине под пшеницом.

2. *Повећање приноса по хектару.* Повећање приноса
по хектару може се постићи поправком метода гајења
пшенице. Та поправка метода гајења обухвата у главном:
а) Обраду и ђубрење земље;
б) гајење такве сорте пшенице, која ће најбоље ис-
користити материје из земље и ваздуха;

в) негу пшенице у току вегетације, од кад се појави из земље до жетве,

а) *Обрада и ђуб њиве земље.* Земља на којој ће се гајити пшеница треба да је ваљано припремљена. Практичари се слажу у томе да се дубоком орањем повећава слој растресене и иситњене земље, која у исто време и задржава као сунђер кишне воде и пропусна је у дубље слојеве, да се не би задржавала на површини у сувашку.

Ваља само приметити да дубоко орање не треба вршити на кратко време пред сејање, него много раније. Иначе земља остаје шуља, буава, неслегнута, те је и неповољна за пшеницу.

У начелу дубоко орање врши се пред гајењем олованине (репа, кукуруза, дувана), које претходе пшеници и за које се земља ђубри.

Ваља такође изорати земљу на месец дана пре сејања кад се разоравна црвена детелина или каква привремена ливада. У том случају добро је преко орања прећи уокрс дрљачом са зупцима или још боље са сановима.

Добро је применити ђубрење кречом у прашку тамо, где су земље напикеле или услед сепирања остале без тог састојка.

Лептирасте биљке као луцерка, детелина, еспарфета, ако богате земљу азотом, те је жетети да се њихово гајење прошири, како би се и већи приноси од пшенице добијали.

Ђубрење стајским ђубретом, кад је ово ваљано припремљено и одржавано и кад се пливенује на околанине, које претходе пшеници од велике је користи и знатно утиче на повећање приноса.

Фосфорна ђубрета су увек корисна кад се при сејању примене и то агура (шљака) на земље које оскудевају у кречу, које су свеже и богате у хумусу, суперфосфат на другим земљама. Азотна ђубрета могу бити од ве-

лике користи и то сулфат амонијака, кад се примени при сејању и шалитра кад се примени с пролећа. Тако где се осећа потреба и за калијевим ђубретима, а да би се избегло њихово неповољно дејство, треба их применити на месец дана пре с сејање.

Жетети би било да се засајуе што више демонстративних поља, те да би се полупривредници што боље обавестили о избору довуњских (вештачких) ђубрета о времену, када их треба растурати, о најкориснијим количинама, које се имају применити и т. д.

2. *Сортае пшенице.* Да се повећају приноси од пшенице није довољно само обрадити и ђубрити земљу и увести паметан плодоред. Треба још имати и водесне сорте, које ће бити отпорне на зимске мразеве, подељене за суве или влажне плодне или неплодне и кречне или бескречне терене како би стално давале и добре приносе и добро зрно. Из тих разлога баш и треба употребљавати, месне сорте, које су оданих даље доказа о својој доброту. Разуме се по себи да треба применити механичка средства (тријерисање) да би се семе не само очистило од урочице, него и да би се одабрала и употребља за сејање најтежа и у опште најбоља зрна.

Али ваља радити методичком селекцијом и на поправци месних а тако исто и на стварању нових сората, те да би се добила и већи приноси.

3. *Нега главнице.* Разни радови око пшенице од сејидбе до жетве: припрема семена, заштита семена од разних штеточина док не проклима, чистиће коровљених биљака, и други разни пролетњи радови доприносе знатно повећању приноса од пшенице по хектару.

Припрема семена, прошиву главнице. Услед главнице пшенично зрно се претвара у један цркаст и скрљављав прашак, који се лако преноси на сламу и здрава зрна а са њима шири сама та болест. Од г-авнице може да се смањи жетва за 5, 10 па и 20%.

Најбоље средство за суабијање главнице је по јед-

ПОДЛИСТАК

ЧИТАЈТЕ ДОСИТЊА ОБРАДОВИЋА

У другој половини 1810. г. у писму игуманима фрунгорским Доситије се хвали: „Сада вам благовестити спешним радост моју велику и неписану. Мој вино, од почео је рађати и моја ће бурод вина од сад вича биши. Моје су чабрине пуне сира и масла; карлице ми се преливају по ајашу млеком, покривеним с обелим скорупом. Јаганци ми по авлији скачу, и покрај зидова вистају ми васељене лице, испод који деца кошњанска синрају у фрулине; девојчице около њи, једне плавокосе, а друге црвокоје, у радости играју. Имам и кравицу ладу, и шеле шарено, — ливна во очју мојеју. — Овај час само се бринем гди ћу наћи бурод, да сасипљем вино“.

У усхићену Доситије већ 1809. год. пева:

О може ли ко на свету као ја знати,
како је лепа наша Србија мати!

Свак би жив зажелио у Србију доћи
нити би кад помислио опет ватраг поћи.

Онде би сваки рад био задуго живити,
да се оним красотај може надивити.

Моје перце задуго сам свој труд полагао,
нит ми красоречије у том што помаже!

Какав је Србија ко знати жели:

кад ју види, чути ће шта му срце вели.

Чудиће се како му од радости скаче,
какве ли га сладости онамо одлаче.

О во њеки моје миле гусле јаворове,
ево ја сад моје насем овце и волове.

Још 1808. год. Доситије је имао толико гвадинство, да је и поклоне могао чинити; о томе он пише Софронију Лазаревићу, игуману великореметском:

Две кравице с теочићи млади,
готове су и сада чекају
да их пошљем њилом пријатељу,
којеју сам науино давно,
гдино расти невен до кољена,
з босиљак момим до појаса,
Али ваља јошт да се напасу
да постану и лешне и деље;
нека пасу и нек се не брину,

ном француском научнику Шрибу-у потапање за 10 минута пшеничног семена у раствор од плавог камена јачине 1 до 2% (1 или 2 кг, на 100 л воде). Кад се семе извуче из раствора плавог камена потопити га одмах у кречно млеко да би се киселина од плавог камена неутралисала: Добро је да се опроба клијавост семена, које је потапао у раствор плавог камена од 2%. Ово због тога што код семена, добијеног вршењем на вршњим машинама има и начетић зрна, па кроз те пукотине може ући раствор плавог камена и уништити кличку. Ако се пробом клијавости нађе да је клијавост семена мања треба повећати количину семена при сејању.

Штеточине и коровљиве биљке. Велике штете наносе посепаном семену мишеви, врвце и гаврана; треба применити сва средства која се имају да се број тих штеточина умањи. У једном само округу постигнуто је у Француској да се помоћу кукурузних зрна, натопљених стрихнином једне зиме уништи више од 100.000 врвца и гаврана.

Има и других штеточина које нагризају жље, клас и др. зелене делове, те и противу њих се треба борити, ако се хоће жетва да повећа.

Значајни резултати су постигнути у одбрани пшенице од коровљених трава било дрљањем усева с пролећа, које није увек довољно, било прашењем пшенице у врстама што није увек могуће услед влаге у земљи и оскудице радне снаге, било најзад употребом раствора сумпорне киселине направљеним од 8 до 12 литара сумпорне киселине од 65° или 10 до 20 литара сумпорне киселине од 62° и 100 литара воде.

У Француској овај последњи начин сузбијања коровљених биљака (раствором сумпорне киселине, даје по тврђењу г. Рабате-а повољне резултате има већ 15 година. Њиме се уништавају још младе горушице, лутини букае, граорнице и т. д. док пшеница тај раствор не штоди.*

* Ми ћемо у своје време опширније говорити о овом леку, противу коровљених биљака, који се јако отпочиње пражењем у Француској. Ур.

не бојеш' се сикире ни жока.
Сад је јоште у земљи забрана
да се шаљу краве и волови
и са њима теочиња млади,
преко међе у земље комшиње,
јер су јоште слабе и мршаве:
а има им је досадила зута;
сада ће се ласно поправити,
слатко пасућ' траву детелну,
постави ће и лепше и деље
и боље ће ранит' теочиње:
сваки ће их радо погледати,
и нех им то буде бео урока!
А кад нам се међе поотворе
и сваки' опет својим путем пође,
отуд к нама, а одовд к вама,
послаћу ти краве са теочи!

Доситеји је, као што видимо, и с њим био отпочео заснивати своје сопствено пољопривредно газдинство, и с њим је био, у неку руку, *практични пољопривредник*, те и са те стране мора бити симпатичан нашим сеља-

Пролетна нега усева. Према стању земље и према порасту биљака с пролећа треба применити на пшеницу дрљање, ваљање, прашење и растурање чимске шлитре.

Разуме се, ти се радови примењују према приликама и према месту, где се гаји пшеница. Да би се још боље утврдио значај и потреба тих радова, треба вршити огледе и на основу добијених резултата користе радове провагирати.

Укратко речено у техничком погледу три су фактора на које треба нарочито обратити пажњу, кад је реч о повећању пшенице, а на име: на обраду и ђубрење земље, семе и негу пшенице.

Да би се боље радило, и више производило треба знања, рада и капитала. У пољопривреди се најбоље знање стиче личним усавршавањем праксом, посматрањем усуређењем, огледима. Тако се стиче и лично искуство, које је врло драгоцено; али оно није увек довољно те је потребно да би се повећало своје знање имати поверење и у знање другог. Али како је пољска привреда месна техника потребно је избегавати свако претерано одушевљење и свако прерано уопштавање. Није саветно применити на велико и одједанпут дате савете, ако они нису плод месног (локалног) искуства.

Прављење огледа (експериментација) биће увек потребно и ако они усери да годину или две увођење криве добре праксе, оно напротив има ту добру страну да тачно одреди како се има водесити сваки рад (ђубрење, сорта, или мањина) према месним и годбама. Оно чини да се избегну неуспеси, који доприносе успоравању напретка.

II. Економске мере.

У ове мере могу се уврстити пропаганда, потстицање стечајима, рад пољопривредних удружења, превозни трошкови, цене.

Пропаганда. Најефикаснија пропаганда за повећање

цима. Али су, изнад свих књижевника наших, Доситејеви списи од врло великог интереса за наше сељаке: они те списе треба да набављају и читају. У тим списима ће седећ наћи *добро* забаве, *здравога* умота, *корисне* поуке.

Списи Доситејеви неколико су пута издавани. Прво их је он сам за живота печатао, по томе је то, по његовој смрти, чинио Возаровић; пре тридесет и неколико година су сви његова дела оштампана у *Народној Библиотечки*, Браће Јовановића у Панчеву; ту скоро је, пре десетак година, Државна Штампарија приредила издање целокупних дела Доситејевић; а у току двадесет година Српска Књижевна Задруга је од његових дела издала:

Живот и прикљученија (I и II).

Басне (I и II).

Домаћа писма.

Избор поучних састава.

Уписујте се у Задругу.

производње пшенице а нарочито по хектару јесте пропаганда примером. Демонстративна поља о употреби ђубрета и о упоредном гајењу већег броја сората пшенице служе свагда као очигледна и врло корисна настава.

Посета уређених имања, вилети у области где се остварују велики приноси пшенице од стварног су интереса за пољопривреднике, па свакако и врло добра средства за провагању.

Поред демонстративних поља и посета треба применити и усмену пропаганду предавања и разговоре са практичарима, састанке произвођача пшенице и распрвања о бољим методама гајења пшеница и усмену пропаганду: списе, плахате, слике, чланке у пољопривредним и другим новинама, честе потице, циркуларе и т. д.

Поттиционе стечајевима. Стечајеви и утакмице врло су подесна средства за поправку метода гајења пшенице. Они не само да поттичу пољопривреднике да примене боље и савршене методе у гајењу него и пшеничне њиве награђених пољопривредника служе непосредној околини као пример за углед и подражавање. Такве стечајеве треба подржавати у окузима и од стране самих самоуправа и од стране Министарства Пољопривреде. Још једна добра страна таквих стечајева што се код награђених лица може најбоље наћи и добро семе за куповину, нарочито још кад се поред стечајева организују и изложбе од семена и класова, који такође могу пружити пољопривредницима врло лепе и поучне очигледне и практичне лекције.

Удружења. Пољопривредна удружења, друштва, задруге, које се баве производњом семена треба потпомоћи, те да би пружила народу што већу количину одабраног семена.

Исто тако треба настојати да се развију и удружења, која се баве набавком пољопривредних справа и развој пољопривредног материјала, затим удружења за заједничку обраду земље, за заједничку употребу пољопривредних машина: сејалица, трајера жетелица, вршалица и т. д. Сва та удружења могу знатно утицати на повећање пољопривредне производње било посредним било непосредним путем.

Цена вештачког ђубрета. Велики приноси пшенице не могу се остварити без рационалног ђубрења земље, а рационално ђубрење може се применити употребом и стажког и вештачког ђубрета. Нема сумње у колико су обе ове врсте ђубрета, а нарочито ово последње, јединије у толико ће се омогућити пољопривредницима и његова шира употреба. Удруженом набавком вештачких ђубрета свакако се може добити и јединије и боље ђубре. Али исто тако и поједињавањем производње ђубрета у земљи може се такође утицати да пољопривредници дођу до јединијег вештачког ђубрета.

Цена пшенице. Нема сумње да је најјачи потстрекач у гајењу пшенице цена, по коју се продаје пшеница. Пољопривредници не гледају радо знатно повисавање цена хлеба према стварној цени пшенице, нити пак сувишно смањивање цена пшеници, тако да не добију пристојну награду за уложени труд и капитал.

Решење тог проблема о ценама веома је деликатно,

али у сваком случају интересе пољопривредника треба заштитити, а с друге стране и друштвени мир осигурати.

То су у главним биле мере које су предложене Националном одбору за жито и које је он и Министарство Пољопривреде усвојило и даље по њима приступило у циљу њихове што ефикасније примене. Примена њихова је као што смо напред навели дала добре резултате јер је близу 4000.000 хектара пшенице више засејано у овој него у прошлој години, а производња пшенице предвиђа се у 79.000.000 твара. Како Француска потребује за своју потрошњу нешто више од 80 милиона твара, то ће она моћи уз помоћ својих колонија (Алгира) свакако у пуној мери да подири своју потрошњу у пшеници својом солстеном производњом.

Ова акција Француске пружа нам један врло добар пример за подражање како у погледу повећања површина под пшеницом — јер ми имамо још много необрађених зрнатних површина, — тако и у погледу повећања приноса по хектару, јер су нам ти приноси и сувише мали у поређењу са приносима у другим напреднијим земљама.

ИЗ ПРАРАДЕ ВОЂА И ПОВРЋА.

Сушење разних врста воћа и поврћа за домаће потребе.

Начин сушења и трајање сушења воћа и поврћа за домаће потребе зависи од справе која се употребљује за сушење, од топлоте, којом се располаже за сушење и од саме врсте воћа и поврћа, које се суши. Стечено искуство свакога који се бави сушењем воћа и поврћа је драгоцен, јер је ово најбољи учитељ. За оно, пак, који немају искуства у том погледу, изнећемо неке извесне податке, који ће корисно послужити као приближно опште упутство и омогућити заинтересованим лицима да их радом поправе или допуне; ти подаци односе се само на сушење воћа и поврћа на малим сушницама. Као општа правила за сушење воћа и поврћа за домаће потребе треба сматрати:

1. Воће и поврће треба сушити што је могуће пре после брања; оно ће у толико боље каквоће бити, кад се осуши у колико је свежије осушено.

2. Почети сушење на нижој температури, па затим је постепено повећавати. Употреба термометра при сушењу се ради тога препоручује.

3. Избегавати сувише високу температуру, јер се шећер може карамелисати и производ добити укус на загореле.

4. Сушити воће и поврће што брже, пазићи при том да не загори. Воће које садржи у себи шећера — треба релативно мање сушити него ли поврће које шећер не садржи или га садржи у врло малој количини. С друге опет стране воће се дуже времена суши него поврће.

Врло је важно знати када је воће и поврће довољно осушено, односно када треба престати са сушењем. Тешко је и у том погледу дати једно одређено упутство, јер је и то ствар стечене праксе, односно добијеног искуства.

За воће се каже да је довољно суво, кад се стегне у руци, па се потом, кад се шака отвори праћа на приближну запремину и лако одваја, то јест ако се не претвори у једну збијену масу.

За површе сматра се да је довољно суво и да га треба извадити из сушнице кад постане лако ломљиво, при савијању, али не пуца при ломљењу као стакло кад се ломи илџ (за неке сорте) кад стегнуто у руци не испушта воду.

Ако воће и површе није довољно осушено, то јест ако је у њему остављена већа количина воде, оно се лако буђави и у опште тешко чува.

Ево како треба поступити при сушењу разог воћа.

1. Сушење воћа.

Јаг дичасто воће. (Јагоде, малине, купине) Побрано јагодичасто воће очистити од лишћа и петелке, испрати у ђерђиву, ако је потребно и одедити пажљиво, пајћи при том да се не изгуби. Пошто је то воће мекко, није га потребно барити. Развастри га у танком слоју на лесе и сушити лагано. Сушење траје 4 до 5 часова. Почети најпре на температури од 45°, па понети топлоту на 50° и на тој температури сушити око два сата, затим понети температуру на 60° највише и на њој сушити два до три сата.

Ово воће сушењем много губи и у боји и у мисрним материјама, те само га сушити онда када га има у необилу и када се на други начин не може искористити.

Трешње и вишне. Испрати потпуно зрео плод, одбаци петелке и убијене чаргаве и недозреле трешње или вишне, па разредити по лесема. Није потребно ни барити ни сумпорисати. Ако су трешње или вишне врло крупне, извадити коштице из њих, па их без коштица сушити, но у том случају много се сока губи те то није практично ни препоручљиво. Почети сушење на температури од 50° и не пењати је више од 65°, јер су и трешње и вишне осетљиве на високој температури и лако им сок може исцурити.

Сушење траје према сорта и температури од 2 до 6 часова. Сушењем се добија 16 до 25% сувих трешњава од 100 кгр сирихих.

Кайсије. Узети зреле плодове, па их оштрим пожег посећи по спорној линији на полутке па поређати полутке на лесе. Може се применити сумпорисање од 1 до 2 сата пре сушења, да би се сачувала боја кайсија. Почети сушење на 45° и пењати је постепено на 50° па онда на 63°. После 3—4 сата извадити лесе оставити их да се раскаде па онет унети у сушницу и довршити сушење на 65 до 75°. Сушење траје од 4 до 8 часова. Од 100 кгр. сиригог воћа добија се око 20 кгр. сувог воћа.

Бреске. Употребити здрав плод, јер убијено воће не може дати добар осушен производ. Врло лепе осушене бреске добијају се кад се пре сушења ољуште јер је кожица код бресака покривена вунастим израсталима и неугодна за јело. Љуштење се може вршити пожег са сребрним сечивом, јер ако је сечиво челично месо поцрни. Још је најбоље оборити бреске у кључалој води и држати их тамо док се жокура не омекша,

па онда потопити у хладну воду и огулити кору. Преворучити се ради лакшег щуштења да се бреске потоне у кључали раствор соде направљен у размери: 100 литара воде и 5 кгр. соде (натријум карбоната). Потопљање траје неколико секунда и чим почне кора да се гули плод се извлачи и одмах потапа у хладну воду, која се обнавља, или се може оставити у хладној води док се не почне руком щуштити. Исећи ољуштен плод на полутке поређати лепо на лесема тако да испушене стране дођу доле, а шуљине горе. Полутке се могу и сумпорисати да би се боље очувала боја; ољуштене бреске сумпорису се 20 до 25 минута, а неољуштене 1 до 2 сата. Почети сушење на температури од 45° па постепено пењати до 75° — као и код кайсија. Сушење траје 4—8 часова. Од 100 кгр. сиригог плода добија се 18 до 20 кгр. осушеног.

Шљиве. Употребити за сушење потпуно зреле шљиве, то јест оне које су тек опале с дрвета или које потресањем дрвета опаду, — јер ће онда оне и осушене бити врло слатке и издржљивије при чувању. Шљиве се могу сушити у полуткама или пак као целе. Ако се шљиве суше у полуткама, ради се на исти начин као код кайсија, па и сушење исто толико траје. Ако ли се пак шљиве суше целе треба им или избоцкати иглом жокуру да би вода из њих за време сушења брже излазила или потопити у зрео слаб (1/2%) раствор соде, и ту држати врло кратко време (30—40 секунда) управо до жокура не буде на њима испуцана. Тако обарене шљиве у раствору соде треба затим потопити у раствор хладне воде и ту их добро исплакати да би се сваки траг од соде утрос. Тако спремаљене шљиве поређати на лесе и сушити најпре на температури од 45 па потом повећавати температуру до највише (при крају сушења) од 80°. Сушење траје дуже време кад се шљиве суше целе него у полуткама — ваља рачунати 12—15 часова. Од 100 кгр. сиригог шљива добија се 25—30 кгр. сувих шљива.

Јабукe. Ољуштити одабране јабукe и исећи на крушке од 1/4 до 1/2 см. дебљине или на комађе што је могуће пре. Ако се хоће да сумпорису треба исечене на крушке јабукe поређати на лесе у дебелини од 2 1/2 до 4 см. и унети у сандук за сумпорисање, где их оставити 20 до 30 минута. Ако су у танком слоју поређане јабукe онда и сумпорисање траје краће време. Губљене боје може се спречити и без сумпорисања, ако се исечене јабукe на крушке баце у слану воду направљену од 1/2 кайшице соли на 1 литар воде — ако би јабукe дуже стајале — или 30 грама на 4 литра воде — ако би јабукe краће време стајале у сланој води. На леси поређати исечене крушке једну поред друге или косо тако да једна другу делом покрива. Сушење почети на 45° па пењати температуру до 80°. Сушење траје 4 до 8 часова. Радуже се, ако се целе јабукe — с извађеним срцем суше онда и сушење траје дуже време. Од 100 кгр. сиригог јабукa добија се око 12 кгр. сувих јабукa јер су отпацн (на кору и срце) велики, а поред тога јабукe и велику количину воде у себу садрже.

Крушке. Ољуштити и очистити крушке намењене сушењу па исећи на полутке. Ако се имају недовољно

зреле крушке за сушење најпре их оставити у лодовину у каквом сандуку једну недељу дана, па их онда спремити за сушење. Ако се хоће да сумпорису спремане крушке оставити у сандуку за сумпорисање три или четири сата, па и више. Ако се хоће да сумпорису препоручује се да се баце у слану воду као јабуке. Ако су крушке тврде препоручује се, да се запаре неко време над кључалом водом пре него што се почну сушити. У један већи лонац или бакрач, у коме кључа вода увуче се котарица са спременим очистишним и исеченим крушкама но тако да вода не допире до воћа него само водена пара. Тако се у том лонцу оставе крушке док се не омекушају толико да сламка може кроз њих лако проћи. Затим се полутке оцеђене једна до друге поређају на лесе и унесу у сушницу. Почети сушење на 50° и повећавати топлоту до 80°. Сушење крушка траје 4—8 часова, а ако су полутке дебље онда и сушење траје дуже времена. Од 100 кгр-сирових крушка може се добити од 12—20% сухца.

(Наставиће се).

Белешке

Напомене при раду Бернардовим калциметром. — У прошлој и претпрошлој години Министарство Пољопривреде набавило је и раздало већи број Бернардових калциметра лозним расадницима и среским економима у виноградским крајевима.

Првило је да се пре руковања ма са којим осетљивим инструментом испита претходно његова тачност, па то важи и за калциметар. Дешава се да се каучучне цеви и гумени запущачи на спојеним местима са стакленим цевима разједу толико да на тим местима пропуштају спољни ваздух. Услед тога мерење — испитивање — земље на калциметру бива нетачно. Балансирањем стакленом куглом, која је окачева са леве стране калциметра, ако је случај да се бочица држи целом руком, јавља се физички закон о спојеним судовима, и на воденом стубу у градуисаној цеви дејствује не само угљеников двооксид из преливене земље соном киселином, већ у далеко већој мери дејствује притисак загрејаног ваздуха.

Због тога, пре испитивања земље калциметар треба контролисати на овај начин. Затвори се добро гуменим запущачем (који виси са десне стране калциметра) трougаста бочица (која служи да се у њој земља прелива киселином) и једновремено скине стаклена кугла која је окачева са леве стране, и у којој је вода, и са њом балансира. Ако том приликом водени стуб у градуисаној цеви остане непромењен, калциметар је исправан, у противном одише и треба каучучне цеви и гумене запущаче пажљиво притегнути концем.

После сваког испитивања земље, вода се из калциметра просипа да се не би на дну купио талог, а с времена на време градуисану цев треба опрати од нечистоће.

Рауауе се да треба чешће ревидирати и тачност терацица за мерење земље.

М. Вид.

Како се може изнаћи тежина стоке без мерења. — Свагда је добро знати бар приближно тежину граа, која се хоће продати јер ће се онда и продајна цена без велике грешке моћи лакше одредити.

Тежина једног граа може се приближно одредити на овај начин:

1. Измерити обим груди позад плећа у висини лаката; искористити за то мерење метарску панталуку или хаџап, који се потом вамери.

2. Тако нађени број трипут собом помножити, па добијени производ помножити још са 80. Тако се добија у килограмима приближна тежина граа.

Пример: обим груди је 1,95 кад се он трипут помножи: $1,95 \times 1,95 \times 1,95 =$ добија се 7,41 м.; ако се та цифра помножи са 80 онда се добија приближна тежина граа од $7,41 \times 80 = 593$ кила.

Нека наши читаоци провере ову методу мерења која је врло проста, па ако нема много разлике у тежини између граа мерених на вази и истих граа мерених на овај начин, онда не смета ништа да се овај начин мерења примени, кад ваге нема.

Да се уклоне рогови код телаци. — По Миру и Шанону, канадским стручњацима најбољи начин уклањања рогова код телаци јесте сагоревање рогова у почетку развијања каустичком содом (која се може набавити у апотека).

За телад од 8 до 10 дана, Сасећи длане око израсли, чворова, одакле ће се почети развијати рогови, испрати то место водом и сапуном па избрисати. Рамазати око чворова и на ширину око 3 см. вазелина или петрола; увити један крај шикле од каустичке соде хартијом (да би се сачувале руке) завући други крај у воду и трљати њим лагано и пажљиво по чворовима од рогова 3 до 5 минути док не поирене или још боље трљати их 3 или 4 пута брзо једно за другим тако да се после сваког трљања сода осуши на чворовима.

За одраслиу телад. Посећи рог (пазећи при том у колико је могуће да крв не потече) и превући преко посењеног места шпиклу од каустичке соде. После 2 сата теле неће осећати бол.

За голове. Спутати (увезати) грло и посећи рогове тестерицом или нарочитом справом за сечење рогова

ГЛАСНИК.

Нови чланови добротвори и утемељачи С. П. Друштва. — За добротворе Српског Пољопривредног Друштва уписали су се и положили улог од 500 дина: Вук Божич из Придворце уписао свог пријатеља Марка Кошанина из Пазиводе, Митровица, Милоје В. Јојић сулент гимназије Берање, уписао је за члана добротвора свог брата Петру Јојића погинулог на Скадру, Александар Поаовић Салаш — Банат и Михајло Давидовић из Сињева; најзад Љуба Јанковић из Модрача Босна, уписао се за члана утемељача са улогом од 100 дина.

Друштво и овом приликом изјављује срдачну за-

квалитет именованим на положеној суми и пријатељској пажњи коју указују Друштву.

Средња Пољопривредна Школа у Марибору. У овој школи отвориће се I и II разред 1. октобра о. г. Школа је трогодишња, а четврта година одређена је за практичко усавршавање. Ђаци су екстернија то јест стањују ван школе. Државне стипендије нису предвиђене.

Услови за пријаме су:

- Ученици треба да имају од 15—19 година;
- свршену нижу реалку или нижу гимназију (мала матура) односно, да су са добрим успехом свршили грађанску школу.

Абсолвенти грађанских школа и двогодишњих нижих пољопривредних школа треба да полажу испит из србохрватског односно словеначког језика, математике, геометрије, физике и географије;

- абсолвенти VI разреда реалке или гимназије могу бити пријамени одмах у II разред под условом, да положе испит за I разред;

г) да су доброг владања;

д) да су држављани С. Х. С.

е) да су телесно и душевно здрави.

Моље са таксеном марком од 13 дин. примају се до 15. септембра о. год. преко дирекције Средње Пољопривредне Школе у Марибору; за молбу приложити: 1) крштевицу, 2) општинско уверење о држављанству С. Х. С., 3) школску сведоџбу, 4) лекарско уверење и 5) уверење о владању, у случају ако молдоц не долази из какве друге школе.

Сваки молдоц ће бити о одлуци поштом извештен

Претплаћујте се на „Тежак“

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Ж и т о.

Србија	Војводана	Плат
дин.	дин.	дин.
пшеница 300—305	335—340	410—35
јечам 250—260	265—270	265—
овас 225—235	230—235	339—00
кукуруз 290—300	290—295	382—00

С т о к и в.

Свиње.

Београд: 100—150 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19.50 дин., преко 190 кгр. 20 дин. Милаве 19—20 динара — франко станица у Београду и Србији У околини Суботине 1 дин. по кгр. свиње.

Загреб: Месне свиње 21.50—23.50 дин., бизнисе и босане, у тоу лебеле 19—20 дин. к. р. франко мотна станица.

Бео: Цене дебелих свиња: одржане су се. Меснати су цене за 100 кгр. — Продајне су цене: свиње прва врста 22—23.000 кгр.на, средње тежине 22.5—24.00 кгр.на. Месните свиње 13—27.000 кгр.на 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лане свиње 6.400—7.000, средње 6.500—7.000, тежине 7.000—7.500 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Прага: Месне свиње 11—13 ч. с. круна 1 кгр. живе мере, лане за 14—16 ч. с. вр. 1 кгр. Лане и доње лане од 13—14 ч. с. вр. 1 кгр. Лане крмаче 9—11 ч. с. вр. 1 килограм, холандске крмаче 11—12 ч. с. вр. 1 кгр. живе мере.

Говеди и овце.

Београд: Угојене волови и бизони 10—17, средње, 9.50, анфералски 5—6 дин. кгр. живе мере по сјајности. Овце 5—6 динара кгр. живе мере по сјајности.

Загреб: Угојене волови и бизони 11—15, средње 8—10, анфералски 5—7 дин. килограм живе мере по сјајности. Овце 4—6 дин. кгр. живе мере по сјајности.

Бео: Нотарији су: волови I врста 13.500—15.000 круна II врста 12—13.000 круна, III врста 9—10.000 круна, краве 9.5—13.000 круна. Цене су према прошлој недељи паде за 100—1500 круна по килограму.

Будимпешта: Продајне су цене била 4.000—4.500, средње 3.000—3.500, лане 2.200—2.800, бизони 2.300—2.600, краве бове 3.000—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Прага: Цене су паде за 0.50 круна по 1 кгр. Волони и доње бове 5—50—7.50, лане 4—4.50, бизони и краве бове 7—9, лане 5—6 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Маст и спљино.

Београд: Маст 32—33, спљино 25—28, суну месо 26—28, шунке амалеке 50—52 свиње 80—85 дин. кгр. на велико.

Милаво: Свиња 7, маст 6, анферал свиња 5.20, анферал маст 5 динара килограм.

Живина и јаја.

Жицама: Изаза је већ почео, али аптамо, за сада је јасно на довоје трговите Мадано, али је и он крај зрелих. У Милаво је цена 10.25—10.50 динара 1 кгр. а код нас се кукузу у Србији по 44—46 динара нар мале живине, а 65—68 динара старе. У Војводини се плаћа 22—23 дин. 1 кгр. и већ иду и за стару живину.

Јаја: Тражила је судна на страним тржиштима, што је и код нас изазвало повећање цене. Лане је потражио 14 оближња и 6 пенза до 14 оближња и 9 пенза за време излетне наше рође, где у обзир долази *свајанска и војвођанска* роба. У Француској се потраја 4.00—4.50 франка за 1000 комада. Тражила је велика, јер је француска продукција ош на излазу. Швајцарска је почетком мајега потражила 200—265 франка за сјајну, франко Буче али је цена крајем мајега попустила. Услед високих цена тражила је тамо свиње, пошто су оне претпале велику мачину робу и Швајцарска тежила да може промаћи нове дозове.

Тражила на страни повећала је цене у нашој земљи. У Савојској и Хрватској мајега се 1.95—2 дин. комад, у Војводини 1.65—1.675, у Србији 1.40—1.50 динара комад.

Воће и лина.

Суну шале: Поједине врсте номинално потражила око 80—85 5.30 дин. 90—100 ч. р. дин. 110—120 ком. 3.20 динара франко Сав.

Вино: Цене винама су у опадању, изузимајући димитријско вино, која се ипак пароксирају на цени.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за
јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕ И:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусе
— Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до
15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренског друштва
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власници, председник, Ц. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. П. Стојковић

Број 36.

БЕОГРАД, 9 АВГУСТА 1923 ГОДИНЕ.

Година L.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1809. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенија

На годину 20 дина или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се може уједнаш
за целу годину.

Главни пољопривредни извознички артикли, њихов овогодишњи принос и однос према ранијим годинама

Говор Д-р Вел. Н. Стојковића, начелника Министарства Пољопривреде на Конгресу трговачких комора и извозничких корпорација, одржаном 26. августа 1923. год. у Београду

Господе,

Ви сте поставили Министарству Пољопривреде питања: *колико је засејано главнијих извозничких култура, колико је овогодишњи принос и какав је однос према ранијим годинама.*

Подаци за 1923. годину, која је у току, делом су сређени, а делом се сређују, те нећу моћи у потпуности да вам одговорим на сва ова питања, но ипак одговорити у толико у колико се има већ прибраних података.

I. Житарска производња

Пшеница. За последње три године рачунајући од 1920. год. од када и имамо податке, површина (пожета) под пшеницом овако се кретала:

1920.	1.440.591 хектара
1921.	1.407.068 "
1922.	1.406.382 "

У 1923. год. површина под пшеницом биће око 1.500.000 хектара, што показује повећање за око 25.000 хектара према просечној површини за период од 1920—1922. или за 60.000 хектара према 1920 г.

Просечна производња пшенице за период од 1920 до 1922. године била је 12.636.492 метричких центи (товара). Према претходно прикупљеним подацима о жетви у овој години, цени се да жетва овогодишње пшенице износи округло 16.844.000 метричких центи или 168.440 вагона.

Вероватно је, да ће се претходни подаци о величини жетве у овој години, кад се буду дефинитивно средили, нешто и смањити.

У Србији је пре рата потрошња пшенице у земљи износила око 86 кгр. на становника. Према извозу и увозу пшенице и брашна за последње 3 год. излази да за потребе

становништва у земљи треба рачунати округло 100 кгр. пшенице на становника или на 12.000.000 становника 12.000.000 метричких центи. Ако одузмемо од горње цифре ову последњу, онда остатак остаје за извоз.

Макар се и смањила цифра извоза на 35.000 вагона, колико претпостављам, да ће се извести пшенице у овој години она се ипак јавља као врло велика и значајна према просечној извозу пшенице и брашна за период од 1920 до 1922, који је износио око 3.774 вагона пшенице и 2.662 вагона брашна.

Вала напоменути, да, према подацима које је прикупио Пољопривредни Институт у Риму цени производњу пшенице у свету у овој години за 4%, већу од производње у прошлој години.

Раж. За последње три године површина (пожета) под ражју овако се кретала:

1920. г.	198.064 хект.
1921. г.	186.600 "
1922. г.	197.272 "

У 1923. год. засејано је нешто мање него просечно за период од 1920 до 1922 али та разлика је незначитна.

Просечна производња ражи за период од 1920 до 1922 била је округло 1.350.000 метричких центи. Производња ражи у овој години према претходним резултатима статистике износи округло 1.500.000 метричких центи.

Доста је тешко одредити количину ражи, која ће остати, преко потрошње у земљи, за извоз; могу се чинити само претпоставке на основу извоза за раније године.

Просечан извоз ражи за последње три године од 1920 до 1922 био је с брашном округло 14.000 метричких центи или око 1/100 део од производње. Ако узмемо да ће тај исти однос намећу производње и извоза ражи и за ову годину, онда би се имало ражи за извоз 15.000 метричких центи или 150 вагона, дакле за 10 вагона више него што је просечно извезено за период 1920 до 1922. год.

Јечам. За последње три године површина (пожета) под јечмом овако се кретала:

1920.	374.932 хект.
1921.	368.701 "
1922.	375.064 "

У 1923. год. показује се једно смањење засејане површине према просечној површини за период од 1920 до 1922. године, али оно није исто.

Просечна производња јечма за период од 1920 до 1922 године била је округло 27.600 метричких центи. Производња јечма у овој години предвиђа се у 2.119.000 метричких центи.

Доста је тешко предвидети колика ће количина јечма остати за извоз, те се и овде могу чинити само претпоставке.

Просечно извезена количина јечма за 1920 и 1921. годину (не можемо узети у обзир 1922 год због слабог извоза) била је округло 154.358 метричких центи или од приближно 1/18 део од производње. Ако се узме да ће тај исти однос постојати и мању производњу и извоза у овој години, онда би се могло ценити да ће имати јечма на извоз у овој години округло 173.000 товара или 1730 вагона.

Овас. Површина (пожета) под овасом овако се кретала:

1920	4163 6 хектара
1921	405 907 "
1922	39 056 "

1922. год. предвиђа се знатно мања површина, за читавих 30.000 хектара мање према просечној површини за период 1920 до 1922.

Просечна производња овса за период од 1920 до 1922 била је округло 2.874.000 а у овој години се предвиђа 2.809.000 метричких центи. Мањак се дакле огледа и у производњи.

Тешко је дати тачну прогнозу о величини извоза овса у овој години.

Просечан извоз овса за 1920 и 1921. годину (1922. годину не можемо узети у обзир, јер је мало овса извезено) био је округло 71.000 метричких центи или 1/40 део од производње за те две године. Ако се узме тај однос између производње и извоза у овој години могло би се навести овса округло 70.000 метричких центи или 700 вагона.

Кукуруз. Засејане односно пожете површине под кукурузом, овако су се кретале:

1920	1 815 339 хектара
1921	1 880 309 "
1922	1 91 89 "

У 1923. год. површина под кукурузом мало се разликује од просечне цифре за период 1920 до 1922 год.

Просечна производња кукуруза за период од 1920 до 1922 била је 22 114 000 метричких центи. Производња кукуруза још се за сада не зна, јер се подаци имају средити тек крајем овог месеца. Тешко је према томе дати и прогнозу о величини извоза кукуруза у овој години.

Просечан извоз кукуруза са брашном за период од 1920 до 1922 износио је округло 2.000.000 метричких центи или 1/11 део од производње.

У Србији за период од 10 година (1900 до 1909) просечна цифра извоза била је око 1/11 део производње. Не смо огрешити ако ту цифру, 1/11 део од производње, сматрамо као п осечну и за ову годину, и за целу земљу, у толико пре што се у Србији кукуруза много троши и за људску и за сточну храну.

Ако би претпоставили да ће берба кукуруза бити иста као у прошлој години, то јест 22,5 милиона товара, онда би извоз кукуруза у овој години могао бити округло 20 000 вагона. То је само приближна цифра; ако берба буде већа, она ће се повећати, а ако буде мања, она се може и смањити.

Од жита су све напред побројане врсте с изванредног гледишта најинтересантије, и најважније, те о другим врстама од споредије важности нећемо овде ни говорити.

Из свих напред изложених цифара о производњи жита може се одмах рећи, да ће нам ова година, благодарни производњи, бити знатно обилнија и приносом и извозом него ли једна после ослобођења.

Међутим, кад погледамо статистику приноса по хектару, — а по томе се и цени напредак пољске привреде и пољопривредника у једној земљи, — онда ћемо ипак видети да нам предстоји један интензиван, смишљен и истрајан рад на повећању пољопривредне производње, специјално по хектару.

Узмимо само наша два најглавнија усева: пшеницу и кукуруз.

Просечни приноси пшенице и кукуруза по хектару за период од последње три године, од 1920 до 1922 били су: пшеница 7,63 а кукуруз 12,02 метричких центи (товара).

Ти су приноси, истина, знатно смањени утицајем суше последњих година, али пак они су и у нормалним година још далеко од тога, да се изједначе са приносима тих врста жита у страним земљама.

Предстоји примена многобројних и техничких и економских мера за повећање тог приноса по хектару, али о томе сада, с обзиром на краткоћу времена, овде не може бити речи.

II. Воћарско-виноградарска производња.

Шљиве. Шљива је код нас као што знате најраспрострањенија воћка и најважнији воћарски извознички артикал.

Број шљивових дрвета и производња шљива у прошлој години била је:

број дрвета 60,958,902, а производња 8,490,320 метричких центи.

Од произведене количине сирових шљива на жалост се највећа количина претвори у ракију, која се скоро сва попије у земљи.

Производња лекмела јако је после рата погрнула и прети опасности да је сасвим нестане.

Производња сувих шљива такође је знатно спала према предатним цифрама, јер док су пре рата Србија и Босна извозиле преко шест хиљада вагона само сувих шљива, дотле после рата највећа цифра за обе те области тек једва да прелази 4000 вагона.

Шљиве су у овој години по добијеним извештајима добро родиле у свима нашим шљиварским центрима, тако, да се рачуна да ће берба бити боља него ли прошле године.

Извоз наших сувих шљива је још једнако наш велики проблем, јер наш најјачи потрошач Немачка због

своје валутне и финансијске ситуације ни из далека није оводолики купац тог артикла, као што је то некада била.

Ваља тражити и нове пијаци и крчати пута том вјешем артиклу у иностранству, а наши извозници у том вјешем позвали су да нашег произвођача, који се још не решава довољно: шта ће и кодако ће да суши, помогну и окураже.

Извоз сувих шљива, пекмеца и ракије био је за последње три године оводолики:

	1920	1921	1922						
вагона динара	вагона динара	вагона динара	динари						
Суве шљиве	2.126	63.794	219	3.838	144.284	821	4.044	185.721	046
Пекмец	119	7.245	845	289	9.154	164	151	7.872	257
Ракија	11	1.800	0	5	557	400	1	100	000

Пада у очи колико се мало извеза ракије према огромној производњи воћа и грожда уопште.

Предузеће су мере да се поред шљива развијоме и друге сорте воћака, нарочито у крајевима, где је воћарство слабо развијено. У том циљу село у Јужној Србији основано је или је у оснивању преко 50 воћних расадника, који ће ускоро бити у могућности да пруже народу велики број садница за подизање воћњака.

Вино, ади. Површина винограда и производња вина за последње три године овако се кретала:

	Површина у хектарима	Производња у хектол.
1920	173.162	3.105.840
1921	17.634	3.749.663
1922	167.610	4.565.125

Као што се види површина под виноградима је у опадању, поглавито због филосере, где још постоји до мања доза (Јужна Србија), али је производња вина услед повољних година у порасту.

Извоз вина био је за последње три године:

	у вагонима	вредност у динарима
1920	204	5.932.830
1921	190	5.581.420
1922	852	28.591.818

Производња вина у земљи је према броју становништва релативно мала у поређењу са другим земљама (Француска скоро 2 хл., Италија 1, а ми неких 40 литара производамо на 1 становника). Па ипак потрошња у земљи није у стању да апсорбује ни тако малу количину, а извоз је отежан, те је наше виноградарство у тешкој кризи.

Министарство Пољопривреде са обзиром на јак антиалкохолнички покрет, који се јавља у појединим државама, саветује својим органима да препоручују народу да подижу винограде тамо где се друге културне биљке и воћке не могу гајити, како се не би ширило виноградарство и тамо где може бити замењено другим производњим културама.

III. Сточарска производња.

И ако стока и сточни производи преставају у нашем извозу за последњу годину вредност од преко једне милијарде динара, не можемо се још похвалити да смо достигли бар квантитативно онај напредак, који је некада Србија показивала.

Бројно стање стоке на ран 1. јануара 1923 године било је:

коња	1.034.39	граа
товеда	4.055.15	•
овца	7.742.10	•
свиња	2.577.704	•
коза	1.681.19	•

Ако загледамо у статистичке податке бројно стање стоке у Србији пре рата, па га упоредимо са бројним стањем стоке у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, ево шта видимо:

Србија у 1905 год. имала је:	Краљевина С. Х. С. имала је:	
	на 100 хект. на 100 стан.	на 100 хект. на 100 стан.
коња	3,6	6,56
волонд и бивола	0,1	36,07
свиња	18,8	33,80
овца	65,4	117,56
коза	10,5	18,18
Укупно стоке	118,4	212,17
		67,75
		140,73

Забрана извеза стоке веома је корисно утицала у првим годинама по ослобођењу да се повећа континентал стоке у земљи и он се благодарећи тој мери знатио и повећао. У 1920 год. извоз живе стоке (рачунајући ту и живину) преставао је у општем извозу 3,28% а извоз сточних производа 5,77%. Међутим, у години 1921 и 1922, када су не само тешкоће око извоза знатио ублажене, него када је услед велике несташнице и велике скупоће сточне хране и сам пољопривредник био принуђен да сведе број стоке на што је могуће мању меру, извоз стоке и сточних производа био је знатио повећан, тако да је у целокупном извозу, извоз живе стоке у 1921 год. преставао 21,73%, а извоз сточних производа 16,64% док је у 1922 год. извоз живе стоке преставао 18,85%, а извоз сточних производа 15,27%.

Тај велики извоз стоке и сточних производа у 1921 и 1922 год. несумњиво да је утицао на смањење бројног стања стоке у целој земљи; отуда онако релативно ниске цифре, које поменуемо за целу Краљевину у поређењу са претрпавом Србијом.

Па ипак те цифре нису тако ниске, у опште говорећи, јер је Србија пре рата била богата стоком. Ове су само доказ да је наше сточарство ратом претрпело огромне губитке и да још није дошло на своју негдашњу меру. Нећемо тиме да кажемо да смо ми зато да се извоз стоке забринује. Напротив, извоз може само да подстакне и да повећа производњу тако, да се можемо надати да ћемо пре и брже, поред рационалног извоза стоке и сточних производа, достићи негдашњи континентал стоке и сточних производа, него ли путем забрана и равних отежица.

Да вас не моријма даље, јер цифре и вичање замарају. Мислим, да сам у главном одговорно за питања, која сте поставили Министарству Пољопривреде и надам се да ћете са мојим одговором бити задовољни.

Уписујте се у Пољопривредне
Грудине

ИЗ РАТАРСТВА.

Како семе онакав и род.

Ова народна изрека најбоље нам потврђује једну освештану истину, коју многи наши пољопривредници пренебрегавају, па и заборављају њени значај у пољској привреди. Диста од доброг семена зависи не само количина већ и каквоћа саме жетве.

Није само довољно знати, да нам успех жетве зависи од поднебља, земљишта и времена, са којима се сваки пољопривредник има борити, већ се мора познавати и чиница: да само добро, здраво, кљавиво, светло и врло семе може донети здраву и снажну биљку на свет. Зато је и речено: „Како семе, онакав и род“. Јер, у прво време млада биљка, док не ојача и не оспособи се да може храну сама примати из земље и ваздуха, живи и храни се из резервне хране, која је нагомилана у семени.

Према томе, свако семе које је намењено за сетву мора одговарати овим условима: да је потпуно зрело, да има своју одређену старост, да је добро кљавиво и да је чисто од уроднице и других страних примеса.

Потпуно зрела семена способнија су за кљивање и имају дужу и трајнију моћ (енергију) кљивања, те нам као таква пружају веће гаранције од полувредних семена. И ова семена која су сређена у добу жутог зрелог кљивања такође, али је њихово кљивање непотпуно и несигурно. Са зрелашћу семена упоредо иде и његова старост, од које поглавито зависи даљи развистак саме биљке. Јер, у колико је једно семе старије у толико је проценав кљивања мањи. Зато је за препоруку да се свагда увијек за сетву свежија семена (од последње жетве).

На проценат кљивости семена знатно утиче количина уроднице, која се у њему налази, затим количина подомљених зрна праликом вршице као и сва неразвијена и штура зрна. Стога је нужно да се све ово отклони путем чистилаца-тријера и на тај начин за сетву извадије само здрава, крупна и једра зрна. Сем тога на кљивост утичу и расне болести као што је главница, која се уништава потапањем семена у раствору плава камена. Такође на кљивост дејствује и плесан који се јавља када се семе држи на влажним местима. Најзад на кљивост семена утиче и сама жетва, ако је извршена по влажном времену, услед чега многа зрна набубре и кљивају, на немајући више услова, клице се споре осуше и отадају.

Како ће ускоро наступити сетва, овних страних усева, држио да неће бити на одмет нашим пољопривредницима што смо учинили ово неколико напомена о употреби семена за сејање, па да би могли осигурати што бољу жетву.

Патић.

ИЗ ПРАРАДЕ ВОЂА И ПОВРЋА.

Сушење разних врста воћа и поврћа за домаће потребе.

Разно поврће може се са врло мало труда и средстава очувати за дуго време у свежем стању и послужити као ваљана зимница. Отуда тамо, где се има места, простора и могућности поврће треба првенствено тражити и чувати у свежем стању. Међутим тамо, где се нема те могућности или места, где би се поврће утранило, нарочито по варошима, као и тамо где се тако свежо очувано поврће не може лако или јефтино набавити на обичним трговинама треба спремати за зиму суво поврће.

За сушење поврћа треба узети потпуно свеже младо нежно и здраво поврће; нездрво и покварао, а нарочито устало поврће не може никад дати добар осушен производ.

Ево како разне врсте поврћа треба припремити и сушити:

Кромпир. Опрати кромпир, ољуштити руком или машином и повадити оцпа, па га исећи на танке кришчице од $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ сантиметра дебеле, јер се оне онда брже суше. Обарити тако исечене кришчице у врућој води и држати је у њој 2 — 3 минута. Чим се оцде (или са њих покупи вода сунђером) тако обарене кришчице кромпира треба поређати на лесе, па ове узети сушницу. Сушење треба отпочети на 45° па затим температуру постепено повећавати до 65°. Сушење траје 2 до 4 часа.

Ређање кришчи од воћа и поврћа на лесе.

Рене, (цвекле) шаргареве, першун (корен) и папирнак. Опрати, ољуштити и сасећи ово поврће на танке кришчице као и кромпир. Потопити га у врућу воду и тамо држати 4 до 6 минута, да би му се боље сачувала боја, која се без потапања у врућу воду за време сушења мења. Сушење треба почети на 45° и затим понети температуру до 62°, коју не треба прећи. Сушење траје око 3 часа.

Купус. Очистити све поврћено и сасушено лишће, и извадити корен из главице. Сасећи затим купус на танка резаца и повадити ребра са лишћа, јер се она тешко суше. Обарити тако спремањен купус у кључалој води 4 до 10 минута. Распоредити тако припремањен купус на лесема, пазећи да свој купуса не буде дељи

Претплаћујте се на „Тежак“

од 2,5 см. Почети сушење на 45° и ићи до 60° највише. Павити да кукус не загорн. Сушење траје око 3 часа.

Карфиол. Уклонити нездраве и повређене делове, одвојити мале главиче једну од друге и потопити у кључалу воду 4 до 6 минута. Разастрти обарен карфиол на лесе и почети сушење на 45°, па постепено повећати температуру највише до 60°. Карфиол знатно потамни за време сушења и поред дужег барења, али му се боја доцније при кувању враћа. Сушење траје 3 до 3½ сата.

Целер. Очистити и исећи целер на комаде од 2 до 3 минута, па затим разастрти на лесе. Почети сушење на 42°, и сушити полако повећавајући топлоту тако да крајња температура не пређе 60°. Сушење траје 3—4 сата.

Спаанах. Испрати спаанах, очистити га од ребара, и обарити у пари над кључалом водом 2 минута. Да би се сачувала зелена боја спаанаху препоручује се барење у кључалој води, 2 минута, којој се дода на 4 литра воде једна кашичица и четврт обичне кухињске соли и једна кашичица од кафе — (равно са звицама) — натријум бикарбоната (бикарбоне соде). Тако обарен спаанах треба одмах потопити у хладну свежу воду. Покупити воду па разредити по лесема у танком слоју. Почети сушење на 45° па постепено повећавати топлоту до 60°. Сушење траје око 3 сата.

Сушење воћа и поврћа на сушници, искористићавањем топлоте од шпирета.

Боранија. Најпре испрати боранију, па онда сасећи крајеве и уклонити конце. Млађа и тања боранија суши се цела, а дебља и старија сече се на два или три дела. Обарити тако спремајену боранију у кључалој води, држећи је у њој 6 до 10 минута, према томе да ли је млађа или старија. Да би се боље сачувала зелена боја код бораније барење вршити у кључалој води којој се дода кухињске соли и натријум бикарбоната (као код спавања). По барењу потопити боранију у хладну воду оцедити је у разредити на лесема Почети сушење на 45° и ићи постепено до 63°. Сушење траје око 3 сата.

Грашак. Узети за сушење грашак, који се потпуно равнио, но код кога меуна још није почела да жути. Ивадити зрна, а одбацити меуна, па их потопити у кљу-

чалу воду и тамо држати 3 до 5 минута. Није потребна за барење вода са сољу и натријум бикарбонатом јер ће довољно млад и зелен грашак и после барења у обичној води задржати своју боју. Тако сремљен грашак растурити по лесема у слоју дебелом највише од 1—1½ см. и почети сушити на 45°, па постепено повећати топлоту до 62°. Сушење траје око 3—4 сата. Важно је да се сушење врши лагано, те да би и средина у зрну била довољно сува, како се не би бућала.

По катаод се околишај грашак пре сушења пржи у шерн са једном кашичицом соли и једном кашиком ситног шећера на 1 литар грашка дотле, док не постане сјајан и не добије јасно зелену боју. Тако спремајен грашак суши се затим у сушници при горе поменутој температури.

Патлиџан. За сушење узети потпуно зрео али још чврст плод. Потопити га у кључалу воду за 1 до 2 минута да би му се кожура размекшала. Огулати кожуру и исећи тако очишћене патлиџане на кришке од 1 см. дебљине. Поређати тако исечене кришке на лесема преко којих се простре танко платно (да од просутог сока од патлиџана не би жиде на лесе заруале). Почети сушење на температури од 45° па је постепено пети до 60°. Неки патлиџане, пошто се ољуште и преску на пола посоле са мало шећера, па потом осуше. Довољно су осушени патлиџани кад при стезању у руци пуцају. После неколико дана чувања, они мало омекишају и постају еластични.

Кукуруз. И млад кукуруз може се осушити и чувати за зимску потребу јер је осушен врло пријатан за јело. Убрале клипове док су још на њима зрна у млеко потопити у кључалу воду (којој се дода кашичица соли на 4 л. воде) или у водену пару 5 до 10 минута, па затим у хладну воду, да би се млеко у њима згуснуло. Млади кукурузи се млеко дуже време баре, а старији (само не узимати за сушење оне код којих се зрно старло) мало краће време. Са оцењених клипова од воде зрна се секу ивадуј једним оштрим ножем. Не треба водити рачуна о сили, она се по сушењу лако може од зрна одвојити. Тако исечена зрна поређати по лесема у слоју од 2,5 см. дебљине и почети сушење на 45°, па ићи до 62°. За време сушења промешати зрна на лесема да би се равномерно сушила. Сушење траје 3 до 4 сата.

Белешке

Бурад од вејтина могу се употребити за превирање шљива. Како су шљиве у овој години добро родиле, т.ј. многа пољопривредници неће имати довољно судова да прихвате бербу, то се и бурад од вејтина по невољи могу за тај циљ употребити. Али пре него што би се таква бурад употребила за превирање шљива, треба их омексати и утврдити да се вејтина, који је потпуно дрво није ужигоо. У сваком случају и ради веће сигурности треба буре од вејтина претходно припрежити и очистити, па тек онда у њега прихватити шљиве. Припрема и чишћење таквих буреди врши се правем раствором соде (натријум карбоната). Узети 2—3 кгр. соде и усуги у

20—25 литара воде за 1 хектолитар садржине бурета. Тај раствор загрејати до кључања, па га кључо сплати у буре. Затим враћ на бурега затворити (зачепити), па онда пола сата котрљати буре на све стране. После тога буре испразнити и испрати више пута чистом водом. Може се тај рад и поновити, ако се после првог лечења осећа мирис на сејтин из бурета. Добро је да се човек увери да ли се после лечења осећа мирис на сејтин или на ужегло пре него што ће се буре употребити за смештај шљива. То се може учинити ако се успе у буре мало вруће воде, па њом исплаћу дуварони бурета и онда таква вода опроба. Ако је буре исправно скинути му једно данце како би се сирове шљиве могле у њега лакше успати.

Треба ли одвајати шепурину од грожда при справљању црног вина? То је питање доста спорно у винограду, али за извесне сорте грожда које имају доста спорине као што је Прокупац, оно не може бити спорно: одвајање шепурине при прављењу црног вина од те сорте доје несумњиво много пријатније вино, у поређењу са вином, које је добијено без одвајања шепурине, као што су то многи имали прилике да утврде.

Утицај шепурине на укус вина врло је изречан; вино справљено са шепурином је опоро и многа га због те спорине не воле; такав је случај и са жулским примм вином, која би без те опорости могла имати, благодарећи многим другим добрим особинама, знатно већу територију потрошење него што је у ствари имају.

Одвајање шепурине из шире не само што знатно утиче на укус него доприноси да се добију и на алкохолу нешто јача вина, јер шепурина за време преврињања удира у себи нешто алкохола, а даје из себе нешто воде вино. Истина тај се алкохол из шепурине може да прикупи нечењем комине, али ипак је боље да он у вину остане, јер виноградару је главни циљ да произведе добро вино, а ракија му је само споредни производ.

Како се код нас обично продају нова вина, то јест од једне бербе до друге, њихова се трговачка вредност може знатно поправити и проба лако осигурати, ако су справљена без шепурине.

Да једна крива не доји другу. Дешава се по који пут да једна крива доји другу, што је не само рђава навика него и штета за произвођају млека. Најбоље се то може спречити, ако се крива, која има обичај другу да доји намести мрежа на устама. Та мрежа не треба да смета кретању вилица; њу треба наместити после оброка, па је скинути издубе оброка опет, тако да се између оброка крива лиши могућности да доји другу криву. Мужу опет у таквим случајевима треба увек вршити непосредно пред полагање хране. Кривама, које имају обичај друге да доје или да доју, метнути у јасла једну крупницу соли, да би се имале чиме занимати; још се препоручује да се таквим кривама додаје уз оброк по 30 грама калијум фосфата дневно, помешаног са једном шакол мекња.

Да се отклони мирис на бућ код ракије. Код сваке винске и ракиске болести треба свагда имати на

уму ову изреку: *боље је спречити него лечити*. Ако комина, црива вије и бућад или ако буре у које се усула ракија није бућаво, неће ни ракија ударати на бућ. Ако се већ није водило рачуна о томе, него је ракија, добила мирис на бућ, треба је лечити. Најбоље се може излечити ракија, која удара на бућ пожељу спрашеног дреног угляна (ћумура). Најпре испрати спрењеном ћумуром тај посао да би се ослободио од пепела, па га онда истуцати и претворити у прахак. Потребити 500 грама спрашеног угляна на 1 хектолитар ракије. Одмерено количину спрашеног угляна помешати са 1 литром ракије, па све унети у буре са ракијом, који се хоће да лежи. Затворити буре, па га онда тумбати неколико пута дневно за три или четвори дана. Затим оставити да се угљен сталожи и потом преточити ракију у јараво буре. Тако лечена ракија неће имати мирис на бућ.

Њијевност

Мале поуке о чувању здравља домаће стоке, написао Пет. П. Савић, опр. маревни лекар Стр. 32. Цена 5 динара.

Док се код нас о чувању народног здравља и о људској хигијени релативно доста пише, пропаганда и предаје, докле се о чувању сточног здравља и о хигијени наше домаће стоке мало пише, мало пропагира, па и врло мало ради. Сматра се у опште да стока може све поднети; и рђаву стају и рђаву храну и рђаву негу. Међутим и стока је живи биће као и човек, и она осећа као и човек, те према томе ако се не храни не негује не чува као што треба не може ни дати човеку оно што се од ње тражи, или ако и да, она то даје у несправљеној мјери количини — било да је то реч о меду млеку, вуни, масти или рау — него што би могла да да. Хигијена стоке исто је тако важна као и хигијена људи, јер је сточарство једна од најглавнијих грана занимања нашег земљорадничког света, јер је оно извор нашег народног богатства, јер стока и сточни производи играју и најважнију улогу у исхрани нашег народа. Где се о сточној хигијени не води рачуна, ту ни сточарство не може напредовати, ту ни исхрана народна сточним производима не може бити здрава.

И ми се радујемо појави ове књижице и поздрављамо писца, г. П. Савића, који се умишљајући и сам како наш народ врло мало пажње поклања сточној хигијени, подухватио једног корисног рада да пружи народу корисне поуке о чувању здравља домаће стоке и упути одгајиваче стоке у основе сточне хигијене.

Писац ових поука у врлом делу своје књижице проучава најорте утицај природе: земљишта, воде, ваздуха, кљиме на здравље и напредак стоке, па затим у другом делу опширно износи утицај човека и шта све човек може да допринесе знањем, негом, храном и у опште паметним радом за стварање бољих хигијенских услова за живот, гајење и одржавање стоке.

Књижа је врло прегледно, јасно и разумљиво написана да је свикли полупривредник може схватити. Она је још одобрена и од Главног Просветног Савета за школе и књижице.

М. је најтоплије препоручујемо вашим полупривредницима, који је могу навабити преко Српског Полупривредног Друштва.

Записник

XVIII редовне седнице Управног Одбора бржана на дан II. маја 1923 г. у дому пружањем у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Вола Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Александар Јовановић, Александар Ракица, Душан Ђаџић, Павле Петковић, Софијоније Партишки и Драгутин Спремић. Приседало председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар: Милаш Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Прочитана су писма Набавачког Одбора по предметима: бр. 35000, 36 0, 4188, 3111, 3701, и 2794 да се оштете сараци и плати не набављају, пошто се исти не траже. — Одбор је усвојио ова писма.

III.

Прочитана су писма Финансијског Одбора по предметима: а) бр. 3944. Усвојено је писмо Финансијског Одбора и одлучено: да се рачун прима и исплати;

б) бр. 4124. и 4143 о исплати фотографског апарата са металним и филм пап касетама и депозитима са дрвеним кутијама. — Одбор је одлучио: да се подат са овим деловима прима и исплати у вредности поднетих рачуна, пошто је исти набављен по одацу од 1-VIII. 1922. године.

IV.

Прочитана су писма Инвестора на подружнице по предметима:

а) бр. 4034. усвојено писмо и одлучено: да се умоли Министарство Пољопривреде и Вода да Чачкаској Окр. Пољопривредној Подружници бесплатно уступи 2 припадне бива;

б) бр. 4035. усвојено писмо Изајбеног Одбора и одлучено: да се тражи помоћ од Министарства Пољопривреде и Вода.

V.

Прочитана је оставка Бр. 4116. члана Управе г. Александар Г. Јовановића, јер његов присуство не може дуже остати као члан Управе. — Одбор је примао њако њу оставку и одлучио: да се огласи на одборника г. Светислава Пешћу, који је имао највећи број гласова после изаштег избора чланова на Управу.

VI.

Секретар реферше да су осталих два члана Управе остала управљена места у Одбору. — Управни Одбор одлучио је да у Каленици Одбор упу: г. г. Др. Д. Добра В. Тодоровић и Павле Петковић; а у Наложици Одбор г. др. Д. Тодоровић.

VII.

Прочитан је акт бр. 4188 Управника радника средњег пивског по коме је одлучено: да се исплате трошкове железничкој станици, пресу подња и свестити је у распад средњег пивског.

VIII.

Прочитан је акт Бр. 3446. да су због болести књиговође благајнички послови у застоју. — Одбор је одлучио: да се за књигођу прима г. Софијоније Партишки секретар Министарства Пољопривреде и Вода са хонораром који је г. М. Тодоровић имао.

IX.

Прочитана су списиштва:

а) Мола бр. 3425 — Среског Одбора на Народно Просвећивање у Беошцима да му Друштво покљони коју књигу за народ. — Одлучено: да се уступи по један примерак књига Друштвеног издања.

X.

Члан Управе г. Александар г. Јовановић извештава Одбор, да је прегледао рад на вањојеру родова на селачким угледним

добрама у Крајској, изавао да је тај рад унесио и кола Одбор да учина предлог Господину Министру Пољопривреде и Вода да покоче г. Милаш Новаковића господарског власника Покрајинске Управе у Загребу да и код нас одржи неколико предавања. — Одбор је усвојио овај предлог.

За овим је седница закључена.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препо, учује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

3-10

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске скрећем пажњу свима виноградарима, да сам ове године лифериоао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српског Пољопривредног Друштва у Београду, која их сада продаје по 650 динар комад.

Генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Облашћав београд 12.

Сви они, који су ми се лично обраћали за ове прскалице, могу се сада снабдеи једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство ових прскалица, који трају до 10 год. без оправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и неструје. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на вахтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕ И:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеви — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО БУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапње и душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дан. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дан.

Претплата се пољаже уједнаку
за цео годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Ђодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 37.

БЕОГРАД, 16 СЕПТЕМБРА 1923 године.

Година I.

Коњарство у Јужној Србији

Коњарство у Јужној Србији по броју коња заступљено је још и доста добро, али по квалитету коња, ова врло важна грана сточарства, стоји на врло ниском ступњу. Наиме, овдашњи пољопривредник врло је оскудан — а може се рећи да их и сасвим нема, — у добрим, одраслим и снажним коњима. Коњи су овде врло ситне расе, мршави, а рамуке се због тога и сасвим слабе снаге и неподесни за обављање тешких пољопривредних радова.

За посао који би могао урадити са једним добрим коњем, овдашњи пољопривредник мора да узима два до три коња. Тако на пример, за орање земљишта Саконим плугом № 6, овдашњи пољопривредници морају запревати 3—4 коња, ма да је земљиште по своме физичком саставу врло добро и лако за обрађивање.

У иностранству, а и у северним крајевима наше Краљевине тежина једног сеоског коња обично је од прилике 350—600 килограма, а у овдашњим крајевима једва достиже 250—280 килограма, а већина коња може се рећи једва тежи 180—200 килограма. Пошто ми знамо да и снага коња иде паралелно са растом и тежином истог, то ћемо лако из овога доћи до закључка, како је неопходно потребно у овим крајевима обављање и унапређење коњарства.

На пример, ми знамо да јахаћи коњ мора бити по својој тежини три пута тежи од терета, односно јахача-човека. Ако се узме да тежина јахача-човека са седлом и осталом спремом износи од прилике 120 килограма, онда јахаћи коњ мора бити најмање 360 килограма тежак. Само такав коњ, може да издржи свој терет и да одговори свом циљу.

За запрежних коња потребно је још више снаге, и због тога, мао правилно важи, да запрежни коњ по својој тежини мора да буде још тежи и снажнији од јахаћег.

Од целокупног броја коња у Јужној Србији има око 80 процената коња ситних и слабо развијених. Одгајивање и држање оваквих коња свакошњем пољопривреднику, доноси врло велику штету, јер је трошак око одгајивања и надржавања оваквог коња скоро је исти као

и најбољих грла, па и овакав коњ није само неподесан за запрегу већ и за половину сеоских радова, због своје слабе снаге.

Око 15% коња има, који се могу употребити за све сеоске радове и за превоз лакших ствари — терета, и тек око 5% може се рећи, да су zgodни за рад у пољској привреди и са модернијим справама и пољопривредним машинама.

Само ова последња категорија т.ј. око 5%, од целокупног броја коња, може да се упореди, по расту, тежини и способности за пољопривредне радове са коњима, који у другим покрајинама наше Краљевине чине апсолутно већину.

Таква је у опште кратка и жалосна слика коњарства у Јужној Србији.

Како сам већ горе напоменуо, овдашњи коњи су већином врло рђавог квалитета. Њихове лоше стране су: 1) тешка велика глава; 2) отегнут трбух; 3) слаба организација и склад костију; 4) мала тежина; и 5) мали раст. На жалост ове лоше стране сваке године се све више и више истичу, а све то долази још слабог и рђавог храњења, неге и чувања коња, почев још од мдретета па до краја живота, као и због тога, што овдашњи пољопривредник узима за рад врло рано младог коња. Често пута, коњ нема још ни пуне 2 године, а са овим коњем већ се раде навелико и најтежи пољопривредни радови.

Све ово горе наведено даје нам потпуну основу да закључимо да слабо и рђаво постављено и организовано коњарство у овим крајевима, има велики утицај и на слабо економско-културно напредовање, овдашњег пољопривредника. Примера ради наведећу следеће: 2 коња, мала по расту, тежине од по 225 килограма потребују за исхрану, запрегу, негу и др. много више посла и трошкова него једно одлично и снажно грло од 450—500 килограма тежине.

Ако узмемо за рад једног коња од 450 килограма тежине и једног од 225 килограма, то ћемо видети, да ће један исти човек, за један исти радни дан урадити два пута више са првим добрим коњем, него са другим; осим тога не треба заборавити то што има много та-

квих послова, које ћемо са првим коњом урадити врло лако, а са другим коњем на силу, и пр. дубоко орање земљишта са гвозденим плугом, рад са пољопривредним машинама: тешким сејалицама, косачицама и вршалацама и др.

Због тога се никако не треба чудити, што у овим крајевима, поред најбоље воље и агилног рада државних економија и др. пољопривредних чиновника, до последњих дана не можемо видети да овдашњи пољопривредник обавља пољопривредни рад машинама: сејалицама, жеталицама и др. а и гвоздених плугова у овим крајевима има врло ограничен број. Због чега то? Јасно. Зато што овдашњи пољопривредник заврши у своје дрвено рало, својих два коњчића, од којих је један коњ, а други скоро још ждрече, или два вочића, по расту као 4. месечно теле сименталске расе. Он чепака пољско са великом муком горњи слој земљишта у дубину од 7—10 см., а када би хтео, да оре гвозденим плугом, њему би потребно било, да заврше и у најлакши плуг бар 3—4 својих коња. Овде у целој Јужној Србији, врло мало има таквих пољопривредника, који имају 3—4 одраслих радних коња; отуда су у вастоју и рационално обрађивање земљишта, а и уопште сва пољопривредна култура у овим крајевима.

Ако би решимо неки од пољопривредника и хтео да набави, једну од поменутих справа или машини, онда би он морао заједно са машинском набављати и коње за рад т. ј. и боље и снажније.

Ако би било могућности обрачунати у новцу, колико доносе штете народном богатству овдашње слабо коњарство, то би, мислим, изашла грана свата. Ја мислим да неку погрешити, ако утврдим, да би побољшањем сеоског коњарства у Јужној Србији, рецимо на +5 см. раста и на +25 килограма тежине коња, донело и сачувало овдашњим пољопривредницима милионе динара, јер ово повећање раста и тежине коња — односно и снаге

коња — одмах би утицало и на културни рад и рационалнију обраду земљишта, а тиме и на повећање приноса усева, у чему и лежи богатство нашег пољопривредника; а тиме и богатство целе Државе.

Ипосећи сво била би велика погрешка мислити, да је пољацим да овдашњи пољопривредник мора заменити своје коње јаким снажним и великом раста коњима. Не. Овакви коњи неопходно су потребни пољопривредницима само у овим крајевима, где је земљиште смочиљаво-глинаво и врло тешко за обрађивање. У Јужној Србији за које крајеве, ја нарочито и пишем овај чланак, где земљиште није баш тако тешко за обрађивање, нарочито када се ради све у своје време, мишљења сам да би се поврхна могла ограничити само спаривањем овдашњих одабраних бољих кобила са припадницима пастувака, које треба набавити или преко доживе или преко месних самоуправних власти, и то таквих пастува, који су најбољих за сеоска газдинства.

По моме мишљењу за овдашње крајеве били би погодни пастуви следећих раса:

1. „Мала Першеронска“ (француска) раса.
2. „Шведска“ или „Финска“ (руска) раса, и
3. „Арден“ по уквизн (белгијска) раса

Зве оне поменутих расе, мислим, да би биле врло погодне за овдашње крајеве и да би дале врло добре резултате.

Тачан опис ових раса изнећу идући пут.

А. Љумојевски
агроном

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

ПОДЛИСТАК

Гојење стоке у Ческој^{*)}

1.

Виша северна удаљеност, влажан климат, механички састав њихових збирних површина, природа самих гајених биљака на њиховим гајачама и начин искоришћавања истих, с једне стране, с друге пак стране велики развој пољопривредне индустрије, која на темељу друштвених организација гигантским корацима иде напреду, створили су у Чешкој и нарочито начин гајења домаћих животиња као природну последицу производних фактора у земљи. Да би нам наступило излагање било што јасније и да би се исто што савреније могло испрети, описују и начин гајења сваке врсте понаособ и уједно изворе над којима се оснива општи напредак истих у вези са осталим гранама пољопривреде.

^{*)} М. Зароковић, пиотомд Народног Пољопривредног Друштва у Чешкој, послао нам је у виду писма своје описке о пољопривреди у Чешкој, које доносимо у нашем листу.

Напомињем унапред да све информације и податке прикупљене за ову цел нису добијени преко посредника или каквим другим начинима сазнања, већ свјим сопственим радом на том пољу и свеколиким заинтересованим за истом. Исто тако напомињем да при састану истих нису ми служиле никакве теоријске норме, већ само своје лично опажање и искуство добијено четворомесечним радом на њиховом селу. Зато нисам жељан да то изнесем у другом облику, већ онако и у онакој боји у којој је оно стварно на њиховом селу. Необично се радујем што ћу говорити о њиховом гајењу стоке и охолу њиховом са истом, можда, изнети и њихове карактеристике особине као одгајивача, важност рационалног гајења стоке у њиховим очима и њихове организаторске побуде и иницијативе корисничких задруга и др. — Да почнемо прво са говечећом који чини главну и највећу грану њиховог сточарства и на чијим се производима оснива сваколика снага чешкога селства.

У говечећу чешки селџак гледа најдрагоценију животињу са чијим производима замењује природни недостатак производних фактора њихове земље. Оно сачињава језгро њиховог сточарства. И баш због тога што је сама

ИЗ ПЕРАДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

Чување и употреба осушеног воћа и поврћа.

1. *Припрема осушеног воћа и поврћа за чување.* Кад се воће или поврће извади из сушнице, — јер је онолико колико треба осушено, — има још да претрпа неке навесне радове, то јест да се припрема пре него што ће се упаковати и оставити за зиму. Воће и поврће не само у целом валугу него и на једној леси није исте величине, односно крупноће, па ни поједнако зрело; разумје се, кад се извади из сушнице није свуда ни равномерно осушено. Ово у толико пре што често пута и топлота у сушници није свуда поједнака. Свагда ће се наћи на једној истој леси воће или поврће јаче и слабије осушено. Ваља се старати да све воће или поврће, које се суши у једном валугу буде исте зрелости, исте крупноће, односно величине и да се суши свуда на поједнакој топлоти. Ако то није случај, и ако има великих разлика у погледу степена осушености између једног и другог воћа или поврћа у једном валугу односно на једној леси, треба вршити у току сушења пребрање, па недовољно осушено воће или поврће досушити.

Ако је извађено из сушнице воће или поврће приближно поједнако суво, добро је да се ради изједначавања и у погледу влаге и у погледу спољног изгледа остави да лежи на гомили у каквом већем чистом сандуку неколико дана и да се с времена на време у њему меша. За то време ће влажнији делови воћа или поврћа предати један део своје воде сувљим деловима, или ће испустити у ваздух и цела ће маса имати једнакитији изглед. Иначе ако се тако не поступи разне клице кварања воћа и поврћа лако ће се развити на влажнијим деловима и одатле се раширити по свем воћу или поврћу. Ако су се сушиле разне врсте воћа и поврћа, могу се у сандуку, где ће одлежати неколико дана направити

преграде, тако да свака врста воћа или поврћа буде поделена. Ако би сушење трајало неколико дана, ново осушено воће или поврће може се метати у исту преграду и на исту гомили, где је и раније осушено воће или поврће већ лежало неко време. У недостатку већег сандука са преградама могу се употребити и мања сандучића, на из њих пресипати осушено воће и поврће у друге сандучиће за неколико дана, а по једанпут свака дан.

Сандук где се привремено чува осушено воће или поврће, треба метати у какву чисту одају пазићи при том да сунчана светлост не пада на осушено воће или поврће и да разви инсекти до њега не допиру. На ово двоје треба обратити пажњу, јер сунчана светлост утиче на боју воћа и поврћа, која услед тога тамни или бледи, инсекта опет могу у осушеном воћу и поврћу да оставе своја јаја на којих се могу измилети црвци и знатно онетити, па чак и упропастити осушен производ.

Пре него што ће се спаковати осушено воће или поврће, које је лежало неколико дана на гомили ради уједначавања треба га за сваки случај, а у циљу да би се сачувало од разних клица и јаја од инсеката, претходно подири температури од 75° до 80. Осушено воће и поврће разастре се у плеху или тепсији и с термометром унесе у рерну од шпарета или у сушницу. Чим се температура од 75° до 80° достигне, што ће показати термометар, треба осушено и воће и поврће извадити из рерне и одмах приступити паковању. Сва јаја и живи инсекти биће на тој температури уништени. Ово накнадно загревање осушеног воћа и поврћа на поменутој температури не треба никад заборавити нарочито онда, ако је сушење вршено на сунцу.

2. *Паковање и чување осушеног воћа и поврћа.* Као год и само сушење тако је исто од важности и паковања и чувања осушеног воћа и поврћа. Ваљано осушено воће и поврће веће се укварити ако до њега спољни

производња међ говечета природом климатских и географских прилика скренута на замену и потпорувану производње повтарске гране и међууспева околанина, оно се за рад слабо употребљава. Говече се дакле у њих искоришћава углавном преко млека и млечних производа. Таквом начину искоришћавања следовало је и нарочити метод избора раса за гајење у њиховој земљи и под њиховим приликама који је пред собом имао за циљ да се дође до што млечнијег типа. — Биће нам сада лако објаснити смер уласка појединих раса у њихову земљу и разлог гајења као и циљ свију мера предузетих око даљег побољшавања стоке, а нарочито ширење млекарских задруга као и задруга за обезбеђење истих од заразних болести. Ваља ми напоменути да се у њих гаји искључиво група шарених планинских говеда међу којима је најраспрострањенија сименталска па онда бернска, келанска, марјиховска и друга говеда. Врло се ретко виђају чистокрвна холандска говеда. На Словенској се највише гаји пинцауско говече а заступљена су у малом броју и марка говеда као: монтофонски и швицки сој. На Морави се гаји и њихово солтвено моравско-б. високо говече које је произведено укрштањем моравског са берн-

ским говечетом.

На први поглед ово говече по структури екстеријера (телесног склопа), боји и величини доста личи на сименталско. Но при свем том ипак има знатних разлика како у боји појединих органа и распореду исте по телу, тако и у привредним подобностима. Пре свега вршена поља длака на овом говечету затворенија је боје но у сименталској. Губица и очни капци су му потпуно беле боје. Разлику пак у привредним подобностима носи женски пол, краве овог соја, које испољавају већу коичану развијеност и жустијеј су темперамента. Но мала разлика је у томе, јер краве овог соја дају и већу производњу млека које према испитивању њихових млекарских задруга, садржи већи проценат масти. Препоруку његовог над сименталским изазвало је општу пажњу њихових сточара и оно је код њих у последње време постало предмет рада у строгом смислу зоотехничких мера. На последној пролећној полупривредној изложби у Прагу било је неколико тих грла а нарочито краве.

(Наставиће се.)

ваздух слободно додире и са собом донесе кличе кварења, јер је сушењем, велика количина воде испарена, те се кличе тешко могу развити и најчешће осушеном производу. Једино ако би спољни ваздух био сувише влажан, осушено воће и поврће може унети једну малу количину влаге из ваздуха, али је неће дуго задржати, јер кад наступи суво време, та упијена влага поново ће испарити. Али исушено воће и поврће може се ипак променити, па и укивати утицајем других фактора, а на име *ушцаје* *свегласи* услед које могу пошрнети беле обојени производи, као суве јабуке репе, или пак побледети разно обојени производи као аркаа, цвекле, тикве и др. и *ушцајем* *инсеката*, који ако додире до осушеног воћа или поврћа могу у њему положити јаја, из којих ће се излећи црвићи и ове велике штете причинити. Огуда да би се осушено воће и поврће могло дуже времена очувати у добром стању треба га сместити и чувати у таквим судовима, који могу и пропустити спољни ваздух, али који ће отклонити утицај светлости на воће или поврће и спречити приступ инсектима. Чак није на препоручљиво чувати осушено воће и поврће у херметички затвореним судовима, јер они могу по који пут штетно утицати на производе који се желе тако сачувати. Као је топло време вода на осушеном воћа и

Паковање осушеног воћа и поврћа.

поврћа у таквим судовима може испарити и затим се кад настале влажине време агуснути на површини осушеног воћа или поврћа. Тим неизменичним испаривањем и агуснивањем воде, у површини слојевима осушеног воћа и поврћа може се акумулirati толико влаге, да се створи водена средина за развој разних организама, који проузрокују кварења, па онда и осушени производ може бити изложен промени.

За паковање воћа и поврћа могу послужити врло различити судови као кесе и чакчићи од јаке хартије или платна, плехане и дрвене кутије, сандучићи од дасака, и т. д. Ако се употребе за паковање кесе и чакчићи од хартије или платна, добро је да се пре него што ће се у њих унети осушено воће или поврће с воља премажу (кесе од хартије) слојем парафина или пак потопе у парафин (кесе од платна), те да би се на тај начин заштитили сви отвори, кроз које би нарочито инсекти могли допрети до осушеног воћа и поврћа, а у исто време отклонити и утицај влаге. Кесе се добро увек ука-

папом и затим пошто се на сваку од њих стави задебљана о врсти воћа или поврћа, унесу у какав већи сандук или канту, да би се заштитиле од различитих штеточина (мишева пацова и др.). Ако ли се пак употребе за паковање кутије или сандучићи, треба их поставити са пергаментом (или натопљеном у парафину хартијом), па повити код спољних места дасака, како се не би оставили отвори за продирале различитих инсеката. Тако постављене кутије испунити воћем или поврћем и добро затворити.

Упаковано осушено воће и поврће треба чувати на сувом и релативно топлој месту. Одељак за оставу који је у већим кухињама није погодан за тај циљ јер непрестано испаривање воде из судова на шарлету одржава ваздух јако влажан, те онда и осушено воће и поврће може унети и сувише влаге, па се услед тога и укивати. Једна соба или одаја над кућином, или уз кућу, која се загрева од куће згодна је место, где се осушено воће или поврће може чувати.

У крајевима у којима влажио време и кише дуже трају треба осушеном воћу и поврћу поклопити и нарочиту негу, те да би се сачувало од кварења. Тамо треба с времена на време отворити судове, у којима је упаковано осушено воће и поврће и видети у каквом се стању налази. Воће или поврће које је примило сувише влаге треба поново унети у сунцу и сушењем вратити га у првобитно стање. Једино такво накнадно сушење кишних година обично је довољно да се сачува осушени производ од кварења. Исто тако ако се при прегледу примети, да у осушеном воћу или поврћу има инсеката, треба их загревањем осушеног производа на температури од 75 до 80° уништити, па затим понова упакovati тако очишћено од инсеката воће и поврће, и оставити на чување.

3. Употреба осушеног воћа и поврћа. Осушено воће и поврће треба паковати по могућству у малим судовима, тако да се једанпут отворен суд може брао и испразнити, те јест воће или поврће из њега утрошити. Трошење осушеног воћа и поврћа из већег суда дуже и траје, а кад се суд једанпут отвори теже се чува осушени производ у добром стању.

Кад се хоће да припреми осушено воће или поврће за употребу треба му најпре повратити воду која му је сушењем одузета. То се најбоље може постићи на тај начин што ће се осушено воће или поврће потопити у воду и ту оставити да се раскисели, те јест да само упије воду, која је сушењем истерана и да набубри. После тог кишељења, може се осушено воће или поврће употребити у кухињи за разне потребе, исто онако као и свеже воће и поврће. Осушено воће и поврће треба кувати у оној истој води у којој је и кишељено, јер ће на тај начин бити сачувани и разни минерали и други састојци у њему, који би иначе одбијалише те воде могли бити нагубљени. Но да та вода не би била сувише прљава, потребно је пре сушења, као што смо то и раније навели, сирово воће или поврће добро испрати и очистити, а тако исто и чисто обављати и посао око сушења и паковања. Куваче воћа и поврћа треба вр-

штити у покривеном суду и загао пре него брло и на сувише високој температури.

Нема одређених правила о томе колику количину воде треба употребити за кашљење воћа и поврћа, јер се и количина воде која се губи сушењем мења са разним врстама воћа и поврћа. Као опште правило може се поставити да 3 до 4 шеле воде треба усуту на једну шолу осушеног воћа или поврћа. Кување осушеног воћа и поврћа треба вршити у покривеном суду и загао пре него брло и на сувише високој температури.

Осушено поврће може се понаособ употребити за кухињске потребе онако као што се и свеже поврће употребљава. Међутим кад се има разноликог осушеног поврћа, онда се могу са њим правити разне комбинације, то јест удруживати једно с другим и правити разне чорбе врло пријатног укуса. Ради тога добро је да се одмах по сушењу заједно у истом суду и вакују те разне врсте осушеног поврћа, које ће се доцније заједно и кувати, тако да се могу одмах и употребити, кад дође време да их треба трошити. Количина ће проценат од разних поврћа зана у мешавину зависити поглавном од укуса самог потрошача.

Белешке

Како да се умирн крава која се не даје мусту?

Има крава које се нерадо дају мусту, које су за време муче немирне и ритају се погата. У таквим случајевима не остаје ништа друго него да се спутају везивањем задњих ногу везом у облику броја 8 и да им се подигне једна предња нога. На тај начин крава се неће моћи ритати, па ће се после неколико дана и помирити са таквим поступањем, тако да ће се онда и без спутавања дати мусту.

Мармелада од шипака. Набрати добро сазреле шипке у новембру и децембру, после првих мразева. Одбацили дршке и црне делове с протавине стране, па онда исећи плод напола по дужини. Ако се има стрпљења могу се повадити зрна, али то није неопходно потребно.

Метнути тако спреман плод у једну чинију и сипати у ову белог вина до половине висине. Оставити све у подруму да престoji 6 дана мешајући сваки дан са дрвеном кашиком. Кувати затим ту смешу на тихој ватри, додајући јој по мало вина ако је сувише густа; плод ће бити искуван кад се лако да гњечати.

Смешу затим пропустити кроз сито притискујући је добро с руком; тако ће се добити један леп пире (жма) светло доване боје који је густ као пире од крошпира.

Измерити тако добијену кашу, додати јој толико исту количину шећера и загревати све док добро не прокључа. Кад се смеша охлади мало, сипати је у спремане судове.

Како да се од циклуг вина направн сирће? По некад вино небригом виноградара толико цинке да се не може пити. Лека ту другог нема, до да се направн од таквог вина сирће. Ево како онда треба поступити.

Наместити дрвену славину на доњи вран, (рупу на дандецу) једног чистог бурета у коме се жели да направн и да чува сирће. На истом даншету а на горњем крају пробушити једну већу рупу, бар онолику исту као што је рупу на доњем врану. Прокључати неколико литара, — према величини бурета — доброг сирћета и сипати га док је још вруће у то, на мало час речени начин спреман, буре. После 24 сата усуту у буре врло малу количину вина. Потом засејати усуту вино у буре сирћетном мајом на тај начин, што ће се узети један дрвени штапић, па замочити у какво добро сирће, које је у вуну сирћетном врећу и ватим замочити у течност бурета, где се хоће направити сирће. Буре у коме се хоће сирће да прави, треба да се налази на каквом топлој месту, где је температура од 25 до 28°. Буре не померати ништа га потресати. Сваких осам дана кроз горњи вран помоћу левка (најбоље стакленог) са дугачком цевом, коју улази у најпре насуту прокључало сирће (у који се левак не извлачи из бурета) сипати у буре по неколико литара циклуг вина. Кад се тако буре испуни за три четвртине своје запремине, више не сипати у њега циклуг вина. Од тада двапут месечно лети и једанпут зими може се источити по неколико литара сирћета за употребу. За онолико, колико се буде источило сирћета треба усуту циклуг вина кроз левак. Ако се претходно у буре усуту мало шуши или исечака од букових дрвета, добиће се врло бистро сирће.

ГЛАСНИК.

Честитка С. П. Друштва Њ. В. Краљу и Краљичи о рођењу Наследника Престола.

Поником рођења Престолонаследника Краљевине Срб, Хрват и Словенаца Српско Пољопривредно Друштво одржало је спечану седницу, са које је упутило Њ. В. Краљу и Краљичи следећи телеграм:

„Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва са своје седнице има част најискреније честитати своје најмишће заштитнику Њ. В. Краљу и Њ. В. Краљичи рођење Наследника Престола и у својој највећој оданости и радости кличе:

Да живи Њ. В. Краљ.

Да живи Њ. В. Краљича.

Да живи Њ. В. Наследник Престола.

На ту депешу Друштво је добило овај одговор преко Маршалата Двора:

„Њихова Величанства примивши са задовољством ваше лепе честитке и толе жеље приликом рођења Наследника Престола благоизволели су наредити да се најави Њихова срдачна захвалност тој установи“.

Учешће Српског Пољопривредног Друштва у прослави Привредника. Ценсни рад Привредника на подизању нашег трговачког занатлиског и пољопривредног подмлатка Српско Пољопривредно Друштво узело је учешће у прослави двадесетогодишњице његовог трудог и плодног рада, која је прошле недеље била приређена у Београду. Као изасланици Српског Пољопривредног Друштва учесавали су председник г. П. Т.

Тодоровић, потпредседник Др. Вел. Н. Стојковић и секретар М. Анастасијевић.

Изложбе Српског Пољопривредног Друштва. Српско Пољопривредно Друштво приредиле ове јесени преко својих Подружја неколико пољопривредних изложба. Ове ће се изложбе одржати:

- 1) У Приштини (обласа) за округе косовски и зечански 21, 22, и 23. септембра т. г.;
- 2) у Чачку (окружја) за округ чачански и срез љубишки 20, 21, 22, и 23. септембра т. г.;
- 3) у Лаазрецу (среска) за срез колубарски 21, 22, и 23. септембра; и
- 4) У Печи (окружја) за округ метохијски 26, 27, и 28. октобра т. г.

Поред средстава, које ће за приређивање ових изложба издати Друштво, њихово приређивање потпомогло је и Министарство Пољопривреде и Вода са пољопривредним справама и алатима, који ће се издати на име награда излагачима најбољих предмета, по оцени оцењивачких судова.

Друштво је предузело кораке да се наредити пољопривредницима у вођама на свима нашим железницама и паробродима, како би се дала могућност што већем броју лица, да исте посете.

Тако исто Друштво је предузело кораке и код Министарства Пољопривреде и Вода, да се свима чиновницима пољопривредне струке одобри потребно осуство за посезивање ових изложба.

Желети би било да и наши пољопривредници са што већим бројем предмета учествују у тим изложбама.

Предавања о конзервисању воћа и поврћа. Да би се код нас одомаћило и продрло у што шире слојеве нашег народа припремање воћа и поврћа на оставу преко зиме, Српско Пољопривредно Друштво предвидело је у свом програму рада за ову годину низ предавања о домаћем конзервисању воћа и поврћа путем стерилисања на американски начин. Ова ће се предавања одржати уз припомоћ Пољопривредних Подружја дотичних места, које ће за своју околину и извршити организацију ових предавања, а које су на овај циљ поред друштвене помоћи и саме превиделе навести суме.

До сада су одржали ова предавања изасланици Друштвени у: Аранђеловцу, Александровцу, Житковцу, Јагодици, Ловници, Рековцу, Свилајци и Трстенику. Предавања су била одлично посечена, а што је за похвалу, да иста се јако интересовао и наш живаљ са села, те нам даје наде, да ће се ова домаћа индустрија пренети и у село, што ће бити од великог значаја.

- У току наступајућих дана одржаће се предавања и то:
- У Сопоту 17. септембра.
 - У Ваљеву 27. "
 - У Лазаревцу 21. "

Поред ових предавања Пољопривредна Подружја округа моравског приредиле у срезу величком неколико оваких предавања и по седмем, а и приватни економи, који су присуствовали овим предавањима одржаће слична предавања у својим срезима.

Записник

XIX редовне седнице Управног Одбора државе на дан 23. маја 1923 г. у дому оруштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Наја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Вела Н. Стојковић и чланова управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковски, Душан Ђатић, Павле Петковић, Софроније Петровић Драгутић Сиремић и Светислав Пешћ.

Председаво председник г. Наја Т. Тодоровић.
Бележио секретар Милаш Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен извешај од прошле седнице.

II.

Изнет је на претрес пројекат нових правила Друштвених предомени од Одбора за израду правила па је одлучено: да се умножи и разда на студирање по 1 примерак свима члановима Управе, па ће се изнети на претрес на првој идужој седници.

III.

Прочитано је извешаје Набављачког Одбора по предмету бр. 4302 — Управни Одбор усвојио је ово извешаје и одлучио: да се из наведених разлога земе не набавља.

IV.

Прочитана је молба бр. 4338, по коме је одлучено: да се молочку Живку Нагулићу не може уступити друга сејалица док се од железничке дирекције не добије извештај, шта је урађено са послатом сејалицом, а Железничкој Дирекцији онова издати у тражити извештај о резултату досадашњег трагања за непосредном сејалицом.

V.

Прочитана је молба бр. 4371 са декларацијом уверенам за продавање осушта економи Друштвеном г. Мирал Димитријевића. Управни Одбор одлучио је: да се г. Димитријевићу продајна осуство до краја месеца јуна.

VI.

Прочитана су саопштења:

- 1) Бр. 4399 којим Министарство Пољопривреде и Вода молба, да му Друштво уступи локал за чување воћа, док се комисијски не процени. — Одлучено: да се уступи подрум, а по могућности и сала друштвена;
- 2) Бр. 4397. — Одлучено: да се набавља потребних образаца, уопштена и спискова повера Кишковићу Одбору.
- 3) Бр. 4373. — Одлучено: да се упуту па извешаје Финансијског Одбору;
- 4) Бр. 4374 — Одлучено: да се због техничких тешкоћа не може усвојити засебан деловодни протокол за благодјну, а благодјнику ставити у дужност да устроји ручањак.

VII.

Подружјински инспектор реферисе Одбору, да предатна Пољопривредна Подружја у Свилајци има своју наставу коју није предала новооснованој Подружјини, па како члан Управе г. Петровић путује изваночним послом у Свилајци, то предавање, да се акта по овој ствари њему предаду и ствар тамо извиди. — Управни Одбор је усвојио овај предлог.

VIII.

Председник реферисе, да је од стране Београдске Трговачке Омладине, као представник Српског Пољопривредног Друштва позвао, да учествује у договору за приређивање једног великог сајма, па иста, да би се том приликом могла принећи у дело и идеја Друштва о приређивању великог сајма. — Одбор прима знању.

За овим је седница закључена.

Кожни амови са уздама за рад.

Комплет за запрегу за два коња.

Цена 600 д. франко место поручиоца.

За куповину обратити се г. Тими Владисављевићу, преко Српског Пољопривредног Друштва.

Уједно нудимо смешу трава за вештачке ливаде.

1—1

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

4-10

Оглашујте у „Тежану“

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна* пошиљка из Чиле; што шалитру без икаквог посредника продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Vishodstage 157, London E. C. 2.) и захваљујући врло повољним трговинским комбинацијама око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Цернићу — Нарловац (Хрватска), Југославија.

1—5

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА

ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Хрватска банка за промет с непостојношћом Д. Д. ЗАГРЕБ.

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. ИВВРНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERICA—LINIA

Загреб, Зрињски трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЕЈАНЈАКОВИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграфи: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Мс. Cormikovih творевина.
International Harvester Company
of America, Chicago

добавља одмах

Оригинале МС. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и само-везачице

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Мс. Cormik, Deering, Plano, Osborn, Milwaukee, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕ-
ЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЂЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семена.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилаћев Венац 10.

Телефон број 24—36.

Ј ОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕ И:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сецкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусе — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапње и душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилаћев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највише решења од
априла 1899. г. пренесу друштвено
поштом бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се може уједнаш
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Теодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 38.

БЕОГРАД, 23 СЕПТЕМБРА 1923 године.

Година L.

Задругарство у служби привредног и културног подизања села

Примери за углед

Рад на привредном и културном подизању нашега села није ни лак ни једноставан. У томе раду човек се сусреће на сваком гађову кораку са великим потешкоћама и зато није чудо, да ми још у томе погледу не стојимо бог-зна како високо. Узрока томе има више, а најважнији су: *недостатак спремних и ове-не послужујућих оданих радника*. Треба збоља код појединаца много знања, бриге и љубави, стрпљивости и ентузијазма за посао, па да се савладају све потешкоће и да се постигну добри резултати. Пионери тога рада и његови познаваоци тврде, да често имају да се боре са таквим неприликама и непријатностима, да оне знаду о-бескуражити свакога човека и могу да их савладају и поднесу само најбоља људи народни — само *праве идеалисте*.

А наш народ има таквих људи, идеалиста; има их у редовима интелигенције као и у најширим слојевима народним. И како је човек нарочито задовољан кад на такве људе нађе у селу, међу самим народом, где они и *речу и делом* раде на његову прогресу. — Ја ћу данас овде да укратко изнесем некоје примере, да укажем на неке лепе људе, који својим настојањем, сталним и неуморним радом и успесима заслужују свако признање. Но пре тога да видимо, којим се начином међу нашим

сеоским светом може најуспешније подићи у првом реду његова привредна снага, а по том непосредно и посредно уопште културни његов ниво.

Да би рад на подизању привредног и културног стања широких народних слојева — имам овде у виду земљораднике — имао брз и добар успех, била потребно да нађемо увек добра средства, добре помагаче при извођењу тога рада и што бољег и ширег примењивања његових резултата. И најбоље ће, без сумње, бити загарантован успех, кад се нађу односно *само-ре* ти помагачи међу самим пољопривредницима, међу којима и за које се првенствено ради. И теоријски и практично дошло се досада до сазнања, да *томе циљу* (т. ј. као помагачи) одлично служе разна пољопривредна предузећа, удружења, у којима су пољопривредници сами и *непосредно* својим радом и капиталом интересирани, удружени. Међу овим предузећима, несумњиво прво и најважније место, припада *земљорадничком задругарству*.

За руга у пољопривреди је све веома важна и веома успешна установа. Знамо да најважнија њена задаћа лежи у томе, да служи привреди својих чланова и потпомаже пољопривредну производњу. Решавајући на најповољнији начин по земљораднике, питање земљорадничког кредита и питање скупљања капитала помоћу штедне земљорадничке и стављања његова искључиво у службу пољопривреде (*кредитне задруге*), затим питање трговине земљорадничким средствима за производњу и по-

× Драгољуб Лазаковић, чинилац × Радомир Турчић општински деловођа у Драчу.

трошњу и земљорадничким производима (*набављачке, протрошачке, житарске задруге*) и напослетку питање пољопривредне индустрије (ове за сада још у ограничењу мери — *равне произвођачке задруге*), помажу задруге производњу директно или индиректно или на оба начина заједно. Познато је и. пр. да су жетвени приноси код нас до два и више пута мањи него у неким напредним земљама а да при томе природни услови пољопривредне производње нису код њих ништа бољи, некад су чак и слабији, него код нас. Главни узрок овоме јесте у слабост, нерационалном обрађивању земље и рђавом, спором и скупом свршавању осталих пољских послова. Да би међутим с успехом могли одстранити ове узроке, који су највише о нашој вољи и реду, и да би могли увести савременије начине рада у пољопривреду морамо прибегнути оснивању *машинских задруга* т. ј. задруга за заједничку набавку и заједничку употребу пољопривредних справа и машина. Искуством је доказано, да се помоћу машинских задруга може брзо и доста лако увести, управо популаризирати, примена справа и машина при свршавању развојених послова у пољопривреди и код малопоседника. Овим начином могу земљорадници да се веома успешно послуже великим вршљацима, косачицама, жетелицама, па и тракто, има (где је земљиште аријовано и теренски повољно за овакву обраду). — Као машинске тако и остале врсте земљорадничких задруга (само на друге начине) чине знамените услуге пољопривреди.

Подјуживи привреду земљорадника, задруге га чине независним, дају му прилике да постане потпуни господар свога имања и свога рада и да њихове плодове сам ужива. Ово још није у свему постигнуто (јер задруге нису довољно раширене), али је само питање времена па да дође до стања, у коме ће задругарство бити потпуни господар привреде и када ће постати прави суверен целокупног привредног живота и рада. — И ра-

зуме се, да задруге овим одлично и непосредно и посредно помажу и подижу васпитање сељака, шире просвјету и културу села. Позната је наиме чињеница, да тек привредно напредан, јак и независан човек има ваљале предуслове за културни прогрес, и да духовна и материјална култура иду упоредо, међусобно се потпомажу и потпуњавају и имају подједнаку важност у свету.

Оснивање и рад разних земљорадничких задруга и њихово проширење има много сметња и препрека, од којих су најважније: неписменост и доста низак културни ниво нашега земљорадника, помањкаве смисла за узајамно помагање и солидарност, велико непријатељство независних кругова против задругарства, неутрално или чак непријатељско држање интелигенције према задругарству, услед његова непознавања, рђавог тумачења и недостатка социјалног осећања, мала средства за задругу пропаганду и задругу васпитања, често недовољна брига државе и друштва опште за задругарство и т. д. а помањкаве је сметња: велики недостатак довољно спремих и агилних чиновника и функционера за задруге. Тешкоће су, дакле, нарочито у почетку веома велике и треба на њих борбе, много воље, љубави и оданости раду, па да се савладају. Тај посао захтева само честите и праве народне људе.

Мени се пружила прилика и осећај веома пријатно задовољство, да у вези са напред споменутим радом укажем на неколико честитих људи, одличних и несрећних наших друштва као добро нашега села. То је у првом реду радник двугодишњи задругар *Драгољуб Лазаревић*, учитељ у селу *Драчи* код Крагујевца, где је и рођен. Учитељ је већ 24 год., а од тога 15 год. у Драчи. Осниваоц је 3 земљорадничке задруге у Драчи и то: кредитне, набављачке и машинске. У тим задругама ради као секретар још од 1900. год. Ценећи његов рад на задругарству, бирао га је Главни Савес Српских Зем-

ПОДЛИСТАК

Гојење стоке у Чешкој

У раду је ово говече такође издржљивије и брже по сименталско. За сименталско говече пак, може се рећи да је достигло свој потпуни успех у погледу прилагођавања и аклиматизације јер сама промена његовог родног, оригиналног места није успела да учини никаквих битних промена на њему и да му што одузме од његових својстава и привредних подобности. Оно се у главном употребљава овде за рад и то мушка грла, а женска нешто за производњу млека, али се већином продају као младе Јавовице, од којих нешто иде на касарницу а остало се извози у суседне земље. Чистокрвне сименталске урве сачињавају мали број у њиховим шталама. У већем су броју заступљене на великим имањима где се гаје у чистој крви. Сва телад добијена од тих крава гајених на „Панским“ (великим) имањима чим наврше 10 месеци класификују се на две категорије и то на оне које ће остати за приплод и на оне које ће

служити продаји. Одређена телад за продају или се продају одмах или се уштроје и као таква пошто достигну потпуно телесно развиће, гоје. На малим поседима за производњу млека највише се гаје мелеве сименталске са беланским и бернским говецетом и беланска крвава као чистокрвна. Најкрупнија сименталска говеда гаје се на Морави и северозападној Чешкој, где је пољопривредна култура на вишем степену. У Шлезвији гаје се и њихово Шлезвинг-холандијско говече које се одликује добром млечношћу њихових крава. Маријаховска и лабудска говеда се највише гаје на Панским имањима на темељу велике производње и у хралничким материјалама богатом хрелом. У општини пољопривредној станици у Ужњевцима, које је сат од Прага јужно удаљене, налази се и краткорогат енглеска говеда, „Шортхорн“ са којим се врше опити о могућности њиховог гајења у њиховој земљи под њиховим приликама. Степска се говеда овде не гаје. Једино се још могу видети у њиховој Подкарпатској Русији, где се употребљавају за рад.

Из овог кратког прегледа раса које се у Чешкој гаје, ми видимо да су ту заступљени махом представници културних раса високог гласа, расе са првокласном

љорадничке Задруга на свом XIV. конгресу у Н. Саду у свој Управни Одбор.

Земљорадничке задруге у Драчи могу се убројати у ред најбољих у Србији. У кредитној задрузи и. пр. имаде око 40.000 дина, на сталној и око 130.000 дина, на обичној штедњи. — Преко најважнијих задруге чланови кукују све намирнице које требају, све справе и алате, уопште сва средства за прозивању и потрошњу. Крајем пословне године врши се подела вишка пр.ма томе, колико је који члан купио код задруге. — Машинска задруга има парну вршаницу, жетелану, к сачицу, копачицу, сејалицу и тријер. Вршаница, коју су набавили пре 3 године, исплаћена је већ од ујака прошлогдишњег. Ове године добиће на име ујака задруга око 2½ вагона жита а то све мисле одредити фонду за подизање задружног дома, који ће постати потпуни привредни и културни центар села; овај фонд већ има преко 20.000 динара.

Неће бити без интереса, да нанесем неке карактеристичне сличце из овога напредног села. У селу Драчи нема уопште пијаница ни коцкара. О какавм крађама и насиљима нема ни говора. У селу уопште нема сељака, који би били дужни другоме сем својој задрузи. Готово сви сељаци су чланови задруге. У овоме селу види се напредни, смисљени рад у ивици, на пољу, у гајењу и неки стоке — уопште у свему. — Имаду *чашанци* и *књажинци*, *стрелачку дружину* и *одбор за народно просвећивање*. Нарочито карактеристичан за задружни свест и солидарност јесте следећи случај. Прошле године један задругар морао је да што пре врши своје жито, али како би морао прилично дуго да чека на задружни вршаницу, послужио се приватном; би је дакле, био присиљен да употреби приватну а не задружну вршаницу и код другогга би при томе и остало. Али шта ради овај честити и свесни задругар? Он сматра, да је овим његовим радом задруга оштећена и да то

привредном и економском вредношћу и великим продуктивним капацитетом. Дугим гајењем истих под њиховим приликама, аклиматизирањем и саобраћавањем финолошких потреба тих раса климатски и географским приликама њихове земље, успела се параврати животна производња истих, показана у њих, са тризнадним првобитног оригиналног места сваке расе напосе. Пре него што пређемо на свако гајење, да напоменем опште мере и чинице који обезбеђују одржавање чистокрвних грла и нормални развој сточарства у аземља.

Пореклописне, генеалошке књиге, које су у свима земљама са рационалним и јаким сточарством још ствар живог проплагаирања и ширења, у њих су већ ушле у практично остварење. Но при свем том не може се рећи да је то питање потпуно решено, јер се ипак осећа велика оскудица у том погледу. Он се виде, али махом на „Панским“ имањима, где је само газдовање живлет и модернизир духа и већш интелигенција. До свих слојева њихових сточара још нису дошле. Вођење пореклописних, или како их они зову племенитих књига, највише се практикује на Морави и на западу од Прага, нарочито на Мјелњану. Воде се и на Словенској али то само за

заједничко добро свих не би прегрпало штету, коју би он скривно, он долан задругу и предаје јој онолико ујама, колико би задруга имала од њега да прими, да је он употребио задружну вршаницу. Благо задрузи кад су јој такви задругари!

За све споменуће успехе ових трију задруга и за наредак села Драче припада главна заслуга учитељу Драгољубу Дазаревићу и његовом одличном помагачу у задружном и културном раду *Радомиру Вучићу*. Радомир је већ 25 година општјински деловођа у Драчи, где је и рођен. Неуморан је радник на задругарству и у задругама било у управном било у извршном одбору, врши најуспешније своју улогу на корист задругарства. Његова улога и његов рад јесте тим значајнији, кад знамо да велика већина општ. деловођа и не мисли на овакав привредни и културни рад; њима је главна брига пољитика. Овај наш задругар назвао је много плодније поље својој делатности и далеко значајније, него што је терен одржених партијских радом. — Илтересантно је споменути, да су Драгољуб и Радомир припадници разних политичких партија, али то им не смета да буду јначе одлични другови и да у задружном послу најбоље хамонизирају. Они су дакле питање пољитике у задругарству веома лепо решили. Нека ово послужи као добар пример остим задругарима, који у партијској нетрпељивости увалче пољитику у задругу и тиме је често и нехотице потпуно упропашћују.

Сем ове двојице, чију слику напред доносимо, за задругу мислу у селу Драчи учинише много браћа задругари *Душан Вељовић*, *Арсеније Јагачић*, *Косија Турчић*, *Никола Вељовић* и *Јанка Милоновић*, земљорадници из Драче. Они су такође својим ваљаним радом, оданошћу и љубави према задругарству били и сада су највернији и најчисти сарадници на привредном и културном подизању села.

Износимо рад и успехе ових задружних раденика

које. На Морави имају пореклописне књиге и за свињске расе, о којима ћемо говорити. Вреди овде напоменути да у њих сточарских завода, помаганих од државе преко надлежних органа нема. Но, то не значи да тај високи циљ таквих установа о подизању земаљског сточарства, у њих не постоји и да није исти на какви други начин изведен. Исто тако у њих не постоје среќи ни окружни расадници са службом државних економиа и са циљем подизања пољске привреде у свима грамама дотичног краја. Улогу свију тих установа врше у њих у пуном смислу „Панска“ имања, њихови великопоседници. Ваља знати да у њих има добара од по 6, 7 и 8 хиљада хектара, која су или сопствена својина или су најамљена на дуг рок. То су огромне цифре са којима се чита величина њихових имања. Но броју их је такође много, јер се у сваком готово његом селу налазе. Па и таква велика имања својом величином, која гарантују сигурну ренту учињених своју инвестиција у модерном пољопривред. справама, е једне стране то, е друге стране пак организаторска вештина и директивна код дотичних имања, учиниле су и већи напредак у сваком погледу пољопривредне културе.

(Наставиће се).

из села Драче. Но њихово настојање неће се зауставити на досадашњим лепим успесима. Они сада интензивно раде на оснивању *воћарске задруге* и њихов досадашњи рад даје гаранције да ће и успети. А каква ће тек полет добити село, кад се тамо изгради *красан задружни дом*, што ће се такође убрзо догодити.

Кад свако наше село буде имало доста овако честитих, бистрих, одушевљених радника као што су ови у Драчу и кад постигне сличан успех у задругарству, онда ћемо ми високо и привредно и културно стојати. Моћи ћемо тада с поносом показивати на наше успехе, на којима ће нам и напредници странци моћи позавидети. Природна пак богатства наше земље и одлична својства нашег народа дају нам право, да у то потпуно верујемо. Само међу нама, а нарочито међу широким народним слојевима, треба да буде што више раденика као што су ови из села Драче.

Ђ. Петковић.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Свиларство у Јужној Србији.

— Из извештаја г. Бага, Дородовића, пређ. надзорника свиларства у Беофелији. —

За време свог бављења у Јужној Србији био сам врло често у додиру са одгајивачима свилобуба, произвођачима јаја свилобуба т. зв. „семенарима“ и другим лицима, која се за свиларство интересују.

Поред земљорадника од интеллигентних људи, који цене свиланство, долазе на прво место учители и то учители, који су у овим крајевима били и за време турске царевине. Они су и онда радили и писали о свиларству.

За време турске царевине народу у Јужној Србији плаћано је за свилене мекхуре све у *злау*, у наполеонима или у турским платним лирама.

Беофелијска област је сама производила око једног милиона ова сирових мекхурака и навозила на светску пијачу као привојасну робу.

У Беофелији и околини има породица, које су саме у предатном добу производиле по 1.000 ока сирових мекхурака. Сада производе много мање, по 100—150 ока, *јер су дудови у рату много посечени*.

У Беофелији и околини виде се на све стране дудови, по баштама, њивама, дударима и др. Свилогачичи цене, да је у рату уништено две тревине дудова, а да је остала само једна трећина. Многи, погрешно обавештени, сматрају да је каква други узрок послератном лошем стању свиларства у Јужној Србији.

Народ у Јужној Србији тражи врло много дудове саднице и семе од дуда, па да сами производе младше, јер тај посао добро разумеу.

У Беофелији и околини нема породице, било то сељачке, трговачке или чиновничке, која не гаји свилобубу. Чак и породице после рата насељене, па и трговачке и чиновничке, сада гаје свилобубу и тога ради закупљују дудове. Требао је само посматрати, колико је лица та

ната било, кад су у Беофелији издаване под закуп т. зв. безвластичке дударе. Све се то живо надматало.

Да се дудови што брже обнове потребно је пронаводити и народу давати дудове саднице, па не само њих, већ раздавати и дудово семе, из кога ће народ сам пронаводити младше. У Јужној Србији нема дудова за производњу семена, јер се тамо не бере само лист, већ се дудови с грчичама — ласторастима орезују и тако не донесу плода. У Јужној Србији постоје три надзорништа свиларства: У Беофелији, Валацкову и Струмци, али сва три јако оскудевају у кредитима, који су им потребни за јачи рад. Сваки би од њих морао имати дудов расадник бар од 5 хектара, тако да сваке године на површини од 3 хектара засеју 4—5 кг. дудовог семена и произведу за бесплатно раздавање народу 3—4 стотине хиљада дудових садница. На површини од 1 х. да имају дудару за скупање дудовог семена, а на 1 х. да имају прописну дудару, ради разних огледа у гајењу и орезињању дудова. За тај посао у Ј. Србији има доста земљашта.

Треба заштитити и дудове на безвластичким земљама од упропаштавања.

У Јужној Србији има доста насељеника у срезовима дојранским и беофелијским, који су добили земљу од државе, на којој има доста дудових дрвета, али, невести гајењу свилобуба, не искористишу дудова дрвета, па многи и упропаштају своје дударе. Њих би ваљало свиларству поучити па и контролирати поступаак с дударима.

Староседеоци у Јужној Србији по обичају, веома крију цео рад око гајења свилобуба и неговања дудара, па од њих насељеници тешко могу научити; чло би их који би им можда давали и намерно погрешна упуства. Насељеници желе и траже упуства — случај с насељеницима у селу Негорцу, Карађорђево и др.

Приметило се и то, да неки насељеници, нарочито они из Баната и Срема хоће дудове саднице из државних расадника за подизање живе оградe. То би требало субјејати све док староседеоци добавне саднице саде и подижу дударе.

Пошто у Јужној Србији има у свима крајевима услова за развитак свиларства, то би требало поставити још неколико надзорника свиларства и то у Тетову, Скопљу, Велесу, Брегалничком, Кумановском и Битолском округу, а од надзорништа оснoвати и дудове расаднике.

Ради унапређења свиларства у Јужној Србији врло би корисна била сарадња учитеља народних школа, која живе по селима. Њима треба послати публикације из свиларства, раздавати јаја свилобуба преко свиларских надзорништа и др.

Може се рећи, да се свилобуба у Јужној Србији рационално гаји, народ се врло добро користи; принос по унцији је врло добар.

По унцији јаја од 25 грама постиже се 50 до 60 кгт. свежих мекхурака, па и више. Паметно би било такве добре гајаче новчано награђивати или бар похваљивати.

Навешћу један случај приходности свиларства у Јужној Србији. Једна госпођа у Беофелији гајила је про-

шле године једну унцију јаја свилобуба од 25 грама. Од те унције добила је 50 кг. свилених мекурка. За 50 кг. мекурка добила је 5000 динара. Како је имала расхода за један део лишћа, раднике, а уасв у обрачуи и њен труд — свега 1500 дина. — то јој је остало као чист приход 3500 дина, а то је одлична зарада за кратко време (40 дана), каква се не постиже у другим гранама поласе привреде. Има одгајивача, који производе 200—250 ова; а то значи зараду од 25—30.000 динара.

Народ је у уверењу да је луд рентабилнији од винове лозе, па и ако у околини Ђевићелје може и лоза да успева вишотради има сразмерно мало; од укупне површине $\frac{2}{3}$, заузимају лудови а $\frac{1}{3}$ лоза.

За сада се није могло утврдити, да ли и у Јужној Србији има штеточине, познате под именом „лудове шепатасте ваши“. Има извесних лудових болести, које чекоју, да буду научно испитане.

Саопшти сам предња извештај г. Додероаиља у изводу, јер има интересантних олажања и података, прибраних на лицу места.

А. Г. Ј.

НА ЗАШТИТЕ БИЈА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

О главници.

Позната је истина, колико наша пољопривредна производња трпи штете што код нашег народа још владају предрасуде и заблуде о уништавању биљних болести! Доста, оваквја је појава за жалене, када се и данас може чути н. пр., да је за уништавање главнице код пшенице довољно, кад сејач на једном прсту десне руке приведе црвен кончић, па да појаку главнице спречи, јер вели да све то зависи од „руке“.

Заста, наш земљорадник једном мора престати са оваквим и томе сличним предрасудама и веровањима, ако мисли да од свога аноја и труда има што веће користи, а то ће постићи само онда, када буде познавао узроке појединих биљних болести, услове под којима се оне јављају, начине преношења и средства која се против њих употребљавају за сувабијање и нахово уништавање.

Препрати се мора, да оваквим немишљеним радом, убија се углед и вапој трговици и брашнарској индустрији. Јер заражена пшеница са главницом није за употребу људске хране, па и стоци не сме се давати, код које главница проузрокује разна запаљења у цревима, а код бремена стоке изазива и побацивање.

Овом приликом, проговоримо само о главници, како се она размножава и која су средства најпоузданија са њеном уништавањем. У главном, главницу разликујемо две врсте: тврду и меку, које нападају две врсте стрњина и најрадије пшеницу. У нас се најобичније јавља тврда главница са семенчицама чија је површина равна и глатка.

Као код свих биљних болести тако и код главнице, болест проузрокују ситне, невидљиве гљивце које се претварају у црни прањак састављен све од самих семенчица — спора, која овим напада и зарази младу

биљку. Посматрамо ли заражену пшеницу, приметимо на њој, да су јој зрна тамно црне боје. А, када ова заражена зрна потрљамо између прстију осетићемо непријатан задах, који удара на покварену усолјену рибу (Харингу).

Заражена зрна са главницом разликују се од здравих по томе: што су она краћа, шира, трбушаста и лакша; што им је површина сивкасто сјајна и мекана и што класови заражене пшенице на њиви стоје усправно јер су лакши од незаражених. Када се зрна потрљају испуштају црни прањак.

У главном, главница се преноси на њиву са семеном, чије се споре прилепе за здраву пшенична зрна. Када посејемо оваку заражену пшеницу, то су зрна заједно у земљу уносимо и главницу, која почиње клијати кад и пшенична зрна. Упоредо са растењем пшенице расте и главница којом продире кроз струк пшенице хрљети се њеним соковима, све док не доспе у влат где почиње развијати се у зачетцима зрна те их на тај начин и зарази. У којино је топлота приликом клијања нижа у толико је већа могућност да се млада биљка (пшеница) зарази с тога, што под неповољним условима семе теже нице, биљка се спорје развија, т. као таква није у стању да се одупре зарази. Због тога је за препоруку, да се озими стрњини усеву развије сеју докле у земљи има довољно топлоте и влате, те како би пшеница што пре никла, развила се, добро ојачала и очврсла. Јер, праксом је утврђено да главница може заразити само младе и нежне биљке, док старија и отврдне никако.

Али, често пута и равна сева не донесе нам жељене користи, па зато је нужно да ступимо у борбу противу главнице помоћу већ одобраних и сигурних средстава, међу којима се као поуздано сматра потапање пшенице у раствор плава камена, који је у стању да потпуно убије клице од главнице. Поред овог средства постоје још и многи други као: бордовска чорба, формалин и други разни хемјиска препарати, али ми ћемо се задржати само на раствору плава камена, који је за сада и најбољи и најјефтинији. Но, о томе у идућем броју.

Ђатић.

Белешке

Како да се очисти њива од корона? Коровиње биљке, нарочито у стрњим житима, знатно умањују жетвене приносе. И није ни чудо, јер се коров храни не само на рачун стрњих жита, него још и гуши ова у развићу, јер се брже од њих развија.

Да се спречи развијање корона на њиви има много пута и начина. Један који може много користити пољопривреднику јест заоравање стрњике после жетве. Кад се стрњика убрзо по жетви плитко заоре, семе од коровљаних биљака, које је дотле сазрело и пало на земљу лако ће и брзо посла и најаве кеше проклијати, па ће и њива услед тога позеленити. Те се биљке затим једним обичним дрљањем могу лако већим делом

уништити, а уништиће се и самим јесењим орањем, које после заоравана има доћи.

Платко заораване стрџике после жетве врло је корисно, нарочито у овим сушним годинама које преживљујемо и из тог разлога што даје могућности земљи да кишну воду боље упије и за доцније сачува.

Ако би се платко заораване стрџике наменило обичним орањем, семе од корова отишло би дубље у земљу па не би с јесени ни никло; у пролеће пак поновним орањем то би семе поново било доведено ближе површини те би никло у марту и априлу и тиме укориовило усева.

На многим и аногим њивама још није заорена стрџика; међутим има још времена да се тај посао изврши и да се на тај начин бар један велики део корова и уништи и у исто време да и прве, каше које буду паде боље у земљу продру.

ГЛАСНИК

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Цица Ракић, земљорадник из Цикота среза Јадранског округа подринског, уписао се за члана утемељача са улогом од 100 динара. Нека је хвала г. Ракићу на пажњи којом потпомаже напредак пољске привреде.

Изложба крупне стоке. Министарство Пољопривреде и Воде (одељење за сточарство) приредиле изложбу крупне стоке на дан 16. септембра тек. год. у Петровцу округа позаревачког, а на дан 23. септембра у Ваљеву.

Повластица у вођњи. Господин Министару Саобраћаја решењем од 11. т. м. Бр. 27668. издале је одобрити повластицу вођење у половини цене посетиоцима пољопривредних изложба, које ће се одржати у Лазаревцу, Приштини, Пећи и Чаčku.

Првеном одласка посетиоци ће купити карту, која ће им важити и за повратак ако уверењем изложбе Управе докажу, да су изложбу посетили.

Све повластице важније три дана пре и три дана после изложбе.

С тога се сирће најважне посетиоцима, да на последњој искривној станици не предају своје карте железничким органима, већ да исте сачувају за повратак.

Записник

XIX редовне седнице Управног Одбора оржане на дан 15 јуна 1923 г. у долу брушеним у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Вања Т. Радојковић, Александар Рањковић, Душан Бајић, Палме Петковић, Софијање Партонови Драгутин Срећкић и Светислава Пешић. Председлао председник г. Паја Т. Тодоровић. Безимено секретар: Милан Ј. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен извешај од прошле седнице са малом измекима.

II.

Прочитана су и усвојена мишљења Набављачког Одбора по предметима: Бр. 3893, 4 32, 4135, 4 59, 437*, 44 5, 4494, 4512, 4521, 4610, 4611, 4631, 4684, 4687 и 4763.

III.

Прочитана су мишљења и представке Књижевног Одбора:

а) Бр. 3331 за откуп књиге „Бес“ или „Биснопа“ — Одлучено: да се откупи 100 комада са уобичајеним радом (25—30%);

б) Бр. 3333, за откуп књиге „О Културама у Јужној Србији“. — Одлучено: да се књига не откупује, пошто је штампана у „Тешкају“, хонорисана од стране Друштва и са садржином исте чланова друштва упознава;

в) Бр. 4313, награда за коректуру књиге „Извештај о Пољопривредни округа умјачког“. — Управни Одбор је одлучио: да се изда 200 динара.

г) бр. 4314, молба писала „Извештај о Пољопривредна округа умјачког“ да им се бесплатно изда по 25 примерака ове књиге. — Управни Одбор усвојио је мишљење и одлучио да им се изда по 25 примерака, свега 50;

д) бр. 4444, предлог да се уреднику „Тешака“, пошто врши и коректуру листа посла хонорар на 500 динара. — Управни Одбор усвојио је овај предлог и одлучио: да се хонорар и означеној суми издаје уреднику од 1. јуна 1923 године;

ђ) бр. 4445, нов предлог о хонорисању радова у „Тешкају“. — Одбор је усвојио овај предлог у свему сем тачне б, чију је суму повисао од 2 0 на 240 динара; хонорисање по новој табели да отпочне од 1. јуна 1923. године.

IV.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора по актима бр. 4711. и 4797, односећа се на отисак штампаних „Тешака“ и предлог администратора „Тешака“ у погледу броја примерака који се има штампати. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио да нове оферте отвори Књижезни Одбор и о томе реферирше Одбору и да се комплетирају и повежу 400 примерака из прошле године.

V.

Прочитана су и усвојена мишљења Финансијског Одбора по предметима: бр. 4223, 4 30, 4 57, 4373, 4614 и 4790.

VI.

Прочитана су мишљења инспектора за Подружине по предметима:

а) бр. 4479, на молбу Пољопривредне Подружине у Кракову да јој се на отворен рачун издају: справе, семе и материјал. — Управни Одбор је одлучио: да јој се на отворен рачун изда оно, што је тражила, али тражити да одмах исплати своје дуговање из прошле године;

б) бр. 4627 на извештај о државу изложбе Пољопривредне Подружине у Лазаревцу. — одлучено: да се усвоји програм изложбе и мишљење Изложбеног Одбора, а доцније ако буде могућности лако повећати; тражити предлог о потребним сировинама по раније одобреном вредну које одмах послати; штампати им програм за изложбе а старење ва њихово штампање повратити члану Управе г. Рањковићу; и на време тражила изложбе одржати два предавања: о „Вештачким ђубрелима“ и „Преради воћа“.

в) бр. 4638, по молбу Пољопривредне Подружине у Свилајцију Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да Друштво прими семе лудерје и члановима Подружине врати новац;

г) бр. 4620, молба за Печарски курс Подружници у Чаčku. Управни Одбор одлучио је: да се изда помоћ од 1000 динара и то: 500 динара у књижава а 500 динара у готову; у ову суму уложити и 35 примерака Печарства, које је Друштво послало по тражењу Подружнице а које треба исплатити Печарском Друштву.

VII.

Прочитана је оставка бр. 4612. писара друштвеног Ивана А. Благојевића. Одбор је прихватио оставку и одлучио, да му се тражи потрајања више изузете плате и додатка за месец јуни т. год.

VIII.

Прочитале су примедбе Г. Драгоја Обрадовића по молби бр. 3517 од 29. априла т. г. Управни Одбор одлучио је да се Г. Обрадовић, пошто је раније молио, поставе на инспектора за Подружине, које је место сада упражњено — са највећом платом која му се по закону или пензионеру може издати.

IX.

Прочитала су саопштења:

а) молба бр. 4.70, којом Нина Пољопривредна школа у Главици-Кини моли, да јој се уст. па да јачује књижевну и већ Друштвено издање и пољопривредни календар. — Одлучено: да им се пошаље по један примерак књига Друштвеног издања и по 5 примерака нов. календара за 1922. и 1923. год.;

б) Пова бр. 4519. Београдске Трговачке Омладине да се одреде 2 лица која ће присуствовати састанцима Комитета за привредназие Срба у Београду. — Одбор је одредио председника г. Пају Т. Тодоровића и члана управе г. Александра Рашковића;

в) Инспектор за Подружине реферисе, да Подружине у Кулавоу и Скопљу нису дозвољено издати и да члан управе г. П. Петковић путује у те крајеве службеним послом, на молбу управу, да оваксти г. Петковића да тои приликом подвистине ове Подружине на живаљ рад. — Одбор је усвојио овај предлог.

За овај је седница закључена.

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Ж и т а.

Србаја	Војводина	Праг
пшеница	300—305	410—
јечам	250—260	297—
овас	215—220	261—25
кукуруз	280—280	371—25
Беч		
пшеница	429—	316—80
раж	351—	— " —
јечам	279—50	333—20
овас	281—	213—80
кукуруз	299—	275—00
Аргентина		
пшеница	—	—
јечам	—	—
овас	—	—
кукуруз	—	—

С т о к и.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 70—20—50 дин., преко 150 кгр. 21—22 дин., преко 180 кгр. 23 дин. Милади 21—24 динара — франко станица у Баниу и Србији. У околини Србоније 1 дин. по кгр. скупаје.

Загреб: Месне свиње 24—28 дин., бависке и босанске полудебеле 20—22 дин. кгр. франко изгон станица.

Праг: Месне свиње 11—12—50 ч. с. кгр. 1 кгр. живе мере, зклање 14—16 ч. с. кгр. 1 кгр. Давске и доина пазинад 13—14 ч. с. кгр. 1 кгр. Давске крмаче 9—11 ч. с. кгр. 1 килограм, холандске крмаче 11—12 ч. с. кгр. 1 кгр. живе мере.

На тржишту се све више појављују наше свиње.

Беч: Цене добрих свињах иле су за 1500 кгр, а меснати за 1800 кгр по килограму. — Продајнице су дебеле свиње 1 прста 22.5—24.500 круна, средње тежине 22—23.000 круна, Меснате свиње 24—29.000 круна 1 кгр. живе мере.

Пешта: Леке свиње 6.000—7.500, средње 7.200—8.000, тежње 7.500—8.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Говеди и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—14 средњи, 7—9—50, аферански 5—6 дин., кгр. живе мера по станицама. Овце 5—7 динара кгр. живе мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средњи 9—11, аферански 6—7 дин. килограм живе мера по станицама. Овце 5—7 дин., кгр. живе мера по станицама.

Праг: Цене су пазе за 0.50 круна по 1 кгр. Волови и јунице бољи 5—7, довија 4.50—5—50, бикови и крмаче бољи 6—8, довија 4.50—5.50 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене су се одржале. Нотррани су: волови 1 прста 14.500 до 18.500, круна 11 прста 13—15.3 0 круна, кгр. прста 16.5—14.500, круна, крмаче 10.5—14.500 круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продајнице су волови прва прста 4.800—5.000, средњи 3.000—3.200, довија 2.000—2.900, бикови 2.500—2.800, крмаче боље 3.500—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 31—34, сланина 25—30, сито месо 28—30, шунке димљене 50—60, салама 85—90 дин. на велико.

Милади: Сланина 9, маст 10, америчка салама 7—20, америчка маст 7—80 динара килограм.

Живина и јаја.

Жајина: Оскудна у витонина цвета извоз у јавни размерица. У Милади је цена 10.75—10.50 динара 1 кгр. а вол најс се зупује у Србији по 42—44 динара кгр, а преко 21—23 дин. 1 кгр.

Јаја: Цене су скупа на европским тржиштима мали сајбаје, цену је разло тоако пресе у Европи. У Лонду из, Паризу и Швајцарској ико не купује за којеку лишту и цена продаја је откопана. Лондон плаћа 14 шиллинга и 6 пенса за 120 јајаца. Париз 480—490 ф. франка за 100 комада, а Швајцарска 190—185 франка.

У земљи су цене чврсте због спекулације. У Војводини се плаћа 1.80—1.90 динара комад; у Србији 190; у Славонији 2 динара комад.

Воће и пиће.

Супе свиње: димљене су цене:
Гарнитура 4— динара.
80/85 15/100 110/120

Дин. 5/40 3/30 2/90

Франко вагон партиет Вољво

Оглашујте у „Тежаку“

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

Флоринултура „Hasslach“

Avinion (француска) основана 1899.

Баштениско семење и цветно од избора
— аспарагус, кеирантус, инкарнат кли,
едел, рафија, футерсамен.

СТЕЧАЈ

Српском Пољо привредном Друштву потребна су два млађа службеника за звање писара. Они треба да су вични вођењу деловодног протокола, регистра и сређивању архиве а употребљиваће се и на друге послове. Првенство ће имати они, који су свршили коју пољопривредну школу. Плата према способности. Рок пријаве до 1. октобра т. год. закључно

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске свршећем плаћу свиња виноградарима, да сам ове године дистрибуирао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српском Пољопривредном Друштву у Београду, која их сада продаје по 650 дина комад.

Генерални заступник куће „Верморел“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Областен листак 12

Сви они, који су ми се лично обраћали за ове прскалице, могу се сада снабдећи једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство свих прскалица, које трају до 10 год. без оправке, као и њихова садана цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и несигурне. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

ПАСАВИО СРЕДНШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ
КРУНОСЛАВ СТЕЈАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Брњини трг 1. Телеграм: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главни заступништво Мс. Cormikoviћ творевина.
International Harvester Company
of America, Chicago

добавља одмах

Оригинале МС. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,
КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и само-
везачице

ГРАЂЕЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)
МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. S.“
Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Мс. Cormik,
Deering, Plano, Osborn, Millwanke,
Champion.

надлеже

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕ-
ЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЂЕ,

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и
КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења,

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже
ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ
транспорт шалитре из Чиле у Трст
или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна*
аошљка из Чиле, што шалитру без
икаког посредника продају произво-
ђачи исте (Firma Baburizza & Co Bi-
shodstage 157, London E. C. 2) и захва-
љујући врло повољним тргованским
камбалицијама око транспорта, искључе-
нена је могућност да се на Јадран-
ском Приморју може, на ма који дру-
ги начин добити шалитра под повољ-
нијим условима.

Ради обавештења о ценама и
условима продаје обратити се г. И.
Цернићу — Карловац (Хрватска), Ју-
гославија. 2—5

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. пренеску друштвеноу
пошти бесплатно.

Илустровани лист СРП. ПОЉОПРИВ. ДРУШТВО.

Претплата се може уједнаш
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА (ПО ТАКСИ)

За С. П. Друштво власник, председник, Д-р Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 39.

БЕОГРАД, 30 СЕПТЕМБРА 1923 године.

Година I.

У прилог спасавања од суше и добијања већег приноса

I. Клима и њен утицај на жетву.

Данашња Краљевина С. Х. С. није више мала Србија, већ једна повећа држава, коју треба у савременом погледу проучавати и упознавати се са њеном климом — поднебљем, — метеоролошким појавама и утицајима, а и временом, кад треба поједине радове вршити.

Семена и саднице можемо лако пренети из једног краја у други, исто тако и извршење пољских радова са савременим алатима, справама и машинама, али изменити климу — поднебље — то је немогуће; то су само велики природни утицаји у стању извршити, који се ретко дешавају.

Природа је створила климу, а клима је створила своје луде, стоку и биљке, које се међусобом знатно рааликују.

Зато мислимо о том важном фактору неколико речи написати, јер све пољопривредни проблеми и успехе, — добивање већег приноса, зависи на првом месту од климе.

Преко наше домовине круже четири изотерме — измишљене линије преко предела у Европи, које имају подједнаке просечне степене годишње температуре.

Професор Хикман их је обележио у својем универзалном атласу овако:

1. Изотерма са просечном годишњом температуром од $+10^{\circ}$ С. одпочиње код Дублина, у Ирској, прелази преко Лондона, Брисела, Келна, Минхена, Беча, Јаша и свршава се у Одеси.

2. Изотерма са просечном годишњом температуром од $+12^{\circ}$ С. одпочиње код Бреста у Северној Француској, прелази преко Лиона, Берна, Инсбрука, Загреба, Београда, Софије, Букурешта и свршава се на полуострву кримском.

Између 1. и 2. изотерме пружа се један велики део наше државе: од Марибора до Београда.

3. Изотерма са просечном температуром од $+14^{\circ}$ С. одпочиње у северном делу Шпаније, код Бијарица, па иде

преко Тулузе, Турина, Венеције, Трста, Задра, Цетина, Скопља и свршава се у Цариграду, и

4. Изотерма са просечном годишњом температуром од $+16^{\circ}$ С. одпочиње у Португалској, код Лисабона, прелази преко Марсеља, Нице, Ђенове, Рима, Сплита, Котора, Елбасава и свршава се у Солуну.

Између ове четири изотерме пружа се наша велика домовина. Ми ћемо на основи тих линија са подједнаким просечним бројем степена температуре означити један нов преглед о клими као појимљивији за наше читаоце; називаћемо просторе између тих изотерма областима, са обзиром на она важна шумска дрвета, која су од природе и климе створена у тим пределима, а и с обзиром на оне наше културне биљке, које у тим областима лако успевају, да народу и стоци послуже за исхрану, продају и прераду.

Ради лакшег објашњења називаћемо те области:

1. Умерена област, са годишњом просечном температуром од $+10$ до 12° С између Марибора и Загреба. Клима: шума четинара: бор, јела смрча; свемогуће воће, овимни раж, јечам, овас, хелда, хмељ, одличне ливаде и пашиња

2. Средња област, са годишњом просечном температуром од $+12$ до 14° С. између Загреба и Скопља. Клима: шума лишћара: хрст, буква, јавор, јасен; виногради, одлично воће, шљиве, пшеница, кукуруз, лубенице и дње.

3. Топла област, са годишњом просечном температуром од $+14$ до 16° С. између Скопља и Солуна. Клима: шума од питомог кестенова и јужног дрвећа; одлични виногради са најбољим и најслађим грожђем; смокве, нар, маслине, лудови, пшеница, пиринач, кукуруз, мак, сузав, памук, дуван и бухач.

Из овог објашњења наши читаоци су добили слику утицаја тих изотерми на нашу климу и ако у температури нема веће разлике од $+2$ до 4° С.

Кад нам природа овакве видне границе стави, онда треба да ми ове наведене природне појаве још боље изучавамо, и све будуће проблеме за спречавање неродне године и решавања бољег приноса тражимо у тим климама односно областима.

Све што било у будуће пасати, о наводњавању, бу-
брењу и др. стоја у непосредној вези са климом, јер у
потреба и деловања тих и сличних средстава другачији
су у I (умереној области), а другачији у III (топлој
области).

На пример: У I области можемо преко целог лета
употребљавати нештоко бубре у виду соли, јер има до-
волно влаге, док у II области, док у III области, то исто
би било издржати, пошто влаге у то време нема.
На основу тих факата и постојећих великих кли-
матских разлика, треба ради добињања већег приноса и
сузбијања суше, извршити:

1. Да се на државним и самоуправним имањима
прави опит сејања семена из умерених области, у на-
шим средњим и топлим, и обратно нарочито са пшеницом,
кукурузом, јечмом и осмом, и добивене резултате, ако
су повољни, обновити и у културу увести.

2. Да се нарочито у средњој и топлој области врши
што дубље сејање приликом јесењег сејања, ошмихлих
уева.

3. Да се у трећој области, (топлој), за пролетње
уеве, као што су јечам, овас, сузак, памук и дуван
врши дубоко орнање у јесен, а у пролеће више не оре,
јер се овим начином очува сва зимска влага.

4. Да се у другој и трећој области што раније у
јесен соли пасиња уеве; тиме се добије ранија жетва и
крупније зрно од жита.

5. С обзиром на об три велике природне и зна-
чајне разлике у клими у нашој пространој домини и
многбројна различна усевима и културним биљкама,
треба у нашим полјопривредним школама наставни про-
грам тако уградити, да су ова велика образовна сред-
ства могу своје задатке извршити са најбољим успе-
хом у свима областима.

Сва ова предлога додвемо још неколико речи, које
треба да буду у прилогу нашег члана, а то је, да се по-

једини пољски уеве само тамо сеју и где; где им клима
држи, а не тамо где је појединачна нег.

Планински предели праве измене; могу поједина
предела и да припадају у средње, а тоде области, али
ипак имају сувише сурову климу за извесне културне
биљке.

На пример: кукуруз роди сеуда по Србији али у
ужичком округу и у копаоничком срезу не треба га пре-
поручивати, јер никада неће он, толики принос дати, од
хектара, као у моравској и тимочкој долини.

Српски динне, лубенице и памук у Словеначкој била
би једна луда ствар.

На основи свега наведеног треба у будуће набега-
вати писање по шаблонним рецепцима, а нарочито за
преводима треба увек назначити, где се садржина тога
члана односи, у противном неће бити успеха.

На пример:

1. Сађење кромпира у Словеначкој врши се кра-
јем априла; у Србији од почетка фебруара; у Македо-
нију у јануару, а у месецу мају већ има младог кром-
пира за јело.

2. У Словеначкој сеју се динне у топлим лезима, а
лубенице и кукуруз као уеве су невољати, а у Србији
и Македонији пролазе две, лубенице, а кукуруз, као
народну храну, на њивама.

3. Сокче, нар (шпањак) и маслине, као културне
биљке у Словеначкој и Србији непознате су, а у топлој
области употребљавају се исте, као народна храна.

(Наставиће се)
— б. септембра 1933. г. —
Нови Сад, —
Мајсковић.

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

ПОДЛИСТАК

Гајење стоке у Чешкој

Имајуће било кога не одржати и издржати грав по-
јединих раса свих врста стоке, а нарочито великих и
топломе о чему се свако може уверити преко постојећих
писаних списа, које су у свима нашим гавицима доста.
На основу ових списа, које се налазе у свима нашим
вршних осталих разлога на опште мањиног оточарство
и зато се треба зна, да се неће унапред наметнути
класе сточних одржавања, него свак може да одо-
да. Иста класа су припадници у постојећим, и
свакога тако јасно и на свакој раси, да се не
дајуће гавицима, а нарочито великих и топломе
околина.

Имајуће и поред свих тих добрих страна таквог
начина одржавања стоке, а нарочито великих и
топломе, а нарочито великих и топломе, а нарочито
други пута, а нарочито великих и топломе, а нарочито
привредних грана.

Завођењем агарице реформе уписује се велико на-
меће и у организацији тих Понских расадника и органи-
зација тог приватног начина набавке мушких при-
лодних грав. Због тога што говеда садржавају гво њихове стоне,
и што махом везују све трг. валке и опште народно-прив-
редне интересе да продукцију те граве и што су то све
културне расе (а као што се зна, културне расе најчешће
подлежу болестима), неопходно је било да се те расе
(говеда) обезбеде од заразних болести и других непо-
года, изазваних нештоцима самог одгајивача. На оста-
ребу тога издао као што већома издати дубо се је радило
и изоловано.

Прва финансијска око буђења сточних обезбеђивачих
задруга била је одржана од стране њихових под-
лодних грав. Тога 1884. године од тога није било. Тек доцније, г.
1901. успео је се, после дугот рада на том пољу, да се по-
стојећим задругама таквог карактера буде, које су исприа обе-
беђивале само говеда. — Од тога доба датира историја
сточних обезбеђивачих задруга у Чешкој. Доња се је њи-
хова стока обезбеђивала на сточним и то су још гавица на
Понским њивама. Који су се почели обезбеђивати од
1914. године од 1921. обезбеђују се транспортни и излож-

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Храњење носила

Ми смо већ говорили да се не може дати одошћу на нормално храњење младице, јер се та норма мења према циљу гајења. Како стоје, њеном узрасту, годишњем времену и температури и од неких других услова. Услед тога ће количина и квалитет хране бити различити од носила старе и младе, од меснате кокошки, за често-крену подмладак и т.д. И доиста, ми знамо да у току једне године кокошка расте; значај, треба јој дати толику количину хранљивих материја, да би она добила довољно материјала за свој пораст т.ј. на израду костију, мишића и т.д. и кад почне да носи јаја, значи њој треба још више хране него старој кокошки, и ја је престала да расте. Кокошки, која је одређена за пролеће дојемо годишњу храну, да би се она могла правилно развити и не би се задржавала у порасту, а тојој која је одређена за лето, даје се таква храна, да би могла складиштити месо и сипати га међу своје мишиће. Онда се јасно види да је норма за храњење веома различита.

Правилно одгајана младина добро крене (февруар март, мај, јуни, јули, август, септембар и т.д.) почиње да носи јаја од децембра и носи целу зиму, викава се јавно у фебруару, али од марта бијел носи до пернеде липана т.ј. до средине маја краја јуна. За то је треба припремити т.ј. треба јој дати одговарајуће издржавање већ од августа, повећавати храну кад почне да носи.

Осим хране, потребно је јоште обратити пажњу на температуру. Кокошка може нормално носити јаја при температури од 0 до 25 Ц; кад температура пређе те границе, вошење јаја постаје ређе, а касније се сасвим прекида и никаква храна не може помоћи.

Претпоставимо да ми имате остварену одговарајућу

бени која. Функција и начин оснивања ових задруга, заснован је на принципу узajамне одговорности. Развијање рада прве обезбедивачке задруге овога типа одлучило је најпре на Морави. Обезбедивање је вршила земаљска задруга за обезбедивачке стоке и то преко својих месних (ресних) филијала, Иста задруга од 1914. год. врши обезбедиваче и у Шлеској.

Интересантно је напоменути да нема штедне задруге за обезбедиваче, где је обезбедивачи уједно и обезбедивач и где мали проценат капитала саме вредности обезбедивачке стоке, удружен са толиком таквих износа, врши коначно обезбедивачке велике капиталне вредности.

То је што се тиче говеђих раса и обезбедивачке стоке у њих. Да пређемо сада, прво на расе осталих врста које се у њих гаје и на специфичне особине истих под њиховим приликама, што ћу само укратко побројати, а по том на само храњење и месо. Увек смо прво коњ.

Коњ је у њих велик и од самих тих разлога, што се говеће искористила преко млека и млечних производа најдешавши и поглавјити мотор за рад на пољу пољопривредне продукције. Коњ је овим у пуној мери примао улогу говећа и погледу рада.

температуру и кокошку добре восте. Како је треба дохранити?

У једном ранијем чланку ми смо говорили да свици може бити изабраним елементарним кокошкарским посебним случај, али зато је потребно одговорити на сва питања и свега, што свици одговарајуће; дајте, ако имате нешто некакога изабраних кокошкарских, додељивања депозита на кратка разјашњавања.

Већ од јуна месеца ми бивамо међу кокошкарским приликама најбоље младеће и постојеће. Свици се одличну насилу (белу, јако повлачење) међу њима, једна кокошка која се обеси, обилато поре, мало обесити (трбух). Почетком августа треба их обесити у једној јато, смислити их у једно, преставити кокошки у јато и да им по могућности потпуно ком дијет т.ј. ставити им суву месо у салму у почетно обилато и био на к. пале и у другој ситне каменчице, грех и јусе од јајета.

Са њих треба обилато дохранити, али у исто време и пазити да се сувши не уоче. Зато на се постојеће давати јемачу и кукуруз. Још им се са свима давати дрвца, сла, гранац (у виду бошња) и дуга салма, која која потпуно постоје јаја. У јемачу се храни, додеље мало пиринче и семени од коприве (треба да узак младица под рукама складиштити га лето).

Сву ову храну им сипати лаге тако, да кокошка добија исхрану не мање од 90 грама дневно, затим се количина повећава и средном новембра, т.ј. кад почне да носи, подићи на 110—130 грама (ако су израмени — више, ако је топло — мање) што зависи од раста и тежине кокошки. При томе кокошке морају имати доста простора.

Услед тога што кокошке кад наступи зима немају могућности да себи набављају месну храну, треба на сваког додати 2—3 пута већу количину меса отпацке, кувано

Што се тиче раса у највећем броју њих западњачких кова, тиче телесне грађе међу којима долази: штајерски, белгијски, аустријски, француски и њихови нески који који се највише уклапају за артиљерију. Топокрвни арапски коњ гаји се у малим броју и то је њиндо на Паласки и италијански. У њиме, све постоје у њих друштва за одгајивање топовкрвних коња. Енглески се коњ доста често може да види, а ради се у Морави на томе да се укрштањем коједе њихових тона са енглеским поступом створи младица коњ што су створили и берско-морско говече. Да се приметити да се енглески коњ не сналажа добро под њиховим приликама, јер све особине, које показује у њим, нису довољно савршене у удоревени са организацијом голца истог. Не може се порећи факат да он и у њих заједницама погледатије место, али ипак није до сада успео да на пољу трчања (трчања) стокне себи победити свици, својствен типичном перформанса његовог стопа, као што га има у другом а-младица.

(Н. Станке се)

Прегледајте се на „Тежак“

квр, прве и др.*

Неки препоручују да се даје кокошки да би више носила цимет, анис и друга надражујућа средства; али наша многогодишња пракса са хиљадама носилаца показала је да су сва та средства добра само за загревање за време хладноће али непосредно на подне органе не утичу. У неким случајевима кад је требало форсирати ношење јаја код скупоцених примерака, ми смо употребљавали алкохол у виду вина и ракије с водом, квасили њиме хлеб и давали га у малој количини. То је дејствовало врло добро на јајник и у исто време служило је као храна slabим кокошима.

Потребно је по могућности спремати што разноврсној храну и никад не треба давати једну исту узастоце, него уздесити тако, да напр. данас кокошке добијају оvas, сутра еладу, затим просо, затим опет оvas и т. д. Треба избегавати хранити лаким житом, јер и ако је оно својим хемијским саставом слично са тешким житом, оно садржи потребне за организам материје у другој размери и зато 100 гр. лаког жита неће по својој хранљивости одговарати количини од 100 гр. тешког и требаће додати још штогод хранљиве.

За време одмарања од ношења у фебруару, лети или у јесен треба опет смањити храну до 90—100 гр.; у периоди лињања храна остаје повећана, јер живина доста троши материјала при образовању перја. Осим тога у меку храну треба додавати на сваких 20 кокошију једну малу кашичицу сумпорног цвета, јер сумпор у значајној количини улази у састав перја.

Наводим овде неколико норми хране, коју смо ми практички употребљавали и које су у току многих година давале одличне резултате.

Месево бралоње и- у месни отпад.	Бралоње од рабе или рабља одг.	Бралоње од кошти.	Кошера	Детелана	Кромпир	Трице од пшениц.	Кукуруза	Елада	Оvas	Јечам	Пшеница	
—	5	10	—	50	30	5	—	—	10	20		
—	5	10	—	50	30	—	—	—	10	15	15	Јули, Август 130 гр.
5	—	10	—	50	30	5	—	—	—	10	20	
—	5	5	—	30	35	—	10	25	—	20		Септем., Окт. 130 гр.
—	10	—	20	—	50	30	—	—	20	—		
5	5	—	30	40	20	—	15	15	—	—		Новем., Децем. 130 гр.
10	—	5	30	—	30	25	—	10	—	—	20	
10	5	—	30	20	30	—	10	25	—	—		
—	5	5	20	20	30	—	—	20	—	10		
—	10	—	20	—	40	20	—	—	—	20		Јануар, Фебру. 110 гр.
—	—	10	—	20	30	30	—	—	15	—	15	
10	—	5	30	—	20	30	—	10	20	—	15	Март, Април 130 гр.
10	5	—	30	—	30	—	—	15	30	—	10	
10	—	10	—	20	30	10	—	10	10	20		Мај, Јуни

* Прве је лако спремити просто у јаји, на два које истете мало сношеће сале; међу њу се мисе дава хуборовита земља и полива се да би увек била влажна. Ту ће се скупити много кшних црва, и ако будете чували ту јају од мрва имаћете их и злати.

Наравно ове норме не одговарају тачно анализи теоријске хране, али код нас није била експериментална станица, већ обично индустријско живинарство, где је немогуће било практички радити онако како, захтева теорија; живот је захтевао варијација по могућности што ближих к идеалу. Сваког смо месеца имали три смесе хране, које су се мењале једна за другом. За време одмора од ношења ми смо умањавали надражујућу храну, а за време лињања повећавали смо хранљиву храну и која помаже стварању масти: кукуруза, јечам, пшеницу, јер у то време живина болује и губи тежину. У исто смо време у менажу храну додавали сумпор, како смо то већ раније рекли. Осим тога треба од септембра до јануара бацати на просторику неколико шака конопље. То даје сјај перју и потстиче делатност јајника.

Ове су норме биле прорачунате за фавероле и миноворке (за оне прве мало повећати): тежина фаверолке достиже до 3¼, кила, а миноворке 1 кила. Код кога су ситније врсте тај може одговарајуће колицине умањити. Храна није досађивала и увек су је јели са задовољством.

При таквом храњењу ви можете рачунати да ћете добити од ваших носила толико јаја, колико теоријски свака врста мора да снесе т. ј. фаверолка 130—140, миноворке 170—190, талијанке 180—220 и т. д. Наравно, при томе треба пазити и на друге хигијенске захтеве: просторици живинарник, који се добро вентилира добар пашњак без великог корова, који дуго задржавају јутрењу росу и живини смета да се слободно креће и хвата инсекте. Честа шума такође је рђав пашњак, јер у њој расте мало траве, значи мало има и месне хране (инсекса) и т. д. У опште на степен ношења јаја утичу многи узроци; треба знати који су то и удаљавати штетљиве, а остављати корисне.

Под таквим погодбама кокошка ће повећати своје ношење и даће потомство, које ће такође добро носити и обратом.

Један од најглавнијих услова је правилност и систематичност при давању хране.

Б. Запољски.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЈА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

Потапање пшенице у раствор плава камена као лек противу главнице

У прошлому чланку наговестили смо да је најбоље средство за сузбијање главнице раствор плава камена.

Зато земљорадници треба да примене ово средство, којим ће моћи сузбијати ову опаку болест, која сваке године напада пшеницу. Употребом овог средства наши би земљорадници постигли велику корист, јер би тиме уштедели много у количини семена, даље у времену и радној срази и најзад добили би већи принос од пшенице.

Пре свега потребно је пшеницу намењену за сетву пропустити кроз ветрењачу и тријер, те да се са сва лака,

неразвијена и заражена зрна изазове, пре но што будемо приступили потапању. Потапање пшенице врши се на овај начин: У одређени суд са славнином насте се 100 л. воде у који се дода 1 кгр. плава камена у једној кесичи, која мора бити потопљена у води ради растварања. Но како се плави камен у хладној води споро раствара, то се због брзине рада препоручује, да се узме 10—15 л. топле воде у једном омањем суду, у коме ће се потребна количина камена растворити и онда тај раствор сипати у одређено буре, пажења, да се и ова количина узме у обзир, тако, да раствор буде тачно 100 л.

Када смо овако спремили раствор, онда у овај сипамо пшеницу све дотле, докле над њом не остане једна шака раствора. Сва зрна која испливају на површину воде, ваља покувати, јер су она главничава или неразвијена. Пшеница се остави у овом раствору 10 минута за које се време семе долатом два до три пута меша. Затим се раствор испусти, пшеница се извади и на погодном месту у танком слоју разастре да се просуши. У овом истом раствору можемо потапати и другу количину семена, највише до 500 кгр.

Како у плавом камену има доста киселине, која штетно утиче на клице, а нарочито год оне пшенице која је овршена на вршњим машинама, јер овде има доста напрелих и начетих зрна, то се препоручује, да се ово семе када је извађено и стављено у гомиле прелије кречним млеком јачине на 100 л. воде 1 кгр. негашена креча, или, да се у већем суду направил кречно млеко у горњем односу, у који ћемо потапати пшеницу сасута и оставити да постоји 5 минута. Креч ће неутрализовати киселину плавог камена, која кроз напрела зрна може да уђе у клицу и да је уништи. За ово време мора се пшеница 2—3 пута промешати. За овим се пшеница извади и разастре да се просуши. После потапања треба семе што пре посејати.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Лазаревцу.

У времену од 21. до 22. септембра ове год. одржана је прва пољопривредна изложба за срез колубарски у Лазаревцу. Ова изложба имала је за циљ да пружи тачну слику стања пољске привреде у овој срези и да као васпитно средство делује за будуће напредке у пољопривреди. Изложбу је отворио у име Министра Пољопривреде и Воде наш редован члан г. Вића Радовановић, управник угледног добра у Добричеву.

Целокупна изложба била је подељена на четири групе, у којој су учествовали бројно излагачи и то:

1. Из Ратарства и грађанарства било је излагача 255 са 368 разних предмета.
2. Из Стољарства: а) говедарство 105 излагача са 141 грло; б) коњарство 15 излагача са 15 грла; в) овчарство 13 излагача са 52 грла; г) свињарство 4 излагача са 12 грла; д) живинарство 14 излагача са 36 грла; њ) пчеларство 7 излагача са 7 предмета и сточни производ са 9 излагача;

3. Из Воћарства 52 излагача са 77 предмета;

4. Из Виноградарства 25 излагача са 68 предмета.

Награда за изложбу одређена је 119 за најбоље излагаче у суми од 25.000 динара које се има радати у у справама, алатима, материјалу, новцу и пољопривредним књигама.

Ова је изложба била обилно посећена од стране заинтересованих.

Првог дана по подне, а у дворшћу школе за сеоске домаћине одржано је практично предавање о конзервираним воћа и поврћа за зимску оставу. Овим предавањем руководио је наш редовни члан г. Милован Милорадовић управник локалне расаднице из Јагодина. Предавање је иславо преко сваког очекивања, јер је исто г. Милорадовић изводио са таквом уметношћу и лакоћом да је слушаце тиме толико заинтересовало, да су они по свршеном предавању упућивали г. Милорадовићу поједиња питања ради објашњења, која им је он давао тако прецизно и разумљивим језиком, да су се после овога сви присутни задовољно разишли.

Другога дана ову изложбу изволе је посетити и Министар Пољопривреде и Воде г. Крста Милетић у пратњи свога начелника г. Милана Ђураћа, који су изјавили своје допадање обећавају, да ће овој Пољопривредној Подружници у идућој години пружити веће материјалне помоћи око приређивања друге изложбе.

И поред многих теškoћа око приређивања ове изложбе, она је ипак ислава на опште задовољство, у толико пре што је ово била прва изложба од како постоји Колубара. За све ово има се благодарити председнику Подружнице г. Аранђелу Милаковићу, среком економу г. Александру Иванковићу као и свима члановима Подружнице, који су у овој прилици најбоље схватили значај приређивања оваквих изложба. Нека им је зато хвала!

Батић.

Књижевност

Аграрна библиотека. 1. књига. А. Хрибар: Колонат или тежаштина. Већ одавна се је показало у нашем привредном свијету потреба за једном библиотеком, која би од времена до времена издавала опширне стручне расправе о привреди уопће, а нарочито пољопривреди и с њом спојеној индустрији, те индустрији уопће и трговини. Схваћајући ову потребу уредништво „Меје“ није жалело ни труда ни трошка, да оснује једну аграрну библиотеку, која ће издати стручне расправе о пољопривреди, пољопривредној индустрији те аграрној политици, којима ће се приказати данашње стање наше пољопривреде и с њом скопчане индустрије, расправљати сва актуелна питања око њихова побољшања и што рационалнијег подизања, те уједно владајућим факторима упријети прстом у оне болесне стране наше социјалног живота, које морају да доношењем прикладних закона буду исправљене, ако хожемо да ударимо здраве темеље економском животу наше младе отаџбине.

Повнавајући добро наше тежачке прилике у Далмацији изнио је г. Хрибар у својој расправи под горњим

насловом, која је доведена као прва књига ново основане Аграрне библиотеке, историјат и све карактеристике наших тежакких одношаја у Далмацији, осврнувши се и на правну и на економску страну тих одношаја. Затим се је осврнуо на настојања свих припадника турских влада око рјешавања ових одношаја, па тјко и на настојања наших влада. Једно овако важно питање има да се рјешава само са правне и социјално економске стране, а никакви политичко-партијски интереси немају да и утицају и свести ово рјешавање са правог пута.

То је јест ит, која провјерена кроз приједу ову расправу и која упозорuje наше стручњаци и издјелне одлучне факторе, да озбиљно пратресе ово питање прије него што донесе формални закон, на темају којег не се сви ова одношаја морају колико за власнике толико и за тежаке посве праведно да рјеше.

Цена је књизи 10 дина, а може се изнужити код књижаре Забаве Библиотеке у Загребу, Франковачка улица 1.

Питања и одговори

Питање: Молим за обавештење и до: на које се валине може спречити преварање вина, надримитивања средства којим би се вино могло очувати у току целе године слатко.

Стеван Влатановић, земљ. из Беле Паланке.

Одговор: Шира од пробраног здравог грожда загрева се до 70° С. у чистом, калдасаном кувалу, затим се сипа у казан чист, дивени, дубок суд, који се покриве и остави на најхладнијем месту у кући и то мало издигнуто од земље. Кад се шира у суду потпуно изабистри, онда се помоћу црева од каучука, преточи у казан и понова загрева до 70° С. Оваква дванут кувана и бистру шира сипати у најбрижљивије испрано и добро сумпорисано буре, па ово оставити у најхладнијем кут подрума. Ако се ова шира трочи у кући, онда се с њом нема шта друго радити до точити из бурета, колико је за дневну потрошњу потребно, а ако се продаје, онда се разлива у чисте флаше, па ове кувају у казану у врелој води на исти начин као кад се оставља сок од првених ватлицава за зимницу.

Бож. Ђ. Ранковић.

ГЛАСНИК.

Адресар Индустије дрва за Краљевину С.Х.С. Уредништво „Дрвопршца“ у Загребу, настојећи да удовољва потреби трговачког свијета и да получи што тијесније везе између произвађача и трговаца дрвом с једне и куцаца с друге стране, одлучило је приступити састављању адресара цијелокупне индустрије дрвом у Краљевини С.Х.С. у ту сврху разаслао је на све интересанте, који у категорију експлоатације, прераду и

велетрговину дрвом спадају један упитни арак са омиједеним садржајем:

1. Точан наслов Ваше твртке (фирме);
2. Мјесто, улица и кућни број у којеу је главно сједиште (главна управа) Ваше твртке и број телефона;
3. Мјесто и задња пошта (или жељезничка станица) у којем је Ваша творница за прераду дрва и број телефона творнице;
5. Име и презиме власника подува или управатеља;
6. Бројањни наслов за Вашу главну управу;
7. Које је године Ваше подухваје основано?
8. Дволична главнина у динарима: Колико имадете свега скупа намјештенака?
9. Спада ли Ваша твртка под провјенте и велетрговне или бави се само са трговином на велико?
10. Точан опис свих производа које Ваше подухваје израђује или са којима тргује на велико;
11. Који су специјални производи Вашег подухваја или са којим се специјалним пословима бави Ваше подухваје?
12. Које производе изважате у иностранство?

Да се тај за нашу привреду особито важан адресар узможе што савршеније издати, моли Редакција „Дрвопршца“ у Загребу, да све твртке у Краљевини С.Х.С., које експлоатирају, израђују или се баве са трговином дрва на велико, на горња питања одмах и тачно одговоре, јер је то у њиховом властитом интересу, а овакав адресар за нашу привреду од највећег и неопцијенивог је значаја.

Нове тарифе за превоз вина. Возарина за један вагон вина (10.000 кгр.) при вазову из земље, према ранијој класификацији а по тарифи која ступа на снагу 15. септембра ове год. за наведене релације износи:

I.

Од Метковца до Равака	6500 дина.
„ „ „ Марибора	6310 „
„ „ „ Суботине (транзит)	4680 „
„ „ „ Жомбола	6800 „
„ „ „ Јасенице	6130 „

(Последње дознавом путем преко Цапруга.)

II.

Од Врша до Жомбола	1290 дина.
„ „ „ Суботине (транзит)	2080 „
„ „ „ Марибора	7780 „
„ „ „ Равака	7080 „
„ „ „ Јасенице	8540 „

(Последње дознавом путем преко Цапруга.)

III.

Од Загреба до Равака	1820 дина.
„ „ „ Марибора	1580 „
„ „ „ Јасенице	2180 „
„ „ „ Суботине (транзит)	3160 „
„ „ „ Жомбола	5150 „

Међутим, Господин Министар Саборања одлуком својом од 29. овог месеца одобрио је ову декласификацију за вино: за сва домаћа вина, у локалном саобраћају, а за колске товари од најмање 10.000 кгр. Кл. А, а при вазову из земље Кл. С.

Према томе, горе наведене цене сада важе за ло-

кљаци саобраћај (које су према новој деklasификацији далеко ниже од старих), а за возов, по Кл. С, цене су ове:

Меконг — Ракек	3020	дина.
— Марибор	2940	"
— Суботца	2100	"
— Жомбола	3510	"
— Јасеница	273	"
Вршац — Жомбола	770	"
— Суботца	1950	"
— Марибор	283	"
— Ракек	29	"
— Јасеница	2660	"
Загреб — Ракек	940	"
— Марибор	860	"
— Јасеница	1930	"
— Суботца	1410	"
— Жомбола	2840	"

Из овога ће се видети, да су цене за возов сада у половину мање од старих и тиме се у велико изашло на сусрет нашим полупривредним круговима.

Све ово важи од 15. септембра о. г.

Записник

XX редовне седнице Управног Одбора оржана на дан 18 јуна 1923 г. у дому уривањем у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, председник г. др. Веља И. Стојковић и заменик управе: г. г. Вића Т. Радоваковић, др. Добра В. Тодоровић, Александар Рашковић, Душан Балић, Софроније Петровић и Светислав Пешћ.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар: Милан Л. Анастасијевић.

Председник констатује да има довољан број чланова за рад отвара седницу и предлаже да се због важних саопштења дневни ред измени и на прво место узме у рад II. тачка дневног реда. — Одбор је усвојио овај предлог.

1.

Прочитава су савиштелива по предметима:

а) бр. 4977. Календарног Одбора о отварању оферата за штампање Полупривредног Календара за 1924. годину. — Управни Одбор усвојио је предлажено: Календарног Одбора и одлучио: да се штампање календара повери Грађевничкој предузећу „Просвета“ као најповољнијем понуђачу под условима назначеним у расписаним Друштва бр. 4361. и 4605. а по цени од 3400 динара од штампаног табака у које традувати нове и корице;

б) акт Бр. 4818 Главне Контроле у Београду о примедбама рачуноводствена архивског прегледача Друштвених књига и рачуна на 1919, 1920, 1921 и 1922 годину. — Управни Одбор примио је аману и из сопствене побуде одлучио: да се рачуноводствена за давање упуства у вођењу књига и рачуна нада на име награде 10 В динара;

в) молба Бр. 4901. г. Никодија Стаменковића да му се повећа honorар за уређивање архивне Друштвене за године 1919, 1920, 1921, и 1922. — Одлучено: да му се равније одобрена награда повећа са 2.000 динара;

г) акт Бр. 4820 којим Министарство Полупривредне и Вода папштва, да ће се од 2. 10 октобра одржати у Америци Светски Међународни Мелиориски Конгрес на који су позвана да учествују и наша Друштва. — Одбор је примио аману.

II.

Читање пројекта нових пррала.

Прочитани су 1 и 2 члан. — Одлучено да се приме 3. члан је усвојио без пасуса под д) за тим су прочитани члан по члан закључно са чланом 26. и исти су усвојени.

За овак је седница закључена.

МАТИЛИЦА (ВРШАЦ СТ. 11)

Са једлоставном матилицом се уређајем за пуњење вретна; производа

Glayton Shutterworth, Wien, типа 27 T. S. P. ширина бубња 580 м. м. протјер бубња 468 м. м. мало раблена продаје јефтино Грађевничко окрбништво Волтер, при Свинци, Словенија

Оглашујте у „Тожану“

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка преподучује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ
транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово непосредна пошиљка из Чиле; што шалитру без икаквог посредника продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstige 146, London E. C. 2.) и захваљујући прво повољним трговинским комбинацијама око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу, Карловац (Хрватска), Југославија.

3—5

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Облићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Бру-
севе — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до
15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у
Друштвеној Пословици Облићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. пренског друштвеног
влада пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се може ујединити
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојановић

Број 40.

БЕОГРАД, 7. ОКТОБРА 1923 године.

Година L.

У прилог спасавања од суше и добијања већег приноса

2. Наводњавање и његов утицај на жетву.

Није нам циљ описати начине наводњавања, како су то прастари народи у Месопотамији и Египату пре неколико хиљада год. радили, а није ни да опишемо још постојеће старе римске водоводе у јужној Француској, у околини Лијона, а нарочито у околини самога Рима, који су били уметнички изведени, израђени од цигле и креча, више километра дугачки, у земљи, а и на високим стубовима над земљом тако, да се и данашња архитектура диви ондашњој вештини у конструкцији тих грађевина, — већ ћемо неколико речи написати о наводњавању великих предела у јужним крајевима Француске и северним крајевима Италије.

То су крајеви који немају ни родног земљишта, ни реке са сталном водом, као што ми имамо; то су предели где преко лета мала количина, а и скоро никаква киша не пада; то су предели шљунка, камена и стена.

Ови предели који припадају средоземској клими, пресечени су вештачким каналима и никад не осушавају у храни, на против народ је имућан, нарочито у Француској.

Велика река Рона, која тече из северне Француске у Средоземно море, прима изнад Авињона (удаљен 80 км. од мора), на левој страни реку Диранс, а на десној страни ближе Тараскону реку Гард. С десне стране Роне је департаман Гард, а с леве стране Бош-Бока.

Код Арла (40 километра од мора), отпочиње Ронина Делта.

Земљиште је свуда речни нанос, каменито, а мекимично још данас без културе и шума; али у домаћашу тих канала, који су овде уметнички израђени, видимо најнапреднију културу свемогућих пољских производа, као и ливада.

У овим пределима има вештачких канала за наводњавање.

На десној обали реке Роне су:

1. Из реке Гард, од Румулена преко Нима, Ле Келар, Линела, до мора више од 70 километра дужине.

2. Из реке Роне од Тараскона преко Сент Жила до Ексмора, до 60 км. дужине.

3. Из реке Роне од Тараскона преко Реми до Оргона, спојена Рона са реком Дирансом са каналом од 40 километра дужине.

4. Од Тараскона преко Арла, до Порт Бока са каналом од 55 километра дужине.

5. Од Арла преко Ламон до Ла Рока (на реци Диранс), 60 километра.

6. Од Арла до Салона 45 км. и

7. Од Оргона, из реке Диранса преко Салона, Мирема, Истре до Порт Бока 56 км. дужине. Свега по прилици 320 километра дужине главних канала, са потребном мрежом споредних канала, на једном простору од 3000 квадратних километра или 30.000 хектара.

Описати израду тих канала, пропуста, устава и др. као и писати о задругарском животу тамошњих сељака као и о управи водова и начину раздавања воде члановима, немогуће нам је у овом чланку; само наводимо толико, да су ови канали обично на падинама саме планине, а да над каналима нема вегетације сем неколико маслинових дрвета између кречних камена и стена; док међутим у положајима до канала, видимо најсавршену културу пољопривредних биљака.

Ту има винограда; а расту на ниским дрветима најфиније и најкрупније врсте воћа, нарочито брескаве и крушке.

Градинарски усеви; цвеће од којег се производи семе; биљке за производ мириса и лекова.

Сточна храна ту расте у изобиљу.

Принос пољопривредних усева у тим крајевима, помоћу наводњавања повећана се три и четирине пута више но у пределима са нормалном климом.

О најсавршенијим начинима наводњавања у горњој Италији, у Ломбардији, поред реке По, написане су читаве књиге о погледу производње прирница, наводњавања градинарских усева, а нарочито зимских ливада — *magica* — које су у тим пределима потребне за производњу сточне хране приликом продукције сира.

У Тоскани (горњој Италији), у околини Писе и Перчије, између река Арно, Сершио и Лимо, Друштва

„Consorzii del fosso Reale e Calambrone“ наводњава више од 49.000 хектара земље, већином посејане градинарским усејима.

Производ људске и сточне хране у тим крајевима служи за исхрану становништва, а и многих великих вароши тих држава. То су сви земљораднички имуњини.

И код нас су настале сушне године. Местимично оскудевамо у људској и сточној храни; ми се тужимо, трпимо, стајимо на обалама наших река, пуних вода и гледамо како дан и ноћ милијони кубних метара воде до-тече и неискоришћена опет даље отече и не мислимо о начину, да бар један део тога благодаторног елемента искористимо.

Страхујемо од наступајућих нових сушних година и ако су хиљаде и хиљаде хектара наше најбоље земље само облом од воде раздвојене.

Нико не мисли о рационалном наводњавању.

У границама старе Краљевине Србије и новоослобођеним крајевима има 32 велике и мале реке у којима преко целе године милиони и милиони кубних метара воде протече, без користи за културне циљеве (нерачунајући кретање воденица).

Дужина тих речних корита по прилици је 4150 километара.

1. Дрина	до 370 километра
2. Морава западна	330 "
3. Дунава	280 "
4. Морава јужна	250 "
5. Вардар	225 "
6. 13 река од 100—200 км. свега	1715 "
7. 14 река од 40—100 км. "	990 "
Укупно	4150 километра

Ове 32 веће реке, заједно са неколико стотина малих речица, то су канали које је нама сама природа ство-

рила; то су канали напуњени водом — животом — за све могуће биљке и животиње и због тих река и речица је наша мила Србија и једна од најплоднијих држава у Европи.

4150 километра речног корита има 8300 километара обала на обе стране.

Ако рачунамо да од те дужине можемо само на 2000 километара без великих трошкова наводњавати и то само на 200 метара ширине, поред обале, онда бисмо могли са малим трошковима у врло кратком времену до 40.000 хектара наводњавати.

Кад би смо, на пример, извршили рационално наводњавање поред Западне Мораве, од наласка из Овчарске клисуре, до утоке у Дунав; или кад би се поред Дунава помоћу савршених машина, вода на узвишеним местима црпила у резервоаре, а после каналима развела (у негодном кључу), онда би се могло стотину хиљада хектара наводњавати.

Крајеви на левој обали Вардара испод Велеса врло лако се дају наводњавати, а долине поцевих од Струмичке станице до Ђеђелије, која је иначе од природе плодна, могла би се помоћу народњавања водом из Вардара претворити у рај.

Жалосно је гледати у овим крајевима, где пролетни и летњи усеви искључиво од наводњавања зависе, неколико мизерних израђених точкова и справа којим тамошњи житељи само толико воде из Вардара исцрпу колико њима по прилици треба да 20—30 ари земље по нужди наводњавају.

Ми имамо „Генералну Дирекцију Вода“ чија је дужност о овим важним питањима водити рачуна. Прву задругу мора држава образоваати, јер трошкови су велики, а наш сељак је неповерљив, док не види корист, од сличних предузећа.

ПОДЛИСТАК

Гајење стоке у Ческој

Необично добар пријем налази у њихових одгајивача англо-нормандски и англо-арапски коњи, који најбоље репрезентују арапског и енглеског коња. Они се највише употребљавају за обичну, путну службу и лакше радове. На Словенској гаји се шришки (пилицавски) коњ на коме се ослањају све газдинске потребе тамошњег сељака у погледу рада. У ситнијих сопственика превлађује мађарски коњ, понијус, који обавља све радове мале сопствености. У околини Прага и самој вароши видео сам и полске мале коње, „пони“ који нису већи од 1,20 мет. висине. Због своје велике интересантности а већ и због тога што су за тешке радове неупотребљиви, гаје се махом за луксузне потребе. На већим панским имањима могу се видети и руски коњи, орлови касаци, који служе искључиво за парадне сврхе.

III.

Овце се у њих мало гаји. То би се имало приписати на првом месту више северној удаљености и самим климатским приликама њихове земље, под којима овца не

налази све услове свога нормалног развоја. Мало га јење овце у њих и поред горњег је дело густе насељености њиховог становништва, а специјално велике концентрације села и њиховог пољопривредног живота. Не малог утицаја на искључивање овце са њихових продуктивних поља има и сам степен пољопривредне културе у њих, која узрокује рационалније обраде земље, модерних средстава за производњу и биљака са већим годишњим приносом обара саму основицу на којој egzистира овца, претварајући и најмање парче паше у зиритну земљу. Овца се у њих гаји искључиво на панским имањима, где се на нашу терају само колико да се задовољи хигијенско-пригодна потреба — чист ваздух. Иначе хранење се врши у штали. Та околност т. ј. да се овца гаји само на панским имањима доказује нам да ће иста за кратко време преживети врло тешке моменте свог даљег гајења и да је будућност истих остављена на клизавом терену. Приликом аграрне реформе, која је у јужним крајевима већ почела партиципати та панска имања, неоспорно је да ће и овца исклизнута са тих имања, да ће њено даље гајење бити нагло смањено. Од раса гаји се највише немачки сој меринских оваца. Мање се гаји други сој те расе одгајен у Мађарској. На Словенској, гаје се већином алпскије овце. Сам недостатак у овца

Ми имамо Уредбу о оснивању водних задруга у предатним границама, проглашену за закон 30-ХП-921 год. објављену у службеним новинама, Бр. 251 — 1922. г. али овај закон обухвата само заштиту против поплаве и исцупљивање мочарних предела.

И за наводњавање треба донети закон и правилник за оснивање таквих задруга, које ће помоћу брана, савршене машине, прики (пумпа), точкова а нарочито моторима, које ветар окреће, воду из реке одвајати у задружне резервоаре и канале.

Овом приликом треба приметити и знању да задруге поред мањих река могу само при самој утоци тих река у велико постојати и то зато да ове задруге не буду на штету постојећих села.

Сва велика предузећа, електричне централе, фабрике са великим воденим ладом, треба да су тако устројене, да оток воде, од турбина буде најмање 0.50 м. над земљом, тако, да и жители у околини тих предузећа имају користи од те воде, употребљавајући је за наводњавање.

Оваквих случајева може бити свуда тамо где има великих падова, као што је случај поред Ибра на Морави у клисури Овчарској и Кабларској и др.

У засебним чланцима ћемо писати о другим начинима наводњавања мањих посела, градина и др.

17. септембра 1933. г.

Нови Сад.

Мајеровић.

Материјални и духовни услови за просвету на селу.

Сеоски живот се, по својим материјалним условима, много разликује од градског живота. Различним материјалним условима одговара и различит духовни живот села и града.

нема никаквих видних последица, јер у њих не постоје, терени, на којима се не би могле гајити ратарске биљке и који се не би могли на други начин искористити до само овом. Ваља ми напоменути да код њих није у обичају остављање природних ливада, које би се стицајем самих месних климатских прилика уливадиле и чији би квалитативни и квантитативни принос зависео од јачине хемијског богатства дотичног земљишта и годишњег времена. Не. — То код њих у опште и не постоји. Њихов сељак у место тог и таквог начина практикује други начин начин уливања своје земље и добијања сточне хране. У место да оставља природну ливаду од које му ваља после треће и четврте године очекивати пун принос сена, он још прве године посеје раж у смеси са граорницом испод које има као узрод детелину, а од које на јесен добије два одкоса: један граорнице са ражи чији принос и по квалитету надмашује првокласну природну ливаду, други пак доцније од посејане детелине која услед тога што засенуо главниог усева никад не оскудева у влази, даје још прве године пун откос. Претпостављајући да је то црвена детелина, она остаје још две године после чега се разоре, употребљавајући земљу за друге културе. И тако данас, док онај што оснива ливаду на природан начин, мора да од исте после треће године

Материјални услови за просвету села много су неповољнији од истих услова у градовима.

Насела сељака, који живе од пољског газдовања, растрчана су по целој области наше отаџбине, у долинама и горама, у плодним и неплодним пределима, у близини градова и железничких пруга и далеко су њих.

Ако су градови појава сасређивања — села су појава разређивања. Удаљеност села од просветних средшта, расплинутост села и растрчаност домова, недостатак привредних воза и саобраћаја неповољни су предуслови за ширење просвете на селу.

Села су ретко настањена становницима, који су нееластични, непокретни, тешко се прилагођавају; с тога је обим и унутарњи живот сељака ужи и краћи него у градовима, где се скупају разнородни појединци, који се лакше прилагођавају утицају околне.

Друштвени сеоски живот понајвише се ограничава на родбину, док се грађани крећу у ширем друштву.

Сељак не осећа тако јако зависност човека од човека као грађанин; он живи животом, који је сам себи довољан; осећај заједнице овде нема толике животне материје као у граду.

Свесна узајамност овде је слабија, животна утакмица је мања, живот је мирнији.

Природа је главна чинилац сеоског живота, ма да су техничка, пољопривредна и социјална уређења новог доба донекле ослободила сељака од раније прсте зависности од природе и приближила га осталим слојевима народа, утрла разлику између градских и сеоских становника.

Сељак је до сада живео круто починен природи, материји. Његова душевна, стваралачка снага, разум, воља, рад — су у односу к природи потчињени чиниоци.

очекује добар откос, чески сељак је већ после треће године разораван као исцрпљену за даље искоршћивање са гајеним пшеним биљкама. Природно је, да се овца у атмосфери таквог начина производње сточне хране не може одржати. Потребу у млеку и млечних производа подмирују Чеси млечним кравама и ковама које сачињавају главну стоку сељака.

IV.

После ове највише се гаји коза, која сачињава последњи али најзнатнији део апарата за савршено и исцрпно искоршћивање, у ширем смислу то изражено, свеколиких плодова њихове влажно-умерне климе. Чески сељак за козу каже да је то њихова најрепродуктивнија музара. Дозвољавајући са своје стране да је то тако, узима и ја слободу њихове речи са којом понављам да је коза најбоља музара њихове ситне пољопривредне сопствености. Она дозвољава под њиховим приликама и најсиромашнијем, па чак и ономе који ни парче земље за производњу нема, добијање масла са којом количином подмирује све кућевне потребе. Она такође омогућава искоршћивање и најмањег парчета, и најзабаченију парцелу између њихових њива и свију осталих биљних отпадака, који другом стоком не

Отуда је дух сељака мање развијен од духа становника градова; физички посао му је главни смисао живота.

У занимању сељаком је прави подухватник и произвођач земља, а не човек, те његов позив не ангажује у већој мери духовне моћи; сељак се не користи довољно разумом, отуда је духовно мање чин, мање активан, мање предузимљив од становника градова.

Награда за рад, принос, не зависи само од интензивности његовог труда, већ од садејства природе, која је старајући чинилац његовог занимања, јер она ствара нове вредности. Отуда је сељак пасивнији, стрпљивији од човека, који живи од заната, трговине или индустрије, где се нове вредности стварају разумом и радом из материја, којима владају људске моћи.

Живот у граду упуњује више к напору душевних снага, јер је у градским занимањима рад сразмерно умерен; грађани ради слободније, с више самопоуздања, сељак с несигурношћу, неслободно, јер стоји под диктатуром природе.

Сељаком не влада у првом реду сопствени разум, већа сила, која није потчињена људском разуму, отуда је његова самосвест стешњена и омеђена моћи природе. Живот у природи, живот у потчињености над људским силама, мања развијеност разума, стварају у сељаку религиозно буђење, веру у натприродне силе.

Земљорадничко занимање јаче потхрањује верске склоности душе него ли грађанска занимања. Грађански живот се одликује нагомом к напредку, к рационализму и социјализацији живота; сеоски живот на против манифестује се у конзервативну једноставност душевног живота, вери, и на нагону к саможивости.

Сељак је по утицају материјалних услова више индивидуалиста, грађанин социјалиста, сељак има јаку склоност к национализму (родољубљу), грађанин к свет-

би се дали тако корисно изупотребити. И зато она ужива велику привредну вредност у очима њихових сточара.

Од раса највише су распрострањене беле, санске козе, која је овде хвалена са своје одличне млечности и плодности. Затим свуда ће се видети коза затворене боје са рванавим роговима и дугачким танким вратом зв. фрајбуршка а има и других раса. Све ове козе одликују се у њих, добром млечношћу. Исте се махом гаје као италијанска стока. Напомињем да се у њих коза у опште не стриже, нашта је промена старе длаке остављена природној појави тога чина, дињања.

V.

Што се тиче свиња оне се у њих мало гаје. У њих је свиња врло ретка стока. Њено гајење превлађује у имуњивих пољопривредника. Свињско месо отговорно на разне начине у њих се сматра мање више за луксузно јело. Оно у њиховој кујни ужива најбољи глас али у малој мери улази у састав њихових јела. У место да им је домаћа кујна заснована на масти, она се задовољава маслом кога добијају из крављег млека. Узрок је малог гајења свиња у њих и поред традиционалних навика да те битне свињске производе замењују машну из млека, оскудица годишње произвођаче сточне хране

ској заједници, сељак је живаљ државотворни, грађанин револуционарни.

Ако сељак не живи близу градова онда нема довољно осећаја за нишим захтевима живота, захтевима, који су изнад материјалних потреба.

Томе је доказ материјални стил села.

У спољем обележју села и сеоских обиталишта до сада је било најмање естетичног, најмање воље за улепшавања земног живота. Практички погледи су одлучујући у материјалном уређењу села.

Подизање сеоских зграда је примитивно у већини, обиталиште је за одбрану од зиме и кише, раамере и архитектура не руководе се ни обзирима здравог, ни обзирима лепог, ни чедног

Ако по гдега има изузетана, то су подражавања граду, нису поникли из каквог сељачког нагона лепоте и стварања.

Везаност за земљу и родбину потпирали су код сељака родбинске и верске осећаје. Из верских потреба изникле су у селима цркве, а из потреба родбинског живота школе.

Црква и школа до сада су једини симболи нематеријалних потреба сељачког живота.

Народни домови за просветне сврхе ретки су и у већим општинама.

Свештеник и учитељ на селу једино ремете једноставност сеоског живота својим занимањем и својим начином живота.

Живот у природи више говори осећају и фантазији сељачкој и с тога свештеник који своју делатност управља к човековом осећају и фантазији, има у селу већи утицај од учитеља, који своју делатност управља к мање развијеној душивој моћи сељака, к разуму.

у плодовима која би сачињавали главну њихову храну. Што је најглавније у томе то је то, да не постоји могућност везивања њиховог гајења за отпадне индустрије појединих ратарских култура у њих, јер саме те индустријске биљке прерађене у разним облицима, не пружају у својим отпадцима све елементе за њихов пуни краћењи оброк. Још су једине млекарске задруге које прерадом млека у разне концентрисане производе, пружају могућност својом сурутком и млеченицом гајења свиња, бар на појединим местима у ширим разма-рама. Од раса се највише гаји енглеска јокширска чији се прасци доносе на њихове пајаце у нарочито за то удешена кола. Интересантно је напоменути чистоћу њиховог тела, на којем се нигде не може видети ни најмањи прах и чија се кожа сјаји. После ње гаји се у мањем обиму хановеранско свињче, које је нешто краће од јокширског и гушћа му је длака. Боје је беле,

M. Здравковић.

Претплаћујте се на „Тежак“

Неповољна расподела власништва земље је један од најважнијих негодних предуслова за просвету на селу.

Није мали број ситних власника земље, који морају да све своје силе напредују за материјални опстанак свој и своје породице. Стотине хиљада сељака, који чине већину сеоског становништва, су у економској беди. У таквој социјалној атмосфери тешко се јавља жеља за негом душе, за просветом.

Питање, да се утоли жудња за земљом није само питање социјалне правде, већ и питање просветног напретка села. Земља је била сувнише у рукама великопоседника; великопоседници и њихова богатства били су, с гледишта цивилизације (оплемињавања људи), народном несрећом. Сам великопоседник није помагао сеоску просвету својих радника и слугу. Великопоседник је понајвише био непријатељ ческе просвете. Имајући огромне доходе живео је по великим градовима, где је боље живио. Он је био за село туђин и непријатељ. Рушених велепоседа имаће и у погледу сеоске просвете важних последица.

Економском самосталношћу стотине тисућа земљорадника биће испуњени предуслови за не само привредни, већ и културни развој села. Самовласништво земље биће нагонска сила к здравом привредном и културном развоју села.

Треба се старати да се у материјално уређење села, њихов план и план за подизање домова унесе чески народни карактер, дух културног напретка, настављен на здравим домаћим темељима, а с обзиром на будуће просветне потребе ческог села.

Ако се где гради школа, нека се има на уму, да је потребан и простор за јавна предавања, књижицу и читаоницу.

Материјални услови за просвету села били су пре рата неповољнији од оних у граду. Томе нису били узрок ни несрећност сеоског друштва, ни недостатак саобраћаја, ни једноликост сеоског живота, већ су велика сметња сеоске просвете били неповољни односи са опстанак сеоског света, прељудженост и недостатак радних снага. У таквим су приликама сељаци по нагону самоодржања били принуђени, да више напредују физичку него ли духовну снагу.

Рат је донео обрт у наврима на земљорадничку занимање и донео је боље цене земљорадничких производа.

Сељаци ће бити принуђени да из уштеде уложе велики део, да повећају опалу плодност земље, да оживе сточарство, које је рат уништио, да попуне мртви инвентар свог гајдњства, да троше на оне чланове родбине који су у рату за рад онеспособили, и на ратне дугове државе и општине. — Но ипак њихов материјални положај неће остати на уском предратном нивоу, где је у већини ческих крајева цела сеоска породица радила само за дуг, да би одржала родно имање и подмирива, напреднутим радом, најпростије животне потребе, да се напати и одене.

Деоом велепоседа међу безвласнике села ће се јаче населити и биће више самосталних породица, побољшаће се економски и социјални положај сељака, размахуће животна енергија, развиће се потреба за

заједничким радом, солидарност, социјални осећај сеоског живота, делимично ће се подмирити материјална глад, порашће и биће неопходним духовне потребе села.

Економске прилике сељака пред ратом гонили су га једнострано к материји, к ономе што пре свега значи људски опстанак.

Духовно уздигнуће новог доба, у колико га је на селу у опште било, имало је материјалистички пражурек и сврху. Чисто материјалистички сељаци су гурали напред економски, културно и политички. Жалосна економска старност утиснула је печат материјализма на сваку организовану делатност на селу.

Преокрет к индустрији, прецењивање индустрије, трговине, чиновничког занимања имало је заиста најдубљи узрок у већим захтевима за удобност и уживање, него што су их могли пружити село и земљораднички занимања.

У добу једностране тежње ка граду и индустрији било је у оних, који осташе на селу и на мање приносном гајдњству, које је изискивало велику напредност људске снаге, много мање материјализма, него у оних, који одоше у град за лепшим боравиштем из материјалистичких побуда.

Последица материјализма је највећа себичност. Село пре рата није било седиште претеране себичности.

Сељакова приврженост ка тлу у времену предратне сеоске кризе потицала је у великој мери из идеалних склоности сеоске душе, из љубави ка земљи, из љубави к наслеђу предака и из љубави к слободи и независности.

Живот у граду васпитава људе за прилагођавање и потчињеност.

Непокиварени чески сељак није волео да се запосли у индустрији „под командом“, нити је волео чиниошћу или војничку каријеру где је човек целог дана у канцеларији „као у затвору“.

Одвратност сељака од спутаног живота је идеална морална особина, то је најповољнији услов за духовни напредак села. Други повољан услов за просветни напредак села је сељачка љубав к деци.

Сељак се са пожртвовањем стара за своју децу. Сељак, који подиже шуму, свесан је тога, да сам не може уживати плод свога труда, ипак ради — за своју децу.

Ни образовани рођаци у граду немају у себи такве силе самоодрицања као рођаци на селу, који се у крајњој мери одричу уживања и користи у корист своје деце.

На томе општом осећају љубави сељакове за децу може се саградити и дубље социјално осећање сељаково, сеоски алтруизам.

Патријалхални однос сељака према слугама у тој нас вери само утврђује. Однос сељака-гајда према послузи заиста је више социјалан него ли однос фабриканта према раднику. У сеоској породици, која није покварена новодобном материјалистичком цивилизацијом, слуга је као члан породице.

Осећајни живот сељаков није до душе тако сложен као грађанинов, сељак има мање повода, који утичу на осећај, али су му управо зато осећаји јаснији, дубљи, стаљиви и стварнији.

Селџаков осећај није тако мек и нежан као грађанинов; селџака се дотичу само јаке појаве, лако схватљиви осећаји. Селџаков осећај покрећу величанствене појаве живота: сама природа и њена стварања моћно му верски узбуђују душу. Исто ју тако снажно узбуђује друга велика животна појава, смрт.

Пошто је интелектуално неразвијен селџанин је прилично далеко од схватања закона природних појава; стога је и тако одан вери.

Лично је живо зузвет вечним животом земље, који се обнавља сваке године; с тога га тако јако поражава противстав вечни живот у природи: људска смрт.

Стадно му је пред очима лик бесмртне природе, отуда има силан смисао за живот и моћан нагон за самоодржање што му диктује веру у Бога и у загробни живот.

Оданост вери, душевна сила, је елеменат, који условљава селџаков живот.

Нихилизам оповргавање свега, убица је живота, вера у вечни живот је творца живота.

У селџаковој оданости вери лежи моћан, погодан душевни услов за просвету села.

Они што шире просвету на селу треба да се старају, да се створе повољни материјални предуслови за просветни напредак — и за повољна места за просветни подухвату — те да управе добре склоности селџачке душе одговарајућој срси.

У верском одгајавању неха се старају, да вера не постане селџачин непријатељ: да се не извргне у сујеверје, да у селџку не убија жељу за разумним знањем, за науком, те да се и вера не спусти до страсти, фанатизма. Људи, који су заслепљени верском страху, могу да имају непромишљене поступке, штетне и у опрци с учењем оснивача хришћанства. Верске појмове и функције наслеђује селџак понајвише од својих предака а несмотрену критику људских појмова и верских функција селџак често схвата као омаловажавање своје личности и као непоштовање онога, о чему су се његови претци саживели и што су створили под утицајем цркве Необазарица, једнострана критика рационализма изазива у селџака одвратност.*

A. G. J.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О берби грођа.

Особине и одлике вина зависе поглавито од грођа од којега је оно справљено. Како је грођа тако ће бити и вино; од рђавог грођа не може се справити добро вино и обратно.

Какова грођа за једну исту сорту и за један исти виноградар односно место, на коме се лоза гаји, зависе поглавито од степена зрелости.

Грођаје у току сазревања пролази кроз ране про-

мене и спољне и унутарње док најзад од зеленог зрна пуног горчине и спорине не постане обојено зрно пуно сласти и мириса.

Најпре је грођанар зрно тврдо са великом количином киселине; затим почиње мекшати и бојити се, шарати, и тада се количина шећера у њему повећава, а количина киселине смањује и најзад достиже своју природну величину и нагомиланање шећера у њему застане, а киселина се мало мења. Онда се каже да је грођаје потпуно зрело и онда га треба брати, ако се од њега добро вино хоће да направи.

У хладнијим, севернијим пределима, као што је то код нас на пример Словеначка грођаје мало теже сазрева јер јесен и хладно време раније почиње, те га, да не би вино остало, како то Словенци кажу реско, треба брати што зрелије. Међутим у топлијим, јужнијим крајевима као што је то Јужна Србија и Далмација грођаје изгуби при зрелу и сувише киселине, те га, да не би вино остало тупо, треба мало раније брати.

Али ако се у опште хоће добити јако вино са највећом могућом количином алкохола, боље је брати грођаје кад је потпуно зрело, па макар се кљуку и додало нешто киселине (ванске) да би се одржала потребна хармонија између шећера и киселине.

Виноградар познате да је грођаје зрело по спољњем изгледу грозда, по боји зрна, по укусу итд. Међутим у томе се по који пут он може и преварити, јер и чула којима он то цени често пута варију. За то је много боље оценити степен зрелости онако како је то наука прописала, помоћу нарочитих справа, које се зову широмери.

Има две врсте широмера, који су код нас у употреби: један је француски Салерони, а други је Клостернајбурски, Бабов широмер. Првим широмером се одређује густина шире (односно тежина шећера у литру шире) па се према густини одређује и количина шећера у шире, а други одмах показује количину шећера у шире (у процентима). И језан и други су добри и сва је разлика у томе што један показује посредно а други непосредно количину шећера у шире. Могу се најбоље набавити преко Српског Пољопривредног Друштва.

Да се испита да ли је грођаје добро сазрело и када га треба брати треба овако урадити: набрати 3—4 кгр. грођа са неколико чокота у винограду, па га онда ручком изгњечити, сок процедити кроз мараму, па га процеђеног сипати у једну поширу стаклену цев, која се заједно са широмером мора набавити. У тако спремљену шире завући широмер и пусти га да плива; затим прочитати и забележити проценат шећера, па онда извршити поправку према температури шире.

Пре него што ће се почети берба винограда треба три или четири пута а у размацима од два дана да тако измери густину шире, односно да у њој одреди проценат шећера. Чим буде утврдио да се количина шећера у шире не мења, може приступити брању грођа.

Нарочиту пажњу треба обратити на бербу белог грођа, од кога се справља бело вино. Бело грођаје треба свагда оставити дуже времена на чокоту него ли црно, те да би што боље сазрело и прозрело што финије

* Овај је чланак превод рађен по књижци „Osveta vepkova“ од А. Матука, која је изашла у издању Ческог Министарства Земљорадње. У основи се може применити и на наше сеоске приваје.

вино. Последњи ред белица на кожури, који се наслања непосредно на месо зрна, садржи мирисне материје. Ове се материје, кад шира преваре са коминном, растварају и доприносе каквоћи вина. Како шира од белог грожда не преваре заједно са коминном, кад се од белог грожда прави бело вино, то се и те мирисне материје заједно са кожурама избацују. Ако ли се пак бело грожде остави дуже времена на чокуто, да тако рећи презри, не само што ће се добити у шећеру него ће се и те мирисне материје из белица на кожури, која се тада јако размекша, прећи разлити у месо, па из њега и у ширу, те ће се онда добити и јача и фињаја бела вина.

Поменимо најзад да је врло корисно да се приликом брана грожда издвајају труса и буђана зрна; то је истина један мало заматан посао, али се с обзиром на утицај буђавог и трулог грожда на каквоћу и постојаност вина многоструко исплаћује. Најзад поменимо и то да само здраво и чисто, земљом неиспрљано грожде може дати добро и исправно вино.

Како се налазимо у винској кризи, и како се вина све теже и теже продају на страним тржиштима услед велике конкуренције, то треба производити само вина најбоље каквоћи, јер ће се само таква вина моћи лако продати. А каквоћа вина зависи на првом месту од каквоће сировине, то јест од грожда, од кога се вино справља; каквоћа пак грожда зависи много од времена, бербе и од начина на који се она обави.

Белешке

Да се униште жуцине — голаћи. Растурити по земљи где се гаје биљке на које голаћи нападају или по лишћу тих биљака просејан пенео или негашен креч. То се најбоље може постићи употребом запрашивача за запрашивање винограда противу оидијума. При запрашивању гледати нарочито да са доња страна листа добро заправиш. За уништавање голаћи на детелини обично се примењују негашен креч, који се руком, на сачму, растура.

Како се змије могу уништити? Змије се могу уништити, тамо где се појављују најбоље помоћу јајца, који је њихов смртни непријатељ. Наћи једног или више јајева и донети их тамо где има змија, па ће се они постарати да их убрзо истребе.

Може се применити још и један други начин. Метнути у близини места где се змије појављују један суд с млеком. Змије су на млеко јако лакоме, те ће убрзо наћи на суд. Врећати с времена на време и кад се појаве просто их премлатити каквим штапом.

Записник

XXIII редовне седнице Управног Одбора државе на дан 22 јуна 1923. г. у дому Архивског у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Душан Ђатић, Софроније Партовић и Светислав Пешић.

Као гости присуствовали су г. г. Тодор Радичић и Богдан Јањић редовни чланови.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележко секретар: Милан Л. Анастасјевић.

Пре преласка на дневни ред председник саопштава, да је Српско Пољопривредно Друштво раније имало свога представника у Пољопривредном Савету, кога је представљао пок. Љуба Новаквић. Пошто је његовом смрти ово место упуришено, моли да се за ово место изабере друго лице. — Одбор је одређо за члана Пољопривредног Савета свог председника г. Пају Т. Тодоровића.

I.

Прочитани су и усвојени, са мањим допунама, записници XXI. и XXII. редовне седнице.

II.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора по предметима:

Бр. 4939. — које је Управи Одбор усвојио;

Бр. 4947. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да оду у Нови Сад прегледају попуњене ветрољаче и поднесу вештај чланови Управе г. г. Душан Ђатић и Светислав Пешић и да се у исто време распштају о муљачима и пресажу за грожде.

Бр. 4902. — Усвојено мишљење и одлучено: да се одкупе попуњене сечке за рену по попуњеној цени.

III.

Прочитан је извештај о стању багајнице друштвене за месец мај т. г. — Сдбор је прочитани вештај пријмо знању.

IV.

Прочитана су саопштења по предметима.

Бр. 4910 г. др. Андре Вршића на одлуку од 15. т. м. који моли, да се ова његова молба узме понова у претрес. — Одбор је одлучио: да остаје при ранијој одлуци;

Бр. 4943. извештај члана Управе г. Виће Т. Радонановића да ће одсуствовати месец дана и да му треба одредити замену у Набављачком Одбору — Пријемно знању и одлучено: да га у Набављачком Одбору до повратка заступа члан Управе г. Светислав Пешић.

V.

Настављено је читање пројекта нових правила друштвених Прочитани су сви чланови почев од 28. па закључно до 51. члана. Одлучено: да се приме сви чланови изузев члана: 31. и 38. који да се врате Одбору за измену Правала, да их детаљније проучи и поднесе идучој седници нову стилизацију, када дојети коначну одуку о пријему правала са назначењем у колико ће се примерака уста штампати?

За овај је седница одлучена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

ЖИТО.

Србија	Војводина	Праз
пшеница	дн.	дн.
345—355	355—360	460—
јечам	265—275	268—
овас	240—250	330—
кукуруз	285—295	375—

Беч

Беч	Аргентина
пшеница	дн.
416.50	300—
раж	—
370.50	—
јечам	225—
344.50	250—
овас	285.50
285.50	275—
кукуруз	258.50

СТОКА.

Савље.

Београд: 100—120 кгр, 19.50—20 дна, преко 130 кгр. 20—21.50 дна, преко 180 кгр. 23 дна. Мишље 21—24 дна — франко станица у Бангу и Србији. У околини Суботини 1 дна по кгр. скупље.

Зарез: Месе беле 25—27 дни, баниске и босанске полудебеле 20—22 дни. кгр. франко вагон станица.

Праз: Месе свиње 12—13,50 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере, заклане 15—17 ч. с. кр. 1 кгр. Дависа и домаћа назима 13—14 ч. с. кр. 1 кгр. Дависе кризе 9—11 ч. с. кр. 1 килограм, холандске кризе 11—12 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене доселом свиња скочиле су за 1500—1700 кр. а меслатин за 1000—2000 кр. по килограму. — Продавање су дебеле свиње 1. врста 25—26.000 круна, средње тежине 24—26.000 круна. Меснате свиње 26—30.000 круна 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лаве свиње 7.300—7.800, средње 7.600—8.000, тежак 7.400—8.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Говедо и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—14, средњи 7—9,50, лифрантски 5—6 дни. кгр. жива мера по сажмовима. Овце 5—7 динара кгр. жива мера по станицама.

Зарез: Угојени волови и бикови 12—15, средњи 9—11, лифрантски 7—8 дни. килограм жива мера по сажмовима. Овце 5—6 дни. кгр. жива мера по станицама.

Праз: Волови и јунице наше бољи 6,50—7,50, лошији 5,25—6,50, слабови и краве бољи 6—8, лошији 5,25—8 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене су скочиле за 1000 кр. Нотирани су: волови I врста 11.50—17.000 круна, II врста 12,5—14.300 круна, III врста 11—12.400 кр., краве 11—12.400 круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продавање су волова прва врста 4.300—5.000, средња 3.000—3.200, амшија 2.000—2.900, бикови 2.500—2.800, краве боље 3.500—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Солун: Волови и краве 7, бикови 7, телад и јунак 7, овкови 8, козе и јарци 7,50, јагнад 9, јарад 8 драхма 1 ова живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 33—34, сланина 25—30, суво месо 28—30, шунка димљене 50—60, салама 85—90 дни. кгр. из велико.

Милано: Сланина 9, маст 10, америчка сланина 7,20, америчка маст 7,60 лира килограм.

Живина и јаја.

Живина: Цене су у иностранству мало попустиле. У Милану се плаћа 10—10,50 лира кгр. У земљи је цена 22 динара од комада, а преко 22—23 дни. кгр.

Јаја: Ситуација је на страни непромењена. Има изгледа да ће се за 8—10 дана побољшати. У земљи на страни цене су без промене. У Савезији се плаћа 2 дни. комад, у Војводини 1,80—1,85, у Србији 1,85—1,90 динара комад.

Воће и пиће.

Супе иконе данашње су цене:

Гарнитурa динара 4—

Дин.	70/75	80/85	95/100	110/120
	7/30	5/20	3/90	3/05

Франко вагон паритет Ваљева.

Из Београдској Бери нуђено је прошле недеље шљива гарнитурa Клевак за октобар по 390, а тражна је по 375. Шљива 80—85 франко шпел Забржек за октобар нуђена је по 550, тражна по 525. Шљива гарнитурa франко шпел Забржек нуђена је по 400, тражна по 390 динара.

Пажња виноградарима!

У 34, 36, и 38. броју „Тежака“, а у огласу „Пажња виноградарима“ стоји од речи до речи ово:

„Савршенство ових прскалица, које трају до 10 година без оправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију“.

Кућа „Верморел“, писмом својим од 12. септембра тек. године,

испратила ово штеђење у погледу шрајана прскалица, на поред осталог вели:

„Тако исто, ми смо слободни да вам скренемо пажњу, да наше прскалице, кад се добро чувају, много нише трају, но што сте ви у огласу навели. Доновено нама је да оправљамо и таквих, које су биле у употреби 35 и 40 година, и пошто смо их оправали, нису нам више дошле! Ви би, дакле, могли да намените наш оглас у овом смислу“.

Према овоме, дакле, шрајане прскалица „Верморел“, ако се добро чувају, ипак просечно 35—40 година, а не само до 10 година, како је у поменутом огласу наведено.

Малим Виноградаре да нево преме к знању, и да се при одлучивању: коју прскалицу за свој виноград да узму?, — да се реше једвако за „Верморел“ прскалицу, која је најсавршенија, а у исто време и најјефтинија.

Генерални Заступник иконе „Верморел“:

Драгомир Ж. Стојановић,

Обилаћен венац број 12.

1—2

На знање.

Стављам којима високо-поштовани муштеријама као и осталим интереситима за Виноградарство, да сам се „преселио“ из Беочина у Петроварадин, где сам већ прошле године основао „Нове лозне расаднике“, у којима сам ове године произвео посебно коначну оживљених „Ловних-Калемова“ оживљених садница амер. лозе као и у мањој коначни Воћних Калемова и Дивљака.

Ценовици на захтев бесалатно.

Јанко Шариф,

1—1

виноградско-воћарски стручњак
Петроварадин-Мајур (Срем).

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле*; што шалитру без икаквог посредника продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopsteg 146, London E. C. 2.) и захваљујући врло повољним трговинским комбинацијама око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 3—5

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преносу друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједињено
за цео годину.

За С. П. Друштво власника, председник, в. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојић

Број 41.

БЕОГРАД, 14. ОКТОБРА 1923 године.

Година L.

Задруге за заједничку употребу справа и машина и репарације

1. Итентивирање пољопривредне производње по- моћу задруга и репарације.

Прва и највећа важност разних земљорадничких задруга лежи у томе, што оне служе привреди својих чланова и потпوماжу пољопривредну производњу. Решавајући на најповољнији начин по земљораднике питање земљорадничког кредита и штедње, трговине материјалних потреба и земљорадничких производа, и пољопривредне индустрије, иду земљорадничке задруге за тим, да проведу индустријализацију и комерцијализацију пољопривреде на кооперативној основи. И својим радом помажу оне било посредно било непосредно било на оба ова начина заједно пољопривредну производњу. У групу задруга, које непосредно помажу производњу спадају и **машинске задруге** (задруге за заједничку набавку и заједничку употребу пољопривредних справа и машина), с којима ћу се ја овде мало поближе и у вези с репарацијама позабавити.

Шта су то машинске задруге и у чему лежи њихова важност за пољопривредну производњу? Пре одговора на то питање бацимо летијачно поглед на нашу пољопривреду.

У привредном погледу наша је краљевина **аграрна земља**. Пољопривреда нам је главни извор привредни и за дуго времена ће то и остати; њом се занима око 85%, становништва. Она је дакле главно поље наше народне делатности и од њеног напретка зависи у главном целокупни наш привредни а потом и културни напредак. Данашње пак стање наше пољопривреде односно пољопривредне производње **не може** нас никакo задовољити, јер је она још далеко испод онога, што би могла да буде и што ће се без сумње смисленим енергичним радом и настојањем постићи. Доста је споменути, да данас неке напредне земље, у којима међутим природни услови нису ништа бољи него код нас или чак и неповољнији, имају до два пута (а и више) веће приносе са 1 ха. него ми. То значи, да су код нас савремени начини рада у пољопривреди заступљени у сразмерно малој мери; ради се још мање — више слабо

и споро, а у неким крајевима најпримитивније. Ту дакле треба брзо и на све могуће начине тражити побољшање. С друге стране наша је земља малопоседничка. Маса произвођача је дакле мали поседник.

Машинске задруге јесу удружења земљорадника, којима је задатак да заједнички набаве и употребљавају разне пољопривредне справе и машине као: сејалице, косилице, вршаке гарнитуре, тракторе и т. д. а у циљу, да лакше, брже и боље сврше разне пољске послове. И надмоћност великих поседа пред малим и средњим, која се састојала у могућности лакше, брже, итентивирање обраде земљишта и свршавања разноврсних пољских послова помоћу справа и машина, даје се данас делимично — а у будуће сасвим — надокнадити удруживањем земљорадника у машинске задруге. И управо важност ових задруга и лежи у томе, да се помоћу њих могу с успехом да уводе савременији и јефтинији начини рада у целокупној пољској привреди, а не да то као досада остане привилегија неколицине. Неоспорно је, да се машинским задругама може брзо и доста лако увести, управо популаризати, примена справа и машина при свршавању разноликих послова у пољопривреди код малих поседника. У многим напреднијим земљама показале су машинске задруге вредне успехе. Оне су омогућиле и сиромашнијим пољопривредницима употребу разних машина у земљорадњи позајмљивијим или ове уз наплату становите таксе, ујма. Овај ујам пак служи за накнаду трошкова, спојених с употребом машина, за редовиту амортизацију машина и за фонд, који служи за потребне оправке, репарације и набавку нових машина и евентуално друге фондове, за задружни дом, чиновнике и т. д. И према свему овоме одређује се и висина ујма. — Ми знамо, да има и, пр. доста муњивих људи, који имају вршаку гарнитуру за вршиду свога жита и жита околих поседника. Ови раде много и — ма да наплаћују вељке суме тако, да им се гарнитура за неколике године амортизира — никада (за време сезоне) готово нису без посла. Зар се не би земљорадници могли сложити у задругу на набавити сами вршалицу, неколико косачица, жетелица, па и трактор (где је земљиште арондирано и теренски погодно за такву обраду)?

Код нас има једва око 30 машинских задруга (3 у Србији, остало у Словеначкој). У другим напреднијим земљама има их већ одавна и много. У Чехоској је н. пр. 1915. год. било око 200 машинских задруга. Интересантан је факат, да број њихов тако опада и то у главном стога, што су извршиле свој главни задатак: показале су земљораднику велику корист од употребе пољопривредних справа и машина, односно упутиле су га на важност и корист рационалнијег и бржег рада, који се помоћу њих може постићи и научиле га да то у што већој мери чини. Он ће после тога или помоћу задруге или напосам сам за себе наставити са њиховом употребом, јер се тешко одрећи оне предности, коју даје пољопривреди паметна примена справа и машина. Крајем 1920. године било је у Чехословачкој око 140 машинских задруга.

Оснивање и ширење машинских задруга доста је тешко и скопчано с прилично великим ризицом, а и ња успешан рад у њима тражи се доста предуслова. Тешкоће код ових задруга биле би у следећем: код набавке већих машина и справа потребан је велики капитал; при употреби сваки би члан хтео први да добије машину; на справе и машине се обично слабо пазе, не чувају се и задругари не поступају с њима као са својом имовином — што фактично јесу — него као са неком туђом и непредном ствари. Значај ових задруга јесте такав, да не трпи већи еластичитет у броју чланова; он зависи од тога, колико рецимо код вршаће гарнитуре чланови имају жита за вршадбу и незишто се може повишевати, јер се капацитет машине и број радних дана такође не може да повиси; исто тако не може се смањивати број чланова јер се тим знатно повисује јединична ради. Играју ту важну улогу текоће добри путеви, мостови и прелази, а ти су код нас местимично у врло бедном стању. Немамо довољно мајстора, који би анализирали машине оправљати а оправке су често потребне и т. д. — Као и у сваком послу треба и овде све прилике добро проучити и истом када видимо да има добрих услова ва одстанак у успешан рад задруге, приступићемо њеном оснивању. А гдегод има услова за ове задруге, треба их ширити, јер оне служе као одличан помагач у раду око подизања пољопривреде. Зато тражење услова, стварање њихово као и само оснивање тих задруга, мислим да треба да свада у круг рада и важних задатака свих раденика око нашег пољопривредног напретка, а нарочито државних економија који и својим позивом томе првенствено служе. — Ради свога инструкторског рада и значаја као и ради тешкоћа (које смо напред побројали), с којима имају да се боре, заслужују ове задруге и највећу пажњу званичних државних фактора.

2. Какве везе имају репарације са задругама за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа и машина?

Србија и Црна Гора имају, да за обнову ратом уништене своје пољопривреде, а на име ратне штете, приваде од Немачке велики број напредних пољопривредног алата, пољопривредних справа и машина. Тако је до маја месеца ове године било примљено односно

предвиђено да се прими око 600 комада косачица, 600 жетелица међу којима је 50 величница, 450 комада вршаћих гарнитура парних и моторних разне јачине, 250 трактора. Сем тога предузети су односно предузеће се кораци, да се у земљу унесе још по више хиљада комада жетелица, косачица, тријера, вршлица (ручних, вилгова-гелова, парних и моторних), а и посебно број трактора.

Употреба пак приједених већих справа и машина, нарочито у почетку вршаћих гарнитура, наћи ће без сумње своју најбољу и за шире масе најкориснију примену помоћу задруга. Н. пр. вршаћа гарнитура, трактор, жетелица, дана појединцима, служиле им за њихово лично богаћење, а дотле ће интереси многих других а њихова привреда много да трпе. Деду ли се пак ове машине задругама, служиле се њима, уз наплату малог износа (таксе, ујма) потребног за одржавање у добром стању и амортизацију машине, велики број земљорадника. Тим ће и ширење масе осетити праву благодет од репарација и даће им се боља прилика, да и оне живље суделују у пољопривредном напретку. — И у колико још нема специјалних машинских задруга и у колико се оне не могу сада да створе, најбоље је, мислим, дати ове пољопривредне справе и машине већ постојећим земљорадничким задругама без обзира на врсту, ако иначе имају услове и потребу за њих. У истом смеру може се радити и са Пољопривредним друштвима и подружницама.

У последње време чули су се гласови, који, некад и на неспретан начин, тврде да смо до сада добивени контингентима коња од побеђених држава потпуно замишени, а да место њих треба враћати унос пољопривредног алата, справа, машина. Врло је вероватно, да се осећа много већа потреба за уношењем у земљу што веће количине различитог пољопривредног алата, справа, машина него за даљим увлачењем стоке, нарочито коња; ово тим пре — не узимајући наравно у обзир питање о раси и извидителу домаћих животиња заједно са питањем њихове опоравке —, пошто се животински кадар сам по себи стално обнавља и повећава, а онај материјал за обраду земље и извођење осталих послова стално се тропи; и како нема за њега у земљи фабрика, а и земљорадници су осиромашили — слабо односно ничим се надокнађује. — Ако се дакле приступи замени, за коју постоји расположење и код наших одговорних фактора, тим би се још знатно повећао број т. зв. мртвог инвентара, потребног у пољопривреди. Ово би могло добро послужити лакшем и бржем увођењу рационалнијег рада не само у Србији и Црној Гори него и у другим крајевима нашим а нарочито у онима са заосталом пољопривредом (као што су Босна, Дина). А кад би се томе довољно пажње посветило, сигурно би се нашло начина, да се веће пољопривредне справе и машине унесу и у те крајеве и то првенствено помоћу задруга. Ово би веома много допринело, да се и тамо уведу напредни начини рада и да се сведе на минимум њихова, а државу данас тако осетљива и доста често, пасивност. — На овај начин би се и нашој, за сада прилично анемичној, колонизацији могле учинити лепе услуге.

Сада настаје питање: на који начин да дођу удружени пољопривредни и до већих пољопривредних справа и машина, које добијамо из Немачке.

У првом реду држава би требала да даје већ постојећим удружењима малих пољопривредника (разним земљорадничким задругама и пољопривредним друштвима — подружницама) веће справе и машине — разуме се уз наплату — које су добијене на рачун репарација. Не знам у колико је то досада код нас рађено и да ли постоји тенденција да се тако ради. Била би велика штета, ако се не нађе начина да се употребе ових справа и машина реши на колективној основи, јер је она — како смо напред изложили — за широке масе, а по то и за државу, најкориснија. Ово би била иницијатива одово.

Други начин била би иницијатива одово. Сами највеће земљорадници, који имају пресуде за ратну штету требали би се сложити да заједнички на колективној (најбоље задругној) основи реализују те пресуде на начин, да га њих набаве веће пољопривредне справе и машине за заједничку употребу. И не само чисто пољопривредне справе, него и пољопривредно-индустријске и шумско-индустријске машинерије као што су н. пр. млинови, машинерије за фабрику шпирита, прераду млека, воћа итд., за елеваторе, мале пољске и шумске железнице итд. могле би се на овај начин лако и размерно најјефтиније набавити и одлично употребити у одговарајућим типовима задруга и других пољопривредних удружења.

Немачка би била у стању да ово све лако изврши и ми бисмо све то могло добити и веома корисно употребити. Само да смо још у срећном положају као неке веома напредне земље, па да имамо тако задругно савне земљораднике — произвођаче, да је тај елемент довољно пољопривредно и уопште привредно школван (као н. пр. дански, чешки), да имамо довољно спремих стручних радника и да нам је пољопривреда, како би требало, индустријализована. — Но ако не у свим, а оно ипак у неким смеровима можемо успети и то треба искористити. — Може се замислити шта би то значило за нашу земљу, кад би се они силни милиони на име репарација и од пресуда реализовали на овај начин. Нама се сада пружила прилика, какве бисмо имали и какву ћемо тешко добити, да на размерно лак начин довучемо у земљу огромне количине т. зв. мртвог инвентара и сад се само треба постарати, да га што скорје за широке слојеве и тиме за целу земљу употребимо. А то би се, чини ми се, дало постићи на начин, који сам у овом чланку изнесо.

Познато је, колико су земљорадници претрпели штете кад су за пресуде ратне штете куповали на аукцији разне пољопривредне справе; било је много случајева да су 300—500⁰, плаћали за справе више, него су оне биле вредне. У последње време читали смо такође, да су се јавила спекуланти, који народ нарају и уапмају му пресуде за 15—20⁰, од њихове номиналне и стварне вредности (за пресуду од 1000 дин. плаћали су само по 150—200 дин.). И из овога се види, да у овом питању треба наћи што пре повољно решење.

Б. Петковић.

ИЗ МЛЕКАРСТВА.

Влашки сир.

На Влашки-планини, недалеко од Травника, где се налазе пространи pašњаци за летовање оваца, производи се још од старина познати влашки сир.

Влашки-планина почиње се уздицати одмах на северној страни Травника, па иде валовито на више, образујући једну пространу висораван. Највећа је глацица „Влашка Громила“, висока 1919 метара. Ова висораван обухвата преко 21.000 хектара, од чега су по процени 10.000 оранице и ливаде приватних поседника, а остатак је шума, већином испасишта. Вегетација је на Влашки-планини бујна, слична оној на Алпима, а и траве су већином делом алпске. На води нема оскудице, као што је то случај код наших планинских испаша. На северном и источном обронку осим поточића Беле и Угара има неколико врела као Краљича-вода, Мујиначка-вода, Пречојка-вода, Мокри-до, Мали-Сандић, Влашка Громила, Велики Сандић и др.

Као што се из горњег види, овде су дати сви услови за рационално сточарство. Крај добрих pašњака и овца је врло доброг соја, која млеком, месом и вуном надмашује оне стране пасмине, као Хорденка (мелез молдавске виторге ове и енглеске хемширске) и Каракул, које је прашња управа уважала у Босну у Херцеговину ради побољшања домаће пасмине. Осим тога она је издржљивија, јер се је већ аклиматизирала.

Али и крај свију природних богатости, на врлоће Влашки ове и велике тражње њезвиных производа, ипак је ова грана привреде заостала и није ни далеко на оном степену, на којем би требала да буде. Ту се пружа једно велико поље рада за сточарске и млекарске стручњаке, да је подигну на достојну висину, јер би од тога имали успеха привредници не само травничког среза, него и сви околни крајеви.

Ми ћемо овде сада навести начин, како се тај сир производи и донећемо уједно мишљење двојице немачких млекарских специјалиста о њему.

Одмах се мора приметити, да је велика разлика између влашкиг и травничког сира. Овде ћемо описати како се прави влашки сир, јер је само то прави влашки масни сир, а оно друго су само његове имитације, па села око Влашића.

Влашки сир је познат не само по целој Босни и Херцеговини, него пре рата слат је чак у Словенију, где су од њега правили мени сир, који је кашње слат у свет у качицама од 5 кг под именов „Литавског“ (Литтауер). Његова производња сада изамина годишње по прилици седам вагона.

На Влашки се сир произиаша од почетка месеца маја, па до половине октобра, вех према томе да ли има на планини снега или не. Сир се посве једноставно. Овце се музу сваки дан најутра око 5, а после подне око 4 сата. Чобани помузу овце, а стопанцие још онако топло млеко процеде, салнују у каше и одмах салнују куповном мајом. Маје се узме кашика и по ва 50 литара млека. Ако је топло време, млеко се усира за један и по сат, ако је хладно траје и дуље. Кад се млеко добро

згусне, стопаница га пререже на крст у кади дугачким дрвеним ножем, како је каца дубока. Кад сурутка почне скакати на врх каце, сир је надошао и ваља га процедити. Из каце се стави сир у кесе од густог белог платна, ове се обесе на мотку, а испод њих се стави дрвени олуј у који се цеди сурутка. Добро ошећен сир се у кесама снажно притегне канафом тако, да груде сира добију округло облик. Док се друго млеко помузе већ се сир од првога реже у кришке и то тако, да од једне кесе од 2 оге буде 6 кришки, које се поређају у кади. На сваки ред сира узму се две прегршти соли. На пуњу кацу стави се данце (даска округла као што је каца), а на ово камен тежак по прилици 20 ога, да из сира што боље сурутку исцеди. С овим је једна по једна каца готова. Ако се пре не распрода, сир остаје на Влашићу до коца септембра. Обично се прави влашки сир производи само од читавог млека, које се не грије. У јесен, кад су паше боље и сир је маснији, На Влашићу буде годишње око 12.000 оваца на пашу. У мају и јуну се може добити од 500 литара млека 100 кг сира, касније кад је боља паша, па је и млеко гушће, од 300 литара млека 100 кг сира. Једна овца на Влашићу може дати 6—7 ога, а по селима, јербо је боља паша и преко 10 ога сира годишње. На Влашић планину догоне се овеце из травничког, варцарског, прозорског и скопљанског среза. Каце за сир праве се у селу Караули.

Као што се из овога види начин производње влашки сира посеје је примитиван, што ми је дало повода, да се обратим на тадање прве немачке стручњаци (пре 15 година) и њих замолим за мишљење о квалитету влашки сира, те да ли би се и шта могло поправити у томе погледу. Мустре влашки сира узете су од просечне робе са сарајевске Баш-чаршије и тако послате 1906. год. скупа са горњим описом производње сира г. Др. Бурстеру, шефу млекарског хемијског завода у Мемингену (Баварска) и Др. Х. Хефту, управнику млекарског хемијског завода у Килу (Пруска).

Мишљење г. др. Бурстера о влашки сиром било је следеће:

„Истраживањем влашки сира показало се је, да садржи: суве материје 51,87%, масти у сиром 24,75%, а у сувој материји има масти 47,75%. Према томе сир је дакле врло масан, али ја сам га, судећи по укусу, држао још за маснијег, него што се је тачнијим истраживањем констатовало. То долази одатле, што је маст у овчјем млеку мекша него у кравијем, па зато имаде и маснији укус. Питате ме, би ли требало шта изменити на самом начину произвођања сира. Туде би се, како ствари код Вас стоје, дало мало шта поправити. На планинама нема нигде особито добро уређених сирарница, а особито онде не, где је сељак сам и сирар. При томе ваља још узети у обзир и малу количину млека, чија се прерада са скупним справама не би никак о исплатила. Заједнички млекар, где би се млеко равних поседника морало сваки пут свеже доносити, па да се онде од једном сво усире, што би економску прераду исплатило, биће сигурно тешко и код вас основати. У осталом, што се тиче укуса сира, томе се клањам! При тако малим количинама млека, коју даје сразмерно велико стадо оваца, ја би пустио

сељаке, да раде онако, како су и до сада радили. Та влашки сир има у себи нешто особитога, ради чега ће као босански специјалитет сигурно увек наћи купаца! Кад би ја пак имао нешто да препоручим, било би само, да се влашки сир даде пријазнији облик, како би пристао и на отменју трезву. Ја би огледао влашки сир, онако исто као путер, прешати у округле плочице, које би се могле и украсити. И у малопродаји би далеко боље пролазило, него кад се онако у комадима вади из каце. Ја држим, да не би било тешко зрео сир у каци просовањем изгледнијим учинити“.

Г. др. Х. Хефт изразио је се овако о влашки сиром:

„Мирије и укус сира су разни стручњаци као добар пронашл, према код сличних сирова од кравијег млека у Немачкој постоје разликe из лако разумљивих разлога. И са осталим сазнањем сира потпуно смо задовољни. По ономе, што се до данас знаде о саставу овчјег млека, држао сам, да ће овај сир бити маснији, него што је то анализа показала, како апсолутно, тако и у сразмери према осталим сувим састојцима. Према томе би се могло скоро утврдити, да се досадашњим начином прављења влашки сира, губи врло много масти са сурутком, која од сира отјече. Да ли је ова моја претпоставка тачна, нисам могао наравним утврдити истраживањем сира“.

Као што се види из ових оцена двојице од нај-приватнијих млекарских стручњака у Немачкој, ми имамо на Влашић планини проволасни материјал, само га треба са незнатном нашом помоћи још мало дотерати, односно изгледнијим начинити. Овим би се питање требало да позабаве наши познати стручњаци.

* * *

Овом приликом не могу, а да не споменем и једно хвале вредно приватно и оригинално предузеће за прераду сира на Влашић планини. — Ове године је наиме дошао на Влашић-планину г. Тодор Николић из Костуре у Србији, где израђује качкавал сир, ради чега је од околних сељака узео под закуп око 1000 глава оваца. Осим тога купује г. Николић од произвођача на Влашићу фришки сир, па и од њега израђује качкавал, који је врло добро успео.

20. септембра 1923.

Сарајево.

Љубомир Стјепановић.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Минорна

Порекло. Највероватније порекло ове расе јесте осурвце крај Шпаније у Средоземном Мору, чије је име и добила. Почетком 19-ог века ову расу примажу Енглези и Французи, где је усавршена и дат јој данашњи облик. Постоје у главном две одлике: бела и црна (са простом и ружастом креслом) (сл. 1 и 3).

Главне особине. Кресла, лице и подбрадњаци јасно црвене боје. Са стране главе врло велики, лепо бели подушњаци, који ову кокош чине нарочито симпатичном

и лепом. Боја перја црна са зеленим одблеском. Ноге црне. Ношња велика. Јаја крупна.

Петак: кљун јак, дугачак и посавијен, боје затворено рожне или црне. Глава дугачка и широка, украшена великом и јако меснатом креслом, чији предњи крај прелази и на сам кљун до испред поздравља; задњи се

Сл. 1. — Петак са жутом креслом.

крај спушта позади главе. (сл. 3) Кресла је црвена или црвено затворене боје; проста је, са дубоким урезима и великим сулицама, (на броју 4—6). Предњи је део заобљен и без зубаца.

Сл. 3. — Црна Минорка са простом креслом (мушка).

Петак ове расе има највећу и најдешњу креслу, која је увек усправна.

Лице голо, без или са што мање перја, црвено као и кресла. Подушњаци су врло велики (нешто мањи него ли у Шпанолке), округли или у виду бадема; боје кадифасто беле и увек глатки у младости. Подбрадњаци огромни и увек са повеком фалтом; правично меснати, исте боје као и кресла. Врат снажан са обилном а сјајном гривом.

Тело, нарочито с предње стране, широко постепено се сужавајући ка репу. Леђна линија приметно у навад укошена. Прса развијена и испупчена. Крила средње

Сл. 2. — Бела Минорка са ружастом креслом (мушка)

Сл. 2. — Бела Минорка са ружастом креслом (женка).

Сл. 4. — Црна Минорка са простом креслом (женка).

величине, доброуз тело прилијена. Реп велики украшен лепим и дугим сировијма. Батаци мускулозни, дуги, обрастли нежним перјем. Ноге средње висине и јаке; боје црне или затворено сиво-плаве боје. Прсти исте боје као и ноге. Нокти црне или рожасте боје.

Перје сасвим црно са металним зеленим одблеском; грива, реп и абјаије нарочито сјајни.

Тежина: $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ кг.

Кокоска се разликује од петла својом пресавијеном креслом (сл. 5.) Тежина 2—3 кг.

Неправилности. Пресавијена кресла у петла, усправна у кокошке, друга боја кресле, лица, подушњака

Сл. 5.

и подбрадњака, сматрају се као велике неправилности. Исто тако: јако обрасло лице, друга боја перја и ногу, које морају увек голе бити.

Особине, способности и мане. Као најбоља особина ове расе јесте способност вратити ношње крупнијих јаја, чија тежина достиже до 83 гр. Годњашна ношња кокошка ове расе износи 160 и може и да пређе преко 200 комада.

Као мане приписује јој се не сасвим укусно месо а затим што је рђава лежила и мати.

Начин гајења. Минорка је пореклом са острва, где се за зиму и снег ретко зна, где цвета лимун и поморанџа. Научена је дакле на топлију климу. Хладноћу, ветрове, као ни сувину влагу не подноси. Тражи бољу исгу, него ли остала живина, а зна се у замену за ту негу добро одужати својом обилном ношњом крупних јаја. Раним извођењем добијамо зимње носље. Воли велико кретање.

Селекција и укрштање. Селекционирање у правцу велике кресле. Ма и најмањи траг албинуама избегавају. Минорка се може врло добро употребити за разумна укрштања са нашим домаћим кокошкарма, у циљу исправке ношње.

Иагда да је ова раса послужила за стварање шпанолске.

Укратко: перје црно са зеленим одсјајем. Кресла, лице, и допури црвени. Подушњаци кудифасто беле боје. Кљуц и ноге црне боје. Добра носља, није рђава за сто. 17. III, 1923. Leipzig.

Д. Ј. Гр.

Нап.: Описи су узети са премивраних грав велике изложбе (National-e) у Лајпцигу (1923). Описе износимо само за најбоље одлике једне расе а за остале ће се по могућству навести само слике.

Д.

Питања и одговори

Питање: Молим да ми се каже зашто на кукурузу, који је ђубрен и дишно поносе, напада нека црна ваз и то почев од метлице па навише и већином 2—3 клипа страдају; дакле остају на сада здравна само доња 2 клипа. На клиповима кукуруза на нељубреном земљишту нема ових ваичица. Шта је овоме узрок и чиме да лечим?

Јован А. Грујаковић,
обувар из Неготина.

Одговор: Црна ваз на кукурузу је *Aphis Maydis Pass.* Мере су: прскање растворима: дуван-екстракта, сапуна, квасаје, дематурираног шпиритуса и петролеум-емиулаијом (1—2 дела на 100 дела воде).

Н. Баранов, асистент.

Белешке

Да се зечевн одбију од воћака. Зечевн као што се зна нападају на воћке, гуле кору при основи дебла и многе воћке услед тога пропадају. Зечевн се могу одбити од воћака на овај начин. Побити око воћака од места на место мале кочиће тако да они стоје над земљом за 10 см. Преко тих кочића затегнути канап и тако цео воћњак оградити. Тако затегнути канап превући (окрећити) рибљим вејтином са једном четкацом. Зечевнма тај мирис од рибљега вејтина не годи, те беже од њега. Превлачење канала рибљим вејтином обављати сваких 6 или 8 недеља. Један литар рибљега вејтина довољан је за превлачење канала, који ограђује читав хектар воћњака. Треба опробати овај начин на видети резултате.

Везивање зелених калемова гумом. Ове године набавио сам $\frac{1}{2}$ кг. гумене жиде да бих наменио досадашњи начин везивања зелених калемова лозе фулом, јер сам сматрао да је везивање гумом практичније нарочито због тога што калемове доцније не треба одвезивати и превезивати због урашћивања у лозу, као код везивања фулом. Климатске прилике у доба зеленог калемовања имале су карактер честих киша са довољно сунчане топлоте. — Како сам се брзо разочарао када сам после неколико дана обišао винограде где је зелено калемовање вршено и везивано гумом, па наипао гумене жиде испуцале, прекинуте, а калемове отпаале. Употребљена гумена жида била је беле боје. Рекосе ми неки калемари који су калемове везивали гуменом жидом боје црвене, да је жилаваја и да мање пуца, нарочито ако се слабије затеже, што ћу идућег пута проверити.

Нека би читаоцима „Тежака“ ово моје искуство било од користи. М.

Дезинфекција штала. Штале, стаје, собе и у опште локалит, у којима је било каквих зараза, и нечистоћа могу се добро дезинфиковати сумпорисањем и то на овај начин. Спремити онолико пута по 50 гр. сумпора колико има кубних метара локал, који хоће да се дезинфикује. Тако одмерену количину сумпора расподелити на неколико де-

дова па сваки део ставити у кавак плехан или гвозден или и земљан суд (или ћерамиду или плочаст камен). Све отворе на шталу, стаји, соби добро запушити и онда запалити сумпор, па не отварати шталу за 24 сата. Шталу или стају треба не само при паљења сумпора добро очистити, него и опрскати водом нарочито п-д таван и зидове, јер се сумпорни гас, који се добија сагоревањем сумпора раствара у тој води те још боље дејствује противу разних шкодаљивих клица. После 24 сата кад је сумпорни гас учинио своје, шталу отворити и проветрити. Добро је де се после те дезинфекције штала још и окречи кречом, јер ће се онда још потпуније очистити.

Г Л А С Н И К.

Предавања о конзервисању воћа и поврћа за зимску оставу. — Српско Пољопривредно Друштво ради извршене програма рада, приредило је више практичних предавања а два таква предавања одржао је у Свилајци и Лозници код Пољопривредних Подружја изасланик Друштва г. Павле С. Петковић, секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Ова предавања држана су по улуствима, изнетим у књижици „Конзервисање воћа и поврћа“ од Др. В. Стојковића.

1. Предавање у Свилајци изведено је на дан 26. августа у згради и дворшћу основне школе од 9—12 часова пре подне.

Тачно у 9 часова председник Пољопривредне Подружје, пензионер г. Димитије Мелентијевић, отворио је поздравним говором предавање, заблагодариши Друштво на указаној пажњи.

Прво је одржан теоријски део предавања а после тога, пошто је предходно било све спремљено као воће, поврће и потребан прибор, отпочето је у школском дворшћу са извођењем практичног дела.

Конзервисано је воће у нарочито херметичко-затвореним теглама и то шљиве, јабуке, крушке, зрели црвени патлиџан и др.

Приликом конзервисања објашњен је сам метод и важност истог.

Ова предавања слушаоци су са највећом пажњом и интересовањем пратили.

На предавању је било око 100 посетилаца и то: чланице Женске Подружје са својом председницом и учитељицама женске радничке школе, чланови подружја са села и то по неки са својим домаћинцама и др. воћа децнијег пољопривредног клуба из С. Црквенца са децом — члановима клуба и тамошњи срески економ г. Богач Петровић са помоћником.

Неки чланови са села, дошли су са удаљених места на 20 километара.

2. Предавање у Лозници одржано је на дан 2. септембра у воћном расаднику среза Јадранског, које је трајало од 3—6 часова по подне.

Теориско и практично предавање изведено је уредно пред сакупљеним слушаоцима и том приликом конзервисане су шљиве, јабуке, крушке, борињаци, црвени патлиџан и паприка. За све врсте осталог воћа и поврћа објашњено је, како се и на који начин конзервише.

Предавање је пратило и слушало преко 100 посетилаца а међу њима су били: председник Подружје г. Добросав Јекевић са члановима ужег одбора округа подринског, председник првостепеног суда, окружни економ г. Јова Радивојевић са среским економима округа подринског, чланице женске подружје и знатан број тамошњих грађана.

Пошто је истог дана било изложба стоке, то је допринело, да ово предавање буде обилно посећено а нарочито, да на њему присуствују и срески економја, који ће таква предавања у будуће и сами приређивати.

Тамошњи срески економ г. Живко Јосиповић, и од своје стране заузео се око припреме и позива слушаоца. Приликом ова предавања продато је око 200 ком. књижица „о конзервисању воћа и поврћа“ — Др. В. Стојковића и било велико интересовање за набавку тегли.

Конзервисање је вршено у нарочитом зато удељеном плеханом казани, које је предавач собом носио.

Стагоје Н. Ђорђић из Вел. Градшћита уписао се за члана помагача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 30 динара. Г. Ђорђић Друштво изјављује овим своју благодарност на пажњи и помоћи коју указује Друштву.

Јавна захвалност. — Одбор за прославу 25-годишњице друштва Привредник изјављује своју дубоку захвалност, свима друштвима, установама и корпорацијама као и свима појединцима, који су ма и најмање допринели, да се прослава Привредничкова рада онако свечано обави на дан 9. септембра о. г.

Нека би трудињаци око Привредника добила тиме још већег полета и снаге у извођењу Привредничких циљева, а многобројни пријатељи Привредничковог рада, нека би се са ревношћу сећали данашње прославе и пожелели да својим присуством увеличају и прославу 50-годишњице.

Пажња виноградарима!

У 34, 36, и 38. броју „Тажика“, а у огласу „Пажња виноградарима“ стоји од речи до речи ово:

„Савршенство ових прскалица, које трају до 10 година без оправке, као и ниска садела цена, искључују сваку конкуренцију“.

Купи „Верморел“, писмом својим од 12. септембра тек. године, испратиће ово шифрено у поштом шпоруња прскалица, на поред осталих ваиа:

„Тако исто, ми смо слободни да вам шифровано пошаљемо, да свие прскалице, кад се добро чувају, много ивице трају, но што сте ви у огласу навели. Даношено нам је да оправљано и таквих, које су биле у употреби 35 и 40 година, и пошто смо их оправали, нису нам ивице дошле! Ви би, дакле, могли да вамените наш оглас у овом смислу“.

Према овоме, дакле, шпоруња прскалица „Верморел“, ако се добро чувају, ивице просечно 35—40 година, а не само до 10 година, како је у поменутом огласу наведено.

Малим Виноградаре да ово време к азиану, и да се при одлучивању: коју прскалицу да свој виноград да уму? — да се реше једино са „Верморел“ прскалицу, која је најсавршенја, а у исто време и најјефтинија.

Генерални Заступник куће „Верморел“:

Драгомир Ж. Стојановић,

Објављен месец број 12.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеви — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17⁰/₁₀ Томасова дрозга — Вапњези душик — Од 12⁰/₁₀ до 15⁰/₁₀ Кајнит — 40⁰/₁₀ Калијева со — 16⁰/₁₀ Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

Претплата се може уједаншут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојиљковић

Број 42.

БЕОГРАД, 21. ОКТОБРА 1923 године.

Година L.

Варедан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основу
чл. 41, 43 и 45 својих Права ила одлуке Управног
Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ва-
редан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у своје
дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила
Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло
свршити првог дана, рад ће се наставити следе-
ћег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољо-
привредног Друштва и изасланици Подружница да
у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Дру-
штва Бр. 7333, 15 октобра 1923. год. у Београду.

Борба против суше^{*)}

Општи појмови и јесења обрада.

А. Општи појмови.

1. Како се објашњава појава суше у нашој држави за
последњих неколико година у ишако јаким сјајениу?

Према подацима климатолога Брикнера који су
проверени и са стране чувеног метеоролога Хана, клима
целе Европе подлежи извесним периодичним променама,
које се састоје у наизменичном ређању сушних и влажних
периода, а који периоди обухватају време од 35 год.
Централне године тих периода ове су:

Хан-Брикнерови периоди:

суви	1753	1788	1813	1850	1893	1926
влажни	1738	1773	1808	1843	1878	1913
						1948

Из овога се види да се последњи влажни период
чија је средишна година 1913. завршио и да је отпочео

^{*)} Овај ј. чланак, због важности питања, које се у њему рас-
правља, прештаван је на календар под истим именом, коју су напи-
сали А. Стебут и Др. Д. Тодоровић професори Пољопривредног
Факултета у Београду и оштетљало Министарство Пољопривреде
и Вода. Ур.

око 1920. године суви период, који ће према тим пода-
цима можда трајати до 1938 год, наравно са различним
интензитетом у појединим годинама. Средишња година
овог сувог периода пада око 1928. год, што значи, да
се ми данас налазимо тек у његовој првој половини.

Зато, водимо рачуна о последицама овог другог
периода!

2. Који су реони наше државе највише изложени суши
и зашто?

Према подели количине водених талога, темпера-
тури и ваздушној влази, источни реони наше државе
јакно се разликују од западних. Што даље ка истоку,
све је сувије и лето је све топлије. Највише изложени
опасности суше јесу: предели источно од линије Вардар,
Морава, Тиса, у којима има и региона са просечном
количинном годишњих талога од свега 400 мм. што
уједно представља и најмању просечну количину годиш-
њих талога у нашој држави. Идући западу од поменутог
линије најмања просечна и годишња количина водених
талога износи 600 мм. Шта значе ови бројеви? У земљама
са развијеном и напредном пољопривредом сматра се,
да је повећавање пољопривредне производње и обезбе-
ђење сталних приноса у пределима са мање од 500 мм.
водених талога годишње немогуће без наводњавања.

Последње суше нису свуда подејакне ни у поме-
нутој источној области: северно од Дунава, у Банату,
оне су знатно мање по у источном делу Северне и Јужне
Србије. Зашто? Има два узрока. Први узрок лежи у
орграфији, то јест у рељефу тих крајева, а други у
особинама земље. Банат је равница, Србија је бреговита
и планинска. Брегови и планине, а нарочито кад су без
шуме, не задржавају ни оно мало водених талога што
падне преко године, већ они отичу у долине река. Према
томе, долине у брдским и планинским пределима једина
су места, која и за време суше могу имати нешто више
влаге. Заиста, долине у Србији пате много мање од суше
но брда, брегови и висоравни, али и ту се та влага не
искористишау у потпуној мери због рђавих особина земље.
Које су то особине? Банатска земља је природно рас-
тресита те увек унија и задржава у себи сву количину
водених талога, док су земље у Србији збијене и сип-

љене, те не могу упијати влагу ни задржавати је у себи у оној мери као што то чини банатска земља. Да би се та мана земље у Србији уклонила и смањила, потребно је предузимати нарочите мере. Међутим, неправилна и рђава обрада, особито на таквим земљама, још у много већој мери повећава ту ману.

Дакле, обратимо нашу нарочиту пажњу на брдске крајеве и на особине збијене и слеplене земље.

3. Шта је *шо суша* у пољопривредном смислу и какав је њен карактер у нашој држави?

Узроци који изазивају сушу и умањују жетвене приносе ови су:

- а) општи недостатак годишњих талога;
- б) неправилан распоред талога, па чак и онда кад их укупној годишњој количини има довољно;
- в) нагла промена температуре и ваздушне влаге, које за неколико часова исушују биљку и ако у земљи има довољно влаге.

Од ових трију узрока код нас је најчешћи други случај, то јест недостатак влаге у моменту кад је она потребна за биљке, ма да је укупна годишња количина довољна.

На целом Балкану, а нарочито у источној Србији типичан је редован период летње суше коју обухвата месеце јули и август. Максимуми талога пак долазе у два равна годишња доба и то у месецима априлу и октобру. Што се тиче месеца маја и јуна, они су према свима подацима врло променљиви, тако, да у ствари висина жетвених приноса и зависи баш од количине њихових водених талога. Ако је та количина мала, онда настају појаве опште суше, и ако је она довољна, тада пати само кукуруз и то у случајевима изузетно јаке суше и жеге у јулу и августу.

Из овога се види, да суша у нашим крајевима није

апсолутна, какву изазива при од горе наведених узрока, већ је она релативног карактера, а таква суша према искуству у другим земљама може се успешно сузбијати. Дакле, у борбу са сушом!

4. Које се мере предузимају против суше?

За производњу 1 кг. сустанце наше културне биљке трошке 300—800 кг. воде, што значи да је од прилике за 1 кг. зрна потребно око 1200 кг. воде. Како киша у слоју од 1 м. даје једном хектару 10.000 кг. воде, то значи, да је та количина водених талога довољна за производњу око 8—10 кг. зрна. У најсувијим нашим реонима са годишњом количином од 400 мм. водених талога принос би према томе износио око 4000 кг. пшенице или 3000 кг. по хектару кукуруза. Међутим највећи просечни принос у тим крајевима износи за пшеницу 1200 килограма, а за кукуруз 2000 килограма, по хектару, што значи, да је и ова најмања годишња количина водених талога довољна за нашу највећу жетву. То би било стварно тако, кад би се сва та влага упила у земљу и кад би је биљке потпуно искористиле. Међутим шта бива с том влагом? Један њен део отиче по површини земље, а други део који се упија у земљу делимично испарава, а делимично понире и губи се у слојевима испод оранице. Стога, мере за сузбијање суше састоје се у томе:

- а) да се што више влаге упија у земљу и на тај начин спречи губитак у отицању;
- б) да се влага што више задржи у ораници;
- в) да се спречи непотребно испаравање влаге;
- г) да се гаје биљке које црпе влагу из различито дубоких слојева земље.

Ове мере постижу се обрадом земље и правилним гајењем културних биљака, због чега су изводљиве сваке и у сваком случају. — Њихова се вредност показала

ПОДЛИСТАК

Варијетет врсте и експериментално стварање нових раса свилобубе (вошвука)

Како одговарање свилобубе има извесну важност за нашу пољопривредну економију, нарочито у оних крајевима, где је та индустрија довољно развијена (Београд, Нови Сад, Лапово и др.), од интереса је за стручњаке и одајиваче: да се упознају са најновијим радовима на истраживању и стварању нових раса свилобубе. Та научна истраживања и опити, о којима ће бити реч, учињени су на Факултету Природних Наука у Тулузи (Француска), а њима је лично руководио г. Лекајон професор Зоологије истог факултета и Пољопривредног Института, иначе бивши директор Музеја Пр. Наука (Зоолошки одсек) у Паризу; он је ипак врло добро познат са синтетичним радовима своје гране (специјално анатомолог) и великих услуга Пољопривредног (изучавање штетних за пољопривреду инсеката и животиња). Резултате својих научних радова, г. Лекајон саопштио је Академији Наука у Паризу, ове године посредством г. Ангелија. За Агрономију, ти радови имају нарочити научни значај, као и за саму Науку уопште, а вада је,

да ће и пракса видети велике користи. То његово саопштење Академији у Паризу врло је интересно и изазвало је нарочиту пажњу у свима пољопривредним француским круговима.

Г. Лекајон каже, да се покушаји за експериментално добијање нових варијетета свилобубе, требају производно учинити са оних расама, чији производи једног пара могу дати повећи број примерака. Случај, да се међу њима нађе један или више са новим карактерима који могу бити наследни, је ванста у толико већи уколико је плодност саме врсте већа. Ако једну или више изабраних индивидуа узмемо за репродукторе — да споримо — можемо се надати да добијемо и утврдијемо те нове карактере, и према томе нову расу — фиксирани варијетет.

Како можемо изабрати те нове карактере код једне или више индивидуа исте врсте или једне дате расе, г. Лекајон каже: „Можемо узети одређен број индивидуа дате расе или врсте, па га изложити утицају нових услова за егзистенцију (нове средине) или што је и боље, кад је могуће, да се практикује укрштавање различитих раса“. Каткада се може једна дата раса више мање заменити или у неку руку удвостручити, ако се бирају оне индивидуе за спаривање, које имају нарочите карак-

свуда тако практична, да ће о њима и бити у главном речи. Међутим има и таквих мера које су мање или више специјалног карактера, те се и примењују у специјалним случајевима. Због тога се овде само и помињу.

На прво место долази као таква специјална мера наводњавање.

Друга таква мера је шума, пошумљавање и одржавање шуме. Шуме спречавају губитак влаге с површине и од њих зависи богатство извора, потока и река. Исто тако оне повећавају влажност ваздуха и тиме смањују испаравање, а заклањају и читаве регионе од ветра.

Трећа мера је избор сората и одабирање (селекција) биљка *ксерофита*, то јест оних, које се лако прилагођавају на суве регионе. Да је ово могуће дају нам докази пракса одабирања културних биљка као и ова посматрања: од опште количине влаге која пролази кроз биљку за време њеног пораста, троши се влаге:

- а) за грађу супстанце око 1 дела
- б) за транспорт хранљив састојака " 10 делова
- в) за испаравање " 100 "

Ово испаравање влаге од стране биљка није неопходно потребно, што се доказује гађењем културних биљка у вентилациој средини, где су постигнути исти приноси, а биљке су потрошиле, 16 пута мање влаге, т. ј., место 800 гр. воде за 1 гр. супстанце оне су потрошиле свега 50 гр. Баш на рачун ове оволике количине влаге која се бескорисно троши, може се вршити прилагођавање културних биљка на суве реоне и тиме омогућити избор сората и одабирање *ксерофилних* биљка.

5. Како се врши обрада земље сузбија суша?

Основни задатак обраде земље јесте стварање могућности да се влага прикупи и упије у време кад водени талог падају и да се сачувају до времена кад је по-

тере различите од типичних — главних — карактера узете расе; када спаримо такве репродуктуре, онда прођемо рад за извесно време, можемо добити жељене резултате.

То је идеја вођила г. Лекајона у његовим истраживањима, а која се показала као врло добра.

Он је употребљено више начина размножавања, и за релативно кратко време добио је неколико варијетета, чији нарочити увети карактери за битну разлику су се најзад дефинитивно утврдили. Ево примера, како се и под којим условима једна од таквих раса (утврђених варијетета) развила:

а) Године 1917. укротени су један случајно узет мушки лептир двоприсходни (*bivoltin*) неимигрантиране расе са женским лептиром више присходне кинеске расе (врло различите од прве) који је такође произашао од неимигрантиране гусенице.

б) У 1918. години овај пар је дао једну генерацију једноприсходну са белим нормалним гусеницама.

с) Године 1919. из добивених јаја једноприсходне генерације од 1918. излегле су се двоприсходне гусенице. Гусенице првог легла (насада, извођења) нису представљале ништа нарочито, док се међутим у другом насаду

требна биљкама. Како максимуми водених талого падају у месеце април и октобар, то је јасно, да мере које омогућавају тај задатак морају да се предузимају у пролеће и у јесен, а због тога у нашим крајевима добијају нарочити значај у погледу сузбијања суше пролетна и јесења обрада земље.

Ипак под нашим климатским приликама између ових двеју обрада постоји једна битна разлика у погледу задатка. Октобарски максимум влаге прате јесен и зима. Ова периода и ако није богата количином водених талого ипак је највлажнија годишња периода, јер се сва испаравања смањују до крајњих граница, те скоро сва влага остаје. С тога, ако је земља у јесен добро обрађена, она се може до максималне мере навасити том влагом и тако створити највеће резерве. Априлски максимум влаге прати лето са мање више јаким испаравањем у мају и јуну и јаком жегом, заједно са сувим ваздухом у јулу и августу. С тога је задатак пролетне обраде не само да се прикупи рана пролетна влага, већ и да се олакша доцније сузбијање губитака влаге из земље у суво летње доба. Према томе, земља се богати влагом поглавито јесењом обрадом, док пролетна обрада поред осталих мера служи поглавито за чување прикупљене влаге.

Сматрајмо дакле јесењу обраду као најбоље средство за прикупљање водених талого!

Б. Јесења обрада.

Способност земље да упија и задржава што већу количину водених талого зависи од двеју њених особина, које су међу собом потпуно супротне: од особине да пропушта воду, што се зове пројобност и од особине да држи воду, што се зове капацитет. Смањивање једне од ових двеју особина повлачи за собом недовољно искористивање водених талого од стране земље. Збиља,

нашла два примерка боје жуто-зеленкасте; ови последњи тим обележењем су се потпуно разликовали по општој колорацији покривача других гусеница. Оба примерка била су женке (лептири) и као такве биле су спарне са друга два мушка лептира и од истих лептира беле боје.

д) Године 1920. легло једног од ова два пара дало је известан број гусеница жуто-зеленкасте боје, а остатак био је без тог обележја; из насада 2-ог пара није добивена ни једна гусеница жуто-зеленкасте боје.

Сви лептири из ових кокона (мехурака) дали су двоприсходна јаја — семе — Тада је спарен пар од женке из кокона од гусенице боје жуто-зеленкасте и мушка беле гусенице.

е) Добивена јаја од њих (овог пара) извели су 1921. 57 гусеница жуто зеленкасте боје и 116 белих гусеница. Лептири две групе (57) међусобно спарени дали су једноприсходно и двоприсходно семе; гусенице из двоприсходног семена биле су све жуто-зеленкасте боје, и то је било примећено 75 примерака, који су прозвонљиво (није се нарочито пазило на тај карактер) узети из 4 насада.

ф) Идуће године (1922) добијено 26 нових гусеница, које су све биле истог (жуто-зеленкасте обележја; та су

глина, која има висок водени капацитет, а није способна да пропушта воду, т. ј. има слабу пробојност, тешко упија воду и ова тешко силази у дубину. Све ово проузрокује оскудица некапиларних пора. Обратно, песак који лако пропушта воду, али је не задржава, т. ј. има велику пробојност и слаб водени капацитет, нема капиларних пора, па с тога и не задржава водене талоге. Из овога се види, да само она земља која у исто време садржи капиларне и некапиларне поре, има те две особине да упија водене талоге и задржава их. Повољна сразмера између ових двеју особина ствара ону грађу — структуру земље која нам представља идеал правилног воденог режима у земљи. Наше изворане њиве, т. ј. неправилном обрадом поковане, немају тај подесан однос између капиларних и некапиларних празнина, због чега оне или пропуштају сувише брзо влагу, не задржавајући је као што је то случај код песка, или, што је најчешћи случај у Србији, оне врло слабо упијају влагу, јер су рђавом обрадом повећане мане природних иловача и глинуша. Шта је сад према овоме задатку правилне обраде земље? Најпре, најглавније, а у извесним случајевима можда и једино, то је стварање подесне структуре земље, т. ј. структуре која одговара оптималним односима између капацитета и пробојности. Тај оптимум одговара ситно грудњастој структури. Земља на њиви обично представља или веће, јако збијене гудеве, или пак обратво, фини прах, састављен из најситнијих слободних и неслепљених зрна. Ни једно ни друго не ваља. Веће и слепљене гудеве тврде су као камен, а прашина чим се нависа, слепи се и стврдне као камен. Небујитим код ситно грудњасте структуре прашина је благо слепљена у ситне гудевце. Унутрашњост ових гудевца је као сунђер, те оне упијају и задржавају воду. А због неправилног облика, ове ситне гудевце додирују се међу-

јаја такође произвољно узета од једноприлодног насада и то из четири ношње друге врсте.

Према овоме излази, да почетна варијација, која је послужила за стварање нове расе, тачно одговара де Вризовим „мутацијама“ (изненадна одступања) т. ј. да је нова раса постала нагомиланањем малих континентних варијација. Да се је та варијација могла да изведе истовремено код двају индивидуа различитог пола, нова раса бде жуто-зеленкасте била би створена много брже и раније, као што је постигао г. Лекајон у другим опитима за добивање нових раса свилобубе.

Кад је једна раса тако створена или трансформисана са одређеним карактерима произвољно изабраним, вероватно је, да она чува и друге карактере, који могу бити заједнички код свих индивидуа или пак као апанаж код појединих међу њима. Ови други карактери могли би бити врло лако позајмлени од почетних генерација или се појавити као потпуно нови, као што су сами основни карактери.

31./VIII. 1922. године

Битољ.

Стојан Петровић.

собом само у појединим тачкама, тако да између њих остају празнине кроз које лако пролази вода. Из овога се види, да је главни услов да ситно грудњаста структура присуство благог лепка, јер ако је лепак јак, постају велике и слепљене гудеве, тврде као камен, а ако је слаб или га нема, онда имамо песак. Тај благи лепак добијамо у облику хумуса и зато земље, које не садрже довољно хумуса не могу никад постићи такву ситно грудњасту структуру, која би их осигурала против суше. Ово се најлешше види кад упоредимо земљу у Банату која је богата хумусом, са земљом у Србији, која је сиромашна њиме. Иако је и Банат у истом свом региону у коме је и источна Србија, ипак он никад не пати од суше у тој мери, као што је то иначе случај у Србији.

Према томе, у циљу сузбијања суше путем обраде при је услов да се земља обезбеди потребном количином хумуса.

Хумус, као што је познато, представља нам трулу органску материју, т. ј. труле отпатке и остатке биљака и сточну багету. Два главна извора стоје нам на расположењу за обезбеђење земље хумусом: уношење стајског ђубрета у земљу и заоравање стравке. Али, на разним земљама хумус губи са разноликом брзином своје особине благог лепка и услов да је задржи за што дуже време, јесте присуство креча. Нема ли овдга, хумус слаби врло брзо у своје дејство. Овдме се објашњава да је у Банату, где у земљи има довољно креча, хумус увек активан тако, да тамошња земља и без ђубрета васпоставља подесну ситно грудњасту структуру само помоћу прсте рационалне обраде, док у Србији, где је земља необично сиромашна кречом, само свеже нађубрене њиве достижу подесну структуру, ма да старог хумуса могу садржати и у довољним количинама, зашта нам служи као леп пример наше чувене шумадијске и поморавске смонице, које и ако имају довољно хумуса ипак су због оскудице креча збијене и врло тешке земље.

С тога у Банату није потребно често ђубрење, док је у Србији у већини случајева потребно што чешће уношење хумусних материја у земљу!

Као што се види, да повољно дејство хумуса као благог лепка, потребан је и креч. Како међутим земље у Србији већином оскудевају у кречу, па га често никак ни немају, било би потребно да се он вештачким путем уноси у земљу. Но тај посао тежак је и скупоцен за сада. Али ако не можемо сабједити земљу од једном оноликом количином креча, која би нам била резерва за дужи низ година, можемо се користити и оним врло малим количинама креча, које се садрже у сваком стајском ђубрету, стравци, коровским биљкама и у опште свим свежим биљним остацима. Количине тако унетог креча, стварно су врло мале, па зато и дејствују повољно само кратко време, због чега се и препоручује, да се на земљама сиромашним кречом ђубри што чешће, јер се ове количине креча при даљем разлагању стајског ђубрета и биљних остатака издвајају и испирањем губе.

Далје, да би органска материја имала тражено дејство, потребно је присуство креча у земљи или бар у саставу саме органске материје.

Из ових разлога потребно је, да стајско ђубре при-

купљамо и заклањамо од испирања кишом и осеком, а тако исто и да се оно заорава у јесен. Стрњика се мора заоравати одмах по жетви, па чак док су још и крмљиво на њивама, да би што пре дошла у додир са земљином и намешала с њом. Заораване органске материје, било дакле стајског ђубрета, стрњике или уопште билишних отпадка, треба да се врши што пре сјесеши због тога, што је за стварање трајне, јаке, ситно грудвасте структуре, која би узела учешће у упијању јесениских водених талога и која се не би губила још под утицајем првих киша, потребно дуже време и то:

1. за разлагање саме органске материје;

2. за слепаљивање — цементацију појединих зрна земље у ситне грудвице;

3. за правилно слегање земље, ради стварања чврсте структуре, отпорне према кишама.

Најправилније је, да се с јесени оре два пут, то јест, први пут плитко заоравати стајско ђубре односно стрњику, и на тај начин стварањем једног растреситог површинског покривача убрзати процесе распадања органске материје што захтева додир с ваздухом; умањати убрзавање пукотина а тиме и ломљење земље у велике чврсте грудве при доцнијем орању; а после овога приступа се другом орању, које се врши на оној дубини како је то могућу и дотичном гадништву.

Дакле, заоравате што раније у јесен стајско ђубре и стрњику!

А како је са јесеним орањем без ђубрења или још и после усева који не остављају стрњику, и. пр. после кукуруза?

Стварање повољне структуре којом би се обезбедило упијање влаге у земљи, много је теже у таквим случајевима, а нарочито на изораним њивама, што је у осталом у Србији најчешћи случај, јер ове њиве не садрже главни састојак, т. ј. активни хумус. Напротив, такво јесенско орање не само да не поправља те пооране њиве, него их још више квари у погледу водених особина, тако да се на овај начин пооране њиве у прошле пољубе брже сушишти, но да нису ни биле пооране.

Ако је за време орања таквих њива земља била у умерено влажном стању, може се још и постићи извесна добра ситно грудваста структура. То је најповољнији случај и сваки земљорадник треба да сматра за правило, да оре своје њиве само онда, кад је земља на њима умерено влажна, а никако кад је сува или сувише влажна. Али одсуство довољне количине свеже органске материје и креча чини, да ни орање извршено у горе поменутом најповољнијем случају, не даје структуру која је трајна и отпорна према кишама дуге јесене и зимске периоде, јер у земљи нема довољно потребног летка. Зато такво орање без ђубрења може имати још релативну вредност само у таквим годинама, кад су јесени и зиме пуне јаких мразева који ситне земљу, или су лак сиромашне у погледу водених талога, што не ствара могућност да се изорани слој претвара у бласто.

Међутим, код нас су најчешћи случајеви, да се земља с јесени оре без обзира на њено влажно стање, т. ј. оре се и онда кад је она или сувише сува или сувише влажна. Кад је земља сувише сува, онда се обра-

вају велике, тврде и суве грудве, које не само да не повећавају већ и смањују водени капацитет, док се пробојност такве земље појачава. Све то додаском пролећа изазива јако сушене земље. Кад је земља сувише влажна, она се при орању кајиша и равмазује и због тога не пропушта воду већ је задржава на својој површини. Таква земља суви се у пролеће врло брзо и претвара у тврду кору. Све ове мане још јаче се повећавају при обичном плитком орању од 6—8 см., на коју се дубину код нас обично оре. Кад би се дубина орања мењала, тада би се с времена на време у површински слој изнела свежа земља. Међутим, сталним плитким орањем површински слој, чији је задатак да даје отвор киши, толико се квари, да се потребна правилна структура на таквој земљи не може постати једино орањем, па ма то било и у случају најповољније влажности.

Према томе, на неђубреним њивама орите само кад су умерено влажне и што дубље!

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Ст. Бечеју (Бачка)

21—23. септембра Старо-Бечејско Пољопривредна Подружница Српског Пољопривредног Друштва иницијативом српског економика привредила је у Старом Бечеју прву српску пољопривредну изложбу за Војводину.

Ма да време за изложбу није било баш најзгодније, јер је већина пољопривредника била заузета бербом кукуруза, ипак изложба је прошла са успехом и била је добро посећена. Нарочито интересоване је изазвала стока — коњи и говеда. И треба признати да би и стручњаци и познаваоци стоке могли бити задовољни, како бројем (само пастура је било изложено 32 ком.) тако и квалитетом изложених коња. Коњи су били највише мелеве Нониуса и мелечи са источном крвљу, а стока већаном мелеви сименталске расе, са изузетком неколиких врло добрих бикова подолаца. Бикови су већином припадали општинама среза Ст. Бечејског, Ново-Бечејског, сенчанског (Ада) и жабаљског (Надал). Добра је била група полусименталских крвава ниже пољопривредне школе у Ади. Из других грана пољске привреде доста добро је било приказано ратарство са многобројним узорцима домаћег с мена житарица, виногледарством и лепо је било оделене воћарства и виноградарства с подрумарством и свиларства. Међу пољопривредним сировинама били су и производи месних занатлија (ветренича, дрљача, казани).

Економска одељена Старо-Бечејског и жабаљског среза дала су у дијаграмама разумљиву слику стања пољске привреде поверљивим им срезова.

За време изложбе радили су 4 оцењивачка одбора од стручњака и пољопривредника, који су додељивали награде — у новцу 5500 динара, у сировинама — 1 плуг (добро је Иван Главачица из Ст. Бечеја за семе од пшенице), 2 ручне криваче, 4 маказе, и 2 ножа и око 100 диплома.

За приређивање ове изложбе подружница је добила од Министарства Пољопривреде и Вода 6000 динара, од

Српског Пољопривредног Друштва горе наведене справе и од општине Стари Бечеј 3000 динара.

Пре него довршм овај кратки извештај дужан сам констатовати, да је прва сресна изложба изазвала велико интересовање, нарочито међу српским станов иштвом и сада се са сигурношћу може казати, да при приређивању идуће изложбе подружња неће имати толико тешкоћа и неповерења, колико их је имала први пут.

Почетак је увек тежак.

Ишж. агроном С. Виноградов.

Белешке

Не узимај калем границе са воћака које нису прородиле. Многи пољопривредници, а по који пут и државни економисти узимају калем границе са воћака које нису још прородиле, било из жеље да имају у свом воћњаку неку сорту, о којој су чули много похвала или пак да, неку сорту, која је ретка размноже у већој мери. То је један погрешан рад и треба га избежавати, јер се може десити да воћке, окалемљене таквим калем границама за дуго неће да пророду. Најбоље је узимати калем границе са воћака које уредно рађају, које су, дакле, дале доказа о својој родности. Разауме се по себи да ће се у толико бољи резултати постићи у колико се још обрати пажња на то да се калем границе узимају са воћака које не само уредно рађају него још које дају добар и крупан плод, које тачно представљају сорту, која се хоће размножити, које су здраве, и које нису никаквим болестима заражене. Јер и у воћарству важи она народна изрека „како семе такав и плод“, у толико само што у овом случају семе представља камен границу. Са какве је воћке калем граница узета, таква ће се воћка калемљењем и обновити, односно размножити.

Како да се уочи да је вино доста бистро. Сваки купац и потрошач данас много полаже на бистрину вина. Мутно вино изнето на продају губи, може се рећи, скоро за половиноу своје правне цене. Па како се може уочити да је вино доста бистро? Уочљивост т. ј. оцена да је вино доста бистро зависи од осветљивости ока, јачине светлосног извора, дебљине слоја вина и начина на који се вино посматра. У пракси цени се бистрина вина у чаши. Чаши са вином наместе се између извора светлости и ока, мало изван линије, која спаја око са извором светлости и на најмањој дистанци, на којој око јасно види. Извор светлости заклонити руком, а прсте размаћи тако да између прстију пролазе зраци светлости. Разлика између слојева вина, обасјаних светлошћу и засењених прстима, учиниће да се увиди права боја вина, нарочито још ако се вино промућка у чаши.

Један добар оброк за коња кас ч. За једног коња касача који 4 сата дневно касач проручује се као добар следећи оброк: 6 кгр. овса, 5 кгр. сена и 5 кгр. пшеничне сламе. Слама ни у ком случају не може

да замени сено, јер се обично сматра да је њена хранљива вредност у пола мања него хранљива вредност сена.

Шећер не може да замени мед У данашње време много се производи и продаје вештачки мед од шећера. Али шећер не може никад да замени мед, јер је он једна материја, добијена вештачким, хем-ским путем, те и нема у себи витамина, тих нових и корисних једињења организму; отуда дејствује загревајући и затварајући. Мед је напротив један природни производ, који се лако вари и који има витамина, те отуда и врло повољно дејствује на организам. Отуда су и стари су с правом говорили: „Ко једе меда, дочекаће дубоку старост“. Свака кућа на селу треба да има најмање по две три кошнице и да сама производи мед, а не да га купује, јер је то у интересу здравља сваке породице.

Отпаци из пивара. Отпаци из пивара продају се влажни и суви.

Суви отпаци су врло добра храна и по својој хранљивости могу се поредити са пшеничним тријем. Могу се употребити за исхрану све стоке на имању без обзира на врсту и доба старости. Треба их давати по пола кгр. за овце и по 2—3 кгр. за говеда.

Важни отпаци лако преиру, те њима не треба хранити млада грла (телад, јагањце и ждробад) па ни краве музаре. Те отпатке треба давати поглавито стоци, која се гоји и која их лакше може издржати. Треба их полагати стоци још док су свежи, чим се изнесу из пивара и пазити да се корита одржавају у чистом стању. С гледишта хранљивости треба рачунати 25 кгр. свежих отпадака за 1 кгр. доброг сена.

Не пуштај пловке сувине рано да иду по води. Искуство је показало да су пловке плодније кад се слободно по води крећу. Али ако се пусте у воду пре 10 или 11 часова ујутру, оне се навикавају и да носе у води и онда су јаја пропала. Зато треба држати пловке у њиховој кућници до 10 или 11 часова ујутру, па их тек онда пустити да иду по води. До тог времена оне ће снети јаја, те неће бити бојазни да ће јаја бити изгубљена у води. После извесног времена пловке ће се саме навикти да најпре снесу јаја па тек онда да одлазе из своје кућнице у реку.

Ђубре за јагоде. Стајско ђубре врло повољно утиче и на смањење и на плодност јагода, те то ђубро кад се има, треба свагда првенствено и употребљавати. Коњско ђубре треба претпоостављати на тежим земљама а говеђе на лакшим и кречним земљама.

Кад се хоће да засињавају нови јагодоњаци заорати стајско ђубре у јулу или у фебруару, мало пре сађења јагода. У јагодоњаку, који је раније основан може се растурити стајско ђубре по површини с јесени и затрпати раклијастим мотачицама с пролећа.

Добро утиче на јагоде и чилска шалитра, кад се растури у количани од 12 до 15 грама на квадратни метар, нарочито на посним земљама. Јагодама чини добро кад се преко лета покрије земља између биљака са

неколико сантиметара дебљине полу-распаднутим стајским ђубретом. Кишне воде спираће састојке из тог ђубрета и односити у земљу, те ће они служити јагодама као храна.

Записник

XV редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане 27 јуна 1923 г. у доку урштенској у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашиновић, Душан Ђаћић, Софроније Партовић, Драгутин Срејковић и Светислав Пешић.

Присутствовао као гост редован члан г. Светислав Петровић. Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележно секретар Милан Л. Анастасијевић. Председник, пре преласка на дневни ред спопштена тужног вест, да је 15. т. м. умро редован члан друштвени Божа Поповић, опр. економ у пензији, позива присутне да му устјајем одладу последњу понуту. — Одбор прима знању ово саопштење и устјајем са „Бог да му душу прости“ одаје је покојнику последњу почаст.

I.

Прочитан је и усвојен без измене записник прошле седнице.

II.

Прочитано је решење бр. 4711. Председништва о одређивању комисије за отпавне оферата за штампање „Тежак“ почев од 1. јула т. г. и записник комисије с мишљењем о уступању штампања „Тежак“ од 1. јула најповољнијем понуђачу. Управни Одбор примио је ово знању, усвојио мишљење и одлучио: да се од 1. јула т. г. уступи штампање „Тежак“ најповољнијем понуђачу „Скерлић“ по цена од 2680 дина од једног броја у 80 0 примерака под условима прописаним од стране Друштва бр. 4711.

III.

Прочитано је мишљење финансијског Одбора бр. 5/29, да се управнику држ. Лоаног Расадника у Скопљу накнаде трошкови у суми од 5850 динара за превоз гевезина и ветрењача од жез, станице до држ. расадника у Скопљу. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио да се поменута сума исплати.

IV.

Прочитана је молба Кауба за конзервације воћа и поврћа у Јагодина бр. 5/94, о тражиња на кредит 501 ком. тегла и рез. гума. — Одбор је одлучио: да по правилима друштвеним тегла и гуме не може уступити на кредит, већ препоручит Каубу, да ступи у везу са тамошњом Пољопривредном Подружницом.

V.

Прочитана је молба бр. 5101. Сточарске Школе у Краљеви да уступава на кредит извесних сарава. — Управни Одбор је одлучио: да јој се могу уступити тражене справе само у том случају, ако се обавеза, да ће их моћи исплатити у току буџетске 19:3/24. године.

VI.

Прочитан је реферат благајника друштвеног бр. 5145, којим молба, да му се дозволи размена 2688 чехословачких круна у динаре. — Одбор је одлучио: да се ова размена изврши и одобрила расходовање губитка причиненог овом разменом.

VII.

Прочитана су саопштења:

а) Бр. 5018, којим Одбор за приређивање Земалске Изложбе у Н. Саду позива Друштво да узме учешћа на изложби. — Одбор је по пријезу знању одлучио: да уступи Извршном (дбору за приређивање изложбе пољопривредне килге са пулустом 20%), пошто су цене оних килгама ипаче ниске;

б) Бр. 5132, вивештај чланова Управе г. г. Ђаћића и Пешића о прегледу ветрењача у Н. Саду по понуди Д. Труље. — Одбор је прихватио знању овај вивештај и одлучио: да се ветрењаче не набављају а да се овим одборницима исплате трошкови по рачуну.

За овим је седница завршена.

ИЛАТИЛИЦА (ВРШАЊА СТ-01)

Са једноставном чистилишном и уређајем за пуњење врећа; произавод

Glayton Shutterworth, Wien, tipa 27 T. S. P. ширина бубња 580 м. м. пр. мјер бубња 468 м. м. мало раблена продаје јефтино Грашчичко оскрбиштво Боштањ при Севници, Словенија

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

7-10

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стигне

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле*; што шалитру без *икавог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући врло повољним *штровичким комбинацијама* оно транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија.

4—5

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. претплату друштвеној
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Сrp. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплате се положе уједаншт
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Д. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стефановић

Број 43.

БЕОГРАД, 28. ОКТОБРА 1923 године.

Година L.

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основи чл. 41, 43 и 45. својих Правила и одлуке Управног Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ванредан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се наставити следећег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружнина да у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 7333, 15. октобра 1923. год. у Београду.

О сађењу воћака

1. Кад треба садити воћке?

Сађење воћака ускоро ће почети, па ће се настављати са малим прекидима и идућег пролећа. И доста воћке се могу садити од кад лишће са њих опадне па док у пролеће не крену сокови. Да ли је bolje садити с јесени или с пролећа, запитаће многи пољопривредници.

Кад се нарочито узму у обзир климатске прилике које владају последњих неколико година и врло сушна пролећа и лета, може се без грешке рећи и препоручити пољопривредницима, да своје воћке саде у јесен пре него ли у пролеће.

Сађењем воћака у јесен, осим у сасвим тежким земљама, или на којима се влага задржава преко зиме ситуације је примање воћака него сађењем у пролеће. Код воћака, које се посаде у јесен, па сасеченим крајевима жила постепено се образује бело ткање (халус), из кога ће избити жилице, чим први лепо дани настану.

Преко зиме се и земља око жила, благодарени обилној зимској влази добро слегне, те се и воћка налази у много бољим погодбама да се прими, него ли ако се сади с пролећа.

2. Погодбе примања воћака при сађењу.

Основне погодбе за примање воћака јесу: а) да воћка која се хоће да посади буде свежа, несасушена, и б) да буде здрава, непромрзла.

Најбоље је да се воћке чим се изваде из једнога места што пре и пресаде на друго место. Ако се извађене воћке не могу одмах и пресадити, треба их метнути у какав ендек (жарак) усправно или косо и покрити им жила добром и истињеном земљом, толико да мраз жилама не може нашкодити. Ако се тај начин не би могао применити, онда извађене воћке треба упаковати у слами или у маховини да би се од њих одстрано утицај ваздуха, сунца и топлоте.

Међутим, често пута се дешава да извађене воћке услед рђавог паковања или дугог преноса буду изложене и сунцие дуго утицају ваздуха, сунца и топлоте и да им се кора смежури. У том случају успех у примању таквих воћака, биће сумњив, ако се не предузму извесне мере да се воћке освеже.

Освежавање мало увелих и сасушених воћака бива на овај начин. Чим воћке буду приспеле треба их отпаковати, потопити у воду и ту држати 24 сата на потоу метнути у ендек и покрити земљом. Влага од воде и из земље продреће кроз жиле у воћке, те ће се оне убрзо повратити и онда се могу с успехом посадити. Добро је да се у оваквим случајевима примени и квашење жила у кашу направљеној од глинуше или добре масне или јаке земље и говеђе балеге у равним количинама с водом. Ово квашење жила се практикује пре него што ће се воћке ставити у ендек или бар пре него што ће се посадити, ако се непосредно саде на стално место. Та каша, која образује једну кору око жила, заштићува их од даљег сушења, храни их и потпомаже налажење нових жилаца.

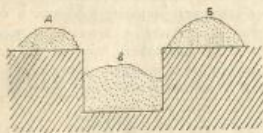
Отуда је врло корисно, да се не само жиле мало увенулих него и жиле здравих воћака квасе, односно

замачу у кашу од говеђе балеге и земље. Један француски воћарски практичар вели о томе ово: „Од 100 заморених воћака, 90 па чак и више могу се примити ако им се жиле замачу у кашу од говеђе балеге и земље, док 90 могу угинути, ако се та пракса не примени. Замачати у ту кашу нарочито старије воће, јер је то за њих потребније него за ситније воће“.

Ако су воће при преносу услед рђавог паковања и мразева промрале, треба их најпре откравити на тек онда садити на стално место. Пакет са премрлим воћкама не треба у таквим случајевима ни потресати нити отворити, распакивати, већ поступити на један од ова два начина. 1. Закопати пакет онако како је стигао у каквн ендек поред зида какве зграде (са северне стране) да би се воће у њему лагано откравиле. После 15 дана пакет пажљиво извући из земље, затим га одрешити, и воће из њега пажљиво повадити, на потом садити. 2. Откравити пакет са промрлим воћкама у каквн подрум или стају и пошто ту пробави неко време отворити га па онда из њега повадити воће. Тако повађене воће могу се или метнути у каквн ендек, где им се земљом покрију жиле и ту остати до сађења или се просто оставе у подруму и прикрију маховином, а затим односе и саде на стално место.

3. Припрема рупа за сађење.

За сађење воћака треба земљу валано припремити, а она се најбоље припрема риањем. Риањање се може

Сл. 1. — Рупа за сађење воћака.

ограничити (на рупе и ендехе или пак проширити и на целу површину, где се воћњак жели подићи. Раузме се по себи да ће и посађене воће у толико боље напредовати и ширити се у колико је боље земља за њих припремљена. Разлика може бити толико велика да једна јабука посађена на тврдој и недовољно припремљеној земљи може после 10 година имати двапут тање стабло и дати трипут мању бербу од друге једне јабуке посађене у исто време на једној добро урађеној и набуђеној земљи.

Обично се код воћака, које се саде у воћњак и на довољном одстојању земља припрема на тај начин што се за свако дрво направи довољно пространа рупа 1.50 м. широкa и 70—80 см. дубока. Што је год шира рупа у толико боље, те због тога не треба градити сунвине мале рупе, као што то чине многи наши пољопривредници из разлога што воће, које се саде нису још довољно развијене. Исто тако рупа треба направити месец два раније, те да ба се земља, извучена из њих мало проретила. Горњу плодницу земљу метнути на једну страну, (сл. 1. А) а доњу неплодницу земљу, здравцу на другу страну рупе. (Сл. 1. Б)

4. Припрема воћака за сађење.

Свака садница или воћка, која се хоће пресајити треба да се претходно и припреми за сађење.

Пре свега они, који воће ваде из земље за пресађивање треба свагда да обрате пажњу да их изваде са свима

Сл. 2. — Припрема воће за сађење.

њиховим жилама и да те жиле не израђаве и не подоме сувине кратко, као што то многи раде. Што год се дужи жиле на садницама оставе, у толико ће се те воће сигурније примити.

И ако се пажљиво извади једна воћка, ипак јој при сађењу треба жиле нешто скратити. Треба скратити нарочито крајеве жила, које су услед вађења или пресецања или нагњечене или израђављене. Скраћивање жила вршити оштрим ножем, а не маказама и то тако да пресек буде водораван како би при сађењу боље валегао на земљу. То се најбоље постиже кад се воћка окрене тако да јој круна лежи доле а жиле горе. (Сл. 2.)

Поред жила, на воћки, која се хоће да посади, треба скратити и крајеве грана у круни. Том приликом, ако је круна суваше густа може се и проредити, а тако исто и уклонити гране, које се кољу или пак које су сасушене или изломљене.

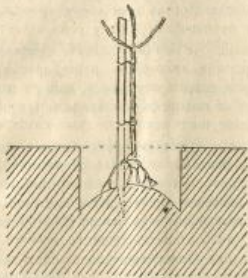
Скраћивање грана на круни врши се из разлога да би се смањила испаравања, те да воћка не би испаривала више воде него што би кроз жиле примила. Ако би се занемаро тај посао, а нарочито још ако су жиле на воћки кратке и ретке, посађено дрво ће дуже година куњати и слабо се развијати.

5. Сађење воћака.

Кад се воће ваће припреме за сађење треба их одмах и садити. У већ ископаном рупама набацити по две рупе добре, горње земље помешане с компастом или добро агорелим ђубретом и направити у њој једино пучасто лежиште, брешуљак. Затим унети дрво и по тако начињеном брешуљуку му разредити жиле. Док један човек држи воћку усправно, други лопатом нагрне земљу на жиле и овлаш је ногом набаја, да би и између жила боље продрала, све док се рупа не испуни. (Сл. 3.)

Воћка у рупи треба да је по правилу закопава

онако исто дубоко као што је била на месту одакле је навађена. Ако се воћка сувише дубоко усади, она се споро развија и жути. Кад се воћке саде на местима, која су изложена северу или засени, ту се могу при

Сл. 3. — Сађење воћке.

сађењу нешто мало и надвићи, те да би се и њихове жиле, будући ближе површини могле мало и загревати. Кад се опет воћке саде на сунцу јаче изложеним местима, могу се и нешто мало дубље посадити те да би

Сл. 4. — Чанак око посађене воћке (у сувљим местима).

површине жиле мање натиле од суше. Ваља рачунати назад и с тим да ће се и земља после извесног времена мало и слегнути. Око посађеног дрвета треба направити од земље или чанак у виду једног надубљења или бре-

Сл. 5. — Брежуљак (хумка) око посађене воћке (на влажн. местима).

жуљак у виду једног испупчења. На лаким и топлим земљама, и кад се воћке саде с пролећа боље је свагда око посађене воћке направити чанак, (сл. 4) да би се вода боље у земљу унијала; на тежким и влажним земљама

боље је око воћке правити брежуљак, те да би жиле лежале у једној оцеднијој средини. (Сл. 5.)

Не заборавити да при сађењу треба ударити уз сваку воћку и притку и за њу привезати посађену воћку.

Назад, ако се има и воде у близини, корисно је сваку воћку по сађењу и залити, јер вода не само да помаже слегању земље него још доприноси и бољем примању.

ИЗ РАТАРСТВА.

Треба ли сећи кромпире за семе или их садити читаве?

Много се расправља и у теорији и у пракси питање: треба ли сећи кромпире за семе или их употребити читаве. Чак се иде у томе тако далеко да се тврди да и мали исечци с окцем од кромпира могу такође дати добру жетву, те се у интересу економије препоручује да се из кромпира оваде окца са мало меса и као таква саде.

Да би се на пракси уверио какве кромпире треба узимати за семе један француски агроном (Лаволе) учинио је један оглед са семеном од целих и исечених кромпира, које је посадио истог дана. Он је посадио на једној истој парцели 7 редова од 45 мет. дужине и то: 2 реда са малим исечцима од кромпира — навађеним окцима од 8 грама тежине на растојању од 30 см. у реду; 2 реда са истим таквим исечцима на растојању од 15 см. у реду; 1 ред са целим кромпирима, чија је просечна тежина била 72 грама по комаду; 1 ред са целим кромпирима, чија је просечна тежина била 65 грама по комаду и један ред са исеченим кромпирима, чија је просечна тежина била 43 грама по комаду и који су имали по два окца.

Сви су ти кромпире и исечци припадали једној сорти, а тако исто и сви су редови с кромпирима били подједнако гајени.

Принос од тих разних врсти семена по хектару како саопштава француски лист „Нова пољска привреда“ наведен је на овој табlici:

Врсте семена	Просечна тежина семена по ком.	Раздјелна сађења	Тежина употребљеног семена по хект.	Принос по хектару
Цели кромпир . . .	72	сантиметра	кг.	кг.
„ „ „ . . .	65	70—45	228	3761
„ „ „ . . .	70—45	70—45	2063	8010
Делови кромпира са 2 окца	43	70—45	1365	6380
Делови кромпира са 1 окцем	8	70—45	762	5800
Делови кромпира са 1 окцем	8	70—30	381	3425

И ако је жетва кромпира услед суше била у опште слаба, ипак се из горњих цифара може јасно уочити утицај врсте односно природе употребљеног семена. Нај-

бољу жетву дало је семе од целих кромпир највеће тежине по комаду, мању жетву дало је опет семе од целих кромпир, још мању жетву дало је семе од исечених кромпир са 2 окца, а најмању жетву дало је семе од исецака из кромпир са 1 окцем. Нарочито се њима слаба жетва добила од таквих исецака који су у редовима били сађени на растојању од 30 см. Цели пак кромпир сађени су били на нормалном растојању, то јест на 0,45 м. ред од реда.

Како исеци са једним окцем — односно вађење окца са исећо меса захтева много посла, па онда и само сађење тако малих делова, види се из горњих резултата да је и мала корист од употребе таквог семена за сејање. Још се и употреба таквог семена и може правдати, кад се добија оскудева у кромпир или му је сувишне висока цена, па се има лака и врло плодна земља, где ће се и жале младе биљчице брзо развити. Али у другим земљама и кад се има семена најбоље је употребити целе кромпире за семе.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О орезивању лозе

1. Шта је задатак орезивању?

И ако је већ много пута писано у „Тежаку“ о орезивању лозе, ипак се многе грешке чине при резидби било што се не познају довољно начела, на којима се заснива тај посао, било пак што људи који га обављају, и ако знају начела на којима се заснива резидба, немају довољно умешности и праксе за њихову примену. Није према томе од штете да опет неколико речи проговоримо о том тако важном виноградарском раду.

Задатак је орезивања лозе: а) да до лозе један одређен облик који ће бити најповољнији према средини, месту, где се лоза гаји; б) да осигура редовну родност лозе, тиме што ће је регулисати према њеној снази.

Кад се лоза остави да у дивљини расте, она као пузајућа биљка неће имати никакав одређени облик. На против орезивањем може јој се дати низак или висок облик и уредити распоред њених огранака, тако да као мала или и велика вољка изгледа.

Остављена самој себи лоза ће се у погледу родности понашати као и друге биљке, које се пуне да се само природом она стара, то јест једне ће године производити, па ће услед тога и грождје на њој бити ситно и без велике вредности, а друге године неће ништа ни родити док се дрво не одмори и не поврати. Напротив орезивањем смањује се родност лозе, то јест ограничава се тако да она одговара њеној снази, како се дрво не би премојило и како би редовно сваке године рађало. Тиме што ће лоза мање рода донети него што би неорезана донела, грождје ће бити боље каквоће па с тим и вино од њега справљено.

2. Начела орезивања лозе.

Главна начела, на којима се заснива орезивање лозе јесу ова:

1. Грождје се рађа на једногодишњим прутовима, који избијају из прUTOва од претходне године. Ластари, који избијају из старијег дрвета, то јест из прUTOва, који имају више од једне године у опште су неродни, то јест не носе грождје. Истина неке сорте грождје, а нарочито непосредни произвођачи чине у томе изузетак.

2. Родност је обично обрнуто сразмерна бујности лозе. Чокот, који врло бујно расте, доноси мало рода; слабији чокот доноси више рода, који га може јако изнурити, ако се подесним орезивањем његова родност не умери. Бујнији чокот орезивати дужи, слабији пак краће.

3. На једном родном пруту ластари, који се из његових окца развијају у толико су родивији у колико се даље од основе тога прута налазе. Али, ако би се при орезивању оставили сувишне дуги прUTOви, не само да би грождје било далеко од земље и да би теже сазрело него би и јаке оптеретало чокот, те би га изнурило и за идућу годину. Орезивањем треба наћи тачну средину и да се чокот сувишне не оптерети и да грождје не буде сувишне далеко од земље.

4. Бујност ластара обрнуто је сразмерна њиховом броју. Ако се при орезивању лозе остави већи број окца, онда ће се добити и већи број ластара, који ће бити слабије развијени и обрнуто.

5. Орезивање зависи од бујности лозе и од плодности земље. На бујнијим лозама треба орезивањем оставити већи број родних прUTOва, на слабијим пак лозама треба оставити мањи број родних прUTOва, или пак ако је лоза сувишне слаба сасвим је кратко орезати да не би рађала, нити се тиме заморавала, већ на против да би се оснажила.

3. Начини резидбе лозе.

Начини орезивања могу бити врло разнолики: сваки виноградарски предео има тако рећи свој начин орезивања. Но сви начини орезивања могу се свести на три, а на име на кратко, дугачко и мешовито или комбиновано орезивање. Каже се да се виноград орезује кратко, кад се прUTOви, који се остављају на род или *кондири* орезују на 2 до 3 окца; да се орезује дугачко, кад се прUTOви, који се остављају на род орезују на више од 3 окца; и најзад да се орезује мешовито, кад се неки прUTOви орезују кратко, а други дугачко.

На сваку се сорту грождје може применити биди који начин орезивања. Но при свем том сорте код којих су окца при дну (основи) прUTOва, који се остављају на род, родна (као код прокуцпа, зачника и у опште код винских сората) треба примењивати кратко орезивање, а код сората код којих су доња окца неродна (као код смедереве и у опште код асталских сората) треба примењивати дугачко орезивање. Али на дужину орезивања пресудну улогу игра бујност чокота, односно бујност прута, који се орезује. Што је прут који се орезује на род дељи, то га треба и дужи орезати и обрнуто што је прут тањи, то га треба и краће орезати. Истина може се и код слабијег чокота одржати и дугачко орезивање, у место да се примени кратко, али у том случају број кондира треба смањити.

Лозе се орезивањем може давати низак и висок облик. Тамо где нема бјазни од влаге и од пролећних мразева треба дати лози низак облик, јер се онда грошће налази ближе земље боље сазрева и даје боље вино. Напротив тамо где има много влаге и бјазни од пролећних мразева, треба дати лози висок или средњи облик.

4. Кад треба орезивати лозу?

Орезивање лозе може почети чим се берба сврши, ако су прутови добро сазрели, па трајати преко целе зиме и пролећа, осим за време мразева, када се лоза лако ломљива.

Лозу треба што раније у јесен резати кад је она патила од жутице (хлорозе). У таквим случајевима треба премазати пресене орезаних прутова као и крле раствором земље галице (сулфата гвожђа) у размери 35 крп. те соли у 100 литара воде. Тај лек ће врло добро дејствовати противу жутице.

Исто тако ако је виноград велики, па се резидба у пролеће због других радова не може на време свршити, може се један део резидбе извршити у јесен на тај начин што ће се неопходни ластари одбацити, а други, — скраћивање ластара, који ће се остати на род — у пролеће.

Сматра се да младе и слабије лозе треба орезивати с јесени, а старије и бујније лозе с пролећа.

Кад се резидба врши с јесени, онда лоза не сузи, а кад се врши с пролећа лоза сузи обилно услед кретања сокова и то у толико обилније у колико је пролећна резидба позивија.

Тамо, где с пролећа прети винограду опасност од мраза, треба и орезивање с пролећа мало позивије извршити. Обично се препоручује да се орезивање тамо предузима, када се окца почну развијати на крајевима прутова.

5. Како треба лозу орезивати?

Пре него што ће се приступити резидби свагда претходно очистити средину чокота од прутова, који се тамо налазе, те да би она остала празна. Онда ће и ваздух, промаја кроз чокот струјати, па ће се и оплођивање лозе, кад је лоза у цвету под бољим погодбама вршити, и разне болести лозе отклонити и грошће у опште боље сазрети.

Кад се средина очистила треба одмерити и одредити које прутове треба орезати на род. Ти прутови треба да се налазе по периферији чокота и да буду тако размештени да би се основни облик чокота у свима правцима подједнако развијао. Ако који прут недостаје, треба га убодом макара у дрво изазвати. Затим прутове који се остављају на род задржати у оноликом броју колико то снага чокота допушта и орезати кратко или дугачко према начину резидбе који се примени, водећи свагда рачуна о бујности чокота односно о дебљини самих прутова.

Најбоље је да се прутови орезају преко чворова (колена) над последњим окцем, које се оставља на род. Тако ће на пресећеном пруту остати прегрлада, која ће спречавати улазак воде у кондир а и других бића, који

би могли продрети у унутрашњост прута. Ако су пак чворови сувише раздалеко један од другог, може се лоза орезати и између њих но у том случају засек треба да буде кос и са супротне стране од окца, који испод њега долази, да се ово не би водом влажило.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Чачку.

Изложба је према утврђеном програму трајала четири дана и то од 20. па закључно са 23. септембром ове године.

На дан 20. септембра у 9 часова пре подне а у двористи „Соколског Дома“ у присуству тамошњег грађанства и знатног броја земљорадника, после поздравног говора председника чачанске Пољопривредне Подружине г. Милоша Поповића, учитеља у пензији, изложбу је отворио у име г. Министра Пољопривреде и Воде г. Др. Велимир Стојковић начелник и п. председник Српског Пољопривредног Друштва.

Сви изложени предмети били су смештени у згради „Соколског Дома“ а изложба стоке и живине на подружничком имању, у непосредној близини саме зграде.

Распоред појединих одељења и предмета у згради, веома је лепо и прегледно размештено и давало је утисак једне модерне изложбе.

Највише је излагача и изложених предмета било заступљено из среза тринаског, драгачевског, љубићког, и моравичког а најмање из среза жичког и студеничког.

Стање појединих изложбених одељења било је:

I. Изложба стоке и сочних производа.

- У одељењу крупне рогате стоке било је 60 излагача са 140 грла, — од којих је 41 излагача награђено;
- У одељењу свиња било је свега 4 излагача са 31 грло, а награђени су сви излагачи;
- У одељењу коња било је 29 излагача са 36 грла а награђено је 21 излагач;
- У одељењу живине било је 11 излагача са 53 грла а награђено је 7 излагача;
- У одељењу пчеларства било је 7 излагача са 24 предмета а награђено је 6 излагача;
- У одељењу сточних производа било је 8 излагача са 8 предмета, а награђено је 3 излагача;

Већи део награђених грла фотографисан је.

У овој групи најугледније место заузео је „Царин Млекарник“ Стефановић и Зарић из Чачке, који су изложили тврди сир: Годомин, Трапист, Овчарић и пивски сир „Царин“ као и путер у већим количинама.

Исто тако дало је леп утисак угледно одељење фабрике месних производа Светозара Стевановића из Крагујевца, са разним конзервама.

Фабрика хрмских производа и лекова противу разних сточних болести „Каштел“ из Карловаца била је заступљена, као и фабрика серума и сточних лекова „Камендин“ из Новог Сада.

Такође и Школа за Сточарство и Планиско Газдовање из Краљева изложила је пасмине рогате крупне и ситне стоке и живине.

Премију је добио за изложену краву са телетом Добросав Протић из Гуче у вредности 1640 динара.

II. Ратарство, градинарство, индустријске биљке и њихове прерађевине.

Било је свега 125 излагача са 413 предмета. Сви су излагачи награђени.

Посебно је било изложених предмета:

Пшенице 52; кукуруза 81; пасуља 69; јечма 11; овса 6; ражи 4; крупника 1; семе дегелине луцерке 3; граховице 1; семе сточне репе 1; проса 1; ситне проје 1; сточне репе 19; шеверне репе 4; букава-тиске 24; крошпира 18; дршеног патлиџана 18; кулуса 17; валприна 33; црног лука 46; лубеница 5; раване велани 2; модри патлиџани 4; боранија 3; шекеа 4; тиквице 3; кокарабе 2; ротове 5; красташи 4. — Свега 413 примерака.

Изложени предмети били су врло доброг квалитета и градинарски усеви знатно су се истакли својом крупношћом и квалитетом.

Премију је добио за изложење ратарске усеве Михаило Вујовић из с. Трнаве у вредности 1200 динара.

III. Воћарство и виноградарство и њихови производи

а) Воћарство.

Било је изложено предмета:

Грожђе 132; белог вина 12; црног вина 1; ковошице 14; сувог грожђа 1; казем. амер. лозе 4; ревица 4; ковака 1. — Свега 189 предмета.

У овом одељењу могло се констатовати, да се у том крају највише гаји јабука будимка, кабарка, була сенабија и колачарка, — сорте првокласне вредности и трајашности.

Ове сорте преовлађују према тамошњим климатским приликама и има их у већим количинама за продају.

Од јабуке биле су изложене и ове сорте: краљице, стрекне, авалије, кадумане, пранице, киселаче, зукве, бедрике, и др. мањег значаја.

Од страних одомаћених: лепоцетка, француска, кожара, ребрача, канадска ренета, енглеска ал. парменка, обердихова ренета, лимунова, ананасова и др.

Доста је одомаћена лепоцетка, француска кожара и енглеска златна парменка.

Од крушака биле су изложене наше домаће сорте: дочарка, овимци, караманке, такуше, водењаје и др.

Од страних сората највише је било „кадуљерке“ која је доста размиођена и одомаћена и затим: дилова водењака, зимска деканткина, конгресовка клеркова, Наполеонова и др.

Шљива је било највише „пожегача“ а затим „Цар Душан и Балкански Царица“ и један примерак чокешинке.

Суве шљиве биле су врло доброг квалитета а најбоље су биле вољ. амер.орудничке Задрге у Качулицима и миросалачке у Вигоштру.

Остале врсте воћа биле су такође доста доброг квалитета.

Прерада воћа такође је била доста добро заступљена.

Премију је добио за изложено воће а нарочито за одабран сортименат крушака Боривоја Штављанин пољ. из с. Качулице у вредности 1100 динара.

б) Виноградарство.

Било је изложено предмета:

Јабuka 270; крушака 102; дуња 12; мушмула 10; бреска 7; свежих шљива 22; ораха 15; оскоруша 1; бадема 1; смоква 3; лешника 1; сувих шљива 22; раване прерађевине од воћа слатког комот, ливер и др. 46; кексиз 1; шљивовице 16; касковаче 7. — Свега 536 предмета.

Као важније винске сорте биле су заступљене прокунац, зачинак, скадарска, смедерска, ривалинг, португизац, пловдина, и зачинак.

Асталске сорте биле су: хамбуршка тамњаника-ранке, дренокви, малага, тамњаника и др.

Изложена „јелчка вина“ била су махом врло доброг квалитета. Један излагач, г. Милаи, свештеник син пок. проте Виће из Жежева, изложио је вино од 1886. год. које је врло добро очувано и веома слабо „цикло“. Била је изложена и његова шљивовица од 1872. године која је заиста била ванредне каквоће.

Премију је добио за изложено грожђе г. Брана Петровић, школски надареник у вредности 1000 динара

IV. Одељење дечијих пољопривредних клубова.

Било је 50 излагача са 200 предмета Клуба из с. Паковрћа и Миросалаца.

Изложени су били ратарски и градинарски усеви који су лепо одгајени и давали лепу слику.

Многи предмети били су бољи и од самих старијих пољопривредника — излагача.

Сви чланови награђени су.

Награде су добиле:

1. Од Министарства Пољопривреде и Воде у новцу	5.000 дин.
У справама и алатима	10.000 „
	Свега 15.000 дин.
2. Од Српског Пољопривредног Друштва у новцу	10.000 дин.
У справама и алатима	20.000 „
	Свега 30.000 дин.
3. Од Јоце Поповића предузимача из Чаčka	1.000 дин.
4. Миросалска Банка из Чаčka	100 „
5. Народног Банка	1.000 „
6. Општински Одбор округа Чачанског	5.000 „
7. Један плуг фабрике шефера у Туварју	— „
	Укупно 52.100 дин.

Укупан износ награда распоређен је и издат у равним пољопривредним справама, алатима и новцу и то:

1. За изложбу стоке и сточних производа у вредности	12.477 дин
2. За воће и грожђе и њихове прерађевине	23.228 „
3. За ратар, градинарске усеве, индустријске биљке и њихове прерађевине	15.020 „
4. За Дечије Пољопривредне Клубове	1.375 „
	Свега 52.100 дин.

На дан 22. септембра одржао је предавање г. Андрија Врвић марвени лекар у пензији у сали хотел „Крем“ у 3 часа по подне од болестима код стоке, од лечењу стоке и прављењу серума против менинга, приказано на филму у сликама. Предавање је завршено у 5 часова. Посетилаца је било око 200 већим делом сељака и се-

љавки из околних села, пошто је тога дана био пазарни дан.

За све време трајања изложбе било је око 2—3000 посетилаца.

На дан 23. септембра у 3 часа после подне изложбу је затворио председник Подружине г. Милош Поповић учитељ у пензији, којом су приликом прочитане награде од стране чланова Одељивачког Суда.

Естетички део изложбе био је ванредан, што припада у заслугу г. Павлу Петковићу, који је на томе предано радио. Сорте воћа, грожда и осталих предмета биле су пажљиво и тачно обележене, што је такође његова заслуга.

При свем овоме, изложба у опште била је скромна али добра; она ће бити силан подстрекач за будуће радове на овом пољу.

Белешке

— — —

Да се уништи крвава ваш. Крвава ваш је један од најопаснијих непријатеља јабука. Где се она намножи, ту се тешко сузбија. Али ипак има данас многобројних средстава са којима се она може успешно сузбијати. Једно од тих средстава јесте и премазивање или прскање нападнутих места чорбом направљеном од перањег сапуна, шпиритуса и воде. Растворити 18 грама перањег сапуна у кишници па тај раствор допунити до 1 литра и тој смеши додати 150 кубних сантиметара шпиритуса од 90%. По тој размери може се направити чорбе колико је потребно. Тај лек треба применити с јесени.

Да кокоши не чупају једна другој перје. Та се појава опажа по који пут тамо, где кокоши бораве у уском затвореном простору. Обично петао почиње то чупање; затим и кокоши почињу једна другој чупати перје и то најпре по тртци, па онда око врата.

Најбољи лек да се то спречи јесте пуштање кокошију у слободу. Али како то није увек могуће учинити, препоручује се да се кокошима баци једна шака перја да би се оне имале чиме занимати. Исто тако добро дејствује кад се баци кокошима и доста купуса, или пак кад им се положи доста зелениша на каквом мало уздигнутом месту (у виду јасла). Најзад и једна обешена репа усред живинарника чини да кокошке између оброка кљуцају ту репу, те се на тај начин не сећају да једна другој чупају перје.

Кад из једне сисе на крављем вимену приликом муже илази крв, шта треба радити? Ако се деси да само на једне сисе на крављем вимену приликом муже илази крв и да то дуго траје, знак је да унутрашњости те сисе или вимена има неке повреде. Промена хране је тада од слабог утицаја, или и ако има каквог утицаја, то је тек сасвим случајно. По каткад може да произведе добро дејство теј, направљен од опорих материја, као од ораховог лишћа или јасенове коре; али и то често пута не помаже. Најбоље у многим случајевима дејствује мања операција или убризгавање у

сису смеше од глицерина и оксидисане воде ($H^2 O^2$) разблажене за половину или за трећину. Но ова два последња средства врло су деликатна, те их не треба примењивати пре него што се позове ветеринар, који је једино позван да у оваквим случајевима одреди болест и примени сигуран лек.

Како да се направи вино без алкохола? Вино без алкохола није ништа друго него слатка, непреврсла шира од грожда, јабука или другог воћа. Како је сада берба грожда, то многи виноградари могу спремити за домаћу потребу по известан број бутели вина без алкохола и то на један врло прост начин. Добивену шпру од грожда процедити добро, — како не би и вино без алкохола било мутно — па потом сасути у бутеле. Напуњене — не баш до врха — бутеле залушити и залушаче привезати каналом за грмљ. Тако спремљене бутеле метнути у један котла са топлем водом, па котла и даље загревати до температуре од 65—70°. У котлу намести једно дрвено постоље, тако да бутеле леже не на дну котла, него на постољу. Кад температура воде буде достигла горе речени степен оставити бутеле још неколико тренутака у котлу, да и шира прими ту температуру, па онда скинути котла с ватре и оставити да се бутеле у њему расхладе. Затим повадити бутеле из котла и склонити их на какво свеже место, у подрум најбоље. Гљивиче, које проузрокују врење биће на тај начин уништене, те ће ч шира остати потпуно слатка. И ето тако сваки може да спреми вино без алкохола код своје куће, а оно је доста врло пријатно пиће.

Значај витамина у пољопривреди. Познато је да је за нормални развјатк и живот свеколике стоке у првом реду потребна добра исхрана. Саставни делови сваке хране, делимично су познати, делом су на жалост још недовољно исуитнани, па према томе и више мање у погледу каквог састава тако и функције непознати. Ове непознате материје груписане су под називом „витамини“, којих има више, и које по досадашњим исуитивањима не показују међусобне хемичке сродности.

За сада познате су три врсте витамина А, В, и С. Витамин А (растворљив у масти) сматра се да има непосредног утицаја на развјатк костију. Његов недостатак у исхрани проузрокује болест костију зв. „рахитис“. Недостатак витамина В у исхрани проузрокује нервна узбуђења, а у извесним случајевима и болест зв. „берибери“. Потреба овог витамина је и експериментално доказана на голубовима, храњењем олуштеним пиринчом, који не садржи овог витамина, услед чега су добили акутне знаке ове болести. Недостатак витамина С проузрокује болест „скорбут“, некад опасну болест морнара, која се сада спречава употребом свежег воћа и поврћа, — предохрана употребљавана на паробродима још пре сазнања узрока ове болести.

Сви ови витамини производе се у лишћу зелених биљака, и стока која се храни зеленом пићом илази увек довољно ових витамина. Друкчије пак стоји ствар при вештачкој исхрани људи и стоке; ту недостатак витамина спречава нормалан развјатк и слаби отпорну

сигну органима према болестима, које се не морају појавити одмах, већ и много доцније.

У пољопривредној пракси, при вештачком храњењу стоке (недавање зелене хране) настају случај недостатка витамина А, који се може избећи давањем сточног рибљег ђејтина у малим дозама. Витамин В ређе недостаје храни, која се стоци полагае, пошто мекције и арнаста (цереалије) храна обично га садржи, нарочито сув трешер је богат у витамину В. Витамин С зими се даје стоци са сточном репом, од махунастих биљака и у мањој мери кромпиром.

Нестор Вошковић

Записник

XV. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 4. јула 1923 г. у дому Друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Душан Ђатић, Павле Петковић, Софроније Петровић, Светислав Пешић, др. Добра В. Тодоровић и Драгутин Спремић.

Као гости присуствовали су г. г. Андра Жорж ред. члан и Јожа Мојић члан Управе Пољопривредног Удружења Бач-Бодрошке жупаније, обојана као наизасланици овог Удружења.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић

I.

Пре председка на дневни ред председник предлаже да се у записник као I. тачка стави: „Да се рад на унапређењу пољопривреде може са успехом развијати само тада, ако у земљи влада ред и мир и ако су у њој сребрене ризнице; зато Српско Пољопривредно Друштво са највећим гнушањем осуђује атентат извршен прошле среде на Председника Владе.“ — Одлучено је усвојити овај предлог.

За овим је председник поздравно добродошлицом њихог брата на Бачке наизасланици Пољопривредног Удружења Бач-Бодрошке жупаније г. Мојића.

II.

Прочитан је записник прошле седнице, који је усвојен без приредаба.

III.

Прочитана су предлози за припрему извршења XV, XVI, и XXI. тачке предвиђених програмских радова и то:

Бр. 5274. да се о Друштвеној Савни по могућству одржи једно предавање из области пољопривреде. — Одлучено: да се овај акт упути Књижевном Одбору у рад;

Бр. 5275. за производњу семена луцерке и црвене детелине. — Одлучено: да се расписне стечај за целу територију где има Пољопривредних Подружја, а тачкичата се могу само прелазити мали поседници; награда да буде 10 и то:

Две I. награде (пруг и дрљача) у вредности 1200 д. свега	2400 д.
Три II. „ (пруг) у вредности 90 д. „	2700 „
Пет III. „ (дрљача) у вредности 30 д. „	150 „

Укупна вредност награда 6.600 дин.

Бр. 5276. за ангажовање стручне учитељице за домићану школу. — Одлучено: да се XVIII. тачка програма рада за ову годину, скине с дневног реда, пошто Друштво нема могућности да је наведе.

V.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

а) по понудама: бр. 4731, 4786, 4852, 5241, 5055, и 5198, које је Управни Одбор усвојио;

б. бр. 5286. — Одбор је ово мишљење усвојио и одлучио: да преглед понуђених ветреничача изврше чланови Управе: г. г. Ђатић и Спремић и магационер А. Петровић и ако одговарају потребна, исте откупе по понуђеној цени;

в) члан Набављачког Одбора г. Ал. Рашковић предлаже, да се од Министарства Пољопривреде и Вода тражи кредит за набавку извесног броја пени са Главнишине сушице, које продате по цена коштања а по сиршењем распореду да се новац врати Министарству. — Одбор је одлучио да се од Министарства тражи за овај циљ сума од 10/00 дин. на чистој прихода Класне Лутрије.

VI.

Прочитано је стање багајнице Друштвене, благаз за прошла месец: Бр. 5281. — Одбор је примио знању и одлучио: да се умови финансијски одбор да с багајничком друштвеним наставе да се приремени издања сведу на тој малу суму.

VII.

Прочитана су писма Главне Контроле Н. 13.348, 13.350, 13.301 и 13.340 са разрешницама рачуна прихода и расхода Српског Пољопривредног Друштва за године 1919, 1921, 1921 и 1922, — Одбор је примио знању.

VIII.

Прочитано је мишљење финансијског одбора бр. 5122. о потраживању шпедитера М. Влахојанца. — Одлучено: да се Влахојанцу исплати потраживање по рачуну али с тим, да врати Друштву дужник 6582 динара.

IX.

Председник позреће питање о оснивању друштвеног магацина у Топчидеру, којом би се приликом набегали огромни преносни трошкови и рана шпедитерска посредовања; за молу Одбор да се овим питањем позабаве. — Одлучено да се умови члан Управе г. Рашковић да прикупи потребне податке и поднесе предлог,

X.

Прочитана су саопштења и предлози

а) бр. 5127, којим Хри. Сала осподарско Друштво шаље годишња извештај о својој раду за 1922. годину. — Одлучено: да се пошаље уреднику „Тезака“;

б) бр. 5164, новим Загребачког Збога на захвату стручњака о организовању трговине са својом циљном и пелетом. — Одлучено да се упути на ишање члановима Управе г. г. др. В. Стојковићу и П. Петковићу.

в) бр. 5202 писмо Нише Пољопривредне Школе у Главној код ишања о доласку у екскурзију 16 ђака ове школе и три наставника. — Одлучено да их на жељ ставници дочека члан Управе г. Ђатић; да се сваком ђаку изда по I. комплет „Тезака“ на I. половину ов. г. и по неку књигу које Друштво има на располагању за бесплатно издавање као и по један пољоприв. календар за 1923. год. и да им се приреду лакуска у дому Друштвеном за коју утрошени суму до 500 динара.

XI.

Наизасланици Пољопривредних Удружења Бач-Бодрошке жупаније наносе жељу свију њихових Подружја да убу у састав Српског Пољопривредног Друштва и изврше уједињење и може, да Друштво донесе одлуку у овом смислу. Ова ће се жеља доставити Друштву и писменим путем, о чему ће се и записник доставити који ће се донети на Вааредној Скупштини, чим Друштво о овој одлуци буде известило Управу Удружења. — Одлучено: да се донесе одлука на једној од наредних седница.

За овим је седница закључена.

ГЛАСНИК.

Окружни Одбор округа Ваљевског приликом пројектовања окружног буџета за 1924. годину унео је суму од 4000 динара за приређивање сточне влакобе у Ваљево. Ову је суму усвојио и окружни скупштина.

Желети да се и остали окружни одбори и окружне скупштине у нашој Краљевини угуледају на представнике ваљевског округа, па следећу њиховом примеру.

Слеђује додаток.

ЗАПИСНИК

49. Редовно Годишње Збора Српског Пољопривредног Друштва, држаног у дому друштвеном 11. фебруара 1923. год. у Београду.

Били су присутни: П. Председник г. Пеја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Благој: Д. Тодоровић, Др. Велимир Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Љуба Јовановић и Драгутин Спремић.

1. Редовних чланова по списку	56
2. изасланика подружних	40
3. чланова уземљача	6
4. гостију	7

Као изасланици присуствовали су од стране Пашеначке Пољопривредне Подружнице г. Василије Ранковић, Хрватско-Словенског Господарског Друштва г. Др. Пољак; а од стране Пољопривредног Друштва за Српску Војводину у Новом Саду г. Александар Роквић њак. агроном.

Збор је председавао и председао Српског Пољопривредног Друштва г. Пеја Т. Тодоровић.

Без икаквог секретара Милан Ј. Анастасијевић.

I.

Председник Збора, констатирајући да по списковима потписаних од стране редовних чланова и изасланика подружница а према чл. 44. Правила друштва, има довољан број чланова, да би се рад могao одвицати, отворио 49. Редовно Годишње Збор у 9 сах. пре подне.

Пре отварања на дневни ред председник поздравља Збор, изјављује да се и сада налази у неспретном положају што мора да саопшти тужну вест, да је Друштво у току прошле године изгубило једног свог председника Љубу Нонковића. Наводише његове заслуге за Друштво и пољску привреду, истиче како је он био теоретски високо образован а као практичар врло вредан, аглан и истрајан. Као спреман председник, Друштво је много заузимао, што је његовим посредовањем Друштво добило више материјалних средстава за рад, из да би му се одужали за ове његове заслуге позива Збор, да му ода последу пошту, што је Збор прихватио устајањем и са „Бог душо да му проци“ и „Сама му.“

Позива не мисли да говори о прошлогодишњем раду друштвеном, јер је он обавезан извештај који се налази у рукама учесника Збора, предлаже да Збор поздравн Н. В. Краља свога Н-јашњег Заштитника: Збор усваја овај предлог.

По позиву председника, секретар је прочитао телеграм који гласи: Његовом Величанству Краљу Александру;

Српско Пољопривредно Друштво сматра за своју заслужну дужност, да са свога Годишњег Збора поздравн свог Н-јашњег Заштитника и да га увери о својој невољкољемској верности и оданости. У име Главног Годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва.

Председник

Н. Т. Тодоровић, с. р.

Збор је усвојио текст овога телеграма.

Председник предлаже да се за помоћ секретару за вођење записника одреди Миланов Милорадовић.

Збор приима овај предлог.

Председник предлаже да се изабери три лица за отварање записника и да одаде контролу над преброявањем гласова приликом избора председника и чланова Управе; по одобрењу Збора кандидује: Николају Ж. Петровића, Софронија Парточића и Душана Пагића.

Збор приима кандидовања лица.

За овим је представљен Збору изасланик Пашеначке Пољопривредне Подружнице г. Василије Ранковић.

II.

Председник објављује: да је на дневном реду 2. ставка: читање извештаја о раду Друштвене Управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и извештај о стању целокупне имовине друштва, на позив секретара да извештај прочита. (Чује се да се извештај не чита пошто је штампан).

Позива је од учесника Збора дао предлог да се извештај не чита јер је штампан, Председник пита Збор усваја ли овај предлог?

Збор приима овај предлог.

Председник пита хоће ли неко да говори о извештају.

Јављају се за реч:

Милан Јовановић. Изјављује, да је извештај стерман, за то, што су Правилна на старој основи и да та Правилна треба одмах изменити. Жели да говори о пословно — посредничком раду који се не изводи добро јер се изводи по Правилника која су застарела. За дозак наводи примере: како је Друштво продало 100 ком. сејалица за културу из четке фабрике, које су имале висине што растурање не може бити веће од 65 см, а треба да буде најмање 75 см; што имају снабдевање шаркићом за редове; и што је задњи део оног тежак те улази у земљу доста дубоко. Изјављује тежаке које је имао у раду на свом имању са свим сејалицама и вољом непривратној предности. Затим каже да је од Друштва изабавио семе од луцерне и да га је сејао на два места и да се на оба места појавила и висока косна која се врло тешко сузија. Семе од луцерне треба предлошко испитати на растурици у народ т. Ј. оно је испитано али недовољно, јер по постојећим правилима немогуће га је и тушто испитати. Модерна наука захтева, да се ово испита на лицу места, где се произвођаја семена приша.

Пословао — посреднички рад врши се сада као и пре много година а друштво се по садашњим правилима не може извршити. Наглашава како се таквим радом гомолају огромни трошкови јер све Друштвене набавке пролазе кроз посреднике и у е, на мисли да би се Друштво требало организирати на некој самостојној основи. Констатира да је на прошлогодишњем Збору решено, да се Правилна измене, израде нова, и касније из претрес овом Збору, док међутим тај предлог Друштво није ни измено. У новим правилима, треба организирати предности на савени и вој основи, где морају бити изгубљени поред пољопривредника трговци финансијери и правници.

Ваја Радомановић. Чувао се приговора г. Јовановића како сејалице имају добре кад ни један од сада од толиких купања, није то најважно, док на против тражи се истих посевља што значи да су добре. Може бити да се код г. Јовановића показала неспретноћа а ту може бити узрок његово неосаоду земљиште или неумешност у руковању а никако рђав систем сејања. Растојање редова на сејалици може се изнети до 1 м.

Што се тиче семена луцерне вели, да се никаква копашица, семена није изабавила, док није испитан у Хем-Огледној Станици.

Сматра да су ова разлози г. Јовановића сипни да би због њих само требало извршити измену Правила друштвених, јер да постоје други много крупнији разлози а не сприне и семе.

Алекса Нешан нели, може бити да је г. Јованчић у праву али није требао сејати кукуруз тако дубоко на да му он из никне. За измену Закона није. Нарочито се не слаже с г. Јованчићем у томе, да у Угарину треба да узале правина трговин и други. Као члан и приватна Српског Пољопривредног Друштва и Земљоправних Задруга, мисли да би ове Уставне требало да пронађу или око себе само пољопривреднике. Уникал за пример изјаву академика, г. Јована Јуришића, који је за себе најлаже, да је ипак члан или Управе Савеза Земљоправних задруга. Јер на то место треба да дођу стучни људи. Осим је ктео да каже да су свака правила добра, ако су људи на свом месту, који их изводе.

Милан Јованчић, Ради објашњења, каже, да сејачина се може радити без шпартача. Ове је године имао одличне резултате, јер је сам конструктивно шпартач и др. али шпартач брадје није могао поводити. Наовио како је сам култиватор семена аустерје и да може доказати да има имене косице. Зато би требало на другој основи нове куповине и производње, да Пољопривредно Друштво не може радити на томе као приватна установа.

Стева Лукић. Не зна од којих је сејачина кукуруза г. Јованчић. Наовио како је од Друштва узео посебни број ових сејачина и раздио у народ и да су сви култиватори нама извољавили. На њима се може уздети растојање редова од 0,70—1 м. Што се семена тиче, мисли да је довољно реведено: да је семе испуњено. Код нас немају тих летелинских поља са којих би се могли потпуно снабдевати са аустерјом у питању је да ли би било вештаче путовања по другим земљама и тамо закључивати погодбе и испитивати семе и колико би то коштало?

Др. Личевић. Замера што у извештају Друштво није публиковани и извештаји Подружника, те има прегледа њихова рада, да би се увидело где је и како се раздио у свама крајевима наше земље. Истиче користи од практичних предавања и практичних курсева. Задолжава да са бројем одржаних изложба и мисли да би требало ширећишати што чешће изложбе, само би требало радити и на томе, да се докажу резултати на унапређењу и употребљавање наше пољопривреде. Ове треба да буду постојанија за разноврсности најбољих врста семена, воћа и т. д. да служе као постојанија неом најпоси пољопривредном напредују и да се на том изложбама да привлака стручњацима да проуче све крајеве. Мали Друштво да покаже на том пољу сву активност; најлаже да на ову страну није довољно обраћана пажња. Мисли да на изложба треба да се добију пунија обавештења, бар од оних где су били друштвени изложбеници.

Што се тиче држ. изложба, да је Пољопривредно Друштво ових врло мало излазило. Оно је протурило свега 2,919.000 дина у сарањима; затим и др. материјалу. Као се узме да су сарање стварао сада 30—40 пута, онда претрпата би сума била 200.600, што значи да је промет био сасвим недовољан. Шта је узрок овоме не зна, да ли што их Српско Пољопривредно Друштво не набавља у довољним количинама или што су Пољопривредне Подружнице непокретне? Али констатира, да Друштво није протрпало ове услове које је требало постојати. Да ово постигне Пољопривредно Друштво треба да се организује тако, да потребе сељака подмудрује у потпуности и на време. Предлаже да се набавне врше на велико у нашој земљи, на оно што код нас нема или је врло набављати са стране.

Две изводи како има још ствари на које треба обратити пажњу, како: граховице је врло мало набављено; да је на изложби у Сиску било врло много извршних семена; да у Јужној Србији (Македонији) не треба сапати све граховице, јер они нијашу изврстан свој врше. Објашњава рђаву страну овог рада. Сем тога наглашава, како треба обратити нарочиту пажњу на једну врсту шљавица у Тимочком округу, да ли би ова могла извести нашу младинау у крајевима, где младина се може успелати. Нарочито наглашава да на Јужној Србији треба обратити нарочиту пажњу и зато Пољопривредно Друштво мора тако притиснути свој одсељак, који ће бити центар. Ова земља има све природне предуслове да се развије у свој својој потпуности, кад би Друштво узело на себе ову улогу. Не мисли да се ослуже овакв одсељак као 1913. и 1914. године, јер уз одсељак треба имати и Обзир, који ће ови одсељаци руководијати. Мога да се преноручи ношћу Угарина, да о овоме имене размисли.

Констатира, да није добра пракса коју је Друштвено Управно земао, која се састоје у извршавању одлука дошних на Редовном Годишњем Збору од прошле године, Угарина је требало да изрази про-

јекат измене Закона друштвених до 1. јуна а до 1. јуна да из разнаше савим родним законима и Подружницама и од њих изашу примедбе на основу да се о Савим друштвеним законима Вадрани Збор на коме би се предложио Пројекат прегресе и промена. Оно Друштво није учинило, већ је позватио одлуку Годишњег Збора, те Друштво не треба ни да постоји.

Стева Лукић. Одговара на примедбу г. Личевића зашто је Друштво учинило мали обрт а разлог је зато тај, што је ардна за рачун репарација ушла у земљу велики број пољопривредних сарања, алата и машина, које је издало народу на рачун односа по извршеним прегретама за плаћању ратне штете. Не само да је у овом погледу Друштво издало мали обрт већ су мали обрт имале и све установе, које раде са пољопривредним сарањима а трговини готово никакво.

Слаже се са г. Личевићем и каже, да је у извештају требало унети и рад Пољопривредних Подружника, јер су Подружнице органи Друштва и врло важан фактор.

Председник одбора, на примедбу г. Личевића, да су у највишим извештајима извојени развој Пољопривредних Подружника. Као оправдање разлог зашто то и у овом извештају није учињено, изводи, да сада има 113 Подружника и да је од тог броја врло мали број одржао Годишња Збор и поднео свој годишњи извештај а већи није. Наглаже да би требало штампати извештај свих Пољопривредних Подружника а не само делнично, зар се тиме не би постигло оно, што се жели. Кошкко је пак предавања и курсева одржано илде се на извештају. Већује да није потпуно изнето, али и оно што је изнето довољно је. Мисли да ће се приликом израде нових правила оставити већи разлик у времену између Подружничких Годишњих Зборова и Годишњег Збора Друштвеног.

Већује да је промет са сарањима био мали, али су оне продаване јединице него на где на другом месту. Мало растурање сарања било је због великих тежиња оних најближе и транспортовања сарања а поред тога изостава је задовољство са сарањима у народу, јер је ардна велики број сарања плаширала у народ на рачун претста за накнаду ратне штете. Сем тога услед несрећених саобраћајних правика биле су велике тежиње, које су отежавале набавке и брзо транспортовање. Чинили су покушаје да растурију и проју пољопривредне сарања и алате из наших фабрика, нарочито са Савоначке, где оних фабрика није било на жалост са њима нисмо могли радити. Као пример наводио набавку преслица за Марифору и њихову немogućу израду.

Што се тиче измене закона, у извештају је напоменуто да је изабран Обзир, који је сазнао неколико пута али се није могло деловно саставити. Израђена су била да предлаже о г. Др. Веде Стојковића и с. В. Радовановића и они су се у међувремену размислили, то је то разлог, да оно изврши нова Угарина.

Стево Кукаршић изјављује, да ће да говори о измени Закона и да га је то била и најлаже да дође на Збор, пошто је био да ће се оста претрпата на овом Збору. За Пољопривредне Подружнице каже, да су као органи Пољопривредног Друштва врло потребне и да на старавње њихово треба обратити нарочиту пажњу, јер оне треба да утичу на појачавање производње и по садашњи својим правилима оне на томе не могу да деалују. Сем тога Подружнице треба и одређеном наставом да деалују, нарочито на унапређењу свих пољопривредних врста. У том циљу оне треба да заснивају жињарнице, писмалне, угледне баште и т. д. Из искуства зна како су колосалне усеве имали учесници који су имали оно довољно у својој школској башти. Она би предузети требало Друштво да потпомаже уз приликом државних економија и средних расадника. Износи мисле и недовољности садашњих правила и изводи да их треба изменити и да се изради њиховој пољопривредној пажњи.

Др. Веда Стојковић мисли да му се доноси да да одобрено на прегресе г. Личевића. Не постоји у ствари да је Угарина поднела одлуку Збора, јер је она раздила на измене правила преко одсељаци Обзора у коме је и он био. Наводи како се неки чланови овог Обзора нису могли одолети пошвања, те је услед тога било велике тежиње у раду овог Обзора. Лично, да себе каже да се одужин Обзору јер је израдио свој пројекат за измену закона. Поднео је и свој пројекат г. Веде Радовановића. Ова два пројекта размислила су се једнакврло, јер је овај други био више посредничко — набављачког карактера као и ранје водити пројекат правила редовног члава г. Милоша Јованчића,

која су израђена више мисли, у трговачком духу. Тежић нас полако привредника треба да буде да наш земљорадник буде зналачки и технички спреман а то треба и да буде главни задатак Пољопривредног Друштва. С тога сам стао на то гласити, већ г. Стојковић, да Пољопривредно Друштво развија тај задатак који би се могао најбоље спровести преко Подружака и Дечићки Пољопривредни Калубна и надам се, да би Друштво преко ове органа могао испуњавати свој задатак. Посредничко-набавачка лева рад треба оставити Самцу уз Српских Земљорадничких Задруга, које се стара да земљораднички органе потребе кредитне, сирава и др. потребна материјала. С обзиром на то а пошто се у Одбору нисмо могли сложити, који бисмо пројекат узети за основ, носе другог дискутовања решеним су да се овој материјал уступу новој Управи у рад, пошто се овај посао није могао савршено да окончају, као што је било одлучено. Према овоме, моли Збор да се Упуна хтеда да изврши одлуку прошлогдишњег Збора, јер је ратан на имена друштвених правила.

Димитрије Меленџић, Говори о набавци вршеним пре рата и набавкама вршеним после рата. Набавке вршене пре рата биле су солидне а после рата рђаве. Као пример изводи: набављене врећаруке за ресавску Пољопривредну Подружку, која је била потпуно стара на пређавану; о набављеном цвином камени у 2 бурега, који је у једном био добре квалитета а у другом за 30 см. од врха добар а испод тога рђав, само хубре. За ово не крили Друштво, већ фабрике и месонадне лиферанте. За месонадне семе познатије наводе г. Јованића, јер је и Подружка у Санајацију набавила 50 кгт. семена од дукерне и да је у истом било и семена мање коесне и није било довољно квалитивно. Премакле да се квалитет семена констатује на лице места и од стране солидних фирми. С тога изводи да би Друштво требало да заснује свој рад на другој основи. Критикује бюрократски рад Друштва и наконих установа и протествује што се силом натура Тежак и Пољопривредна Календар члановима Пољопривредних Подружака. Премакле да се ова пракса укине.

Наводи како у Министарству Пољопривреде нема практичних људи, јер је установио средње расаднике па ни не да сресета да расте. Средње Скупштине се врло мало старају за унапређење оних установа. Наводи како срески економци за извесне радове траже по 5000 дина, а средње скупштине им одобравају само по 500 динара, због овога су вели расадници необрађени и не одговарају самошћу. Мисли да би требало увести путујуће економе, који ће припремљивањем курсева обучавати народ.

Председник, Општење говорника да се удало од предмета и мали га да говори о извештају.

Димитрије Меленџић наставак свој говор и наводи како није довољно само писати у Тежаку и Календару него треба и практично сиремати народ, и мисли, да то Друштво може да уради. Слаже се с г. Ланчевићем да је требало штампати извештаје Подружака, оних Подружака, које су га подвале, јер би се на тах извештаја могле видети рад Подружака, њихов напредак или застој у раду. Не крили никог за овакв рад Друштва, јер је у опште неопштење и код фабрике, и код трговача, због чега лати ипорино потрошач, али наводи да је требало извршити реорганизацију Друштва и мисли да би Одбор, који је примио на себе да изради измену правила, требало то да учини али да да оставку. Мисли да је израђене пројекте требало штампати у Тежаку, па отуд по мишљењу чланова извршити шта је добро.

Влад. Х. Илић, Излаже, како није утрфеено ово, што је требало да буде урађено. Пита се, шта је томе смисла? Находи да су томе смисла правила. Наводи какне су све тежице ово набавки које се врше преко Одбора, који су чланови здусти — државници посланика. Находи да оправдана која је г. Лукић навео нишу довољна, неч да је то критика, што нема еластичног рада, који није ни правилима предвиђен. Осудује г. г. чланове Одбора за израду пројекта правила, која нишу кесли сарађивати на изради оних и била и њих сву кришину за овако отежани рад. Констатује да је трговачки роба много солиднија, јер су трговци еластичнији у набавкама а Друштво често врши набавке и не издељивају ово, шта кудује. Као пример износи рад на набавци прекармина у Марибору. Констатује да у Друштву нема трговачког духа а без тога нема ни рада, и мисли, да би се овакв рад требало преклинути. Износи како је мало рађено и на другим грамама Критикује рад Бишкевог Одбора и мало удељеног рада на унапређењу Дечићки

Пољопривредних Калубна, јер се то види по одобреним и утрошеним суммама. Није набављено ни књига колико је предвиђено, јер ни ту нишу утрошени одређене суме. Жали што Одборници нишу редовно долазили у седнице и нишу се одвањали само пошину и осудује такве њихове поступке. Мисли да правила Пољопривредног Друштва треба измјени и у шта увести што нише трговачког духа.

Александар Нешић каже да правила не могу бити смисла правилима раду. Као пример наводи Бангаску која годинама управља земљом без устани; и да Немци није у 1-ом човеку оно што ни не можемо лати у стотани. Овим хоће да каже, како луди кад хоће да раде са најгорим правилима и законима постижу најбоље успеле а кад неће да раде не помажу ни најбоља правила. Усваја развоје председника, које је лало г. Ланчевићу као узрок за мали обрт у сиравама које је Друштво укинуло, али се не слаже с председником у томе, да је држала нашла погодан начин за раздвајање сирава, добињених на рачун репарација, у зарод, јер наводи да начин није погодан кад се један путу прола за 3-000 динара.

Драгиша Лаичевић замера г. Стојковићу за његов говор што ни један пројекат правила није изнет Збором на претрес и да је због тога сам његов говор делатисирао. Чуди га неварношћу г. г. Стојковића и председника а кад г. г. о овим правилима. Наводи да се није смела поводити одлука Годнишњег Збора и зато је требало позвати Врећан Збор, да се оно одложи или објасни. Пошто то није учињено, осудује рад Управе. Одбора што се није ангажовало за изврши одлуку Годнишњег Збора, кад је од њега већ примио издат за израду нових правила и она су се морала изградити.

Председник одговара г. Ланчевићу, да је поред других било и финансијске немогућности. Одбор се није састајао и а кад се састајао није се могао сложити а нерешене питање није се могло изнети пред Збор. Мисли да г. Ланчевић треба да прими оно као умисан разлог. Правилника је предвиђено кад треба сазвати Врећане Зборове; завак случај није изступао, за то га Упуна није ни смисла.

Младен Не наводи да правила не рад. Људи раде. Лежерност и неактивност то су узроци што нишу изменила правила. Признаје да је тако исто и у Подружинама мало рађено. Правила су мртво слово на хартији и мисли да треба више говорити о напреднијем раду, а мање о правилима. Моли да се бар у будуће увесе нише труда и воље у раду.

Божидар Турбић, Напомиње да је Друштво требало извештај развадати члановима раније. Упоредујући извештај Српског Пољопривредног Друштва са извештајима страних савјетских Друштava, већ да је извештај неопшту и неспирани. Извештај о раду Друштва је и свршине мали, према овоме шта је у Друштву рађено.

Као некадашњи инспектор Друштва излаже је много и много невоље у раду Друштвеним. Износи тежице за набавке и да Набавачки Одбор није урадио овако колико је могао да уради. Наводи да ове набавке треба да буду много нише и обилније. Не слаже се с г. Лукићем у томе, да је држала увела много сирава добињених на рачун репарација и за је то узрок да се набавке не врше, јер су потребе нашег сељака и сас рата много веће. Наводи да на ту страну треба Друштво највише правде да обрати. Мисли да би пропалања за унапређење полске привреде могао развити много нешу пролају сирава, семених и др. него поуже и предлази. И остали рад друштва није могао бити успешан због правила. Члановници Друштвени су већинно хионрарни. Друштво мора да им солидан апарат (сноје стање члановица). Сметра да је задатак Друштва већи од задатка Министарства Пољопривреде и Вола и мисли да се може добро радити само тако, ако се људи добро плаће. Треба измислити правила по којима треба особље боље плаћати а по садашњим правилима, то је ограничено. Кад би члановници Друштвени били стадни и добро награђени Друштво би могло прикупити највише пољопривредне снаге.

Наводи да је прилогдишња Упуна била недовољна и једнообразна. Ту имате стручњаче само на једне групе а то је кобио по рад друштвених. Српско Пољопривредно Друштво треба да се стара да приликом биранја Управе изабрају стару традицију, да у Упуна буде скомеситранство а боље би радило да је имало већи број пријатеља. Наводи како су у Упуна остала неопштење урађенија места, која је требало омак потпуног, а Упуна је сила на мали број чланова, који су били преоптерећени. Мисли да је требало сазвати Врећан Збор па Упуна допустити. Због малог броја чланова у Упуна рад се није много унапређао како треба.

Каже да су набавке врш не без икаквог плана, а да је рађено с разумом откадако би се много тежило и биле би благорешно покривене (Подружак). Протузла је што Друштво врши набавке преко појединачног што поскупуљавља ствари и семе. Познато му је да Друштво има велик новач уложено код банкова, и да од тога новца троши само интересе, налик да би тај новач требало изузети од банака и пустити га у промет. Мисли да приликом изомет правна треба уштеди и то, да се набавке поше и посредно установљивањем Одбора да испитивање: трава, семена и т. д.

За сигурни рад Друштво треба да дође у контакт са Ушмерителом и да би на то требало обратити нарочиту пажњу. Тежак треба да буде популаран и да уноси у народ велик број новина. Константе, да је Тежак раније био беоје уређиван и да сарађивао на Тешку оцаљу. За изомет није уређено довољно. Изомет се еба да имају демонстративан карактер. Мисли да на изложбама треба да буде присутан и важино оделење.

Председник: био је то код неких изложба.

Тираш: Накази да рад Друштва треба да обухвати вели обим, и да буде вели контакт између Друштва и Подружја.

Драг. Лаичевић каже да га председник није увео да је Управа довољно разила на измени правила. У извештају нема шт. мпано да Управа призна грешку и обећање да ће то уградити надуће године. Тражи да се Управа измени Збор.

Вика Радовановић као члан Одбора за измену правила, каже да су његов и г. Стојковић пројекти правила били готови још јула месеца, али се нису могли изнети на дневни ред. Одбија приговоре упућене од стране г. г. Мавраковића и Хадн Ивана Мавраковића Одбору за планов камен и прекласије. Теза је: Набављање од Одбора била да се набавке врше у земљи. Ветеринаре су набављене у Словенији по послијоту устри, али је фирми послала нешто друго, што не одговара муштру. Зато је тој фирми отказан рад. И прекласије су уште и по муштру, а и тако на лише места испитане, али оно што је дошло с примљено — јер фирма није могла целу наруџбину одједанпут испоручити, — било је испоручено. Износи каже је текла процедура с набавком планов класа. Изјављује жаљење што се овако дошао и због тога вели, припуцају сиво да набавке вршило са стране. Износи тезакоше оно пљивки са иностранства, јер се на извршење наруџбине у Немачкој чекало по 8 месеци.

Накази да г. Немашење примсбае за надуће нису умисле, јер је и сам утицао на народ, да се не такмиче и не шипитрају тако високе цене, али је добио одговор да се нита не тучу навоће кесе, те је тако 1 пецу продан по 5000 динара, а ово је због тога, што су можда неки добили пресуду на тебу суму но што су у ствари општели, и што је неког осукају у сточи и сиравама и не наза се скороти исплати ратне и тете, па вели „боље ништа него ништа“.

Милан Јовановић, омет гледи да Управу Друштвено није крава тећ правила која коче рад Друштва. Износи дужности чланова Управе на Друштва и налик да рад у Друштву са дозораром и добром вољом чланова не може да се стварања већ т, еба узети стално одобрење. Показује вредан рад Председника и Управе и осуђује налик на Управни Одбор. Тражи да су правила опрема Друштвеном раду.

Др. В. Стојковић признаје да је за осуду рад Одбора за измену правила. Хтео је да одбије прикор од себе и Управног Одбора, јер налик да су за осуду они, који су тражили измену правила и требали да раде највише, а они баш нису радили ништа, јер су дали оставку на чланство Одбора за измену нових правила. За себе каже да је урадио и ово, што није био дужан јер је спремно пројект и моли Збор да ово прили знају. Накази да је тај пројекат дошао мало доцније, те се због краткотје премења није могла спринути и остала процедура да би се пројекат могао изнети Збору; зато моли да овај Збор ст. ти то у дужност новој Управи.

Љуба Нећан каже да је лакше критиковати него радити. Пребацује г. Лаичевићу што није остао у Управној Одбору да ради кад је прошле године изабран, већ је дао оставку на сала критикује. Накази да га то нема права.

Потпурије наводе г. Радовановића о продаји сирова добивених на рачун ре вршаца, коју држао врши.

Алекса Нешић ради објашњења каже да је ружно за нашу државу ако ово остане тачно што је г. Радовановић навео, јер смо ми сада у Српском Полуприродном Друштву, да би се испреједало то то могло ухватити. Нећан шипитраје да из сукопи нису ценили оноко како је требало, назови као пример своју пресуду.

Председник објављује да су испрљени сви пријављени говорници и свошто није поднет никакав мотиваци предлог шта Збор прили на извештај који је подмет Збору и даје на разрешенију за рачуне од пршле године.

Зр ора одлучи: да се извештај прили и да се даје разрешенија на рачуне за 1922. годину.

Председник, Желан ли Збор да се изабере Одбор за измену правила друштвених? Др. Вељ. Стојковић предлаже да Збор одреди из своје средине 5 чланова у Одбор за израду правила.

Драг. Лаичевић каже да Управа има да спреми сав материјал за годишњи Збор и њен је задатак, да одреди Одбор, који ће то урадити на да се воступи по одлуци прошлогодишњег Збора.

Председник пита: прили ли Збор овај предлог г. Лаичевића. Збор усваја овај предлог.

III.

Председник објављује да је на дневном реду III. тачка: „Подношење Збору на решење писмених изјавља, поднетих благорешно“. Пошто није поднет ни један писмени предлог, предлаже, да се пређе на следећу дневну реду. —

IV.

Председник објављује да је на дневном реду IV. тачка која гласи: „Подноси се на одобрење предрачу прихода и расхода за 1923. годину: позива члановога да га прочита.“

Милан Тодоровић члановога прочита је предрачу.

Председник пита: желан ли ко да се јави за реч?

Милан Бозовић, Мисли да је одређена сума на издржавање Дечнич Полуприродних Клубова сувише мала и моли да се иста повећа. Износи тезакоше у раду са Полуприродним Подружјима о придобијању чланова, па моли, да би их требало на неки начин материјално потпомогати и на тај их начин придобијати. Моли да се ова сума повећа.

М. Тодоровић члановога објашњава, да је предвиђених писмених средине предвиђених сума, да ако изступити потреба, лако ће се извршити повећање и налик да ову позицију не треб повећавати, јер је прошле године предвиђена сума од 100.000 динара на ише утрошена.

Драг. Лаичевић, Разуме жељу г. Бозовића и налик да је његово тражење оправдано, али вели, да смо у таквом положају, да предлаж треба примоти оноко како је предлози, јер би нам за његову измену требало много времена. Добро је, што су предвиђених заривања, те ће се моћи ову позицију повећати, ако се у теку године зато буде указала потреба. Моли Управу да резервире кредит на назначене издатке суми у 1 суму, од које да се установи *Добросна Друштва* ли *Љубка Србију*. Моли да се ово усвоји у обавр.

В. К. Маш Накази да у овај пројекат није предвиђено никаква сума за оснивање опшјеног фонда службеника друштвених. Мисли да таква садања постоји и да би на основу неје требало узети и ту позицију Збо: тага недостатка се и удававају службеници. Моли да се бар у предрачу за надућу годину то усвоје.

Милан Тодоровић, То ће се моћи учинити само писменим правила

Председник објављује да је у извештају објашњено зашто није основан писмени фонд а за усвоје ове позиције, није ни у правилима предвиђено. Управа би за ово требала да изради нарочита правила.

Затим свошто је испрљена дискусија предлаже да се гласа о буџету.

Збор је одлучио: да се буџет прили у целини, и у појединостима, дегласама са свима објашњењима која су наведена.

V.

Председник објављује да је на дневном реду V. тачка: „Израде писаних чланова друштвених Управе“.

Објављива да се Управа бира само из средине редовних чланова и начелно или се први избор. Напомиње да су по правилима друштвених упржављају места:

1. Председника
7. чланова Управе.

За овијем је Збор одлучио да се овај списак закључи и да се рад настава по подне Седница је закључена у 12/3

По одне.

Председник отпара седницу у 3 сак. по подне и представља Збору изаславина Поаопирепог Друштва са Српску Војводину у Номн Саду г. *Александра Раковића*.

За овијем излазе г. г. одборнике који стају и даље у Управи а напомиње да треба изабрати 7 одборника и председника. Напомиње да за председника треба гласати заседам листицима доје 1/4 сата одвора за које се време разлику први листици. Овечни записника заузимају своја места ради контроле и пребројавања гласова.

После одмора секретар прозива по списку присутних чланова и изаславина да се гласа за председника.

По сирепог гласању Председник саопштава да су овечни записника извршила пребројавање гласова и утврдили да је гласао 86 лица и то за:

Павла Тодоровића	60
Др. Велизара Јанковића	16
Благ. Тодоровића	4
Јована Жуковића	2
Драгишу Ламчевића	1
Милина Капетановића	1
привних места	2

Света гласало 86

Према овом резултату Председник објављује:

да је за новог председника са већином гласова изабран Паја Т. Тодор, о њ дославина и председник.

Збор, прима овај и вистај са „Живео“

Председник г. Паја Т. Тодоровић благодари на избору и изјављује, да му је ово велика награда за његов четрдесетогодишњи рад у Друштву и да ће се старати да одговори свом пошты.

Пошто је дославина и. председник изабран за председника, т. је место за и. председника остало упржављиво објављује председник да се присутни избору и. председника и 7 чланова Управе. Пошты секретара, да изврши прозивку присутних чланова и делегате да поднесу своје вистине.

Секретар врши прозивку.

Председник по извршеној прозивци саопштава резултате избора.

За и. председника добила су:

Др. Веља Стојковић	50 гласова
Александар Јовановић	15
Љуба Јовановић	5
Благ. је Тодоровић	5
Већа Развановић	5
Драгиша Ламчевић	2
Алекса Поповић	1

За чланове Управе добила су:

Але. савлар Раковић	85 гласова
Љуба Јовановић	66
Александар Јовановић	64
Душан Ђатић	62
Никола Петровић	53
Павле Петковић	41
Драгутина Срећковић	37
Софроније Партковић	37
Др. Добра Тодоровић	33
Светласлав Пешић	29
Драгиша Ламчевић	25
Милорад Зечевић	19

Др. Пера Ђорђевић	19
Јован Симонковић	12
Др. Ђорђе Митровић	10
Божидар Раковић	9
Благоје Д. Тодоровић	8
Милош Тодоровић	4
Милош Јовановић	3

По два гласа добила су:

Драгоја Обрадовић, Бошко Бошковић, Др. Пера Тодоровић, по 1 глас добила су: Др. Милош З. Важицац, Коста Глашанић, Трајко Поповић, Душан Костић, Недељко Копањин, Љуба Малковић, др. Тавасије Митровић, Алекса Поповић, Пера Јовановић, Блажар Тирш, Степан Лукић, Тодор Мраовић, Радомир Нелић, и Др. Милош С. Радоваљскић.

Према овоме објављујем да су изабрани:

За и. председника г. др. Велимир Стојковић

и за чланове Управе:

Александар Раковић
Љуба Р. Јовановић
Александар Јовановић
Душан Ђатић
Никола Петровић
Павле Петковић
Драгутина Срећковић
Софроније Партковић.

Збор је примио ова са „Живео“

Др. Веља Стојковић благодари на поверењу и моли да га поштеди од дужности и. председника, пошто је ангажован у Друштву као његов члан Управе и уредник Тажана, и моли да се поверење и председничка пошты код другом лицу.

Председник изјаве да је Збор најбоље погодно што је т. Стојковића изабрао за и. председника и моли г. Стојковића да се прими избора, пошто је скоро акламацијом изабран.

Др. Стојковић поново моли Збор да га разреши поверење му дужности и предлаже да се место и. председника уступити г. Александару Јовановићу, који има највећи број гласова после њега.

Већа Развановић предлаже Збору да умолити г. Стојковића да се прими избора, а ако г. Стојковић остане и даље при овој својој одлуци, онда му примити оставку, али с тим да остане као члан Управе.

Др. Стојковић објављује да би по правилима остао члан Управе, да се не може примити и. председничко дужности, јер ће бити принуђен да да оставку, а да би требало ову дужност поверити г. А. Јовановићу, јер мисли да се икве моћи одужити поверењу, пошто је иначе сувише з пошты у Друштву.

Председник пита Збор прима ли оставку г. Стојковића и кандидатацију г. Јовановића.

Збор прима г. А. Јовановића.

Александар Јовановић благодари на поверењу, али изјављује, да се не може примити и. председничко дужности пошто је интересан поштыма.

Председник објављује, да после г. Стојковића има највиши број гласова г. Александар Јовановић и пита Збор прима ли на кандидатацију г. Стојковића али ће да бира другог и. председника.

Д. Меленковић изјавио да се г. Стојковић треба да прими избора пошто га је Збор акламацијом изабрао. Збор прихвати овај предлог.

Председник изјављује, да је општа жеља Збора да се г. Стојковић прими избора и моли га да се избора прими.

Збор аллаузом по прихвати г. Стојковића, који се избора прима.

VI.

Председник објављује да је на шестом реду VI. тачка: избор нових редовних и почасних чланова Друштва.

Пошта секретара да прочита предложена лица:

Секретар чита:

а) За почасне чланове:

1. Др. Јован Цвијић проф. универзитета Београд.
2. Обрад Благојевић, адвокат из Београда.
3. Александар Стебут, ховорар, директор Огледа, и Коитр. Пољ. Станице Тополиер.
4. Др. Димитрије Ф. Ковач, директор сепаратног Завода Каменица проф.

б) За редовне чланове:

1. Љубомир Марковић, држав. експом срез Арињског Ариња,
2. Милаш К. Стојковић, држав. експом срез расноског Крушевца,
3. Павле Гајић, држав. експом срез сјеничког Сјеница,
4. Владимир Милошевић, држав. експом срез забског Полазево,
5. Милорад С. Кухић, скар. Мин. Пољопривр. и Вода Београд,
6. Димитрије Петровић, држав. експом срез Космајског Сопот,
7. Чедомир Рајић, скар. Мин. Пољопривр. и Вода Београд,
8. Вељко Јанојевић, писар Мин. Пољопривр. и Вода Београд,
9. Владимир А. Ђорђевић, државни експом срез рачванског Беца Паланка,
10. Алекса Петровић, маџистор Срп. Пољопривредног Друштва,
11. Бура Савковић, експом из Слатине срез Космајског Сопот,
12. Младен Мајсторовић, експом из Ропочева срез Космајски,
13. Софија Јовановић, учитељица из Стојинка срез Космајски,
14. Драгољуб Ђурчић, експом из Режана срез Космајски,
15. Ђорђе Секулић, експом из Поповића срез Космајски,
16. Видоје Јовановић, експом из Душине срез Космајски,
17. Милутин Лукић, учитељ из Белине срез Космајски,
18. Миланко Јеремић, свештеник из Поповића срез Космајски,
19. Радојица Бугарчић, експом из Ропочева срез Космајски,
20. Живојин Иковић, експом из Ропочева срез Космајски,
21. Борисав Гајић, експом из Шантринца срез Беличког, Јагодина,
22. Благоје Михајловић, експом из Сивашице срез Левањског,
23. др. Милорад Недељковић, професор Београд,
24. др. Момчило Иванић, професор београд.
25. Стеван Поповић, свештеник из Карана,
26. Петко Милчиновић, из Кунџења Пожега,
27. Душан Костић, марл. лекар Београд,
28. др. Тасицеје Митровић, доцент Универзитета Београд,
29. Мирко Димитријевић, експом Срп. Пољопривредног Друштва,
30. Драгољуб Јеремић, државни експом срез Ужичког,
31. Радован Навичевић, учитељ Јелашница срез и округ Тимочки Краљско Село,
32. Илија Бошњак, директор Евоашке Станице у Букову.

Збор је првено предложио лица за чланове Друштва.

Председник моли Збор да саслуша честитке, позива секретара да ове прочита.

Почто су прочитане честитке председник објављује да је рад завршен и захваљује Друштвима која су послали своје изасланике да извршило г. Др. Пољску директору Хрватско-Славонског Господарског Друштва. Захваљује члановима који су присуствовали Збору, уверавајући их да ће се и у будуће радити са највећом љубављу, да се помогне пољопривредницима. Препоручује присуства да обрате што већу пажњу на одржавање старих и оснивање нових Подружја обављајући свесреду сарадњу Српског Пољопривредног Друштва. Моли да се промишља у народу да се Тражак што више чита и да се вистине да се он што више прошири у народу. Препоручује да се обрати нарочита пажња на Деције Пољопривредне Клубове и женске клубове за домаћинство које су се повела установљавати. Понова захваљује и жели срећан пут и довиђања до године.

Др. Пољак. Жали што није могао пре да поздравим Збор. Наше братске организације (пољопривредне) чекаше се састају. Поздравили смо се 2-3 пута у Загребу. Један случај био је да је један од нашег Збора био инспектор, али они који су то чинили, дошле су искренош поседати. Тај случај је писмено нарават према Срп.ком Пољопривредном Друштву. Сваки дан се све више увиђа да Хрвати и Срби

чежу да се што боље упознају. Ми немо бити срећни, ако наше посете буду што чешије, не само стругања него и селска. Јачина, да ће се добити боља пријез од селана него од интелектуалце.

У друштвена питања неће се залично мешати. Милош ми био да тип нашег рада буде сличан њиховом. Њихова Друштва у бишој Аустрији једна су стајала у оно време, те су се морали ословити на властите оге. Тежили су за самосталношћу, удаљујући се од државе. Тежили су да се функција њиховог Друштва приближи што више, да могу уредити питања пољопривредног кредита у набавама што у животи селска игра важну улогу. Властићи радом стечено и урађено, прирдио је, што је и њихово Господарско Друштво у исто време и орган за ширење пољопривредне науке, тако да чланови свакоје потребе да ма шта траже од државе — давали су сами чланови. а то је њихов издас. Ипак, важи је положај другогачија, кад имате тзкво Друштво, онда и има места инспекцији оваквој, каква је данас била. Министарству се Пољопривреде па тај начин одликова у мигоме у раду. Уверена Збор, да немо ни њима бити увек ниш и драги. Жели срећу и успех у раду и моли да топан олопаци остину и даље некаколи измењу нас.

Председник захваљује Др. Пољску на топан речима управљеним њихом раду и констатира да смо били увек готови да пријучимо братску руку Господарском Друштву и да смо увек вољни били да идемо руку под руку са Хрватима и да живимо ила да брата у једном другу. Истиче како нас је јако болело, што нисмо одмах дошли у братску пезу са Хрватима, као са браћом Славонцима. Они су први дошли код нас и учинили нам посету, ми смо их братски прихватили и они су се вратили задовољни. Нарочито су задовољни, што нису видели оно, што им је причано, да се код нас убијају и колау, већ обрату культуру и ред. Кад им је приречен банкет, нарочито им је пало у очи што не виде браћу Хрвате. Изјављује да промова позив г. Пољака и истиче корист од тог објављења. Јер немо сами на тај начин да се боље упознамо и објавијемо. Уверена г. Пољака да међу нама постоји уверење, да је Хрват исто оно што и Србин и Црногорац и према томе ред је да се објавијемо и заједнички радимо. Сад имамо понуду од Господарског Друштва да се објавијемо и да радимо на томе, и моли г. Пољака да прили захвању на његове братске топан реч.

Секретар,
Мил. Л. Анастасијевић

Председник Збора
П. Т. Тодоровић с. р.

Операчи Записника:
Душан Батић с. р.
Софроније Парговић с. р.
Мил. Ж. Петровић с. р.

ПОДЛИСТАК

ГОЛУБ

1. Парење.

Желимо ли да спаримо два голуба, треба најпре да затворимо мужјака и женку у просторан кавезу где смо раније метнули довољно граничица, које ће им послужити за прављење гнезда. Женка носи обично два јајета на један или два дана размака. Пре шест месеци и после 5 година старости, голубица носи јаја често неоплођена. Лежење јаја траје од прилике 18 дана. Голубица чува гнездо целе ноћи и дању изузев само неколико часова када ју мужјак замењује. Најплоднији голубови излегу месечно једно гнездо голубчиња, па и то је сасвим редак случај.

Зна се, да голубчиња не могу сами јести, већ их хране родитељи. А четврте недеље они искачу из гнезда или пет недеља, добри су за клање.

Али мужјак и женка (родитељи ових голубова) не чекају тај моменат да би на том првобитном месту носили јаја за друго гнездо. И зато је веома практично,

да се увек прегледају сва јаја на лампи или сунчаном зраку. Па, ако су јаја бистра и петог дана лежења, онда их треба укловити да неби пар узалудно лежао на неоплођеним јајима.

2. Старост и пол.

За сада још нема практичног средства, којим би се могла старост и пол голуба брзо одредити. Код голубова чисте расе, мужјаци су увек већи од голубица уздику се веома често и кљуцају кљуном кад им се неко приближи. Младе су голубице плашљивије и имају мање ноге. Две мале кости, које се налазе између чмара и испод репа, удаљеније су код женке него код мужјака. Примећује се, најзад, да одрасли мужјаци често рашире реп и том приликом га упрљају.

У опште, код старих голубова увек налазимо око мутно и тужно, очни капак је пун бора, нокти су јачи и дужи и кљуш савијенији.

3. Хигијена и голубарник.

Голуб је веома издржљив под ведрим небом, али у свом голубарнику постаје веома нежан, јер страхује од влаге и промаје. Он воли уздигнуте стаје.

На голубарнику са јужне или источне стране треба начинити отворе. Ако је могуће пред овим отворима треба наместити од даска једну врсту шеталишта, које ће им послужити као балкон.

Голуб не тражи много намештаја у голубарнику. Једно дугачко заједничко корито у средини служиће голубовима за трпезарију; једно велико појило од камена или печене земље представљаће крчму, неколико шипака, на којима ће стајати голубови служиће у место славеће собе. Направити за сваки пар по један кавез и то: у хладнијим местима кавез треба да буде начињен од дрвета, а у топлијим пределима од цигаља. Притом, метнути у сваки кавез по два гнезда, која ће наизменично служити за ношење јаја и лежење голубица. Ова гнезда треба често дезинфектовати. Очистити изрибати патос, мењати често простирку гнезда, која је упрљана изметима младих голубова. Лети треба дрвене преграде попрскати раствором креолина и премазати зидове кречним млеком.

Патос голубарника треба покрити са једним слојем песна или струготинама, да се изметни не лепе на калдрми или бетону.

Гајење, извођење голубова напредоваће ако будемо примењивали поменута хигијенска правила.

Ну, треба добро pazити, да се пацови или друге штетне животиње не увуку у голубарник, јер ће поламити јаја, ако и не поједу голубице. У том циљу, треба споља уз зид наместити углачану стаклад-окна, која ће спречити пењање ових паразита.

Кавези треба да буду велики од 1 кубног метра, а с предње стране да имају решетку и мала врата за нашу контролу.

Најзад, треба у један широки и плитки сандук метнути смесу од финог песка, пепела, сумпора и ситног угљена где ће се голубови чистити од вашију.

Храњење.

Голубови се брзо навикну на све врсте зрна: пшеницу, кукуруз, сочиво, грашак, боб и др. Али, они не воле несолућена зрна: јечам и оvas. Зрна од грочја (семке) пријају им а чак шта више ојачавају их. Добро је, да дајемо голубовима и ситан пeсак, који олакшава њихово варење. Они воле со, зато га треба њима давати у довољној количини.

За голуба се често важе: „да живи од љубави и чисте воде.“ И заиста воду у појилу треба чешће мењати, јер голуб има рђаву навикну, да чешће меће своје ноге у суд с водом, те на тај начин вода пијаћа постаје масна и прљавна и као таква неумотребљива.

Љубисав Петковић.

НА ЗНАЊЕ!

Српско Пољопривредно Друштво има селена озиме грахорице и продаје га по 7. динара килограм.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже **ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ** транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле*; што шалитру без икаквог посредника продају произвођачи исте (Firma Baburizaj & Co. Bishopstaje 146, London E. C. 2.) и захваљујући врло повољним штевинским комбинацијама око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 4—5

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају давање свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусе
— Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до
15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. претписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дн. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дн.

Претплата се може уједнажити
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 44.

БЕОГРАД, 4. НОВЕМБРА 1923. године.

Година I.

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основи чл. 41, 43 и 45 својих Правила и одлуке Управног Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ванредан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у својем дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се наставити следећег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружница да у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 7333, 15. октобра 1923. год. у Београду.

Хигијена муже и чистота млека

по А. М. Леро-а-у.

Млеко је храна од врло велике вредности и за здравог и за болесног и за старог и за младог. Оно је нарочито ваља још поменути, и искључива храна деце, те с те тачке гледишта питања, која се односе на његову производњу и конзервацију од великог су и друштвеног интереса. Имати добар млека, то је за бебе, које немају среће да се исхране мајчиним млеком, погодба њиховог опстанка.

Врло често и у околини вароши, где се краве гаје за потребе варошког становништва и на селима мало се поклања пажња чистоти млека. Пренебрегавају се основне мере, без којих се млеко не може ваљано очувати. Радећи тако произвођачи млека и пољопривредници шточе у исто време и својим сопственим интересима и здрављу потрошача њиховог млека. Њихова је заповедна дужност да се старају да млеко од њихових крава буде чисто и здраво од како се помуже, па док се не потроши.

Треба радити да се нарочито код пољопривредника што више рашире навике о чистоти млека. Да би у том правцу и сами нешто припомогли, овде ћемо укратко изложити, на који се начин може прикупљати чисто млеко и како се том млеку може најбоље осигурати трајање до потрошње.

1. Зашто је нечисто млеко опасно по здравље потрошача?

Због својих хранљивих особина млеко је ванредна средина за развиће многобројних микроба којих у стаји има. Ти микроби, који су већ продрли у крављу сису пре него што је млеко измужено, бројно се повећавају у време муже, јер падају са длака крављих, са руку станара, музача или пак и из ваздуха штале у отворену ведрину. Напавши се у једној топлој (млеко излази из сисе на температури око 35°) и хранљивој средини, микроби се размножавају необично брзо и ускоро ће покривити млеко, ако се не заустави њихово развиће на један или други начин, који ћемо ниже навести.

Размножавање бесконачно ситних бића у млеку, као што су то микроби, стоји у вези са температуром те течности и то вреди да се нарочито истакне. Оно је у толико слабије, у колико је млеко хладније, то јест ближе температури леда. Цео свет, доиста, зна да се млеко ами чува боље него лети; из онога што је мало час речено лако је појмати откуда то долази.

Међу микробима млека врло велики број истина не шкоди људском здрављу; њиховим дејством млеко прокисне, претрпи млечно вриње и агруша се при кувању. То се дешава често лети, те је и узрок сукобима између продаваца и купаца млека, — а у ствари ти се сукоби могу лако избећи.

Али има у млеку и врло опасних микроба по здравље човечије, од којих једни луче праве отрове, а други проузрокују тешке болести као туберкулозу и тифус.

Туберкулован станар или пак кравар који се још није сасвим придигао од тифуса могу, засејати млеко са којим раде, микробима тих болести. Они могу и несвесно проузроковати смрт многим лицима и старим и

младим и великим и малим, потрошачима производа, које они скуплају.

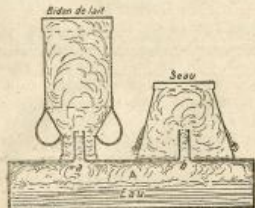
Најзад туберкулоза, која је болест код кржава, по срећи, још врло честа може у извесној мери да помогне да се и код човека, који троши млеко од тако болесних грла појави та страшна болест.

Борба противу микроба

Може се рећи у начелу да млеко од добро храњених и здравих кржава, које музе чисто здрав кравар односно станар и чува на ниској температури пружа све гаранције с хигијенског гледишта. Да наведемо сада које су главније погодбе добијања чистог и здравог млека.

1. **Треба имати чисте стаје.** Стаје у којима браве краве музаре треба да су чисто одржаване. Сваке године треба кречним млеком окречити зидове и таван тих стаја. Кравама треба простирати чисте и здраве, — а не и буђаве — сламе, на којој ће лежати. Корита, из којих оне узимају храну, треба очистити после сваког obroka.

Часови, када се полагаје кржавама храна и слама не треба да се подударају са часовима, кад се мужа обавља. Полагање хране и простирке диже се у ваздух стаје много прашине, у којој има доста микроба и ови ће пасти или на тело кржава или на земљу и одатле лако допрети и до млека.

Сл. 1 — Спрва за запаривање судова, који служе за прихваћање млека. Дужина суда А 79 см., ширива 50 см., висина 15 см. Отвори цеви а и в 23—3 см.

2. **Краве музаре треба да су здраве и добро храњене.** Краве се понајбоље могу одржавати у добром здрављу, кад се паметно хране, то јест, кад им се даје храна према њиховој тежини и количини млека које дају. Сувишна храна није потребна нити је економска јер ће произведено млеко онда скупо коштати, а недовољна храна изнурује стоку, те се она не може довољно да одупре разним болестима.

Предузети све мере да се не појави код кржава запаљење мимена, а ако се појави звати ветеринара и не мешати млеко од здравих са млеком од оболелих кржава.

Исто тако старати се да се из стаја избаце туберкулозне краве. Туберкулозне краве могу се познати пре него што покажу видне знаке те болести калемљењем туберкулином (културом туберкулозних бацила). Краве, које су туберкулозне добијају грозницу која се да лако утврдити код здраве краве не показују никаву реакцију. Понављајући сваке године калемљење туберкулином посредством ветеринара и продавајући касанима краве, које

су реагирале на туберкулин може се избећи ширење туберкулозе у стаји.

3. **Треба имати чисте краве.** Прљавштине на телу и репу краве један су од главних извора микроба у млеку. Неопходно је потребно да се сваки дан пређе чешагијом преко тела кржава музара, онако као што се то и код коња ради. Онда неће бити по бутинама кржава умазане балеге, што је противу свих хигијенских правила, и што служи на срамоту домаћина, који то допусту да се види.

Добро је да се сасеку дуге длаке на репу кржава, јер се крај репа обично улепи балегом, те се њиме може и млеко упрљати. Иначе одржавати реп код кржава увек чист, а нарочито у време муже.

4. **Кравар треба да има одело и руке чисте.** Не захтевајући да кравар односно станар облачи нарочито одело за мужу што би било идеално, треба тражити од њега да пре муже салуном добро испере своје руке. Он треба да pazi на себе и да мустоличича, на којој седи при мужи, не буде балегом урљана. Он треба да има свагда под руком чисти суд и уквашен убрбус те да би избрсао сису свакој кравин пре муже. Тиме ће се микроби залепити за длаке од мимена и неће падати у ведрцу у којој се музе млеко. Он ће осим тога прикупљати у засебан суд прве млазеве млека, који имају у себи највише микроба.

5. **Судови који служе за прихватање млека треба да су потпуно чисти.** Огледима је утврђено да у заражавању млека разним болестима после муже играју врло важну улогу судови, у којима се оно прихваћа или преноси као ведрце, карлице, канте и т. д. Не треба сматрати да је ово посуђе чисто ако је после употребе само испрано хладном водом. Такво је испирање недовољно да се уклоне остаци од млека, који остају на површини судова. Разблажено млеко, које је привуло за зидове преваре од једне муже до друге; многобројни врло живих микроба размножавају се у том млеку, па ће заразити и идућег пута ново млеко, које се у тај суд буде прихватало. Да се спречи то заражавање треба уништити микробе који се налазе на посућу у рамажу између једне и друге муже. Најбољи је начин прање судова кључалом водом или још боље паром од кључале воде.

Свауда па и на малим поседима може се направити, једна мала справича, која је престаљена на слици 1. Она се састоји из једног плеханог суда су направљени на чијем поклопцу један или два отвора у виду цеви (а и в). Овај суд се може метнути на буди какво огњиште, пошто се за једну третину напуни водом. Вода у њему ће брзо прокључати и пара почети да излази кроз отворе у облику јачег или слабијег млаза. Ако се на цев намести канта или ведрца за млеко помоћу млаза од водене паре ти се судови могу довољно очистити и дезинфицирати.

6. **Поможу млеко треба процедити и уклонити после муже из стаје што је могуће пре.** Процеђивање млека је један неопходно потребан рад за одржавање млека. Треба се, разуме се, старати о чистоти цевица која служе за цеђење и одбацити сва она тела која се буду задржала на цецилу.

Помужено млеко треба што пре изнети из стаја те да оно не би повукло разне мирисе, који се у стаји осећају.

7. Млеко треба после муже што пре расхладити и чувати га на ниској температури до продаје или потрошње. Хладноћа који дејство микроба у млеку и спречава њихово развиће, али их не убија. Дејство хладноће у толико је јача у колико се пре по мужи примени. Треба урадити што се може да температура млека пређе што је могуће пре од 35°, на којој се налази при наласку из мимена на температуру од 10°; то се може лако постићи ако се има текуће воде (чесма, водовод) на тој температури. Довољно је да се та вода доведе кроз расхлађивач са таласастом површином, који фабриканти млекарских справа продају за расхлађивање млека по том да се пропусти млеко преко те површине.

Расхлађено млеко усудо у чисте канте загнури у какав суд у пола напуњен водом на температури од 10°. Тако ће се чувати млеко до продаје.

Лети је добро, кад год је то само могуће да се употребити и лед те да се вода за расхлађивање млека доведе на жељену температуру.

8. О пастеризацији. Кад млеко има да се пренеси на веће даљине, до већих потрошачких центара, великих вароши, прибегава се и примени топлоте те да би се уништили микроби које оно садржи и тиме сачувало млеко у добром стању. Тога ради млеко се загрева неколико минута на температури између 65° и 70°; тај је рад сложенија него ли искључива примена хладноће. Но ипак пастеризација млека је од користи, те је услед тога и доста раширена у млекарству. Али ни пастеризација не може помоћи, ако је млеко нечисто мужено и у нечисте судове прихваћено. Отуда је свагда потребно да млеко које се доноси у један већи центар, где се врши пастерисање, буде пре свега помужено по свима правилима, које хигијена прописује, а која смо напред навели.

На имањима и млекарима где се о свима горе наведеним приједбама води рачуна ретко се дешава да произвођач продају својим потрошачима млеко ржаве каквоће; напротив и деца и болесници и људи добијаће онда у млеку и здраву и чисту храну каква и треба да буде.

9. Потрошач треба да прокува млеко, које ће јести и да га чува на свежем месту. Није довољно да се произвођач млека стара да млеко дође у добром стању до уста потрошача, који ће га искористити; треба још да и потрошачи од своје стране учине те да примљено млеко очувају до потрошње.

Зими потрошачи односно купци млека треба да остављају судове с млеком напоље или на свежем месту, а не да га чувају у кући или у близини кујне као што то често раде небрижљиве домаћинце.

Лети треба прокувати млеко чим стигне и чувати га пошто се брзо расхлади до температуре воде (из буњара или водовода) у суду потопљеном у воду.

Разуме се по себи да све посуђе употребљено за прихватање и чување примљеног млека (лонци, шерпење и т. д.) треба да се марљиво опрани кључалом водом оп употребити (којој се и мало соде може додати).

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Подизање савремених сушница у вођарским крајевима

Имајући у виду важност прераде воћа а у првом реду рационално сушење шљива, као најважнијег извозног вођарског производа, — Министарство Пољопривреде и Воде из својих буџетских средстава, подигло је у току ове године знатан број савремених сушница система Д-р В. Стојковића.

Осушене шљиве на овим сушницама, према до сада извршеним огледима, дале су врло добар квалитет. Кретање топлоте подешено је правилно и постепено сушење, знатна уштеда у гориву, лак рад и руковање при сушењу као и сви остали повољни услови.

До сада су подигнуте овакве сушнице код ових пољопривредних установа: у среском воћном расаднику у Царевом Селу и Бијелом Пољу, државном расаднику у Даниловом Граду (Црна Гора), Угледном Пољопривредном Добру у Модричу (Босна), Сајарско-Винарској школи у Марибору (Словеначка), код Земљорадничких Задруга у Добоју, Шијају, Бољанићу, Осјечанима и Ставовима (Босна), Латвичко-Миротсаличке Земљорадничке Задруге у Ариљу, Окружне Пољопривредне Станице у Ужичу и код средње Пољопривредне Школе у Ваљево.

Исто тако у току прошле године, подигнута је једна сушница у расаднику среза кривопаљачког (Јужна Србија).

Ове сушнице служиле у првом реду као угледни модели, помоћу којих ће пољопривредни службеници одржати практична предавања за народ, ради усозавања са подизањем и рационалним сушењем шљива, — како би и они доцније подизали такве сушнице.

Према добијеним извештајима, успех са овим сушницама врло је добар тако, да су на њима у току ове јесени већ сушене шљиве а пољопривредници показали велико интересовање.

Приликом зидања у Бијелом Пољу долазили су пољопривредници из околних села у групама на разгледање и изјавили су, да ће они у току идуће године подизати и сами такве сушнице.

У Ваљево осушена је извесна количина шљива и добивен је врло добар квалитет. Ова сушница поред употребе са сушењем шљива са школског имања, служила је за досушавање шљива, које буду одбачене као недосушене од стране тамошње трговине комисије.

У Даниловом Граду осушили су пољопривредници 600 килограма шљива и преко 150 килограма јабука. Вођари тога краја увидели су да је ова сушница веома подесна и практична.

На сушници у Марибору, сушене су јабуке и крушке у мањим количинама услед немања довољног плода, па се нису могли утврдити позитивни резултати. У току идуће године приликом држања курсева, продужиће се на вршењу огледа са јабукама и крушкама, ради добијања стварних резултата.

У Модричу осушене су знатне количине сувих шљива а интересовање пољопривредника било је велико. Нарочито су показале добар резултат осушене шљиве

„Цар Душан“ и филоване шљиве са орасима „Балканска Царица“.

Пошто ових шљива има доста у Босни чије су кошице доста крупне, подесне за филовање и ораха, — могло би се овако сушење извести и у већој размери.

Важност подигнутих сушица у Кривој Паланци и Царевом Селу такође је од великог значаја за сушење шљива.

Тамошњи срески економи и при подизању сушица и сушењу шљива одржали су практична предавања тако, да ће пољопривредници и сами почети са подизањем ових сушица. У овим местима интересовање пољопривредника било је изнад сваког очекивања.

С погледом што у царевоселском, малешком и једним делом кочанском срезу има доста добрих шљивака, чији су плодови веома крупни, сочни и слатки услед наводњавања, — са подизањем савремених сушица, добиће се суве шљиве најбољег квалитета и крупније.

Пошто се сада ради на подизању железничке пруге Велес—Штип, тиме ће се знатно омогућити извоз сувих шљива преко Солуна тим пре, што тамо имамо нашу слободну извозну зону.

И пре рата за време турске владавине, извожена е царевоселска сува шљива у Солун, где је била радо тражена и добро плаћана а када се подигне железница Велес—Штип лакше ће се и брже извозити.

Шљиве су у околини Криве Паланке и ако сушене на примитивним сушицама, извожене су по 15—20 вагона годишње и то већим делом преко Солуна а мањим делом за Бугарску и то по дозволи тадање турске владе. Из Солуна су шљиве даље слате за Немачку и друге државе а паковање је било искључиво у џаковима.

Кривопаланачка шљива, била је крупнија и слађа од царевоселске и боље плаћана на солунском тржишту.

Извоз сувих шљива за Бугарску вршен је преко прве железничке станице у Бујешеву (удаљено од Криве Паланке за 13 километара) а одатле је транспортована даље за Варну и Бургас.

Подизањем савремених сушица у овим крајевима — шљиварским местима а с погледом на првокласну вредност сувих шљива, добрим сушењем, применом етивања, паковањем у сандучићима, подизањем пруге Велес—Штип створиле се могућности тамошњим пољопривредницима, да обрате већу пажњу својим шљивама и сушењу шљива.

П. С. Петковић.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Зимски Радови

Ускоро ће бити завршени јесењи радови на пољу свршиле се сејање озимих усева, и онда настају дани безпосличања — одмор после свршених радова у пољу.

Кад већ идемо том времену кад великих послова немамо и настану пијанке и весела онда ћемо рећи коју о зимским радовима које треба да свршимо зими како би с пролећа могли спремни дочекати те велике пољске радове.

Земљорадник од рана пролећа па до саме зиме има и сувише послова у пољу око сејидбе обраде и сређивања тих усева, па када среди летину и посеје озиме усеве, онда почне да троши оно што је са својим укућанима преко лета зарадио, и до пролећа све то потроши и кад дође пролеће само остане проја и лук, а многи ни то немају, нарочито нижа класа.

Наш земљорадник зими врло мало привређује, а има их доста који нимало не привређују, већ оно готово упропаштајују.

Много има зимских радова, са којима сваки земљорадник може много себи да привреди, или бар спремни све оно што му је за његове радове у пољу потребно.

Већина земљорадника нема ни онај најпотребнији алат и земљорадничке потребе без којих апсолутно не може ништа радити.

Много је земљорадничког алата и справа пропало за време прошлих ратова и непријатељске окупације.

Али ми се имамо постарати да зими кад немамо друга посла тај недостатак припремимо, и то: плуг, дрљачу, кола, мотикау, косу, срд, будак, секиру, лампу, грабулу и сав остали најужујичији алат, и онда кад нам је све ово у реду, онда можемо све послове на време и са успехом обављати, јер без алата нема заната вели народна пословица; то све важи за свакога, па и за земљорадника, пошто је земљорадња једна врста заната.

Врло мало има земљорадника који су своје послове тако средили да могу служити осталима за пример, већ се види да већина ни капије нема, не зато што нема од чега већ а бог немарности.

Свуда се виде воћњаци неокопани, суве гране неочишћене, воћке неокречене, по дворштима бубре до колена, хоров по имању и око кућа, стока неотијарена и неухрањена како треба — једном речју свуда се види неред.

Сада се намеће питање, да ли наш земљорадник има или неће? Наше је скромно мишљење да он сам не види све ове своје мане, па му је то прешло у навик и мисли да то тако мора да буде, и он се помирио са тим и тако сад иде.

За време ових великих ратова наш сеоски сталеш размио се по целоме свету; било их је у ропству у Немачкој, Чешкој, Аустрији, Маџарској, а било је маса њих као обвезници у Француској, Италији и т. д. па свакако требао је неки бар по нешто да донесе добро од тих народа, и да то добро примени кући својој.

Са многима сам говорио и сваки је чуо и видео по нешто ново, али на жалост ништа није применио; па и ако има ко, то су изузетци који се никад не узимају у обзир.

Да то не би тако ишло и од сада, то овде износимо те зимске радове који су свакако земљораднику од користи, па нека сваки прионе на рад сада када у пољу нема послова.

Ево тих зимских радова:

1. Одмах око воћака окопај ашоном или мотиком, са воћке очисти суво гране, одлућујену кору на стаблу, а ако има очисти и гусеницу и склопи је.

Воћке окречи са два дела кречај делом земље 1 делом

балеге и сипај воде колико треба, па тим раствором окречи воћку од корена до круне.

2. Спреми топлу стају за стоку да се не мрине на отвореном пољу, храни негују и тимари стоку, јер отимарено у пола нахрањено.

Храну даји умерено да се не растура а да ти је стока добра и дебела.

Добро одхрањена стока преко зиме лакше ће и брже савладати пољске радове који с пролећа наступају.

Храну чувај и штеди, одмах набави сечку па то припремај како то раде добри економ и домаћини. Боље је да ти сточна храна с пролећа претекне него да је купујеш — у пролеће је храна скупа.

Под стоку простири сламу, шталу чисти и ђубре пажљиво скупљај и уређуј да тиме можеш своје њиве ојачати.

3. Кад време дозволи спреми грађу и дрва за огрев да не би преко лета дангубио за време толиких радова, јер грађа лети никад није добра пошто је дрво пуно сокова.

Спреми коље за виноград, старо преради и дотерај а ново спреми колико ти треба.

4. Насеци прућа од врба и исплети да имаш корпе за брање воћа, грожђа кукуруза и других усева.

Срамота је за сељака да купује корпе и друго што може сам да изради. Плетење корпе није цигански занат већ је то обичан земљораднички занат.

Срамота је кад земљорадник нема у шта да бере воће, грожђе и кукуруз већ то растура по земљи, па тек после купи у судове и два посла себи ствара. Сваки земљорадник треба да се поноси својом сопственом изработом свега што може да изради сам.

За продају воћа и грожђа треба спремити мале корпе од 5-10 кила, пошто се у њима не гњечит, те ће мо увек имати лепо чисто воће и грожђе, а такво се увек боље и продаје.

5. Око куће дотерај у ред ограду, немој да вам је плот попадао и то народ разноси око чега се врло често стварају свађе па и парнице, које никад и никоме нису донеле користи.

Начини свуда где треба капије, да се зна где се улази и излази и да ти стока не би налазила и чинила другом штете.

Око имања ошанчи и засади живу ограду ако већ немаш оградe, по имању очисти трње, дубуње и коров нека ти је све чисто и у реду; тамо где трње и коров расте ту сељак нема користи, већ само штете.

6. Спреми свој земљоделски алат нека ти је све у реду и на своје месту за пролетне радове, немој проводити зиму беспослен, а кад настану радови, да онда тражиш алат на услугу, тада ти нико неће дати јер свакоме треба, а ти ћеш онда радно време проводити беспослен.

Постарај се да ти плуг, кола, мотика, дрљача, будак, секира, вила, лопата, ашов и све остало буде у реду да можеш пролетне радове дочекати спреман и исте свршити на време.

Има ваљан живих примера где је сељак пошао на орање и када је дошао на њиву и почео да оре по 3-4

сата угађао је свој плуг, те фали му ово, те нема оно а дошло су други поорали по неколико корака унаоколо.

Ово је само око плуга, а да не говоримо о осталим пословима, где се врло често дангуби по цео дан.

Када би ми овде навели све примере колико их има одело би нас далеко, па мислимо да је ово довољно свакоме, а верујемо у то да сваки има по неко своје сопствено искуство и оно треба да је свакоме наука.

7. У почетку зиме треба кошнице са пчелама добро утоплити и прегледати да ли имају довољно спрењене хране за зиму.

Кад отопле дани треба их прегледати да ли имају довољно хране, па ако немају прехранити их, са медом или кашом од шећера.

8. Исплети лесе од прућа за храњење свилубобе а и за сушење шљива, тако да кад ти устреба буде све готово.

9. Све своје стаје очисти и доведи у ред тако да оне увек буду чисте и у своје реду.

Срамота је за земљорадника кад му се уђе у дво-риште кућу или аграде, па то све није чисто и није у реду. Нечистоћи се зло радује вели народна изрека.

10. За живину спреми да имаш жаринарник (кокошар) да ти она не лежи по дрвећу преко целе зиме, јер ће од зиме пропасти и с пролећа неће рано почети да носи јаја.

Како зиме нема за живину храну у пољу, то је потребно да се прехрањује по мало јутром и вечером како би лакше презимле зиму.

11. Кукуруз у кошу и осталу храну мешај, претурај да ти се не уквари; свако кварно зрно или корен треба одмах одстранити како се неби и остало укварило.

12. Вино у подруму држи чисто, на време преточи, и судове држи чисто.

Обрати што већу пажњу на негу вина.

13. Зими су дуге ноћи, има времена да се човек сит наспава и опет да урани и много што корисно уради. Зато немојте проводити зиму само у седењу и спавању већ купите коју поучну књигу или новине, па то свечери прочитајте, неће вам бити од штите.

У добрим и корисним књигама наћићете само корисне ствари.

Учени људи немогу доћи код вас свију да вам свакоме причају шта је добро и корисно, већ су написали књиге а неки пишу преко новина, па онај ко хоће да ана како раде и говоре ти учени и практични људи нека купи књиге и новине па нека се и он томе учи.

14. Избегавајте посеивање кафана, картање и пијанчење, то не доноси добро, него само зло.

Врло велика имања — њиве ливаде, забрани, па многи милијони динара, ушли су на ова мала кафанска врата.

Многе сељачке кафана је дотерала до просјачка штапа а доста је њих и данас још на робизи. Кафана руше имовину и здравље, па зато се њих клоните.

15. Заборавио сте на штедњу, и вас сељачке узела је велика варошка маница за луксузе, али ако овако и даље наставите добру немојте да се надате.

Сети се кад си плаћао у мирно доба два динара

на банку интерес, па си заборавио кад се у години дана ниш ојрсно само три пут. А данас немилосрдно растураш, докће време кајања, али ће тад бити доцкан.

Добро ради, добро чувај и штеди, јер без овога рад ти не вреди.

Да би се и ви могли назвати добрим и ваљаним земљорадницима нужно је да одмах све ово примите и примените, па ће те сами видети колике и какве користи имате од ових савета и поуке.

На вама је да то и делом докажете.

Марко-Маша Н. Тодоровић
економ

Питања и одговори

Питање:

Како се вађење сточне репе приближило, то да би у мели спаковати повађени репе молимо да нам пошаљете о томе упуство како би упознали сва задругаре.

Грлишка Земљорадничка Задруга.

Одговор:

1. При вађењу репе обратити пажњу, да се репе што мање повреде, да се очисте од земље и да је лишће уклоњено до главе руком или ножем (при употреби ножа пазити да се глава не повреди).

2. Повађене и очишћене репе ваља утрати (уровити). Било да се трапе на њиви или пренесе у двориште и ту трапе, поступак је исти. Изабрано оцедно, место за трапљење окресати — очистити по дужини колико је потребно одговарајућој количини, која има да се утрати, и ширини од 1'50 м. Трапљење је у облику простране призме, чија је сповица 1'50 м, широка а толико је уста приближно и висина призме. На овој површини репе се ређају главама у поље што је више могуће образујући на тај начин као неку врсту спољњег зида свуда унаоколо. Простор између ових зидова по могућству тако исто попунити. У сваком случају водити рачуна да у главе окренуте или на више или у правцу зида. У колико се зида на више у толико се обе супротне уздужне стране све више приближавају једна другој док се на послетку у горе обележеној висини не сведу у само један ред репа. На тај су начин обе уздужне стране косе као кров па кући и спојене једним редом репа као и две стране крова сломеном. Ово је потребно да би се киша и влага лакше и брже сливале и теже продирале у унутрашност. Овако наслагана репа у пресеку изгледа овако \triangle . У колико је репа боље и правилније наслагана у толико је заштићенија.

Пре по што отпочне ређање може се на очишћеној површини развстрти и слама. Писац је мишљења да је ово излишно а може бити штетно, ако којим случајем продре влага у њу. Покривање слојем сламе одозго може лако имати за последњу сувнионо загревање. Писац је мишљења да је најбоље наслагану репу покрити само земљом. Може се употребити и посве танак слој сламе само ради чувања од влаге и влажне земље, која при вађењу ако није мрзла може само спољни слој да испрља.

Да се добије потребна количина земље, копају се уздужни јарци с једне и друге стране као и са чела. Ископача земља се слаже преко наслагане репе. На основици је слој земље најдебљи и постепено ка врху тањи. Он може бити дебео до 60 и више см, али и мање. Ово зависи од зиме. У колико су зиме јаче, у толико је и слој дебла и обрнуто. Целокупна потребна дебелина слоја земље не сме се одмах у почетку створити, већ постепено са наступајућом све већом и већом хладноћом, тако да је потребни тај слој тек образован у пуном смислу кад наступи права зима. Дакле прво се покриве тањим слојем земље, па дебљим и дебљим и т. д. Са овим покривањем треба бити пажљив, како се репа услед још топлих јесењих дана не би сувише загрејала. Ископани уздужни јаркови служе за скупљање воденог талога.

У сваком случају треба избегавати да се влажна репа слаже. Треба је увек оставити да се прво пррене. Остављати отворе на извесним одстојањима уздуж ради испаравања није особито за препоруку, јер прво ту лако закисне а друго кад наступе јакни мразени ту лако измрзне. Ако би се такви оставили, било у облику утвреног снопа шаше или каквог цилиндра, онда се мора водити рачуна да се затварају кад год је потребно. Ако се пажљиво све уради, како је напред изнето ови су отвори непотребни и пре могу бити штетни по корисни у нашим приликама. Утрапљана репа се вади са једног чела трапа по потреби. Земља се одгрне, репа извади пажљиво а потом покриве опет то место сламом и земљом као што је и било.

26-X-1923. год.

у Београду

М. Ђ. Николић

Њижевност

У издању Делегације произвођача чилске шалитре штампана су ова издања;

Уагој маслина од Н. Моровића управника пољопривредне школе. Књижница је штампана латиницом и намењена приморским крајевима наше земље, у којима се гаји маслина. Написана је лепим народним језиком, разумљивим за сваког пољопривредника;

Ратарство (2 го. издање латиницом) од Антуна Шковрље. Написана са нарочитим обзиром на климатске и земљишне прилике у Далмацији, Херцеговини и Црној-Гори, ова књижница може врло корисно да послужи и ратарима свију крајева наше земље, нарочито с погледом на борбу против суше.

Прибријај Ђубре! од Б. Милутиновића (2 го. допуњено издање, ћирилицом). Једна од највећих грешака коју чине наши пољопривредници састоји се у рђавом искоришћавању стајског гноја и ђубрета у опште. У књижници је изложено све о прикупљању ђубрета, правилном чувању, употреби и допуни овога вештачким гнојивима.

Закон о Минимуму видна слика у боји са текстом српским, хрватским и словенским. Ова слика намењена поглавито пољопривредним школама, задругама, чита-

оцама, економима и учитељима, представља основни закон о исхрани билака.

У овим изданима нарочито се између остало износе и упутства о употреби вештачког ђубрета.

Била би доиста груба грешка препоручивата само вештачка ђубрива, као једина средства за повећање жетвених приноса. Ваљано употребљена вештачка ђубрива могу збиља врло много да даду, али из тога не треба закључивати, да на њиху треба изнети само ова ђубрива, па мислити даје тиме све урађено.

У пољопривреди, може бити више но у ма коме другом послу, морају се *сва средства* употребити па да се знатно повећају, а врло лако и удвоструче садањи жетвени принос.

Да би вештачка ђубрива могла да даду потпуно своје благотворно дејство потребно је да уз њихову употребу упоредо иду: добра обрада земље, употреба стајског ђубрива, ваљан плодоред, одабрано семе и извршење свих радова правилно и на време. Не обраћа ли се пажња на све ове чињенице скупа, дејство вештачких ђубрива биће знатно напред наведено издана пружају пољопривредника могућност еа се са свима тим радовима упознају умањено.

Ова као и ранија своја издана, Делегација Произвођача Чилске Шалитре (Поенкарева ул. 37.) шаље бесплатно свакоме, ко јој се обрати тражњом.

Белешке

Како да се одвикну јагањци да сисају вуну на својим мајкама. Та рђава особина јагањаца, која се појављује у неким стадијама долази од начина исхране њихових мајки и од каквоће млека, које оне пружају јагањцима. Услед тога што јагањци не налазе у својој исхрани све што им је потребно они траже на другом месту и сисају вуну која има слан укус.

Многи јагањци, који имају ту рђаву особину могу платити и главом јер им се може од прамења вуне запустити стомак и црева.

У таквим случајевима треба овце, мајке мало боље хранити, и потпунији оброк им давати: у јасла метнути крупичу соли, па и кречког фосфата, додати оброк од репе по једну кашичицу од кафе дневно и на главу. Јагањце, пак, треба одвојити од њихових мајки и пуштати их кад имају да доје; ако им се пак даје и друга храна: трцие и др. ову храну посолити са мало кречког фосфата.

Како се може поврати да ли у земљи има креча? Може се лако поврати да ли у земљи има креча на овај начин: узети неколико грама земље, која се хоће да испита издвојити из ње шљунак и друге стране предмете, а осталу земљу сасути у једну чашу. Сипати мало воде у чашу и размутити у њој земљу затим усути мало какве киселине: азотне, сумпорне или хлороводоничне или чак и сирћета и промешати. Ако у земљи има креча одмах ће се почети да развијају ситни мехурови од угљене киселине, која се том приликом ослобађа, те ће нагледати као да течност ври; и врене ће у толико бити јаче у колико више креча (односно кречака) буде било у земљи.

Креч шкоди неким лозама, те је увек потребно знати колико тог састојка има у земљи пре него што ће се лоза садити. Тачна количина креча у земљи одређује се једном справом, која се зове калциметар.

ГЛАСНИК.

Добротвори и утемељачи С. П. Друштва

Миљоје Драг. Лаовић хотелијер из Чачка са мајком, братом и сестрама извелоје уписати свог рано преминулог брата, односно сина, Бошка студента пољопривредног факултета на београдском Универзитету за члана Добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара.

Павле Сушић из Остружнице уписао се за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара.

Поред усмене благодарности, Друштво им и овим путем изјављује своју захвалност.

Прослава „Привредника“ у Београду. — Пре 25 година Срби родољуби, трговци, основали су у Загребу патронат (скуп заштитника) под ивменом „Привредника“, да се стара за спасавање српског занатства и српске трговине на начин: да се одбирају децаца од 12 до 13 година и упућују на занате и разне трговачке радње. У ту сврху узимана су само добра деца, способна за рад и схватање, с најнижним школовањем и првенствено из сиромашнијих породица. Децаца су слали код добрих занатлија, трговаца и осталих грађанских занимања, учили су практички и упућивани брижљиво у марљивости, часности и самопоуздању. У сваком месту где је таквих ученика било постојали су повереници Привредника, који су примали бригу Привредника над тим ученицима, — шегртима. Тако организован Привредник је могао у току 25 година да збрине на 13 хиљада децаца, и да од тих данас има самосталних привредника и господара око 700. На 60 равних струка и послова размештени су ти младићи да се спреме да буду уз то и свесни грађани, да подигну и унапреде домаћу радност у свима гранама, и да буду јака основица свеколиког културног напредовања нашег. Упоредно са земљорадничким задругама Привредник се старо и за унапређење пољопривреде и обезбеђење стања пољопривредника српских, те је и у том правцу стекао признања. И да би се круг пословања проширио да би обухватно и остале крајеве српски Привредник се на Загреба сели у Београд, и ту развија још у пунијој, мери своју делатност. У Београду је Привредник прихваћен најлепше, те се и Њ. В. Краљ Александар прима за највише заштитника и поклања му особиту пажњу.

Па да би се манифестовао свеколики рад за време од 25 година управа са истакнутими пријатељима Привредника приредили су прославу 9. и 10. септембра о. г. Прослава ова била је јединствена, тако да је такву до сада није имала ниједна привредна корпорација. По одржаном парастосу члановима добротворима, повереницима и изгинулим потомцима формирана је једна велика поворка од чланова Управе и питомца Привредника бив-

ших и садашњих, и свих позваних привредних и културних установа и корпорација. Поворка се зауставила пред зградом Народне Скупштине, и у великој дворници скупштинској, која је била препуна гостију одржали су говоре: председник Привредника, организатор и главни вођа рада Привредника г. Матијевић, председник Академија Наука, Министар Трговине и др. У говорима су приказани: постанак, уређење и данашњост Привредника сјајни резултата до којих се дошло и истицање заслуга г. Матијевића који је не само радом но и материјалним средствима највише припомагао да Привредник дође до резултата и постане тако популарна корпорација. По подне истог дана био је састанак Привредникових питомца који је посетио и Њ. В. Краљ, а сутра дан приређен је за госте њахом до Смедерева.

За ову прилику штампалница је у издању Привредника **Споменца о Привредничкој Двдесетогодишњици 1879—1923**, која се бесплатно раздавала, и коју може сваки бесплатно добити. (Стан Привредника: Студеничка улица бр. 62). У овој књијизи поред историјата Привредника има пуно поучних напомена, те ју вредно прочитати.

Главном вођи привредника „Тежак“ честита тако славно вођење Привредника, а свакојако део заслуга носе и његови сарадници, од којих је главни и најстарији г. Павле Аршенов, професор, који је радио неуморно пером уз г. Матијевића, а нарочито на уређивању листа **Привредника**, тог и данас о најпопуларнијих привредних листова. — — Ђ.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

И Т О.

Србија	Војводина	Беч
дни.	дни.	дни.
пшеница 320—330	330—335	435—
јечам — — —	265—275	— — —
овас 235—240	215—220	— — —
кукуруз 235—260	245—267/50	300—

Праг

Србија	Анверс
дни.	дни.
пшеница 400—	350—
кукуруз 300—	305—

С Т О К.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 21—22 дн., вреко 150 кгр. 23—23/50 дн., преко 180 кгр. 24—24/50 дн. Мршине 23—26 дн. франко станица у Србији и Банату. У околини Суботине 1 дн. по кгр. скупе.

Загреб: Месе беле 25—28 дн., бависке и босанске полудебеле 22—23 дн. кгр. франко вагон станица.

Праг: Месе свиње 13—14/50 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере, закљаве 16—17 ч. с. кр. 1 кгр. Данско и дозна назимал 14—15 ч. с. кр. 1 кгр. Данске крмаче 9—11 ч. с. кр. 1 кгр. холандске крмаче 11—12 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене дебелим свињама скочиле су за 2000 у месити за 500—1000 круна по килограму.

Продавање су: дебеле свиње 1. врста 27—28.000, средње 26.500—28.000, месити 25—29 круна, 1 кгр. живе мере.

Пошта: Лаке свиње 7.500—8.100, средње 8.200 9'00, тешке 8.500—9.100 мањарских круна 1 кгр. живе мере.

Маст и сљанино.

Београд: маст 35—36, сљанино 28—30, сусо месо 28—32, шутке димљене 55—56, салама 85—90 дн. кгр. на велико.

Милано: Сљанино 9, маст 10, америчка сљанина 8, америчка маст 7/20 лира килограм.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 13—15, средњи 10—12, лиферантски 6—9 дн. кгр. жила мера по сјајновима. Овце 5—7 динара кгр. жила мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 14—16, средњи 10—12, лиферантски 7—9 дн. кгр. жила мере по сјајновима. Овце 5—6 динара кгр. жила мера по станицама

Праг: Волови и јувне наше 6—7, лошији 5—6, бикови и краве болје 4/50—6/50, лошији 4/50, 5/50 ч. с. круна кгр. живе мере.

Беч: Нотирани су: волови 1. врсте 15—16.000, друге врсте 13—14.000, треће врсте 11—12.500, краве 11—15.000, круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продајни су волони праг врста 4.600—5.200 средњи 3.400—4.000, лошији 2.400—3.200, биволи 2.500—3.100, краве болје 3.200—4.200, мањарских круна 1 кгр. живе мере.

Солун: Волови и краве 8/50, биволи 8/50, телад и јунак 9, овнови 9/50, јагњак 10/50, јарад 10/50 драхми 1 ова живе мере.

Живина и јаја.

Живина. Милано је главно тржиште. Велики доводи домаће робе ослабји су цене и тамо се продаје 9—9/50, лира кгр. У земљи највиш цена је 35—38 динара пар или 18—19 дн. кгр.

Јаја: Посави слаба. Царх нотира 210 за синдул Париз 135—500 за 1000 комада, Лондон 15—15/50, шпанска за 120 комада.

Воће и пиле.

На ваљевској пилаци данас се нуде:	Гарштура динара 3.60 динара
80/85	95/100
Дн. 4/90	3/40
	2/80.

Тенденција је а бав.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиге

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово **непосредна пошиљка из Чиле**; што шалитру без икаквог посредника продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstete 146, London E. C. 2.) и захваљујући врло повољним трговинским комбинацијама око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 4—5

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. претплату друштвеној
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дина. или 80 кра.

ЗА ИНОСТАНСТВО

На годину дана 45 дина.

Претплата се позиве уједнаш
за цалу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 45.

БЕОГРАД, 11. НОВЕМБРА 1923. године.

Година L.

Поглед на прву пољопривредну изложбу на Косову-Пољу

Српско Пољопривредно Друштво узело је на себе један врло похвалан задатак, да приређивањем пољопривредних изложба у областима Јужне Србије допринесе: да се ти крајеви који привредно боље познају да се пољопривредници тамошњи заинтересују те да покажу све шта пронајде, и да се посредством разних пољопривредних справа, које се додељују излагачима као награда за најбоље оцењене производе, пољопривредници упознају са напреднијим справама и на тај начин утиче на примену тих справа, којих тамо никако нема, или их има одвећ ретко. Посредно још, тим изложбама се изазива и једна благородна утакмица, да се позна оно што

је најбоље на изложби, па да се на то угледају и други, те да тако исто, па и још боље, производе. Све то је новина за те крајеве, у којима живот тече вековима а за њихову производњу нико се није бринуо, нити је било кога који би још хтео у њихову производњу и у њихов живот да уноси напретке. За то је за тамошњи народ не само било једно непонајено — приређивање пољопривредне изложбе, него и једно разочарење од

Сл. 21. Отварање пољопривредне изложбе у Приштини.

предрасуда и рђавих утицаја који су постојали у народу, међу пољопривредницима. Сама намера о приређивању изложбе признава је с поверењем; а кад се видело, шта претставља изложба и како је она далеко од свих себичних умишљаја, неповерење се претворило у једно

отворено поверење и велико дивљење. После сваке изложбе једно опште је мишљење било: да је изложба корисна, и да ће у поновљеном случају и суделовање излагача бити много веће и обилатије. И то је немали успех, који има за последицу уношење свести у народ, и уверења да се неко стара о њему.

После вођарске изложбе у Скопљу, општих пољопривредних изложба у Штиму и Битољу, приређена је и општа пољопривредна изложба у Приштини. Она је имала за задатак да прикаже пољопривредну производњу на Косову-Пољу, њен тип и њену моћ. Обухватени су окрузи косовски и зечански, а извршилац је била Пољопривредна Подружина округа косовског. Подружини је у томе помогло Повереништво Аграрне За-

јединице на Косову, те је на тај начин проширена сарадња, а с тим ујамчен и бољи успех изложбе. Рад и пољопривредна производа староседеоца попуњен је радом и производњом насељеника, које је претстављала Косовска Аграрна Заједница.

Изложба је приређена у просторијама приштинске основне школе. У дворшту исте школе су била одељења за изложбу стоке, живину, пчеларство, а ту је било и угледно

одељење са справама које су за продају. У школској згради раамштени су сви предмети ратарства, вођарства, грдинарства и виноградарства, прикупљени и изложени од народа; а ту су били и предмети које је прикупило Аграрно Повереништво и који су чинили

засебну целину. Уз ове су била и два одељења за предмете женских ручних радова, од којих насељеничко одељење било је опет засебно. Највад, и два пољопривредна депања клуба имала су такође своје збирке плодове, од усева које су гајила чланови тих клубова. По списковима изложених предмета било је:

подоппривредних предмета од староседелача 13⁷, са 642 налагача;

истих предмета од насељеника 1851 са 502 налагача; предмети домаће радности од староседелача 473 са 473 налагача;

истих предмета од насељеника 308 са 181 налагача. Изложене стоке било је 875 грла са 274 налагача. По томе, укупно је било предмета и стоке око 5000 (4996) са 2238 налагача.

Као што се види, учешће излагача на изложби је било врло повољно; нарочито таква обилатост у изложној стоци није била ни на једној од досадашњих изложба у Јужној Србији.

Па и **какви**х предмета и стоке била је, уопште узевши, врло добра. Ратарски и воћарски плодови истацили су се у први ред; а то је и карактеристика косовске пољопривредне производње: равна земљишта за ратарство, и благе косе за воћарство. Градинарство се доста добро приказало, ма да на Косову, услед оскудница текућница, нема најбољих погодба за гајење градинарских усева у већем пространству. За винограде, изузев Јањева и Гиљана, нема такође угодних положаја. Али сточарство на Косову има повољнијих погодба не само због умерено свежих поднебних прилика, него што Косово, после жита, производи највише сена, нарочито у јужном делу који се боље орошава. Изврсно воће дају Лаб, Неродњање и Гиљане, а добре примерке дао је и грачанички срез са Јањево и један део Дренице.

Поред добрих јабука нарочито је било добрих примерака шљива, па и крупних калемљених, Којдиневић. Али пшеница косовска је ненадашна, и упоређује се са пшеницом ошчеполском и петалогонском. У тој погледу прво место заузима: Лапље-Село и обилнија му села близу Грачанице, која имају извозно место Липлан на Косову. Пада особито у очи: чистота ребе, што је доказ, да произвођачи већ увиђају штетност неочишћеног жита — а тога је раније било, Па и јечам и овас врло добре су квалитета, а кукуруза, услед суше, стоји јако у назадку.

Насељеничко одељење — аграрне заједнице — било је веома укусно приређено, и с великим бројем изложених предмета. Зрнасти плодови изложени су били у кесцама. Каквоћа предмета — махом ратарских била је врло добра. Превагу је имало ове одељење: што је у њему било веће разноврсности предмета, међу овима и махунастих плодова, нарочито сочива, па и семена од детелине. Према томе, одељење ово приказује један пољопривредни напредак, који је донет с новим становницима Косова.

Лошији су били млечни проваводи, на чијем усавршању треба више радити. А и вуна од косовских ошача било је мало, те се није могао добити појам о јачој производњи вуне на Косову, као што је у ствари.

У сточним одељењима највише су заступљена била говеда, па коњи, мање ошце и свиње. Говеда су била у већини укрштана — мелези — од шарених — сименталских — говеда; мало је било од оригиналних грла косовско-приренског домаћег соја, а неколико од полимског. Поред импортираних (увезених) крупних ошца било је прилично домаћих турско-српских, који су привукли особиту пажњу. Грла су веома фина, правилног кроја са свима карактерима своје расе: јако живахна и поучљива. Дужност би нам била постарати се на одржању

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

Ботаничар, кад прича о дисању биљака вели, да оне дишу исто тако као и животиње, а разлика је, вели, само у томе, што се у дисању биљака не повећава температура тако приметно као и. пр. у топлокрвних животиња и зато га је теже запазити. И биљке, уверава нас даље ботаничар, дишу и дању и ноћу исто као и животиње, али биљке, својим лишћем и зеленим деловима, додаје одмах, *једновремено с дисањем*, — и то само *оддан*, т. ј. уз припомоћ *сунчане светлости*, — врше и тако звану *асимилацију*, т. ј. једну радњу, која је противна дисању, а којој, као што ћемо ниже видети, имамо да смо захвални за наш живот, јер, да није асимилације, не бисмо се имали чиме хранити.

Отуда нам се нехотично намеће питање: па шта је *дисање*, а шта *асимилација*?

Дисање је *хемиски процес*. И биљке и животиње удишу из ваздуха кисеоник (којег у слободном атмос-

ферском ваздуху има по запремини око 21%, и то биљке целом површином свога тела, т. ј. свима деловима, а животиње или целом површином свога тела или помоћу нарочитих органа тако званих *органа за дисање*. Тим органима припадају и то у водених животиња (риба, ракова и т. д.) *шкрже*, а у сувоzemних *пулмона*, (у кичмењака) или канали за дисање звани *трахеје* или *дисалице* (у инсеката, паукова и т. д.). Сувоzemни организми окружени су атмосферским ваздухом са свију страна, а они који живе у води узимају кисеоник који је у води растворен. Удисан кисеоник иде у органе за дисање а одавде у крв са чијим се крвним врнцима разноси по целом телу животиње, којом се приликом једини са угљеником угљених хидрата из ћелица, развијајући тако звану *живу силу* и *топлоћу*. Оксидовање (сагоревање) врши се само у плућима (односно шкргама, трахејима) а развијање топлоте у свима ткивима тела.

Удисан кисеоник кад дође у тело *једина се даље са угљеником*, т. ј. једним елементом који је главни састојак свију органских тела, па гас, *угљен-диоксид*, који тада постаје, излази напоље. Отуда *биљке и животиње удишу кисеоник, а издишу угљен-диоксид*.

А како је код *асимилације*? *И то је хемиски процес*. Тада биљке својим лишћем и зеленим деловима, или

па и појачању гајења и прочавоње грла овог типа, која би у привредном погледу, као специјалитет могла јаче подићи глас Косову.

И живина је имала добрих примерака. Нарочито се истицала: домаћа косовска гуска, по крупноћи скоро као емденка, и петлови „босанци“ са дугим кукурекањем, особито волећим у Јужној Србији.

Посета је изложбе била веома повољна. Поред грађана, мушких и женских, било је много сељачког света и муслимана. Сви су у масама наваливали да уђу и прегледју изложбу, и свакоме се залазило на сусрет потребним објашњавањем. Рад је одржаван примерно.

Али и ова изложба као и њене претходнице, не може да се похвали посетом странаца који би требали нарочито да се заинтересују о производњи и животу на Косову-Пољу, а ова изложба била је огледало тога. Ниједног посетиоца од положаја, ниједног трговца и индустријалца који црпу природно богатство ове земље. Само је Окружни Одбор округа косовског био сван на окупу, и био сведок ове смотре народа свога округа и упознао се на чему има још да се ради и шта треба помагати. А он је, заједно са својом скуштником, као ретко који, вољан и да учини; јер је знатним делом потпомогао материјално и ову изложбу, подигао окружну пољопривредну станицу и доделио знатне суме на име помоћи Пољопривредној Подружници за разне набавке и „дејче“ пољопривредне клубове“ и др...

Косово-Поље нагло се насељава. На њему има правног простора да се може населити још десет пута толико. Досадашње насељавање без мало иде доста повољно. Косову се отвара један крајан изглед за будућност; новим насељем оно ће се облагородити, у њега ће се увести подмлађена и напредна снага која, ће отворити богате изворе природне и привредне моћи која лежи у

богатом и снажном земљишту и угледним поднебним приликама његовим. Само треба за то наћи добро промишљен правац.....

На крају овога прггледа не сме се пропусти а да се опет не истакне особита марљивост државних економских органа у раду и прикупљању изложбених предмета, као и добром организовању изложбе. Заслужно признање и овога пута припада и њима.

Ђ.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Узроци рђавој каквоћи грожђа и рационални начини прераде таквог гвожђа.

Справљање и његовање вина код нас у Србији не врши се већином потпуно правилно и под повољним околностима, нарочито због недостатка стручног знања наших виноградара и недостатака потребног татеријала, те и добијено вино није увек добре каквоће у погледу састава, боје, мириса и укуса. Међутим и код нас се у последње време почиње да обрађа већа пажња овим чињеницама, због чега се у нашој унутрашњој потрошњи данас највише троше наша равна покрајинска вина, која су већином боље справљена од наших вина, а уз то су и сразмерно јевтинија. Сем тога, као таква, она имају више услова за извоз, јер могу да издрже дужи транспорт и да задовоље строжије здравствене услове и већу конкуренцију.

Ти разлози дакле упућује наше произваче вина, да справљају само добра, природна вина, тим пре што су она једно постојана и могу се дуго одржати чиме се више осигурава и њихова продаја, која није увек одмах омогућена. Сем тога она, као и свака добра роба, само

боље рећи својим ћелицама, у којима има биљног зеленила (хлорофила) узимају из атмосферског ваздуха, угљен-диоксида и овај разлажу на *кисеоник* и *угљеник* па угљеник задрже а кисеоник избаце напоље. Задржани угљеник једини се затим са елементима воде *кисеоником* и *водоником*, те се тако од неорганичних материја начине *сложена органска једињења*, а пре свега тако звани *угљени хидрати* (скроб, шећер и др.).

Приликом асимилације постају „дакле *угљени хидрати*“ а приликом дисања, угљени хидрати се *руше*, оксидишу, сагоревају и добијени производ, *угљен-диоксид*, излучује напоље. Отуда је, асимилација *стварање* а дисање *рушење*. Ослобођени кисеоник, да би ступио у кружење живота, руши то што је сунце створило. Зато се каже: „Живот је стварање а уједно и рушење“.

Али, активан живот без дисања, без кисеоника* није могућан, а како је дисање у исто време и рушење, то се и изрекне *Живот је стварање и рушење“ или „Живот је смрт“*. „La vie est la mort“ има у истини да сматра као посве тачна. При свем том, дисање, и ако

за собом повлачи рушење, т. ј. губитак извесних састојака, оно нам у замену за то даје као што је наведено телесну топлоту и живу силу (енергију).

А и асимилација је посве значајна јер да није ње, *не би се могла створити органска храна из неорганичне*, а како се људи и животиње хране може се рећи искључиво органском храном т. ј. *живе од производњи* које нам даје *биљни свет*, то се они не би имали чиме хранити кад не би било асимилације.

Рад асимилације зависи од ова три чиниоца:

1. *Од гојивости хлорофила (биљног зеленила) у листу*. Хлорофил је у стању да под утицајем сунчане светлости раздвоји угљен-диоксид и изазове да се ослобођени угљеник уједини са елементима воде.

2. *Од присуства угљен-диоксида и воде*, т. ј. тих неорганичних материја које су безусловни потребне за стварање угљених хидрата.

3. *Од сунчане светлости*, које за асимилацију треба да има у изобилу а која је у природи и непосредна и расута. Енергија покретних сунчаних зракова у протопласми, чини могућним раздвајање угљен-диоксида.

(Наставиће се)

*Само неки спљани организми тако зваани анаеробе живе и пладе се у местима, где нема кисеоника.

на тај начин стичу сталне потрошаче. Нарочито ово је важно за становнике чисто виноградарских крајева, чији опстанак и могућност даљег рада зависи од редовне продаје вина.

Каквоће вина у главном зависи од сорте и стања грожђа у времену бербе; али како се вино добива тек прерадом грожђа, то наравно успех исто толико зависи и од начина рада. Зато, ако се прерада доброг грожђа не врши правилно и са добрим, чистим, и потребним материјалом, вино неће бити добре каквоће. Пример за то имамо у слабирским винама, која се данас често добијају у нашој признатим виноградарским крајевима.

Напротив, са добрим и стручним радом од грожђа средње и често рђаве каквоће може се добити изврсно вино, нарочито ако се доцније добро негује и по потреби изврши успешно мешање са винама, која могу његове извесне недостатке поправити и допунити (боја, мирис и т. д.).

У томе, дакле, лежи велики значај савремених подумарских вештина, чија је примена нарочито потребна у случајевима када грожђе из разних узрока не приспе да прераду у добром стању. Код нас то не би требало да буде чест случај, јер су у главним виноградарским крајевима услови за успевање добрих сората грожђа и њихово правилно зрење врло повољни; ипак често бива да недостају поједине чињенице, које условљавају добро стање грожђа. Јер по правилу грожђе одређено за справљање вина треба да буде довољно зрело, здраво и чисто, како у вину не би доцније било штетних материја и клица разних болести. Тако грожђе даје и најповољније услове за правилно зрење. Зато у колико више недостају чињенице доброг стања грожђа у толико и прерада таквог грожђа постаје деликатнија, а преко извесне границе, с обзиром на здравствене разлоге, немогућа и недозволена, јер би иначе значила вештачко справљање вина, које се не може дозволити у интересу произвођача природних вина.

Узроци рђавог стања грожђа могу бити врло различити, али у главном долазе као последица неповољних природних утицаја или пак неспособности и немарљивости виноградареве. Јер од виноградаря зависи избор сорте, земљишта и положаја за виноград а тако исто и извршење потребних радова у истом. Али, и ако виноградар марљивим радом и стручним разумевањем може да отклони највећи број штетних утицаја на грожђу, као што су на пример поједине болести, штеточине и т. д. ипак он није у стању да увек осигура добро стање грожђа, јер има и таквих појава у винограду, против којих не постоје поуздана средства, те се махом и не примењују. Нарочито је то случај са природним непогодама. Због свега овога често бива да је грожђе у времену бербе натруло, већим делом осушено, површено од инсеката, природних непогода и т. д. Савим тим прерада грожђа не може бити обична као са добрим грожђем, јер су код њега повољни односи између појединих састојака поремећени, те и време не може бити правилно и потпуно, због чега би вино било рђавог састава. најчешће слаба, непрјатна, и лако подложна болестима и квару. У извесним повољним случајевима такво вино

би могло да послужи за домаћу потрошњу, али се обично због своје непостојности најчешће употребљава за справљање високог сирћета, коњака, чистог алкохола и т. д. то јест виших споредних производа од грожђа. Да би се такво грожђе најрационалније искористило, требало би од њега справити добро вино. Задатак би, дакле, био, да се у шири таквог грожђа успостави што правилнији однос између њених састојака, да се осигура правилно зрење и униште клице разних болести, које у таквом грожђу махом изобилују, као и да се шири ослободи и других штетних материја, које се могу у њу са таквим грожђем унети. Зато за овај рад, дакле, поред средстава, која се употребљавају за прераду грожђа када је у добром стању потребују и извесна нарочита помоћна средства, која могу поједине појаве и промене у шири регулисати а често пута њихов ток изменити т. ј. по потреби узбрзати или успорити.

Такав начин прераде грожђа и ако на први поглед изгледа тежак и сложен у ствари је доста прост. Главном је вршити га са разумевањем и пажњом. Шта више он не потребује ни много нарочитих и скупих средстава, јер иначе прерада таквог грожђа не би била рентабилна. Нарочито је овде важна улога извесних материја због њихових хемијских, физичких и других особина, које се могу повољно применити на поједине састојке у шири, као на пример метабисулфат, сумпорни диоксид и т. д.

У сваком посебном случају пре рада треба испитати стање грожђа и утврдити, који састојци у шири од оваквог грожђа могу да недостају, у којој мери и т. д. како би се према овоме и рад подесио.

Како је дакле начин рада са оваквим грожђем donekle различит према узроцима који су на њега деловали, то је потребно пре свега испитати узроке који могу изазвати рђаво стање код грожђа.

Ови узроци у главном могу бити :

I. Природне непогоде

II. Инсекти и

III. Криптогамске болести.

I. *Утицаји природних непогода.*

Природне непогоде несумњиво утичу врло штетно на стање и какоћу грожђа у погледу његовог састава и зрења. Сем тога, услед њиховог дејства, омогућава се развитак многих штетних гљивича и бактерија на грожђу. Због свега овога, а нарочито ако грожђе не може да доспе до потпуног зрења, може брба делимично или сасвим да пропадне. Често пута рђаве последице природних непогода могу да се осете и идуће године, а понекад због њих виноград може сасвим да пропадне, нарочито ако се резидба и бурбене винограда не изврши правилно, како би се виноград опоравио.

Дејство природних непогода различито је према добу у коме се јављају и према њиховој јачини. На грожђу њихов је утицај нарочито штетан по главне састојке у шири: шећер и киселину; због чега се ови састојци, кад их нема у довољној количини, морају до извесне границе додати. Код нас најчешће бива да недостаје шећер у довољној количини, услед тога што је берба извршена пре времена, да не би само пропала; или пак што грожђе није могло да сазре због хладноће, киша и т. д. Ређи је

случај додавати киселина, које се врши у крајевима Јаких и плаховитих киш и бујина у времену бербе и пред бербу или пак у времену дугих суша кад грожђе презри.

Међу овим природним непогодама најважније су:

1. *Град*. Он код нас доста често пада и штети винограде и то обично у времену, када су већ сви најважнији послови у винограду извршени и најтежи задаци учињени. Због тога његова појава има и велико морално дејство на виноградаре, тим више, што обично долази изненада и често уништава већ зрело грожђе, које се великим трудом успело да заштити од многих болести и штеточина. Против њега постоје разна средства (топови и т. д.) али махом неупознана. У последње време прављени су покушаји са употребом аероплана за растурање облака.

Према добу у коме може да непосредно има штетно дејство на грожђе можемо разликовати:

а) *Појаву града у времену док је грожђе још зелено* т. ј. кад су ткива још нежна и мало отпорна, нарочито код петелјке. У том случају повређени гроздови ако одмах ве отпади, махом се осуше и доцније отпади чак и под утицајем ситнијег града. Берба ће на тај начин бити више или мање умањена и у најбољем случају до потпуног зрења могу да приспу само неповређени гроздови, ако повољно време и стање вегетације то дозволи.

б) *Појаву града у претпоследњем (средњем) добу зрења* т. ј. кад су ткива код петелјки отпорнија. Повреде на њима могу лакше да зарасту због интервенције нових ћелија, те су и последице, ако град само није много крупаи, мање опасне. Од повређених зрна на грожђу, једна се осуше, али се ипак велики број може да одржи до потпуног зрења. На тај начин изгледи за бербу су повољнији него у првом случају.

в) *Појаву града у последњем добу* т. ј. ускоро пред бербу. Последице се највише опажају на зрима, пошто је петелјка већ довољно отпорна и нема више раније важности органа за довођење разних сокова и материја у зрна на грожђу. Обично на местима где су зрна повређена јавља се алкохолно зрење, под утицајем алкохолних гљивница, којих увек има на зрелом грожђу. Услед тога на тим местима јављају се и гљивичне болести, те су вина од таквог грожђа у напред предиспонирани болестима.

У појединим, дакле, случајевима грожђе и ако је повређено градом може ипак да се одржи. Ако је такво грожђе већ зрело, оно се може о мах прерадити. Ако је пак грожђе зелено, треба га оставити по могућству да потпуно sazри, како би у шири било довољно шећера за добивање алкохола у вино. То се може учинити у случају ако је у изгледу повољно време и ако лишће и ластари нису много оштећени, јер без њих грожђе не би могло да се потпуно развије и sazри. На против ако је градобитно грожђе још недовољно зрело а нема изгледа да ће се одржати до потпуног зрења, услед настале хладноће и што су ластари и лишће уништени, виноградар је принуђен да изврши одмах бербу, како му иста не би сасвим пропала.

При преради градобитног грожђа, нарочито је важно

познати његов састав у погледу количине његових главних састојака, као што су: шећер, киселина; танин и материје за брајисање. Зато је потребно изнети њихове особине и улогу у шири као и значај за квалитет вина, како би се све неправилности које због њих долазе што успешније отклониле.

(Наставиће се)

Г Л А С Н И К

Цена лоза. — Господин Министар Пољопривреде и Вода. донео је решење, да се лоза из државних лозних расадника и осталих државних пољопривредних установа, у току јесени 1923. године и пролећа 1924. године, продаје рачунајући од једне хиљаде комада, по следећој цени:

1. Калемови I. кл. (2000, две хиљаде) динара;
2. Резнице (клубићи) америчке лозе, дужине 35—40 см. I. кл. (200) две стотине динара, а II. кл. (150) сто педесет динара;
3. Приорци (корењаци) америчке лозе I. кл. (400) четини стотине динара, а II. класе (350) три стотине педесет динара;
4. Резнице домаће лозе произвољне дужине по (80) осамдесет динара;
5. Калемови II. кл. неће се продавати, већ поново упрорити.

Прослава Кола Српских Сестара. — Кола Српских Сестара у Београду прослављају је 28. окт. мес. двадесетогодишњицу од свог постанка. Тог дана оно је осветљало и свој Дом, једну велику палату у Ресавској улици, у којој је смештена и школа за женску децу истога Кола. По програму, прослава осем тих свечаности задржала је и друге интересантне тачке, као: читање историја од г-ђе Делфе Ивановиће; предавање г. Матијевића о женској деци, и г. Драгољуба Стојановића о туберкулози. 29. окт. м. била је скупиштина, на којој је Главни Одбор прочитао извештај, па су читани извештаји и осталих Одбора по реду уписа при доласку; а 30. окт. мес. одржан је помен свима изгинулим и умрлим за Отаџбину од Косова до данас, и свима умрлим чиновима оснивачима, добротворима, утемељачима редовних и помажућим у Вознесенској цркви. Чланове Кола добиле су и повластицу за оперу у Народном Позоришту.

Велика дворница живот Дома Кола била је мала да прими све госте и посетнице ове прославе. Гледалац види један необичан број отмених дама, многих у старом народном костиму, које су похитале на овај збор, необичан за оне који су званик само на зборове људи. Ту су не само српске жене из Србије и Јужне Србије него и из Војводине, Босне и Херцеговине и Црне Горе од најближих до најудаљенијих крајева. Као што их је једна мисао здружила била: да за време рата покажу једну величанствену моћ: да где год могу притеку у помоћ српском ратнику, ратним невољницима и породици њиховим, да за време мира чине безброј хуманих

дела и спремају женскије за његов домаћи и друштвени позив, та их је мисао довела, у овако непрегледном броју да чују у целини преглед и резултате досадашњег рада, да одаву почаст сенима за Отарбину палих мужева, да се сете својих преминулих чланова, и да се договоре за будући свој рад и деловања. Донста ретка појава, која изазива не само највеће поштовање него и највеће дивљење! Тако су и схватили сви гости, који су посетили ову ретку свечаност....

Посету је Кољу учинио и Њ. В. Краљ Александар, многи министри, поглавар српске цркве, председник Народне Скупштине, многи народни посланици и остали ниђени људи из чиновничког и грађанског реда. По водоосвећењу прославу је отворила председница Кола г-ђица Грујићева кратким погледом на оснивање и двадесетогодишњу прошлост Кола. После тога је следвао прво испрпан историки преглед рада и деловања Кола од постанка до данас па и о томе, како је Коло дошло до данашњег величанственог Дома, Г-ђа Делфа Иванићка у овом свом историјату не само да је изanela ток догађаја него и бројне податке, па, као прва иницијаторка и неуморна пропаторка за сва дела која је Коло сјајно и за Отарбину веома корисно учинило, умела је унети у свој спис вауно духа, пуно филозофије, тако да је до краја слушана с највећом пажњом. Можемо свесно потврдити, да је такав састав једна реткост, и да се са тако симпатичним прјавом ретко који од говорника може похвалити....

Круна досадашњег рада и деловања Кола српских сестара — данашњи је његов Дом. То је вишеспратна палата, која се састоји из три аграде са стотину соба. Прву аграду Коло је наменуло издавати под кирију, а друге две — средње и задње — служиће сврхама Кола и његових установа. Вредност истих је неколико милијуна. Чланице, а нарочито иницијаторке Кола, могу се поносити сјајним успесима, на којима им и ми усрдно честитамо и желимо, да и надаље жању сјајне плодове свога тако истрајнога и примернога рада....

Ђ.

Белешке

Да се Гусенице не жујају за воћке. Многе гусенице, које воћкама наносе велике штете, пењу се са земље дуж стабла па воћке. Да би се на том путу спречиле да допру до круне и лишћа, треба око стабла обавити један појас од 10 см. ширине од јаке хартије, који потом притврдити каналом и премазати катраном. Добро је да се катран, који служи за премазивање појаса дода и мало ајтлина, да се катран не би узбрао засушио. Гусенице, које при пењању ванђу на тај појас, било са земље било са круне воћке, ту се залепе и не могу даље, те их је онда лако побити.

Штројење телад. Мушку телад, која су намењена касаници боље је штројити млада, (него старију) и то још пре него што се одвије од сасе, јер то рано штројење доприноси те се и града боље угоје и добије финије месо.

Код телад, пак, која су намењена раду — телгењу штројење треба извршити доцније, кад телад имају 8—15 месеци старости; тако позније штројена телад постају мускулознија, то јест са јаче развијеним мишићима и у опште снажнија.

Како се може зелен кукуруз утрати — укислити? Кукуруз се може трати на земљи и у земљи — у рупи која се за тај циљ у земљи нарочито направити Дубина те рупе треба да је 2.50—3 метра, а дужина и ширива према количини зеленог кукуруза (сачме) која има да се утрати. При грађењу рупе постарати се да доњи отвор (при основи) буде мањи, (нпр. 2.50 м.) него ли горњи (нпр. 3 м.) како би зидови те рупе били коси а не вертикални. Та рупа треба да посее на један шанац или већи ендек. Косина зидова рупе корисна је не само да се земља не би обурвала, него и да би се кукуруз боље набио поред ивица и мање празнине оставило поред дуварова, празнине које би штетно утицале на чување кукуруза. Кукуруза (сачма) у тако спремној рупи може се слагати у цело или сасечен. Боље је да се помоћу сечке претходно сасече јер се онда може боље сложити и набити.

Не треба мешати у трапу са зеленим кукурузом плеву од пшенице или овса.

Кад се тако трап напуни и добро свуда кукуруз набије треба га одоког покрити са мало зеленица — траве, па онда даскама, каменем или песком с тим да сваки квадратни метар носи 800 до 1000 кгр. терета

Питања и одговори

Питање:

Имам винограду у петој години и грождје већином звано теловина—отело.

Исто је намештичко—односно није сваки чокот—гаца једнака и ако је земљиште једног квалитета.

Учитиво молим Пољопривредно друштво да ми у наредном броју „Тежана“ изволи објаснити, шта треба урадити те да појачам и остале—односно слабе чокоте—гице, јер од већине пољопривредника дознао сам да с јесени раскопам око гаце и метем по мало овчег прегорелог ђубрета, те кад падне киша да исто ђубре сиђе до гичине жилице и омогући њихов рад.

Молим за што скорвији одговор.

Милорад В. Станојловић

Општински писар из Гор.

Беле-Реке среа вајечарског.

Одговор:

Подизање винограда од отела и др. непосредних произвођача забрањено је Законом о обнови и унапређењу виноградарства; стога вам не могу ни препоручити да ваш виноград попуњавате, пошто кажете, да је већим делом од отела. Да би се саобразили Закону, што ће у исто време ићи и у вашу личну корист, најбоље би било да виноград не попуњавате, него да га после једне или две резидбе „на род“ искрчите, земљиште

очистите пажљиво од жила и жилица, обилно га наубрите сагорелим стајским ђубретом, гајите ту једну или две године ратарске усеве, па пошто га једне јесени дубоко прериљате и том приликом поново очистите од жила и жилица, идућег пролећа засадите га калемљеном лозом на подлози, коју вам буде препоручио ваш срсконом.

Б. Ранковић.

Питање :

Молим Уредништво да ми преко листа „Тежака“ саопшти, на који се начин може направити сирће од опалих јабука?

Манојловић из Бугојне.

Одговор :

Добро сирће може се добити од опалих јабука и свог другог воћа. Исто тако могу се корисно употребити и разни отпатци од свег воћа као и од натрулог.

Према томе, какво воће имамо при руци треба га усуту у кавак подесан суд за превирање, пошто се претходно добро измуља, па остави у каквом топлом простору (кујни, соби и др.) и прелије топлом водом толико, док се не добије густу кашу.

После 8 дана оцеди се течност и успе у кавак други суд или буре и остави најбоље у подрум, па ће се после кратког времена лако добити добро сирће.

За сирањење сирћета, најбоља је средња просечна топлота од 20—25° С.

Исто тако и од дивљих јабука, крушака и др. воћа, може се добити доста добро сирће. Претходно се плодови измуљају и сипају у кавак подесан суд и оставе да провере у каквом топлом простору; после 4—6 недеља добићемо сирће.

Сирће од јабуковаче. Ако се јабуковача настави на дну бурета или је ускисла, може се корисно употребити за сирће. Тада се оточи и успе у какво друго буре са отвореним вращом и дода нешто винског сирћета, па остави у каквом топлом простору 4—6 недеља, после чега ће мо добити врло укусно сирће. Затим се оточи и наспе у други кавак чист суд и смести најбоље у кладан подрум.

У опште узевши, готово сирће не сме дуже стајати у топлоти, јер би у противном нагубило од свог укуса а могло би се и поварити.

Нарочито од малина може се добити изврсно сирће, када се зрели плодови оставе у как. в суд 3—4 дана, па се после тога времена на сваки $\frac{1}{2}$ плода дода по 1 литар сирћета. После 24 сата оцеди се тачност и сипа у кавак други суд за употребу.

Исто тако добија се одлично сирће од купина, рибизли, огрозда и осталог јагодичастиг воћа.

П. С. Петковић.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стине
ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ
транспорт шалитре из Чиле у Трст
или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна* *пошиљка из Чиле*; што шалитру без *икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Цернићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 5—5

НА ЗНАЊЕ!

Српско Пољопривредно Друштво има семе озиме грахорице и продаје га по 7 динара килограм.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврха и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО БУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕПИСАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словеница

ТЕЖАК

На годињу 20 дан. или 80 кр.

Препишату примају и све
поште

ОСНОВАН 1889. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годињу дана 45 дан.

На основу најновијег решења од
априла 1889. г. препишату друштвену
пошту поштом бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Препишата се поштом уједнашту
за целу годињу.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. И. Стефановић

Број 46.

БЕОГРАД, 18. НОВЕМБРА 1923. године.

Година I.

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По Д-р Јероаславу Јусиу, професору пољопривредног инжењерства на Чешкој Великој Техничкој Школи у Прагу.

Зелену пићу коју не можемо одмах као храну употребити морамо конзервисати. То се чини обичним справљањем сена, које се састоји у простом сушењу зелене пиће на ваздуху, којим начином она изгуби сувишну воду. Тиме заустављамо пре свега како процесе дисања, који су својим дејством слични сагоревању материје и који хранљиву вредност пиће смањују, тако исто спречавамо и трулење или плесњивост којим би процесима зелена пића сигурно подлегла.

При справљању сена главна је ствар дакле само у испаравању сувишне воде, док остале хранљиве материје имају бити потпуно очуване и квалитативно и квантитативно непромењене.

Али се ово не може постићи ни под најповољнијим условима, јер су губитци проузроковани процесима биолошким (дисањем) као и чисто механичким просто неизбежни.

Огледима Флајшмановим утврђено је, да су губитци прве групе — биолошки практички узето равни нули. Ако се биљка иризда по кошењу толико осуши, да не садржи више од 38% воде.

Тако исто и губитци механички — отпадењем ситног лишћа — веома су знатни, јер се у овим биљним деловима налази највише и најсварљивијих хранљивих састојака. Ово се највише односи на лептирасте биљке. Тако, огледима је утврђено, да лишће од сена детелине садржи 30% беланчевина и 39% масти док стабљике садрже само 128% беланчевина и 29% масти. Зато се препоручује сушење лептирастих биљака на постољима равне конструкције, јер се тиме механички губитци знатно смањују.

И при најповољнијим условима морамо рачунати, да се од првобитних хранљивих састојака суве супстанције изгуби 10-15%.

Ако је време неповољно, онда су ови губитци још већи. Падне ли и пр. киша одмах по кошењу зелене пиће,

продужује се тиме и животна делатност биљних ћелија и губитци се дисањем знатно повећавају.

Из билака потпуно осушених истера опет киша оне најсварљивије састојке. Сем тога на кварење сена утичу много и микроорганизми којима је баш кишина вода погодан услов за развиће, тим пре што су јам биљке, које дишу потребна хранећа средина.

Губитци у хранљивим састојцима суве супстанције, сена при неповољном времену прелазе и 25-30%. Истирањем губе се најсварљивије материје, тако, да је снижење хранљиве вредности далеко веће, него што означава онај губитак у хранљивим материјама. Овако сено губи и вредност дијететичну, јер нема пратитог мијариса и стоци не прија.

Сушење је сена, дакле, метода доста ризикатна, нарочито у поазније доба године када су дани краћи, дејство сунчаних зракова слабије, а могућност падања водених талога све већа.

Чак шта више, нека се зелена пића врло тешко или никако не може ни осушити, као што је и пр. кукуруз зеленак, који има велику хранљиву вредност и лишће од шећерне репе, које се често оставља на пољу и њиме се хране стока док не сатруне или се у јамама конзервира тако, да изгуби често и 50% од своје хранљиве вредности.

Све ове околности стварале су потребу да се пронађу методе, помоћу којих би се зелена пића могла конзервисати независно од доба године и неповољног времена. Метода, која је најближа справљању обичног сена — јер почиња на сличном принципу: механичким губљењем воде — јесте вештачко сушење у сушицама. Други начин конзервисања је у јамама, утицајем процеса биолошких, који се од справљања обичног сена потпуно разликују.

Вештачко сушење зелене пиће је начин, чији успех ни мало не зависи од људи времена. Сем тога, пошто сушење иде брзо, нема никаквих губитака ни дисањем ћелија ни механичким испаданјем ситног лишћа, као при справљању обичног сена. Према овоме би изгледало, да се сушење у сушицама врши без губитака и да је савршено. Али то у самој ствари није

тако. Носастр-свињ огледима је доказано, да утицајем више температуре сварљивост хранљивих материја опада. Исто тако постоји губитци у хранљивим састојцима и у сувој супстанцији, ако су биљке сушене при вишој топлоти. Ситно се лишће вином топлотом делимично сжали. Тако, Носастр је нашао код ливадског сена справљеног вештачким сушењем скоро исте губитке као и код обичног сена које је неколико пута кисло. Тек онда, када се зелена пића суши при топлоти која не прелази 100°C, нема према Моргену никаквих губитака.

Како вештачко сушење захтева знатне издатке на потребне грађевине и гориво као и на телгељу стоку, јер се овде силача сирова пића и како вештачки осушена пића нема оног пријатног мириса, то се оно није ни могло раширити у већем обиму, већ се ограничило једино на сушење лишћа од репе, које се другим начинима не даде осушити.

Зато ћемо приступити другом начину конзервисања: условањем процеса биолошким, т. зв. **укисељавању, утрпаљивању пиће**, које базира на другом принципу и јединици је. Противу раније наведеног к варења пиће микроорганизмима, у главном против трулења, боримо се одузимањем воде као битног услова за њихово развоје; при утрпаљивању пиће ми им овај главни услов не одузимамо, али се бранимо против њих тиме, што у утрпаљеној пићи потпомажемо стварање млечне киселине, која им је шкољлива. На тај начин добијамо пићу трапљену или т. зв. **силажу** (или француски речено **ансилажу**).

Утрпаљивање (у јамама) је најстарија метода конзервисања хране богате водом, која се на ваздуху не може осушити. Још раније, пре много деценија, покушавали су Французи и Енглези, примену ове методе на зелену

пићу, али је тек у новије доба заслугама Американаца и Швајцарца ова примена продрла и у пољопривредну праксу.

(Наставиће се)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Чупање перја са живине.

Употреба перја од неке врсте живине, као од гусака и патака врло је велика, те се и од тих споредних производа може лепа пара узети. Чупањем перја са живине нарочито се баве наши пољопривредници с ове стране Саве и Дунава, па и велике количине перја извозе у иностранство. Нема разлога да то не чини и пољопривредници с ове стране Саве и Дунава.

Није без интереса за наше читаоце који не чупају живину да се упознају са тим послом; те с тога ћемо у овоме чланку изнети како се чула живина у Француској и како се перје најбоље чува, а по једном чланку објављеном у француским „Сеоским новинама“.

Обичај да се чупају живе гуске и патке не може се никакво сматрати као свиреп. Те животиње губе у току године више пута своје перје. Оне се како се то држатије каже итаре. То митарење врши се природно на тај начин што ново перје расте у исто време у колико старо опада, те се на животиња и не примењује обнова перја. Али се ипак види по дворшту на другим местима, где живина борава одпало перје.

Кад се са живине чува перје, само се убрзава дело природе и тако се добија један производ који би био изгубљен, а који престава велику вредност било за домаћу потребу било за продају.

ПОДЛИСТАК

Разлика у храћељу између биљака и животиња

(по А. Додељу и др.)

(2)

Сунце — то је први навор живота на земљи. Хлорофила у виших биљака има само у неким ћелијама (које као и остале садрже безбојну плазму), он се у њима узимају се на извесним пластичним телацима која су због тога зелена; међутим, сва остала плазма и ћелијно једро безбојни су.

Зелена плазмينا тлашца облика су сочиваста, кугласта, или јајаста, затворена су у безбојну ћелијну протоплазму и већином су на унутрашњој страни ћелијне оване.

Свако хлорофилно зрнце изгледа као да је у каквој микроскопској лабораторији, у којој се под утицајем сунчане светлости припрема од угљеника и воде на једини начин: шећер, сиров и други угљени хидрати. Радња она (процес) у хлорофилној ћелији почиње од беле зоре а траје до сунчане захода.

Број хлорофилних зрнаца износи н. пр. само у једном листу кромпировом на стотине милиона; у свакој такој микроскопској лабораторији, посао иде у толико живље енергичније, у колико је јача светлост и у колико је већа ваздушна топлота. Хемизам асимилације у појединцима није још тако познат, али ми знамо поуздано да је количина излученог кисеоника равна по запремини количини утрошеног угљен-диоксида, те отуда можемо представити стварање скроба овом формулом:

6 молекула угљен-диоксида и 5 молекула вода = 1 молекул скроба и 6 молекула кисеоника.

Ова реакција даје нам само шематичну представу о стварању скроба; којим током теку те хемиске реакције скроб или шећер, ми још незнамо али знамо, да је молекуларски састав тих једињења, далеко сложенији, но што би то према процентом саставу њихових елемената требало да буде.

Наравно, то не може ником да послужи као разлог да у процесу асимилације гледа нешто непојмљиво, тајанствено, па да због тога претставља утицај какве мистичке животне силе. Напротив, сви подаци говоре за то, да је тај процес чисто хемиски, за потврду чију можемо навести и то: да је хемичару Емилу Фишеру

У месецу мају одрасле гуске и патке губе нешто од свог перја кад млате крилима и кад се стресају; то је моменат када треба приступити чупању перја. Ако се тај посао тада не би предузео него доцније се не само да би један део опалог перја био изгубљен, него би се са старим перјем могло почупати и ново, које се почело да развија; услед тога живина би патила, па би чак могла и угинути.

Гуске се чупају три пута годишње, обично у мају, јулу и септембру. Гуске, које имају и изводе гушчиће први пут не чупају се. Ови се последњи (гушчићи) могу чупати после два месеца, кад им се крила буду укрстала; могу се чупати по други пут у септембру. Али ово друго чупање перја не треба предузимати ако се гуске повргну гојени, јер да би се гуске добро угојиле треба да имају све перје на себи.

Пловке се обично саме два пута митаре: у јулу и у октобру. Разуме се то је само приближно речено, јер ранија зрелост индивидуа и стање температуре могу те датуме мало и да измене.

Кад наступи време да се гуске или пловке чупају треба их окупати, те да би им и перје било чисто. Потом их треба затворити у какав оборњ, по коме је прострта чиста простирка или се привуде да остану на чистој и сувој ледини, те да би се осушили.

Затим узети полако једно грло које се хоће да чупа, савезати му оба крила при основи заједно, па затим, и ноге, које укрстити једну на другу. Те везе треба правити са парчадима крпа или чоје, која ће мање извраћати грло него капап.

Онај који чува живину седне, меће грло на своја колена, а главу између ноге, не стежући грло толико да би га угушио. Перје се узима пуном руком и вуче се лагано али довољно јако да се одвоји од тела без сецања;

испало за руком у лабораторији: да од неурганских материја начини различне врсте шећера.

Не подлежи дакле никаквој сумњи, да се угљен-диоксид, разлаже на угљеник и кисеоник. А и то се зна, да је жива сила за такво разлагање треперење етели жутих и црвених зракова сунчане светлости.

Па одакле се узима неопходно потребан угљен-диоксид за асимилацију? Водене биљке својим зеленим узимају деловима угљен-диоксид из воде, која обично има тога гаса у раствору. Земне биљке обратно узимају угљен-диоксид из ваздуха помоћу малих отвора (стома) на листу. Гас тај улази у унутрашњост биљке, облива све зелене ћелије а продире кроз ћеличну опну и у саму ћелицу па и у њену протоплазму (способност угљен-диоксида да промиче кроз ћеличну опну, доказана је огледним путем). Према томе, колико се у зеленим деловима разлаже угљен-диоксида, толико ће се из биљака издвајати и кисеоника. Да је то у ствари, доказује се овим огледом:

Здраве водене биљке са зеленим лишћем и стабљикама спусте се у стаклени цилиндар напуњен водом скоро до врха; у горњем делу цилиндра причвршћен је левак са славном тако, да је левак са широм страном

у осталом кад су пера зрела, лако се одвајају. Ако би почела да тече крв на телу живине приликом извлачења перја, треба стави са чупањем, јер ће живина иначе патити, па може и угинути.

Перје се чупа са живине од основе врата, не дирални пера која образују са сваке стране тела као јастућице, који подржавају крила. Ако би се то пренебрегло, крила би пала те би то много умарало грло. Не треба чупати перје ни са глава, ни са врата, ни са крила ни са репа.

Прво чупати крупнија горње перје, па онда ситнија доње, паперје. Не треба мешати те две врсте перја јер доње перје — паперје има два пута већа вредност него ли горње перје. Ако има разнобојних пера, то их класирају и по боји.

Да би се перје могло добро очувати треба пре свега да је зрело очувано, то јест онда, када би иначе од себе опало. Цев (перо) на перју је онда празна то јест нема у себи крви, нити опет оне густе течности, која је подложна труљењу и која би јако отежала чување.

Перје чувати у даковима од грубога платна, но тако да у њима не буде много набијено; ако се метну дакови с перјем у пећ за печење хлеба, (пошто је хлеб извучен) и тамо одржи 12 до 15 часова у један или у више пута, перје ће се осигурати од сваке промене.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Сточарство на изложби у Приштини

(Извод из навестаја)

Бројно сточарство је на изложби у Приштини било веома лепо заступљено — 875 грла. О каквој чистој, у

загњурен у воду до самог врха; вода у левку је све дотле, док се не отпочну подизати мехури напуњени гасом и чим такво стање наступи, потиска воду и заузима њено место.

Ако је наранављена (повређена) стабљика, која је потопљена у воду, луцење гаса због рана, вршиће се приметније. Ако се справа за испитивање однесе у мрачно место, вода у левку стајаће непрестано на једном и истом уравни; међутим, ако је на месту, да на њу могу да падају сунчани зраци, то намах почиње асимилација у зеленим биљкиним ткивима. Из повређених делова стабљике подижу се мехурићи гаса, улазе у левак, где се скупљају у великој количини. Да би се испитало, какав је гас у левку, запаљена зубља (цепчица дрвета) пошто се пламен угаси, принесе врху левка у ком се трнутку и славина отвори: зубља ће се одмах запалити, што је доказ да се при асимилацији одишта издваја кисеоник.

Ако се из воде уклони угљен-диоксид који је у њој растворен, те водене биљке престати да асимилују. Исто тако и наведени делови биљака не могу да асимилују у ваздуху, коме нема угљен-диоксида.

(Наставиће се)

фини заступљеној — раси Јоред неколико чистијих г... стоке не може бити речи. одолских, (Wurzaler" менталских, монгафонских, му- стране насељени" (ind) и пинцгавских (све увекени од им украса" а), већи део је био преставаљен неуспе- омаће ст... аима и мележима. Постојао је приличан број ево... оке македонско—косовске), од које су неколико однегованих ниских и финих кравица привлачиле... јединих постратрача.

Македонско-косовски сој говеди је са врло финим костуром, грубљим длаком, средње фином и еластичном кожом, што је у осталом у зависности од начина гајења и леге. Глава, у односу према телу, велика и необично дугачка, знак велике познорелости. Трбух, особито код млађих грла и теладџи, необично велики — знак нерационалног гајења и храњења грубом и волуминозном хрпом. Рогови кратки, фини и округли, у вис или у страну управљени; боје су рожно црне. Крајеви и слузо-

коже црни. Врат сув и слабо одевен са наглим прела- зима. Кожа на врату са много набора. Леђна линија ретко правилна, са малим нагибом ка основици репа; реп веома дугачак, танак са лепом и растреситом кибан- ком. Сани и „гаћа“ веома мршаве са мизерном одежом. Задња се линија „гаћа“ спушта одсечно и повија се ка предњем делу тела (унутра). Млечно огледало прецизно оцрнано са јасним контурама и врло је различитог облика и величине.

Виме је, код већине грла, обрасло грубом и дугом длаком, састава и уводње нормалне, са доста slabим натапањем. Облик вимена у многих савршено правилан; сисе правилно насађене на броју 4 а често и 6; глатке су и мале. Боја длаке од отворене сиве до потпуно црне или шарено црне.

Ради тачнијег суда спољне карактеристике извршио сам рена 15 грла, чији табеларни преглед даље износим.

РЕДИНИ БРОЈ	МЕСЕЦ	СТАРОСТ	П	О	Висина гробана	Дубина груди	Висина леђа	Висина врата	Висина сани	Висина наслана репа	Улазност кривоно	Ширина карине	Улазност саних остаци	Ширина груди	Федералност предњег репа	Дужина тела	Осим испирање	Обим груди	Однос обима испира- ности и обима груди	Обим трбуха	Мелуноше	Ужа ширина сеса	Шира ширина сеса	Довла ширина сеса	Дужина сеса	Дужина нога	Примедба
1	2	6	ж.	92	93	90	93	95	91	—	—	—	—	—	—	99	1,8	119	1: 9,39	—	11	15,	18	15	17	34	
2	1	6	ж.	87,2	42	89	93	93	92	25	24	16,2	24,2	20	94	11	115	1: 10	158	9,	15	17	12,	15	37		
3	3	—	ж.	97	44,	96	97	99,	102	29	27,	21	25	26	102	12	173	1: 10,26	141	9	16	18	14	17,	34		
4	1	10	ж.	90	47	89	92,	96	96	31	28	15	28	14	97	12,	126,	1: 10,10	143	9	16	18	16	18	36,		
5	3	4	ж.	108	57,	103	107,	111	111	39	35	17	34	32	126	16	149	1: 9,91	186	12	17	21	18	20,	42		
6	5	—	ж.	102	51	105	111	114	111	37	33	18	32	27	121	13,	149	1: 10,11	180	13,	18	20	19	19	41		
7	12	—	ж.	97	50,	95,	99	101	99	32	30	14	25	27,	113	13,	134	1: 10,07	167	11	15	18,	15	17	36,		
8	1	10	ж.	93	47	91	96	99	99,	29	26,	13	23,	21	99	12	127,	1: 10,20	154	9	15	16	14,	16	32,		
9	13	—	ж.	100	51	105,	102,	105	101	33,	30	17	25	24	116,	12	135,	1: 11,00	160	10	15,	18	17	18	37		
10	7	5	ж.	97	53,	97	103	104	102,	34	30,	20	28,	27	108,	12,	135,	1: 11,01	176	9,	15	17,	15	16	38		
11	7	—	ж.	102	55,	102	104	107	102	34	31	15,	27,	28	112	12,	137,	1: 11	162	10,	16	20	17	18	37,		
12	8	—	ж.	98	52	97	103	103	101	34,	30	17	27,	25	113,	12,	132,	1: 10,08	158	11	15	17,	16	19	38,		
13	8	—	ж.	120,	61	120	121	124,	120,	43	35	18	35,	32	122,	15	160	1: 10	191	11	16	20	18	21	44		
14	6	—	ж.	97,	48	97,	100	101	98	31	28	12,	24,	23	102	11,	120	1: 10,10	148	9,	15,	17	15	17,	36		
15	15	—	ж.	103	52,	107	107	104,	101	35	30	15	27	28	111	12,	137	1: 10,08	160	9	15	17	15	17	36		
Средња шифра				99,	50,	97,	100,	103,	101,	33,	31	16,	27,	25,	109,	12,	133	1: 10,09	162,	10,	15,	18,	14,	18	26,		

Из прелих резултата мерења и напред реченог јасно се види, колико су на крајма овог соја македонског говечета заступљене жељене сразмере и ознаке, који наговештавају млечност.

Слободно смо изнети своје мишљење на суд и даље предлоге искуснијих о подизању поменутог говечета и сточарства у овом крају. Прво и неопходно потребно, што се има урадити јесте, што интензивнији рад на просвећавању тамошњег сељака — сточара. Потребно је што више основних школа и што већи број вредних учитељских свага и школских практичних пољопривредника. Истовремено подизати једну ратарско-сточарско-градинарску школу, која би, поред свог циља васпитавања околине у опште и васпитања сточара у погледу савременијег сточарства, имала још и једну распу шталу. У ову шталу не увести какву страну расу, већ чисто домаћу (косовски, приврениски и подимски сој говеди на пр.) и различити комбинацијама, украсањима и мележењима, а да се разликује и првом и рационалним храњењем, посте-

пено или ка бољем, ранозрелијем, нешто крупнијем и млечнијем, а при том, отпорнијем типу, потпуно прилагођеном својој средини. У осталом, који је народ, који првенствено није тим путем почео и дошао до успеха!

Али, ако се жели, да се што пре до циља (успеха или неуспеха) дође; да се види, којим путем гредити, онда се и може увести, која страна а пробрана раса, која би имала да послужи у циљу разних украсања и комбинација мележења. На тај начин не би били једно- страни, већ би имали две паралеле, које би се временом и током успеха и неуспеха постепено удаљавале, да се једна од њих сасвим нагуби. Мислимо, да би се са увођењем женских грла требало једном да престане, и увозити искључиво мушка, са којима је успех увек обезбеђенији или јетивнији неуспех.

Прво привођењем, увођењем рационалније и савременје обраде земље са много више гајења пилњих биљака; упућивањем на користност прописних и хигијенских штала и подмагањем од стране Државе у поди-

зању истих приватника; ширењем знања рационалног сточарства, откупљивањем истакнутих прилодних грла и раздавањем приватника са извесним олакшицама произведених грла из споменутог школе, учиниће се, мислимо, да истовремено коракну и сточарство, и ратарство и млекарство.

Од говеди је било изложено 155 крава, 33 бикова, 204 волова, 48 јуница, 13 бивола и 6 биволица.

Што се тиче овчарства, ту ствар стоји много боље. Изложено је 106 оваца косовског соја. Косовски је сој оваца добијен вероватно укрштањем шарпланинске са пештерском овцом. Лубање главе пештерске, косовске и шарпланинске, дају нам повода, поред осталога за предњу закључак. Косовска је оваца средње висока, доста крупна (висина на предњем делу) од 60—64 см а на задњем од 60—69 см), врло лепо одешена; вуна је прљаво-беле боје (проседа), веома сјајна и са много масти; јако је грурвана и врло фина са веома мало грубих влакана (Unterhaare). Ноге су голе као и лице и подгушњак. Овнови су са доста великим роговима, налик на оне пештерских (увијени око ушију).

Свиње су бројно биле овако заступљене: вепрова 21, крмача 10, прасади 10, свега 41. Оне су представљале једно шаренило, од којих су се издвајале као најбоље буђеновачке, шумадинке, монголице и рани мелези, које су увели насељеници. У овом ће погледу насељеници послужити као пронагатори бољих раса свиња за гајење у чистој крви или у укрштањима ради поправке домаће малобројне свиње.

Са коњима стоји понајбоље, јер су Турци велики љубитељи добрих коња. Изложено је свега 97 грла од којих: 49 кобила, 34 коња, 5 пастува, 1 ома и 8 омица.

Ту је било чистокрвних енглеских, арапских, (од ових један врло приближан Агабе Кокејла и 3 европско-турских арапљана), затим источно пруских и домаћих. Висина арапских коња се кретала између 140 и 144 цм. Врло лепо одешована арапска грла, са јединствено сјајном длаком печатасто зелене боје. Ноге танке фине, прилично високе са снажним тетивама, трбух мали. Дресура је јединствена, јер су Турци пасионирани имаоци добрих коња, који су им највећа дика и понос.

Од живине је било неколико чистих грла талијанске, Sussex-а, колонијалски, мелеза орпинктона и неколико пари беле домаће кокоши — чувена „Арнаутка“. Ове су последње јако омиљене по целој Ј. Србији због свог јаког и другог певања (петлова). Непозната нам је моћ ношње ове кокоши, али смо мишљења, да би је само због гласа и летове требало пронагирати и селекционирати. На тај би се начин распрострала ова кокош широм целог живинарског света. Спољна карактеристика ове живине јесте следећа: бело, сјајно а доста крупно перје; кљуи, ноге и нокти беле боје, кресла месната, велика и просто изрезана, црвене боје; у петла својим задњим делом уздигнуто, а предњим до изнад кљуна; кресла је у петла увек усправна а у кокошке пресавијена. Крвља велика и широка, слабо уз тело прибијена. Реп петла обрастао великим а сјајним и величанственим сировима. Основна рева с обе стране прекривена киди-

фастим, као бисерјем дугим објалјама. Ноге голе, високе и снажне.

На изложби нису изостади ни симпатични и лепп голубови: лепезани, гушани (Pigeon Boulaist), превртачи, крагнаши, гађани, писмоноше а био је и један пар багадеских (Pigeon Bagadals).

Напослетку је ту било и неколико пари зечева домаће расе и 2 пара дивљих Ангора зечева.

Првог и другог дана изложбе радио је суд за оцењивање стоке и наградио 274 грла.

Другог дана, по свршеном оцењивању стоке, подписати је одржао предавање из сточарства о унапређењу сточарства, а г. Ђирковић, заступник фабрике Каштел опширно предавање о метиљу и његовом лечењу „Ди-стодол“. Сточари су као и остали пољопривредници, са највећом важном саслушали ова два врло корисна и поучна предавања.

Драг. Ј. Грујић

редовни члан Срп. Пољопр. Друштва,
Члан оцењивачког Суда за Сточарство

ЊИЖЕВНОСТ

Конзервисање воћа и равног поврћа за домаћу употребу. — Четврто издање. — Написао: Јосип Жу-панц, котарски економ у Птују.

Воће и поврће здрава је и корисна људска храна и треба да на столу, како богатих тако и сиромашних слојева, да заузме прво место и умањи другу скупу храну, како би се ублажила скупоћа животињих намирница, која сваком даном све више расте.

Њижица је писана латиницом на хрватско-српском начрцу, доста лаким и разумљивим стилном тако, да ће сваки читаоц наћи доста практичног поучног знања.

Она садржи ове одељке:

1. Сушење воћа;
2. Сушење поврћа;
3. Конзервисање у теглама;
4. Разни судови за конзервисање;
5. Опште напомене о подобности стаклених судова за конзервисање;
6. Воћне конзерве: справљање шећерног сирупа, опште напомене о конзервисању, Конзервисање јабука, крушака, дуња, кајсија, бресака, шљива и др. воћа;
7. Воћни сокови од малина, јагода, рибизли, кушина, вишања, бресака и др. воћа;
8. Воћне пихтије—суцац;
9. Мармеладе—пекмеви од воћа;
10. Воћна теста;
11. Воћни сир;
12. Разна вина од јагода;
13. Приготовљивање воћног вина за кућу и продају;
14. Болести и мане код воћног вина;
15. Ликери од воћа;
16. Справљање воћног сирћета за кућну потребу и продају;

17. Конзерве од поврћа;
18. Конзервисање поврћа у обичним и нарочитим теглама;
19. Конзервисање поврћа у сирћету;
20. Конзервисање поврћа у соли;
21. Приготовљање киселог купуса и репе.

Као најбољи доказ, да је ова књижица нашла добру тражњу у народу, доказ је, што сада излази у четвртој издању.

С обзиром на њену вредност и практични значај, ми је најтоплије препоручујемо читаоцима „Тежак“.

Цена је од комада 16—динара а код веће наруџбине, писец даје и изванредан попуст.

Може се непосредно купити од самог писца у Птују (Словеначка).

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ.

† Драгић Милановић,

пољопривредник и члан окупне подружнице у Јагодини

Изгледа да немилостивој смрти није било довољно што је за време минулих ратова покосила хиљаде и хиљаде дичних синова ове напашене земље у најбоље доба њиховог живота, већ се ево окомила и на оне, које ратна коса не покоси, да доврши своје грозно дело. Као да је нашеј генерацији, која је посејала своје кости од Једрена до Марибора, суђено да изгуби и оне чланове који беху сретни да их непријатељско орло не дохвати, и то онда, кад су они били најпованији и најмоћнији да се жртвују и на другој страни за обнављање и уређивање пострадаће нам отаџбине. Тако нам та неумитна судба отрже 2. ов мца и нашег омиљеног друга, честитог домаћина, одличног пољопривредника и нежног оца, Драгића Милановића из Шуљковца, среза величког, окр. моравског.

Пок. Драгић родио се у Шуљковцу 1884 год. — у доба кад су школе биле реткост, те је и он остао без школе. Но, одрастао и сам увиде колики је то недостатак не бити писмен, па је сам успео да накнади све оно што није у школи добио и био можда племенитији од многих, који су и у школи били. Још тада се показало колико је вредан и заузимљив, и такав је био све до своје смрти.

Подневши све ратне тешкоће, вратио се својој кући и породици да продуци свој рад на културном подизању своје куће и села. Као изврстан пољопривредник интересовао се свим новинама у пољској привреди и примером показивао како се може рационалније обрађивати земља и скидати много више користи с ње него до сада. Постао је и члан окупне пољопривредне Подружнице у Јагодини, а као енергичан, успео је да 1923 год. постане и њен члан управног одбора, на ком је положају остао до смрти.

За кратко време свога живота, а нарочито од кад је он постао домаћин у кући, а то је било после светског рата својим радом успео је да високо подигне свој углед и углед своје куће тако, да је његово име било на далеко

познато. Нарочито је био познат као човек који свакоме указује помоћ, ко му се за исту обрати.

Умро је после дужег и мучног боловања, и поред свесрдног заузимања и јагодинских и београдских лекара.

Зато што је био необично вредан и заузимљив у сваком послу и што је хтео све постићи, нарочито у погледу унапређења пољопривреде и за пок. Драгићем би се у пуном смислу могле применити Јовине речи написане на Бранковом гробу:

„Много хтео, много започео,
Час укрин лега је помен!“

Слава Драгићу Милановићу!

Бор. М. Гајић

Белешке

Једна корисна установа за васпитање сеоских жена.

У Канади постоји једна установа, која се највише интересује сеоским животом. То су сеоски женски институти.

Оне су установе организоване од сињу жена једног села, са задатком, да на селу рашире што више знања о хигијеском управљању куће и неговању тела. У њима се изучавају питања из домаће економије и износи женама све користи, које имају од задругарства у њиховом домаћем животу. Поред тога, ови женски институти старају се, да заједнички козервирају воће и поврће, да заједнички израђују добре сиреве, или набављају машину за шивење, која ће на заједничку употребу служити свима редовним чланицама тога института.

А поглавито оне су установе развиле енергичну акцију за унапређење пољопривреде. У том циљу, оне упознавају сеоску масу са свима агрономским проналасцима о порјама о пољопривредним радовима; снабдевају селске са добрим семеном, и чак организују мале локалне изложбе.

Најаад, ови сеоски женски институти служе још на селу и као одлично средство за забаву. Јер, сваки институт има своју библиотеку и читаоницу, која је снабдевена часописима из свију пољопривредних грана, као и из забавне области. У нарочитим њиховим салама, држе се сваке недеље јавна предавања, у којима се једног дана говори о потреби борбе против мува; другог дана расправља се тема о задружној канализацији за снабдевање сваке сеоске куће са пијаћом водом и т. д.

Љубисав Петковић.

Г Л А С Н И К.

Берба у Банату. — Општа берба винограда у Банату отпочета је 1. октобра и трајаће је до 20 октобра при добром постојаном и сувом времену.

Овогодишњи квалитет је изврстан са шећерном садржином шире по разним сортама грожда између 16—22,¹⁰ по кластернајбушком широмеру; напротив квантитативно се показала слаба осредња берба, јер су

се услед постојане суше зрна на гроздовима слабо развијала, алог чега је и целокупан принос са својих 40,⁰ био мањи него у прошлој години.

Принос је у Вршцу и околини од пралике 40 хл. вина по хектару; у горњем делу Баната, особито у пшеничном земљишту, од пралике 45 хл. вина од хектара.

Уопште је грозђе било здраво, и пошто је топло време на врење шире повољно утицало, то ће овогодишње вино, поред велике алкохолне садржине, бити изврсног квалитета.

Целокупан принос у Банату је овакав:

1. у калемџним виноградима 7900	
хектара по 40 хл.	316.000 хл.
2. У песковитим виноградима 3658	
хектара по 40 хл.	146.320 хл.
3. У виноградима на пшеничном земљишту 1057 хектара по 45 хл.	47.565 хл.
4. Хибрида који непосредно рађају	
2241 хектара по 35 хл.	78.430 хл.
Свега: 588.315 хл.	

Винска трговина је пре бербе била нешто живља, и продаване су у Вршцу и Белој Цркви веће партије стара бела вина по цени од 1—1,¹ дин. по литру. Продавано је вато тако јетвино, што су се продуценти, у очекивању доброг квалитета, опростили мање вредносног старог белог вина, да би могли овогодишње вино у своје подруме сместити.

Нова бела вина већ су продавана у Вршцу, Белој Цркви и Гудурици по цени од 2,¹/₂—3 дин. по литру.

У Вел. Кикинди и околини плаћа се за ново бело вино, према њиховим сортама, по 3—5 дин. по литру.

Отварање средње пољопривредне школе у Валеу. — 14 октобра о. г. отворена је у Валеу средња пољопривредна школа. Основана је по закону о средњим пољопривредним школама, и то на Педопривредној Станици коју је округ ваљевски уступио држави за школу, са свим имањем и зградама станицама. Отварање је било свечано, уз присуство позvaniх гостију и свих који су желели доћи, особља и ученика школских. За изасланика свога одредио је г. Министар Пољопривреде и Вода начелника Министарства г. П. Т. Тодоровић.

По водоосвећењу држао је поздравни говор постима и присутнима директор школе г. Алек. Г. Јовановић, по поздраву г. директор је у крајим потезима историски приказао развијање пољопривредне наставе, школа којих има у нас, упоређивши их статистички са школама у страним земљама, а поглавита у Чехословачкој. Објаснио је и задатак школе која се сад отвара, и будућност њених ученика. С поздравом који је упутио Министровом изасланику закључио је овај говор. После њега узео је реч Министров изасланик. Допуњујући говор г. директора нарочито је истакао важност пољопривредне наставе, као основнице напретка пољопривреде и благостања пољопривредника; показао је установе које служе за ширење пољопривредног знања и напредне пољопривредне праксе, те се задржао на оснивању средње пољопривредне школе, која попуњава низ пољопривредних установа за пољопривредно и вољско образовање; пока-

зао је колико има заслуга за оснивање школе директор г. Јовановић, који је с особитом енергијом радио на томе, па и за ту жртву поднео, и завршио је говор изјавом захвалности претставницима округа ваљевског, који је највише допринео да се ова школа може основати и отпочети рад.

И оста-и део програма свечаности извршен је потпуно за задовољство. Нарочито је од интерес било разгледање школске збирке, која се налази у почетном стању, и изложбе школских справа, стоке и т. д. Опажено је и доста сељака који су све ово пажљиво посматрали и прамали стручна објашњења.

За упис у ову школу пријавили су се преко стотину, али су пријемни, по положеним испитима, око 60 ученика. Школовање траје 4 године. Има студената и без стипендије. Пуна стипендија је 600 дин, а пола стипендије 300 дин. У овој првој години предају се општи пре, мети: математички, јестественички и природних наука. Те ће предмете ученици слушати у гимназијској згради у Валеу, и наставници су професори ваљевске гимназије као хонорари. Засад ученици станују у граду; уредиле им се јачка трпева, да им се олакша надржавање. У стануцу ће долазити ради вежбе по разним гранама на имању школском. У пројекту су велике преправке економских зграда, да се добију просторије за интернат и да се све зграде преправе да послуже што боље инструкторним сврхама. У том циљу извршиће се преправе свеколиког школског добра.

Ми можемо усрдно поздравити отварање средње пољопривредне школе, и конститујењу у томе један значајан успех државног рада на унапређењу пољопривреде у нас.

Б.

Ожидани доња калемова у зелено и зрело калемити, оживљени садница Америчке лозе, те воћних калемова и дивљана препоруча на својих расадника.

Јанко Шарич

испитан економ за виноделство и воћарство.
Петроварадин—Мајур Срем.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за
јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

9/10

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душијак — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словеница

На годину 20 дина. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ТЕЖАК

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дина.

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. прелиску друштва
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се позиво уједнаш
за цео годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговоран уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 47.

БЕОГРАД, 25. НОВЕМБРА 1923. године.

Година L.

ВАНРЕДАН ЗБОР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

У недељу 11 новембра ове године одржан је у друштвеном дому у Београду, ванредан збор Српског Пољопривредног Друштва. Тај збор је заказан и одржан по ранијој одлуци редовног збора, а у циљу да се на њему продискутују нова правила Српског Пољопривредног Друштва, чија је израда била поверена садањем управном одбору тога друштва.

На збору је учествовао врло велики број чланова Српског Пољопривредног Друштва, изасланика пољопривредних подружја, државних економија и пријатеља пољске привреде. Збор је отворио председник Српског Пољопривредног Друштва г. П. Т. Тодоровић; он је изнео у једном подужем говору ради чега је овај ванредни збор сазван и захваљодарно учесницима збора на тако обилатом учешћу.

Пошто је прочитан пројект правила, збор је дефинитивно усвојио управни одбор Српског Пољопривредног Друштва, председник је позвао учеснике збора да узму учешћа у десети.

Говорило се много о предложеном пројекту правила па су и многи предлози чинили све у најбољој жељи да рђа Српског Пољопривредног Друштва крене бржим корацима напред онако како то данашње потребе наше пољске привреде и наших пољопривредника захтевају. Сви су се слагали у томе да главни део рада Српског Пољопривредног Друштва треба да остане и даље просветно пропагандистички, али да би се тај рад и изводио живо и интензивно да су многа средства потребна. Данашњи начин прибављања тих средстава: посреднишвом у набавци пољопривредних справа, семена и другог материјала и државном субвенцијом, ни из далека не ствара довољно извора Друштву за рад на просвети и пропаганди, те треба према томе тражити како да се ти извори повећају.

Било је говора и о ближој сарадњи Српског Пољопривредног Друштва са каквом акционарском установом чији би задатак био унапређење пољске привреде, а тако исто и о оснивању једне централне набављачке задруге

у Српско Пољопривредно Друштво. Најзад било је речи исто тако да Српско Пољопривредно Друштво дође у ближу везу и сарадњу са Главним Савезом Српских Земљорадничких Задруга, да овој установи преда свој посреднички и трговачки део, а да за себе задржи само васпитно-пропагандистички део.

Пошто су тако, у једној атмосфери пуној помирљивог духа и лепих тежиња, претресене разне комбинације за проналажење већих и сталнијих извора који би се ставили на располагање Српском Пољопривредном Друштву у циљу његовог још ефикаснијег рада, нов пројект правила једнодушно је у начелу прихваћен. Затим се прешло на расположењу Српском Пољопривредном Друштву у циљу његовог још ефикаснијег рада, нов пројект правила једнодушно је у начелу прихваћен. Затим се прешло на специјалну дебату. Читан је члан по члан и код свакога члана дата је била могућност учесницима збора да изнесу своја мишљења и да учине евентуалне примедбе или нове предлоге.

Пројект правила, које је поднео управни одбор Српског Пољопривредног Друштва примљен је без великих, основних измена. У току дискусије изнете су од неких чланова Друштва још и ове жеље:

1. Да Српско Пољопривредно Друштво настане да се што пре оснују пољопривредне коморе и

2. Да Друштво дође у ближу везу са заједничку сарадњу са Главним Савезом Српских Земљорадничких Задруга у циљу обостраног интензивнијег рада на унапређењу пољске привреде.

Обе те жеље су прихваћене од стране збора; но како је дневни ред обухватио само претрес нових правила, решено је да се обе жеље доставе управном одбору Српског Пољопривредног Друштва, те се да се он постара за њихово привођење у дело.

Сутрадан, 12 новембра, Српско Пољопривредно Друштво прославило је своје крсно име Св. Краља Милутина. Присутни су били: господин Министар Пољопривреде и Вода, сви учесници ванредног збора, а поред њих и многобројни пријатељи наше најстарије срп. пољоприв. установе. У вече истог дана уз помоћ Српског Пољопривредног Друштва приређена је заједничка вечера у хотел Паризу на којој је учествовало преко 120 лица. На вечери која је текла у најбољем веселу и расположењу пало је многих здравица и лепих жеља; да се по-

допривредници преко својих подружница што јаче прибјегу уа своју централу, Српско Пољопривредно Друштво, које свагда рачуна на потпору и интересовање сеоског народа, да се пореди на што већем ширењу друштвеног листа Тежака и да сви чланови настану на што интензивнијем раду око подизања села и сељака.

ИЗ РАТАРСТВА.

Обрађивање земље

Савршенија обрада земље изискује, добро познавање свију природних процеса који се у земљи одигравају, те зато при савременом обрађивању није свеједно да ли ће се орати данас или сутра. Јер у колико једну земљу будемо брижљивије промишљеније и благовременије обрадили, у толико ћемо са релативно мањом количином ђубрета моћи газдовати, те је у том случају и успех ђубрења потпуно осигуран да повећа наше жетве. Нема сумње, да и најчаше ђубрење не може никада поправити грешке које су учињене при обрађивању земље, већ на против, таквим и непромишљеним радом ствара се отврдњавање и закорављање земље, која, кад је у овом стању, омета пораст биљака.

Циљ рационалног обрађивања земље је, да створи што боље услове за вегетацију биљака и да се отклоне све погрешке, при овојем раду, које могу често пута да доведу у питању и саму жетву, чак и онда када је и ђубрење завршено. У већини случајева ми не дајемо биљкама у стајском ђубрету директно растворљиве хране материје, које би биљке могле одмах и примити исто се ова храна има тек у земљи приуговорити дејством рационалног обрађивања.

Према томе је обрађивање земље по својој важности у сваком погледу једнако са рационалним ђубрењем, те заслужују много већу пажњу од оне која му се већ годинама поклања од стране пољопривредника.

У главном, циљ рационалног обрађивања земље састојао би се у стварању гарног стања—зрелости земље које се у већини случајева постиже потпуним прим угаром, али потребно је да се то стање зрелости у многим приликама постигне и без њега.

Од правилног и благовременог обрађивања земље зависи и образовање гарног стања, а од овог опет сигурност и једноликост наших жетви. Јер, ми не смејемо земљу онда обрађивати кад је нама најзгодније, већ онда кад њој то најбоље годи, а одређивање баш овог правог времена за њено обрађивање, задатак је сваког практичара — да он на основи својих стечених искустава из праксе постави тачну дијагнозу и одреди време кад треба приступити томе раду. Наука му за то не може и не сме дати никакве рецепте, али му она зато пружа само оснив, који ће га водити правилној дијагнози. За овај циљ сваком практичару пружамо оштра и главна правила по којима се има придржавати при обрађивању земље.

1. Да изврши темељно мешање земље и повремено обрађивање оранице у равној дубини за ране усеве. Ово се постиже dobrим плуговима, узаном брадом (при дубљем обрању) и поновним орањем после заоравања стријке;

2. Да се земљина површина (оранице) што је могуће више (доследније) држи отворена што се постижава: оксипањем, дрљањем или вљањем.

3. Да се што више избегава непотребно ометање животињица (микроорганизама) у земљи која је већ поравана. Овде спада избегавање неблаговременог дрљања и

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(3)

Количина угљен-диоксида која за ову потребу стоји биљкама на расположењу, на први поглед, рекло би се, да је врло незначитна, јер у 10.000 литара ваздуха, * нема више од 4 до 5 литара угљен-диоксида (по тежини 8 до 10 грама). По томе у једном кубном метру ваздуха има у средњу руку 45 до 1 грама угљен-диоксида. (У соби за спавање потребно је за два лица да буде 100 куб. метара ваздуха. У такој соби после проветравања има око 100 грама угљен-диоксида. Пошто сваки човек издуже дневно око 900 грама угљен-диоксида, то ће изјутра у тој соби, ако је у њој спавао два лица и ако су били добро затворени прозори и врата, бити на 700 грама угљен-диоксида, т. ј. за седам пута више него у свежем ваздуху).

Ну општа готовина угљен-диоксида у атмосфери, досије приближно на 3.000 милиона килограма (1 би-

лион = 1.000.000 × 1.000.000) која је количина због дифузије гасова више или мање равномерно распоређена по целој земљиној атмосфери; зато се потрошња овога гаса у једном месту наклањује брзо свежим приливом из из других места у којима се производи угљен-диоксид. На тај начин, атмосфера, изгледа, да је неисцрпан извор од којег биљке позајмају потребан им угљен-диоксид. Од изазвојеног угљеника из угљен-диоксида, биљке граде у својој унутрашњости материје неопходно потребне за одржање васкошког животињског света убрајајући ту и човека.

Атмосферски ваздух промијаче слободно кроз стоме (отворе) лишћа у биљку, улази у међућеличне просторе те тако рећи умјеје сваку хлорофилну ћелију, на том приликом оставља и по нешто угљен-диоксида. Кроз ћелијну опну, кроз коју гасови лако промијучу, угљен-диоксид улази и у саме ћелије, протоплазме, а ослобођени кисеоник излази напоље.

На тај начин, између спољашњег атмосферског ваздуха с једне стране и унутрашње садржине ћелија с друге стране, постоји слободна размена гасова: стоме на лишћу, кроз које улази атмосферски ваздух у унутрашњост биљке, отворене су само обдан, јер поњу нема асимилације.

орања, које се радње често пута и несмишљено врше одмах после кише, као и они радови који се неблаговременно предузимају за скупљање и уништавање паревине било да се изводе дрљањем или орањем.

4. Целокупан рад при обрађивању земље своди се напад и једино на то, да природне силе у њиховој делатности потпомажемо и да их неблаговременим обрађивањем земље не реметимо и не кочимо у њиховом делуњу¹⁾.

Гатић.

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По Д-т Јеројславу Јуџу, професору биологивредног инжењерства на Чешкој Великој Техничкој Школи у Прагу.

(2)

Користи, које се имају од справљања силаже ове су: Силажа има карактер зелени пиће, тако да је прелаз на зимску пићу врло лак и без штетног утицаја на здравље и продукцију; повољно утиче дијететички и на продукцију.

Даље, иста количина хранљивих састојака у силажи заузима од прилике само $\frac{1}{3}$ простора као иста количина ових састојака у севу. Код силаже нема опасности од пожара.

Пићне билке могу се косити и у млађем стадијуму развоја, јер тако дају стварљивију пићу, док се за сено имају косити зрелије билке. Билке грубае и чвршће грађе,

¹⁾ Препоручујемо нашим читаоцима да поводом овог чланка прочитају и чланак **О борби противу суше**, који је пре аражког времена објављен у Тежкој Ур.

Проверен експериментално а делом и микроскопски испитан, процес асимилације представља се уопште овако: Зелена плазмина зрнаца добијају споља преко величине опне и протоплазме потребан им угљеник. Тресрењем етера црвених и жутих зракова сунчане светлости изазива се извесно кретање протоплазме у којој су хлорофила зрнаца и као резултат тога је: **разлагање угљендиоксида на своје саставне делове—угљеник и кисеоник**. Кисеоник постајаш слободан, уклања се, пролазећи кроз величине опне иде најпре у међућелијне просторе, а одатде кроз стому налази напоље, међутим, угљеник се у тренутку, кад се одвоји од кисеоника, једиња са елементима воде, градећи органска је-ињеза—потребна градива за производњу скроба и шећера.

Ако је продукт асимилације такав, да се раствара у води, онда се он одмах уклања из ћелија које асимилишу, промиче у друге делове биљака где се слаже у каквом било облику; у том случају под микроскопском не могу да се запазе никакви видни ефекти асимилације.

Обратно, ако је продукт асимилације такав, да се у води не раствара, као што је на пр. скроб, то се он слаже одмах на самом месту постања—у облику скробних зрнаца; тада се под микроскопом могу да виде унутрашњости хлорофилних зрнаца **безбојна (страна телашца (скробна зрнаца, у извесном случају капљице уља);** та се телашца обично ноћу претворе у раствор-

као што је трска или уопште тзв. киселе траве добијају утрпљивањем јер се умешавају а неке билке опст са непријатним укусом, као дупљана, постају укусније.

Правилно утрпљивање није скопчано са већим губитцима него што су при справљању сена за лепа времена, а што је најглавније утрпљивање је начин од времена независан.

Зелена пића, која се често због недостатка у времену или због рђавих времена не да осушити, укусељивањем се може најбоље очувати. За овај се начин може очувати и већа количина лишћа од шећерне репе, може се у већем обиму производити зелена пића, нарочито кукуруз зеленак, на који ћемо начин бити у могућности да повећамо бројно стање стоке, о које ћемо опет добијати доста ђубрета и њиме повећати наше жетве.

Ова независност од времена је највећа и најглавнија корист укусељивања зелене пиће, јер је ризик справљања сена за рђаво времена био главни узрок за тражење разних метода конзервисања зелене пиће.

Најпре ћемо да објаснимо принцип конзервисања зелене пиће, који је заједнички свима методама старијим, новијим и најмодернијим, а о којима ћемо према наведеним користима постепено говорити, јер ћемо тако најбоље уочити добре и рђаве стране модерних метода, које су много које — чега примиле од старијих метода конзервисања.

Пракса разликује две врсте конзервисане зелене пиће и то: **силажу слатку и силажу киселу.**

Силажа слатка је пријетно слатког воћњег укуса и мириса, а **силажа кисела** има кисео, често непријатан задах. У ствари су обе силаже хемиски киселе, јер се у обема налази доста органских киселина (око 2^{1/2}%). Разлика је само у томе, што у слаткој силажи од органских киселина у знатној мери превлађује млечна кисе-

лне материје и кроз величину опну промичу у друге ћелије, тако, да идућег јутра у хлорофилним зрнацима нема ни трага од тлх, страних телашца.

Ј. Сакс, ботаничар, показао је врло практичан начин упознавања резултата асимилације — начин, којим се скробна зрнаца обоје интензивно плаво раствором јода. То се ради овако: са вечера, пре захода сунца, узме се с какве било билке део листа, скине се њега биљно зеленило и потоци у раствор јода; потопљени делови обојице се **вагасито-плаво**, што доказује, да је у зеленој много скробних зрнаца. Ако се међутим узме лист изјутра, пре него што сунце изгреје, па се потоци у раствор јода, **н-ће се обожити**, пошто у њему нема скробних зрнаца.

Није тешко израчунати која се количина скроба произведе у току једног сунчаног дана. **Сакс** је доказао, да 1 квадратни метар површине сунцокрета (*Heliantus annuus*) за време од 1 часа даје приближно 1 грам скроба. Отуда, ако узмемо да радња асимилације траје 10 часова (нормални летњи дан), излази, да ће лисна површина од 1 квадрат. метра произвести за 1 дан око 10 грама скроба. **А. Додел**, утврдио је, да његово детелиште, које је било велико 0.5058 ха производи дневно око 36 кгр. угљених хидрата, што се, као што се види, потпуно слаже са Саксовим рачуном.

(Наставиће се)

лина, која има пријатан мирис; сем тога, и ароматичне материје које постају врењем дају јој пријатну арому. У силиажи киселој поред киселине млечне налази се доста масних киселина нарочито киселине: сирћетна и бутерна (маслена), од којих јој прва даје кисели укус а друга непријатан задах.

При конзервисању зелене пиће главно је ствар у томе, да се од побољраних киселина развије у колико је год могуће само млечна киселина, пошто је она стварни конзервни чинилац. Напротив, морамо развиће техничких органских киселина у колико је год могуће сузбијати, јер, прво нису у већој количини дијететички добре, а друго њихова присутност показује, да су се у пићи одиграли процеси, праћени знатним губитцима хранљивих састојака. Ово нарочито вреди за киселину бутерну.

Киселина млечна у трањеној зеленој пићи развија се на шћера и то на два начина:

1) Делатношћу бактерија млечнога врења, које се налазе у зеленој пићи и које се, изоловане од ваздуха, у трањеној пићи јако многе и стварају (продукују) млечну киселину; и

2) Међубеличним дисањем саме живе биљне масе, које се врши без учешћа ваздушног кисеоника. Из овога се дакле види јасно, да се киселина млечна највише развија онда, када зелена утрањена пића садржи довољно шећера и када јој се забрани приступ ваздуха.

Зато пићу грубе грађе пре трањања сечемо, да би се што боље слегла и да не би остављала празне просторе. Да се пића што боље слегне гасимо је у јаммама, а у силионима, о којима ћемо ниже говорити употребљавамо и пресе. У америчким силионима то се постиже на тај начин што их правимо високе око 9 метара и при слагању пиће горњи слојеви изазивају знатан притисак на доње.

Поред тога и пићу већ утрањену чувамо од продирања ваздуха покривањем. У јаммама покривамо је даскама, на које евентуално долази до 50 см. дебело покривач од земље. У силионима је можемо покривати исцеданом сламом или плевом у висини од $\frac{1}{2}$ метра или житијем арпелјем, које водом навлажено проклаја, а чије се клице узajамно испрепљују и чине један за ваздух непропустљив покривач.

Такође је врло важно да изводи резервоара, у који зелену пићу слажемо буду потпуно непропустљиви. Тиме не само што спречавамо губитак хранљивих састојака, који се налазе у соковима, који усахнују, већ и продирање ваздушног кисеоника. У резервоару са пропустљивим изводима продире у пићу са соком који усахне и подједнака запремина ваздуха.

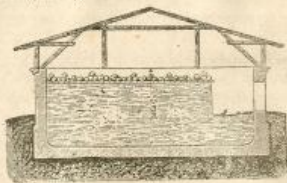
Ваздух је још и у другом правцу штетан, наиме, потпомаже развиће плесни, коју не могу да укине киселине, постале у утрањеној пићи. Ваздух потпомаже даље и другу фазу дисања биљака т. зв. **аеробно дисање**, при ком се учешћем ваздушног кисеоника, распадају продукти међубеличног дисања све до на угљен-диоксид и воду. Хранљиви састојци овако „сагорели“ потпуно су изгубљени за исхрану. Ове губитке не можемо потпуно спречити, можемо их само ограничити, јер је

у пракси немогуће пићу тако утратићи, да не оставља никаквих, па и најмањих отвора. Ако су отвори мали, напуну се лако угљен-диоксидом који се ствара и делатношћу микроба, што је веома важно, јер он врло добро делује противу развића плесни.

За што бољу силику такође је врло важно да се киселина млечна у колико је год могуће брже развија јер се тиме брзо уништавају бактерије трулења и оне што стварају сирћетну и бутерну киселину.

Брзо развиће киселине млечне постиже се на два начина. Или се потпомаже развиће бактерија млечнога врења које се налазе на површини пиће, повећањем њене топлоте по утрањању на 50°C, која се сматра за развиће ових бактерија као најповољнија. Или се већ утрањеној пићи ове бактерије млечнога врења из чистих култура директно додају. Ово се назива **пелцовање пиће**.

Развиће киселине млечне загревањем потпомагао је и ако није био стварно свестан своје радње и Goffart још у седамдесетим годинама прошлога века, који је употребљавао озидане резервоаре, обично по три заједно, 5. м. широке, 12. м. дугачке и 5. мет. дубоке са заокруженим ношковима, од прилике са половином своје дубине узиданих у земљи. Били су обично снабдевени заједничким кровом (сл. 1.).

Сл. 1. Резервоар за конзервисање пиће по Goffart-у

За конзервисање употребљавао се обично кукуруз зеленак, сечен на 1 см., који се трапио у слојевима. Тек после 24 сата када се слој већ слегла и у томе се врзмену природно загрејао додељен је нов слој кукуруза и то се тако продужавало. У тако напуњеном резервоару пића је била покривена даскама, које су опет биле оптерећене каменом. На овај начин добила се добра ароматична пића. Goffart је мислио да нема непријатног мириса зато, што се конзервисање постигло без икаквог врења. Ово је мишљење природно погрешно.

Веома слична овој методи је метода Fгу ова, публикована у Енглеској године 1885. Fгу напротив сасно тежи да у колико је год могуће брзо повећа топлоту на тај начин, што пићу трапи у слојеве 1 м. високе, који се, пошто се у њима развила топлота на 50°C, добро угазе. Ако се хоће ова топлота уопште да постигне онда по Fгу-у мора бити зелена пића провенута на 25%.

Ова се метода у широкој пракси није домаћила јер је спојена с великим губитцима хранљивих састојака и тешкоћама при извођењу.

Подједнако је скоро стара и производња пиће т. зв. **пресоване**, са којом се исто тако има произвести

„слатка силажа“. Првобитни њени аутор је Француз В. Више. Такође и ове се хоне зелена пића (трава, дотелина, кукуруз, лишће и т. слично) да загреје најмање на 50°—60° С. Само се не трапи у резервоарима већ у приватичним томилама које примају најмање 1000 а често и 5000 квинтала пиће. Пића се, већ раније на 30 и провела, слаже растресито у слојеве како би се лакше загрејала, слично као и код начина Фгу-ова. Пењале топлоте преко означене границе спречава се тиме, што се слојеви, према природи пиће више мање добро угазе — пресују. Најзад, када се томила ураши наложи се притиску најмање 500 кг. на 1 м³ на тај начин, што се покрије даскама на које дође опет тешко камење као што је радио Bouvière или 1 м. дебео слој угажене земље или песка. Много су биле у употреби и пресе ране конструкције (сл. 2) које производе притисак од најмање 500 кг. по 1 м². Под напору за пресовање додаје се слој сламе, која упресована достиже висину од 50 см.

Пресована пића пије у ствари ништа друго до „слатка“ силажа произведена мимо резервоара. Производња њена је дакле јевтинија. Губитцима који постају у резервоару дисањем и воењем долазе још и губитци отицањем сока из пресоване пиће као и тиме, што се пића на површини по странама у приличној дубини повари, тако, да губитци ретко кад мање износе од 50 %.

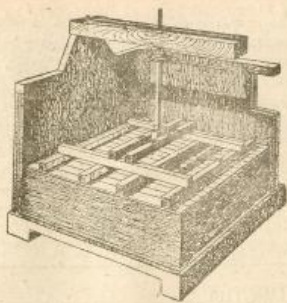
Сл. 2. Баунтова преса

У новије време много се шири у пракси швајцарско укисељавање и т. ав. швајцарским пићним коморама, званим још и Херба-силонка (сл. 3).

То су напредне грађевине кокастог или приврзастог облика са основицом од 4,5—5, и висином око 5, мет. Доњи је део обично 1 м. у земљи. У Швајцарској служе се у главном за конзервацију траве, која се због великих киша у тим крајевима, не може на сено осушати. Заслугу за ову методу има у главном Messmer.

Ове су се коморе почеле ширити тек од 1914. када је у Repperswill-у основано акционарско друштво „Herba“, које се бави са конструкцијом ових херба-силонка. У Швајцарској изадају ове коморе од шупљих бетонских плоча док у Немачкој фирма Gärtner и Aurich у Дрездену употребљава за грађење јако печене цигле изочитог облика, које у зиду остављају ваздушни изолациони простор. Могу се правити и од обичних цигала; зидови се право шупља да добро изолују, а унутра се превуку танким слојем цемента да се пића при трапљењу добро слеже.

Ове коморе обично се граде у већем броју једна поред друге, и то или као самосталне, снајевене свјед-

Сл. 3. Направа за пресовање код т. ав. швајцарских пићних комора (Herba силонка).

ничким кровом или у шупама, на који се начин уштеде неки зидови као и кров, пошто ове делимично замењују зидови и кров од шупе. Швајцарске пићне коморе постављају се тако, да би отвори у зидовима којима се пића узима били што ближе штали. У Швајцарској конзервише се у њима у главном трава, али исто тако и дотелина, кукуруз, репино лишће, и т. д. Добро је, када се једна страна овакве коморе снабде са насипом или рампом за лакше пуњење (сл. 4).

Пића се у њима слаже (трапи) у растресите слојеве од прилике 1,50 м. високе а затим се чека да се загреје 50° С. па се тек онда добро угази, после чега се опет слаже нов слој пиће, чека се на њено загревање, угази се и тако се понавља док се комора не напуни. За време пуњења затварају се сви отвори са стране а потпуно изоловање од ваздуха постиже се преманивањем с блатом. После пуњења коморе, које мора бити за нешто више него што су њени зидови, јер се пића за 1/2 запремане следе, покрије се пића за 1/2—1. м. дебелим слојем седење сламе или пале. На њу се сада положи поклопац од даска међусобно тесно спојених, на који опет долази систем греда на њих положених, тако, да се притисак пресе подедијакно пренесе на целу површину (види сл. 3). Притисак је обично 500 кг. на 1 м². Место пресе могу

Сл. 4. Швајцарска пићна комора са рампом за лакше пуњење.

се употребити: цигле, камење, земља и други zgodni тешки предмети. После 5—6 недеља ова се пића већ може употребити као храна. Вади се или у слојевима водоравним, при чему се величина резервоара одређује

тако, да се дневно употреби за храну само слој од 5 см., или се као у Швајцарској узима — сече — у слојевима вертикалним. Прво се открије половина површине и пиће се оштрим оруђем сече вертикално. Добра страна оваквог вађења пиће је у томе, штосе се добија и троши увек једнака пића, док се у гри водоравном вађењу добија пића увек једног одређеног слоја, што на продукцију рђаво утиче онда, када је слој састављен из неједнаког материјала.

(Наставиће се)

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ ШИРИТЕ —:— ВАШ ЛИСТ „ТЕЖАК“ —:—

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточари, чувајте своју стоку од сирка (Sorghum)

Тровање стоке сирком, нарочито зеленим лишћем запажено је још поодано. Године 1877 Реазе јавља да је у Индији био велики број случајева услед употребе сирка за храну стоке, а која је била врло оскудна због претераних суша; исто се десило и година 1887 и 1895 из истих узрока и под истим околностима.

У прво време, то тровање стоке, различито се тумачило, све док се нису предузела научна истраживања на хемиској станици у Небраској (Америка). Научнику Nitser-у био је доведен један сирак на испитивање (анализу), а који је био проузроковао једно угињење. Прве године није се могао пронаћи извор — односно материја која је изазвала смрт, и тек 1901 год. његов помоћник хемичар Slade само је могао нагађати да је смрт проузрокована једном киселином (цијанидричном, — пруска киселина СахН или НСу-¹). У исто време истраживања су учињена и од два Англеса: Dunsion-a и Henry-a.

У истраживању сирка, Hode је успео да издвоји ту киселину, па наједно са Avery-ом и сарадњом Peters-ом 1903 одштампали су резултат њихових истраживања, који нас јасно убедује у улогу те киселине при тровању стоке сирком.

Истраживања су вршена на две врсте сирка: суданском (Sorghum exigum) и обичном домаћом (S. vulgare) па је упоредним опитима утврђено, да је први мање опаснији од другог.

Тако је, па вештачко тровање говеда, било потребно 1) од суданског сирка 8.600 кгг. (средње)
2) „ обичног сирка 3.400 „

Овај се отров нарочито налази у зеленом лишћу сирка, које животиње и најрадије једу, нарочито кад су на ту храну и упућене а у оскудици друге. Како је количина тога отвора релативно велика односно највећа баш у лишћу, то се да лако разумети и схватити, да често и најмања количина те хране може да изазове тровања

код наше домаће стоке, нарочито код говеда. Био је један случај да се тровање могло да утврди и са количином отвора из 3.700 кгг. лишћа суданског сирка.

Сирак је, дакле, најопаснији са свог зеленог лишћа и то нарочито онда, када се суша или мраз изненадно појаве; то тада, када је сирак у јеку свог развика и када се справљале ове киселине — отрова нагло повећава и често достиже дупло више од нормалне количине. Када су пак те климатске неповољне околности сталне и без наглих појављивања, нагомилане цијанидричне киселине је много мање и то нарочито у земљама, које су оскудне у нитратима.

У колико је сирак млађи, лишће зеленије и ако се дозволи да га стока једе, због јаког нагомиланања отвора, у толико је опасност већа; и сама врста сирка или сорта игра извесну улогу. Како се сирак, код нас не гаји, у већини случајева, као засебна култура, већ се омашке сеје између њива или „раздором“ (као и. пр. у Ресави) то постоји могућност да се стока дочепа његовог лишћа, пошто се кукурузовина посече и укопи. Обично се кукуруз обере, шаша посече, повеже и укопи, па се тек тада секу „метлице“ до испод првог или другог колена од класа, ради добијања зрна и остатка за прављење чистењих метала. Готово половина од стабљике остаје усаврно на месту, где је сирак и растао, са већим делом свог лишћа. Како се стока, нарочито говеда, пушта по њиви да покупи лишће („шашључу“) она ће лако напати и на лишће од сирка и ждати га не слутећи да јој је живот у опасности. Ако је заостало лишће природно сасушено — дозрело, опасности може и не бити, али ми не смејемо наше животиње оставити на милост и или немилост дејства цијанидричне киселине сирка, који у остало и не представља никакво нарочито хранење средство за нашу домаћу стоку. Оваквих случајева може бити ових сушних година, када у појединим крајевима услед оскудице исхране домаће стоке, извесни пољопривредници могу пустити своја говеда и на лишће сирка, не би ли што више сточне хране уштедели за зиму.

Тровање стоке, нарочито говеда, тако је брзо и опасно, да је и само лечење врло тешко, а које се треба да учини што пре — одмах. Дејство отвора може се ублажити — смањити давањем затрованим грима сланих средстава за чишћење, кисеоничне воде и др., а најбоље је што пре затражити савета и помоћи од најближег мареног лекара.

6-XI 1923. г. Краљево.

Ст. Петговић

ГЛАСНИК.

Предавања у Ст. Бечеју (Војводина).

Одазивајући се молби Управе Учитељског Удружења за срез старобечевске и жабаљске, Српско Пољопривредно Друштво одредило је своје изасланике, да приликом њиховог годишњег збора на дан 3. новембра отиду и одрже предавања г. г. Др. Велимира Стојковића п. председник и Павла Петковића члана Управног Одбора.

Тога дана по подне у сали српске старобечевске основне школе г. Др. В. Стојковић одржао је предавање

¹) Ову је киселину пронашао Scheele 1782, а њен тачан састав утврдио је Gay-Lussac 1815. То је врло јак отров; једна капка ове киселине, ако је стављена на једну песту, довољна је да га отргне после 2-3 уздица. Помешана са водом производи наступе сличне тетаносу, пранење са великом нумерозношћу. Ради сувањања вала маршито амониаки ван хлор у малим дозама. Оно се још налази у лишћу дорбера, бреске и кајсије.

„О значају и важности оснивања дечијих пољопривредних клубова“. Предавање је саслушано са пажњом и интересовањем.

После предавања развила се дискусија на којој је констатовано, да деца много више улажу труда и личне иницијативе, кад им се повери какав посебан рад на њиховом имању или књи, него ли кад у заједници врше какав посао за корист заједнице. Отуда је и истакнута жеља да сеоски учитељи пореде на заснивању клубова, који су поврени да унапреде сеоску омладину.

По завршеном предавању сваки слушаоц добио је бесплатно по један примерак „упутства о оснивању дечијих пољопривредних клубова“.

Истог дана у школском дворшту г. Петковић одржао је практично предавање „о конзервисању воћа и поврћа“ по упутствима изнетим у књижици од Др. В. Стојковића.

На предавању су били сви присутни учитељи и учитељице, чланови тамошње пољопривредне подружине и мештани.

Том приликом конзервисане су јабуке, крушке, паприка, шаргарепа и црвени патлиџан у теглама набављеним од Српског Пољопривредног Друштва. Предавање је извођено од 4—6 часова по подне а слушаоца је било мушког и женског пола преко две стотине.

На дан четвртог овог месеца по подне од 3—5 часова, г. Петковић одржао је тако исто предавање у Петровом Селу за чланове подружине и тамошње мештани. На овом предавању било је и пет калуђерица римокатоличке вере, које су уједно и учитељице за васпитање женске деце мађарске народности.

Оба предавања праћена су са пажњом и интересовањем и том је приликом распродато преко 100 комада књижица.

Тамшњи срески економ г. Серије Виноградов био је присутан на оба предавања и помагао предавачу у практичном извођењу.

Нов члан утемељач С. П. Друштва

Ђира Ђирковић школовани пољопривредник и економ фабрике „Каштел“ изводео се уписати за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 132'80 динара.

Нашем младом привреднику г. Ђирковићу, Друштво изјављује овим своју захвалност на пажњу коју указује Друштву.

Исправка

У 45 броју „Тежака“ треба исправити:

На страни првој (361) првом ступцу 3 реду одаозд, место „поверењем“ треба: **неповерењем**;

На страни другој (362) ступцу другом 5. реду одаозд, место „Ланье-Село“ треба: **Ланье-Село**, и у реду 31

место „турско-српских“ треба: **турско-арапских**;

На страни петој другом ступцу 12. реду одаозд место „живог“ треба: **новог**.

Записник

XXVI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане 11 јула 1923 г. у дому оруштинској у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. др. Вола Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Алек-сандар Рањковић, Павле Петковић, Софроније Партоша, др. Добра В. Тодоровић и Драгутин Спремић.

Као гост присуствовао се ред. члан г. Спасоје Пешић.

Председао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице који је усвојен са малим изменама.

II.

Прочитано је писмо уредник Пољ. Календара да се одреди лице из Београда да врши коректуру Календара и т. д. — Управни Одбор одлучио је: да се за коректора одређа предложено лице г. Мирослав Аврамовић свкр. Мил. Пољопривреде а ревизију коректуре да изврши председник г. П. Т. Тодоровић; да таква се огласе у календару, буде на целој страни 787 дан. а пола стране 400 динара; и да се остали захтеви уредника изложени у ово писму изврше.

III.

Саопштен је извештај Бр. 5309. Начелника среза Пчињског да је ноћу изнебу 13. и 14. јуна учео друштвеним економ и редовни члан Друштва Мирко Димитријевић. — По прочитању овог извештаја председник позвао присутне, да се поч. Мирку по хришћанском обичају одаже и одаду последњу пошту, што присутни прихватише устајањем и са „Бог да му душу прости“.

IV.

Прочитан је предлог Бр. 5345 члана Управе г. Рањковића о оснивању Друштвеног магацина. — Одлучено да се ово питање, због финансијске немогућности, одложи до касније.

V.

Прочитано је решење Бр. 5342. председнице, којима је, на позив Трговачке коморе за конферецију стручњака о питању новоза шљавца, ако ће се држати 12. т. м. одређено за представнике Друштва чланове г. г. П. Петковић и Драг. Спремића — Одбор је ово примио знању.

VI.

Прочитана је нова статација чланова 31. и 38. пројекта правила Друштвених. — Одбор је одлучио да се исти приме и да се пројекат нових правила штампа у 507 примерака, који раздаати Подружњинама и редовним члановима.

VII.

Прочитан је извештај Пољопривредне Подружине у Пећи да ће привредити пољопривреду изложбу 26, 27. и 28. октобра т. г. и моћи да јој се изда помоћ у материјалу у вредности од 15.000 динара. — Одбор је одлучио: да се овај извештај и програм изложбе упути Одбору За прегледања изложба на мишљење а тражена помоћ у материјалу одобри у суми од 15.000 динара.

VIII.

Прочитана је молба Бр. 5363. Поглавара среза Градачког, (у Босни) којима тражи помоћ за приређивање екскурзије там, сељак рада уловљивања Србије и српског селаци. — Одлучено: да се упути Одбору за приређивање изнадног путовања на мишљење.

IX.

Прочитана је молба Бр. 5363. писара Друштвеног г-ње Мише Стефановић која моли 2) дана одсуства. — Одлучено: да јој се тражено одусти одобри.

X.

ПРОЧИТАНА СУ САОПШТЕЊА

а) Бр. 5366 акт Округног Одбора округа Топлицког, којима извештава Друштво, да је Пољопривредној Подружњини одобрена помоћ на ову годину 20) динара. — Одбор је примио знању с благодарношћу.

б) Бр. 5411. Министарства Пољопривреде и Воде којима молу Друштво, да одреди свог представника, на конференцији који ће радити на изналажењу начина за што већу производњу ватчанских љубрета код нас. — Одбор је одредио за свог представника члана Управе г. др. Добру В. Тодоровића.

За овај је седница закључена.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ: СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЋУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИКР. ДРУШТВО
У БЕОГРАДУ

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преписку друштва
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се може ујединити
за целу годину.

Илустровани лист Сrp. Пољoprив. Друштва.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 48.

БЕОГРАД, 2. ДЕЦЕМБРА 1923. године.

Година L.

ГАЈЕЊЕ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ

Пре ових ратова наш земљорадник обраћао је већу пажњу на гајење трговинских биљака.

Пре рата код нас је гајена шећерна репа, конопла, олајна репица и друге корисне трговачке биљке.

И ако су цене тих биљака данас знатно ниже по пре рата, ипак земљорадник перадо их гаји.

За сада ћемо узети у обзир гајење шећерне репе, а у будућим чланцима изнећемо узроке зашто се тако мало гаје те корисне трговачке биљке.

Гајење шећерне репе доста је одомаћено код нас у долини велике Јужне и Западне Мораве а тако исто свуда где у близини допире железничка пруга;

Да би се гајење исте што боље код сељака развило наше ове фабрике у Србији почеле су давати сељаку предујмове, резанце и шећер, и на тај начин донекле се такмичиле која ће више произвођача задобити и која ће боље уредити земљораднику.

И заиста наш земљорадник је радо примио ове бенефиције фарбика и гајење шећерне репе поново је отпочело у већим размерама, не баш као пре ратова, али ипак не са задовољавајућим успелом.

Давање предујмова, у новцу, шећеру справама и алатима требало је да подстреке и пасивне земљораднике да и они отпочну са гајењем шећерне репе; али тога није било, они су и на даље остали незаинтересовани и чекали на боље цене.

Ова пасивност — неинтересовање нашег земљорадника за гајење шећерне репе и гони нас да ова неколико редова напишемо.

Према нашим привредним приликама, земљишту и климатским удобностима ми треба да смо на првом месту произвођачи шећерне репе.

Чеси куд и камо су у горем положају, како по земљишту, тако и по клими и они од нас двадесет пута више гаје шећерну репу, и од тогу имају врло велике користи, и тај шећер нама продају по доброј цени; а наше фабрике стоје неупотребљене услед мале производње.

Узрок овако слабом интересовању за гајење ове трговачке биљке несумњиво је мала цена репе, а висока цена шећера.

Кад упоредимо цене шећерне репе и цене шећера пре рата, са садашњим ценама, видимо огромну разлику: шећерна репа пре рата продавала се 100 кило 1.80 дин.; онда је 1 кгр. шећера продаван по 1 динар по дућанима; а сада се продаје шећер 22 д. кило а 100 кило шећерне репе 25 динара; то значи да је цена шећеру већа 22 пута, а цена репи 14 пута него пре рата — те, излази да је разлика у томе 8 пута мања цена репе по шећеру.

Када се ово овако јасно види сељак, и ако неписмен довољно, он то прорачуна на прсте и види да му то не конвенира, и онда се држи овог правила: сеје кукуруза и пшеницу што му задаје мало рада и добре користи по данашњим ценама.

Фабрике су увиделе ово и сада су подигле цену за шећерну репу од 25 дин. за 100 кило на 30 динара. Но ипак и ово неће помоћи, јер је цена репе када се упореди са ценама шећера, сувише мала.

Главни узрок малог гајења шећерне репе лежи у цени и суши.

Један хектар земље засејан кукурузом даје принос 2000 кгр. просечно на земљи, где треба да се сеје шећерна репа.

20 твара × 200 дин. =	4000 Дин.
Шаша са овог хектара	500 "
Пасуљ и дулек као узрод.	500 "
	Свега: 5000 Дин.

За обраду ваља рачунати:

За ораче	150 "
Сејање и дрљање	140 "
Два копања × 200	= 400 "
Орање и вуча	180 "
	Укупно: 870 "
Чист принос	4.130 "
	Свега: 5.000 Дин.

Један хектар засејан шећерном репом кошта:

За орање дрљање сејање и влачење	400 Дин.
За проређивање 30 радника × 20	= 600 "
За два прашења по 200 дин.	400 "
За вађење: 30 радника × 20	= 600 "
Вуча 15000 кило = 15 кола × 20	= 300 "

Свега: 2.300 Дин.

15000 кила чисто унето у вагон и кад фабрика од-
бије 5% на нечистоћу то значи да има да се наплати
14250 кила \times 25 = 3562.80

Кад се одбију радови 2300 —

Чисто добит: 1.262.80

И нека се у резанцу добије још 1000 —

То је укупно: 2262.80

Као што се види главни је узрок малој производњи шећерне репе у ниским ценама.

Ово нису цифре писане на помет, већ узете онако како је то било.

У интересу што већег гајења шећерне репе, требало би наћи неку средину, која би била добра за одгајиваче и фабрику, те би се постепено уводило више воље за гајење исте, а свакако у колико је производња већа цене ће се постепено стабилизирати.

Ово је потребно учинити што пре како би идућег пролећа имали што више засејане шећерне репе — од чега би имали свестране користи,

На надлежнима је да о томе промисле и урде што треба —

Марко—Маша Тодоровић

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По Д-т Јеролаву Лусију, професору пољопривредног инжењерства на Чешкој Великој Техничкој Школи у Прагу.

(3)

Овакво конзервисање у Негва-силоима, није у ствари ништа друго до комбинација напред описаних метода Трапи се у резервоарима као и код Goffarta, само с том,

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(4)

Могло би се рећи, да ће се скроб моћи некада производити и на вештачки начин — у хемским лабораторијама од минералних материја (угљен-диоксида и воде) као што је то већ у садање време остварено са шећером. Није то давно било, кад се није знало за друге начине производње шећера осим тих какве даје природа у хлорофилним биљним ћелијама, а тек 1890. године Емилу Фишеру, испало је за руком, да на вештачки начин од угљен-диоксида и воде добије различите врсте шећера. То откриће учинило је наравно велику епоху у природној историји, те зато и ми заједно с Фишером можемо рећи: „после тога (добивања шећера на вештачки начин) произвођење других сложених угљених хидрата-скроба, целулозе, гуме, инулина, питање је само времена.“

То значи: да ће се прогресом у Хемији важнији хранљиви састојци моћи да припремају вештачко-лабораторијским путем.

рааликом, што је он употребљавао правоугаоне резервоаре. При овом траљењу ради се по начину који је изradio Fry, и пића се пресује механичком пресом, исто као и при производњи пресоване пиће. Овде би дакле, изгледало, да је овај начин зато савршен. Али, у самој ствари није тако, јер се употребљава испрекидно пуњење Фрајево са самозагревањем, које је скопчано са знатним губитцима хранљивих састојка.

Voltz је нашао, да се из ливадске траве конзервисане у швајцарским пићним коморама по начину Фрајево, која је пред траљењем имала 26.4% суве супстанције, изгубило за 5¹/₂ месеци 14.2% органских и 19.1% азотних материја. Али су губитци у стварним хранљивим вредностима још већи, ако узмемо у обзир и сварљиве материје. Дакле, стварно се изгубило 22.9% сварљивих органских материја, 36.7% сварљивих азотних материја и 26.5% скробне вредности. Губитци у хранљивим састојцима проузроковани су свакако делатношћу бактерија, који би били незнатни, ако би се вршило чисто млечно врење, као што је доказивао Voltz код обарених кромпира, пелдцованих са чистом културом бактерија млечнога врења. Али главни губитци постају респирационом делатношћу дисањем саме биљне масе, коју испочетка сами потпомажемо расрестим траљењем пиће, да би се доволно загрејала. Пића се увек услед приступа ваздушног кисеоника загрева сопственим материјалом који се распада на угљен-диоксид (CO₂) и воду. Ако пића није довољно провенту, бар на 25¹/₂ загревање иде лагано и скопчано је са већим губитцима хранљивих материја, пошто се овде загревања већа количина воде.

Кад буде решено питање о вештачком произвођењу жита, тада човек у погледу храњења не ће зависити од животињског и биљног света. Али унапред можемо тврдити, да ће први огледи припремања скроба на вештачки начин изисквати велике трошкове и да ће због тога добивени производи бити врло скупи. За сада је зелена биљна ћелија највештачња лабораторија за производњу органских хранљивих материја, јер, преко потребну енергију за асимилацију, даје сунце бесплатно.

Не само храна већ и топлота је резултат асимилације у зеленим биљним деловима: све сврте каменог угља постале су од некадањих живих биљака под утицајем сунчане топлоте.

Биљна протопласма, у којој се справљају хранљиве материје за цео животињски свет, састављена је од беланчевинских једињења. Она је жива материја биљних и животињских ћелија. У њој осим поменутих три елемента (угљеника, водоника и кисеоника), од којих постају први продукти асимилације има и знатне количине азота (до 18%) и сумпора а и незначителне количине фосфора. О молекулском саставу протопласме не зна се ништа одређено. Но свеколика испитивања учињена у том правцу, своде се на то: да је протопласма смеша од не-

Конзервисане Фрајемин начином је такође тешко и ризично. Тешко је зато, што се трапљење мора стално прекидати и чекати на загревање. Ово загревање зависи од претходне провенуности пиће. У пракси је веома тешко одредити степен провенуности пића на 25–30% и зато је ова метода и несигурна. Ако се укисељава воденица пића, онда морамо чекати на загревање и неколико дана а некад и узалуд, губитци у хранљивим састојцима се знатно повећају и ми добијамо киселу силажу. Ако је опет пића сувише сува, може се уплесњивити и онда се не може за храну употребити.

Нарочито поред зидова резервоара и у његовим угловима може се пића лако уплесњивити. Тако је опитна станица у Либверду тачним огледима, које је вршио Швајцарац Liechli, утврдила, да губитци проузроковани плесњивошћу износе 17.83%. Урачунамо ли и губитке услед загревања и животне делатности бактерија, онда су укупни губитци врло велики.

Наступи ли за време трапљења пиће кишовито време, онда је провенуће пиће скоро онемогућено и укисељавање се мора прекинути. Пића на пољу покошена изложена је штетном утицају кише, одложи ли се кошење настаје опет опасност да пића презде, отворде, постане мање укусном и мање сварљивом. Швајцарци мешају до душе траву која је мокра са извесном количином сена, сецкане сламе итд. да би повећали суву супстанцију зелене пиће. Али смо и овде упућени на приближну оцену и изложени ризику.

Völtz и Fingerling који су тачно радили по овој методи, нису никад могли да добију слатку силажу, нарочито не од лептирастих биљака, зато су испитивали на овај начин добивену силажу од практичара, па су такође увек нашли, да оваква пића садржи поред киселине млечне и знатну количину бутерне киселине и да

коликих беланчевинских материја с веома молекулском тежином. Издвојен молекул беланчевине садржи може бити неколико тисућа атома од пет или шест елемената: угљеника, водоника, кисеоника, азота, сумпора и фосфора.

Савремена Хемија, нема сумње, откриће тајну беланчевинског састава и објаснити начин њеног постања и тада ће се постићи давнашњи жељени циљ: вештачко припремање беланчевине од неорганских материја од минералног (неорганског) света. У осталом, већ и у садање време, леки малии микроскопски организми тако звани нитро-бактерије који живе без продуката асимилације зелених биљака, добијају потребне материје за састав њихове протоплазме од минералног света.

Ну у поређењу са општом количином беланчевине, која се производи васколиким зеленим биљкама, количина албумината која се производи нитробактеријама, посве је ништавна, тако, да у том погледу, може важити као правило: да су зелене ћелице виших биљака први и најважнији произвођачи беланчевинских једињења која представљају најважнија и најпотребнија градива за различне протоплазме биљног и животноског света.

се још по исушењу у лабораторији осећа непријатан мирис

Такође и Haselhof, који је анализирао мустре конзервисане пиће, добивене у швајцарским пићним коморама по начину Фрајемин, констатовано је, да су само мало њих добили стварно слатку силажу, док је велика већина добила киселу силажу која је садржавала више него половину течних киселина.

Веома сличан начину конзервисања у швајцарским пићним коморама је конзервисање у коморама зв. Iffа, снабдевеним такође пресам.

Ово су коморе које могу да приме 40–60 м³ пиће, са бетонским зидовима учвршћеним пружењем (сл. 5). Главна је разлика у томе, што су цилиндричног облика и тиме личе на америчке силосе, даље, што се њихов покл. пац не мора састављати као код швајцарских комора, већ чини једну чврсту целину и да се извлачити и држати у сваком положају помоћу против—тега. Слојени зелене пиће слажу се прстество и оставе да се загреју. За тим се спусти поклопац, али тако да пићу само додирује. На овај се начин спречава губитак топлоте а постиже се брже загревање скопчан са мањим губитцима хранљивих састојака. Када се зелена пића загрејала на 50°C, спусти се поклопац потпуно и пића се притиском пресе јако пресује.

Према овоме нису коморе Iffа много практичније и боље од силоса Herba, сем што се оним слободним спуштањем поклопца спречава губљење топлоте. Али се ово може постићи и код пићних комора Herba на тај начин што ће се поједини слојеви покривати сламом итд. Исто тако неће марити ништа, што се поклопац за пресовање код силоса Herba мора састављати и растављати, пошто се то чини само једанпут по пуњењу коморе.

Да би отклонили све рђаве мане и недостатке самозагревања пиће, у Швајцарској су почели уводити

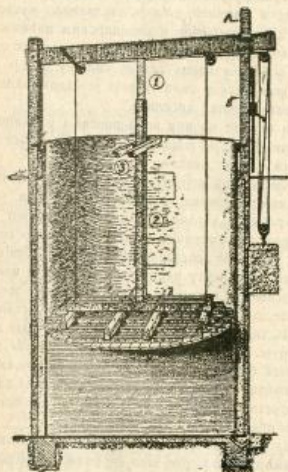
Добивени продукти, благодарени асимилацији — јесу различити угљени хидрати, као што су: **грољжани шећер**, **тршњани шећер**, **скроб**, **целулоза**, **инулин** и др. Од тих угљених хидрата једињењем њиховим са **азотом**, **сумпором**, **фосфором**, могу се већ приуговорити беланчевине. Потребу у наведеним елементима билне велице не подмирују из атмосфере већ из земље, односно из воде у којој су растворене њихове соли и калцијумове и магнезијеве.

И ако се од поменутих соли налази у земљи знатна количина, благодарени томе, што вода из лишћа испарава непрестано,* надземни делови добијају довољно потребне им соли у којима има азота, сумпора и фосфора, јер је доказано, да испарава само чиста вода и да минералне соли, које су у њој растворене, заостају у лишћу и стабли.

* Лишћа средње величине испари за 1 дан сумњани 160—200 литара воде.

(Наставиће се)

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

Са. 5. Пилна комора „Пиа“ са кокалцем и против-тегом.

вештачко загревање помоћу електричне струје. Добре су страве ове електро-методе у главном у томе што не зависи од времена, што није потребна претходна провенуост пиће, што се брзо и сигурно загрева, што се може трајати и за време кише и то биљке сасвим младе, кад имају највише сварљивих састојака и што су губитци у хранљивим материјама мањи, јер топлоту пронаводи струја, а не, као при samozагревању, сами хранљиви састојци својим распадењем. Силажа на овај начин добивена је слатка. Метода се ова може добро искористити само тамо, где је електрична енергија јетина

(Наставиће се)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити кокошке за месо

Обично ако домаћица хоће да кљука кокошке, из Јата својих кокошки узима одређене за клање, затвара их у засебно оделење или кавез и почне их кљукавати. Обично им дају само кукуруза и врло ретко кнедле (валушке) од пшеничног и кукурузног брашна. Одмах ирвих дана храна се даје насили и обично просто руком.

Док је нису почели кљукавати, кокошку су хранили са свима осталима.

И при таквом начину крањења добијају се некакви резултати т. ј. кокошка деља и кад добије довољно сала рачуна се да је готова.

Али такав је начин кљукања сасвим неправилан и штетан, јер тако живина никад неће достићи потребни степен дебљине; зато се тај начин кљукања може допустити само у засебним случајевима, али не никако у

индустриским предузећима. Ако ви организујете индустриско месо предузеће и почнете на такав начин хранити кокошке, ви ћете сигурно бити оштећени. Прво, ваше старе кокошке неће дати добро месо, јер међу ткањима меса стара кокошка нема слојеве масти, него се обично код њих сва маст налази испод коже и у цревима; друго — млада кокошка, која није специјално спремањена за гојење и узета за кљукање на време расиће и изће се добро угодији. Међутим при кљукању треба постићи два циља: 1) добити по могућности највећу количину меса и 2) добити месо најбољег квалитета. Ако ви храните младу, претходно лепо, као што треба и колико треба, држану живину, њена ће се меса ткања ређати са слојевима масти (сала). Кад се таква кокошка пече, маст се разилази по целом парчету меса, услед чега се оно увећава у обиму, постаје мекано и сочно. Као што смо већ рекли, стара се кокошка покрива само одозго слом и кад се пече, сало се растопи, парче постаје мање у обиму, а месо тврдо.

Ми смо се зауставили на томе питању да би доказали неопходност специјалног крањења, ако желимо да добијемо месо, које ће се добро продавати и на угледним пијацама и које ће се скупле плаћати. У индустриским предузећима врсте које брзо сазревају (најкорисније) кљукају се обично у 5—6 месецу живота, и само чистокрвне, које достигну крајњи узраст, од невоље почињу кљукавати кад су већ старе.

Живину, која је одређена за кљукање, треба још од најранијег узраста к томе припремати. Пилићима се даје више мекане хране, у којој провлађују материје, које помажу стварању масти: јечмеа и кукурузно брашно, брашно од хељде и т. д. Затим, већ од ирвих дана треба пиле да навикава на што већу количину хране, зато се треба бринути да та храна буде што разноврснија и укуснија. Меку храну треба размутити по могућности млеком, разблаженим на пола с водом или сурутком; меће се и туцани пиринач или јечам и до; ту смесу треба мењати да не би живини досадила. Меком их храном хране дуже него носиле и дају је у већој количини. Ове пилиће не навикавају на велике пашњаке спремајући их к њиховој будућој непокретности за време кљукања. Пиле старо 4 месеца, које се на тај начин гаји биће тешко 1½ кгр, биће способно да прима велику количину хране и да лако подноси ограничену слободу и од 5—6 месеца (зависно од врсте) може се почети кљукавати.

Када су пилад, одређена за кљукање, готова, пажљиво их прегледају да ли су здрава. Пиле да су весела и бојра, да у грлу немају црвенила, да им је дисање нормално и слободно, да на телу немају никаквих бубуљица и оспе и да апсолутно немају инсеката. Затим их мере, одбаљују оне егземпларе, који су тежки мање од средње тежине целе партије (рачунајући приближно теориску тежину ове расе), јер то показује на ненормалност у процесу претварања хране, а значи и рђаво примање хране.

Постоје два начина кљукања: ручни и машински, или како га називају француски начин. Први се начин употребљава у малим предузећима за гојење и тамо, где се

кљување врши искључиво меком (густом) храном „куглицама“. Специјални заводи за кљување који постоје сада у целој Европи и крупна предузећа, употребљавају за кљување житну храну, и користе се машинским начином. На пијацама се налази мноштво таквих машина најразноврсније конструкције, али најбоља је од свих стара машина француског живинара Арну. Машински начин, при извесној навизи, даје могућност да се за 1 sat нахране 400 комада живине. Осим тога, на тај се начин за неколико секунди вауни гуша, значи таме много мање узнемиравао живину, те се она боље и брже гаји и даје лепше месо. Ако живина није специјално спремна за кљување, као што је раније речено, тада свакоме начину хранења претходи тако звано „ужиравање помоћу самосталног кљувања“. Живина се смести у кавезе, по неколико комада у сваком, а храна се меће у судове, који се налазе испред предње решетасте стране кавеза. Такво се хранење продужује 10—12 дана и кад видите да се живина навикала у затвору, да нормално jede, да јој стомак добро врзи, тада их прешетате у засебне кавезе и почињете их хранити на начин, који је код нас у употреби (обични или машински).

Починувши кљукаци живину, треба имати у виду следеће: 1) за цело време кљукања треба место, где се налази живина, држати у потпуној чистоти, чистећи кавез и у јутро и у вече; 2) пазити да на вентилација добро дејствује и да је ваздух сасвим чист; 3) да је температура од 8° до 12°С; 4) избегавати велику светлост, пазити да у просторији влада полумрак; 5) пазити да је у месту, где се живина налази потпуна тишина и с живином се понашати пажљиво, не плашећи је, т. ј. не викати не гурати је и не бацати; 6) давати нову храну тек тада, кад им је гуша сасвим празна;*); 7) давати им да кљују песак да би им се побољшало варење стомака; 8) увек имати у довољној количини свежу воду.

Сви се ти услови препоручују да би се добила што већа рентабилност кљукања, јер кад се ти услови не испуњавају живина се може поразболевати (нарочито болест јетре) кривавати, а у сретнијем случају кљукање ће се на дуже времена протегнути и месо ће бити горег квалитета.

У идућем ћемо чланку прегледати састав оброка при кљукању и начин кљукања.

Како се кљување јавља коначним циљем сваког живинарства, јер у сваком предузећу и у оном, које се бави чистокрвном живином, и у оном, које се бави месом, једино потребно је кљување, сматрамо да је потребно детаљније се на њему задржати. На о томе другом приликом.

*) Ако вод неког примерка гуша буде пуна за време другог хранења, он се оставља без хране до идућег пута, а ако се и тада гуша не ослободи, овај треба такву кокош пустати на слободу, јер знамо да је ова болесна.

Б. Запољски

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Окружна Пољопривредна изложба у Пећи.

Ово је прва пољопривредна изложба ове врсте у Метохији која је била приређена и одржана 26, 27, и 28. октобра ов. год. И док се у Метохији после нашег ослобођења осећала се велика потреба за предузимањем нужних мера, које би постепено постицале тамошњег земљорадника на интензивниј рад, где се и велики, и средњи и мали земљорадник држи још првобитног начина привреде, који више не одговара данашњим захтевима времена, те је за њихово јачање најбоље средство овакве поучне изложбе, које их гоне на упоређивање и угледање.

На изложби је учествовало 340 излагача већином из среза Ђаковичког.

Најпознатији и најобилатији део изложбе било је оделење ратарства са градинарством. Било је изложено: 76 примерака пшенице, 24 јечма, 6 ражи, 4 овса 73 кукуруза и 30 пасуља и укупно од градинарских биљака 160 примерака.

У оделењу воћа било је вредно видети доста велику абрику јабука која је била заступљена у 113 примерака, крушака 21 примерак, дуња 3 примерака, ораха, лешника и мушнула по 2 примерака, и један примерак кестена.

Из виноградарства: изложено је 8 примерака грозња, већином сората са домаће лозе.

Из сточарских производа: изложено је 8 руна, 11 примерака разних сирева, између којих је било и кашкавала и 8 примерака кајмака.

Пчеларство је било слабо заступљено у производима, свега је било изложено 2 примерка прерађеног воска и 1 примерак меда у саћу.

Прерађевина воћарских и виноградских изложено је било: 30 примерака вина, 14 примерака ракије, затим пекмеца, мауна, слатка разних компота 25 примерака.

У вези с изложбом било је истакнуто оделење лекова и серума противу сточних зараза фабрике Кашић и Каменици из Новог Сада. Том приликом на изложби извршена је успешна демонстрација лечења оваца и говеди са дистилом од метила, а које је изводило економ и познати практичар г. Ђира Ђирковић.

Као додаток била је приређена и изложба домаће и кућевне радиности, у којој је прву улогу играла женска радничка школа која припада Кољу Српских Сестара; и која је имала засебно оделење са домаћим рукотворинама, мотива национално-верског, а по вредности су била савршено уметничке.

Од ових рукотворина изложено је 392 примерка. Нарочито вреди истаћи велико интересовање женског света нарочито муслиманског и католичког. Заслуга пак за ову изложбу припада г-ђи Дорнетићки, учитељици која је и управитељ женске радничке школе.

У опште изложени предмети били су извршни а нарочито се истиче пшеница по квалитету затим чувени пећки пасуљ кукуруз и кромпир, од кога је 1 комада тежак 1 килограм. Од воћарских предмета који су изложени не треба ни говорити, јер се својом лепотом, укусом и аромом издавају од свег воћа које имамо у нашој земљи. Нарочито овде треба истаћи једну врсту

јабука „Бузалије“ (Буз значи лед) која је провидна као стакло кад накондно дозре а укусој је веома пријатан.

Награде су издате у вредности од 40.000 динара у разним алатима, сировима, књигама као и у новцу. Поред Српског Пољопривредног Друштва и Министарства Пољопривреде и Вода, који су вржили материјале могућности за ове награде дао је и окружни одбор окр. метохиског суму од 15.000 динара, који су додељени излагачима у готовом новцу и алатима. Овом приликом награђени су сви излагачи, пошто је награда било довољно, а притом изложени предмети по својој вредности нису се издвајали један од другог.

Број посетилаца који се уписивао у књигу, износи 1300 поред учествовања остале радознале публике које је било много.

Културни и национални значај ове изложбе несумњив је кад се има на уму радост и расположење свих учасника на овој изложби и постигнути резултати на њој. Због тога што је ова била прва изложба и доволно непозната овоме свету, а што је најгоре што јавна безбедност није добра и свуда осигурана, она није била у онолико мери посећена каква ће бити несумњиво идућа, докле се мало среде тамошње прилике; а сем тога неминуемо је да ће одјекнути утисци које су добили излагачи и посетиоци на овој изложби.

Заслуга за ову изложбу, припада свима члановима Подружнице, Начелнику среза источног и економима среза пењског и источног, који су збоља допринели да се на овај начин обави ова изложба.

Ђатић.

Г Л А С Н И К.

Нов члан добротвор С. П. Друштва. Драгутин Перуш поседник и магистар фармације из Загреба изволео се уписати за члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара. Поред усмене благодарности Друштво овим путем најављује г. Перушу захвалност на наклоности коју има према Друштву.

Конференција за повећање производње шећера у Београду. — 8 и 9 децембра одржаће се у Београду у згради Класне Лутрије конференција између произвођача шећерне репе односно њихових представника и произвођача шећера односно представника фабрика шећера, а у циљу повећања производње шећерне репе и шећера у нашој земљи.

На тој ће се конференцији расправљати у главном три питања.

1. Уврати додовољне производње шећерне репе у нашој земљи.

2. Мере за повећање производње шећерне репе и шећера и

3. Да ли је потребна државна интервенција у производњи шећерне репе и ако јесте, у ком би се облику она имала примењивати.

На ову конференцију позвано је да узме учешћа и Српско Пољопривредно Друштво и оно је већ одредило своја два изасланика: г. М. Јовановића, и С. Стошића.

Изасланици „Вересијских удруга“ код Министарства Пољопривреде и вода. — 22. ов. мес. посетили су Министарство Пољопривреде и Вода 150 изасланика „Вересијских удруга“ које постоје у Хрватској, Приморју, Славонији, Бачкој, и Међумурју. Изасланике је предводио Др. Јуришиковић, адвокат из Бакарца (у Приморју). Он је давао и највећи део објашњења о циљу њиховог доласка у Београд. Њега су у томе потпомагали и други изасланици; нарочито су неки сељаци говорили врло разборно и убедљиво. Да се одлуче лично доћи у Београд побудило их је, што питање о њиховим „удругама“ лежи нерешено још од како је извршено уједињење, ма да су се небројено пута обрађали молбама усмено и писмено.

Број њихових „Вересијских удруга“ премања 400 са преко 120.000 чланова. Њихов је циљ: давање маних позимца својим члановима на краће рокове, а и на хипотеку (непокретности). Сваки члан удруге има удео у вредности 100 динара, али гарантује још десетогубом вредношћу свога удела.

Организација ових удруга руковођена је из централе која је била у Будим-Пешти, али су са њом они прекинули везу од уједињења у данашњу нашу државу. У тој централци имају удруге око 1.000.000 југо-крана, који новац би им централа ставила на расположење чим би се у том правцу покренуло питање дипломатским путем.

По правилима њихове организације држава партиципира својим улогом и тиме задобија право да поставља Председника централе, да има половину чланова у Управи и да врши контролу. Та контрола је уједно јемство за солидност рада удруга.

Изасланици су ишли и у Министарство Трговине и Индустије, и тамо им је обећано да ће се ствар њихова ускоро решити законским путем.

Они су молили и Господина Министра Пољопривреде да посредује:

1. Да се њихови односи што пре доведу у правно стање те да удруге могу функционисати према својим правилима;

2. Да им држава изрази да добију новац из бивше централе у Будим-Пешти;

3. Да им се организује централа на начин као што је била она у Б. Пешти, и да држава уложи 1 милион динара, те да добије право контроле и постављање Председника и чланове у Управи удруга.

— — Ђ.

Белешке

Субзијање штеточина маслина у Шпанији. — По извештају који имамо, у Шпанији се влада јако заинтересовала за гајење маслина, и развила велику акцију на субзијању штеточина на маслима, пошто се штете од ових како које године све више појављују. Осем мушце маслинове — *Dacus olea* — добро познате и у нашем Приморју, у Шпанији упропаштају маслине још две штеточинке: *рафол* или *баренцо* — *трипа* (*Phalaenotribus Scaraeoides*), и *аромело* — *црна ваш* (*Phla-*

otirnis olae — Tag — Coats), Грлице се множи у сувим посеченим маслиновим гранама, у залуштеним, неокресаним маслинацима. И једино је средство за сузбијање овог штеточина: сецење граница на којима се нађе, и спаљивање ових, као што се чини и где се на јабукима нађе кривце ваши. Црне ваши пак сузбијају се: кађењем маслина асидо—цијано—хидриком. Средство се ово показало као врло успешно.

Мада у Шпанији има доста пољопривредних завода чија је брига, поред осталог, упознати сељаци са штеточинама маслинака и давати им поуке и упутства за сузбијање, ипак шпански сељак, по својој конзервативној природи, нерадо прима савете, те маслине сваке године све више пропадају. Да би се овоме злу доскочило, влада је шпанска објавила 'наредбу — декрет — којом се пољско жандармерији наређује да сопственике маслина примора: да све посечене гране маслинака одмах спаљују или склањају у затвореном простору; који се не буде придржавао ове наредбе, да се казни новчано од 100 до 200 песета, а у поновљеном случају и затвором. Даље, — кађење маслинака асидо—цијано—хидриком реди сузбијања црне ваши има се вршити по нарочито издајим упутствима; и скономи сваке покрајине имају обилазити маслинаке, контролисати рад сопственика маслина, и сељаци поучавати о сузбијању црне ваши и грисца.

У Мадриду је заказана и једна међународна конференција стручњацима за сузбијање штеточина маслина, и ми ћемо у своје време саопштити и закључке ове конференције који интересују наше Приморце. — — Ђ.

Записник

XXVI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане 25. Јула 1923. г. у дому оруштеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. др. Веља Н. Стојковић у чланова управе: г. г. Вића Т. Радоновић, Александар Рашковић, Душан Ђатић Павле Петковић, Софроније Партовић, Драгутин Сремић, Светислав Пешић и др. Добра Б. Тодоровић.

Као гост присуствовао је ред. члан г. Др. Танасије Митровић. Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар: Милаш Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен без измена записник прошле седнице.

II.

Председник саопштава да је приликом свог службеног путовања свратио у Чачак и да је узео, да се тамо доста живи ради на припрему изложбе, да је том приликом тамошњим окружним економ умово, да Српско Пољопривредно Друштво умови Министарство, да нареди државним економима да буду у гласију у прикупљању изложбених предмета, да се приликом изложбе привреда у Чачку конференција економиа; и да се од стране Друштва упуту на неколико дана пред изложбу 1 делегат друштвеним да припомогне сређивању изложбених предмета. За тим председник је предложио, да се одреде директори и делегати и за остала места, где ће се привредни изложбе. — Управни Одбор одлучује: да се за директора изложбе у Приштини одреде члан Управе г. Александар Рашковић а за делегате: у Чачак г. Павле Петковић, г. Вића Т. Радоновић и у Пењу г. Душан Ђатић; да директор изложбе буде у Приштини на 10 дана пре отварања изложбе; г. Ђатић на пет дана а г. Радоновић на један дан пре отварања изложбе.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

а) по рачуну понудама Бр. 3540, 3157, 5392, 5393, 5394, и 5397. — Одбор је усвојио ова мишљења и одлучио да се набавке по овим понудама не врше;

б) По понуди Бр. 5313. да вписне пресе. — одлучено: да се позове понуђач да поднесе понуду и да муљаче за грисце.

IV.

Секретар Сточарске Секције г. Др. Танасијевић Митровић прочитао је генерални план за унапређење сточарства који је довршен на IX. редовној седници Секције за сточарство. — Управни Одбор примио је овај план задовољно и одлучио: да се нади важност свима члановима Секције за сточарство и онима, који су сарађивали на изради овога плана и нарочито важности Секретару Секције г. Др. Митровићу; да се прелис овог плана достави Министарству Пољопривреде и Воде и да се оно од стране Друштва умови, да настане ђа се по предавању на плану одмах отпочне рад а да Друштво прими на себе прогађивање оснивања сточарских задруга; усвојен је предлог Секције да се план умови и израда свима члановима Секције као и онима, који су на његовој изради сарађивали, а затим Деканату Пољоприв. Факултета и да се садржина његова публикује преко 'Темана'. Поред тога изјављена је општа жеља да сточарска Секција истови рад и изради специјалне планове за унапређење сточарства за сваку грану посебно.

V.

Прочитана су и усвојена мишљења Подружњског Инспектора: а) по молби бр. 5420, носоствозиле Пољопривредне Подружнице у Старом Бечеју. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се новосознана Пољоприв. Подружница у Старом Бечеју, пошто је испунила све формалности прописане правилима за Подружнице, прими у састав Српског Пољопривредног Друштва;

б) по акту бр. 5499 за припремање пољопривредне изложбе у Чачку. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се овај предмет упуту Одбору за припремање изложба и далај рад;

в) по акту бр. 5610. Пољопривредне Подружнице за срез Космајски, који молу за кредит. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио да се Пољоприв. Подружници ср. Космајског одобри кредит од 20.000 динара.

VI.

Прочитан је реферат благајника Друштвеног бр. 3559. о исплатеним трошковима за тегле и трочиковима који се требају исплатити чија ће укупна вредност изнети око 318.000 динара. — Одбор је првимо знању овај реферат и одлучио, да се тегле за конзервасање воћа и поврћа одмах закупу и продају по цени коштава.

VII.

Саопштен је извештај Одбора за припремање поучног путовања по акту бр. 5306 и одређивање праца путовања сељаци на среза Градачачког у Босни. — Одбор је првимо знању овај извештај и одлучио да се доставе Начелнику среза градачачког.

VIII.

Члан Управе г. Др. В. Н. Стојковић извештава да су пре извесног времена дошли, ради поучног путовања а упознавања пољопривредних прилика код нас ђаци пољопривредног факултета Познског универзитета у Пољској, да предамо, да нис се приреди закупа у Точилеру и молу да се за овај циљ одобри потребна сува. — Управни Одбор одлучио је: да се за овај циљ одобри сува од 1000 динара.

За овим је седница закључена.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцкерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеви — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Преплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренску друштвену
пошту пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

КЛУСТРОВНИ ЛИСТ СРП. ПОЉОПРИВ. ДРУШТВА.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годињу 20 дин. или 80 гр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годињу дана 45 дин.

Преплата се полаже једнапут
за целу годињу.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. В. Стефановић

Број 49

БЕОГРАД, 9. ДЕЦЕМБРА 1923. године.

Година L

На једној од последњој седници Управни Одбор Српског
Пољопривредног Друштва решио је да се ТЕЖАК у 1924. години
штампала у 10.000 примерака.

Тежак се и у овој години почео штампати у толики исти
број примерака, али на жалост број претлатника није био
толики, те ће Друштво од тога осетити штету због великих
штампарских трошкова, којима је изложено.

Преплата на Тежак остала је иста, то јест 20 динара
годишње једино на тог разлога што Друштво рачуна да ће и
број претлатника у наредној години порасти.

Тежак је највистинитији лист у нашој Краљевини, те га зато
свака, па и најнеобразованија сеоска кућа треба да прима; а она
ће га примати ако га многобројни пријатељи Српског Пољо-
привредног Друштва, његове подружнице, и његови чланови
упознају и обавесте о том листу.

Сви на посао да Тежак осигурава отпостанак и бољи
промет него досада, а Српско Пољопривредно Друштво још
од сада урива претплату у 20 дин. на идућу 1924 год.

ЗИМСКА ОРАЊА

Многи наши пољопривредници с ове стране Саве и
Дунава, кад заврше сејидбу озимих усева, мисле да су
све послове у пољу свршили, па онда све слободно
време посвећују радовима око куће, у стаји, око стоке у
амбару, у подруму и т. д. а на поље мало помишљају.
Тиме се и може једино објаснити зашто многе и многе
њиве, које су замењене пролећним усевима, а нарочито
кукурузу и дан данас леже непооране, затрављене или
од силне овогодишње жеге и суше запечене. Чека се
пролеће, па да се онда и оре и сеје, онда када највише
радова има у пољу, онда када, тако рећи један погодан
дан пропуштен, може бити судбоносан по целу жетву
пролетњих усева.

И гада је ових дана Главни савез српских земљо-
радничких задруга ради извесних својих намера тражио
од својих задруга у Србији да му предложи оне задру-
гаре, који су ове јесени два пута своје њиве орали,
посве мали број задруга предложио је Савезу такве
задругаре, јер их на жалост није било пошто код нас
скоро нико своје њиве ни за сетву јесених усева не оре
двапут, а још мање за сетву пролетњих усева.

Није ни чудо онда да пролетњи усеви у многим
крајевима Србије, у овим последњим годинама не само
тако мале жетве доносе, него чак и потпуно од суше
настрадају.

Али тако не раде пољопривредници с оне стране
Саве и Дунава; код њих плуг не престаје радити од
свршетка сејидбе озимих усева, па све док јаки зимски
мразови не принуде пољопривредника да са тим радом
престане.

И кад је Главни савез српских земљорадничких
задруга тражио од својих задруга преко Саве и Дунава
да му доставе имена оних задругара, који су ове јесе
двапут поорали своје њиве, одговорено му је са чуђењем:
зашто им се то питање ставља када сви сељани преко
околице најмање двапут ору своје њиве!

Тиме се и може једино објаснити зашто се таме
преко Саве и Дунава, пролећни усеви, — чито кукуруз,
бацају у пролеће на већи, и то не једвапут него више
пута, изорану земљу преко зиме. И онда није ни чудо
да пролетњи усеви у тим нашим крајевима — преко Саве
и Дунава чак и у врло сушним годинама не само не
настрадају него чак и довољну жетву доносе.

Никада можда није потребније зимско орање земље
за пролећне усеве него сада када пролазимо кроз ове
сушне године, које ће се, како по свему изгледа, подуже
повиљати. И та орања не треба да су сасвим плитка,
као што се у многим и многим нашим крајевима то прак-
тикује, јер се све користи од зимских орања могу само
онда имати, ако су она довољно дубока.

Према чињеница огледама стручних људи да биљка
направи 1 мгр. суве материје треба да у њије, 250 до 300
игр. воде. По том рачуну једна жетва пшенице од 18
хектолитра зрна потребује 1.400 куб. метара воде, једна
жетва кромпира од 18.000 игр. потребује 1.600 куб.
метара воде, а једна жетва луцерке од 10.000 игр. сувога
сена потребује 3.000 куб. метара воде.

Количина воде, коју водени надемци (кише) пруже
биљкама, већа је него што је биљкама потребна, па ипак
биљке као што смо то могли ових последњих сушних
година да утврдимо осукувају у води и пате од суше. То

долазак услед тога што кише падају у довољној количини с јесени и с пролећа, али су ретке преко лета, када је вода биљкама најпотребнија. На онда и од оне кише која падне на земљу највише се део изгуби, ако ова није обрађена и као што треба урађена. Доиста, доказано је да збијене земље исцаре 80-1% од припадне воде, док урађене и распресте земље само 13,6%; даље да 100 грама од прве земље упијају 41,5 грама воде, док 100 грама друге земље задржавају само 22 грама воде.

Зимским орањем не само да се стварају повољне погодбе да кише и снежне воде продру у дубину земље то јест, да не одићу у потоке и реке него се још тим радом повећава и порозност земље и у исто време моћ апсорције земље, то јест моћ задржавања воде.

Зимским орањем омогућава се, дакле, да се вода од јесених киша и отопљеног снега прикупи и задржи у доњем слоју земље као у суађери, те за биљку у пролеће снабде са потребном јој влагом, онда када пролетњи ветрови горњи слој земље потпуно исуше. Даље зимским орањем велике грудве земље ће се, утицајем зимских мразева, испитити, те ће и земља бити боље приутошљена да прими бачено семе у пролеће. И најзад зими орана земља може се с пролећа приутошљивати за сејање једним плитким орањем, или и обичним дљинам или у крајњем случају и без икаквог претходног рада, одмах засејати, те ће се тако и пролетња сејидба и други радови на земљи извршити и брже и боље и лакше и јефтиније и што је најважније много раније него ако се земља први пут оре и сеје с пролећа. Искуство последњих неколико година учи нас да, ако се пролетњи усеви не засеју рано с пролећа, жетва може доћи у питању. Отуда за сваки случај главни посао — орање много је паметније извршити с јесени него с пролећа јер у пролеће се услед других радова и услед невољ-

ног времена са тим радом може много одоцити, па с тим ако и суше рано настану, па и доцније трају и и-гитурна и недовољна жетву имати.

Ето зашто не треба, кад се шири сејидба јесењих усева, бацити плуг под шупу и напустити радове у пољу. Не, на против земљу треба орати од новембра до јануара, кад год време допусти и што се више буде ораја, у толико ће бити боље припремљена, па ће у толико и обилније род донети.

Но не треба заборавити и ђубрење, нарочито ђубрење стајским ђубретом, јер ће се на тај начин не само увести у земљу корисни састојци за биљке, које ће се посејати с пролећа, него ће се земља још и механички поправити, то јест добиће ситно грудвасту структуру која је не само за упијање него и за задржавање воде у земљи најповољнија.

Киша је пала, земља је довољно овлажена, те се треба користити овим још лепим временом и земљу још сада са пролећне усева орати.

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервација зелене пиве

По Д-м Јеројаславу Јусту, професору полвојарнег инжињерства на Чешкој Великој Техничкој Школи у Прагу.

(4)

При савима до сад описаним методама испољавала се тежина, да се загревање пиве на 50°C добије најбоља силажа, претпостављајућа да се бактерије млечног зрна најбоље развијају при овој температури. Али ова претпоставка није тачна. Она вреди само за ивешњу врсту бактерија млечног зрна, док остале успевају и при тодоти далеко више, од 5—10°C. Ове се налазе на

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Додлу и др.).

(5)

Процес постања беланчевине од угљених хидрата и развијање самог тока при тој реакцији, у појединоцима још је сасвим непознат: познат је само крајњи резултат при тој измени и стварање нитрата једињења беланчевинске природе, — нуклеина, алеуроната и др. која се као готовина слажу на пр. у зреле семке и плодове у ком облику служе за исхрану животиња (и човека).

Цео животињски свет који сам није у стању да асимилује, храни се непосредно или посредно хранљивим материјама биљног света. Животиње не могу да се хране само неорганским материјама. Слично гљивама и безбојним готовинама биљног света, животињима је потребно да хранење да имају беланчевине, масти и угљене хидрате, који су производи биљног света.

Процес храњења животиња може да се подели у три дела: I) примане хране, II) варење и III) усвајање хране у желуцу од нарочитих ћелија.

Храна из уста одала је једнака у желуца, где се подвргава утицају желуцадног сока; беланчевина и сродна јој једињења, под утицајем фермента желуцадног сока, пепсина, прелазе у растворено стање у тако зване пептоне. Пептони се разликују од беланчевине у томе, што се они не могу да сваре, због чега (и што се могу да растварају) промичу лако кроз зидове црева и улазе у кружење крви. По Бунге-у, ауторитету Физиолошке Хемије, беланчевине и гума једина су хранљива тела, која се измеђују у желуцадној соку*.

Односно слободна соле (хлороводоничне) киселине, које има у желуцу виших животиња (у човеку желуцу 2,5 до 4 промила, т. ј. на 1000 грама 2,5 до 4 грама), раније се за дуго мислило, да она има велику улогу у храњењу. Благодарярци најновијим испитивањима, сад се зна, да она служи за убијање или у најмању руку за парализисање радње оних гљиваца у храни, које изазивају трујење, да се тиме спречи трујење хранљивих састојака.

Растворена храна прелази одмах из желуца у крв, а нерастворена храна иде право у црева. Овде пептоне

површини пићних биљака и могу исто тако пићу конзервисати. Сад настаје питање какву стварну улогу игра млечна киселина, која постаје међућеличним дисањем саме биљне масе? На њену улогу обратио је пажњу Стоклас крај и амерички истраживач Russe! који уверава, да киселина млечна у зеленој пићи, конзервисакој у америчком силову, води своје порекло у главном од међућеличног дисања биљне масе, док се киселина млечна бактеријелног порекла налази према првој у врло чевнатој количини. И зато је искључено, да ова киселина загрева пићу на 45—50°C, пошто при овој топлоти престаје да живи, биљна султанција.

Да се стварно може добити добра силажа и при нижој топлоти доказују то баш искуства Американца, по којима је најбоља топлота за добијање ароматичне силаже у америчким силовима од 24—29°C, као и огледи Фелцови при трапљењу зелене пиће у јамама.

Амерички силов имају своје порекло у Сен. Америци, где их је изазвала потреба тешког конзервисања кукурузовине. Облика су цилиндричног са непропустним зидовима, чија шупљина износи најмање 4—5 m у пречнику. Висина је ових сила од 9—18 m, (сл. 6).

Главна је добра страна код њих, што се пића сложена у високом слоју, својом сопственом тежином толкако слатне да се ваздух потпуно истисне, чиме се испуњава први и најважнији услов конзервисања уопште.

Материјал за грађење може бити разан као: дрво, цигле, камен, бетон, итд. Зидови морају бити довољно јаки, да би могли издржати огроман притисак пиће и савладати тако, да утрпљену пићу чувају од утицаја хладног ваздуха, пошто се обично праве на пољу.

Каква је дакле разлика између конзервисања пиће у силу америчком и начина који препоручују Швајцарци у њиховим пићним коморама? По американцима трапи

узимају живе ћелице цревних зидова и претварају их у друга хемијска једињења, како се вели поново, у беланчевине; у крви нема центова већ беланчевине.

Беланчевине равнестене са крви служе за храњење ћелица организмова; један део иде у органе за плочење, а други се део раствара на мокраћу, мокраћну киселину и друге производе распадања које из тела животиња износе вољу (сират); најзад, неке се беланчевине скупљају у протоплазми као готовина, да би послужиле на случај глади или се употребиле на развијање јаја.

Две друге групе хранљивих састојака — маст и угљени хидрати, у желуцу не претрпљавају никакве промене, али се подвргавају утицају сока панкреасних жлезда, цревног сока и жучи.

И тако, на целом путу цревног канала (почевши од уста) најважније на читав ред органа који утичу на храну механички и хемијски, претварајући је у растворно стање, у коме стању чврста храна једино и може да ступи у кружење крви; хранљиви састојци разнесени са крви, распоређују се у поједине ткива и органе тела, где се према потреби претварају, замењују и преобрађавају, да би послужили као материјал за растење

се пића такође сецкана у водоравним слојевима, али се не чека на загревање, већ се трапи непрекидно. За пуњење сила служи отвор који иде вертикално кроз цео зид и који се постепено, према висини сложене пиће и

Сл. 6. Североамерички сило од бетонских зидова.

аатвара. Транспортовање пиће у сило бива помоћу елеватора. Када се сило напуни последња се слој обично и не пресеје, већ се само чува од ваздух 30—50 cm, дебелим слојем сецкане сламе или житом које својим клицама чини за ваздух непропустљив покривач. Ако хоћемо можемо и горњи слој притиснути тиме, што ћемо на слој сецкане сламе положити даске и ове оптеретити каменом.

Модификација ових силао су подземни силов, где је пуњење лакше. Паћа се при трапљењу не мора уздизати, већ се просто убацује. Модификација америчких

и плођење и били извор силе, сваге, за цео организам. (Велика значаја у измењивању животињских материја има киселини, који проузрокује распадање органских састојака — десимилиација — када се јавља као извор силе).

Због тога, што је тело многоћеличних животиња састављено од различитих органа с различном физиолошким задатком, природно је, да и потреба за храњење појединих ћелица и ткива организмова, мора бити различита.

И у ствари, различите ћелице организма, и ако се оне обилазју једним и истим млазевима крви, узимају оне из крви само оне делове који им требају за испуњавање специјалне задаће њихове.

Слично томе, као што једноћеличне животиње или једноћеличне биљке узимају за храњење само материје које изискује њихова потреба, тако и поједине ћелице виших животиња, узимају ону храну која им треба.

Ћелице цревног канала имају друкчију задаћу од гаврајских ћелица цревног система те је према томе и потреба у храни једних и других ћелица сасвим различита.

(Наставиће се)

надземних сила су такође т. зв. немачки пићни торњени, који су цилиндрични, са шупљином 5—6 м. и дубином само 5 метара.

Овакве пићне коморе уздижу се над земљом за половину своје дубине на тај начин, што се или уклапају у земљу или снадбевају са рампом одговарајуће висине. На овај начин могу се лако пуњити без икакве направе за дизање.

Иначе се пуње као и силос амерички непрекидно; по пуњењу се последњи слој пиће покрије сламом и оптерети са $\frac{1}{2}$ —1 т. дебелим слојем земље. Немачки пићни торњени су у неку руку средина између америчких сила и швајцарских пићних комора. Али се непрекидним начином пуњења ближе више америчким силама и дају пићу сличних особина.

Са каквим се успехом конзервише пића у америчком силуу и какве су користи од њега? Пре свега губитци у хранљивим састојцима суве супстанције не излазе обично 10—15%, дакле губитци који не достижу ни губитке обичног сена добијеног при левом времену. Амерички силос били су у главном подизани за конзервирање зелене кукурузовине, који даје најбољу силу. Сав кукурузовине могу се у њима уксисељавати и све ове врсте зелене пиће: детелина, ливадска трава, зелено лишће и т. д. и то и за кишног времена, као и ошле грубије структуре, које та тај начин добију мекшу конзистенцију и укусије су.

Силажа овако добијена обично је „сватка“, Fingerling је испитивао овакву пићу на је нашао да не садржи ни мало киселине бутерне. До душе, ово се односи на најбоље пићне биљке за конзервирање, које садрже доста шећера. Али, биљке које не садрже довољно шећера, као што су лептирасте биљке, не дају саме, због богатства у беланчевинама, првокласну силу, већ тек мешањем са материјалом богатим угљеним хидратима.

Уксисељавање америчким начином није дакле тако ризично, јер се пића и под најповољнијим условима тако не поквари, да се ни могла употребити.

Иагледа, да су добре стране америчких сила увидели и у Немачкој и почели у силама Herba уводити пуњене непрекидно.

Vöitz кака тврди, да се и у обичним јамама — али само са непропустљивим зидовима — које се за 0,50—1 м. уздижу над земљом са 3—мет. дубине, може добити одлична силажа, ако се спречи приступ ваздуха силам гађењем и добрим покривањем. Наводи резултате својих огледа. Ливадска трава, коју је конзервисао у силу Herba, после 6 месеци изгубила је 10,3% органских материја, 20,9 сварљивих азотних материја и 19,6% скробне вредности. Дакле, мање него при Фрајовом начину у швајцарским пићним коморама. Од киселина је имала 26% од којих су $\frac{1}{2}$ падале на киселину млечну а само $\frac{1}{4}$ на киселине течне (бутерну и сирћетну), дакле, и овде повољнији однос. Сличан однос био је и при уксисељавању ливадске отаве, од које се после 8½ месеци изгубило само 5,1% органских и 7,4% азотних материја. Дакле, резултати Vöitz-ови су веома повољни, и ако се топлота у конзервисаној пићи повећада само за неколико степени. И баш те мале губитке у хранљивим састојцима можемо приписати овој околности.

Јама су, од свих осталих грађевина, употребљиваних за конзервирање, најјефтиније. А да ли су и најкорисније? То се не може апсолутно тврдити. Пића у америчким силама и швајцарским пићним коморама сложена је у високим слојевима и на тај начин лако се слеже, што је веома важно за конзервирање. Притисак је овде далеко већи а повећава се још и пресамом, док се све то не може постићи у јамама 2—3 м. дубоких. Код јама би се то могло надокнадити јаким гађењем. Vöitz је за ово употребљавао увек неколико коња.

Према искуству са америчким силама и искуствима Федзијем видимо, да је значај загревања пиће за развиће млечне киселине још и данас проблематичан.

Ми се до душе још на један други начин трудимо, да брзо и савршено изаовемо развиће киселине млечне. То је пелдовање са културама бактерија млечнога врећа. Како је се оно остварило при конзервирању зелене пиће? Код извесних хранљивих средстава, као код сирихов и обарених кромпира, даље при уксисељавању кромпирових резанца и т. д. показало се веома добро. Добила се увек пића скоро без икаквог ваздуха и са минималним губитцима у хранљивим материјама. Да ли ће ово пелдовање бити добро и при уксисељавању зелене пиће не можемо за сад позитивно одговорити. Федзијер није постигао између уксисељавања релног лишћа, пелцованог бактеријама и непелцованог, скоро никаквих видних резултата. Исто тако и пелдована пића са изводљивим поља није изгубила много мање у хранљивим састојцима (5,4%) од исте пиће само непелцоване (6,5). Залда ће и овде важити Russel-ово гледиште, да у трапљевој пићи већи значај има киселина млечна, постала међућеличним дисањем но она бактеријелног порекла.

Каква је дакле, практична вредност уксисељавања зелене пиће?

Уксисељавање зелене пиће може нам дати све оне стварне користи, које смо у почетку наведл. Али практични значај може имати само онда, ако откљана главну ману у начину конзервирања зелене пиће, који се и сада употребљава, т. ј. у справљању сена. Мора бити неважно од времена и не сме бити скопчано с већим губитцима хранљивих састојка. Ово се све да постићи по могућству потпуним изоловањем пиће од ваздуха у резервоарима са непропустљивим зидовима, у које се слаже зелена пића без прекида. То могу бити резервоари типа америчких сила, швајцарских пићних комора и јама. Само се у јамама то потпуно изоловање пиће од ваздуха не постиже тако лако и сигурно. Да ли ће се за што бољу силу, бар у неким случајевима (лептирасте биљке, трапљење без пиће богатим угљеним хидратима, услед високе садржине беланчевина, дају силују рђавог квалитета) показати као добро пелдовање или загревање електричном струјом, остаје за сада отворено питање, на које треба одговорити свестраним огледима. При електричном конзервирању пиће нужно да се утврди, до којег се степена може благотворно дејство струје приписати загревању, које она сама производи, а до које мере њеном директном утицају на биолошке процесе, који се при конзервирању зелене пиће одигравају.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТА.

Значај и улога главних састојака у шпир.

1. Шећер. Он је несумњиво најважнији састојак у шпир; од њега под утицајем алкохолних гљивица постаје алкохол и други важни састојци вина. Овај грозђани шећер је мешавина две сличне врсте шећера који се зову **декстроза** и **левулоза** и разликује се од обичног шећера, који се добија индустријски од репе и шећерне трске, по томе, што може да се претвори одмах у алкохол под утицајем алкохолних гљивица. Међутим обичан шећер т. зв. **сахароза** треба прво да се претвори у грозђани шећер, па тек онда под утицајем гљивица може да у алкохол. Испитивањем се утврдило, да алкохолне гљивице могу обавице све промене да изврше т. ј. да индустријски шећер прво претворе у грозђани шећер па онда исти у алкохол. На основу тога и може да се шећер додаје шпир, кад га у грозђу нема довољно, те да се на тај начин повећа количина алкохола у вину. Количина шећера у шпир је рачуната према сорти грозђа, његовом стању врења као и општим климатским и теренским приликама. Она може да буде до 30%. Кад се узме у обзир да се после врења обично добије 48% алкохола од целокупне количине шећера, излази да се природним путем може добити вино од највише 15—16% алкохола. Важно је авати, да иза шпир садржи 15—16% алкохола, врење се заустави, јер алкохолне гљивице не могу да раде, пошто је алкохол у тој количини нека врста антисептика за њих. Алкохол у вину важан је не само по томе што даје вредност вину него му омогућава да се дуже одржи и заштићује га од болести. Исто тако утицаје алкохол и киселине добијају се временом етери, који дају пријатан мирис вину т. з. **буке**. На против што је вино слабије оно је лакше подложено болестима и квару. Рада тога вино за обичну употребу не треба да има испод 8% иначе не може да издржи дужи пренос нити да се сипа у флаше. Ако се пак жели да се вино дуже одржи треба да има бар 10%. У томе дакле лежи велики значај шећера у шпир. Зато, да би рад био правилан, треба приликом прераде грозђа одредити и количину шећера, која се налази у шпир, што се у обичној пракси врши помоћу Бабовог шпиромера. Ово је нарочито важно у приликама када је грозђе у времену бербе у рђавом стању и када се врши прерада недовољно зрелог грозђа, да би се на основу количине шећера могао одредити степен алкохола, како би се исти по потреби могао и повећати. Утврђено је да ово повећање у овим случајевима треба да иде највише 1—2%, јер после тога губи се правилан однос између алкохола и киселине. Ово вештачко повећање алкохола у вину, услед недовољне количине шећера, може се извршити на више начина као: додавањем шећера или алкохола у шпир, додавањем алкохола у вино, мешањем слабијег вина са јаче алкохолним вином и т. д. Код нас не постоји још закон о вину, који би предвиђао који су и у колико овим случајевима дозвољени. Хигијенски прописи који једино данас важе за вино нису довољни, јер се не заснивају на хемијској анализи појединих састојака у вину, те се обично у свима поменутих начинима са повећањем алкохола иде у крајност. Међутим, кад је у питању опстанак

виноградара због рђаве бербе, уследи природних невоља, велике најезде инсеката, штеточина или болести, потребно је дозволити поправку шпир, јер би иначе такво грозђе које је најчешће и недовољно зрело, било неупотребљиво за справљање вина. Само у том случају такво вино не би требало дозволити да се продаје под именом природног вина, него под именом поправљеног вина. У Француској на пример, ти се начини поправљања вина врше под строгом контролом. Ми ћемо у кратко проучити поједине познатије начине, који се изузетно могу применити када у шпир нема довољно шећера.

а) Додавање шећера у шпир (Шапталнизација).

Додавањем шећера у шпир, после преврења, добија се не само алкохол него и други производи као и од грозђаног шећера, од којих зависе добре особине вина. Сем тога ако у шпир у исто време има и сувише киселине, она се на овај начин смањује због тога што се ствара т. зв. **вински камен**, који постаје једињењем винске киселине и калија, а који се постепено таложи те се и киселина смањује. За ову сврху употребљава се обичан, чист, кристалисан шећер. Може се употребити и т. зв. **ениолски шећер**, који је јединији, али он у трговани није увек чист те није за препоруку. Да се у 1 хл. повећа алкохол на 1° треба око 1.900 кгр. обичног кристалисаног шећера. Сам рад је доста прост. Пошто се прво одреди количина шећера, исти се раствори у једној мањој количини млаке шпир, па се она у времену бурног врења дода главнио шпир. При том треба pazити да се не дода од једног јак раствор шећера, јер се на тај начин може омети правилно врење.

б) Додавање алкохола у шпир. И ово се врши у време врења. Прво се израчуна количина алкохола, која се има додати, да би се добио степен који се жели.

Додавање се врши постепено и у малим количинама иначе би се зауставило врење. Значајно је да алкохолне гљивице престају да раде у шпир, која у почетку врења има 12% алкохола. И у овом се случају смањује киселина стварањем и таложењем виског камена. Алкохол, који се додаје, треба да буде привршено из вина али се може употребити и најобичнија ректификована (пречишћена) разија.

в) Додавање алкохол у вино. Овај се начин обично врши код слабих вина, да би се могло дуже одржати. За сву сврху треба употребити чист алкохол или стару и добру но без мириса ракију. Да би се мешање извршило што боље, треба алкохол прво насути у суд у коме се има да изврши мешање, па се онда долије вино, кога потом треба поново добро промешати.

Додавање алкохола у вино и у шпир не може се препоручити због тога, што се овим повећања само степен алкохола у вину али не и његове остале потребне добре особине, које му дају нарочиту вредност међу алкохолним пићима, а које се добијају једино од шећера за време врења. Зато јака алкохолна вина нису увек природна и хигијенска вина што се најбоље може утврдити хемијском анализом. Шта више за ову се сврху често пута употребљавају разни нечисти и непроверени алкоколи, што шкоди здрављу, нарочито у случају кад се исти додају већ справљеном вину. Исто тако овако поправ-

љеним винима често се додаје вода т. ј. врши се фалсификовање, да би се добила већа количина вина. Овај начин додавања алкохола могу се дозволити само за справљање јако алкохолних вина (ликера), што се обично врши у присуству стручне контроле, која предходно испита алкохол.

Једино дакле, додавање шећера у шару у овим изузетним случајевима може се дозволити, јер се поред алкохола добијају и други састојци, који су потребни за стварање пријатног мириса и укуса код вина. Али као што смо већ напоменули, ово додавање не сме прећи одређену границу, што се у земљама које имају закон о вину обично врши под строгом контролом и под тим се условом једино и допушта.

Кад се има у виду да си сви ови разни начини повећања алкохола имају стварно оправдање и места само у изузетним случајевима у циљу да се од рђавог материјала добије средњи производ, што је иначе природним путем немогуће постићи, онда је ипак ипак те исте мере употребити и код доброг материјала за прераду где је добар квалитет осигуран не само у погледу алкохола него и у погледу других састојака као што су минерални састојци, киселине, разни етери и т. д. На то је нарочито важно скренути пажњу нашим произвођачима вина, који без потребе повећавају алкохол у својим често добрим природним винима или их на разне начине прерађују и то махом на врло очигледне и грубе начине. Јер код вина се траже и цене његове природне особине, које треба да имају утврђен однос и које се све одмах не добијају после врења него тек временом и пажљивом негом. Зато и све исправке, које се обично врше код младих вина повећавањем алкохола у њима јасно би иста имитирала стара, јака вина, постају одмах криво добром познаваоцу вина, нарочито ако су исправке вршене код већ справљеног вина а не код шпоре.

г) Мешање слабих са јаче алкохолним винима. Мешање две или више врсте вина врши се у разним сврхама: да се поправи боја код некоег вина, умањи киселина и т. д. Обично се мешају вина, која се допуњавају у погледу особина али која ипак немају у себи хлице болести и квара. Пошто се на тај начин не уноси никакве стране и шкољиве материје, овај рад нема у себи ничег неправилног и незаконитог. Шта више с обзиром на повољан резултат, који се на тај начин добија, овај је начин највише за препоруку, нарочито за наше прилике. Помоћу њега се може од вина слабог у погледу алкохола и вина у коме има више алкохола добити вино средње јачине, које може да се одржи и да послужи за трговину. Чак ако је тако вино било болесно, па су хлице болести уништене, мешањем са здравим и јаче алкохолним вином може се добити добро и постојано вино. Наравно да пре мешања треба предходно извршити проба са малим количинама, да би се том приликом утврдило какве ће бити и друге особине (боја, киселина и т. д.).

За сам рад постоји ово практично правило: израчуна се разлика у степеноу алкохола између слабијег вина одређеног за мешање и вина средње јачине, које се жели добити. Затим се израчуна разлика у степену алкохола између јачег вина одређеног за мешање и средњег које

се жели добити. Кад се то најде, количина вина која има да се поправи помножи се са првом разликом, па се добијене производе подели са другом разликом, и то што се добије представља количину јачег вина, коју треба додати слабијем.

На пр. имамо 500 литара вина од 7° па желимо да га појачамо на 9° и то са вином од 12°. Питање је дакле коју количину од овог последњег треба узети? Резултат би био:

$$\frac{9-7}{12-9} = \frac{2}{3} \times \frac{500 \times 2}{3} = 33.33 \text{ лит.}$$

Кад се одреди дакле та разлика, треба их поменати у једном суду затим добро промешати и оставити у миру 4—5 дана, а потом треба извршити бистрење (помоћу филтра или желатина).

(Наставиће се)

ЊИЖЕВНОСТ

Ратарство за ниже пољопривредне школе, друго издање. Поправио и допунуо Паја Т. Тодоровић печалник Министарства Пољопривреде и Вода Стр. 221 — Цена 10 дина.

Прво издање ове књиге, које је још пре рата издао Министарство Пољопривреде и Вода, а написао пок. Љ. Новаковић и П. Тодоровић, давно је већ исцрпљено, те се осећала, нарочито после рата, потреба за једним убојним из ратарства. Та је потреба са овим другим издањем, које је штампано о трошку Министарства Пољопривреде, сада подмирена.

Ова књига је само општи део ратарства, то јест обухвата погодбе успешног гајења и производње за све усеве у опште. У њој су посебно разрађени они одељци:

1. Подсебање; 2. орањ земља; 3. поправљање земље; 4. гојење (убрење); 5. обрађивање земље; 6. сејање; 7. неговање усева после сејања; 8. жетва и прибирање плодова; 9. вршидба и 10. смештање плодова.

Књига је прегледно написана и украшена и многобројним сликама ради бољег и лакшег разумевања текста.

Ми је препоручујемо нашим пољопривредницима, јер им она може многобројним упутствима, које садржи, знатно припомаћи да методе рада на имању, саобразно захтевима науке, усаврше и да по коју штетну праксу поправе.

Књига се може добити преко Српског Пољопривредног Друштва по цени од 10 дина.

Г Л А С Н И К.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Окружни одбор округа Тиквешког на седници својој од 30. септем. ове год. Бр. 1168, решио је, да округ Тиквешки упише за утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара.

На овој пажњи Друштво изјављује своју топлу захвалност Окружном одбору окр. Тиквешког са жељом да се и остали окрузи и области на њега угледају.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Ж и т а.

Србија		Војводина	Праз
дин.	дин.	дин.	дин.
пшеница	290—300	310—315	416 77
јечам	250—245	255—265	331 90
овас	220—225	220—225	265 54
кукуруз у амбу	200—220	200—210	337—

Беч		Америкина	
дин.	дин.	дин.	дин.
пшеница	429 19	пшеница	125.—
јачак	324 44	кукуруз	263 83
јечам	319 30	овас	196 30
овас	255.—	јечам	219 30
кукуруз	304 78		

С т о к а.

Савице.

Београд: 100—150 кгт, 19—19 50 дин, преко 150 кгт, 20—21 дин, преко 180 кгт, 21 50—22 динара. **Зрпаве:** 22—26 дин, франко штампа у Србији и Београду. У Лепљани, Суботици 1 дин, по кгт, сеудне.

Загреб: Месеце бие 21—22 дин, бивске и боснаке шку-убене, 19—20 дин, ир. франко вагон штампа.

Праз: Месеце савице 12 50—14 50 ч. с. крупа кгт, жито 14 50—17 50 ч. с. крупа задовољ мерица. Ивица дојске 8—9 ч. с. крупа кгт, жито месеце савице 11—13 ч. с. крупа жито, а 14—15 ч. с. крупа 1 кгт, задовољ мерица.

Беч: Пене су, узема језиког доволно, пене за 1—2 00 крупа, Месеце 22—23 000 старе, 24 100, крупа месце 20—24 000 крупа кгт, жито мерица.

Будимпешта: Даве савице 8 000—8 500 средње 8 500—8 800 ченке 8 300—8 500 наварска крупа 1 кгт жито мерица.

Г о в е д а и о в ц е.

Београд: Утојене валова, у бочени 11—13, средња 8—10, инферентски 6—7 дин, кгт, жито мерица по савицима. Овце 6—8 динара кгт, жито мерица по ставицима.

Загреб: Утојене валова и бочени 12—14, средња 9—11, инферентски 6—8 дин, кгт, жито мерица по савицима. Овце 6—7 динара кгт, жито мерица по ставицима.

Праз: Валова и јунак валове 4—7 50, бивске и крапе 4—7 ч. с. крупа кгт, жито мерица. Овце 11—12 ч. с. крупа кгт, задовољ. Телад 11—15 ч. с. крупа кгт, задовољ.

Беч: Валови 10—16 000, крапе 11—16 000, бивски 11—16 000, мрица стока 8—10 000 крупа кгт, жито мерица.

Будимпешта: валови 1 врата 4 500—5 200, средњи 3 400—4 400, доњари 2 400—2 700, бивски 4 300—5 300, крапе бивке 4 700—4 900 наварска крупа кгт, жито мерица.

Сидрум: Валови и крапе 9, бивски 9, телад и јунак 9, овкови 10, козе и јарци 10, јатак 10, јарад 10 50 динара 1 ова жито мерица.

М о с т и с л о п и н о.

Премлет су славо домаће патроне, јер у иностранству димерица и хемлашка јога владају највише. На извеште се највише тавоше сиве и жито одомаћује американ жет, Савицу овику правду, творине ценом кога до сада није било од 129 динара, што прераду савица чини кроз европско.

Београд: мист 35—36, савица 28—30, сиво месо 27—30, тушице лимбене 60—65, савица 100—128 дин, кгт, по ваљено.

Милано: Савица 9, мист 10, американ савица 8, американ мист 7 20 динара килограм.

Ж и в и н а и Ј а ја.

Живина: настало је мало захтевије у трговини овом робом. Цена је у земљи 16—17 динара кгт, Јаја и у овој робу настало је мало захтевије. Продукције у земљи нема никакве. У иностранству је има плаћа се 1 80—2 динара комада.

В о ђ е и п и њ е.

Саве шљиве:	79/75	80/85	95/100	100/120
динара	8	6 60	4 30	3 20

Франко вагон Вишево — Чикаго.

Пекмез: За овој року мена интересовања преша је у земљи има у малим количинама. Цена је робе 4 20—4 30 динара кор. франко вагон Чикаго.

З а п и с н и к

XXVIII. редовне седнице Управног Одбора Српског Паловиндрешног Друштва одржане 1. августа 1923 г. у овом друштвеном у Београду.

Била су присутна: Председник г. П. Т. Тодоровић, председник г. др. Вела И. Стојановић и чланови управе: г. г. Душан Ђајић, Павле Петковић, др. Добри В. Тодоровић, Софроније Паргонић, и Светислав Пешић и балкански г. Никола А. Прокић.

Председаво председник г. П. Т. Тодоровић.

Болежно северга: Милан Д. Анастасијевић.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице са мањим изменама.

Прочитано је и приложено знању стање благајне друштвене за месец јуна г. г. Укупно прихода у току месеца било је 131 641 30 дин., укупно издатава 635 423 21 дин, свједо за тек. месец 125 208 53 динара.

Прочитано је извештаје финансијског Одбора по поднетом рачуну г. Звонка Петровића за извештај трошкове учињених одласком у Властотине ради државне предавања. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се г. Петровићу изда за овај циљ, 500 динара по поднетом рачуну.

Прочитано су извештаје финансијског Одбора одлучено: да се од Српског Паловиндрешног Друштва отуђе 150 примерака књиге „Почеларство“ с тим да издатаја прасине да да повук 29 1 да се исплати ово, као и ових до сада издатијавих књига ради продаје, изврши за буџета друштвеног за ово једину на постојеће на непредвиђене потребе;

да по акту Бр. 5274. — Одбор је усвојио мишљење одлучено: да се преко „Тешка“ поново предлаже, који ће у пројави извештаја и току предавања; од којих ће Управни Одбор извршити издати;

да по акту Бр. 5505. — Одбор је усвојио мишљење и одлучено: да се Друштво „Поборнајства“ у Коли изда од свих издатаја друштвених по 1 вонга а од Тешка и Календара друштвених на ранијих година по 5 динара.

Прочитан је извештај комисије за преброявање тегла за новонаривање коба и попра и у извештајном процрпачу о цени констала — Одбор је прваци ове извештаје издају и одлучио да се издатајем друштвених са издатијави пројект тога значајенија у извештају Комисије бр. 5229, од 20/VI г. т. издају по магацинској књизи и да се прерада тегла води по извршеном процрпачу, по цени констала, извештајем у извештају комисије Бр. 5502.

Прочитано су извештаје историкора за Поддржаније: да по акту Бр. 5575. — Усвојено мишљење и одлучено: да се Поддржаније у Топли продају робе исплате дуга до 1 септембра г. г. и тушица од ње, да одмах измера свој дуг за чланске улага за ово једину;

да по акту Бр. 5590. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио да се тражи омово од Министарства Паловиндрешног и Вола; да по акту Бр. 5798. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио да се тражи одобрење од Министарства По овршиде и Вола за савице конференције ср. европског европског у Чикаго.

да по акту бр. 5845. — Одбор је прваци знању одустанак припремања изложбе Паловиндрешног Друштва у Краљу.

Прочитано су реферати Бр. 5557. и 5 58. магацинона Друштвеног који изда, да се изврши поправа магацина и стави службеник. — Одбор је одлучио: да се одреди К. мисија од чланова Управе г. г. Душан Ђајић и С. Фројера Петровића и секретара Друштва г. Милана Анастасијевића, који ће прегледати све ствари и поднети извештај о потребним исправама.

Прочитан је акт Бр. 58 2, којиме службеник Друштвеног Лазар Токишић оставио оставку. — Управни Одбор прваци је извештаје.

Председник савиштал, да ће осуствити од дужности месец дана, обог извршава издатаја, и мако да га у дужности да то време изступа и председник.

За овим је седница закључена.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповоружемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре
— Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење
— Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

ПРЕПЛАТУ И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Преплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. прелиску друштвеног
веси пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1899. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштво.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Преплатити се пољски уједнајну
за цеоу годину.

За С. П. Друштво власник, председник,

Одговорни уредник,

Број 50.

БЕОГРАД, 16. ДЕЦЕМБРА 1923. године.

Година L.

Конференцији 3. повећане производње шећерне репе и шећера

Питање производње шећерне репе и шећера од првокласне је важности за нашу земљорадничку земљу. Оно је важно и са чисто пољопривредног гледишта, јер гајење шећерне репе потиче и уводи интензивну пољску привреду, чија је последица: већи принос усева, а поглавита цереалија, по хектару. Оно је важно и са чисто финансијског гледишта, јер са развијенијом производњом шећерне репе и шећера повећава се и пореска снага наших произвођача, повећавају се државни приходи и најзад доприноси се повећавању извоза и активирању трговачког биланса, а с тим и поправци наше валуте. Оно је важно и са гледишта подизања наше индустрије која свагда снажно дејствује на цео економски живот једне државе, јер ми нашу шећерну индустрију можемо подићи, само ако јој пружимо довољно сировине за прераду. Најзад питање о производњи шећера је од еминентне важности и по потрошаче, јер пре свега појевитицавањем шећера не само да би и најсиромашније породице могле без тешкоћа покрити своје потребе у шећеру, која је једна неопходно потребна намирница за живот, него би се самим тим изазвала и јача потрошња, па с тим и производња шећерне репе и шећера у земљи што би свакако било у интересу целе наше државе. Није онда никакво чудо што се питање о шећеру тако често и расправља покреће у јавности од свих редова нашег грађанства.

Питање о производњи шећерне репе и шећера постаје у нас још у толико значајније што смо ми, и ако земљорадничка земља са извршним погодбама за гајење свих врста усева, па и шећерне репе, свесни како у погледу производње шећера тако и у погледу производње шећерне репе. И та пасивност иде врло далеко, јер од укупне потрошње шећера у нашој земљи наша домаћа производња једва да подмирује једну половину. Ето та велика пасивност је и покренула Г. Министра Пољопривреде и Вода да сазове једну конференцију од произвођача шећерне репе и шећера, те да се на њој испитају узроци слабог производња шећера и шећерне репе у нашој земљи и да се тој невољи, од које пати и

наш пољопривредник и наш фабрикант и наш потрошач и наша држава, потражи лека.

Та је конференција одржана 8 и 9 децембра ове године. Присутни су били представници свих шећерних фабрика, а тако исто и представници свих наших већих пољопривредних друштава и савеза на крајева у којима се шећерна репа гаји. Осим тога конференцији су присуствовали и представници Министарства Аграрне Репорме, Финансија и Трговине и Индустрије.

Конференцију је отворио Г. Министар Пољопривреде и Вода. Он је у свом говору изнео значај питања шећерне репе и шећера у нашој земљи и нагласио да се овако једно крупно питање најбоље може решити на оваквој једној конференцији у присуству обеју заинтересованих страна. Истакао је како је већ држана једна слична конференција о употреби вештачког ђубрета, која је донела корисне резултате и улуге за рад подручног му Министарства, па се нада да ће се и на овој конференцији повољни резултати постићи. Поздравља све присутне на конференцији и жели им сложан и успешан рад.

Д-р Вел. Н. Стојковић, кога је Г. Министар Пољопривреде и Вода оставио да га заступа на овој конференцији изнео је у једном кратком реферату данашње стање производње шећерне репе и шећера.

Из његовог реферата констатује се да се код нас за неколико последњих година гајила репа на околним површинама:

У 1920 пожето је репе са површине од 15,685 99 хектара	
" 921 " " " " " " " " " " " "	16 749 78 "
" 1922 " " " " " " " " " " " "	19 231 84 "
" 1923 засејано је округло "	24,000 000 "

Кад се узме у обзир да се у нашој држави само под цереалијама (житарицама) налази округло 5,000,000 хектара, онда на шећерну репу не пада ни један децеста педесети део од те површине. Према томе (не може се ни очекивати интензивнија обрада земље и већи принос наших цереалија, јер се зна да је шећерна репа била главни фактор повећања приноса цереалија у многим земљама великих приноса, као што је Белгија, Холандија, Северна Француска и т. д. Кад се још внесу при-

носи, од мало час поменутих површина, онда се тек добија још беднија слика производње шећерне репе у нашој земљи. Тако производња шећерне репе била је у 1920 години 2.043.772 товара, у 1921 и 885.116 товара, а у 1922 3.126.885 товара. Када се цифре доведу у везу са површинама са којих су биле пожењевене онда излази да је принос шећерне репе по хектару био у 1921, 130.72 товара 1921, 112.54 товара и 1922, 162.59 товара. А ти су приноси тако мали да представљају тек половину приноса шећерне репе у напредним државама (пример у Белгији).

Из тих цифара види се не само да је гајење шећерне репе недовољно у нашој земљи, него да су приноси за ту биљку и сушише мали. Истима, ваља узети у обзир и то да ми пролазимо кроз један период сушних година, које су несумњиво утицале на смањење производње по хектару. Али, и поред свега тога, рационалнија обрада земље и ђубрење се намеће само по себи као средство не само противу суше него и за повећање производње шећерне репе по хектару. Судећи по великом увозу шећера са стране и врло слабом, скоро никаквом извозу шећера из наше земље, може се рећи да земалска производња шећера ни из далека не подмирује земалску потрошњу.

Што се пак тиче производње шећера, она је према подацима, које је добило Министарство Пољопривреде од шећерних фабрика била:

У 1920 год.	220.114 товара
„ 1921 „	247.051 „
„ 1922 „	335.050 „

Ако се ове цифре доведу у везу са производњом шећерне репе за исте године, излази да фабрике шећера од 100 кгр. репе добијају чистог шећера око 11 кгр.

Увоз шећера у нашу земљу за последних три године износио је:

У 1920 год.	156.475.38 товара
„ 1921 „	233.152.89 „
„ 1922 „	268.112 „

Дакле, са стране се скоро толико исто увезе шећера, колико се и у земљи производи. За те увезене количине шећера ми надајемо врло велике суме иностранству. Тако смо изаšli:

У 1920 год.	151.548.310 динар.
„ 1921 „	145.481.559 „
„ 1922 „	211.436.419 „

Несумњиво да те и толике суме, које су можда у ствари и веће, не само утичу да нам трговачки биланс остаје у пасиву него доприносе још и великом начину здравственог валута из земље, што све утиче на слабење нашег динара.

На завршетку свога реферата г. Стојковић, који је председавао овој конференцији, нагласио је да питање шећерне репе интересује у истој мери како произвођаче шећерне репе тако и произвођаче шећера. Произвођаче шећерне репе интересује производња шећерне репе, јер им она не само ствара један извор прихода који им служи за покривање њихових потреба, које су се у данашње послератно време знатно повећале него и за унапређење интензивније, рационалније и савременије обраде земље. Произвођаче шећера интересује такође производња шећерне репе, јер им она пружа смишљену, без које они не могу запослити своје фабрике, чија инвестиција у грађевине и машине данас представља замахну суму. И кад су интереси и произвођача шећерне репе и произвођача шећера тако тесно међусобно везани и када они обоје ваљду за што већом производњом, онда излази да се та већа производња од обе стране треба понајпре да има у виду, у толико пре што и цела наша земља и сама жели ту већу производњу како шећерне репе тако и шећера

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(6)

Сомер је показао, да у нижих животиња, н. пр. у метла (Distoma Herpestium) епителне ћелије црева помоћу кретања, слична змебиним,^{*} захватају различна тела омотавају их и уносе у своје тело.

Такође је пронашао кретања слична змебиним и у епителних ћелија жабјих црева.

Веабојна крвна зрница виших животиња која хладама пливају у крви, такође помоћу кретања слична змебином, једу бактерије које су наишле у крв. Ова су зрница тако рећи полицији, која чува организам од различних непријатеља (микроскопски организми су виновници заразних болести).

Живе пласме могу да узимају хранљиве материје само у течном стању: једино у раствореном облику,

могу оне да прелазе из ћелице у ћелицу и као такве да користе организму. Према томе: вода је неопходно потребна за изменавање материја како животињама тако и биљкама.

Због тога што постоје наведене разлике у начинима храњења биљака и животиња, постоје и различни облици тела у представника једног и другог света. Биљке се у главном хране материјама из земље и ваздуха, те се због тога њихови органи развијају тако, да би могли заузети већу површину земље и ваздуха; зато су у њих јако и развијени корен и стабло.

Животиње обратило, хране се готовим органским материјама које одлазе у црева, а одавде се са крви разносе по целом организму; ту улогу, коју за биљке врши спољашњи свет, за животиње врше црева. По томе, тело животиња ушесено је тако, да се на њ утврши што мање материјала, градива (да би заузело што мању запремину) а при том извуче од њега што већа корист. То је и постигнуто, унутрашњом поделом организма.

„Тело животиња вели О. Хартвиг није тако зависно од средине у којој је: храњење, које представља неопходну потребу за очувањем организма,“ врши се овде у

^{*} најпростији створ, микроскопске животиње (Amoeba proteus).

Затим је умоліо чланове конференције, да уложе што је могуће више добре воље и да у једној атмосфери пријатељства продикутују све уароке недовољној произвођи шећерне репе и шећера и предложе мере како да се поттакне већа производња тих производа у нашој земљи.

Дискусија, која се после тога развила, а по разним питањима, која је обухватала програм рада конференције била је врло жива и трајала пуна два дана. Измењени су погледи између произвођача шећерне репе и фабриканата шећера, те су и једни и други имали прилике да се узознају са међусобним мукама и тешкоћама а тако исто и жељама и захтевима.

И ако се произвођачи шећерне репе и шећера нису могли само у једној тачки — о откупним ценама шећерне репе сложити, која је у осталом и једна од најважнијих, ипак се у свима другим тачкама огледала једнодушна жеља и једних и других да се предузму енергичне мере да се и производња шећерне репе и шећера повећа.

Донете су многе врло важне одлуке на тој конференцији, које ако се и у колико се буду примениле, значајне један велики преокрет и успех у шећерној производњи.

Те су одлуке:

1

По питању повећања производње шећерне репе на великим поседима.

Потребно је да се за повећање шећерне репе на великим поседима — на којима је могућно гајење шећерне репе — ови поседи обавеску, да на површини која им је дата преко максимума (у вези са односним законом) сеју толико шећерне репе, колико то одговара петогодишњем пловореду целог њиховог посера* (то јест

унутрашњости тела, наутра. У биљака напротив, површина тела расте споља.

Диференцирање у биљака наступа у спољашним органима: лишћу, гравалам, цвету и рашликама; диференцирање животиња скривено је у унутрашњости тела, јер је унутрашња површина погодна за стварање различитих органа и диференцирање ткива*.

Поновимо сада укратко разлике у начинима храњења и о активном животу виших биљака и виших животиња.

1. Биљке примају од неорганског света скривену и од простих хемијских једињења справљају сложена органска једињења, која служе као градива за цео органски свет.

Биљке граде, животиње руше, хране се на рачун материјала припремљених биљкама.

2. Живот биљака — то је процес обнављања, како би то рекли хемичари. Од угљеникових једињења у којима има обилно кисеоника, под утицајем животне силе, сунчане светлости, кисеоник (у зеленим биљкама) разлаже се и буде слободан, међутим, угљеник се једини с другим неорганским материјама правећи једињења која су сиромашна у кисеонику.

максимум и супермаксимум укупно). Контрола ове производње припада Министарству Пољопривреде и Воде у споразуму са Министарством Аграрне Репорме.

II

По питању повећања производње шећерне репе на малим поседима.

1.) Нека Министарство Пољопривреде и Воде, у споразуму са задружним савезима, потпоможе оснивање задруга произвођача шећерне репе по могућности у вези са постојећим савезима и задругама:

2.) Путем оних задруга треба малопоседнике снабдевати кредитима у повцу и материјалу (на пример у семени, вештачком ђубрету, машинама, стоци за вучу, саобраћајним средствима и т. д.). Давање кредита ван таквих задруга може бити корисно, но не заштићује довољно малопоседника према повероцима нити поверице у погледу производне употребе подељеног кредита;

3.) Министарство Пољопривреде и Воде требало би да изрази жељу фабриканата шећера да га у послу повећања производње шећерне репе на малим поседима, а у њиховом сопственом интересу и у интересу земље, помогну. Та помоћ би се састојала у смишљеној пропаганди, којом би се мали произвођач обавештавао о користи, коју би имао од ваљаног гајења шећерне репе;

Фабрике би, помоћу својих стручних органа, требале да припређују бесне и замске курсеве о припреми земље за гајење шећерне репе, нарочито с погледом на борбу противу суше, о ваљаном прибирању и употреби стајског и вештачког ђубрета и о правилном гајењу и вези шећерне репе.

Од велике користи била би за фабрике организација огледа о гајењу шећерне репе с погледом на обраду земље и ђубрење, припревање утакмице и давање премја за што биље чување и употребу стајског и вештачког ђубрета и обраду земље.

Живот животиња, узет у целини — то је процес оксидације, сагоревања: од органских једињења која су оскудна у кисеонику, благодарећи дисању, постају неорганске материје са обилно кисеоника (тај је процес у осталом и у биљкама, но он се не испољава због процеса асимилације који се изводи у исто време).

3. Процес асимилације у зеленим биљкама, потрбује утицај сунчане енергије, која се у облику потенцијалне (увећане) енергије чува у продуктима асимилације.

Животиње троше ту потенцијалну енергију, претварајући је у живу силу (кретање, топлоту, електрицитет и т. д.).

Погрешно би било рећи, да су у животиња друкчије силе и у биљка и да међу животињама и биљкама постоји каква битна, основна разлика, јер као што смо видели, и животиње и биљке воде једно и исто порекло и удисују један и исти кисеоник. Уопште узевши, није могућно поставити какву оштру границу између биљног и животињског живота.

— Д —

— Крај —

III

По питању објектне цене шећерне репе.

1.) Да се рад фабрика шећера око агитације, уписа уговора и давање предујмова на репу подесе тако, да васпитно утиче на произвођаче, а не да се они тим путем деморалишу.

Сваки некоректан рад фабрика према произвођачима, произвођача према фабрикама или фабрика међусобно, а који би штетно умалнио производне шећерне репе, има се доставити Министарству Пољопривреде и Вода, који ће испитивати такве уворке и предузимати све потребне мере, да се више не понављају.

2.) У погледу одређивања цене и услава за производњу шећерне репе оставити потпуну слободу споразума и погодбе између фабрика шећера и произвођача репе, но с тим да се за будуће ради на томе, да се цене шећерне репе одређују на једној практичнијој бази, на пример на бази шећера (Гледатише фабриканата шећера).

б) У погледу одређивања цене и услова за производњу шећерне репе ич дан конференције заступљени произвођачи траже и моле интервенцију Министарства Пољопривреде и Вода да би се свакогодишња цена и услови на заједничкој конференцији произвођача и фабрике, у сарадњи са Министарством Пољопривреде и Вода, установили. База за установљење цене пак да буде: после установљења произвођачких трошкова и трошкова око прераде шећерне репе, да се добијена чиста добит даје 50 % произвођачу као цена, а 50% шећерним фабрикама, наравно увијајући у обзир свакогодишњу поларизацију шећерне репе (Гледатише произвођача шећерне репе).

IV

По питању о производњи семена од шећерне репе.

1. Општи интерес и произвођача и потрошача захтева неминовно да се што пре омогући у самој земљи производње целокупне количине семена од шећерне репе потребног за нашу државу;

2.) Да се умолу Министарство Пољопривреде и Вода, да стави у дужност фабрикама шећера, да још у току 1924. године организује заједничку станицу за секцију и производњу властитог семена од шећерне репе;

3.) Да Министарство Пољопривреде и Вода настане да се потребна површина земљишта обезбеди и изузме од Министарства Аграрну Репорму;

4. Да та организована станица изводи даљу производњу потребне количине семена уз сарадњу произвођача, првенствено преко њихових задруга, а докле такве задруге не буду засноване и преко појединих напреднијих произвођача, по могућству у свима крајевима где се шећерна репа гаји.

V

По питању државне интервенције.

Конференција једногласно констатује:

1. Да је државна интервенција неопходно потребна и нужна и да се једино тим путем може постићи циљ: подизање производње шећерне репе и шећера и да ће у колико се државна интервенција што ригорозније буде примењивала у толико и резултати овог производње шећерне репе и шећера бити обилнији.

Државна интервенција мора перманентно дејствовати и у ову сврху ова конференција сматра за нужно да препоручи и замоли Министарство Пољопривреде и Вода, да именује један одбор од представника произвођача шећерне репе и фабриканата шећера, који би, као саветодавни одбор, био увек при руди Министарству Пољопривреде и Вода за решавање свих питања, која се тичу производње шећерне репе и шећера.

Државна интервенција, уз сарадњу овог одбора, и мала би да обухвати сва важнија питања, која се односе на производњу шећерне репе и шећера.

2. Код средњег и великог поседа заштитна производње и стална контрола супермаксимума, који је добијен у сврху производње шећерне репе и семена од шећерне репе.

3. Код малих поседа деловање у свима правцима, саобразно донетим одлукама за повећање производње шећерне репе на тим поседима.

4. Надзор над шећерним фабрикама и установљење цене шећерне репе да буде само под државним надзором и уз сарадњу овог саветодавног одбора, како би се могла остварити правична награда за произвођаче шећерне репе и за фабриканте шећера, но с тим да се не препотерети потрошач.

4. Надзор над селекцијом и подпомагање што обилније производње домаћег семена шећерне репе.

5. Државна нека што пре оснује завод за проучавање и сузбијање биличних болести и штеточина шећерне репе.

6. Да Министарство Пољопривреде и Вода предузме енергичну акцију за provedбу пољопривредних мелiorација, нарочито одводњавања, комасацију и т. д.

7. Да би се цена шећерне репе још за издужу 1924. годину могла повећати, што би повољно утицало на производњу репе, конференција предлаже Министарству Пољопривреде и Вода, да од Министарског Савета издејствује хитна решења по следећим питањима:

а) Да се заштитна царина на увоз шећера из иностранства повећа са 2 динара по једном килограму с тим да у тој сразмери фабрике шећера повећају произвођачима откупну цену за репу у 1924. години;

б) Да Министарство Финансија у плаћању трошарине на шећер чини фабрикама шећера тромесечни почек;

в) Да се издејствује смањење подвозног става за шећерну репу на железницама, који је данас врло висок и штетно утиче на повећање производње и смањење цене шећерне репе;

г) Да се подигну сезонски железнички колосеци за утовар шећерне репе за време откупа исте у местима која су удаљена од железничких станица више од 5 километара, т. ј. ако се та места обавезу, да ће производити годишње више од 300 вагона шећерне репе;

д) Да се издејствује решење да се на споредним пругама где је мали унутарњи саобраћај, дозволи утовар репе и на отвореној прузи између возова;

ђ) Да се пореди преко Министарства Правде, које треба да дејствује код свију судова у земљи, којима се фабрике шећера обраћају против појединих несавесних произвођача шећерне репе или обратно, да судови рас-

правлају брзо и строго све спорове, да би се сунбили сви они, који својим поступањима коче и поскупују провазодњу шећерне репе;

е) Да се издејствује решење државна, окружна, среска општинска и манастирска продуктивна земљишта обавезно унесу у свој плодоред једну петину површине за гајење шећерне репе све докле, док се не подигне провазодња до пуног капацитета;

ж) Да се од Министарства Саобраћаја издејствује решење, да се за репу произведену у Старој Србији и Македонију узмемелација став Лесковац, како би се на тај начин и тамо могло проширити гајење ове корисне биљке;

а) Да се при Министарству Пољопривреде и Вода оснује један фонд, у који да улажу фабрике и Министарство Пољопривреде и Вода, по споразуму који ће се постићи између фабрика и Министарства Пољопривреде и Вода, а који ће се употребити за пропанду рационалног обрађивања земље, употребу стајског и вештачког ђубрета и давање изградња најбољим одгајивачима шећерне репе ради већег подстрека за тај посао и утакмиче.

9. Најзад конференција изражава жељу, да се овакве конференције држе сваке године, бар по једна конференција крајем јула или почетком августа.

Овом првом конференцијом за повећање производње шећерне репе и шећера после ослобођења обележен је читав један програм рада за будућност. Несумњиво да ће се на идущим конференцијама тај програм и потпуни, те ће се тако обележити прави пут, којим треба ићи у повећању производње шећера. Надајмо се да ће се све ове важне одлуке и у дело провести, а на корист и произвођача и потрошача и целе наше земље.

Питања и одговори

1.) Питање:

Моје овце, кад год се приближе каквом зиду трче настрљиво, па не само да га лижу већ хаљаливо гризу—деру. Соли им редовно дајем да лижу, и то два пута недељно: недељом и четвртом.

Марко Јовановић

Одговор:

Пашњаци, који се налазе на граници земљиштима, какви су сигурно и твоји, врло су оскудни у фосфору и кречу. За то је и трава таквих пашњака оскудна у тим елементима врло потребним животињском органзму, а које стока може да унесе у своје тело једино преко хране. Како њих нема у довољној количини, животиње су „жудне“ истих и приморане су да траже те минералне састојке у другим материјама сем хране. — Исто тако, могуће је, да твоје земљиште оскудева још и у натријумовици хлјужовим минералим састојцима, због чега ти овце трче на зидове „као на солило“.

У таквим случајевима добро је дати по 10—15 гр. обичне кујинске соли са исто толиком количином коштаног фосфата у прашку очишћеног од желатина, уз свакодневни оброк хране. Најбоље и најлакше је да се

потребна количина соли даје у крупцама, које се стављају у тор било у саме јасле, било у нарочите ракље пободене напред обора.

При томе не ваља заборавити, да се ливади и пашњаци требају што пре поправљати, растурајући по њима фосфатна и кречна ђубрива (ђубре), јер њиховом поправком поправљају се и недостаци стоке.

2.) Питање:

Имам свиње на храни—гојењу. Храним их по свима прописима, али од неког времена оне неће да једу, и према томе не могу искористићавати дату им храну и не напредују.

Перо Стојановић

Одговор:

Дешава се врло често, да дебеле свиње једу храну врло споро или је уопште не искористићују. Поред осталих узрока, то нарочито бива кад су свиње прехрањене, што се у осталом догађа и са осталом стоком на гојдоби или товљењу. Да би томе доскочили, можемо покушати давање посољеног овса на следећи начин: у једном обичном лонцу ставити ред овса па ред соли док се не напуни, па све то олак залити—поквасити. Тако припремљени оvas дати свињама, да им се апетит поврати и оне почну наово јести. Ако и то не помогне, онда значи да су таква грла незгодна за гојење и да их као такве треба што пре „убити“ — заклати, јер су неспособна да даду већи принос.

3.) Питање:

Из наука о храњењу, познато ми је, да и со треба давати стоци; дејство соли на млада грла недовољно је ването; молим за објашњење истог, а нарочито с обзиром на млада прасад.

Јова Николић

Одговор:

Со дејствује на справљање потребних сокова који помажу варење; она подиже апетит и утиче да храну животиње раније употребљују, те према томе потпоможе капацитет варења односно изупотребе преживане хране. У колико је стока боље храњена, више узима хране и боље је искористићује, у толико је и напредније њено развиће и производна моћ.

У школи за млекарство у Воду (Швајцарска) учињени су врло интересантни апити. Узета су три оделена прасади старих 5 месеца и стављена на потпуно једнак оброк хране и под истим условима, изузев само у оброку соли. Прво (А) оделена није добијало ни мало соли, друго (В) је имало по 10 гр., а треће (С) 20 гр. на свако грло. Тако су чувана и храњена за три месеца, када су измерена дала ове резултате: прасци првог (А) оделена тежили су 2 кг. мање од прасади другог (В) а 19 кг. од трећег (С) оделена. Према тачном рачуну овог опита, свакодневна добит прасади (С) оделена била је око 27 гр. и они су нагледали много снажнији и напреднији од оних који нису добијали ни мало соли.

Из овог излази, да младој стоци, поред добре и јаке хране, треба додавати увек одређену порцију — оброк — соли, која помаже развијање и напредовање организма.—

С. П.

Белешке

Суд за прихватање меди на цедници (центри-фуги) треба да је каласан. Суд на цедници у коме се прихвата мед треба да је покривен једним слојем کالاја, јер се онда не само неће рђати и оксидисати него ни мед у додиру са таквим, каласаним судом неће долазити у додир са производима тих оксидисања. Најбоље је да тај суд буде од плеха, који се کالاјем каласише. Није за препоруку имати суд за прикупљање меда на цедници од галванизованог гвозденог плеха, то јест од плеха који се потапа у растопљеном цинку, јер ће и такав плех у додиру са влагом из атмосфере или из меда оксидисати; чак шта више у цинку се могу наћи и друге материје које неповољно утичу на здравље.

Кад треба одсећи реп јагњету. Реп се сече јагњцима те да јагње месо не би имало онај јак мирис, који га карактерише. Сечење репа изазива крволитетне, које обично не повлачи никакве опасне последице, ако се тај посао врши док је јагње младо. Зато је најбоље себи реп јагњету на два или три лапа по рођењу, ако су јагњад напредна. Чак кад се реп сече истога дана кад се роди, ако је јагње напредно, јагње неће ни осетити болове, односно лакше и брже ће рану преоблетати; али ако су јагњад рођена слаба, крв, која истиче сечењем репа још их више може ослабити, те их онда неколико дана треба надгледати.

Кад се реп јагњету исече добро је да се рана заправи прашком од дрвеног угља (жукура) који ће пошупити крв, а у исто време заштитити рану да се не загади (инфицира). Ваља нарочито извршити цео посао чисто, јер иначе може се рана загнојити и онда и последице могу бити рђаве.

Потсећања на плетарство у Србији. Не треба заборавити да је школа за Виноделје и Воћарство у Букову код Неготина још 1892 године увела и плетарске израде од пружа и рогоза. Ове израде ширили су редовни ученици Виноделске Школе, а тако и специјални плетарци, па и многобројни курсисти из реда учитеља основних школа, а тако и од Зимске школе која је ту основана и једно време функционисала.

Први повод увођењу плетарства било је изобиље пружа и рогоза у рату неготинском, која је имала у свом делу и школа. Но школа није пропустила да уведе и специјалну плетарску врбу из Чешке, ради поређења као и ради финансијске израде. У том циљу размножила је школа и "шпанску трску" (Arundo donax) која је ту лепо напредовала и много се тињила.

Не треба заборавити да у нас, поред Мораве, Тимока, а и иначе има доста подесне врбе за плетарство. Сваки "вић" поред Саве даје довољно и подесног пружа за тај рад. А свака кућа употребљава многе корпе, а често и штете има, кад јој оскудевају корпе.

Извоз воћа, нарочито грожда, у малим удесним корпицама, без тога управо је немогућан. Кад не хватају врше од 5 кг рама, онда се могу и поштом преносити. Ове године наша Смедеревка, одлично узрела, могла се лепо уволити на тај начин.

Од простијег и не љуштеног пружа израђују се корпе за пренос мехураха, које израђују неки у околини Лапова, и имају ваада доброг куца у Свиларском Друштву у Лапову.

У Јагодина један извозник шљива пред рат извазео је израду корпи за тај посао. И оне су добро послужиле и олакшавале те је извозник стотине вагона шљива могао за кратко време извести.

Све је ово земљи потребно и она је то радила. Милана је била видети засебне плетарске изложбе, или опште, у којима је плетарском израдом то значајно — декорисано.

Данас тога нема, а зашто? Да ли смо постали сувише богати, те нам тај рад више не треба, или је пошупио алат потребан плетарству, или немамо кад да радимо или је повестало арбе и рогоза? Ништа од свега тога.

Зимађе на прагу. Прућа довољно. Сем добре воље и прегалаштва ништа не треба за тај рад.

Захвални смо свима који су раније потстицали тај рад; и молимо да се и опет сети, а све ради добра оног изјоскудијег пољопривредника, поред кога би и богатији могао тим послом позабавити се.

Једно време и деца из богатих кућа у Неготину из спорта добише вољу да то уче. А вреди поменути да су неки курсисти монаси, од којих је сада један архимандрит интересовали су се о плетарству и сами себи израђивали од рогоза летње шешире. Све је то леп одзив на одушевљени рад првог учитеља пчеларства у нас, Арношта Крадецког, чија сиротиња сада по Чикагу тражи зараде.

Плетарска Школа премештена је из Букова у Топчидер, где ју је постигла судбина многих др. привредних установа. Срећом оно мало ручне вештине у плетарству очувано је код нижих пољопривредних школа. И ми им стављамо на душу, да сваки у својој околици поради на обављању овог лепог занимања, којим може земљорадник и зими да повећа себи зараду, што му на овој скупој неће бити на одмет.

Позивално је приновити неку зараду које нисмо имали раније, али је још корисније очувати ону коју смо већ имали, којом смо се лепо користили нарочито кад за њу имамо све погуде за рад и усавршавање.

Земљораднике саветујемо да се ради поуке и обавештена обраћају државним економима у својој области (срезу или округу) или најближо пољопривредној школи. А разуме се да и Српско Пољопривредно Друштво неће одрећи савет и упуство у овоме раду.

M. C.

ГЛАСНИК.

Повиш свима Пољопривредним Подружњинама. Да би Пољопривредно Друштво могло на време средити све извештаје својих Подружњина нужно је да Подружњине према чл. 12. својих правила одрже Годишњу Скупштину на време како би могле своје извештаје и списак чланова благовремено Друштву послати.

По чл. 20. нових Друштвених правила сваки члан Подружине плаћа годишње улог од најмање 40 динара. Две трећине ових чланских улога припада централној каси Српског Пољопривредног Друштва.

Позивају се све Подружине да по овоме на време постане.

Рад Привредника. 1000 шегртића сместио и абринуо је Привредник од 1. јануара до 26. новембра ове (1923) године а до 31. децембра бити ће тога још 100 па и 150. То је до сад од кад постоји Привредник највећи успех, хвала Богу. А од сад мора бити и биће још више и све више, јер је јесенас о Привредниковој прослави закључено са највећим одушевљењем да се тај преважни, корисни и успели рад текар од сад мора ширити. —

Привредник је међутим према томе закључку повећао број чиновника (ма да је сваки дан све скупе) заузео се, успео, спремно је једном речи све што треба за проширење рада.

Одабирајте и препоручите дакле Привреднику увек из своју места и крајева све здраве, способне и у свему валане сигурне Србе бачиће од 12—13 година — све што ваља одмах кад добро науче најмање основну школу. За привредникове питомце абринуто је као што је познато све како треба (и бесплатно), од првог дана шегртовања, па док не стане на своје самосталне ноге свако валан, ко слуша, ко се држи стално свога посла, свога рада и свога Привредника. —

Ради своју упустава по тима послонима треба се увек обраћати најкрају, најнеодставнију и најбољу адресу: ПРИВРЕДНИК—БЕОГРАД.

Предавање о концерисању воћа у Аранђеловцу. На дан 26 августа ове године у среском воћном расаднику у Аранђеловцу одржала је предавање о концерисању воћа и поврћа г-ђица Ружа Ј. Матејићева, управитељица школе за домаћинство из Баваништа.

Предавање је изведено са практичним демонстрацијама, по упутствима изнетим у књижици „концерисање воћа и поврћа од др. В. Стојковића“.

И поред удаљености расадника од варошине, предавање је било доста добро посећено а на њему је било присутних око десет особа из места и околине.

Концерисање су јабуче, крушке, шљиве, боранија и првени патлиџан у херметичко затвореним теглама за зимску оставу, — које су набављале од Српског Пољопривредног Друштва.

Интересовање је било велико тако, да су по свршеном предавању многе особе одмах поручиле 50 ком. тегла преко тамошњег среског економа г. Крсте Јовановића.

И ово предавање изведено је по одлуци Управног Одбора Друштва, ради извршења програма рада утврђеног за ову годину.

П. С. П.

Записник

XXIX редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане у дому друштвеном 8. августа 1923 г. у Београду.

Били су присутни: П. Председник др. Велимир Н. Стојковић, члановима управе: г. г. Александар Рашковић, др. Добра В. Тодоровић, Душан Батић, Светислав Пешњак и Софронije Партовић. Председавао п. председник др. Бел. Н. Стојковић. Бележник секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен, са малим изменама, извешај прошле седнице.

II.

Прочитан је предлог о преређивању предавања по Подружницама и одређивања предавача у хонорара предавачима. — Одбор је одлучио: да се за 2/3 од суме, које Подружине стављају на расположење за држање ових предавања пошљу тегла а 1/3 да се потреба на набавку потребног материјала за конзервираније; питати државне предаваче хоће ли се пријати да одрже предавања у државним или местима; и да им се стави на расположење потребан број тегла и по неколико примерака књижице о конзервиранију оћа и поврћа ради издавања слушаоцима по цени коштања; да о предавачима правна дневница од 10 динара и исплата трошкова и рачуну; а предавачима у месту исплатити само 1/2 дневнице.

III.

Прочитано је писмо Пољопривредне Подружине округа Чачишког, којом тражи 2000 ком. тачни од хартије за преређивање вложбе. — Одбор је одлучио да се пошаље 1000 комада, колико и има на расположеноу.

IV.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 5974 за оправку ограда друштвених. — Одбор је исти примио анали и одлучио да се по њему изврше предложене оправке у границама буџетске могућности, водећи рачун, да се прво најпотребније оправке изврше, затим ће руководиоци комисија, која је и предлог за оправку издала.

V.

Прочитан је извештај бр. 5715. члана Управе г. Душана Ђића о свом путу са ђацима наше пољопривредне школе у Јавазију по Србији као вођа екскурзије. — Одбор је исти примио анали и одлучио: да се г. Батићу исплате трошкови по рачуну.

VI.

Прочитана су саопштена по таксу:

Бр. 5457 да је Чачанска Пољопривредна Подружница послала Душтуру две фотографије са печаларског курса. — Одбор је примио анали.

Бр. 57/6 молба Набављачке Задруге Државних Сл. жбеника, да јој се смањи водоводна такса. — Одбор је одлучио да се такса ипак смањити.

Бр. 5783 Молба Грађанске Читавнице и Књижице у Арњу да јој се бесплатно уступе Друштвена издања књига. — Одбор је одлучио да јој се изда по 1 примерак књига друштвених издања, међу друштво има у већем броју и по 5 примерака календара и Такса на ранијим годинама;

Бр. 5794. Заваност екскурзиста ђака ниже Пољопривредне Школе у Глазичу код Кивина на срдачном пријему приликом излета долази у Београду. — Одбор је примио анали и одлучио: да се најави захвалности штампа у Тежњу.

Бр. 5947. Молба Пољопривредне Подружине у Чачку да се издвоје кредити за оправку зграде Соковог Дома у Чачку гдје се приредила пољопривредна вложба. — Одбор је одлучио: дае умолу Министарство за Социјалну Политику и Министарство Грђавина да одобре потребне им кредити за оправку ове зграде.

Члан Управе г. Др. Добра В. Тодоровић предлаже да се на државни фотографски апарат забаве: футроле, ногаре и др. прибој потребан за пренос апарата и рад. — Одбор је одлучио: да се овсти г. Тодоровић да пот, ебно, набави и поднесе рачун.

За овим је седница закључена.

Ц Е Н О В Н И К

СПРАВА, АЛАТА, СЕМЕНА И МАТЕРИЈАЛА ШТО ДРУШТВО
ИМА У СВОМ МАГАЦИНУ НА ПРОДАЈУ.

воћарски нож	35	дин.	сириште у флашама од 1 лит.	55	дин.
воћарске маказе	30	"	део за подривач (Битарт)	280	"
маказе за овце	25	"	калијева со (100 кгр.)	160	"
маказе за ограду	80	"	цијанамид (100 кгр.)	320	"
маказе за гусеничка гнезда	20	"	калијев метабисулфит (1 кгр.)	30	"
рез. плазове за плугове	12	"	сумпор у праху (1 кгр.)	6	"
рез. табани за плугове	10	"	сумпор у шипкама (1 кгр.)	0.30	"
рез. шрафови за плугове	2	"	сејалица за кукуруз са два реда	500	"
рез. кључеве за плугове	6	"	рибља бешика за бистрење вина 1 дин. грам	1	"
рез. раонице за плуг Н. 6. и 7.	30	"	сакове пращачи и огртачи	900	"
рез. раоника за плуг Н. 8.	35	"	плавни камен килограм	12.50	"
рез. даске за плуг Н. 6. и 7.	70	"	прскалица морава	450	"
рез. ланце за плуг	60	"	прскалица Верморел	650	"
дрљаче сакове дводеле и лаке	600	"	ручни запрашивачи	65	"
дрљаче сакове дводеле теже	750	"	семе грахорице (пролетња и оч.)	7	"
дрљаче сакове трод. лакше	900	"	семе просо	7	"
тријери Мајерови Н. 1½ а	2000	"	цртала за плугове	30	"
ручни круњачи мали	50	"	сакове врстачне сејалице са 11 реди	4000	"
круњачи са 1 клип без ветрила	700	"	сакове врстачне сејалице са 13 реди	4500	"
круњач са 1 клип са ветрилом	850	"	рафија	13	"
круњач са 2 клипа са ветрилом	1250	"	вршалица ручна	3300	"
сечке за репу	600	"	четке за скидање маховине	20	"
сечке за фураж мање	650	"	ков за косе	12.50	"
сечке за фураж веће по 1100, 1500 и	1800	"	печи за главинићеве сушнице	1000	"
саков плуг Н. 4. (са једним точком)	500	"	патент тегле од 1 лит.	16	"
саков плуг Н. 5.	650	"	патент тегле од 2 лит.	25	"
саков плуг Н. 6.	650	"	патент тегле од 3 лит.	32	"
саков плуг Н. 7.	700	"	патент тегле од 4 лит.	40	"
саков плуг Н. 7. са претпругом	900	"	тегле за мед од 1 кгр	15	"
саков плуг обртач са 1 точ.	850	"	патент тегле за мед од ½ кгр.	7	"
саков плуг обртач са кољечком	900	"	тегле од мајолике од 2 кгр.	20	"
пресе за грозђе од 90 лит.	1400	"			
сириште у флашама од 1/2 лит.	30	"			

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВНОМ ДРУШТВУ
у БЕОГРАДУ

Преплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. пренску друштву
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник,

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Преплата се подиже уједнашту
за целу годину.

Одговорни уредник, д-р В. П. С. П. П.

Број 52

БЕОГРАД, 30. ДЕЦЕМБРА 1923. године.

Година L.

Скопље као центар целокупног свиларства у Краљевини С.Х.С.

Данашња потрошња свиле и свилених производа надмаша знатно потребе у ранијим годинама, не због модних штофова, марама, панталка и др. већ због употребе за израду фабричких предмета, за коју је велика количина свиленог материјала у знатној дебелини и ширини потребна, и, пр. за израду ваздушних балона, аероплана, у изради електричних предмета, у хирургији, за израду равних мрежа за риболов и др.

Али шта видимо? У колико је више сирове свила не наведене паљеве потребна, у толико код нас произвођа више онада.

Минули ратови су уништили велику количину духова, а скупле надице, услед оскудице раденица у прошле, чине да многи и многи који су раније свилобубе хранили, данас они сами надице, а исхрану свилобуба су леђа окренули. Овоме иде у прилог слаба цена, нарочито у Војводини, Срему, Босни, Херцеговини и Далмацији.

Опдање и производња свилених буба и свиле види се најбоље из статистике последњих трију година у Војводини, где је:

у 1922 г. произведено је 182 470 кгр.

у 1923 г. произведено је 289 856 кгр.

у 1924 г. произведено је 223 211 кгр.

Понећану производњу на овај стари број килограма у још ранијим годинама нећемо више моћи, због скупе надице, у опште постићи.

Ако хоћемо у наредним крајевима од године на годину, више од свиленог материјала да откупимо, онда шта га радимо?

Ми треба да створимо један нов свиларски центар и то, тамо где има оних услова, који су за јефтину производњу свилених мехурака неопходно потребни, а то су јефтине и вешти раденици, простори за хранење свилобубе, довољно и јефтино лишће, а што је главно клима и природни услов за одгајивање свилених буба, а и доцније л-птира, за производњу семена свилених буба и укрштане раса.

Скопље треба да буде тај центар јер има напред наведене услове.

Произвођа свилобуба, то је рад којим се највише женске занимају.

У Скопљу и околини има хиљаде турских фамилија, који би радо свилобубе неговали, јер је баш то рад што га турске жене могу у затвореним дворачницама код своје куће завршити, а тиме и себи и држави користити.

Клима у околини Скопља је вавремена за произвођу свилених буба а и за дударе, јер тај терен лежи на крајевима од просечно 14—16°C годишње.

Само треба настојати, да се што пре подијну потребне дударе, а то је у околини Скопља најлакше постићи.

Сва старо турско гробље треба дувовима посадити (корист од лишћа да припадне првеним или шкољкам турских властела), да се при регулацији и деоби Катлендвог бања, а свуда на канадима и границама између појединих сопственика засаде дувовима.

Скопљанска долина има шест пута већу површину од Ђећелијске, у близини је тетовска долина и доњи део косовске долине, где свуда има жељезничке везе ради преноса мехурака, а и пелазгонска долина и Битола је везан жељезницом са Скопљем.—

Поред реке Вардара, Лепеца и Пчиње, могла би се велика количина духова лишћа производити.—

У Скопљу треба да буде једна свиларска станица са површином земљишта од 20 хектара. На оваме би се подига једна дивља дударница за производ дувовог семена и једна модерна и угледна дудара (по Ф. Ламбе, директору свиларске станице у Монтепељеу Француско). Из семеншта производити што већи број дувових сејанца, окалемити их и окалежњене народу раздавати.

Од аграда подићи једну прописну и модерну свилогтојницу—бубарницу за одгајивање свилобуба, производ семена свилобуба, микроскопирање истог и укрштане раса и једну сушницу за убијање мехурака сувом паром.

На овакој једној станици, добро уређеној, узимали би се младићи из свих крајева наше домовине за одржавање курсева за рационалне родове у производњи дувових младица, калемљењу, подизању модерних дудара орезив-

вању истих и одгајивању свилених буба, производњи семена и нарочито микроскопирању, јер је добро микроскопирано семе најглавнија ствар у свилоготству.

Овакви млађици свршени курајници нешто радом у свиларству, себи и околини много би користа допринели —

Свиларска станица — централа треба да буде једно опитно поље полупривредног факултета, ако он буде у Скопље премештен а и зато што је у јужним пределима наше доминане свиларство једно животно питање.

Створимо, овде у Скопљу, центар свиларства, а сами ће се капиталисте надметати за подизање фабрика за одмотавање пређење, бојење, ткање и др.

Благ. Додеровић,

ИЗ ВИНОГРАДРСТВА.

Бућ на жилама лозе у трапу.

Гљивица из групе *Phycomycetes*, напада на жиле уграпљене лозе преко зиме у подруму, или у земљи на пољу. Бућа има две одлике бела и зелена бућ, које су скоро подједнако штетне, јер изазивају трулење жила и нове лозе. Семеннице бућа имају у ваздуху и без мало свуда, где се врши процес распадања, где има обилне воде, где је топлота нешто виша и у локалним ирачним и влажним. При одговарајућим условима, бућ се развија врло брзо и показује своје разорно дејство.

Када се знају услови, под којима се бућ јавља и множи, лако је при трапљењу лозе у јесен избегавати све оно што би дало повода за њену појаву. Ожидену лозу никако не трапичи на пољу у земљи, где има отпаданка подложних трулењу, а и због тога што земља не може довољно да зађе међу жиле. За ову сврху најпо-

деснији су суви подруми у којима не ирале, са вратима окренутим северу и северо-истоку. Песак, у коме се оживљена лоза трапи, мора имати што више сивиката — белука — који штетно на бућ утиче. Ако у песку има муља најје добар. Бољи је бео и бело-жути песак од обичног сивикате боје; несме да је суваше влажан; већ да садржи од пралине 2% воде. При посипању по лози гледа се да песак зађе међу жиле, да покрије целу површину лозе и ову одвоји од дуvara. Са стране (т. ј. у очу) такође се убаца довољно песака ради одржавања воде. Лоза мање бућава, ако се трапи незезана у сповне, јер песак тада испуњава све шупљине. Ако се трапе резнице које те године нису добро садрале, развиће се клице бући у трапу, па ће таква лоза заразити и осталу здраву лозу, чиме се слаби њена животна енергија. Стога недовољно садреле резнице уништавати јер ове ни за подлогу не могу послужити. Трапове са оживљеном лозом ваља 2—3 пута преко зиме претрести и ако се бућ примети, одмах је ваља сувом крпом са жила или подлоге отрти, а за тим хладном водом жиле опрати, мало просушити, па пре него се уграпи, поново крпом где се бућ примети обрисати. — Ако се песак сага на трапу осуши, попрскати га прскадином.

Ово је једна таква појава да је виноградар — произвођач лозе — не смеју никакво сјетити с ума, ако желе, да им се оживљени калемаци у траповима преко зиме очувају здрави и способни за сађење, односно за пролају.

Вид.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Три динара једно јаје у Београду.

Они који су ближе Београду веровали, па ни они из даљине веће одрицати, пошто знају да су и код њих јаја ако не по 3 динара, оно по 1,50 до 2 динара комад.

ПОДЛИСТАК

О ЗНАЧЕЊУ И РАДУ ЧАЧКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИНЕ ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА ПОДРУЖИНЕ Г. М. ПОПО- ВИЋА, ПРИЛИКОМ ОТВАРАЊА И ЗАТВАРАЊА ОВОГОДИШЊЕ ИЗЛОЖБЕ У ЧАЧКУ.

(2)

На тако осигураном земљишту данашња урвана настава је тако започети плодни рад и у овој години уз помоћ Министарства Пољопривреде и Вода као и уз обилну помоћ Срп. Пољопривредног Друштва, те је могла одржати два практична курса за народ и то један из пчеларства а други из пчеларства. Важност ових курсева нећемо овом приликом истаћи; њихове резултате може приметити сваки у области подружњској као и на овој изложби. Поред тога одржата су разна предвања са огледима из скоро свих грана пољске привреде и тиме је се знатно допринело рационалној обради земље, подизању винограда, воћана, гајењу стоке и т. д. у овим крајевима.

Као највећи успех рада ове подружине може се сматрати ова изложба, на којој ће посетиоци моћи видети велике успехе наших вредних пољопривредника.

Завршавајући овај кратки преглед стварања и рада ове подружине, сматрам за најпријатнију дужност да

изјавим захвалност изасланицима Министарства Пољопривреде и Српског Пољопривредног Друштва, који су својом посетом указали високу пажњу овој свечаности. Исто тако нека је велика хвала посетиоцима ове изложбе, као и свима онима који су допринели њеном остварењу.

Нека је хвала свима и добро нам дошли.

Приликом затварања изложбе г. Поповић је рекао :

„Један народ може остварити своје културне тежње и обавезе према човечеству само корисним радом и усавршавањем својих способности. Имајући то у виду, дужност налаже сваком мисаоном човеку и члану друштва, да што више настоји, да се тај рад путем усавршавања што потпуније и корисније изведе. Нарочито је за нас, као млад народ, потребно, да се што више економски осамостоји и подигнемо, јер нам предстоје велики задаци у будућности. Зато сваки припад у том погледу па и најсиромашнији може много помоћи. Имајући то у виду и ми смо у том циљу основали пољопривредну подружину, како би наше пољопривреднике путем предавања и практичног навођења рада у свима привредним гранама поступно усавршавали и економски ојачали. Из тих побуда приређена је и овогodiшња изложба, која нам је дала слику о већ лепом постигнутом успеху и напретку наших пољопривредника.“

Већ су четири дана како се велики број посетилаца задржава у посматрању продуката наших пољопривредника. Лепота тих продуката, која је постигнута великим

Не само то, но свако треће је кварно или бајато, те није за употребу, што чини да је стварно још већа цена јајама.

Колико је чудно да су сад јаја кварна кад се зна да се „међудневичка“ јаја добро чувају, толико је чуднија висока цена њихова.

Ово ме побуђује да упутим одгајивачима живине неколико речи у најбољој намери.

Пре свега висока цена долази отуда што се јаја мало производи и доста извози. За извоз само се можемо радовати, али производњу треба повећати на сваки начин, да буде и за извоз и за домаћу потрошњу.

Познато је да за несвио треба живину држати у топлим стајама; сем тога познате су расе за месо и расе за јаја. За месо је у нас плимесок (и одјинтон), а за јаја талијанка. Међутим и оне које су за месо, дају аиста и јаја доста и крупнија. А пошто су већ одомаћене и опробане у нас плимесок па и одјинтон, то се не устезамо препоручити једну или другу, гди је коме лакше набавити их за прилод.

Наше изложбе под кровом Српског Пољопривредног Друштва ранијих година, показале су да у земљи има добрих запата, и да се могу брао умножити.

Није се заборавило да је наша Живинарска Задруга у Београду прикупљала разне расе кокошицу, поређивала их и сагласила се у томе да кокош плимесок може потпуно задовољити несвиом као и батаком, т. ј. укусином месом.

О овој ситној грани пољопривредној раније је у Друштву обрађано доста пажње, како приврешивањем изложба и конгреса, тако и давањем награда и угледно одгајивање живине. Нема спора било је и успеха. Ко се још не сећа речи блаженопокојеног Краља Петра, коме

трудом наших земљорадника, изазива код нас несумњиво поштовање и похвалу према овој класи.

И заиста, кад себи престајемо све напоре и тежбе које има да савлада земљорадник да дође до тих продуката, а нарочито кад се умалу у обзир велике користи од истих, које благотворно утичу као широка река на све друштвене класе, мора се признати за тачно начело једног економисте, који је рекао: да је земљорадничка класа истински средотек са економског и привредног гледишта, која као сунце троши своју снагу на живот и одржање свих других класа.

Без претеривања, ова је мисао потпуно истинита али се томе мора додати једва допуна а то је: што по нашем мишљењу ова је грана без развијања индустрије и трговине неопотпана, јер само кад су ова три гране: пољопривреда, индустрија и трговина подејнако развијене постиже се најсавршенији облик производње.

Ову другу важну потребу т. ј. индустрију и трговину нарочито истичемо грађанима ове вароши, јер ће бити од користи да и о њој више размислијају и њиховом развину доду што ширег и јачег полета. Ако се њихова важност правилно схвати и поклони им се достојна пажња, онда ће наша варош постати важан центар не само за непосредну близину, у којој је толико богатство него и за удаљеније крајеве. Ово начелно питање овога пута само додирнујем и немам намеру да о њему само опширније говорим; о томе ће бити речи другом приликом.

Се толико допадала та изложба живине, да је једног дана и по други пут дошао да је разгледа.

Биши Министар Пољопривреде из године 1911, г. М. Капетановић и сам добар одгајивач и најјача стуб прве живинарске задруге у Београду, слао је нарочите људе да и на страни проуче живинарство. Вредно би било пронаћи те људе и користити се њиховом спремом па их употребити за унапређење живинарства.

Једне сметње се бојим при томе, а то је скупа храна. Међутим не треба заборављати да за живину можемо употребити и зелениша и утуцаних костију и т. д. и таме појединијата исхрањивање живине.

Наша задруга и сама је за допуну спреме слала једног Економа, који би се увек могао с коришћу на томе послу употребити. Приликом каквога обављања задруге — не треба сметнути с ума неколико лица, госпођа и људи који су показивали одушевљеног рада за ту грану па би се и у будуће могло на њих рачунати ако би се желело обновити.

У нашој проширеној држави сада је још и више потреба за развијање те гране но раније. То треба да нам је још јачи подстрек за рад.

Ако је за унапређење кожарства, говедарства итд. велика сметња скупина која нас прати на сва њом јој у не може се то рећи за живинарство и др. неке ситне гране привредне. За њих више треба усталовности и добре воље, а за награду јамчи нам добра цена јаја. Не треба заборавити да наступањем зиме треба живину очувати од мараа и мочара, и да је потом с пролећа а и зими ношење јаја не само могућно, но је онда и најјаче лесиво.

Да треба старију живину укланати па да добијемо доста јаја, то и да не почињем, пошто добра цена за

Сада пак при закључивању саме изложбе најдуже ми дужност, као председнику пољопривредне подружнице, да истакнем признање Господињу Министру Пољопривреде и Вода и Српском Пољопривредном Друштву, који су обалатом помоћу створили могућност приврешивања ове изложбе. Тако исто припада захвалност округу, који је за исту сврху излао 5000 динара. Поред њих захвалност припада и оним установама: Народној Банци која је дала свој прилог од 1000 динара; Извозној Бици у Чачку која је дала прилог од 300 динара; Чачанској Задруги која је дала 100 динара; Шећерној фабрики у Ђирици, која је поклонила један сакон плуг и најзад г. Још Поповићу трг. који је дао 1000 динара за издавање награда.

Све ове помоћи дају могућности подружници да издлага на овој изложби богато награди, чиме се чини подстицај да и у будуће будуће буде корисног надметања у свима гранама пољопривреде.

На јарку одјем захвалност свима економима у округу Чачанском а нарочито овима у Чачку, који су поред своје редовне службе уложили много труда око извођења изложбе; то исто важи и за вредно пољопривредике г. г. Бошковића и Ђосића.

Нека је још један пут хвала свима.

живину истреби нам све старије кокоши, управо више и брже но што то треба.

Корисних поука о живини има у засебним књижицима и које треба нека их поручи преко Срп. Пољопривредног Друштва.

М. С.

Њижевносћ

„Болести и мане вина“, написао *Оскар Ивон-Билић*, издала *Аграрна Библиотека*, Загреб (латиницом). Једна добра и потребна књижица, написана од компетентног аутора: од човека, рођена у Далмацији, земља винове земље; од агронома, који је специјално научио енологију у аустријским школама (проф. Seifert), а потом изучио француски језик само за то, да би могао пратити рад и резултате Француза на подручју енологије и винарске теорије; а што је главно, од државног стручног чиновника („надзорника винарства“, „kelnerinspektor“), који већ 15 година прегледава подруме и у народу дејствује као „виноски доктор“. На књижици се и познаје, да ју је написао практичар са вишегодишњом праксом, али практичар, који прати научни рад, и, колико може, проба и проверава научне резултате, знајући да је енологија постала једна права наука и да без те науке нема добре винарске праксе. Истина је, аутор је своју књижицу намењено у првом реду својим Далматинцима, имајући у виду њихово примитивно подрумарство и лако квариће вина у топлим јужним крајевима; с тога се и често позива на резултате енолога са Француског Југа; али опет ће књижица добро доћи свима нашим винородним крајевима, јер је примитивно подрумарство наше заједничко зло, па су нам заједничке и болести вина, нарочито Јегина, најопаснија, која најбоље доказује да смо лоши подрумари: циклност (ацетификација). Како год било, књижица је написана за практичне сврхе, намењена је широким слојевима — и то је мена добра страна. Теоријска (хемијско-бактериолошка) објашњавања представљају један винимум, са тражењем формуле, која би и неку била приступачна; и како је то увек тежак посао, аутор је то извршио кад с већом, кад с мањом успоном; по некад се и залетео, па се упустио у теоријска тумачења, која је требало или изоставити, или читачу сервирати са више система, реда и јасноће. Али зато је аутор успео да систематски, јасно и уверљиво да читаоцима практичне савете за извођење подрумарских операција у циљу добијања здравог вина, које би се и даље здраво чувало; и разумеши, шта је код тога главна ствар, аутор је нарочити труд уложио у то, да предочи нашим винарима њихове основне погрешке у раду и да их од њих одврати. Стога аутор у уводу најорје истиче, да микроорганизми који узрокују болести вина требају навесне услове за живљење и развијање, а да им те услове пружа сам винар, дакако несвесно, не приправљајући и не чувајући своје вино на разуман начин“. Основна ауторова мисао садржана је у следећим р.чима: „Винар треба да добро запамти, да се у већини случајева не да излечити болесно вино, или ако то некако успе, успех је делимичан те мисао није нар. издана и здравно вино. Ваља дакле

запречити да се болест појави, а то је много лакше и успешније, него ли хтети је одстранити средствима за лечење, кад се је већ једом појавила. Превентивна средства су успешна, а лечењем ретко кад се успе поправити покварено вино“. Мисао није нова, али наши људи никада да је утврде! Није чудо, што се наша вина лако квари, кад опћено узевши немамо добрих подрума — ни у Далмацији, ни по другим нашим винородним крајевима; али ако то сматрамо за једини разлог, тад ваља да тежимо кажемо: Нема ти помоћи, док не сградити подесан подрум по свим правилима! То би била теорија — јер за нов подесан подрум требају скупе паре. Аутор је практичнији, те каже: С обзиром на то, да се код нас сва кривња баца на слабе конобе (подруме) и наше подлебе, као да само у томе лежи узрок зла, а не у првом реду у примитивном винарењу, имаћу срца да коначно нагласим, да се вино може удрирати здравом и у слабој коноби, ако се с њиме разумно поступа... па као што некоји тежици, који разумно раде, прокоје поднебу и слабој коноби, тако би могли и остали, те сам сигуран, да би се на тј-јачи број покварених вина уманио и код нас“. Највише тога ли пог. увода, аутор прелази на поједине болести и мане вина о јашњавајући код сваке разлог, развој и последице те свастујући у првом реду успешна превентивна средства, а на немоћу и куративна, казујући, где се и с коликом успоном могу употребити (код чега се на пр. обара против предрасуде боље рети непознанија хемије, да се циклоло вино може излечити неутрализацијом). На основу практичних опита аутор је постао уверени пристана припадника Француских енолога: да је вино лакше подложено многим болестима, ако не садржи око 7% укупне киселости (изражене у винској киселини), па да је додварање киселости слабо киселим ширма једна добра и потребна превентивна мера; а на крају књижице, у нарочитом поглављу, аутор описује, као превентивну меру против свих винских болести, познату француску методу винификације помоћу вештачких гљивница, приучених на сумпорни диоксид (sulfite et levage), методу која се је у Француској генерализовала те пренела и у друге винородне земље. Аутор наводи и један свој опит у тме правцу, којим се је уверио, да се том методом повисуе проценат алкохола, и што је главно, смањује садржину испарљивих киселина. Аутор дакле скрће највише наших винара на њихове основне погрешке, али их помало упућује и према оној доброј винарској пракси, која се оснива на резултатима енолошке науке. Књижица много губи због лошег стила и мноштва граматичких грешака; али то код нас пречана није ретка ствар, нарочито у научној и практичној литератури, где се пази само на садржину, а заборавља на форму — коју увек и у свему треба поштовати.

И. Б.—к.

НЕКРОЛОГ.

† Драга удова Љубе Новаковића — Није се напришла ни година дана од смрти нашег бившег уваженог председника Љубе Новаковића, а сво бележимо смрт његове верне салтутице Драге Новаковићке. 4. децембра о.г. после дугог и тешког боловања преселила се у вечност и госпођа Драга, те да и на оном свету буде уз свога драгог и љубљеног упурга Љубе, с киме је провела преко 30 година сретног и мирног живота.

Госпођа Драга је изаданак чувена трговачке куће Илије Матића из Паланке. Паланка Смедеревска од пре неколико година беше срединско место за извоз живе стоке која се скупљаше из богатих крајева средње Шумадије, те је стога Паланка имала неколико великих

У Лондону су двомес нормирали, у Паризу се тромес највише конзервирани робу. Извоз из Румуније још је увек затворен, и тако исто и из Француске. Француска је забранила извоз јаја. Из Русије тога довоза и извоза из лондонског тржишта и она је роба по квалитету добра. Бугарска је слаба производња, јер је тамо производња престајала.

Бод нас је производња престаја услед хладног времена. У земљи се куповине цене, врсту пшеницу 1 90 до 2 20 динара комад.

Живина

Цене овој робу у прошлу недељу биле су у двострану ове: Италија 12—14 шира мтр. Швајцарска 2 30—2 50 шв. фр. мтр. Лондон у почетку недеље 1 швајцар и 1 шиллинг и 4 пенс, али је цена при крају мањоме због нивог извоза, пази.

Цене су у земљи 18—20 динара за ћурке, 18—21 динара за кокоши, 20—28 динара за калуке сукопе и то за један кгр.

Воће и пиће.

Суне шљиве:	80 85	90 100	110 120
динара	8 70	6 60	5 90

Франко вагон Ваљево — Чачак

Исплати су, да ће се ове цене и из даље одржати.

Пшеница. Вредност ове робе је данас 9 25 дина. Франко вагон Чачак. Нива изгледа да ће се још претекле незнатне количине усукоро ликвидирати.

Записник

XXXI редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва одржане 23. августа 1923. г. у дому урешаваном у Београду.

Били су присутни: и. Председник г. Др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Душан Ђагић, Павле Петковић, Софроније Партонић, и Драгутин Сиревић.

Председавао п. председник г. др. Веља Н. Стојковић. Вељеско секретар Мил. Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен, са малим изменама, записник од прошле седнице.

II.

Прочтано је извештаје Бр. 6170, Подлужничког инспектора о новосазаној Пољопривредној Подружници за среза Сарајевска. — Одбор је усвојио извештаје и одлучио: да се ова Подружница прихвати са састав Друштва.

III.

ПРОЧИТАНА СУ САОПШТЕЊА ПО ПРЕДМЕТИМА:

а) Бр. 6119 позива Српске Савеза Српског Земљоправничког Задруга у Сарајеву на Конгрес, који ће се држати 10. и 11. септембра т. г. у Босанском Броду. — Одбор је прихватио позив и одлучио: да се рад Конгреса честита депешом;

б) Бр. 6180 позива Српске Зем. Здравств. Задруге у Лазаревцу за посету у Школи за Сеоске Домашине, који ће се држати 9. т. м. у Лазаревцу. — Одбор је прихватио позив;

в) Бр. 6210, писмо Министарства Пољопривреде и Воде, којим напушта да је одобрена помоћ од 65 000 динара за прерађивање валовица. — Одбор је ово прихватио позив са захвалношћу и одлучио: да се предмет достави Националном Одбору да изврши распоред са овом сумом;

г) Бр. 6112, писмо Поклонства Чехословачке Републике којим доставља одговор Земљоделске Јединице у Прагу по предмету напуштања сеоских имања последњих на прилику у Чехословачку. — Одбор је прихватио позив и одлучио: да се Посланству изјави благодарност и да се ова писма објаве у Технику.

д) Бр. 6228, позива Трговачког Комора да Друштво одреди свог представника, који ће присуствовати Конгресу на дан 26. т. м. — Одбор је прихватио овај позив и одлучио: да се умало редован члан Друштва г. Милан Ђурић да асистуа Друштву на овом Конгресу.

IV.

Члан Управног Одбора г. С. Партонић напушта да се друштвена потраживања од Подружница у: Зајечару, Јагодини и Палици не слажу са изјавом ових Подружница, па моли да се одреди инспектор да овим Подружницама прегледа књиге и ванаше грешку. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се у овом циљу упути инспектор на Подружнице у означена места.

За овај је седница закључена.

ПРИЈЕМ ЂАКА У ГРАДИНАРСКО ЦВЕЂАР-СКУ ШКОЛУ У НОВОМ САДУ

Према наређењу Министарства Пољопривреде и Воде-И, од 27. XI-1923. год. Вр. 40 076-И. Управа Градинарско Цвећарско Школе у Новом Саду отпочеће са пријемом ученика од 1. фебруара 1924. год.

Урава ће примити 15 ученика, од којих ће бити као државни питомци 8, а као приватни 7.

Школовање траје две године.

Услови за пријем ученика су:

1. Да је савршено најмање основну школу.
2. Да није млађи од 14 ни старији од 20 година.
3. Да је здрав, што доказује лекарским уверењем.
4. Да је доброг владања, што доказује општинским уверењем.

5. Привредно право за државне питомце имаће они, који су били на градинарској пракси.

Приватни питомци дужни су плаћати за своје издржавање, за три месеца унапред, онолику суму, коју Министарство Пољопривреде и Воде одреди. Пријаве се примљују до 15. јануара 1924. год.

На Канцеларији управе Градинарске Цвећарске Школе Нови Сад — Савара Бр. 402.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА 1924. ГОДИНУ

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМPE СА ОВИМ

САДРЖАЈЕМ:

Предговор; Календарски део; Получни део; Шта треба да има једно село; О вештачким љубивским средствима; Значај гајења дегелина и правилно однавање дегелишта; Пољопривреда и култура; Војне коњице (коњици) Употреба сумпор-диоксида и селекционисаних гљивца алкохолног врења при преради грожђа у вино; О двема болестима шљива биљног порекла; Судбина; Обрадовање круне и нега воћњака; Гајење и конзервација — Чување поврћа на селу; Четворе очи; О сеоским сточарским удружењима; Искрана млечних крава; Производња јаја на селачким имањима; Важније напомене при гајењу силосуба; Корист од пчеларства; Употреба прашина; и вртачке сејалице при гајењу кукуруза; Улога бактерија у земљоради; Како се може израчунати количина стајског гнојива; Хигијена руда на селу; Ствари нијачје по српском грађанском закону; О воћарским задругама; Стање пољопривреде у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца; Површина обрађене земље и жетвени принос у 1922; Из марвног лекараства; Месечни пољопривредни радови; Радови у јануару; О ливади и ливадарству; Разни бројни подаци; Подизање пољопривредних грађевина; Нове и старе мере; Термометарске скале; Српско Пољопривредно Друштво и његове установе.

Поруџине за КАЛЕНДАР прина Друштво још од сада.

ЦЕНА ЈЕ 1 КОМАДУ 8 ДИНАРА.

Ц Е Н О В Н И К

СПРАВА, АЛАТА, СЕМЕНА И МАТЕРИЈАЛА ШТО ДРУШТВО
ИМА У СВОМ МАГАЦИНУ НА ПРОДАЈУ.

воћарски нож	35	дин.	сириште у флашама од 1 лит.	55	дин.
воћарске маказе	30	"	део за подривач (Битарг)	280	"
маказе за овце	25	"	калијева со (100 кгр.)	160	"
маказе за ограду	80	"	цијанамид (100 кгр.)	320	"
маказе за гусеничка гнезда	20	"	калијев метабисулфит (1 кгр.)	30	"
рез. плазове за плугове	12	"	сумпор у праху (1 кгр.)	6	"
рез. табани за плугове	10	"	сумпор у шипкама (1 кгр.)	0.30	"
рез. шрафови за плугове	2	"	сејалица за кукуруз са два реда	500	"
рез. кључеве за плугове	6	"	рибља бешика за бистрење вина		"
рез. раошнице за плуг Н. 6. и 7.	30	"	1 дин. грам	1	"
рез. раошница за плуг Н. 8.	35	"	сакови прашачи и огртачи	900	"
рез. даске за плуг Н. 6. и 7.	70	"	плавни камен килограм	12.50	"
рез. ланце за плуг	60	"	прскалица Морава	450	"
дрљаче сакове дводеле и лаке	600	"	прскалица Верморел	650	"
дрљаче сакове дводеле теже	750	"	ручни запрашивачи	65	"
дрљаче сакове трод. лакше	900	"	семе грахорише (пролетња и оч.)	7	"
тријери Мајерови Н. 1½ а	2000	"	семе просо	7	"
ручни круњачи мали	50	"	цртала за плугове	30	"
круњачи са 1 клип без ветрила	700	"	сакове врстачне сејалице са 11		"
круњач за 1 клип са ветрилом	850	"	реду	4000	"
круњач за 2 клипа са ветрилом	1250	"	сакове врстачне сејалице са 13		"
сечке за репу	600	"	реду	4500	"
сечке за фураж мање	650	"	рафија	13	"
сечке за фураж веће по 1100.		"	вршалица ручна	3300	"
1500 и	1800	"	четке за скидање маховине	20	"
саков плуг Н. 4. (са јединим		"	ков за косе	12.50	"
точком)	500	"	пешни за главинићеве сушнице	1000	"
саков плуг Н. 5.	650	"	патент тегле од 1 лит.	16	"
саков плуг Н. 6.	650	"	патент тегле од 2 лит.	25	"
саков плуг Н. 7.	700	"	патент тегле од 3 лит.	32	"
саков плуг Н. 7. са претплугом	900	"	патент тегле од 4 лит.	40	"
саков плуг обртач са 1 точ.	850	"	тегле за мед од 1 кгр.	15	"
саков плуг обртач са колекцом	900	"	патент тегле за мед од ½ кгр.	7	"
пресе за грождје од 90 лит.	1400	"	тегле од мајонике од 2 кгр.	20	"
сириште у флашама од 1/2 лит.	30	"			

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10.

Телефон број 24—36.

**ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:
СЕМЕЊЕ:**

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења.
— Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозоримо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусе — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—)98